T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI
ARKEOLOJİ BİLİM DALI

MYNDOS-ASAR ADASI APOLLON ARKHEGETES KUTSAL ALANI
(DOKTORA TEZİ)

Gonca GÜLSEFA

BURSA – 2023

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI
ARKEOLOJİ BİLİM DALI

MYNDOS-ASAR ADASI APOLLON ARKHEGETES KUTSAL ALANI
(DOKTORA TEZİ)

Gonca GÜLSEFA

Danışman:
Prof. Dr. Derya ŞAHİN

BURSA – 2023

YEMİN METNİ

Doktora Tezi Çalışması olarak sunduğum "Myndos-Asar Adası Apollon Arkhegetes Kutsal Alanı" başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Gonca GÜLSEFA

Öğrenci No: 711547003

Ana bilim/Anasanat Dalı: Arkeoloji

Programı: Arkeoloji

Statüsü: Yüksek Lisans ☐ Doktora X

: Sanatta Yeterlik ☐

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Gonca Gülsefa

Üniversite : Bursa Uludağ Üniversitesi

Enstitüsü : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ana bilim/Anasanat Dalı: Arkeoloji

Bilim/Sanat Dalı : Arkeoloji

Tezin Niteliği : Doktora Tezi

Sayfa Sayısı : ……+……..

Mezuniyet Tarihi : ……/……./20....

Tez Danışman(lar)ı : Prof. Dr. Derya ŞAHİN

MYNDOS-ASAR ADASI APOLLON ARKHEGETES KUTSAL ALANI

Karia kentlerinden birisi olan Myndos, günümüzde Muğla ili, Bodrum ilçesi, Gümüşlük Mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Antik kentin hemen karşısında konumlanan Asar/Tavşan Adası, kentin limanını korumak için oldukça önemli bir lokasyonda bulunur. Adada yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıkartılan yapı kalıntılarının bir bölümü, Klasik Dönem ve sonrasına tarihlendirilmektedir. Asar Adası'nın girişinde yer alan açıklık ve bazı mimari buluntular, girişte bir propylon(?) olduğu fikrini destekler niteliktedir. Ayrıca adanın daha üst teraslarında "U" / "Π" formlu sunak yapısına ait olduğu düşünülen bir stylobat tespit edilmiştir. Bu alanda yapılan kazılar sayesinde Apollon Arkhegetes'e adanmış olduğu anlaşılan bir yazıt, adada Apollon'a ait kült alanının varlığına işaret etmektedir. Çalışma kapsamında sunak ve propylon (?) yapıları benzer örneklerle karşılaştırılarak olası yapılarla ilgili bazı mimari öneriler sunulmuştur.

Arkeolojik kazılar neticesinde açığa çıkartılan yapı kalıntıları, mermer ve seramik buluntular, terrakotta figürinler gibi çok çeşitli arkeolojik materyal incelenmiş; buluntu grupları ve yapılar ile bağlantı kurularak bir bütün içerisinde değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Karia, Myndos, Asar Adası, Altar, Apollon Arkhegetes.*

ABSTRACT

Name and Surname : **Gonca Gülsefa**

University : **Bursa Uludag University**

Institute : **Institute of Social Science**

Field : **Archaeology**

Subfield : **Archaeology**

Degree Awarded : **Doctorate**

Page Number : **…..+…..**

Degree Date : **…../……/20….**

Supervisor/s : **Prof. Dr. Derya ŞAHİN**

SANCTUARY OF APOLLO ARCHEGETES IN MYNDOS-ASAR ISLAND

Myndos, one of the Carian cities, is located within the borders of the province of Muğla, district of Bodrum, township of Gümüşlük today. Situated just across the ancient city, Asar/Tavşan Island is in a very important location to safeguard the city's port. Some of the building remnants unearthed as a result of the research on the island are dated to the Classical Period and later. The clearing at the entrance of Asar Island and some architectural finds support the idea that there was a propylon(?) at the entrance. In addition, a stylobate, which is thought to belong to the "U" / "Π" formed altar structure, was found on the upper terraces of the island. Thanks to the excavations conducted in that area, an inscription, which was understood to be dedicated to Apollon Archegetes, points out the existence of a cult area belonging to Apollon on the island. Within the scope of the study, some architectural suggestions were presented about possible structures by comparing the altar and propylon (?) structures with similar examples.

Various archaeological materials such as building remains, marble and ceramic finds, and terracotta figurines, which were unearthed as a result of archaeological excavations, were scrutinized and assessed as a whole by establishing a connection with the find groups and structures.

Keywords: *Caria, Myndos, Asar Island, Altar, Apollon Archegetes.*

ÖN SÖZ

Myndos-Asar Adası Apollon Arkhegetes Kutsal Alanı, Prof. Dr. Derya Şahin danışmanlığında hazırlanan bu doktora tezi kapsamında incelemeye alınmıştır.

Lisans günlerinden bugüne kadar yetişmemizde emeği geçen, maddi ve manevi yardımlarını esirgemeyen, aynı zamanda tez konusunun çalışılması için bana bu imkânı sağlayan Prof. Dr. Mustafa Şahin'e ve çalışmalarım sırasında beni her türlü aydınlatan, desteğini esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Derya Şahin'e teşekkürlerimi sunarım. Yazıtların okunmasındaki yardımlarından dolayı Prof. Dr. Christoph Schuler'e teşekkürlerimi borç bilirim. Literatür çalışmalarım sırasında sırasında yardımlarını gördüğüm İstanbul Arkeoloji ve Münih Eski Çağ Tarihi Enstitüsü çalışanlarına çok teşekkür ederim. DAI'nin İstanbul ve Münih'teki şube kütüphane müdürlüklerine çalışmalarım sırasında vermiş oldukları burstan dolayı minnettarım. Myndos Kazıevi eser deposunda yer alan etütlük seramiklerin çalışılması sırasında destek olan Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Müdürü Tayfun Selçuk'a ve müze uzmanlarına bir kez daha içtenlikle teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca seramik çizimlerinde Elif Çalık'a, fotoğraf çekimlerinde Gözde Arı'ya, Almanca metinlerin tercümesinde Araş. Gör. Dr. Ahmet Ali Altın'a, mimari yapı kalıntılarının render çalışmalarında Tuberk Elseven'e, render ve maket çalışmaları için mimar Zeynep Kurt'a ve bazı mimari ögelerin çiziminde Muhammed Çınar'a yardımlarından dolayı minnettarım. Sevgili arkadaşlarım, meslektaşlarım Dr. Öğr. Üyesi Serkan Gündüz, Işıl Akalan Gündüz, Arş. Gör. Hazal Çıtakoğlu, Arş. Gör. Nur Deniz Ünsal, Arş. Gör. Serap Ala, Araş. Gör. Buğra Kuru, Murat Akın ve Fatma Selbik Akın'a gönülden teşekkürlerimi sunuyorum. Tez izleme komitemde yer alan emekli Prof. Dr. Kerime Üstünova'ya katkılarından dolayı teşekkür ederim. Tezimi okuyarak yazım, noktalama ve imla açısından düzeltmelerde bulunan Dr. Öğr. Üyesi Hasena Aydın'a minnettarım. Prof. Dr. Asuman Baldıran ve Doç. Dr. Ahmet Bilir'e katkı ve yardımlarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak tüm eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen sevgili annem, babam, kardeşim ve Güneş'e minnettarım.

GONCA GÜLSEFA
BURSA-2023

İÇİNDEKİLER

ÖZET vi

ABSTRACT vii

ÖN SÖZ viii

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

MYNDOS ANTİK KENTİ

1.KENTİN TARİHİ 6

2.ARAŞTIRMA TARİHİ 8

1.1.ANTİK YAZARLAR 8

1.2.MODERN KAYNAKLAR 13

İKİNCİ BÖLÜM

ESKİ MYNDOS

1.ESKİ MYNDOS 21

2.ARAŞTIRMA TARİHİ 21

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÜLT KAVRAMI VE KUTSAL ALANLAR

1.KÜLT KAVRAMI VE KUTSAL ALANLAR 32

1.1.KÜLT KAVRAMI 32

1.2.KUTSAL ALANLAR 33

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MİMARİ YAPI KALINTILARI ve ELEMANLARI

1. MİMARİ YAPI KALINTILARI ve ELEMANLARI 34

1.1. MİMARİ YAPI KALINTILARI 34

1.1.1. Temenos (?) 35

1.1.2. Propylon (?) 36

1.1.3. Altar 42

1.1.4. Sur Duvarları ve Diğer Bağlantılı Yapılar 55

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULUNTULAR

1.BULUNTULAR 58
1.1.KUTSAL ALAN MİMARİ YAPI ELEMANLARI 58
1.1.1.İon Sütun Başlığı 58
1.1.2.Sütun Tamburu 61
1.1.3.Sütun Kaidesi 61
1.1.4.Arşitrav 62
1.1.5.Sima Bloğu 63
1.1.6.Eşik Taşı 65
1.1.7.Çatı Kiremitleri 65
1.2. MERMER BULUNTULAR 66
1.2.1. Yazıt 66
1.2.2. Sunak Parçası 76
1.2.3. Ağırlık 79
1.2.4. Diğer Mermer Buluntular 80
1.3. MERMERLER ÜZERİNE YAPILAN ARKEOMETRİK ÇALIŞMALAR 81
1.3.2.Mimari Yapı Kalıntıları ve Mermer Buluntular Işığında Myndos'ta Apollon Arkhegetes Kültü . 82
1.4. MİMARİ YAPI KALINTISININ KARŞILAŞTIRILMA ve TARİHLENDİRİLMESİ 105
1.6. SİKKELER 119
1.6.1.Klasik Dönem 125
1.6.2.Helenistik Dönem 126
1.6.3. Roma Dönemi 129
1.7. TERRAKOTTA FİGÜRİNLER 135
1.7.1.Kümeler 136
1.8. SERAMİK BULUNTULAR 150
1.8. 1. Miken Seramiği 150
1.8.2. Geometrik Dönem Seramiği 155
1.8.3. Orientalizan Dönem Seramiği 159
1.8.4. Siyah Figür Tekniğinde Yapılmış Seramikler 161
1.8.5. Siyah Firnisli Seramikler 164
1.8.6. Sıvılar İçin Kullanılan Sofra Kapları 189
1.8.7. Helenistik Dönem Seramikleri 206
1.8.8. Terra Sigilata 232
1.8.9. Pişirme Kapları 243
1.8.10. Lagynos / Beyaz Zeminli Seramikler 247

1.8.11. Unguentarium 249
1.8.12. Kandil 252
1.9. DİĞER BULUNTULAR 259
1.9.1. Cam Buluntular 259
1.9.2. Kemik Buluntular 262
1.9.3. Metal Buluntular 263
1.9.4. Diğer Buluntular 264
DEĞERLENDİRME ve SONUÇ 266
KATALOG 269
KISALTMALAR VE KAYNAKÇA 451
LEVHALAR LİSTESİ 505
LEVHALAR (Resim/Çizim/Grafik/Tablo/Şekil) 506
ÖZGEÇMİŞ 507

KISALTMALAR

Kısaltma	**Bibliyografik Bilgi**
Abb.	Abbildung
Çiz.	Çizim
Dn.	Dipnot
Der.	Derinlik
Env. No.	Envanter No
Fig.	Figure
Gen.	Genişlik
Harf yük.	Harf Yüksekliği
Kal.	Kalınlık
Kat. No.	Katalog Numarası
Lev.	Levha
No.	Numara
Pl.	Plate
Res.	Resim
Taf.	Tafel
Yük.	Yükseklik
Vd.	ve devamı
Vol.	Volume

GİRİŞ

Çalışmanın Amacı ve Önemi

"Myndos-Asar Adası Apollon Arkhegetes Kutsal Alanı" başlıklı doktora tezi araştırmasında Muğla ili, Bodrum ilçesi, Gümüşlük Mahallesi sınırları içindeki Myndos antik kenti, Asar/Tavşan Adası üzerindeki pagan mimarisi ve diğer arkeolojik buluntular ele alınacaktır. Tezin amacı; adanın kentin kuruluşundaki yerini ve önemini belirlemek, kentin MÖ 4. yüzyılın ortalarındaki genişleme sürecinde adanın işlevini irdelemek ve kentteki dinî yapıların organizasyonunda adanın rolünü anlamaya çalışmaktır. Arkeolojik kazılar neticesinde açığa çıkartılan yapı kalıntıları, mermer ve seramik buluntular, terrakotta figürinler gibi çok çeşitli arkeolojik materyal incelenmiş; buluntu grupları ve yapılar ile bağlantı kurularak bir bütün içerisinde değerlendirilmiştir.

Çalışmanın konusunu, Myndos Asar/Tavşan Adası'nda 2009-2014 yılları arasında gerçekleştirilen kazı çalışmaları ve Klasik, Helenistik ve Roma Dönemlerine ait yapı kalıntıları oluşturmaktadır. Prof. Dr. Mustafa Şahin'in başkanlığında adada yapılan kazılar neticesinde açığa çıkartılan yapı kalıntılarının ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmesi ve anlamlandırılması, çalışmanın ana hedefidir. Bu hedef doğrultusunda Tanrı Apollon'un kent ve ada ile bağlantısı, adada var olduğu düşünülen Apollon Arkhegetes kutsal alanının yapısal özelliğinin tespiti ve benzer özellikteki kült alanlarıyla olan ilişkisi araştırılmıştır.

Daha önce mimari yapı kalıntıları ve küçük buluntuların bir arada olduğu bir çalışma yapılmamasından dolayı özgün olarak düşündüğümüz bu konu şeçilmiştir. Az sayıda korunmuş Apollon Arkhegetes kutsal alanları içerisinde yer alan Myndos önemli bir yere sahiptir. Buluntulardan yola çıkılarak Miken Dönemi'nden Roma Dönemi'ne kadar süre gelen bir kutsal alanı temsil etmesi bakımından önemlidir.

Çalışmanın Kapsamı

Bu araştırmada her ne kadar Myndos'un kuruluşunda ve gelişmesinde adanın rolü irdelense de tez çalışmasının kapsamı, 2009-2014 yılları arasında yapılan kazı çalışmalarında elde edilen Asar Adası buluntularıyla sınırlı tutulacaktır. Bir başka sınırlama da zamanla ilgilidir. Bilindiği gibi ada, Hristiyanlığın kabul edilmesinden sonra fonksiyon değiştirerek sivil yerleşime açılmıştır. Bu nedenle alt sınır kentin kuruluşuna kadar geri gitse de üst sınır olarak MS 391 yani imparatorluğun tek meşru dinî olarak Hristiyanlığın kabul edildiği dönem belirlenmiştir.

Çalışma kapsamında ***"Birinci Bölümde"*** Myndos'un tarihçesi ve kentin araştırma tarihi hakkında bilgiler verilmektedir. ***"Araştırma Tarihi"*** alt başlığında Hristiyanlık Öncesi Myndos-Asar Adası'na ait bugüne kadar yapılmış olan yayınlar tanıtılmıştır.

"İkinci Bölümde" ***"Eski Myndos"*** başlığında ise Hristiyanlık öncesi Myndos'tan söz eden antik yazarlar, seyyah ve gezginler, yapılan yüzey araştırmaları ve kazı çalışmaları hakkında detaylı bilgiler verilmiştir. Değerlendirme kapsamına alınan bu bölümde, Myndos'un erken dönem yerleşimi, yapıları ve erken dönem yerleşimi içerisinde adanın rolü ele alınmıştır. Ayrıca kazı çalışmaları sırasında tespit edilen erken döneme ait buluntular ve yapı kalıntıları benzer örneklerle karşılaştırılarak genel olarak tarihleme yapılmaya çalışılmıştır.

"Üçüncü Bölümde" "Kült Kavramı ve Kutsal Alanlar" başlığı içerisinde konuyla ilişkili olarak, kült kavramı, tanrılar, kutsal alanlar, antik dönemde kentlerde görülen kutsal alan organizasyonu hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca sunak kavramı, tipleri, işlevleri ve konumu üzerinde de durulmuştur. Aynı zamanda altar yapıları tipolojik ve bölgesel olarak araştırılmıştır.

"Dördüncü Bölümde" "Mimari Yapı Kalıntıları ve Elemanları" başlığı kapsamında ada üzerinde Erken Klasik Dönem yerleşiminden birkaç üst yapı elemanına ait olabilecek mimari bloklar, temenos (?), olası propylon (?),"U" formlu sunak yapısı ve sur kalıntıları araştırılmıştır. Kazı çalışmalarında bulunan yazıt sayesinde sunak yapısının Apollon Arkhegetes'e adanmış kült alanına işaret ettiği anlaşılmaktadır. Bu bölüm içerisinde Tanrı Apollon'un kent ve ada ile bağlantısı, adada var olduğu düşünülen Apollon Arkhegetes kutsal alanının yapısal özelliğinin tespiti ve benzer özellikteki kült alanlarıyla olan ilişkisi

araştırılmıştır.

Bu tez çalışmasında, inşa edildiği dönemdeki tarîhi çerçeve analiz edilerek altarın yapı tipolojisi tartışılmıştır. Ayrıca altarın inşa edildiği dönemde Myndos'ta hangi siyasi ve ekonomik olaylar yaşandığı, altarın hangi tarihî çerçevede inşa edildiği ve altarın adandığı tanrı ve kültün hangisi olduğuna yönelik sorulara yanıtlar aranmıştır.

Karia Bölgesi'nde şimdiye kadar saptanan Apollon kültü ile Myndos'ta tespit edilen kutsal alan arasında bağlantı olup olmadığına değinilmiştir. Kentte Apollon'un yerini anlamak adına Asar Adası'nda ve bazı koleksiyonlarda (BMC, SNG Aulock) bulunan Apollon sikkelerine de yer verilmiştir.

Aynı zamanda temel kalıntısı bulunmayan olası propylon(?) ve altar yapısı ile ilgili detaylı araştırma yapılarak bunlar benzer plan tipleri ile olabildiğince karşılaştırılmıştır. Bu sayede altar ve propylon yapılarının canlandırmaları üç boyutlu (sketch up) render programında tasarlanarak görsel açıdan anlamlandırılması için Asar Adası üzerinde olası konumlarına yerleştirilmiştir. Aynı zamanda altar ve propylon (?) yapısına ait canlandırma restitüsyon çiziminde korunan yapı elemanlarına ait parçalar renklendirilerek olası yerleri saptanmıştır.

Tez çalışmasının büyük bir bölümünü oluşturan ***"Buluntular"*** başlığı içerisinde Asar Adası'nda tespit edilen mimari yapı elemanları, mermer, sikke, terrakotta figürin, seramik, cam ve diğer buluntular (kemik, metal vb.) gibi çok çeşitli arkeolojik materyaller yer almaktadır.

Bu sayede Pagan Dönemi'ne ait yapı kalıntıları tüm küçük buluntularla ilişkilendirilerek bir bütün içerisinde değerlendirilmiştir. Bu buluntularla ilgili detaylı kataloglama işlemleri yapılmış olup yapılan kataloglardaki eserler sınıflandırılarak kronolojik olarak kendi içlerinde tiplere ayrılmıştır. Asar Adası'nda yapılan kazılarda ele geçen buluntularla ilgili tipleri ya da dönemsel olarak özellikleri açıklayan detaylı metinler hazırlanmış olup bunlar benzer örneklerle karşılaştırılarak tipolojik özelliklerden yola çıkılıp tarihlendirilmeye çalışılmıştır.

Buluntuların tarihlendirilmelerinde tipleri saptanamayanlarda ise buluntu yerindeki seramik ve sikkeler baz alınarak tarihleme yoluna gidilmeye çalışılmıştır. Ayrıca incelenen malzemenin benzerleri için katalog bölümünde kaynakçaya yer verilmiştir.

"Kaynakça" başlığı altında tez kapsamında kullanılan literatür listelenmiştir.

"Levhalar Listesi" kısmında görselin künyesi ve alındığı kaynakça, ***"Levhalar"*** bölümünde ise konuyla ilgili harita, çizim, resim, grafik, tablo ve şekiller yer almaktadır. Son olarak mimari yapı elemanları ve mermer, sikke, terrakotta figürin, seramik gibi buluntuların dönemsel yoğunluğunu gösteren grafikler ve tablolar yapılmıştır. Ayrıca seramiklerin tiplerine ve hamur renklerine[1] göre de istatistiksel çalışmalara yer verilmiştir.

"Katalog" başlığında ise Asar Adası'nda tespit edilen buluntularla ilgili detaylı katalog bilgileri yer almaktadır.

Çalışmanın Yöntemi

Tez çalışması, literatür taraması ve dokümantasyona dayalı olarak iki aşamada yürütülmüştür. Doktora çalışmasının ilk döneminde kentle ilgili detaylı literatür taraması yapılmıştır. Bu kapsamda antik yazarlar, modern kaynaklar ve ilgili yıllarda yapılan kazı çalışmaları araştırılmıştır. Tezle ilgili literatür çalışmaları için İngiliz Arkeoloji Enstitüsü, Alman Arkeoloji Enstitüsü, Münih Eskiçağ ve Epigrafi Bilimleri Enstitüsü Kütüphanesi, Münih Ludwig-Maximilians Üniversitesi Klasik Arkeoloji ve Bavyera şehir kütüphanelerinde çalışılmıştır. Münih Eskiçağ ve Epigrafi Bilimleri Enstitüsündeki çalışmalar sırasında Prof. Dr. Christoph Schuler'den yazıtlarla ilgili bazı veri tabanları hakkında bilgi edinilmiştir. Bu veri tabanları (epigraphy. Packhum. Org / inscriptions.packhum.org) sayesinde kentte bulunan (Asar Adası ile ilişkili olan) yazıtlar tespit edilmiştir.

Kütüphane ve kazı arşivleri çalışmasından sonra, 2009-2014 yılları arasında kazı çalışmaları yürütülen Myndos antik kenti sınırları içindeki Asar Adası'ndan bulunan ve kazı evi deposunda korunan etütlük eserler değerlendirilmiştir[2]. İlk olarak tez kapsamına dâhil edilecek etütlük seramikler Myndos Kazıları veri tabanından alınmıştır. Kazı evi deposundaki seramik kasaları incelenmiş ve seramikler de dönem ve tip olarak gruplara ayrılarak sayısal ve dönemsel istatistikleri yapılmıştır. Tez kapsamında seçilen seramiklerin çizimleri kontrol edilmiş; hamur rengi, hamur katkı maddesi, astar özellikleri gibi bilgileri tekrar gözden geçirilerek eksiklikler tamamlanmıştır. Gözden geçirilen çizimler tamamlandıktan sonra parçaların fotoğrafları çekilmiştir. Fotoğraf çekimleri ve katalog eksiklikleri tamamlanan seramikler envantere alınmıştır. Seramik çizimi, fotoğraf çekimi ve

[1] Hamur rengi sınıflandırılırken Munsell renk kataloğundan faydanılmıştır (Munsell Color, Munsell-SoilCharts with genuine Munsell color chips, 2013, Grand Rapids).

[2] Bu çalışmalarımız sırasında bizlere destek olan Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Müdürü Tayfun Selçuk'a ve müze uzmanlarına bir kez daha içtenlikle teşekkürlerimizi sunarız.

detaylı dokümantasyon çalışmaları tamamlanmış olup doktora tez çalışması için altyapı oluşturulmuştur.

Daha sonra tezin kataloglama ve yazım aşamasına geçilmiş, FileMaker programında oluşturulan veri bankasına tespit edilen tüm küçük buluntular aktarılmıştır. Buluntularla ile ilgili katalog bilgileri (eserin buluntu yeri, seviyesi, hamur ve astar rengi, ölçüleri, karşılaştırma ve tarih vb.), dijital ortama aktarılan çizimlere (Freehand/CorelDRAW programında çizilen) yerleştirilmiştir. Böylelikle parçaların bulunması ve tiplere ayrılması konusunda kolaylık sağlanmıştır. Ayrıca hazırlanan bu veri bankasında eserlerin karşılaştırmalı örnekleri, tarihleme ve tipleriyle ilgili istatistiksel veriler de yer almıştır. Tez için oluşturulan metinlere ait kataloglarda; katalog bilgileri, çizimler ve buluntuların detaylı ya da ayrıntılı fotoğrafları katalog tablosuna çizimleriyle beraber yerleştirilmiştir.

Aynı zamanda metinde yer verilen bazı karşılaştırmalı görselleri siyah-beyaz şekilde kullanılarak bunların diğer resimlerden ayrılması sağlanmıştır. Tablo içine yerleştirilen çizim ve fotoğrafların hemen üstünde ise buluntuların ayrıntılı tanımlaması yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

MYNDOS ANTİK KENTİ

1. KENTİN TARİHİ

Myndos antik kenti günümüzde Muğla ili, Bodrum ilçesi, Gümüşlük Mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Antik coğrafyada Karia bölgesi sınırları içerisindedir[3]. Strabon'dan öğrendiğimiz bilgilere göre Myndos kenti, Kos'un Scandaria Burnu karşısında, Termerium Burnu üzerinde lokalize edilmektedir[4]. Myndos hakkındaki genel bilgiler, gezginler ve seyyahlardan öğrenilmektedir. En erken olarak kabul edilen bilgilerin Herodotos'a ait olduğu bilinmektedir. Herodotos, MÖ 500'de Megabates'in buyruğuna Skylax komutasındaki bir Myndos gemisinin katıldığından da bahsetmektedir. Herodotos burada Myndos gemisinde geçen olayları anlatmıştır[5]. Kentin ilk olarak MÖ 2. bin Palaimindos adı ile Lelegler tarafından kurulduğu düşünülmektedir. Günümüze kadar Leleg duvarlarının bir kısmı korunmuştur[6].

Strabon'un bahsettiğine göre Myndos, Bodrum Yarımadası'nda yer alan sekiz Leleg kentinden birisidir. Diğer Leleg kentleri ise Termera, Side, Madnasa, Pedasa, Uranium, Telmessos ve Theangela'dır[7]. Strabon, Karia Bölgesi'ndeki sekiz kentin Lelegler tarafından iskân edildiği ve daha da genişleyerek Myndos ve Bargylia'ya kadar bütün toprakların ele geçirilerek bölgenin daha da genişlediğinden bahsetmektedir[8].

Strabon, ayrıca, Myndos'un bir limanının olduğundan bahsetmiştir. Karia satrabı Mausolos, MÖ 4. yüzyılın ortalarına doğru sekiz kentten altısını boşaltarak buralarda yaşayan halkı Halikarnassos'da yaşamaya mecbur bırakmıştır. Bu zorunlu göç sırasında Myndos kentine dokunulmamıştır[9]. Myndos Mausolos'un parasal desteğiyle yeniden inşa

[3] Şahin 2006:171.
[4] Strab. XIV. 2.18.
[5] Hdt. V. 31-32.
[6] Şahin 2006: 182.
[7] Strab. XIII, 1.611, 59.
[8] Plin. Nat. V.29. 5.
[9] Strab. XIII, 1.611, 59.

edilmiş ve kentin etrafı surlarla çevrelenmiştir. Kent aynı zamanda iyi korunmuş bir liman yapısına ve yaklaşık 2 mil büyüklüğündeki şehir surlarına sahiptir[10].

Filozof Diogenes, Myndos'u ziyaret ettiğinde çevreyi gözlemleri sırasında "kapı yapısının büyük ama şehrin küçük" olduğundan bahsetmiştir. Bunun sebebinin ise kentin kendisini korumak olduğu düşünülmektedir. Yaşlı Plinius ise yazdığı eserde Myndos'tan konum olarak bahsetmektedir. Herodotos, kentin yaklaşık MÖ 500 yılında Perslere karşı Ionia Ayaklanması'nı başlatan Milet Tiranı Aristogoras'ın donanmasına bir gemi verdiğinden, Attik-Delos Deniz Birliği'nin ilk üyelerinden birisi olduğundan ve birliğe 1/12 talent vergi ödediğine değinmiştir. Bu ağır vergi yüzünden kentin bir süre gerilediği bilinmektedir. Daha sonraki bir zamanda ise Troezen kralı Aetius'un soyundan gelenler tarafından kolonileşmiştir. MÖ 334 yılında Büyük İskender kenti kuşatmış ama ele geçirme konusunda ise başarılı olamamıştır[11]. MÖ 333 yılında Büyük İskender'in komutanlarından Ptolemaios Asandros'un Karya satrabı Orontabates'i yenilgiye uğratarak bütün Karia Bölgesi'ni ele geçirmesinden sonra Büyük İskender idaresine geçmiştir. B. İskender'in ölümünden sonra Myndos, bir süre merkezi Mısır'da bulunan Ptolemaioslar Hanedanlığı'nın idaresine girmiştir[12].

Şehirdeki yapılarda kullanılan taşlar şehrin 2 mil kuzeyindeki Koyunbaba taş ocağından gelmektedir. Koyunbaba taşının izleri kentte çeşitli yapılarda (hamam, Asar dası altarı vb.) görülmektedir. Bean buradaki Leleg duvarları, bazilika, kilise ve kule yapısından bahsetmektedir. MÖ 201'deki Lade Deniz Savaşı'nda Rhodos donanması Myndos Limanı'na sığınmıştır. MÖ 197'de ise kent Rhodos koruması altındadır. MÖ 196 yılında Suriye Kralı Antiokhos'a karşı Rhodos'la iş birliği yaparak bağımsız olmuştur. Bu tarihte şehir ilk kez kendi şehir sikkelerini darbetmiştir. Daha sonra Pergamon Krallığı idaresine giren kent, MÖ 133'te Pergamon'un son kralı III. Attalos'un ölümü üzerine bıraktığı vasiyetname ile Roma'ya bırakılarak böylece imparatorluğun Küçük Asya kentleri arasında yer almıştır[13].

[10] Wissowa 2000: 593.
[11] Demir 2008:107.
[12] Bean 1974:122.
[13] Şahin 2006: 172.

MÖ 44 yılında Caesar'ın öldürülmesinden sonra Brutus ve Cassius, Roma Cumhuriyeti adına Anadolu'ya egemen olmuş ve bu tarihte Cassius donanması Myndos Limanı'nda barınmıştır. Ancak Brutus ve Cassius'un donanmalarının M. Antonius tarafı ndan yenilgiye uğratılması, bu egemenliğin kısa sürmesine ve bir süre için Myndos'un Rhodos'un hâkimiyetine geçmesine engel olmuştur. Ancak Rhodos'un sert bir yönetim sergilemesi sonucu oluşan huzursuzluk, kentin tekrar Roma egemenliğine geçmesine neden olmuştur[14].

2. ARAŞTIRMA TARİHİ

1.1. ANTİK YAZARLAR

Myndos, Bodrum Yarımadası'nda Karia'nın batı kıyısında uzanan bir liman kentidir. Şehrin konumu Strabon tarafından açık bir şekilde tarif edilmiştir: Strabon, ***"Geographumena- Geographika"*** (Coğrafya) adlı eserinde Myndos antik kentinin konumunu "*Bundan sonra Myndoslulara ait Termerion Burnu'na gelinir... Kıtanın kıyısında Myndos topraklarında Astypalai ve Zephyrion Burnu'na gelinir ondan sonra bir limanı olan Myndos'a ve Myndos'tan sonra da Bargylia kentine gelinir"* biçiminde belirtmektedir. Ayrıca *"bundan sonra Myndos'lulara ait Termenion Burnuna gelinir. Karşısında karadan 40 stadion uzaklıkta, Kos'un bir burnu olan Skandarion uzanır"*der[15]. Ayrıca Stadiasmus Halikarnassos'tan, 220 stadion[16] uzaklıkta yaklaşık 40 km uzaklıkta olduğunu belirtmektedir[17].

Mausolos'un, Halikarnassos'u başkent yapmasından sonra "Synoikismos Politikası" sonucu komşu Leleg kasabalarının halklarının buraya taşınıp yerleştirilmesiyle, yeni bir kent olgusu oluşmuştur. Bu yeni yerleşim planında Strabon, MÖ 4. yüzyılda, sekiz kentten altısının Halikarnassos ile birleştiğini, yalnız Syangela ve Myndos'un olduğu gibi bırakıldığını kaydeder. Strabon, Coğrafya adlı kitabında bundan "*Bu topraklardaki sekiz kentin Lelegler tarafından iskân edildiği, bunların kısa bir zamanda çoğalarak Karia'da Myndos ve Bargylia'ya kadar bütün toprakları ele geçirmekle yetinmeyip Pisidia'nın da büyük bir parçasını kendilerine kattığı söylenir. Fakat sonradan Karia'lılarla birlikte dışarıya sefere gittiklerinde tüm Hellas'a dağıldılar ve bütün soy yok oldu. Mausolos sekiz kentten altısını bir kent olarak Halikarnassos'la birleştirdi. Fakat Syangela ve Myndos'u*

[14] Bean 1974:122.
[15] Strab. XIV. 2.18.
[16] 180- 200 metrelik bir uzunluğu gösteren ve stadion olarak adlandırılan ölçü birimi.
[17] Stad. 276-278.

olduğu gibi bıraktı" şeklinde bahsetmektedir[18].

Herodotos, ***"Herodot Tarihi"*** adlı kitabında, MÖ 500 yılında Megabates'in (I. Darius'un kuzeni) komutasında Nakşa Seferi'ne katılmak üzere Myndos gemilerinin de olduğunu "*Naxos'a gemilerini gönderdi*" şeklinde belirtmektedir[19].

Polybius, ***"Histories"*** adlı kitapta, Lade Deniz Savaşı'nda (MÖ 494) Rodos gemilerinin Kos Adası'na geçmeden önce rüzgârın yardımı ile Myndos kıyılarına vardıklarını ve bir gece Myndos Limanı'nda demirlemek zorunda olduklarından şu şekilde bahsetmektedir: *"Rüzgârın tercih ettiği filo, Myndos kıyılarına ulaştı ve orada demirledi, ertesi gün tekrar denize açıldı ve Kos'a geçti"*[20].

Athenaion, ***"Athenian Tribute Lists"*** adlı kitabında *"MÖ 453 ve 450 yıllarında Myndos'un iki kez 0.08 talent vergi verdiğinden"* bahsetmektedir. Bu listede Myndos *"Myndioi"* şeklinde geçmektedir[21].

Pseudo Scylax, MÖ 350 yıllarında kaleme aldığı "Periplous" adlı eserinde *"Karia'da Helenistik şehirler arasında olan Myndos'un limanı olduğu'nun altını çizmektedir"*[22].

Arrian, ***"Anabasis of Alexander"*** adlı kitabında *"MÖ 334'te Büyük İskender Myndos'u kuşattığını fakat alamayınca Halikarnassos'a yöneldiğini, Büyük İskender'in komutanlarından Ptolemaios ile Asandros'un MÖ 333'te Satrap Orontobates'i yenilgiye uğrattıktan sonra Myndos ile bütün Karia Bölgesi'nde hâkimiyet sağladıklarını anlatır. Büyük İskender'in imparatorluğunun parçalanmasından sonra, Mısır'da bulunan Ptolemaios'un krallığını kurması üzerine, Myndos'un Ptolemaioslar Hanedanlığı'nın idaresine (MÖ 308–275) daha sonra da Lysimakhos Hanedanlığının idaresine girdiğinden"* söz etmektedir[23].

Septuagint Antiochus'un MÖ 100 yılında kaleme aldığı İbranice bir el yazması olan ***"Maccabees"*** adlı eserinde *"MÖ 137 yılında Dorlara saldırısını anlatırken Yahudi bir başrahip olan Simon'un ona yardım için bir grup şehre onlara saldırmaması için mektup gönderdiğinden söz ettiği görülür. Bu şehirler arasında Halikarnassos, Rhodos, Delos,*

---

18 Strab. XIII, 1.611, 59.
19 Hdt. V. 31-32.
20 Polyb. XVI. 15. 6. 4.
21 Athen. 260: MS 450.
22 Pseu. Scy. 99, MS 335. Ayrıca bu eserde Myndos (Gümüşlük) şehrinin Halikarnassos etrafında uzanan bir şehir olduğundan bahsetmektedir. Shipley 2011: 169. 99.
23 Arr. 1. 20. 1.

Samos, Side ve Myndos antik kentinin de olduğundan" bahsetmektedir[24].

MÖ 70 yılında, Cicero'nun yazdığı "***Verrine Orations***" adlı eserde kentten şu şekilde söz edilmektedir: *"Myndos ve Milet kentleri arasındaki ilişkiyi anlatmaktadır. Bir adamın Myndos'u korumak için Milet'ten bir gemi vermesini ister. Miletliler de ona hafif bir tekne verirler. Bu tekne 1. Sınıf güzellikte harika bir şekilde dekore edilmiş ve silahlandırılmıştır. Birliği ile Myndos'a gider*"[25].

Diodorus Sicilus'un, MÖ 49 yılında kaleme aldığı ***"Bibliotheke Historike"*** isimli eserde MÖ 308 yılında Ptolemaios'un güçlü donanmasıyla[26], adaların arasından geçtiğinden[27] ve MÖ 43 yılında Liberator Gaius Cassius Longinus'un Rhodos'a karşı Myndos'a seyahat ettiğinden ve Karia'da Kaunos ve Myndos'u ele geçirdiğinden bahsedilmektedir[28].

MÖ 30 yıllarında Lucius Annaeus Florus tarafından kaleme alınan ***"Epitome Annaeus Florus"*** isimli kitapta kentten "*Romalı halk, bu bölgenin hâkimiyetini savaşla, ordu gücüyle değil karşı tarafın Roma'nın hâkimiyetini kabul etmesiyle elde etmiştir. Roma halkının bu eyaleti nasıl kaybedip tekrardan kolaylıkla kazandığını anlamak zordur. Kraliyet kanının yüksek ruhlu bir genç adamı olan Aristonicus, krallara itaat etmeye alışkın olan bazı şehirleri kolayca kazandı ve kendisine katılmayı reddeden Myndos, Samos ve Kolophon kentlerini zorlamıştı"* şeklinde bahsedilmektedir[29].

MS 16 yılında Livy, **"*History of Rome*"** adlı eserde Kaunos, Halikarnassos, Samos ve Myndos'un, MÖ 195 yılında özgürlüklerini Rhodos'a borçlu olduklarına değinmiştir[30].

Pomponius Mela'nın MS 43 yılında kaleme aldığı **"*Chorographia Bk II"*** adlı eserde MÖ 1. yüzyılda Halikarnassos yakınında, *"Myndos, Caruanda ve Neapolis şehirlerinin yer aldığından"* söz edilmektedir[31].

Eski Myndos, Plinius'un (MS 77 yılında kaleme aldığı) *"**Naturalis Historia**"* kitabında "*Palaimindos"* olarak adlandırılmakta[32] ve kentin yüksekçe bir tepede yer

---

[24] Sept. Ant. 15.10.
[25] Cic. 2.1.86.
[26] Ptolemaios'un hâkimiyetinde ya da ona bağlı kentler arasında Halikarnassos, Myndos, Stratonikeia, Telmessos ve Termessos yer almaktadır. Grabowski 2019: 33.
[27] Diod. XX. 37. 1.
[28] Diod. XLVII. 34. 2.
[29] Flor. I. 35. 20.
[30] Liv. 33.20.
[31] Pom. M. 1.85.
[32] Bizanslı Stephanos MS 6. yüzyılda kaleme aldığı "Ethnika" isimli kitabında eski Myndos'u "Palaimindos"

aldığından söz edilmektedir[33]. Ayrıca Plinius, *"Yine doğa, buna karşılık şu adaları denizden alıp karayla birleştirmiştir: Lesbos'u Antissa'yla, Halikarnas'ı Zephyrium'la, Myndos'u Aethusa'yla, Dromiscos ve Priene'yi Milet'le Narthecusa'yı da Parthenius'un burnuyla birleştirmiştir*" şeklinde demektedir[34].

MS 145 yılında yazılan Pausanias'ın "***Description of Greece***" adlı kitabındaki bir mite göre kentin hikâyesi şöyledir: *"Troezen ve Pittheus Aetius'a geldiklerinde bir kral yerine dengeli güçlere sahip olan Pelopsun üç oğlu hüküm sürmektedir. Troezen öldüğünde Pittheus modern şehirde Hyperea ve Anthea'lıları toplar buraya abisinin adı olan Troezen adını vermektedir. Yıllar sonra Aetius'un soyundan gelenlerden Anthas ve Troezen'den kolonist olarak ayrılanlar Halikarnassos'u ve Myndos'u Karia'da kurar."*[35].

Appian'ın ***"Civil Wars"*** adlı eserinde (MS 165 yazıldığı tarih) MÖ 44 yılında Caesar'ın öldürülmesinin ardından "*Brutus ve Cassius, Roma Cumhuriyeti adına Anadolu'ya egemen olmuştur. Cassius ile Brutus ikiye ayrılarak Brutus Lykia'ya karşı, Cassius da Rhodos'a karşı savaşmaktadır ve bu tarihte Cassius donanmasını Myndos Limanında barındığından bahsetmektedir. Romalılarla çatışması ihtimaline karşı, Rodoslular alarma geçti. En iyi gemilerinin otuz üç tanesini yolladılar, ancak bunu yaparken Myndos'a haberci yolladılar. Bunu yapma sebepleri Cassius'u kışkırtmak değil de Rhodos'un hafife alınmasını engellemekti"* şeklinde kentten geçmektedir[36]. *"Rhodos liderleri, Alexander ve Mnaseas (33 adet gemisini) Cassius'a karşı Myndos'ta saldırırlar. Amaçları Cassius'u bu ani saldırılarıyla şaşırtmaktır. Umutlarını Mithridates'e Myndos'ta saldırarak bu savaşı başarılı bir şekilde sonuçlandırdıkları varsayımına dayandırdılar. Denizciliğini sergilemek için ilk duraklarını Knidos'ta vermişlerdir. Daha sonraki günde Cassius'un kuvvetleri karşısına açık denizde çıkmışlardır. Bu savaş iki taraf içinde güç ve yetenek savaşı olmuştur*[37]*. Bu savaş sonucunda üç Rhodos gemisi mürettebatı ile ele geçirilmiştir. İki tanesi batırılmış ve kalan son gemi hasarlı olarak Rhodos'a gönderilmiştir. Bütün Roma gemileri Myndos'a geri dönmüş zarar görenler burada tamir edilmiştir*"[38]. Bundan da şu çıkarım yapılabilir: Myndos'un gemi tamir etmek için gerekli ekipmanı olduğundan tersanesi de olabilir. Fakat

---

olarak adlandırmıştır. "Karia'da yer alan Myndos'un, Palaiamyndos (Eski Myndos) isminde eski bir şehir olduğundan, buranın Myndier ve Myndieri olarak adlandırıldığını ve Dilbilimci Apollonius ve Zenon'un ise Myndos'lu olduğundan" bahsetmektedir. Steph. Byz. III. 240.

33 Plin. Nat. V.29. 5.

34 Plin. Nat. LXXXIX, xci.

35 Paus. 2. 9. 30.

36 App. Civ. 4. 9. 65.

37 App. Civ. 4. 9. 71.

38 App. Civ. 4. 9. 71.

“Brutus ve Cassius'un donanmalarının M. Antonius tarafından yenilgiye uğratılıp, bu egemenliğin kısa sürmesine ve bir süre için Myndos'un Rhodos'un hâkimiyetine geçmesine engel olmuştur. Ancak Rhodos'un sert bir yönetim sergilemesi sonucu oluşan huzursuzluk, kentin tekrar Roma egemenliğine geçmesine neden olmuştur”[39].

MS 240 yılında Diogenes Laertius tarafından yazılan “***Lives of the Philosophers***” isimli eserde Myndos kentinin sur kapılarının büyük, şehrin ise küçük olduğundan bahsedilmektedir[40].

MS 2. yüzyılda kaleme alınan “Stadiasmus Maris Magni”, ***“Anonim Birine Ait Büyük Deniz Kılavuzu veya Seyrüseferi”,*** isimli eserde, şehirlerarası ne kadar stadia olduğuna değinilmiştir:[41].

272. Rhodos’tan Myndos’a 1000 *stadia* vardır.

276. Halikarnassos’tan Myndos’a 220 *stadia* vardır.

277. Myndos’tan Leros’a 350 *stadia* vardır.

278. Myndos’tan Kos’a 140 stadia vardır.

281. Myndos’tan Attika’ya seyir 1500 *stadia* sürer. Korsika Adaları, Leros ve Kalydna arasından geçersin. Orobis’i sağına alarak Amorgia’ya doğru seyret. Donousa, Naksos ve Kythnos’u sağına al.

285. Geride bıraktığım Myndos noktasına tekrar geri dönüyorum.

Myndos’tan Panormos’a 80 *stadia* vardır.

286. Myndos’tan Bargylia’ya 250 *stadia* vardır.

294. Boğazdan Myndos’a tekrar geri dönüyorum. Panarmos’tan Miletos’a 300 *stadia* vardır.

MS 212-224 yıllarında Cassius Dio’nun kaleme aldığı ***“Historiae Romanae”*** isimli kitabında ise “*Brutus Lykia’ya, Cassius da Rhodos’a karşı savaşmaktadır ve bu tarihte Cassius donanmasının Myndos’tan geçtiğinden bahsetmektedir’’*[42].

Son olarak, MS 3. yüzyılın başında Athenaeus tarafından kaleme alınan

[39] App. Civ. 5. 1. 7.
[40] Diog. Laert. 6. 57.
[41] Stadiasmus Maris Magni 272. 276. 277. 278. 281. 285. 286. 294. Çeviri için bk. Acar 2017: 421, 423, 427.
[42] Cass. Dio. XLVII. 33. 1.

"Deipnosophists" isimli eserde Halikarnassos ve Myndos kentlerinin şarapları hakkında şu şekilde bilgi verilmektedir. *"Şarabın içerisine konulan deniz suyu özenli bir şekilde koyulursa baş ağrısına neden olmazdı, kalın bağırsak problemlerini çözer, mide problemlerini, şişkinliği ve sindirime yardımcı olurdu"*[43].

1.2. MODERN KAYNAKLAR

Kentle ilgili en erken araştırmalar 1800'lü yıllardan itibaren genellikle seyyahlar tarafından yapılmıştır.

Myndos'tan coğrafi özellikleri bakımından en çok bahseden kişi, 16. yüzyılın başlarında yaşamış olan Pîrî Reis olarak bilinmektedir. Pîrî Reis, ***"Kitab-ı Bahriye"*** isimli kitabında gezdiği yerleri çok iyi gözlemlemiş kendi tuttuğu notlarla birlikte kartografik haritalar hazırlayarak Myndos şehri ve limanına da yer vermiştir[44].

Tuğamiral Beaufort ise 1811'de Anadolu'nun güney kıyılarında yaptığı gezi ve araştırmaları ***"Karamania or A Brief Description of the South Coast of Asia Minor and of the Remains of Antiquity"*** adlı eserinde bir araya getirmiştir[45]. Kente ziyareti kapsamında, Kraliyet Donanması'na ait Frederikssteen adlı gemi ile Küçük Asya'nın güney kıyılarının haritasını çizmek, portulanlarını yapmak[46], seyir ve hidrografik yapısını belirlemek, deniz kaynaklarını tespit etmek gibi ana işlerinin yanı sıra bu kıyılardaki ören yerlerini de inceleme altına almıştır. Bu araştırmalar sırasında Myndos kenti olabileceğini düşündüğü iki yerden bahsetmektedir. Bunlardan birisi Kadı Kalesi, diğeri ise Gümüşlük'tür. Ayrıca Beaufort, Gümüşlük'teki limanın, Strabon'un bahsettiği limana benzediğinden ve liman girişine çekilen rıhtım kalıntılarının görüldüğünden de bahsetmektedir[47].

1824 yılında, Leake, ***"Journal of a Tour in Asia Minor"*** isimli kitabında Myndos'un Halikarnassos'un civarında, Kos'un Scandria Burnu'nun karşısında, Termerium Burnu üzerinde olduğundan bahsetmektedir[48]. Ayrıca bu yayınında polygonal duvar yapısından, liman ve Helenistik sanat anlayışında yapılmış daha sonra sağlamlaştırılmış duvar yapısından ve kentin içerisinde Roma Dönemi'ne ait olabilecek yapılardan söz

---

43 Athen. I. 32-33.
44 Pîrî Reis 1521: 206.
45 Beaufort 1817: 84 vd. 2005 yılında kazı çalışmaları esnasında tespit edilen yazıt Myndos'un lokalizasyon problemini çözmüştür. Şahin 2008: 25
46 Beaufort 1817: 108-109; Şahin 2009: 505.
47 Beaufort 1817: 108-109.
48 Leake 1824: 128.

etmektedir[49].

Newton, 1862 yılı tarihli ***"A History of Discoveries at Halicarnassus, Cnidus and Branchidae"*** isimli kitabında yer verdiği Myndos ile ilgili bölümde, 1857 yılı sonbaharında Gümüşlük Myndos'a yaptığı gezide elde ettiği kentle ilgili izlenimlerini aktarmıştır. Bu kitapta Myndos kenti, şehir suru, tapınak, büyük bir kilise ve hamamdan söz etmektedir[50].

19. yüzyılda Paton ve Myres şehri ziyaret etmiş, kentte bulunan yazıtlar hakkında incelemeler yapmışlardır. ***"The Journal of Hellenic Studies"*** adlı kitapta, ***"Karian Sites and Inscriptions"*** başlığı altında makale yayımlamışlardır. Yazıtların tercümesi sonucunda kentin, bir Leleg yerleşmesi olmadığını, Grek kenti olduğunu öne sürmüşlerdir. Ayrıca yarımadada Kyklopik duvarların varlığından bahsedilmektedir[51].

Paton tarafından 19. yüzyılın sonlarına doğru yapılan Karia kazılarından elde edilen sonuçlarla yazılan ***"Excavation in Caria"*** isimli makalede Myndos'tan bahsedilmektedir. Paton, Myndos'un Syangela ile Halikarnassos'a taşınmayan kentlerden olduğunu vurgulayarak Myndos'un başkente kuzeybatıdan gelebilecek saldırılara karşı önemli bir noktada bulunduğundan söz etmektedir. Ayrıca günümüzde Kocadağ üzerinde yer alan Leleg duvarının Myndos limanının batısındaki yarımadanın tepesi boyunca devam ettiğini ve zirveden kuzeydeki denize doğru ulaştığını bildirmektedir. Bunun yanı sıra Paton, Myndos'un Atina vergi listelerinde isminin geçtiğini belirtmektedir[52].

Barclay'ın 1911 yılında yayımladığı ***"Historia Numorum a Manual of Greek Numismatics"*** isimli kitapta Myndos'un konumu Halikarnassos'un kuzeybatısında ve yaklaşık 100 mil uzağında yer alan bir sahil kasabası olarak verilir. Ayrıca şehirde MÖ 2. yüzyılda sikke basıldığından bahsedilmektedir. Barchlay tarafından ele alınan sikkelerin ön yüzünde defne çelenkli Apollon, arkada ise kanatlı yıldırım demeti ile magistrat monogramı zeytin çelengi ile görülmektedir[53].

1913 yılında "***Jahrbuch des Kaiserlich Deutschen Archaelogischen Institut***" bandında Krischen Karia ve Ionia'daki surlar hakkında bilgiler vermiştir. Bu bölümde Myndos'ta bulunan sur yapılarının diğer Helenistik Dönem şehirleri olan z. B. Herakleia am

[49] Detaylı bilgi için bk. Newton 1862: 573 vd.; Paton 1887: 66 fig. 2.
[50] Newton 1862: 573-579.
[51] Paton - Myres 1896: 64 vd.
[52] Paton 1887: 65-66.
[53] Barclay 1911: 622-623.

Latmos, Perge gibi kentlerde korunan sur yapıları ile paralel olduğundan bahsetmektedir[54].

1933 yılında Ruge tarafından yazılan ***"Realencyclopädie"*** isimli ansiklopedi bölümünde "Myndos"a da yer verilmiştir. Bu yayında Ruge, Pausanias'a göre şehrin kökenini Troizen kralı Aetios'a dayandırmaktadır. Kentin bir Leleg yerleşimi olduğundan, antik yazarlara göre kentin tarihçesi ve kentle ilgili modern araştırmalardan bahsetmektedir[55].

1950'li yıllarda ise Bean ve Cook kenti ziyaret etmiş ve kentin genel coğrafi konumunun, tarihsel sürecinin yanı sıra kentte gözlemledikleri yapılar hakkında da temel bilgiler vermişlerdir[56]. Bean ve Cook, Myndos'un günümüzde kurulu olduğu yerde değil de Gümüşlük'ün 3.22 km güneydoğusundaki Bozdağ'da kurulduğunu[57], bugünkü Myndos olarak bilinen şehrin Mausolos zamanında burada inşa edildiğini söylemektedir. Myndos antik kentinin MÖ 478-477 yıllarında Atina önderliğinde Perslere karşı birleşen Yunan şehir devletlerinden oluşan Attika-Delos Deniz Birliği'ne 5. yüzyılda üye olduğunu ve bu birliğe talentin 1/12 oranında vergi verdiğinden bahsetmektedir. Ayrıca Myndos kentinin şehir nüfusuna oranla çok büyük inşa edildiğinden söz etmektedir[58].

1964 yılında, Forni'nin editörlüğünde hazırlanan ***"A Catalogue of The Greek Coins in The British Museum"*** adlı kitapta kentte basılan sikkeler hakkında detaylı bilgi verilmiştir[59].

Barclay tarafından 1964 yılında yayımlanan "***Catalogue of the Greek coins of Caria, Cos, Rhodes***" isimli eserde, Karia, Kos ve Rhodos kentlerinin sikkelerinden bahsedilmektedir. Myndos'un MÖ 2. yüzyılda kendi sikkelerini darbettirdiğine değinilmiştir[60]. Ayrıca Barclay, Myndos'un Roma İmparatorluğu Dönemi'nde refah seviyesinin iyi olduğunu belirtmekte, Nero ve Septimus Severus'un hüküm sürdüğü dönemlerde aralıklı olarak bronz sikkelerin varlığından ve sikkeler üzerindeki ters konik altarın Apollon ve Artemis ile ilişkilendirildiğinden bahsetmektedir[61].

Rushenbusch, 1983 yılında yapmış olduğu ***"Tribut und Bürgerzahl im ersten***

---

54 Krischen 1913: 475.
55 RE 1933: 1075-1079.
56 Bean – Cook 1955: 108-112.
57 Bean 1974: 116.
58 Bean – Cook 1955: 111.
59 Forni 1964: 134-139.
60 Barclay 1964: 64vd.
61 Barclay 1964: 64vd.

***athenischen Seebund*"** adlı yayında Attik-Delos birliği vergilerinden ve Attik-Delos Deniz Birliğinin üyesi olan kentin 1/12 talent vergi ödediğinden bahsetmektedir[62].

Önen, 1986 yılında yayımladığı ***"Karien- Südliche Westküste Anatoliens"*** adlı kitabında Kocadağ üzerinde yer alan Leleg duvarlarından bahsetmektedir[63].

Tırpan, 1988 tarihli ***"Myndos ve Theangela"*** adlı yayınında yaklaşık 5 km uzunluğunda sur duvarlarıyla korunan şehrin iki adet limanı olduğunu belirtmektedir[64].

Bean, 1989 yılında yayımladığı ***"Turkey Beyond the Maeander"*** adlı kitabında kentin konumu, tarihi ve korunan yapıları (Leleg duvarı, şehir suru, bazilika, kilise ve kule gibi) hakkında bilgiler vermiştir[65].

Karlsson, 1994 tarihli ***"Thoughts about Fortifications in Caria from Maussollos to Demetrios Poliorketes"*** adlı yayınında, Mausolos'un Karia'nın başkenti Mylasa'yı Halikarnassos'a taşıdığından ve bütün Karia Bölgesi'ni içerisine dâhil eden yeni bir kentleşme başlattığından söz etmektedir[66]. Muhtemelen bu hipotezden etkilenen Taşdöner ise 2008 yılında yayımlanan *"**Karia Kenti Halikarnassos: Helenistik Dönem ve Öncesi Siyasal Tarihi**"* başlıklı makalesinde, Myndos'un Pers satrabı Mausolos'un Karia'da hüküm sürdüğü MÖ 373-353 yılları arasında bir Yunan kenti olarak kurulduğundan bahsetmektedir[67].

Myndos antik kentindeki ilk bilimsel arkeolojik çalışmalar ise 2004 yılında Prof. Dr. Mustafa Şahin başkanlığında yüzey araştırmaları ile başlamıştır[68]. 2009 yılında Asar Adası'nda başlatılan kazılar ise 2014 yılına kadar sürmüştür.

2006 yılında Şahin tarafından yayımlanan ***"Myndos 2004 Yüzey Araştırması"*** isimli makalede kentle ilgili topoğrafik yapı, tarihçe, araştırma tarihi ve çeşitli yapılar (hamam, akropolis, mezar yapıları) hakkında detaylı bilgi verilmiştir[69].

2007 yılında yine Şahin tarafından yayımlanan ***"Myndos 2005 Yüzey Araştırması"*** isimli makalede kentin tarihçesi, araştırma tarihi, ana kara çalışmalarından söz edilmektedir. Ayrıca Kocadağ Yarımadası'nı çevreleyen ikinci bir sur duvarı olduğundan, bu duvarların

---

62 Ruschenbusch 1983: 125-143.
63 Önen 1986: 84-87.
64 Tırpan 1988: 168.
65 Bean 1989: 203.
66 Karlsson 1994: 144-153.
67 Taşdöner 2008: 99.
68 Şahin 2006: 171-184.
69 Şahin 2006: 171 vd.

daha önceki araştırmacılar tarafından "Leleg Duvarı" olarak adlandırıldığından[70] ve kentin ilk kuruluşunun Mausolos öncesine gittiğinden bahsedilmektedir[71].

2008 yılında Şahin tarafından yayımlanan ***"Myndos Kazıları 2006"*** isimli makalede 2006 yılında yapılan kazı çalışmalarında "C" sondajında Oryantalizan Dönem'e tarihlendirilen seramikler, siyah ve kırmızı figür tekniğiyle işlenmiş seramik parçalarının bulunmasıyla Myndos'un ilk olarak bu alana kurulduğu öne sürülmektedir. Ayrıca Klasik ve Helenistik Dönem mimarisi için önemli bilgiler verebilecek Dor düzeninde bazı yapı kalıntılarının tespit edildiğine değinilmiştir. Kilise zemininde devşirme malzeme olarak kullanılan yazıtta ise Helenistik Dönem'de Myndos ve Alinda şehirleri arasında yapılan ticaret anlaşmasının olduğundan bahsedilmektedir. Bugünkü Myndos'un bulunduğu alanda Mausolos öncesine giden bir yerleşimin olduğuna; ayrıca Mausolos aracılığıyla tekrar inşa ettirilen kentin, Yunan şehircilik anlayışına uygun bir şekilde planlandığına ve yerleşim alanının tamamının sur içerisine alındığına ve günümüze kadar gelen kent dokusu Mausolos tarafından kurulan kente ait olduğuna da değinilmiştir[72].

2009 yılında yayımlanan Die Karer und die Anderen isimli bantta yer alan ve Şahin tarafından yazılan "***Alt-Myndos: Einige Betrachtungen zu Lokalisationund Stadtmauern***" isimli makalede Eski Myndos yerleşimi ve şehir surlarına değinilmektedir[73].

2011 yılında Şahin tarafından yayımlanan ***"Myndos Kazıları 2009"*** isimli makalede 2009 yılında Asar Adası'nda başlatılan kazıların ilk sonuçları sunulmuştur[74]. 2009 yılı kazılarında Asar Adası'nın yalnızca ¼'lük bir kısmı kazılmış olsa da sonuçlar burada zengin bir kent dokusunun bulunduğunu göstermektedir. Yayında yüzeyde anıtsal bir yapıya ait oldukları düşünülen mermer bloklar, sütun tamburları vb. mimari yapı elemanlarına ve kabartmalı sunak parçasına da değinilmiştir. Yerleşimin, Maosolus aracılığıyla kurulan kent ile birlikte MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısında olasılıkla bir temenos olarak başladığından, Geç Antik Çağ'da Hristiyanlığın kabul edilmesi ile tek tanrılı dinlerde de kutsal özelliğini devam ettirdiğinden bahsedilmektedir. Ayrıca ada üzerinde orijinal yapıya ait blokların daha sonraki yerleşimler tarafından parçalanarak yapı malzemesi olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Ancak yapı temellerinin bulunduğu kuzeydoğu yamaca bakan ve antik limanın içerisinde kalan alanda yapılan sualtı araştırmalarında deniz tabanına doğru yamaca

[70] Tırpan 1988: 171.
[71] Şahin 2007: 174-176.
[72] Şahin 2008: 25-28.
[73] Şahin 2009: 504-515.
[74] Şahin 2011a: 154-175.

yayılmış çok sayıda mermer mimari bloğun varlığına değinilmiştir. Aynı zamanda "kral yolu" olarak bilinen, kenti çevreleyen sur duvarları ile yapılış şekli mimari özellikleri hakkında detaylı bilgi verilmiştir[75].

2011 yılında Şahin tarafından yayımlanan ***"Myndos Mangal Ataşları Işığında Akdeniz'de Ticari İlişkiler"*** isimli kitap bölümünde Myndos kazılarında bulunmuş mangal ataşlarına göre Akdeniz'e kıyısı bulunan kentler arasındaki olası ticari ilişkilerden söz edilmiştir[76].

2012 yılında Şahin tarafından yayımlanan ***"Myndos Kazıları 2010"*** isimli makalede, 2010 yılında Asar Adası'ndaki kazı çalışmalarında tespit edilen Erken Klasik Dönem yerleşimine ait, adanın batı orta terasında "U" formundaki sunaktan bahsedilmiştir. Sunak ile ilgili teknik özelliklere değinilmiştir. Adada aranan olası tapınağın kilisenin altında olduğu; buluntular içerisinde, Helenistik Dönem'e ait megara kasesi, Roma Dönemi terra sigilata ve günlük kullanıma ait kaba seramiklerin de bulunduğu ifade edilmiştir[77].

2013 yılında Şahin'in, *"**Myndos Kazısı 2011**"* isimli yayınında 2011 yılındaki çalışmalardan farklı alanlarda kazı çalışmalarına devam edildiği belirtilmektedir. Kazı çalışmaları sırasında tespit edilen iki adet mermer plakanın sunak yapısına ait olduğuna değinilmiştir. C1 açmasında bulunan figürin, megara kasesi parçaları ve çeşitli günlük kullanım kaplarından bahsedilmiştir[78].

2012 yılı kazı çalışmalarının anlatıldığı 2014 tarihinde yayımlanan ***"Myndos Kazısı – 2012"*** başlıklı makalede ise kazı çalışmalarında tespit edilen tabak, kase ve lagynosa ait olabilecek parçalardan ve ion sütun başlığından söz edilmekte; bu buluntuların adanın erken dönemiyle ilişkili olduğu belirtmektedir[79].

2014 yılında, Şahin ve Seifert'in kaleme aldıkları ve Antike Welt 6 dergisinde yayımlanan ***"Myndos - Eine Karische Hafenstadt an der Kleinasiatischen Westküste"*** isimli yazıda, "U" formlu altarın yapısal özelliği ve kazı çalışmalarında bulunan yazıtın tercümesinden bahsedilmektedir[80].

2014 yılında, Şahin ve Ciner'in kaleme aldıkları ve TINA dergisinde yayımlanan

---

75 Şahin 2011a: 167 vd.
76 Şahin 2011b: 32 vd.
77 Şahin 2012: 345-352.
78 Şahin 2013a: 25-44.
79 Şahin 2014a: 402-407.
80 Şahin – Seifert 2014: 46-57. MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen, Marcus Ulpius Traianus için Apollon Arkhegetes'e adanan yazıtta, şehrin kurucusu ve koruyucu tanrısı olarak Arkhegetes'ten söz edilmektedir.

"Myndos İç Liman Sualtı Araştırmaları" isimli yazıda, kentin batısında ikinci bir limanın olduğundan ve Tavşan Adası'nın sur duvarları ile olan bağlantısından söz edilmiştir[81].

2015 yılında M. Şahin tarafından yayımlanan ***"Myndos Kazısı – 2013"*** başlıklı makalede 2013 yılı kazı çalışmalarında tespit edilen F5 a açmasında bulunan Apollon'a adanan adak steline değinilmiştir. Yazıtın tercümesi hakkında ise şu şekilde bilgi verilmiştir: "MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen, Marcus Ulpius Traianus için Apollon Arkhegetes'e adanan yazıtta, şehrin kurucusu ve koruyucu tanrısı olarak Arkhegetes'ten söz edilmektedir. Yüzeyde bulunan mermer kolosal mimari parçaların bir tapınaktan ziyade anıtsal bir giriş kapısına ait olduğundan bahsedilmektedir"[82]."

2015 yılında Şahin tarafından yayımlanan North meets East 1 isimli bantta ***"Die Haefen von Myndos und ihre Handelsbexiehungen im Spiegel der Amphoremfunde"*** isimli yazıda Myndos limanları ve amphoralar ışığında kentteki ticari bağlantılar hakkında bilgiler verilmiştir[83].

2004-2013 yılları arasında yapılan araştırma ve kazı sonuçları 2016 yılında, Prof. Dr. Derya Şahin'in editörlüğünde Myndos Araştırmaları-I bandı, ***"Myndos Kazı ve Araştırmaları 2004-2013"*** adlı kitapta yedi bölüm hâlinde bir araya getirilmiştir. Asar Adası, Hristiyanlık öncesi döneme ait konular içerisinde, Aynur Özet tarafından yazılan ***"Myndos Asar Adası Cam Buluntuları I 2009-2013"*** adlı bölümde Asar Adası kazı çalışmalarında tespit edilmiş Klasik, Helenistik ve Roma Dönemi'ne ait cam buluntuları yer almaktadır[84]. Derya Şahin tarafından kaleme alınan ***"Myndos Unguentaria"*** isimli makalede, 2006 yılında kazı sezonunda bulunan on dokuz adet unguentaria (bir örnek Geç Antik Dönem) Helenistik Dönem'e tarihlendirilip bu kapların mezar hediyesi ve günlük kullanımlarının yanı sıra kutsal alanlarda adak eşyaları olarak da kullanıldığına değinilmiştir[85].

2017 yılında ***"Cityscapes and Monuments of Western Asia Minor"*** bandında Prof. Dr. Mustafa Şahin'in Myndos'un Hristiyanlık öncesi dönemiyle ilişkili ***"Das Apollon Archegetes Heiligtum auf der Asar Insel bei Myndos"*** adlı makalesi yayımlanmıştır. Kazılar neticesinde yapı kalıntıları, mermer ve seramik buluntular (Protogeometrik, Klasik, Helenistik Dönem ve Roma Dönemi), terrakotta figürinler gibi çok çeşitli arkeolojik buluntu

81 Şahin – Ciner 2014: 78-79.
82 Şahin 2015a: 36.
83 Şahin 2015b: 98-109.
84 Özet 2016: 177-295.
85 Şahin 2016a: 267-269.

grupları yapı ile bağlantı kurularak bir bütün içerisinde kaleme alınmıştır[86]. Ayrıca diğer Apollon Arkhegetes kült alanlarından da bahsedilmiştir.

2019 yılında "4emes RENCONTRES D'ARCHEOLOGIE DE L'IFEA La Carie, des origines a la période pre-hekatomnide" sempozyum bandında Prof. Dr. Mustafa Şahin ve Prof. Dr. Derya Şahin'in Hekatomnid Öncesi Karia ile ilgili ***"Seramik Buluntuları Işığında Hekatomnid Öncesi Myndos"***, isimli makalede, Myndos'ta bulunarak ilgili müzeye getirilmiş olan ve kentin çeşitli alanlarında kazı çalışmaları sırasında tespit edilen erken döneme ait seramiklerden bahsedilmiştir[87].

[86] Şahin 2017: 179-186.
[87] Şahin – Şahin 2019: 579-590.

İKİNCİ BÖLÜM

ESKİ MYNDOS

1. ESKİ MYNDOS

2. ARAŞTIRMA TARİHİ

Literatüre bakıldığında Myndos antik kentinin lokasyonu konusunda eski ve yeni Myndos olarak öneride bulunulduğu görülmektedir. Myndos, Bodrum Yarımadası'nda Karia'nın batı kıyısında uzanan bir liman kentidir. Şehrin konumu Strabon tarafından açık bir şekilde tarif edilmiştir. Strabon, ***"Geographumena-Geographika"*** *(Coğrafya)* isimli kitabında Myndos antik kentinin konumundan; "*Bundan sonra Myndoslulara ait Termerion Burnu'na gelinir...Kıtanın kıyısında Myndos topraklarında Astypalai ve Zephyrion Burnu'na gelinir ondan sonra bir limanı olan Myndos'a ve Myndos'tan sonra da Bargylia kentine gelinir"* biçiminde bahsetmektedir. Ayrıca *"bundan sonra Myndos'lulara ait Termenion Burnuna gelinir. Karşısında karadan 40 stadion uzaklıkta, Kos'un bir burnu olan Skandarion uzanır"*der[88] (Resim 1-2). Ayrıca Stadiasmus, kentin Halikarnassos'tan 220 stadion uzaklıkta yaklaşık 40 km uzaklıkta olduğunu belirtmektedir [89].

W. R. Paton ve J. L. Myres'in ***"Karian Sites and Inscriptions"*** isimli makalelerinde kentte Leleg nekropolü bulunmaması nedeni ile Myndos'un ilk kurulduğu yerin bugünkü Gümüşlük olmadığı belirtilir[90]. Bean ve Cook da bu görüşü daha da ileri götürerek Gümüşlük'te Mausolos öncesi döneme ait izlerin bulunmadığını öne sürmüşler ve Palaemyndos *(Παλαι μυνδος)* olarak adlandırdıkları söz konusu erken yerleşimin Gümüşlük'te değil de Bozdağ'da aranması gerektiğini savunmuşlardır[91]. Bean ve Cook'un lokalizasyonuna göre, Bodrum'un 23 km batısındaki Turgutreis Belediyesinin 3 km

[88] Strab. XIV. 2. 18; Leake 1824: 228; Radt 2005: 71. 658. 20; Horster vd. 2013: 109; Şahin - Seifert 2014: 46.
[89] Stad. 276-278; Müller 1997: 346.
[90] Paton – Myres 1896: 204.
[91] Bean – Cook 1955: 111 vd.; Bean 1974: 122 vd..; Varinlioğlu 1992: 18; Şahin 2009: 503-504.

kuzeyinde, Kadıkalesi mevkisinde bulunan Bozdağ'ın zirvesindeki yerleşim Eski Myndos'tur[92] (Resim 3). Myndos planında şehirde bulunan yapı kalıntıları içerisinde "Leleg Sur Duvarına" da değinmişlerdir[93]. Myndos'un erken dönemi "Leleg Duvarı" ile anılmaktadır. Duvarın kalınlığı 2,75 m'dir. Büyük sert bloklarla inşa edilmiş, bazı yerlerde düzenli bazı yerlerde ise düzensiz bir form özelliği göstermektedir.

Korunan izlerden anlaşıldığı kadarı ile sur duvarı deniz seviyesindeki düz alanda birbirinden ayrılarak bir kapı geçişine izin vermektedir. Alanda korunan büyük bir kapı eşiği olduğundan dolayı burasının kale girişi olduğu düşünülmektedir (Resim 4). Söz konusu olan bu yapı "L" formludur. Bean'a göre Leleg duvarı olarak adlandırılan kalıntılar hâlâ sır olma özelliğini korumakla birlikte anlam ifade etmemektedir. Bu duvar yapısı sur duvarının uzantısı olup eski sur duvarının bir parçası olarak bilinmektedir. Kentle birlikte tüm yarımadayı da çepeçevre saran Mausolos duvarının sadece bir kısmı olduğu düşünülmektedir. Yarımada üzerinde bulunan duvar izlerinden anlaşıldığı kadarı ile tepenin kuzey yamacında sadece bir bölümü korunan kyklopik duvarların Mausolos sur duvarları ile herhangi bir ilgisi yoktur ve ona paralel olarak yarımadanın tamamını çevrelemektedir (Resim 5). Günümüze kadar sur duvarlarına ait iz kalmamasının nedeni, sur duvarına paralel bir şekilde inşa edilen kireç ocaklarının varlığı olmuştur (Resim 6). Bundan dolayı sur duvarlarının küçük bir bölümünün günümüze ulaştığı düşünülmektedir[94]. Kocadağ'ın üzerinde hemen hemen her noktada doğal kireçten faydalanmak için kullanılan birçok kireç ocağı bulunmaktadır. Depremlerin meydana getirdiği tektonik hareketler sonucu ortaya çıkan fay hattı ise Kocadağ'ın doğu yamacında tespit edilmiştir[95].

W. R. Paton tarafından 19. yüzyılın sonlarına doğru yapılan Karia kazılarında Myndos'tan bahsedilmektedir[96]. Paton, Myndos'un Syangela ile beraber Halikarnassos'a taşınmayan kentlerden olduğunu belirterek Myndos'un başkente kuzeybatıdan gelebilecek saldırılara karşı önemli bir lokasyonda olduğundan söz etmektedir. Ayrıca günümüzde Kocadağ üzerinde yer alan Leleg duvarının Myndos limanının batısındaki yarımadanın tepesi boyunca devam ederek zirveden kuzeydeki denize ulaştığından ve Myndos'un Atina

[92] Bean – Cook 1955: 145. The Halicarnassus Peninsula isimli makalede Bozdağ 218 m rakımlı olarak verilmekte ve diğer adının Erenmezarlığı olduğu belirtilmektedir. Bean 1974: 22; Bean 1976: 602; Tay 7 Myndos.
[93] Müller 1997: 347.
[94] Şahin 2007: 297; Şahin 2009: 510.
[95] Dumankaya 2015b: 65.
[96] Paton 1887: 65-66.

vergi listelerinde isminin geçtiğinden bahsetmektedir[97].

W. R. Paton, ***"Excavation in Caria"*** isimli makalesinde Myndos'un sekiz Leleg kenti[98] arasında yer aldığından, Myndos Yarımadası üzerindeki Kyklopik duvar yapısından[99] bahsetmektedir. Ayrıca Paton'a göre, "*erken kalıntı 'Kyklopik' duvar Karia bölgesi için özgün/eşsiz bir örnek olup[100], duvar kalıntısı yarımadanın zirvesinde, Myndos limanının[101] ise batısında, zirveden kuzeyde denize doğru uzanmaktadır"* (Resim 7)[102]. Eski Myndos'un lokalizasyonu ile ilgili ilk bilimsel arkeolojik çalışmalar, 2004 yılında Prof. Dr. Mustafa Şahin başkanlığında yüzey araştırmaları ile başlamıştır. Bu çalışmalar kapsamında hem kentin bazı bölgelerinde hem de Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesinde araştırmalar yapılmıştır[103].

Müzedeki çalışma kapsamında, daha önceki yıllarda çeşitli vesilelerle Myndos'ta bulunarak ilgili müzeye getirilmiş olan çeşitli müzelik ve envanterlik eserler belirlenmiştir. Bu eserler arasında iki adet Miken seramiği (Resim 8)[104] ve MÖ 6. yüzyıla ait Kuros torsosu (Resim 9)[105] dikkat çeken erken buluntulardır[106]. Bu buluntular Gümüşlük'te, Mausolos öncesi erken bir yerleşim olabileceğini düşündürmektedir.

2004 yılında ana karada yapılan yüzey araştırmaları esnasında, Kocadağ Yarımadası'nı çevreler şekilde sur duvarı tespit edilmiştir. Uzmanlar tarafından bu duvarlar "Leleg Sur Duvarı" olarak adlandırılmıştır. Karadeniz, Ege, Akdeniz kıyıları ve adalarında holosende oluşmuş ve doğal liman oluşturabilecek girinti ve çıkıntılarda birçok antik liman yer almaktadır. Girinti ve çıkıntı oluşumları Antik Çağ şehir yerleşimlerinin kuruluş yeri

---

97 Paton 1887: 81. Ayrıca makalesinde Kyklopik duvar çizimlerine de yer vermektedir bk. Paton 1887: 66 Fig. 2. Atina vergi listelerinde Myndos, "παρα Τερμερα" (Termera yakınındaki) ve "Asarlık Chifoot Kale ve Myndos arasındadır" şeklinde geçmektedir.

98 Lelegler, Halikarnassos Yarımadası'nda en önemlileri Myndos, Theangela, Termera/Asarlık ve Halikarnassos yakınındaki Pedesa olmak üzere sekiz yerleşim yerinden oluşmaktadır. Herda 2020: 22.

99 Paton 1887: 66 Fig. 2

100 Paton 1887: 66 Fig. 2; Paton - Myres 1896: 204, 267.

101 Myndos limanı konusunda ayrıntılı bilgi için bk. Lehmann-Hartleben 1963: 66, 123, 71 Nr. 22 Plan 17; Dumankaya 2013.

102 Paton 1887: 66. Kiklop duvarı ya da kiklop örgüsü (Yunanca cyclops, Homeros'un Odysseia'sındaki tek gözlü dev). Devasa boyutlu taş bloktan harçsız olarak yapılmış duvar örgüsü. Roth 2000: 681.

103 Şahin 2006: 171-184.

104 Boysal 1969: 16 XIX. 6. Her iki kap, Y. Boysal tarafından 1969 yılında yayımlanan "Katalog der Vasen im Museum in Bodrum: Mykenisch-Protogeometrisch" isimli kitapta Müskebi kökenli olarak gösterilmiştir. Şahin 2007: 194. Yakın çevredeki (Müskebi ve Çömlekçi Mezarlığı) Miken varlığı ile ilgili bk. Boysal 1969: 3-31, Lev. I-XXIII. Miken seramikleri ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Furumark 1941: 3vd..; Furumark 1992.

105 Gürman 1976: 85 Nr. 5 Taf. 20, 3-5; Tay 7 Myndos.

106 Şahin 2006: 177; Şahin 2009: 505.

bakımından Myndos'ta da (Myndos-Gümüşlük-Kocadağ Tombolosu) tombolo[107]ların ve lagün[108]lerin tercih edildiği görülmektedir[109].

2004 yılında Kocadağ üzerinde gerçekleştirilen yüzey araştırması sırasında tespit edilen Leleg surları ve sur kapısı, Bean'in önerisinin aksine Myndos'un ilk olarak Bozdağ'da değil de Kocadağ'da olduğunu göstermektedir[110] (Resim 10). Yapı malzemesi olarak gri poligonal taşlar kullanılmıştır[111]. Kylopik duvar örgüsü, büyük boyutlardaki düzgün olmayan taş blokların harçsız olarak üst üste yerleştirilmesiyle oluşturulmuş duvar örgüsüdür[112]. Kyklopik duvarlara Yunanistan, Girit ve İtalya'da rastlanmaktadır. Bu tip duvarlar harçsız olarak örülmüşlerdir ancak taşların altına çamur konmuş olma olasığı da vardır[113]. Bu duvar yapısının diğer sur duvarlarıyla bir bağlantısı yoktur. Duvar kalınlığı yaklaşık 1,20 m, yükseklik ise 1,05 m dir[114] (Resim 11-18).

Diğer Leleg yerleşimlerinde olduğu gibi Eski Myndos da yüksek bir dağ zirvesinde konumlanmıştır. Lelegler'in[115] yaşadıkları Pedasa[116], Telmessos, Termera, Side, Ouranion, Madnasa, Eski Myndos, Syangela kentlerinin ortak özellikleri; bir tepe üzerinde yer almaları, bir kule[117] ile korunan merkezî bir kalenin etrafında yayılan yerleşmenin yuvarlak planlı bir sur ile çevrilmesidir. Latmos antik kentinde yer alan Zeytin Dağ Leleg yerleşimi, plan olarak Myndos ile benzerlik göstermektedir[118] (Resim 19).

Antik kentlerin erken yerleşimleri genel olarak yüksek bir konumda kurulmuştur[119]. Tepe eteğine kurulmuş olan şehirlerde yerleşim ve sur ayrı iki unsur olarak tasarlandığı için

---

[107] Tombolo; bir adanın kıyı kordonuyla ana karaya veya bir adanın diğer bir adaya bağlanmasıyla oluşan şekiller olarak tanımlanmaktadır.

[108] Lagün, bir diğer ismi ile denizkulağı; koy veya körfez ağızlarının dalgaların veya nehirlerin kum biriktirmesi sonucu kıyı gerisinde oluşan göllerdir.

[109] Dumankaya 2015b: 19.

[110] Şahin 2006: 178.

[111] Batı Anadolu'daki duvarlarda orta boyutlu taşlar kullanılırken Hitit, Miken ve Girit duvarlarının oldukça büyük boyutlu bloklardan oluşturulduğu bilinmektedir. Taş boyutlarında gözlenen bu ayrılıklar işleniş ve tarzlara da yansımıştır. Fırat 2016: 2.

[112] Roth 2000: 260.

[113] Wardle 2001: 11; Tekçam 2007: 125.

[114] Tırpan 1988: 169.

[115] Karialıların ve Leleglerin nereden geldikleri, hâlâ tartışma konusudur. Bu konu, ilk olarak Homeros'a ait İlyada adlı eserden öğrenilmektedir. Homeros Karialarlılardan kaba konuşan; Miletos'ta, Maiandros Nehri kıyılarında ve yüksek bir yer olan Mykale Dağı eteklerinde yaşayan ve Troia Savaşına Priamos'un yanında katılan bir kavim şeklinde bahsetmektedir. Hom. Il.1.428.

[116] Diler - Adıgüzel 2015: 87.

[117] Tepelerde geçen sur duvarları kule yapılarıyla güçlendirilirdi. Bu örnekler arasında Theangela, Myndos, Mylasa ve Yunanistan'da Eleutherai sayılmaktadır. Akarca 1998: 148.

[118] Peschlow-Bindokat 1996: 22; Lohmann 2019: 162 Abb. 4

[119] Akarca 1998: 128.

yerleşim surun şeklini etkilememiştir[120].

Yerleşimlerin kyklopik taşlardan oluşan duvarlarla çevrelenmesi Tunç Çağı'ndan beri Anadolu ve Kıta Yunanistan'da karşılaşılan bir gelenek olarak bilinmektedir. Myndos sur duvarının kyklopik taşlarla[121] temele oturtulmadan, aralarda küçük şekilsiz taşlarla sabitlenerek bir dizi elde edilmesi gibi özellikler nedeni ile N. C. Loader tarafından 3. tip olarak sınıflandırılmıştır (Resim 20). Bu duvarların temelleri genellikle ana kaya üzerine oturmaktadır. Ama bazı örneklerde küçük taşlar veya toprağı düzensiz olan zeminin tesfiyesi için kullanılmaktadır[122].

Ayrıca kale girişleri, Loader tarafından belirlenen beş grup içerisinde "L" formlu girişler grubuna girmektedir (Resim 21)[123]. Bu tipteki kale kapıları Geç Bronz Çağı'nda olmak üzere Kıta Yunanistan'da Mycenae, Palaiokastro, Tiryns kaleleri gibi Geç Tunç Çağı yerleşimlerinde görülmektedir. Benzer giriş örneklerinin Troia VI ve VIIA tabakalarıyla da benzerlik kurabileceği düşünülmektedir[124]. Troya VI tabakasında da zengin bir sitadel ve bu sitadeli çevreleyen aşağı şehir yer almaktadır[125]. Myndos sur duvarı yapısal özellik bakımından Miken kaleleri ile benzerlik göstermektedir (Resim 22). Bundan dolayı ada üzerinde bulunan kyklopik tarzda inşa edilmiş sur duvarlarında Miken etkisi olduğu düşünülmektedir[126]. MÖ 2. binyılda Miken kültürü Batı Anadolu'yla yoğun ilişki içerisindedir. Bundan dolayı bu durum da tesadüf değildir[127].

Benzer duvar işçiliği aynı zamanda Milas yakınlarında Damlıboğaz Mahallesi'nde yer alan Hydai'de, Milas Sodra Dağı'nda yer alan Leleg duvarında, Bafa Gölü çevresinde, Mykale Dağı'nda yer alan Melie'de görülmektedir [128].

---

[120] Surların şeklini topoğrafya belirlemektedir. Bu yüzden kurulduğu alana göre kentlerin sur planları birbirine benzemektedir. Ovada kurulan kentlerde dikdörtgene yakın bir plan vardır. Anadolu'da Nikaia, Teos, Keramos ve Perge'nin ova kısmında olduğu gibi, Yarımada üzerinde kurulan Side, Miletos ve Lebedos gibi kentlerde sur kıyıyı izler; kıyıda ise berzahtan ve daha gerisinden geçmektedir. Samos Halikarnassos ve Knidos'un kara kısımları ile Priene tepe yerleşimi gibi. Ayrıntılı bilgi için bk. Akarca 1998: 125-128; Özdemir 2019: 139.

[121] Loader 1998: 27.

[122] Gates 2015: 193.

[123] Loader 1998: 82 Res. 4. 1. Zeytin Dağ yerleşiminde "L" formlu girişler görülmektedir. Lohmann 2019:168. Lohmann'a göre ise Kocadağ'da yer alan sur duvarları Zeytin Dağ ile benzerlik göstermektedir. Lohmann 2019: 168 Abb. 9.

[124] Naumann 1975: 183; Chadwick 1976: 14; Hertel 2003: 39; Gates 2015: 202. Ayrıntılı bilgi için bk. Maran 2010: 722.

[125] Sagona – Zimansky 2015: 313 Res. 10.3.

[126] Şahin 2007: 298 vd.; Bilen 2008: 218.

[127] Kozal 2010: 17.

[128] Halikarnassos Yarımadası: Radt 1970: 142; Hydai: Erdoğan 1991: 291 vd.; Bafa Gölü çevresi, Cook 1961: 91 vd.; Peschlow 1977: 102, Res.13-14; Peschlow 1986: 392 vd.; Peschlow 1989: 79-83 Res.1.12; Melie: Müller-Wiener 1967: 99 vd.

Kyklop duvar tekniğinin de Tiryns[129], Mycenae[130], Midea[131], Gla[132] ve Atina Akropolü [133]gibi başlıca Miken yerleşimlerinde kullanıldığı bilinmektedir[134]. Bu kentlerde Kyklop tekniği genel olarak sur duvarlarında gözlemlenirken uygulamada büyük kireç taşı bloklar kullanıldığı gözlemlenmektedir (Resim 23)[135].

Tiryns Kalesi yapı ustalarının Lykia'dan çağrıldıkları kayda geçirilirken onlar, *"sur duvarlarını ören kykloplar"* olarak da nitelendirilmektedirler. Bu deyim ise kale duvarlarının iri taşlardan örülmesi gerçeğiyle nitelendirilmektedirler[136].

A. Müller – Karper ve A. Scachner gibi uzmanlar tarafından Kocadağ'da yer alan kyklopik sur duvarlarını "Hattuşa surlarını" anımsattığını düşünmektedirler. Bu benzerlik farklı biçimlerde de olsa bu yapının Demir Çağı'na uzantısını kanıtlamaktadır. Aynı görüntü Lykia'nın başka yerleşimlerinde, hatta tonozlu kent kapısının biçimiyle de Hattuşa'ı anımsatan bir Termera'da farklı değildir[137].

Bu yerleşim yeri, korunan sur duvarlarına göre Erken Demir Çağı'na diğer bir ifade ile MÖ 1. binyılın başlarına tarihlenmektedir[138]. Sur duvarı tekniği ve sur duvarları arasına gizlenen giriş kapısı örneği Kıta Yunanistan ile benzerlik göstermektedir[139].

Yamaç üzerinde kurulan bu yerleşimin limanının Çavuş Adası olduğu düşünülmektedir. Adada yapılan incelemelerde yamaç üzerinde oluşturulan teraslar üzerinde kurulu olan bir yerleşimin varlığı tespit edilmiştir[140] (Resim 24).

Eski Myndos'un kuru moloz tarzında yapılmış sur duvarlarını tarihlendirebilmek için ancak benzer örneklerle karşılaştırma yapılabilir. Leleg yerleşimlerinde henüz yeterli ve sistematik kazılar yapılmadığı için ancak analoji yapmakla yetinilmek zorundadır. Bu tip duvar işçiliği Halikarnassos Yarımadası'nda Leleg alanlarında son derece yaygın hatta karakteristiktir.

---

129 Mylonas 1966: 12; Iakovidis 1983: 7-8, 108.
130 Iakovidis 1983: 13; Mylonas 1966: 6.
131 Iakovidis 1983: 22.
132 Mylonas 1966: 43-44; Scoufopoulos 1971: 82; Iakovidis 1983: 91, 93-96; Taylour 1995: 106; Işık 2019: 503.
133 Mylonas 1966: 9; Gür 2014: 13.
134 Shelton 2010: 144; Gür 2012: 15.
135 Mylonas 1966: 16; Iakovidis 1983: 24; Taylour 1995: 111; Gür 2014: 13.
136 Paus. II, 25,8; Işık 2019: 503.
137 Lykia Bölgesi'nde Patara'nın Tepecik Akropolü'nde koruma duvarının küçük bir bölümünde korunan kalıntılar da benzer özellik göstermektedir. Işık 2019: 503. Res. 658.
138 Şahin 2007: 300.
139 Şahin 2008: 31.
140 Şahin 2007: 299.

Kocadağ ve Asar Adası'nda tespit edilen Miken Dönemi'ne ait olabilecek seramik örnekleri sayesinde kentte Mausolos Dönemi öncesine giden bir tarihsel evreden söz etmek mümkündür. Bu buluntularla kentin en erken Miken Dönemi'ne kadar gittiği anlaşılmaktadır. Böylelikle Y. Boysal'ın Müşkebi'den satın alma yoluyla elde ettiği seramiklerin Gümüşlük'ten getirilmiş olduğu sonucu çıkarılabilir. Daha sonraki yıllarda, C. Özgünel, değişik ve özel koleksiyonlar içerisinde eserler arasında Myndos'a da yer vermektedir[141]. Ayrıca Karia Bölgesi'nde Iasos, Müşkebi, Knidos, Eski Milas-Bodrum kara yolu ortasında Çömlekçiköy, Stratonikeia, Mylasa, Mylas yakınlarında Gencik Tepe, Alabanda, Aphrodisias, Aydın yakınlarında Çine Tepecik Höyük, Karia Bölgesi için diğer Miken buluntularının tespit edildiği merkezlerdir. Karia Bölgesi için bu derece yoğunluğun olması Batı Anadolu merkezlerinde etkileşim açısından önem arzetmektedir. Myndos ve Asarlık'ta[142] da Miken Yerleşimi'nin olduğu düşüncesini güçlendirmektedir[143]. Ayrıca Myndos'ta Mikenlerin ilgisini çekebilecek gümüş madeni mevcuttur. Mikenlilerin bu kaynakları Batı Anadolu'da bildikleri ve mevsimlik olarak bölgede çalışmış olabilecekleri düşünülmektedir[144].

Karia Bölgesi'nin kıyı kesiminin Miken kültürü açısından oldukça zengin olduğu bilinmektedir[145]. Müskebi ve Çömlekçi[146] mezarlıkları, Iasos[147], Pilavtepe[148] gibi merkezlerde, Miken kültürünün varlığından söz edilmektedir. İç kesimlerde ise Çine Tepecik Höyük'te[149] Geç Tunç Çağı tabakalarında önemli ölçüde Miken seramik örnekleri söz konusudur[150].

Ortakent'te (Müskebi) Erken Tunç Çağı'na ait seramik parçaları ve Miken mezarları sadece bölgenin değil Anadolu'nun en büyük Miken buluntu merkezi olarak kabul edilmektedir[151]. Burada bulunmuş Geometrik Dönem seramik kapları, Bozdağ'da bulunan Prehistorik Dönem buluntuları ile Termera antik kentinde bulunmuş Sub-Miken

[141] Örneğin T. Tokuş Koleksiyonu'nda yer alan kaplar, Myndos grubunda değerlendirmektedir. Ayrıca bk. Özgünel 1983: 735 vd; Özgünel 1996: 4 vd; Özgünel 2013: 10 dp.91.
[142] Özer – Şimşek Özer 2017: 139vd.
[143] Myres 1920: 331; Özgünel 2013: 9-11; Tekin 2019: 35 dn. 48;
[144] Köknar 2020: 104.
[145] Mountjoy 1998: 53, 60, 62; Oğuzhanoğlu 2019b: 17.
[146] Boysal 1969: 3-31, Lev. I-XXIII.
[147] Momigliano 2012.
[148] Diler vd. 2009: 33-134.
[149] Günel 2010.
[150] Oğuzhanoğlu 2019b: 17.
[151] Özgünel 1987: 537-539; Çimen 2004: 54.

Dönemi'nden başlayarak Proto Geometrik Dönem'e kadar devam eden seramikler, yarımadanın erken dönem buluntu örnekleri arasında yer almaktadır[152]. Myndos antik kentinin yakınlarında yer alan Çavuş Adası'nda bulunan Proto Geometrik ve Arkaik Dönem seramikleri ve Myndos antik kentinde bulunan Proto Geometrik Dönem seramik parçaları erken dönem buluntu örnekleri içerisinde yer almaktadır[153] .

Asar Adası'nda tespit edilen seramiklerin genel özelliğine bakıldığında bunları Geç Hellas IIIC olarak sınıflandırmak mümkündür. MÖ 1230-1100 Geç Hellas IIIC Erken Dönemi kaplarının, özellikleri bakımından tekdüze oldukları bilinmektedir[154]. Bu grup içerisinde değerlendirilen seramiklerde çizgisel bezemeler görülmektedir. Motifler açısından en yaygın olarak spiral motifler oluşmuştur. Dar alansal motifler ise geniş bir yelpazede uygulanmıştır. Bunlar içerisinde konsantrik daireler, "V" ve "N" dizileri, zik zak, dar dalgalı çizgi, yuvarlak halka zinciri ve çiçeksi bant kullanılan motiflerdir[155]. Bu dönem seramikleri üzerinde uygulanan bezemeler tekdüze olarak tanımlanmışsa da Geç Hellas IIIC Erken Dönemi yerel stillerin oluşmaya başladığı bir dönem olarak kabul edilmektedir[156].

Myndos-Asar Adası kazılarında bir kaba ait ağız parçası tespit edilmiştir. Kabın cidar kalınlığı orta kalınlıkta bir kaba işaret etmektedir. Hamur yapısı orta niteliktedir. Kabın yüzey işlenişi gözenekli bir yapıdadır. Ağız kenarı hafif dışa çekik ve dışa kalınlaştırılmıştır. Ağız kenarının hemen dışında, kabın yüzeyinde kahverengi astar üzerine kahverengi boya bezeme uygulanmıştır. Bu boya bezemenin tüm ağız kenarını çevrelediği düşünülmektedir. Boya bezemenin hemen alt kısmında Furumark motif tipolojisinden bilinen dikey çizgi ve yaprakçık motifi (FM 64,21) yer almaktadır[157] (Resim 25).

"Leleg Duvarı" olarak bilinen duvarlar MÖ 2. binyılı desteklemektedir[158]. Müskebi'den önce 19. yüzyılda Bodrum Yarımadası'nda yapılan araştırmalar sırasında, gene yarımadanın güneybatı ve batısında yer alan Asarlık'ta ve Myndos'ta Miken çanak çömleği tespit edilmiştir. Dor göçleri öncesi, Bodrum Yarımadası'nın kıyı kesimlerindeki bu hareketlilik, Proto Geometrik Evre sonunda hızını keser ancak tekrar ticaret içerikli oluşumlar, özellikle iç Karia'da, Milas ve çevresinde Geç Geometrik Evre ile büyük bir

[152] Özgünel 1987: 536 vd.
[153] Dumankaya 2013: 24.
[154] Mountjoy 1993: 90.
[155] Mountjoy 1986: 135.
[156] Mountjoy 1993: 97.
[157] Benzerleri için bk. Furumark 1972: 396 vd., Res. 69. 64 Folite Band. 21; Şahin – Şahin 2019: 583 No. 5 Res.10.
[158] Şahin – Şahin 2019: 581.

canlılık kazanır. Karia Bölgesi'nde 2. binyılın ilk çeyreğinden başlayan Girit ve Kıta Yunanistan–Argolis ilişkileri, 2000'li yıllarda yapılan yüzey araştırmaları ile yeni bir boyut kazanmıştır[159].

Myndos kazılarında tespit edilen diğer bir örnek de Kat. No.2 numaralı eserdir. (kulplu testiye ait gövde parçası). Bu parçanın kaideye yakın kısmında(?) siyahımsı kahverengi bezeme, alt bölümünde ise kahverengi astar görünmektedir. Kısmen korunmuş gövde parçası üzerinde yukarıdan aşağıya olmak üzere kalın yatay bantlar boya bezeme şeklinde uygulanmıştır. Boya bezemedeki ton farkları fırça darbelerinden kaynaklanmış olmalıdır. Gövde kavisli olup kaideye doğru konik bir form oluşturmaktadır. Benzer örnek Knidos kazılarında tespit edilmiştir[160] (Resim 26).

2006 yılında Kocadağ'ın kuzeyinde ana karaya bağlanan geniş düzlükte açılan B sondajı'nda Orientalizan Dönem'e ait tabak parçasının tespit edilmesi, burada Miken Dönemi'nden sonra da yerleşimin kesintisiz devam ettiğine işaret etmektedir[161]. Tabağın dudak ve tondo kısmında kahverengi bant bezeme arasında yan yana üç adet ışın demeti yer almaktadır[162](Resim 27).

Siyah ve kırmızı figür tekniğinde yapılmış seramik buluntular ise kentin Mausolos Dönemi'ne kadar süregelen bir yerleşiminin olduğunu göstermektedir. Bu erken dönem ise Kocadağ'da yer alan ve günümüzde bir bölümü toprak üzerinde ayakta kalabilen yerleşimle temsil edilmektedir. Siyah figür tekniğinde yapılmış kırık seramik örneği üzerinde damla formlu palmet ve zincir sırası içerisinde noktalı yuvarlak zincirler üzerinde lotos tomurcukları yer almaktadır ve noktalar beyaz renkte verilmiştir. İç yüzeyde Karca yazılmış bir grafito? mevcuttur[163](Resim 28).

Diğer bir siyah figür tekniğiyle yapılmış örnekte ise solda bir erkeğe ait burun, çene, boyun ve sol omuz; ortada bir mızrağa ait uç bölümü ve sağda olasılıkla bir atın ense bölümü korunmuştur[164](Resim 29).

---

159 Özgünel 2013: 10.

160 Doksanaltı vd. 2018: 11 Res. 9. Benzerleri için bk. Boysal 1969: 9 Taf. 10.1a-b; Şahin – Şahin 2019: 583 No. 6 Res. 11.

161 Şahin 2008: 31.

162 Şahin – Şahin 2019: 583 Res. 12 No. 7. Bnezerleri için bk. İren 2003: 179 vd. Kat. 210 vd. Taf. 17 vd; Şahin 2009: 514 vd., Abb. 21.

163 Tuna-Nörling 1999: 51 Kat. 274 Taf. 15; CVA Mainz (1) Taf. 46.1; Şahin – Şahin 2019: 581.

164 Şahin – Şahin 2019: 584 Res. 14 No. 9. Benzerleri için bk. Boardman 1993: 114 Fig. 235; Tuna-Nörling 1999: 32 Kat. 78, taf. 3. CVA Mainz (1) Taf. 46.1.

Diğer bir seramik parçasında ise arkasına yaslanır şekilde oturur biçimde betimlenmiş Apollon (?) sol bacağını uzatmış, sağ bacağını dizinden kırarak yukarı doğru kaldırmıştır. Karnından destek alarak tuttuğu lyrayı sol eli ile çalmaktadır[165](Resim 30).

Son olarak diğer bir seramik örneğinin ağız kısmında band şeklinde meander deseni yer almaktadır. Olasılıkla Dionysos alayında bir Menad sağ profilden verilmiştir. Göğüs hizasına kadar üst vücut korunmuştur. Başında saçlarını tamamen örten sakkos yer almaktadır. Sol elinde sarmaşık dalları bulunmaktadır. Sarmaşığın bir ucu başının üzerinden arkaya doğru gitmektedir[166] (Resim 31).

Kırmızı figür tekniğinde yapılmış Pyxis'e ait kapak parçasında, arka ayaklarının üzerine oturur şekilde betimlenmiş sfenksin başı ve ön bacakları eksiktir. Kabın dış yüzeyinde bant bezeme hâlinde ion kymationu yer almaktadır[167] (Resim 32). Yine aynı teknikte yapılan, bilinmeyen kap formuna ait gövde parçası üzerinde, insana ait sağ kol yer almaktadır. Dirsekten sonra ele kadar tamdır. Elinde olasılıkla kurdele benzeri bir parça tutmaktadır[168] (Resim 33).

2014 yılında sondaj kazıları esnasında tespit edilen Erken Tunç Çağı (ETÇ) mezarları Myndos'un erken verileri arasında yer almakta ve Karia Bölgesi için önemli bir buluntu olarak kayda geçmektedir. Çünkü Karia, Batı Anadolu Erken Tunç Çağı (ETÇ) araştırmaları oldukça ihmal edildiğinden dolayı Myndos'ta tespit edilen bu tunç dönemine ait mezarlar önem arz etmektedir[169]. Bu mezarlar, şekilsiz değişik boyutlardaki taşlarla çamur harcı kullanılarak örülen duvarların çevirdiği pithoslardan oluşmaktadır (Resim 34-36). Mezarların tip ve özellikleri Erken Tunç Çağı'na işaret etmektedir. Benzer örnekler Stratonikeia Erken Tunç Çağı yerleşiminde görülmektedir[170]. Aynı zamanda Çapalıbağ mezar örnekleriyle de karşılaştırmak mümkündür[171].

Mezarlar konum olarak erken dönem yerleşiminin bulunduğu iddia edilen Kocadağ'ı yarımay şeklinde çevirmektedir. ETÇ mezarları sayesinde Myndos'ta önemli bir ipucu elde

[165] Şahin – Şahin 2019: 585 Res. 17 No. 12. Benzerleri için bk. Boardman 1993: 108 Fig. 182; Şahin 2009: 514 vd. Abb. 22.
[166] Şahin – Şahin 2019: 585 Res. 16 No. 11. Benzerleri için bk. CVA: Heidelberg, Universitaet 4. 40, pl. (1499) 160. 7; LIMC II, pl. 198, Apollon 168 (A); Şahin – Şahin 2019: 585 No. 12 Res. 17.
[167] Şahin – Şahin 2019: 585 Res. 16 No. 11. Benzerleri için bk. Lullies 1944, lev. 102.2; Massoul 1934, lev.32,10, 23; CVA: Deutsche Demokratische Republik Staatliche Museen zu Berlin Antikensammlung 3.I, Berlin, 1990, 46, taf. 28; Şahin 2013b: Kat. No. ASK03 (Ainos).
[168] Şahin – Şahin 2019: 586 Res. 20 No. 15. Benzerleri için bk. Beazley 1925: 418. 4; Beazley 1963: 1119. 5; Mannack 2001: Pl. 41 (A, B); CVA Adria 1, t. 35,6 (B. 215). -Beazley Archive 13915 (B215).
[169] Oğuzhanoğlu 2019a: 1. Karia Bölgesi'nde benzer yerleşim alanları için bk. Oğuzhanoğlu 2019b: 13.
[170] Oğuzhanoğlu 2019a: 2, Res. 2-3
[171] Oğuzhanoğlu - Pazarcı 2020: 199 Şekil 4.

edilmiştir. Myndos'un ETÇ mezarları hem Bodrum Yarımadası hem de Güneybatı Anadolu'nun erken tarihi açısından önemli bir keşif olmuştur (Harita 1) [172].

Sonuç olarak, Myndos'ta bulunarak müzeye getirilen iki adet Miken seramiği ve kuros, 2006 yılında ve Asar Adası'nda yapılan kazı çalışmalarında tespit edilen Proto Geometrik, Geometrik, Oryantalizan ve siyah, kırmızı figürlü seramikler, aynı zamanda kentte bulunan tunç çağ mezarları bir arada düşünüldüğünde Mydos'un ilk olarak Bozdağ değil de Kocadağ çevresine kurulduğunu açık bir şekilde göstermektedir.

[172] Şahin – Şahin 2019: 581.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÜLT KAVRAMI VE KUTSAL ALANLAR

1. KÜLT KAVRAMI VE KUTSAL ALANLAR

1.1. KÜLT KAVRAMI

Kült, Latince'de "cultus, -us (m.)" kelimesinden türeyerek "kutsal ilaha saygı", "itina etme", "kurallı tapınma", "(tanrılara) tapma, "(insanlara) hürmet" anlamında kullanılmaktadır[173]. Türkçeye de Fransızca "culte"den geçen "kült" sözcüğü, daha sonra İngilizceye geçerek ilk defa 17. yüzyılda kullanım görmüştür[174].

Bir kült, ilahi bir inancın çatısı altında düşüncelerin, ritüellerin, uygulamaların gelenekselleşerek bir fenomen hâline gelmesiyle oluşmakta ve gelişim sürecinin toplumsal olarak kabul görmesiyle nesiller kültü devam ettirmektedir[175].

Kült, ayin ve törenlerle bir tanrıya ya da kahramana tapınmak anlamına gelmektedir. Gerek Yunanlılar gerekse Romalılar için tanrılara inanmak, onlara saygı göstermek, varlıklarını kabul etmek öncelikle, kültte ifadesini bulan tapınma eylemlerini gerçekleştirmek anlamına gelmektedir. Tapınmanın temelini ise maneviyattan çok kurallar uyarınca belli hareketlerin yerine getirilmesi oluşturmaktadır. Kültün en önemli yanı bir

---

[173] Kabaağaç - Alova 1995: 143.

[174] Bredholt-Christensen 2009: 13-18; Özkılınç 2019: 17. Kültün oluşması için tapınılan olağanüstü bir varlık (tanrı/tanrıça, kral, imparator, öldükten sonra tanrısallaştırılmış kahraman, kaybından dolayı üzüntü duyulan ölmüş bir kişi vb.) ve onu simgeleyen nesne veya nesneler ile bunların temsilcileri (dinsel kimlikler, rahipler, keşişler vb.) gereklidir. Bu oluşum çerçevesinde tapınılanla ilişkinin kurulduğu ritüeller (törenler), bunların ilkelerini belirleyen kurallar oluşmakta ve kuşaklar boyunca iletilerek geleneksel hâle gelmektedir. Akçay 2017: 3. Genellikle kült kelimesi, "din" veya "ibadet" ile ilişkilendirilmemelidir. "Kült" kelimesinin arkeolojide sosyoloji ile bir ilişki kurulması mümkündür. Yapılan çalışmalar sonucunda tespit edilen buluntularla toplumun yaşantısı, inanç ve ibadetleri de ortaya çıkmaktadır. Bundan dolayı kült, bir toplumun inanç ve tapınma gibi karakteristik özelliklerini sunmak adına önemli bilgiler vermektedir. Tapınım sadece büyük mimari yapılarda değil aynı zamanda kayaya oyulmuş nişli yapılar, su kaynakları, evlerdeki kutsal mekanlar, nehirler, mağaralar gibi farklı alanlarda da gerçekleşmektedir. Carastro 2017: 594.

[175] Akçay 2017: 3; Özkılınç 2019: 17.

tanrıya kurban, libasyon ya da adama yoluyla sunu sunmaktır. Sunu sunmaya dua eşlik etmektedir; Buradaki anlayış şu şekildedir: *ilke do ut es, "ben (sana) veriyorum ki, sen de (bana) veresin"*[176].

1.2. KUTSAL ALANLAR

Türkçede kutsal kelimesi "güçlü bir dinî saygı uyandıran veya uyandırması gereken, kutsi, mukaddes" ya da "üzerine saygı ile titrenen, korunması gereken" gibi anlamlara gelmektedir. Farklı inanç sistemlerinde "kutsal" kavramı değişik anlamlara ya da çağrışımlara sahip olsa da kutsal olanın "dinî bir saygı ve huşu uyandırdığı" konusunda ortak bir kanı söz konusudur[177].

Kutsal alanların kökenleri ve türleri çeşitlidir. Açık hava ve doğal kutsal alanlarda herhangi bir mimari yapı ve düzenleme bulunması gerekmemektedir[178]. Bu alanlar kendi içerisinde çeşitlere ayrılmaktadır. Kutsal alanlar, yalnızca dinî amaçlara hizmet eden mekânlar olarak değil aynı zamanda toplumun ve içerisinde bulunan kentin ihtiyaçlarını karşılayan çok yönlü yapılar olarak düşünülmektedir. Bundan dolayı üç çeşit içerisinde değerlendirmek gerekmektedir. Bunlar; kent içi kutsal alanlar, kent dışı kutsal alanlar ve kentler arası kutsal alanlardır[179].

Bu alanlar kült aktivitelerinin yapıldığı önemli odak noktalarından birisidir. Kutsal alanların yapı organizasyonunu yapılar ve aynı zamanda katılımcıların dinsel törenleri belirlemektedir[180].

Kutsal alan planlamasında seçilen yerin özelliğine ve uygunluğuna göre farklı planlama yöntemleri uygulanmıştır[181]. Bununla birlikte kutsal alanlar kent alanının herhangi bir yerinde ya da çoğunlukla kuzey, kuzeybatı ve güney kısımlarında konumlanmışlardır. Ayrıca kutsal yerlerin çoğunlukla tiyatro ve agora yapılarıyla ilişkili olarak konumlandığı düşünülmektedir[182].

---

176 Howatson 2013: 525.
177 Uğurlu – Yalman 2019: 4.
178 Demir 2013: 5.
179 Konak 2003: 10.
180 Semeraro 2016: 777.
181 Demir 2016: 285. Stillwell, Hellas'ta Klasik Dönem kutsal alanlarının konumlandırılması konusunda şu aşamaları sıralamaktadır: Yüksek bir yer seçilmeli, temenos duvarı veya diğer yapılarla çevrelenmeli, kapıdan temenosa girildiğinde yapılar görülebilmeli ve son olarak da daima bir açıdan üç boyutlu görülebilmelidir. Stillwell 1954: 3-8.
182 Konak 2003: 10; Demir 2016: 287;

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MİMARİ YAPI KALINTILARI ve ELEMANLARI

1. MİMARİ YAPI KALINTILARI ve ELEMANLARI

1.1. MİMARİ YAPI KALINTILARI

Asar Adası, Myndos antik kenti limanının girişinde yer almaktadır (Harita 1-2). Söz konusu ada, yerel halk tarafından *"Tavşan Adası"* olarak adlandırılmaktadır. Antik kentin hemen karşısında (güneyinde) bulunan Asar Adası (doğusunda Kocadağ), kentin limanını korumak için oldukça önemli bir noktada yer almaktadır (Resim 1-2). Myndos'un muazzam korunaklı limanı, kısmen doğu kısmında yapılaşma altında kalmasına rağmen, çoğu antik kent göz önüne alındığında büyük oranda el değmemiş sayılmaktadır. Coğrafi konum ve bulundurmuş olduğu liman yapıları ile Myndos antik kenti önemli bir ticari alan oluşturmaktadır[183].

Antik dönemde de adanın liman yapısına yakın bir konumda olmasından dolayı limana giren ya da çıkan ziyaretçiler adayı her zaman görmektedirler. Asar Adası küçük bir ada olup kuzey- güneydoğu yönünde uzanmaktadır ve oval bir forma sahiptir. Adanın eğimli yapısı nedeniyle kuzey ve doğu yamacı yerleşime uygun bir özellik göstermektedir. Ada, ana karaya yaklaşık 100 metre uzaklıktadır[184].

Ada üzerinde yer alan Temenos (?), Propylon (?), Altar ve Sur Duvarları değerlendirilerek in situ olarak korunmuş ve olası yapı kalıntıları benzer örneklerle karşılaştırma yapılarak tarihlendirilmeye çalışılmıştır.

[183] Ekici 2013: 160.

[184] Şahin 2006: 179. Karia satraplarından Halikarnassos, Iasos, Myndos, Alinda, Labraunda ve Kaunos, Latmos ve Theangela'nın, şehirleri etrafında etkileyici sur duvarları inşa ettirdiği (ya da yeniden inşa ettirdiği) öne sürülmüştür. Chrubasik – King 2017: 90.

1.1.1. Temenos (?)

Tanrılara ayrılmış ve onlar için sınırlandırılmış bir kutsal alan için gerekli olan önemli unsurların başında "alan" gelmektedir. Diğer önemli unsur ise çevresinin sınırlandırılmasıdır[185]. Bu alanın Yunanca adı "temenos"tur ve bu sözcük "kesmek", "ayırmak" demektir[186]. Temenos kavramı, antik dönem mimarisinde etrafı peribolos ile çevrili olan tapınak veya tapınakların bulunduğu kutsal alan anlamına gelmektedir. Çevresi *peribolos* denilen bir duvarla çevrili olup arkaik dönemden itibaren girişi bir propylon ile süslenmektedir[187].

Kutsal alan, Antik Çağ'da Yunanistan'da duvarla çevrili ve bir tanrıya adanmış toprak parçası, din dışı bir amaçla kullanılmamaktadır. Çok sayıda kutsal alan sadece bir temenos ile sunaktan meydana gelmekte olup bu alanlarda tapınak bulunmasına gerek kalmamaktadır[188].

Kutsal alan oluşturmak için bir arazi parçasıyla tanrıya adanacak ya doğal ya da yapay bir işaret gerekmektedir. Yerin kutsallığının korunması için sınırları yalın işaretlerle, sınır taşlarıyla belirtilir ya da daha etkileyici biçimde yanları çitle ya da duvarla çevrilmektedir. Kültün kurallara uygun sürdürülmesi için sunağa da ihtiyaç duyulmaktadır. Sunak ve sınır, kutsal alanın asıl nitelikleri arasında bilinmektedir. Bunlara ek olarak tanrının kült heykeli ya da tapınak yapılabilmektedir[189].

Temenos, kutsal alanın bütünü anlamına da gelmektedir. Sınırları belli olan alan içerisinde tapınak veya tapınaklar, tinsel yapılar, stoalar, hazine binaları, sunaklar, adak sütunları, kutsal ağaç veya korular, sunu sonrası yemek yenen yemek evleri vb. temenosun birer parçasıdır. Temenos yapıları bir tanrı/tanrıça, yönetici (tiran, lider vb.) ve kahramanlar için adanmış olabilmektedir[190]. Temenos, kutsal alanlar için önemli bir yere sahiptir. İnsanlar herhangi bir amaçla temenosu kullanabilirlerdi ancak tanrının temenosunu kirletmek kesinlikle yasaktı. Çoğu durumda sınır işaretleri ve hatta duvarlar temenos sınırının nerede olduğunu göstermektedir[191].

---

185 Tomlison 2012: 87.
186 Saltuk 1993: 176; ThesCRA IV: 4; Er 2006: 393; Tekçam 2007: 218; Eren 2015: 222.
187 Tekçam 2022: 298.
188 Howatson 2013: 921.
189 Wycherley 2011: 115.
190 Nevin 2017: 5-7.
191 Ehrenheim et. al. 2019: 6.

Nilsson, temenostan "bizler bir yerin kutsal olduğunu, o yerde bulunan kutsanmış alandan anlamaktayız" şeklinde söz etmektedir. Yunan dinînde bir alanın kutsallığı, sonraki kuşaklara geçmektedir. Bundan dolayı kutsal alanın belirlenmesinde en fazla etkin olan mimari öge olarak sunak bilinmektedir. Yapım kolaylığı, tapınım ve sunu görevini kendi başına da sürdürebilmesi özelliğinden ötürü, çoğu kez, bir kutsal alana ilk önce sunak yapılmakta; tapınak, temenos gibi daha büyük boyutlu kutsal mimari ögeler de onun ardından inşa edilmektedir[192].

Adanın girişinde yer alan çeşitli boyutlarda (70-95 cm) Koyunbaba taşından kesilmiş dikdörtgen kesme in situ olmayan blokların giriş kısmında yer alan temenos'a ait dağılmış hâlde blok taşlar olabileceğini düşündürmektedir. Gene aynı şekilde bu blokların da in situ olarak korunmamasından dolayı kesin bir şey söylemek zordur (Resim 37). Diğer antik kentlerde de Pergamon Kaunos, Labraunda, Knidos, Mylasa'da benzer bir şekilde temenos duvarı örnekleri görülmektedir[193].

1.1.2. Propylon (?)

Ön kapı anlamına gelen propylon kelimesi, ön anlamındaki "pro" **(προ)** ile kapı anlamındaki "pule" (**πυλη**)'den türemiştir. Propylaion **(προπυλαιον)** ise isim hâlindeki propylonun sıfat halidir[194]. Tek girişli yapılar için propylon, birden fazla girişe sahip olan yapılar için ise *propylaia* sözcüğü kullanılmaktadır. Kutsal alanların girişlerinde kutsal olanla kutsal olmayan dünya arasında bir geçiş fonksiyonu bulunmaktadır. Propylonların festival geçiti fonksiyonu da bulunmaktadır. Bu sayede anıtsal bir görsellik sunulmaktadır. Bazı propylonlar ise kapıya sahiptir[195].

Bir Ege buluşu olarak kabul edilen propylon yapılarını Hellenler, kültürel ve ticari ilişkileri sonucu aldıkları mimari biçimleri geliştirerek yaratmışlardır. Batı Anadolu'da Erken Bronz Çağı'ndan itibaren gerek kutsal alanlarda gerekse saray yapılarında propylon yapısı görülmektedir. Batı Anadolu'da görülen ilk propylon yapısı ise Troya'nın II. (MÖ 2500-2200) tabakasında bulunan propylondur. Ege'de Bronz çağından sonra Arkaik Dönem'e kadar propylon yapısına rastlanmaz iken Batı Anadolu kutsal alan propylon yapılarında bu, Klasik Dönem sonu ile Helenistik Dönem başına kadar geriye gidebilir[196].

---

192 Nilsson 1969: 9.
193 Kaestner 2014: 461 Fig. 2.
194 Ortaç 2001: 1. Anadolu'daki Helenistik ve Roma Dönemi propylon yapıları için bk. Ortaç 2001.
195 Ünsever 2019: 24.
196 Yıldırım 2003: 69.

İstisnai olarak, Yunan propylon mimarisi, ante duvarları arasındaki sütunlar ve görünüş açısından tapınak mimarisini de andırmaktadır. Bundan dolayı dinsel bir yapı modeli görülmektedir. Helenistik Dönem'de propylon yapılarının daha yoğun kullanılmış olduğu ve dinî yapıların yanı sıra kamusal yapılarda da bulunduğu görülmektedir[197].

Sonuç olarak propylon, Yunan mimarisinde geliştirilmiş olan kutsal bir geçit formuna sahiptir. Genellikle sadece kutsal alanların ya da etrafı çevrili dinî mekânların girişlerinde değil aynı zamanda agora, gymnasium, bouleterion gibi kamu yapılarının girişleri için de kullanılmıştır. Propylon yapıları tek başlarına bir yapı değildir. Bir yapı ya da duvarla bağlantılı anıtsal kapılardır. Antik dönemde propylonlar in antis[198] ya da prostylos[199] planlı olarak görülmektedir. Anadolu'da en çok in antis formu kullanılmıştır[200].

Bu anıtsal kapılar her kutsal alanda bulunmak zorunda değildir. Batı Anadolu'da propylon yapıları basit olarak genelde doğu-batı doğrultulu, iki nefli küçük bir megaron tarzındaki yapı kalıntılarıdır. Bu yapılarda genellikle Dor ya da İon düzeni kullanılmaktadır. Üst yapıları genellikle üçgen alınlığa sahip olan bir çatı ile kapatılmıştır. Genişlikleri ortalama 9-10 m.dir. Propylon yapısının mimari kökenine bakıldığı zaman şu görülür: Bu anıtsal giriş kapıları ortaya çıkmadan önce etrafı basitçe ağaç ve toprak tuğla gibi dayanıksız malzemeyle çevrili olan kutsal alanlarda, muhtemelen girişi korumak amacıyla basit bir çatı ile örtülü etrafı açık yapılar yapılmıştır. Kutsal alana gelen ziyaretçiler için de korunak ve bekleme salonu olarak da işlev kazandığı düşünülmektedir. Propylon en basit formuyla iki paralel duvar ile bir girişin olduğu çapraz duvardan oluşmaktadır. Zemin planı ise "H" harfi şeklinde görülmektedir. Kenar duvarlarının hem önünde hem de arkasında ya "in antis" ya da "prostyle" düzende sütunlar yerleştirilmiştir. Yapılar üstü örtülü küçük bir şekildedir. Giriş çıkışları kontrol altına almak için kapısı yer almaktadır[201].

Arkaik dönem propylonları kutsal alandaki temenos duvarıyla aynı aksta yer almaktadır. Temenosun doğu tarafında, tapınağın önüne konumlandırılmış ve tapınakla aynı hizada bir propylon yapısı mevcuttur. Bu dönemde propylonlar genellikle sütunlu bir yapıya sahiptir. Portikolarına sütunlar yerleştirilerek süslenmiş ve çeşitli kanat eklemeleriyle genişletilmiştir. Bu dönemde genellikle propylonlar Dor düzeninde yapılmıştır. Bu yapılara

[197] Ünsever 2019: 1-2.
[198] Templum in antis: Pranaosun önünde ve ante duvarları arasında ikişer sütun bulunan tapınak tipi. Tekçam 2022: 299.
[199] Ön cephesinde ante duvarları arasında ve önde sütunlar bulunan tapınak tipi. Tekçam 2022: 299.
[200] Ünsever 2019: 1-2.
[201] Yıldırım 2003: 4.

tapınaklarda olduğu gibi basamaklarla anıtsal bir özellik katılmıştır[202]. Sounion Poseidon Kutsal Alanı Propylonu'nun her iki cephesi de en az üç basamaklı stylobat üzerinde yer almaktadır[203]. Yunan mimarisinin Klasik Dönemi'nde Propylon yapıları dinî yapılara anıtsal giriş sağlamaya devam etmişlerdir. Arkaik Dönem'deki propylonlara göre daha büyük basamaklara sahip olmuşlardır[204]. Eski propylonlardan farklı olarak yan taraflara birer kanat ve portiko eklenmiştir. Kanat yapısı orantısız bir "T" şekilli plan oluşturmaktadır. Klasik Dönem'de de propylonların çoğu Dor düzenli ve in antis planlıdır. Örneklerden yarısından fazlası ise çok girişlidir. Klasik Dönem propylon yapılarında yoğun olarak kireç taşı kullanılmakla birlikte mermer örnekler de bulunmaktadır[205].

Helenistik Dönem'de propylon formu Arkaik ve Klasik Dönem'e göre daha yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Bu dönemde de propylonlar giriş kapısı işlevlerini korumuşlardır. Propylonlar sadece dinî yapıların girişinde değil, ayrıca bouleterion ve gymnasion gibi yapılarda da sıklıkla kullanılmıştır. Bir diğer özellik ise plansal olarak farklılıklara sahip olmalarıdır. Bu durum çok sık kullanılmış İon düzeninde görülmektedir. Propylonlar Klasik Dönem'de özenli süslenmeye başlanmış ve bu durum Helenistik Dönem'de de devam etmiştir. Bu dönemde mermer görülmektedir[206]. Roma Dönemi'nde ise Anadolu'da çok sayıda propylon yapısı bilinmektedir. Bunların sahip oldukları mimari, önceki dönemlerde görülmekte olan formlardan türemiştir ve özellikle Helenistik Dönem mimarisinin yoğun etkisi altındadır. Bununla birlikte bazı farklı uygulamalar da görülmektedir[207].

Adanın girişinde ve çevresinde propylon(?)'a ait olduğu düşünülen in situ olmayan mimari yapı elemanları görülmekte olup olasılıkla yapı adanın doğu-batı yönünde olduğu düşünülmektedir. Batı Anadolu'daki Propylon yapıların basit olarak genelde doğu batı doğrultulu, iki nefli küçük bir megaron tarzında yapılar olarak görülmektedir. Prostylos ve templum in antis tipi planların sıklıkla uygulandığı yapılar genelde İon ve Dor düzeninde yapılmaktadır[208]. Ancak Asar Adası'nda günümüze propylon(?)'a ait yapı/temel kalıntısı ulaşamamıştır yani in situ herhangi bir buluntu yoktur. Bundan dolayı herhangi bir plan önerilmemektedir. Ancak bu konuyla ilgili bazı önerilerde bulunulmaktadır. Propylon'a ait temel kalıntısı bulunmaması, bazen bir temenos duvarına ya da stoaya bağlı olabilmektedir.

[202] Carpenter 1971: 9.
[203] Carpenter 1971: 9.
[204] Ünsever 2019:10.
[205] Ünsever 2019: 13.
[206] Ünsever 2019: 18.
[207] Ünsever 2019: 27.
[208] Yıldırım 2003: 6.

Ayrıca bu anıtsal girişlerin serbest durduğunu dile getirenler de vardır. Hatta bazen temel, kalıntısı bile yeterli gelmemektedir. Esasen bu temelin iki tarafının geçiş için açık olduğunu da gösterebilmek gerekmektedir. Bazen kutsal alan duvarından dışarı çıkıntı yapan bir temel, propylon olarak kabul görebilmektedir. Bir kutsal alan içinde tespit edilen yapı kalıntısına ait olabilecek elemanlara sahip pek çok yapı olabilmektedir. Orada propylon olduğu düşünüldüğünde ise burada tetrastyl in antis (antalar arası dört sütun) bir cephe önermek zordur. Çünkü bu cephe zaten propylonlarda çok nadir görülmektedir. Yani kanonik bir form değildir. Bu yüzden bu cepheyi ispatlayabilecek daha fazla mimari elemana veya temel bilgilerine sahip olmak gerekmektedir. En fazla iki sütun başlığından yola çıkılarak mevcut arşitrav uzunluğuna göre sütunlar yerleştirilip bir templum in antis plan önerilebilmektedir[209]. Adanın girişinde korunan 1,30 m kapı genişliği mevcuttur. Buradaki eşik taşı, kapı genişliğini açıkça vermektedir. Bu plana sahip propylonlar Anadolu'da daha yaygın olarak görülmektedir. Ancak bu cephe önerisi ile bir propylonun varlığını ispatlamak zordur. Bu elemanlar olabildiğince tarihlendirilerek alanın mimari yapılaşma sürecinden bahsedilmiştir. Burada templum in antis planlı ion düzeninde bir yapının yer aldığı, bu alanın bir kutsal alan olması ve mimari elemanların bu alan içinde bulunduğu konumun da propylon yeri olarak uygun olduğu göz önünde bulundurularak bu alanda propylon beklenebilmektedir[210] (Resim 37).

Erken Klasik Dönem yerleşiminden üst yapı elemanlarına ait olabilecek az sayıda mimari blok tespit edilmiştir[211]. Mimari buluntular adanın orta terasında yoğunluk göstermektedir. Ada üzerinde 2 adet ion sütun başlığı (Kat. No. M-1-2), 2 adet sütun tamburu (Kat. No. M-3), 1 adet sütun kaidesi (Kat. No. M-4), 1 adet frizli arşitrav bloğu (Kat. No. M-5), 2 adet diş sıralı yatay sima bloğu (Kat. No. M-6 - 8), 2 adet sima blok parçası (Kat. No. M 9 - 10), 2 adet duvar bloğu (Kat. No. M-11 - 12) ve 1 adet eşik taşı (Kat. No. M-13) ve 2 adet çatı kiremiti (Kat. No. M-14-15) tespit edilmiştir (Resim 38). Bu yapı elemanlarının tümü ince-orta grenli gri damarlı beyaz mermerden yapılmıştır. Adada bulunan kolosal blokların ait olabileceği bir temel yapısı görülmemektedir[212].

Konuyla ilgili Batı Anadolu ve çeşitli yerlerdeki propylon yapıları araştırılmıştır. Bu çalışmayı yaparken kazı sonuçları raporları olmak üzere çeşitli kentlerle ilgili kitaplar ve

[209] Ünsever 2019: 1-2.
[210] Değerli görüşleri ve bu konuda desteğinden dolayı Dr. Öğr. Üyesi Meral Ortaç'a çok teşekkür ederim.
[211] Şahin 2010: 158; Şahin 2014a: 406. Su altında yapılan çalışmalar neticesinde olasılıkla Asar Adası'ndan düşen mimari bloklar tespit edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bk. Şahin 2010: 175 Resim 15.
[212] Şahin 2017a: 180.

makaleler incelenmiştir. Antik kaynaklara bakıldığında Vitrivius'un, ***"Mimarlık Üzerine On Kitap"*** adlı kitabında sütun oranlarıyla ilgili olarak vermiş olduğu bilgiler çok önemlidir. Asar Adası'nda sütun başlıkları ve tamburları ile ilgili çok fazla mimari yapı elemanı tespit edilememiştir. Ancak iki sütun başlığından yola çıkılarak mevcut arşitrav uzunluğuna göre sütunlar yerleştirildiğinde templum in antis planlı bir *propylon* önerilmektedir (Çizim 6, Resim 112). Ayrıca in antis planlı propylon üzerinde mimari üst yapı elemanları olası yerlerine yerleştirildiğinde ortaya çıkan durum bunun anıtsal bir girişe ait olabileceğini düşündürmektedir (Çizim 6).

Myndos-Asar Adası kutsal alanında in situ olarak korunmuş herhangi bir blok tespit edilememiştir. Yerleri tespit edilen bazı bloklarla ilgili önerilerde bulunulmuştur. Sütun kaidesi ve sütun başlığı birbiriyle uyum sağlamaktadır ancak bu şekilde sütun başlığı ile sütun tamburu hem birbiriyle ölçü bakımından uyumsuzdur hemde stil açısından gövde üzerinde yiv olmaması yönüyle uygun değildir[213] (sütun tamburu çapı: 63 cm, tam korunan ion sütun başlığı: 25 cm, tahrip olmuş ion sütun başlığı: 23 cm). Bundan dolayı sütun başlığı ile sütun tamburu ile ilgili kesin bir şey söylenmesi mümkün değildir ancak kolossal boyuttaki iki sütun tamburu, ölçüleri nedeniyle, adaya dışarıdan taşınmış olamaz. Ancak önerilen proporsiyonları nedeniyle yapılarla da ilişkilendirilememiştir. Diğer bir deyişle adada sütunların proporsiyonuna uygun büyüklükte bir yapı henüz bulunamamıştır. Adanın mevcut hacmi göz önünde bulundurulduğunda tapınak ya da benzeri yapı kompleksinin kilise yapısının altında olabilme ihtimali öne çıkmaktadır. Olası propylon (?) yapılarına bakıldığında düzen bakımından bazı örneklerle karşılaştırma yapılması, formunun anlaşılması açısından önemlidir.

Olası propylon yapısını ve kullanılan mimari yapı elemanlarını, Knidos Apollon Karneios Kutsal Alanı[214], Labraunda Güney Propylonu[215] ve Menderes Magnesiası Artemis Kutsal Alanı[216], Pergamon Demeter propylonu[217], Miletos Gymnasium Propylonu[218] ve Athena Kutsal Alanı propylonu[219] ile karşılaştırmanın mümkün olduğu görülmektedir. Bu yapıların propylonlarında genel olarak İon düzeni kullanılmıştır; ayrıca dikdörtgen/U formlu

[213] Bingöl – Kökdemir 2012: 397 Resim 7.
[214] Ortaç 2001: 27; Doksanaltı vd., 2018: 53 Ayrıntılı bilgi için bk. Love 1972: 69–71 Abb.5. 6 Taf. 17, 20; 18, 21; Özgan 1991: 59; Özgan 1997: 274; Bankel 2009: 17-21;
[215] Jeppesen 1955: 31; Hellström 1997: 1085; Konak 2003: 49; Henry 2020: 98.
[216] Ortaç 2001: 33; Yıldırım 2003: 42-43; Kökdemir 2011: 94; Bingöl – Kökdemir 2012: 397.
[217] Dörpfeld 1910: 358-359; Ortaç 2001: 48-49. Kapı açıklığının genişliği 1,50 m olarak hesaplanmıştır.
[218] Ortaç 2001: 38; Hennemeyer 2013: 143; Ünsever 2019: 19. Stylobatı 4,10 m genişliğindedir ve derinliği ise 7,28 m ölçülerinde üç basamaklı bir yapıya sahiptir.
[219] Rumscheid 2000: 113-114; Hennemeyer 2013: 247.

sunaklar, kutsal alanlarda görülen benzerlikler arasındadır. Propylon yapısına ait mimari yapı elemanlarının özellikleri değerlendirildiğinde şunlar söylenebilir: Myndos'ta ele geçen İon sütun başlığında[220] abakus bezemesizdir. Volütler astarsızdır ve başlık kolonsuzdur. İon kymationu geç dönem özelliği olarak uzamakta ve abakusa doğru yaklaşmaktadır[221]. Bundan dolayı yapının MS 1-2. yüzyıla ait olabileceği düşünülmektedir.

Propylon'a ait in situ yapı temel kalıntıları tespit edilmediğinden dolayı Asar Adası'nda sadece önerilerde bulunmak mümkündür. Zaten adada yoğun bir alt ve üst yapı elemanına ait parçalar tespit edilememiştir; bu durum konuyla ilgili detaylı bilgi sahibi olmayı engellemektedir. Adada mimari blokların az görülmesinin birkaç nedeni olabilir. Bunlardan ilki, geç dönem yapılarında devşirme malzeme olarak kullanılmasıdır. 2012 yılında bu yapıya ait olabilecek mermer blok parçalarının bazı sarnıç yapılarının temelinde taban malzemesi olarak kullanıldığı tespit edilmiştir (Resim 39).

Diğer bir neden ise şudur: Hristiyanlık öncesine ait yapı kalıntısına ait blokların daha sonraki dönemlerde kireç elde etmek için kullanıldığı düşünülmektedir. Bunun en önemli kanıtı ise ada üzerinde bazı noktalarda eriyik hâlde kireç kalıntılarının tespit edilmesidir (Resim 40-41). Son olarak erken döneme ait yapı kalıntılarının doğal afetler sebebiyle su altında olabileceği düşüncesidir. Bundan dolayı su altında çalışmalar yapılmıştır. Asar Adası çevresi ve liman girişinde yapılan araştırmalarda, tektonik hareketlerin meydana getirdiği depremler, insanlar tarafından yapılan tahribatlar ve başka sebeplerden dolayı su altında kalmış kültür varlıkları tespit edilmiş ve kayıt altına alınmıştır. Kara araştırmaları ile eş zamanlı yapılan su altı araştırmalarında, ada üzerinde tespit edilen mimari parçalara benzer yapı kalıntılarının su altında, kıyı hattı boyunca dağılım gösterdiği gözlemlenmiştir (Resim 42). Su altında gözlemlenen benzer mimari parçaların varlığı, ada üzerinde tespit edilmiş mimari parçaların kente ait başka bir yapıdan sökülerek getirilmediğini göstermiş; bu durum ada üzerinde Geç Klasik Dönem'e tarihlenebilecek bir yapıya ait mimari parçalar olma ihtimalini kuvvetlendirmiştir. Asar Adası'nın kuzeybatısında yapılan su altı araştırmalarında dikkati çeken başka bir unsur ise mimari parçaların etrafında gözlemlenen küçük şekilsiz taşların yoğunluğudur. Benzer şekilsiz küçük taşlar Asar Adası'nın batı ve güneybatı kıyı hattında da gözlemlenmiştir (Resim 42- 43). 1 m'den 17 m derinliğe kadar uzanmakta olan şekilsiz küçük taşlar, ada kıyısının hemen hemen tamamını çevrelemektedir.

[220] Helenistik Dönem ile bu yapılarda ion ve korinth düzenleri de görülmeye başlamıştır. Roma Dönemi'nde ise dor düzeni büyük oranda görülmemiş; yerini ion, korinth ve kompozit gibi görsel açıdan daha estetik düzenlere bırakmıştır. Büyüközer 2015: 67.

[221] Bingöl 1980: 3; Arslan 2015: 38.

Kazı öncesi ada üzerinde şekilsiz küçük taşlardan yapılmış sadece birkaç yapı tespit edilebilmiş olmasına rağmen, su altında tespit edilen şekilsiz küçük taşların yoğunluğu ada üzerinde benzer şekil, tür ve boyutlarda taşlardan yapılmış daha birçok yapının olması gerektiğini ancak bu yapıların tektonik hareketlerin meydana getirdiği depremler ve insanların sebep olduğu tahribat sonucunda yıkıldığını düşündürmüştür[222] (Resim 44).

1.1.3. Altar

Tanrı-Tanrıça'nın evi olarak görülen tapınak ile kült etkinliklerinin can alıcı noktası, altar/sunak kabul edilmektedir. Altar, kelime anlamı "yakmak" olan "ara" sözcüğünden ortaya çıkmış Latince "altaria" sözcüğünden gelmektedir[223]. Genellikle temenosun içinde, tapınakta ya da yakınında, tiyatro yapılarında orkestrada, agora içerisinde ve evlerde yer aldığı bilinmektedir. Sunaklar, Yavis'in ***"Greek Altars"*** isimli kitabında sunakların genel özellikleri bölümünde, "tanrılar için yapılan hayvan sunularının yakıldığı, ateşi sağlama amaçlı, kalıcı ya da geçici malzemeden yapılan yapı ya da birim" şeklinde tanımlanmaktadır. Sunakların büyüklüğü, içinde sunu yapacakların çoğunluğu ile doğru orantılı bir şekilde gelişmektedir[224].

Tüm dönemler içerisinde sunaklar, insanların zor zamanlarında ihtiyaç duydukları alanlar olarak bilinmektedir. Bu sebeple insanlar; adak, kurban[225] ve sunularını, tanrıya ulaşacağını bildikleri bir yerde yapmak istemiş ve bu sayede sunakların doğuşuna ve sonrasında da ilerleyerek neredeyse tapınak kadar önemli birer yapı hâline gelişine temel oluşturmuşlardır. İnsanların sığınma ve inanma ihtiyacından dolayı ortaya çıkan sunaklar, gelişim açısından çok büyük farklılıklar göstermemiş ve her dönemde her sunak tipine rastlanılmıştır. Nilsson *"Bizler bir yerin kutsal olduğunu, o yerde bulunan kutsanmış alandan anlamaktayız."* demektedir. Yunan dinînde bir alanın kutsallığı, mirasla sonraki kuşaklara geçmektedir. Bundan dolayı kutsal alanın belirlenmesinde en fazla etkin olan mimari öge olarak sunak bilinmektedir. Yapım kolaylığı, tapınım ve sunu görevini kendi başına da sürdürebilmesi özelliğinden ötürü, çoğu kez, bir kutsal alana ilk önce sunak

[222] Dumankaya – Gündüz 2016: 28.
[223] Er 2006: 22.
[224] Yavis 1949: 54.
[225] Kurban törenleri özel kültlerde ve halk dinlerinde de kendi içinde çeşitlilik göstermektedir. Kurban törenleri halk günlerinde kült alanlarının sınırında gün doğuşu ile başlamaktadır. Ayrıca tören başlamadan önce, kurban kesecek kişiler ve onlara yardım eden kişilerin ellerini yıkamaları gerekmektedir. Sözü geçen törenlerin belirgin birtakım kuralları da vardır. Yıkanmış ve temiz tören elbiseleri giyilmektedir. Genellikle mor ya da beyaz tunik ile beyaz bir yün baş bandı veya taç kullanılmaktadır. Temizlik çok önemlidir, ayrıca törenlerden önce akarsuda yıkanılmaktadır. Yunan stilinde, başlar açık iken Roma stilinde rahiplerin başında *capite celato* adı verilen başlık yer almaktadır. Fairbanks 1910: 89.

yapılmakta; tapınak, temenos gibi daha büyük boyutlu kutsal mimari ögelerde onun ardından inşa edilmektedir.[226]"

Kutsal alanların odak noktası olarak sunak alanları görülmektedir. Kesme taşlarla incelikle örülmüş basamaklı girift örnekler ya da kaya ve benzeri bir doğal oluşum da sunak olarak kullanılabilmektedir. Kutsal alanlarda dikdörtgen biçimli sunakların ağırlığı olduğu gözlemlenmektedir[227].

Sunaklar yuvarlak, dikdörtgen ya da kare şeklinde olabilmektedir. Basit sunaklar bel yüksekliğinde, bir metrekarelik bir taş blok veya silindir formdadır[228]. Sunak, topluluğun birlikte gerçekleştirdiği ritüellerin merkezi konumundadır. Kutsal alanda tapınak varsa tapınağın giriş hizasında konumlandığı örnekler görülmektedir[229].

Tapınak ve sunakların ilk çıkış noktasının kutsal ağaç tapınımı olduğu düşünülmektedir. Bunun Yunan-Roma mitolojisinde de yeri bulunmaktadır[230]. Kutsal ağaç tapınımı ile günlük kullanım ögelerinin (ocak, kuyu vb.) giderek kutsallaştırılmasının görüldüğü döneme bakıldığında MÖ 10- 9. yüzyıllarda yeni ve bağımsız sunak yapılarının ortaya çıkmasından çok, din düşüncesinde ve inançlardaki değişim nedeniyle var olan sunak tiplerinde bir değişiklikten söz edilmektedir. MÖ 1. binyılın başında ortaya çıkan büyük boyutlu ve taş işçiliğine sahip sunak tipleri görülmektedir. Myken Uygarlığı ve Geometrik Dönem'den itibaren gelişen ve gelişmekte olan mimari ile yine yukarıda belirtilen taş işçiliğinin ilerleyişi diğer tüm mimari ögeler gibi sunak ögesinin de önemli bir konuma gelmesini sağlamıştır. Ayrıca ocak, kuyu, kül, terrakotta obje gibi günlük kullanım ögeleri de bu konuma katkıda bulunmuştur. MÖ 10. yüzyılda sunak kavramı artık evrensel boyutta kendini kabul ettirmiştir. Minos, Myken kökeninin yanı sıra farklı prensiplerde ve dönemlerde çok değişik coğrafi alanlarda değişik tiplerin görülmesi söz konusudur. Sparta Orthia ve İon düzenli Samos kentleri örnek olarak verilebilmektedir[231].

Arkaik Dönem'de ise tahta ve kerpiç tapınaklar, taş yapılar şeklini almakta ve bu yapıların plan bakımından düzensiz formları yerine özellikle dikdörtgen formu kullanılmaktadır. Tapınak ve diğer ögeler için dayanıklı, güzel ve değerli malzemeler kullanılmıştır. Tapınaklar ve diğer kutsal alanlar kentsel planın parçası olarak bilinmektedir.

[226] Nilsson 1969: 9.
[227] Kaya 2019: 14.
[228] Mikalson 2004: 5
[229] Kaya 2019: 14.
[230] Gürer 2006: 20.
[231] Boardman 1996: 29.

Kent içindeki kimi yerler kutsaldır ve kültsel uygulamayı da beraberinde getirmektedir. Bu kutsallığın ve kültsel uygulamanın doğal olarak görüldüğü en önemli yerler de sunaklar olarak göze çarpmaktadır. Sunaklar oldukça büyük yapılmalarının yanı sıra sayıca da çoğalarak önemlerini büyük ölçüde arttırmışlardır. Bu dönemde görülen bazı sunaklar; Ephesos Artemis Arkaik Sunağı, Samos Heraionu Rhoikos Sunağı ve Cyrene Apollon Sunağı'dır. Bu dönem içerisinde en önemli sunaklar; Ephesos Artemis ve Samos Hera Kutsal alanlarındaki sunaklar'dır. Aynı zamanda tapınakları ile Arkaik Dönem sunak mimari için önemli bir yapıya sahip olmuş ve dönemlere de öncülük etmiştir. Bu dönemde genel anlamda görülen genişlemenin sunak konusunda da görüldüğü ve daha büyük boyutlu, daha süslü yapılar olduğu görülmektedir[232].

Yunan dünyasının her yönden gelişip önem kazandığı Klasik Dönem'de ise özellikle kesme taş malzeme ve işçiliğin gelişmesi ile, tüm mimari ögelerle beraber sabit sunak yapılarında da boyutlar artmış, süsleme daha çok önem kazanmıştır. Bu dönemde çeşitli sunak tipleri ortaya çıkmıştır. Sade bir form alan monolitik sunaklar daha popüler durumdadır[233].

Helenistik Dönem'de sunaklar daha süslü ve anıtsal birer yapı olarak görülmektedir. Burada amaç tanrıya beğendirme söz konusu olduğundan gösterişli biçim özelliği göstermektedir. Pergamon Zeus Sunağı dönemin en belirgin örneklerinden biridir[234]. Diğer bir örnek ise Magnesia Artemis Leukophyrene Sunağı'dır[235].

Roma İmparatorluğu Dönemi'nde özellikle tapınak mimarisi yerine daha küçük boyutlu olan sunaklar göze çarpmaya başlamıştır. Ayrıca Roma Dönemi sabit sunaklarının Ara Pacis Augustae'de[236] olduğu gibi çok gösterişli, ayrıntılı ya da büyük boyutlu olması durumu da söz konusudur[237].

Roma Dönemi mimari yapılarının ve sunakların yapılması sırasında; istek, para, malzeme ve ustalık gibi birçok etkenin birleşmesiyle MÖ 30-MS 235 tarihleri arasında, yeterli alt yapıya sahip olmuştur[238].

---

232 Gürer 2006: 33.
233 Yavis 1949: 91.
234 ThesCra IV: 19; Tekçam 2007: 11; Kaestner 2014: 466.
235 Gürer 2006: 39.
236 Ara: Antik Roma'da düşük nitelikli tanrılar, yarı tanrılar ve kahramanlar için üzerinde kurban kesilen sunak. Tekçam 2007: 20.
237 Er 2006: 39; Özgan 2013b: 173.
238 Gürer 2006: 39.

Roma Dönemi'nde; sunak yapıları içe kapalı özellik göstermektedir. Wheeler, tapınak örneğinde, "bu durumu eskinin dışa dönük tapınaklarının yerini artık inandığı tanrısı ile kişisel tapım paylaşan insanlar ve yaptığı tapınakların alması" olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca Roma Dönemi'nde ailenin kendi arasında sunu yapabileceği ev yapıları içinde de karşımıza çıkmaktadır[239].

Kentleşmeye doğru gelişim, kült aktivitelerine ayrılmış ve bu, özel mekânların gelişimini de tetiklemiştir. Kutsal alanlar kent içinde herhangi bir yerde bulunabildikleri ve birden fazla olabildikleri gibi, kent dışında da olabilmektedirler[240].

*1.1.3. 1.**Altarlar Üzerine Araştırma Tarihi***

Yunan sunakları, 19. yüzyılın sonlarından beri yalnızca kazılarla arkeolojik veriler olarak keşfedilmiştir; o zamana kadar, bilimsel çalışmalar yazılı kaynaklara dayandırılmıştır. 20. yüzyılın başından beri sunak sayısı çeşitli kazı yayımlarında hızla artmaktadır. Bununla birlikte şimdiye kadar sadece birkaç çalışma, Yunan sunaklarını ele almıştır. Sunaklarla ilgili genel fikir, hâlâ büyük ölçüde iyi yayımlanmış bireysel sunakların bilgisine dayanmaktadır ancak bu durum türlerin temsilcisi olmak zorunda değildir[241].

1949 yılında Yavis tarafından yayımlanan ***"Greek Altars"*** isimli kitap bu zamana kadar yayımlanmış tüm yapıların listelendiği bir kitaptır. Bununla birlikte, Minos ve Miken döneminden (kurban yerleri) Helenistik ve Roma Dönemi'ne (sunaklar) kadar uzanan çok geniş bir periyodu ele almıştır. Farklı bölge ve çağlardan gelen sunaklar, yapılarına göre sıralanmaktadır[242]. Yavis'in 1949 yılında yayımladığı ***"Greek Altars, Origin and Typology"*** başlıklı kitabında altarları tipolojik olarak sekiz gruba ayırması, araştırmacılar tarafından pek kabul görmeyen bir sınıflandırmadır. Bu gruplamada da altar tiplerinin form özellikleri ve temel kavramlar açıkça tanımlanmamıştır. Yavis'in sonuç önerileri okuyucuya karmaşık ve anlaşılmaz ifadeler sunmaktadır[243]. Yavis'in önerdiği tasnif, araştırmalarda pek tutmamıştır ve bugün bilinen yapılar göz önüne alındığında modası geçmiş durumdadır[244].

Yunan sunak mimarisinin gelişimi sorusunu ilk kez M. Ç. Şahin, 1972'de yazdığı ***"Die Entwicklung der Griechischen Monumentalaltaere"*** isimli kitapta Miken'den Roma Dönemi'ne kadar sunakları inceleyerek ele almıştır. Çalışmasında sunaklarla ilgili tarihsel

[239] Gürer 2006: 42.
[240] Konak 2003: 15.
[241] Voigts 2011: 6.
[242] Yavis 1949.
[243] Detaylı bilgi için bk. Voigts 2011: 6 dn. 20.
[244] Yavis 1949.

olarak daha farklı bir şekilde ilerlemektedir. Yavis'e alternatif olarak, Yunan sunaklarının büyük gelişim çizgilerini göstermeyi mümkün kılan önemli ölçüde basitleştirilmiş bir tipoloji sunmaktadır[245]. Yazar, ilk anıtsal sunakların Antik Çağ'larda erken kül sunaklarından ve basit taş masalardan nasıl yaratıldığını anlatır. M. Ç. Şahin, çalışmasında Grek mimarisinde üç anıtsal altar tipi olduğundan bahsetmektedir: 1. Uzun merdiven altar, 2. Monodendri tipi, 3. Rhoikos tipi[246].

Arkaik ve klasik yapıların yetersiz farklılaşması kısmen daha önce bahsedilen sorundan kaynaklanmaktadır. Eski kazı yayınlarının bazı açılardan yanlışlığına veya güvenilmezliğine atfedilen durumu Şahin desteklemektedir. Eserde, genel olarak, Yunan sunak mimarisinin gelişimi oldukça kabataslak ve özet olarak sunulmaktadır.

D. W. Rupp'un, MÖ 8. yüzyılın sonlarından 3. yüzyılın başlarına kadar kuzeydoğu Mora'daki sunaklarla ilgili yapmış olduğu ve 1975 yılında yayımlanan tezinde sunakları mekansal ve zamansal olarak sınıflandırıp konuyu daraltması çok mantıklı görünmektedir. Tez, bu yönüyle, Şahin'in Yunan sunak mimarisinin gelişimine daha yakından bakma fırsatı sunmaktadır[247].

1985 ile 1995 arasında, Yunan kutsal alanlarına ve kültlerine artan bir bilimsel ilgi vardır. Bunlar arasında, Atina'daki İsveç Enstitüsü tarafından ve R. Hägg tarafından düzenlenen sunaklarla ilgili soruları çeşitli makalelerde ele alan sempozyumlar da bulunmaktadır. 1988'de Lyon'daki Maison de l'Orient'te gerçekleşen "L'espace kurban" kolokyumu, sunak araştırmaları için özel bir öneme sahiptir. Bu bağlamda Mısır, Pön, Etrüsk ve Roma sunak ve tapınakları değerlendirilmiştir[248]. Ayrıca, D. W. Rupp, H. Cassimatis, R. Étienne ve M.-T. Le Dinahet, sunaklar için kapsamlı bir sınıflandırma sistemi kurma girişimlerini yenilemiştir[249]. Ancak bu durum yine, Yunan sunak çeşitlerinde ve tüm istisnai karakteristik formlarda katı bir tipolojik isimlendirmenin pek mümkün olmadığını ve bilimsel olarak da standart bir isimlendirmenin zor olduğunu göstermektedir[250].

R. Ginouvès ve A.-M. Guimier sorunu daha da ileri götürürler. Bu araştırmacılar, sunaklar hakkında genel bir veri tabanı oluşturmak amacıyla, bir sunak hakkında hangi

[245] Şahin 1972: 59.
[246] Şahin 1972: 59.
[247] Rupp 1975.
[248] Étienne – Le Dinahet 1991.
[249] Sorun, çeşitli yazarların bir sınıflandırma için kullandıkları kriterlerden anlaşılmaktadır. Voigts 2011: 191 dn. 45.
[250] Étienne – Le Dinahet 1991.

tipolojik bilginin uygun olduğu ve bu bilginin nasıl yapılandırılması gerektiği sorularını araştırmaktadırlar. Bir yapıyı olabildiğince açık bir şekilde tanımlayabilmek için, bileşenleri ve ayrıntılarıyla birlikte tüm boyutları bilinmelidir. Bu amaçla, yapının sınıflandırılarak çeşitli alt bölümlere ayrılmış bir tipolojik sistem önerilmektedir. Ancak yazarlar bunu açıkça ifade etmedikçe, bu tamamen tipolojik belirlemeye, yani ayrıntılı bina tanımlamasına metodik bir alternatif olmaktadır[251].

A. Ohnesorg, İyonik kültür alanı sunakları üzerine yapmış olduğu ve 2005 yılında yayımladığı "***Ionische Altäre"*** kitabında, tipolojinin çok tartışılan sorunlarına girmez ancak en önemlilerini kısaca sunar. Yazar, sunak form yapılarını tek tek ele alırken bahsedilen iki yaklaşımın pratik bir kombinasyonunu kullanır: İlk olarak, yapının tipi ve diğer temel özelliklerinin kısa bir özeti yapılır. Daha sonra bunlar ayrıntılı olarak açıklanır, ayrıca bazı sunaklarda yeniden yapılandırma çizimleri yer almaktadır[252]. Sadece Kikladlar Bölgesi'nden 50'den fazla sunak ve Doğu Ionia'dan çok sayıda başka sunakla, Arkaik dönemlerden Helenistik Dönem'e kadar geniş bir malzeme koleksiyonu sunmaktadır[253].

Grek altarlarıyla ilgili yapılan çalışmalarda araştırmaların tarihini detaylı bir şekilde ele alan C. M. Voigts, ***"Die Altäre von Selinunt"*** isimli çalışmasında konuyla ilgili en önemli problem ve eksiklikleri şu şekilde vurgulamaktadır: "1. Altarların mimarisiyle ilgili temel sorunlara açıklık getirilmemesi. 2. Altarlar hakkında çalışmaların çoğu altarların tipolojisi konusuna yoğunlaşmıştır ancak şimdiye kadar önerilen gruplamaların hiçbiri kabul görmemiştir. Sunak tipolojisinin başka sorular için kullanılması şimdiye kadar neredeyse hiç somut sonuçlar vermemiştir. Örneğin, belirli bir sunak türünden orada tapınılan tanrı ya da kült türünü anlama girişimleri ikna edici değildir. Bunların sonucunda da Grek altar mimarisinin gelişimi konusu, hâlen açıklık kazanmayan bir eksiklik olarak görülmektedir"[254].

1.1.3.2. ***Altar Tipolojisi***

Yavis'e göre, Yunan ve Roma sunakları 25 tipe ayrılmakta ve bu ayrılan tipler 8 ana grup içerisinde kategorize edilmektedir[255]. Bu gruplar içerisinde "*ocaklar, kül ve yer sunakları*", *"törensel sunak tipi, basamaklı piramidel ve altıgen sunaklar"*, "*basamaklı*

[251] Ginouvès – Guimier-Sorbets 1991.
[252] Ohnesorg 2005.
[253] Ohnesorg 2005.
[254] Voigts 2011: 9-10; Mert 2017: 192.
[255] Yavis 1949: 55. Altar tipolojisi için bk. ThesCRA IV.

anıtsal biçimli sunaklar", "*kolossal sunaklar*", "*kuyu sunakları ve kutsal kuyular*", "*arulalar*"*(terrakotta sunak örnekleri)*, "*basit sunaklar*" yer almaktadır.

Ana başlık olarak "sabit" ve "portatif" sunaklar görülmektedir. Sabit sunak örnekleri, tüm dönemler boyunca Yunan kentlerinde en sık rastlanılan sunak örnekleri arasındadır. Çünkü genellikle tapınakların ana sunağı ya da tapınak yakınında yer alan bu tipler, sabit sunaklardan meydana gelmektedir. Bunun dışında, kamusal alanlarda, evlerde ve kutsal alanlarda genellikle bu tip görülmektedir. Sabit sunak kavramı, kendi başına ayakta durabilen, büyük boyutlu ve/veya ana kayaya oyularak yapılan sunak tiplerini içine almaktadır. Yavis'in *"Greek Altars"* isimli kitabında bu terim yerleşik sunak olarak adlandırılmaktadır. Bu sunaklar için Yavis, "Yunan öncesi sunak benzeri yapılardan kökenlenir ve sunu masaları ile tören ateşlerinin yakıldığı ayaklar olarak bilinen tiplerden kaynağını almaktadır. Sabit sunaklar taş mimarisinin gelişmesiyle birlikte gelişim göstermiştir. Özellikle Helenistik Dönem'de ihtişamlı ve büyük boyutlardadır. Dikdörtgen, kare ya da nispeten daha az da olsa yuvarlak örneklerine rastlanmaktadır."der[256].

Yavis'in 1949 yılında yayımladığı ***"Greek Altars, Origin and Typology"*** başlıklı kitabında altarları tipolojik olarak sekiz gruba ayırması araştırmacılar tarafından pek kabul görmeyen bir sınıflandırmadır. Bu gruplamada da altar tiplerinin form özellikleri ve temel kavramlar açıkça tanımlanmamıştır. Yavis'in sonuç önerileri okuyucuya karmaşık ve anlaşılmaz ifadeler sunmaktadır[257].

Güncel araştırmalar kapsamında Ohnesorg, altar tipolojisinden şu şekilde bahsetmektedir[258].

Yanık Sunu Altarları (Bomoi) – genelde Olympos tanrıları için: En basit formları, masa altarı da olarak adlandırılan blok altarlardır; yani dikdörtgen, bazen de kare veya yuvarlak bloklardan oluşan, yan tarafında korkuluk veya anteleri bulunmayan, ayak ve gövde profilli, tek ya da çok basamaklı, prothysisli (?) veya prothysissiz, bazen de bir frizle süslü altarlar olarak bilinmektedir. Bu bir Girland-Boukranion frizi, figürlü bir friz veya triglif sırası şeklinde olabilir. Son tip için triglif(li) Altar terimi de kullanılır[259].

[256] Yavis 1949: 141.
[257] Voigts 2011: 6 dn. 20.
[258] Ohnesorg 2005: 3-7.
[259] Ohnesorg 2005: 3-7.

Sunağın ana bölümü monolit-yekpare değilse içleri doldurulmuş, etrafı ve üstü bir veya birkaç plaka ile kapatılmış ortostat veya dört köşe bloklardan inşa edilmektedir. Bunların üstünde yakma sununun gerçekleştirildiği bölüm yer almaktadır[260].

"Blok altarlar", monolit veya inşa edilmiş altarların en basit hâlidir. Bu tür sunaklar, minyatür formatlardan çok büyük boyutlu olanlara kadar çeşitlilik gösterir. Bununla birlikte altar masası 5 metreden derin olmamalıdır, aksi hâlde amaca hizmet edemez. Fakat masaların uzunluğu 20 metreye hatta Syrakusa'daki Hieron II altarında olduğu gibi bir stadion[261] boyutlarına ulaşabilmektedir[262].

Çoğunlukla blok formlu bazı sunakların üstü çardak biçiminde kapatılmıştır. Bu üst örtü çoğunlukla altar tablasının (masasının) yalnızca bir bölümünü kapatır. Epidauros'taki büyük boyutlu iki altar da klasik örneklerdir. Bunlarda üst örtü pilasterler ile taşınır, çoğunlukla karşılaşılan ise taşıyıcı sütunlardır[263].

Daha geliştirilmiş/zenginleştirilmiş bir formu volüt süslemeli blok altarlar gösterir. Bunlarda genel olarak en üst plakanın üzerinde, çoğunlukla köşelerde volütlere dönüşen canalis ile süslenmiş üç cepheli bir korkuluk yer almaktadır. Bu bezeme formu 6. yüzyılda Milet çevresinde ortaya çıkmaktadır. Volütler bu Doğu Ionia örneklerinde altar tablasının arka köşesinde – bazen de sunağı çevreleyen duvar üzerinde- kesişirken ön yüzde normalde yalnızca bir yöne doğru uzanmaktadır[264].

Khiosluların adadığı Delphi'deki Apollon Sunağı ve Khios'taki benzer ama daha küçük bir altar üzerinde 5. yüzyılda görülen yan kanatlarda çıkıntı yapan volütler, aynı şekilde yalnızca bir tarafa doğru yönlendirilmişlerdir ve her zaman çift olarak görülürler. Bu tür köşe akroteri göstermeyen volütlü yan duvarlar uzun altar tablarında ateş yerinden bir miktar uzakta bulunurlar. Bunlar en azından Helenistik Dönem'e kadar kullanılmışlardır ve muhtemelen 7. yüzyılda Samos'ta öncülleri bulunmaktadır. Ara Pacis Augustae'nin zengin bir biçimde süslenmiş yan duvarları, bu örneklerin arkasından gelen varyasyonları yansıtmaktadır. Blok altarların Ionia'dan etkilenmiş diğer bir varyasyonu "polster altarlar", Geç Arkaik Çağ'da Attika'da ortaya çıkmış gibi görünmektedirler. En üstteki plakanın üzerindeki bölümün sonları ön ve arka yüzlerde volütler şeklinde yuvarlanır; şüphesiz doğu

[260] Ohnesorg 2005: 3.
[261] 180-200 metrelik bir uzunluğu gösteren ve stadion olarak adlandırılan ölçü birimi.
[262] Ohnesorg 2005: 3.
[263] Ohnesorg 2005: 3-7.
[264] Ohnesorg 2005: 3-7.

ion köşe akroterlerindekinin aksi yönüne, aşağı doğru volütler ön ve arkada paralel şekilde uzanırlar. Böylece mukabil altarın kanatlarında polsterler oluştururlar[265]. Bu altar tipi, 6. ve 5. yüzyılda öncelikle küçük sanat eserlerinde betimlenmiştir; özellikle en sık olarak vazo resimlerinde karşımıza çıkar. Bildiği kadarıyla "polster altar" kavramı bugüne kadar yalnızca Roma İmparatorluk Çağı için kullanılagelmiştir. Alçak volütlü akroterler yani volütlü polsterler herhangi bir rüzgâr koruması sağlamazlar, daha çok kerpiç zeminin ısısını korumak için sınır fonksiyonu göstermektedirler.

"Wangenaltarlar" (korkuluklu veya parapetli altarlar), yan bölümleri yüksek duvarlarla ya yalnızca iki taraftan çevrilmiş ve sıklıkla bir alınlık formu gösteren ya da daha küçük altarlarda altarın her üç tarafını rüzgârdan koruyacak şekilde çeviren parapetli blok altarlardır. Yan alınlıkların arka duvarla birleştiği kombinasyonlar da vardır.

Alınlık, altar mimarisine, tapınak mimarisinden ödünç alınmış bir motiftir. Parapetli korkuluklarda da yakma şeklinde sunular gerçekleştirilmiştir[266]. Bu yüzden yüzeyler ve duvarların iç bölümleri ısıya dayanıklı bir sıva ile kaplanmaktadır, aksi hâlde duvarlar ve altar masası arasındaki boşluk oldukça geniş olmalıdır[267]

"Anteli veya Π formlu altarlar"; yanlara, parapetlerin ön yüzüne eklenmiş antelere sahip dikdörtgen masa şeklinde bloklardır; yalnızca, istisnai olarak, anteler altar masasının üst yüzeyine doğru çıkıntı yapmazlar. Anteler derinlikleri prothysisinkine eşit olan, prothysis üzerinde bulunurlar. Birden çok basamak olması durumunda anteler bütün derinliği işgal edebilmektedir.

Bir altarda üç veya daha fazla basamak söz konusuysa, bunlar basamaklı anteli altarlardır. Ohnesorg, "basamaklı veya podyumlu altar" ifadesini kullanmaktan kaçınmaktadır. Bu terimler basamakları ya yalnızca önde ya da sunağı tamamen çevreleyen şekilde hem anteli altarlar hem de basamaklı blok altarlar için kullanılabilir[268].

Ionia Bölgesi'nde nadiren krepise bitişik anteler, altarla ayrılmaktadır. Bu altarlar "Treppenwangen" (basamaklı yan duvar?) olarak isimlendirilmekte ve genellikle az ya da çok yüksek ön yüzeyde basamaklı, eğimli bir üst yüze sahiptirler. N. Stampolidisi, bu tipi bir koltuk ile olan benzerliğinden dolayı anteli altar ve bir vazo betimi üzerinde altar üzerinde oturan biri nedeniyle taht altar olarak da adlandırmaktadır. R. Etienne ise bu tanımlamadan

[265] Ohnesorg 2005: 3-7.
[266] Krateutai'dan parapetlerin gelişimi için bk. Ohnesorg 2005: Kapitel IV G.
[267] Ohnesorg 2005: bk. Kap. IV F.
[268] Ohnesorg 2005: 3-7.

kaçınmaktadır. “Avlu altarlar” üç veya dört taraftan çevrili ve bir avlu oluşturan altarlardır. Didyma’daki yuvarlak Herkos, Milet Kap Monodendri’deki Poseidon altarı ve Samos Heraionun’ndaki altarları bir yana bırakılırsa bu görkemli altar tipi Helenistik Dönem’de Doğu Ionia’da doruk noktasına ulaşır. En ünlü örnekleri Pergamon altarı ve Roma’daki Ara Pacis Augustae’dir. Asıl avlu çoğunlukla yükseltilmiştir ve ona öndeki yüksek basamaklar aracılığıyla ulaşılmaktadır. Pausanias’ın bir taht olarak anlattığı aslında bir altar olan Sparta’daki Geç Arkaik Amyklaion’un bu tipe ait olup olmadığı tartışmalıdır[269].

Eschara, antik ve modern literatürde, herhangi bir mimari formu olmayan, bu yüzden de bazı istisnalar dışında burada ele alınmayan, hem yakarak yapılan sununun gerçekleştiği yeri hem de din dışı ocağı tanımlar. Bir altar tablasındaki yanma yeri de eschara olarak adlandırılır. Escharaların bir diğer tipi de kül altarlarıdır. Bunlardan bazıları yalnızca antik kaynaklarda aktarılmış, bu yüzden çeşitli rekonstrüksüyon denemelerine neden olmuştur. Bazıları ise kazılarda bulunmuştur. Bunlar çalışma kapsamına dâhil edilmemiştir[270].

Bothroslar, genel olarak sıvı sunuların yapıldığı çukur altarlardır. Bu yüzden çok yüksek değildirler ve nadiren büyüktürler. Çoğunlukla mezar kültünde karşımıza çıkarlar, bazen de yakı sunusunda kullanılırlar. Onlar da burada ele alınmamışlardır[271]. Ayrıca, neredeyse tüm tiplerin betimleri vazo resimleri üzerinde görülmektedir[272].

Antik Çağ’da kutsal alanlar önemli bir yere sahip olup Asar Adası’nın da kutsal alan olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Asar Adası’nda kazılar başlamadan önce bu alanda büyük taş bloklar görülmüştür. Kazılar sırasında diğer mimari parçalar da ortaya çıkarılmış fakat kolosal blokların ait olabileceği bir temel yapısı bulunamamıştır[273](Resim 45-46).

2010 yılında Erken Klasik Dönem yerleşimine ait Asar Adası’nda yapılan kazı çalışmalarında adanın batı orta terasında “U" / “Π” formlu bir stylobat tespit edilmiştir. Altar yapısı denize hâkim bir konumda inşa edilmiştir. Myndos Asar Adası’nda kuzey-güney doğrultulu sunak yapısı in situ olması bakımından önemlidir. Sunaklar güneşin batışıyla bağlantılı olarak doğu-batı doğrultusunda olabilmektedir. Ancak bu kesin bir kural olarak görülmemektedir. Myndos Asar Adası’nda olduğu gibi alan, yerel koşullara uyum sağlaması açısından yön olarak değişiklik gösterebilmektedir[274]. Adanın topografyasından dolayı yapı

[269] Ohnesorg 2005: 3-7.
[270] Ohnesorg 2005: 3-7.
[271] Ohnesorg 2005: 3-7.
[272] Ohnesorg 2005: Kap. IV P.
[273] Şahin 2017a: 179vd.
[274] Wycherley 2011: 116.

kalıntısı batı orta yamaçta küçük bir alanı kapsamaktadır (Resim 47). Konum[275] açısından ise kente hâkim bir noktadadır (Çizim 1a-4). Altar; 7,54 m (kuzey güney doğrultusunda) uzunluk, 6 m genişlik (doğu-batı doğrultusunda)[276], 2,10 m yükseklik ve 1 m duvar genişliği ölçülerine sahiptir. Söz konusu altarın yapımında yerel taş ve mermer plakalardan yararlanılmıştır. Batı cephesinde altarın basamakları olabileceği düşünülmektedir. İki sıra stylobat krepis bölümünün üzerinde (krepis blokları 25x20, 30x35, 32x50 cm farklı boyutlarda bloklar) yatay bir mermer plaka/ topuk (32x50 boyutlarında) yer almaktadır[277] (Resim 48-51). Topuk bloğu ve ayrıca anathrosisten[278] yola çıkılarak topuk bloklarının üzerinde devam eden blokların gelmesi ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Krepis bloklarının altında altarın görünmeyen iç kısmında temel olarak Koyunbaba taş ocağından getirilen lokal malzeme kullanılmıştır. Bu taş türü kentin birçok yapısında gözlemlenmiştir. Aynı zamanda Halikarnasos Mozolesi'nde de temel olarak kullanım görmüştür[279](Çizim 5, 5a).

Yatay mermer plakalar birbirine kenet ile bağlanmaktadır. Bu bloklar yaklaşık 80-90 cm ölçülerindedir. Stylobat bloklarının üzerinde bulunan kırlangıç kuyruğu kenetlerin Arkaik Dönem'de kullanım gördüğü bilinse de en yaygın kullanıldığı dönem ise Hekatomnid Hanedanlığı zamanıdır. Bu uygulama genellikle yapıların krepis ve stylobat bloklarında görülmektedir[280]. Myndos örneğinde "kırlangıç kuyruğu yuvada -U- tipi kenet" görülmektedir. Bu teknikte kenetin yuvası kırlangıç kuyruğu formunda genişlemekte, içerisine iki ucu kanca oluşturacak şekilde kıvrılmış "U" tipi kenet yerleştirilmekte ve kurşun akıtılarak boşluklar kapatılmaktadır. Bundan dolayı kenet yuvasında kullanılan kenet tek tipten oluşmaktadır[281](Resim 52-53). MÖ 4. yüzyılda "U" tipi kenetler ortaya çıkarak

[275] Genellikle, Antik Dönem'de kutsal alanların kurulma aşamasında coğrafi yapı belirleyici olmuştur. Kutsal kabul edilen bazı noktaların çeşitli doğal özellikleri ile dikkati çeken yerler olduğu bilinmektedir. Bu gibi yerlerin başında su kaynakları gelmektedir. Gürdal 2007: 214; Eren 2015: 222-223; Ayvazoğlu-Pişkin 2018: 297.

[276] Vitrivius'a göre; "Sunaklar doğuya bakmalı ve her zaman, dua edenlerle kurban adayanların yukarıya, tanrıya doğru bakabilmeleri için tapınak içindeki heykellerden daha aşağıda yer almalıdırlar. Her biri kendi tanrısına göre düzenlediğinden farklı yükseklikte olurlar. Yükseklikleri şöyle ayarlanmalıdır: Jupiter ve tüm gök tanrıları için mümkün olduğu kadar yüksekte, Vesta ve Toprak Ana için alçakta yapılmalıdırlar. Bu kurallara göre, sunaklar, planlar hazırlanırken ayarlanacaktır". Vitr. IV. IX. 92. "Ancak arazinin konumu buna olanak sağlamıyorsa, bu yön belirleyici ilke, tanrıların tapınağından kentin en yeni görülebileceği şekilde değiştirilmelidir. Bundan başka, Mısır'da Nil nehrinin her iki sahilinde olduğu gibi, nehir kenarında inşa edilecek tapınaklar, sahile bakmalıdır. Benzer şekilde, kamu yolları üzerinde bulunan tanrı evleri, geçenlerin onları görebileceği ve bağlılıklarını yüz yüze sunabileceği biçimde düzenlenmelidir". Vitr. IV. V. 2, 84.

[277] Şahin 2010: 158.

[278] Blokların oturacak ya da yanaşacak yüzeylerinin perdahlanmamış bırakılmasına verilen isimdir. Bingöl 2019: 216; Tekçam 2022: 30.

[279] Dumankaya 2015a: 44.

[280] Büyüközer 2019: 207.

[281] Demirtaş 2006: 56. Kenet tipleri için bk. Demirtaş 2006: 56-59.

yaygın bir şekilde kullanılmaya başlamıştır. Bu kenetler 12-25 cm uzunluğunda ve kancaları genelde 1-2 cm olan kare kesitli demirlerdir. Bu kenetlerde paslanmaya karşı kurşun akıtılarak perçinleme yöntemi kullanılmaktadır[282].

Yavis, "Greek Altars" isimli, kitabında bu tip sunakları *"basamaklı anıtsal sunaklar"* olarak sınıflandırmıştır[283]. Bu tip altarlar genellikle dikdörtgen planlı bir alt yapıya sahiptir. İlk örnekleri MÖ 8. yüzyılın birinci yarısında görülen bu tipin geniş kenarlarında dört ya da yedi basamaklı[284] bir merdiven bulunmaktadır. Batı cephesinde altarın basamakları olabileceği düşünülmektedir. Bu tip muhtemelen kül altarlarının gelişmesiyle ortaya çıkmış olmalıdır[285].

A. Ohnesorg'un sınıflandırmasına göre, en basit formları, masa altarı da olarak adlandırılan blok altarlardır. Myndos Asar Adası'nda tespit edilen altarı bu sınıflandırma içine altarın alınması daha doğrudur. Bu altarlar dikdörtgen, bazen de kare veya yuvarlak bloklardan oluşan, yan tarafında korkuluk veya antelerin bulunmayan, ayak ve gövde profilli, tek ya da çok basamaklı, prothysisli (?) veya prothysissiz, bazen de bir frizle süslü altarlardır. Bu bir girland-boukranion frizi, figürlü bir friz veya triglif sırası şeklinde olabilir; son tip için triglif(li) altar terimi de kullanılmaktadır. Sunağın ana bölümü monolit-yekpare değil ise içleri doldurulmuş etrafı ve üstü bir veya birkaç plaka ile kapatılmış ortostat veya dört köşe bloklardan inşa edilir. Bunların üstünde yakma sununun gerçekleştirildiği bölüm yer alır. Blok altarlar monolit veya inşa edilmiş altarların en basit hâlidir. Bu tür sunaklar minyatür formatlardan çok büyük boyutlu olanlara kadar çeşitlilik gösterir. Bununla birlikte altar masası 5 metreden derin olmamalıdır, aksi hâlde amaca hizmet edemez. Fakat

---

[282] Bingöl 2004: 233; Bingöl 2019: 236.

[283] M. Ç. Şahin, çalışmasında Grek mimarisinde üç anıtsal altar tipi olduğundan bahsetmektedir: 1. Uzun merdiven altar, 2. Monodendri tipi, 3. Rhoikos tipi. Şahin 1972: 59. Bu tip altarlar (basamaklı anıtsal sunaklar): Akragas, Demeter ve Kore kutsal alanı, Akragas Hera Tapınağı, Akragas Olympieion, Atina Akrapolis Parthenon, Atina, Dionysos Tapınağı, Capua, Cyrene Apollon Tapınağı, Delos, Prytaneion'un batısı, Delos E kutsal alanı, Epidaurus, Asklepios Tapınağı, Miletos; Bouleuuterion avlusu, Nemea Zeus Tapınağı, Orchomenos Artemis Tapınağı, Paestum Poseidon Tapınağı, Samos Heraion, Selinus B Tapınağı'nın doğusu, Stratos Akarnania Zeus Tapınağı, Syracuse, Hiero II altarı, Tegea Alea Athena Tapınağı ve Teos Dionysos Tapınağı gibi yerlerde görülmektedir. Yavis 1949: 184-190.
C. G. Yavis'in 1949 yılında yayımladığı "Greek Altars, Origin and Typology" başlıklı kitabında altarları tipolojik olarak sekiz gruba ayırması araştırmacılar tarafından pek kabul görmeyen bir sınıflandırmadır. Yavis 1949: 187. Bu gruplamada da altar tiplerinin form özellikleri ve temel kavramlar açıkça tanımlanmamıştır. Yavis'in sonuç önerileri okuyucuya karmaşık ve anlaşılmaz ifadeler sunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bk. Voigts 2011: 6 dn. 20.

[284] A. Ohnesorg da İonia Bölgesi altarlarını araştırdığı çalışmasının "Tipoloji" bölümünde, "Merdiven Altar" teriminden kaçınmıştır. Çünkü bu tür bir adlandırmanın açıkça tarif edilemeyeceğini ifade ederek merdivenlerin hem anteli ve hem de blok altarlarda ya sadece ön cephede ya da her yüzü çevreleyecek şekilde kullanılabileceği ifade etmiştir. Ohnesorg 2005: 5.

[285] Yavis 1949: 116.

masaların uzunluğu 20 metreye hatta Syrakusa'daki Hieron II altarında olduğu gibi bir stadion boyutlarına ulaşabilir. Çoğunlukla blok formlu bazı sunakların üstü çardak biçiminde kapatılmıştır. Bu üst örtü çoğunlukla altar tablasının (masasının) yalnızca bir bölümünü kapatır. Epidauros'taki büyük boyutlu iki altar da klasik örneklerdir. Bunlarda üst örtü pilasterler ile taşınır, çoğunlukla karşılaşılan ise taşıyıcı sütunlardır[286].

Daha geliştirilmiş/zenginleştirilmiş bir formu volüt süslemeli blok altarlar gösterir. Bunlarda genel olarak en üst plakanın üzerinde, çoğunlukla köşelerde volütlere dönüşen canalis ile süslenmiş 3 cepheli bir korkuluk yer almaktadır. Bu bezeme formu 6. yüzyılda Milet çevresinde ortaya çıkmaktadır. Volütler bu Doğu Ionia örneklerinde altar tablasının arka köşesinde – bazen de sunağı çevreleyen duvar üzerinde kesişirken ön yüzde normalde yalnızca bir yöne doğru uzanır[287].

Kutsal alanın odak noktası olarak sunak yapılarında dikdörtgen form genellikle görülmektedir[288]. Bu alanların kökenleri ve türleri çeşitlidir. Açık hava kutsal alanlarında ve doğal kutsal alanlarda herhangi bir mimari yapı ve düzenleme bulunması gerekmemektedir[289]. Altar, herhangi bir tapınak olmadan tek başına kutsal alanı oluşturmaktadır. A. Kossatz Deissmann, Antik Dönem altarlarının özelliklerini ve fonksiyonlarını şu şekilde özetlemektedir: Bu kurban uygulaması için prensip olarak sadece bir altarın yeterli olmasından heykeller ve diğer mimari anıtlar kaçınabilecek elemanlardır. Kurban[290] ritüelleri için her tapınağın yakınında bir altara ihtiyaç vardır[291].

Kutsal alanlar kendi içerisinde çeşitlere ayrılmaktadır. Bu alanları dinî amaçlara hizmet eden mekânlar olarak değil de toplumun ve içerisinde bulunan kentin ihtiyaçlarını karşılayan çok yönlü kurumlar olarak düşünmek gerekmektedir. Bu alanlar üç çeşit içerisinde değerlendirilmektedir. Bunlar; kent içi kutsal alanlar, kent dışı kutsal alanlar ve kentler arası kutsal alanlardır[292]. Asar Adası'nda yer alan altar yapısı, kent içi kutsal alanı kategorisine girmektedir. Altarın yapımında; topoğrafik şartlar, altarı yaptıran kent/kurum veya şahsın tercihi ve modası, altar'ın yapıldığı kent ve bölgenin dönem tarihi şartları ve tarihsel arka plan etkili olmuştur.

---

[286] Ohnesorg 2005: 3-7.
[287] Ohnesorg 2005: 3-7.
[288] Kaya 2019: 14.
[289] Demir 2013: 5.
[290] Altar ithaf edilen tanrı/tanrıçanın mülkiyeti, kurban ise onun varlığını temsil etmektedir. Mert 2017: 190.
[291] Mert 2017: 190.
[292] Konak 2003: 10.

Asar Adası, Hristiyanlığın resmî olarak tanındığı MS 4. yüzyıl ortalarına kadar Apollon Arkhegetes'e adanmış kutsal bir alan olarak kullanılmıştır. MS 313 yılında Milano Fermanı'yla birlikte Hristiyanlığın resmî din olarak kabul edilmesinden sonra, ada üzerindeki Apollon kutsal alanı önemini yitirmiştir. Altar, Hristiyanlıkta da sarnıç yapısının bir bölümünü oluşturmaktadır[293]. Zamanla ilave yapılar ile aynı zemin kullanılarak farklı bir amaca hizmet edecek bir yapıya dönüştürülmüştür. Hristiyanlıkla birlikte ada farklı bir işleve bürünmüştür. Bazilika yapısı ile kutsal yapı özelliğini MS 13. yüzyıla kadar devam ettirmiştir[294](Resim 54-55).

1.1.4. Sur Duvarları ve Diğer Bağlantılı Yapılar:

Antik Çağ'da Ege coğrafyasındaki kentler genellikler savunma stratejileri gereği korunaklı bir tepenin sırtına dayandırılmış bir şekilde planlanmıştır. Bu şehirlerin olmazsa olmaz en önemli savunma unsurları ise güçlü surlar ve kaleler olarak bilinmektedir[295].

Asar Adası'nı da içerisine alan Myndos antik kenti, MÖ 377-353 yılları arasında Karia Satrapı Mausolos tarafından, dönemin modern şehircilik anlayışı doğrultusunda yeniden imar edilmiştir. Klasik Dönem'den günümüze kadar ulaşan yapılar içerisinde dikkat çekici kalıntılardan birisi de kentin sur duvarlarıdır. Kenti tamamen çevreleyen bu duvarlar, doğu limanının (iç liman) tam girişinde bulunan Asar Adası'nı ana kara yerleşimine bağlamış ve kent için bir savunma sistemi oluşturmuştur. Sur duvarının adayı da içine alacak şekilde inşa edilmesi, kentin savunma gücünü kuvvetlendirmiştir. Ayrıca antik limanda lodos ve gün doğusu rüzgârlarına karşı son derece etkin bir koruma sağlamıştır[296].

Asar Adası ile ana kara arasında bulunan ve (yaklaşık olarak) suyun 50 cm altında ilerleyen sur duvarının ölçüleri yaklaşık 3, 50 m uzunluğunda, 0,55 m enindeki tek parça bloklar halinde yaklaşık 2,13 m aralıklarla yerleştirilmiştir. Myndos surunun toplam uzunluğu yaklaşık 5 km'dir. Duvar bedenlerinin kalınlığı ise 2.20-2.75 m'dir. Surların geçirildiği kuzeydoğu sırtlarında ana kayaya açılan temel yataklarının izleri takip edilebilmektedir (Resim 56-57). Myndos'un, tahkimat için son derece elverişli konumundan dolayı Knidos yerleşim yerinin küçük hâli olduğu düşünülmektedir[297].

[293] Şahin 2017a: 180.
[294] Şahin 2012a: 344-345.
[295] Göncü vd. 2019: 13.
[296] Dumankaya – Gündüz 2016: 25.
[297] Paksoy 2019: 218.

Bu ana blokların aralarına ise bunların yaklaşık yarısı uzunluğunda kısa bloklar üçer çift hâlinde toplam altı adet olacak şekilde yerleştirilmiştir. Kısa blokların boyutları ortalama 1,5 m x 0,5 m olarak ölçülmüştür. Asar Adası ile ana kara arasında yer alan bu sur duvarının toplam uzunluğu ise 155 m'dir[298]. MÖ 4. yüzyıl ortasında Mausolos Dönemi'nde[299] yapılan Asar Adası ile bağlantılı olması bakımından önem arz etmektedir[300]. Ayrıca surların korunması için tanrılara tedbir amaçlı başvurulmuştur. Sur yakınlarına ve kapılarına tapınaklar inşa edilmiştir. Kapılara ve kulelere adak hücreleri oyulmuştur[301].

Karia kentleri arasında Myndos, Labraunda, Latmos, Amyzon ve Alabanda'nın duvarlarının Hekatomnoslar Dönemi'nde inşa edildiği düşünülmektedir[302].

Surlar, aslında iskân edilen alandan çok daha büyük bir alanı çepeçevre sarmaktadır. Spratt ve Newton'ın gözlemlediği kent yapılarına ait mimari kalıntılar genellikle kentin liman bölgesinde ve ana karanın Kocadağ Yarımadası ile birleştiği kıstağın yakınında kümelenmiş hâldedir. Ayrıca, MS 240 yılında yazılan, Filozof Diogenes Laertius'un, "***Lives of the Philosophers***" isimli eserinde Myndos kentinin sur kapılarının büyük, şehrin ise küçük olduğundan bahsedilmektedir[303]."

Myndos antik kenti limanlarının bulunduğu kıyı hattı, Halikarnassos ve Knidos antik kentleri örneklerinde olduğu gibi bir tombolo oluşumu olarak bilinmektedir. Doğu Limanı'nın batı yakasında yer alan Kocadağ, rüzgârlara karşı doğal bir koruma sağlamaktadır. Kentin doğusunda yer alan sur duvarları ise lodos ve gün doğusu rüzgârlarının limanı ve limanda yer alan gemileri etkilemesini engellemektedir[304]. Kentin doğusunda konumlanan sur duvarı hattı, Asar Adası'nı içine alacak şekilde genişlemesiyle hem limanı şiddetli esintilerden korumuş hem de tüm kenti içine alarak savunma hattı oluşturmuştur. Mausolos'un, Synoikismos politikası gereği Bodrum Yarımadası'nda birçok

[298] Şahin 2011: 66. 2009 sezonu çalışma döneminde Asar Adası üzerinde ve yakınında da (adayı karaya bağlayan duvar kalıntılarında) "andezit" kayaç tipinde yapı malzeme blokları belirlenmiştir. Söz konusu kent duvar kalıntıları ile Gümüşlük ve Dereköy andezit örnekleri makro morfolojik olarak karşılaştırılmıştır. Gerek arazi çalışmaları gerekse daha sonra yürütülen mikroskopik düzeydeki laboratuvar çalışmaları sonucunda Gümüşlük ve Dereköy civarındaki "Andezit" kayaçların ada üzerinde ve civarında görülen (özellikle kent surları yapımında kullanılmış olan) andezit yapı blokları ile aynı orijine sahip oldukları anlaşılmıştır. Şahin 2011: 164.

[299] Myndos'ta olduğu gibi, Halikarnassos, Theangela ve Stratonikeia kentlerinde de MÖ 4. yüzyılda imar faaliyetleri yeniden planlanmış olması muhtemeldir. Söğüt 2020: 492.

[300] Şahin 2006: 179.

[301] Akarca 1998: 185. Örneğin Akragas şehrinde surların korunmasında tanrıların ve kahramanların desteğini hissetmek için sur duvarları boyunca tapınak ya da sunak inşa etmişlerdir. Akarca 1998: 185.

[302] Büyüközer 2019: 232.

[303] Diog. Laert. 6. 57.

[304] Dumankaya 2015b: 16.

kent boşaltılırken Myndos'a dokunulmamasında kentte korunaklı bir liman yapılmak istenmesi ve Myndos'un Halikarnassos'a benzeyen topoğrafik yapısının deniz ticaretinde uğrak bir lokasyonda olmasının büyük etkisinin olduğu düşünülmektedir[305].

Myndos antik kenti sur duvarları üzerinde yapılan araştırma sonucunda kent duvarlarının Mausolos Dönemi'nde yapıldığı düşünülmektedir. Aynı zamanda buradaki rıhtım kalıntısının benzerlik gösterdiği sur duvarlarının yapım tarihi ile eş zamanlı olmalıdır[306].

Klasik Dönem rıhtımı doğu limanının tam ortasında bulunmaktadır. Bu yapının uzunluğu 43.45 metredir. Myndos Limanı'nda, bu yapı ile karşılaştırma yapılabilecek tek arkeolojik buluntu antik kent sur duvarlarıdır. Rıhtımı oluşturan blok taşların büyüklükleri, Asar Adası ile ana kara arasında yapılmış sur duvarı blok taşlarına benzerlik göstermektedir[307].

B rıhtımı tabanı deniz seviyesine kadar moloz yığını ile oluşturulmuş bu alan, liman havzasının ortasında yer almaktadır. Tamamı su altında kalan bu yapı ana karadan denize doğru uzanmaktadır. İrili ufaklı blok taş ve masif taşlardan harç karışımı oluşturulmuştur. Bu alanın uzunluğu 23,35 m; genişliği ise 9,57 m olup yapı Roma Dönemi'ne tarihlenmektedir[308].

[305] Dumankaya 2015b: 16.
[306] Dumankaya 2013: 86.
[307] Dumankaya 2013: 85.
[308] Dumankaya 2013: 87.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULUNTULAR

1. BULUNTULAR

1.1. KUTSAL ALAN MİMARİ YAPI ELEMANLARI

1.1.1.İon Sütun Başlığı (Kat. No. M-1 - 2)

Sütun başlığı, sütunların üst yüzeyi ile arşitrav arasında hem taşıyıcı işlevde hem de süsleme elemanı olarak mimaride kullanılmıştır. Antik mimarlıkta ise; Aiol, Dor, İon, Korint, Kompozit, Toscana gibi başlık tipleri vardır[309]. Myndos kentinde daha çok İon düzenine ait başlıklar tespit edilmiştir. İon başlığı ön ve yan yüzlerden oluşmakta, ön yüzde yanlarda volütlerle sınırlandırılmış ortada echinus kısmı, bu bölümümün üstünde kanalis bölümü ve en üstte abakus levhası yer almaktadır. Ön yüzdeki bölümlerin formları dönemsel olarak ve yere/bölgeye göre farklılık göstermektedir. Genellikle ön yüzdeki bezemeler de echinus kısmının köşelerine işlenen bitkisel bezeme ile bunların arasında, kymation bezemesi görülmektedir. Arkaik Dönem'den beri yoğun bir şekilde kullanılmakta olan ion kymationu yapıların dikkat çeken bölümlerinde genellikle kullanılmıştır. Bu bezeme zaman içerisinde göstermiş olduğu stil özelliklerinden dolayı tarihlendirme açısından önemli malzemeler arasındadır. İon kymationuna ait bazı terimler şu şekildedir: "Yumurta, ovolo profiline işlenen, yukarıdan aşağıya doğru sivrilen oval yumurta, çanak (kabuk), yumurtaların içine oturtulduğu ve etrafını dar yüksek kabartma şeklinde çeviren, yumurta ile bütünleşen kısım, Kanal: Yumurta ile kabuğu birbirinden ayıran oyuk, Mızrak Ucu: İki çanak arasında yer alan ince uzun öge"[310](Resim 58).

Abakus bölümünde bezemeli ve sade örnekler vardır. Yan yüz ise polyster, balteus ve polster alnından oluşmakta; bu bölümde de en üstte ise abakus levhası yer almaktadır. Dönemsel olarak farklı tipler görülmektedir. Yan yüzlerdeki bezemeler, volüt kenarlarından başlayarak ortaya doğru uzanan polster ile (ortada polsteri ikiye ayıran) balteus

[309] Tekçam 2007: 111.
[310] Bingöl 1980: 37; Kürüm 2006: 12.

bölümlerinden oluşmaktadır. Her iki kısımda da yatay ya da dikey bezemeli (geometrik ve bitkisel bezemelerden) formlar veya bezemesiz sade formda işlenmiş örnekler görülmektedir. Polster alnı olarak tanımlanan alanda bezemeli ve sade başlıklar da bulunmaktadır. Diğer başlık tiplerinin aksine ön ve arka yüzlerde farklı bezeme ve forma sahip ion başlığı muhtemelen Aeol başlığından gelişerek Anadolu ve Ege Adaları üzerinden Yunan-Roma kültürüne yayılmıştır[311].

Standart İon başlıklarının ön ve arka yüzlerinin abakus bölümünde İon kymationu ve volütler arasında kalan bölümde ise genellikle sayıları üç ila beş arasında değişen yumurta-ok veya yumurta-mızrak ucu dizisinden oluşan İon kymationu bezemesi yer almaktadır[312]. Anadolu'da ok ucu yerine daha çok mızrak ucu tercih edilmekle birlikte, Roma İmparatorluk Dönemi'nde her ikisi birlikte kullanılmıştır[313].

Kazı çalışmaları sırasında iki adet İon sütun başlığı günümüze parçalar hâlinde gelmiştir. İlki kırık kırığa üç parçadan oluşan sütun başlığı F4 açmasında tespit edilmiştir (Kat. No. M-1 - 2). Açma 500x500 cm boyutlarında'dır. Burada ortalama 100 cm dolgu toprağından sonra mimari kalıntılar tespit edilmiştir. Kazı çalışmaları sonucunda açmanın batısında, 285 cm uzunluğunda, 105 cm genişliğinde ve 127 cm derinliğinde Geç Antik Dönem'e ait sarnıç açığa çıkarılmıştır. Tespit edilen sütun başlığı sarnıç içerisinde bulunmuştur[314]. Sütun başlığı, gerçekte olması geren alanda bulunmayıp âtıl bir durumda sarnıç içerisindedir[315].

Myndos'ta tespit edilen sütun başlığı bezemesiz abakus, astarsız volüt ve sütun tambursuzdur. Bu tipte abakus bezemesiz olarak karşımıza çıkmaktadır. Volütler astarsızdır ve başlık kolonsuzdur. İon kymationu geç dönem özelliği olarak uzamakta ve abakusa doğru yaklaşmaktadır[316].

Bezeme dizilerinin tarihsel süreç içerisindeki gelişimine genel anlamda bakıldığında MS 1. yüzyıl sonlarına doğru zayıf bir matkap işçiliği, ışık gölge etkisi yaratılmak istenmesine karşın bunda çok fazla başarılı olunamamış, dolayısıyla yumurta ve çanak

311 Herrman 1988: 7-20; Ekmekçi 2017: 10.
312 Bingöl 1980: 37 vd.; Öztaner 2013: 465 vd. Res. 6 Çiz. 7; Seyirci 2016: 46; Tekçam 2022: 147. İon sütün başlıkları tipolojisi ve gelişimi hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Bingöl 1980: 19vd.
313 Seyirci 2016: 46.
314 Şahin 2014a: 405-406.
315 Aynı zamanda açma içerisinde Helenistik astarlı tabak/kâse parçaları ve Geç Helenistik-Roma Dönemi'ne tarihlenen kırmızı astarlı tabak parçaları ele geçirilmiştir. Bu buluntular içerisinde Geç Antik Dönem'e ait olabilecek parçalar da yer almaktadır. Açma da erken ve geç antik dönem buluntuları karışık bir şekilde gelmesi herhangi bir düzenli stratigrafi olduğunu göstermemektedir. Şahin 2014a: 405-406.
316 Bingöl 1980: 3; Arslan 2015: 38.

arasında simetriden yoksun bir diziliş görülmektedir. Bezemelerde hatlar keskin ve bezeme kuşakları arasındaki geçişler sert bir yapıdadır. Geç Traianus-Erken Hadrianus Dönemi'nde artık matkap işçiliği gelişmiştir. Bu dönemde artık matkabın kullanılmasıyla bezemelerde gözü yormayan simetri ve uyumun hoş bir etkisi görülmektedir[317].

Hierapolis Apollon kutsal alanında[318] ve Rhodopolis antik kenti'nde[319] Afyon Müzesi, Akhisar, Antalya Müzesi, Denizli – Traian Dönemi, Ephesos, Herakleia Pontike, Hierapolis, Laodikeia sütun başlıklarında iki ya da üç yapraklı palmet kullanılmıştır. Benzer örneklerle karşılaştırıldığında Asar Adası'nda tespit edilen ion başlıkları yaklaşık MS 1. yüzyıla tarihlenebilir (Kat. No. M-1)[320].

Diğer bir ion sütun başlığı ise Kule Arkası 6 açmasında tespit edilmiştir (Kat. No. M-2). İki örnekte de abakus kısımlarında herhangi bir bezeme yoktur. Volütler arasında kalan bölümde ise üç tane yumurta-mızrak ucu bezemesi yer almaktadır. Volüt kenarından çıkan ve yumurta üzerine doğru uzanmakta olan palmetler üç ya da dört yapraktan oluşmaktadır[321]. Köşe dönüşlerinde oldukça stilize olmuş kapalı palmet yaprakları yer almaktadır. Kanalis oldukça dar yapılmıştır. Ekhinus üzerinde yer alan yumurta üst sınırı ve volüt kenarından çıkan palmet bezeğinin üst yaprağı yatayda abakus ile bitişik bir izlenim yaratmaktadır. Bu başlıklarda ekhinus bezeği olarak birbirini takip eden üç yumurta-mızrak ucu dizisi kullanılmıştır. Ancak volüt altına doğru uzanmakta olan yumurtaların, kabuklarının alt bölümü ve kabuk içerisinde yer alan yumurtanın çok az bir bölümü görülmektedir. Volüt kenarından çıkan, trompet formlu bir çanak kökü ve bu kökten çıkan iki yaprak, köşe palmetlerinin içinden çıkacağı çanağı oluşturmaktadır.

Yüzeysel formlu çanaktan, alttan üste doğru büyüyen, kavisli kaba bir forma sahip iki adet köşe palmet yaprağı çıkmaktadır. Palmet yapraklarının alt ve üst bölümleri neredeyse aynı kalınlıktadır. Volüt kenarından çıkan palmet yaprakları, yumurta-mızrak ucu bezemesinin üzerine kadar ulaşmaktadır. Yapraklar kavis yaparken bir üsttekine uçları ile dokunmaktadır. Volütler içten dışa doğru genişlemektedir. Volütü oluşturan çerçeve dışta ince bir çizgi ile çerçevelenmiştir. Volütler ise 3 ya da 3 ½ oranında dönüş yapmaktadır. Başlığın yan pulvinius kısmında herhangi bir bezeme bulunmamaktadır.

317 Yurtsever 2017: 262.
318 D'Andria 2003: 136.
319 Seyirci 2016: 49 Kat. No. 008.
320 D'Andria 2003: 137 Res. 120.
321 Seyirci 2016: 49. Palmet tipleri için bk. Bingöl 1980: 40.

2011 yılı kazı çalışmalarında 6 numaralı açmada tespit edilen bu başlık, açmanın ilginç buluntuları arasında yer almaktadır[322]. Rhodiapolis antik kentinde tespit edilen örneklerle karşılaştırıldığında Roma Dönemi-MS 2. yüzyıla tarihlenmektedir[323].

1.1.2. Sütun Tamburu (Kat. No. M-3)

Bir sütunun başlığı ile kaidesi arasındaki bölümdür. Yivli ve yivsiz şekilleri vardır. Sütunlar ya yekpare gövdeli ya da tamburların üst üste yerleştirilmesiyle oluşturulmuştur[324]. Kazı çalışmaları sırasında B1 açmasının kuzey batısında (altarın bulunduğu alan) iki adet sütun tamburu tespit edilmiştir.[325].

Bu alanda tespit edilen sütun tamburlarının köşe ve kenarlardaki bazı ufak ve kopmalar dışında korunma durumu oldukça iyidir. Alt yüzeyi taraklanmıştır. Arka yüzey ise kaba anathyrose göstermektedir. Üst yüz yüzeyi de arka yüz gibi kaba bir anathyrose göstermektedir[326] (Kat. No. M-3). Sütun tamburlarının üzerinde zıvana ve kurşun akıtma kanalları görülmektedir.

Sütun başlıkları ve sütun tamburları ile ilgili detaylı inceleme yapıldığında sütun tamburu 55 ve 63 cm arasında, ion sütun başlığı ise 25 (tam korunan) ve 23 (tahrip olmuş) cm ölçülerindedir. Bundan dolayı bu sütun başlıklarının sütun tamburlarına ait olup olmadığı sorusunu akla getirmektedir. Bu sorulara yanıt olarak bazı cevaplar ortaya çıkmıştır. İki adet ion sütün başlığı tespit edilmiştir ancak bu alanda ion düzeni hâkimse neden sütunlar büyük, düz ve yivsiz bir özellik göstermektedir. Ayrıca sütun başlıkları ile tamburlar ölçüler açısından birbiriyle orantısız bir hâldedir.

1.1.3. Sütun Kaidesi (Kat. No. M-4)

Sütunların alt kısmında sütun gövdesinin üzerine oturduğu silindirik ya da prizmatik yapı elemanıdır. Yükün daha geniş bir yüzeye aktarılması amacıyla yapılmışlardır. Üstlerindeki sütun ya da dikmeler ahşaptan yapılmış olsalar bile kaideler her zaman mermer ya da taştan yapılmıştır. Kaidenin boyutları üstünde yer alan sütunun taban çapıyla orantılıdır. Sütun kaidesi ile sütun birbirine, yüzeylerinin merkezine açılmış olan yuvalara yerleştirilen, çoğunlukla metalden yapılmış zıvanalarla ve kenetlerle bağlanmaktadır.

322 Ölçüler: çap 0,30 m, derinlik 0,11 m.
323 Seyirci 2016: 49 Kat. No. 008.
324 Tekçam 2007: 213.
325 Şahin 2011: 158.
326 Şahin 2011: 165 dn. 8.

Kaidenin üstüne açılmış yatay kanaldan kurşun akıtılarak zıvana sabitlenmektedir[327].

Vitrivius'un da aktardığı gibi, Antik mimarlıkta İon düzeninde en çok kullanılan sütun kaidesi tipidir. Bu sütun altlığı, altta bir plinthos, üzerinde aşağıdan yukarıya doğru duran bir torus (topuk), trokhilos ve yine bir torustan oluşmaktadır[328]. Bu tip kaideler Anadolu'da Helenistik Dönem'de plinthos eklenerek kullanılmış ve Attik-İon kaidesi adını almıştır. MÖ 5. yüzyılda Atinalı mimarlar tarafından geliştirilmiş ve daha sonra Attik adını alarak bütün ionik kaidelere öncülük etmiştir. Vitruvius, diğer mimari elemanlar da olduğu gibi attik-ion kaidelerinin kendi içindeki bölümlerinin oluşturulması sırasında kullanılacak ideal oranlar ile ilgili bilgiler vermektedir[329]. Kaidelerin plinthos kısımları dâhil tüm yüksekliklerinin alt torus, trokhilos ve üst torus'dan oluşan kaide üst bölümü yüksekliğine olan oranının Vitruvius'a göre 1,50 m olması gerekmektedir[330].

B1 açmasında tespit edilen bir adet attik-ion kaidesinin yarıdan fazla bir kısmı tahrip olmuştur. Korunan yarıda plinthenin bir köşesi aşağı thorus ile kırık ve kayıptır. Thorus-Trochilos ve Thorustan oluşan kaide plinthe ile aynı bloktan işlenmiştir. Oldukça kaliteli bir işçilik gösteren bloğun tüm yüzeyleri ince perdahlanmıştır. Sadece trochilos yüzeyi hafif çentiklidir (Kat. No. M-4). Sütun başlığı ile sütun kaidesinin tip olarak birbirine ait olma ihtimali yüksektir. İon sütun başlığı Attik-ion sütun kaidesi ile uyum sağlamaktadır. Sütun kaidesinin tek ve küçük bir bölümünün bulunmuş olmasından dolayı tarihleme açısından kesin bir şey söylemek zordur.

1.1.4. Arşitrav (Kat. No. M-5)

Antik Yunan ve Roma mimarisinde sütunların üstünde yer alan yatay taş bloğa verilen isimdir. Sütun başlıkları üzerine gelen elemanların ağırlığının sütun başlıklarıyla sütunlara iletilmesini sağlamaktadır. Dor düzeninde düz olan arşitrav, tek, çift ya da üç blok taştan oluşabilmektedir. İon ve Korinth düzenlerinde ise arşitrav üç fascialıdır. Blok taşların çift olması statik açıdan daha dayanıklılık sağlamaktadır. Ayrıca blok taşların enlemesine veya diklemesine yerleştirilmesi iki sütun arasındaki açıklığın genişliğine bağlıdır[331].

Çalışmalar sırasında C1b açmasının kuzey batısında bir adet arşitrav bloğu bulunmuştur. Mimari blok, mimari yapı elemanlarının ait olduğu yapıyı bulmak amacıyla

[327] Tekçam 2007: 213.
[328] İon düzeninde kaide, başlık ve saçaklık oranları hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Vitr. III, 5, 1-2; Tekçam 2007: 27.
[329] Vitr. III, 5, 2.
[330] Vitr. III, 5, 2.
[331] Tekçam 2007: 21.

kuzeye doğru genişletilmiş alanda altarın bulunduğu alanda tespit edilmiştir. Bloğun ön yüzünde iki fascia korunmuştur. Birinci fascia yüksekliği 9 cm, ikinci fascia yüksekliği ise 11 cm'dir. İkinci fascia üstü 1 cm yüksekliğinde ince bir bantla nihayetlenmektedir. Onun üzerinde ise 4 cm yüksekliğinde dışbükey bir kyma reversa motifi yer alır. Arşitravın üst bitişini ise 6 cm yüksekliğinde düz bir band oluşturur. Bu mimari elemanda arşitrav ve friz aynı bloktan işlenmiştir. Bloğun üst kısmı kesildiği için friz kısmının sadece alt parçaları, muhtemelen ranke motifinin dal/yaprak parçaları korunmuştur (max. 8 cm). Sağlam olarak korunmuş olan kısa kenar yüzeyi kaba bir anathyrose gösterir[332] (Kat. No. M-5).

1.1.5. Sima Bloğu (Kat. No. M-6 - 12)

Antik Yunan mimarlığında, yapının çatı saçağı boyunca uzanan, yağmur oluğu işlevindeki çatı pervazı olarak bilinmektedir. Simada bulunan oluklardan çatıda toplanan yağmur suları, aslan başı şeklinde yapılmış çörtenlerden yapının dışına iletilmektedir. Sima, tapınak gibi alınlıklı yapılarda alınlığı çevrelemektedir. Erken dönemlerde pişmiş toprak, Klasik Dönem'den itibaren ise mermerden yapılmıştır[333].

Kazılar sırasında beş adet diş sıralı yatay sima bloğu tespit edilmiştir. Bunlardan dört adeti C1b açmasının kuzey batısında (Kat. No. M-6 - 10), diğeri ise B1 açmasının kuzey batısında (Kat. No. M-7) yer almaktadır[334].

Mimari yapı elemanlarına ait parçalar diğer örneklerde olduğu gibi (sütun tamburu, arşitrav) aynı alan içerisinde tespit edilmiştir. (Kat. No. M-6). Birinci örnekte, sima bloğunun alt yüzü ince bir anathyrose gösterir. Diş sıralı yatay sima bloğunun, yan, arka ve üst yüz yüzeyleri daha kaba bir anathyrose hâkimdir. Ön yüzde en altta 8 cm yüksekliğinde bir dış sırası yer alır. Onun üzerinde 4 cm yüksekliğinde kyma reversa profili simaya geçiş elemanı olarak işlenmiştir. Daha sonra 11,5 m yüksekliğinde düz bir band yer almaktadır. Bu bandın üst bitişinde 2 cm yüksekliğinde düz bir band ve 2 cm yüksekliğinde dışbükey bir profil yer alır. En üstte ise 21,5 cm yüksekliğinde esas sima profili (kyma reversa) görülmektedir[335].

B1 açmasının kuzey batısında yer alan örneğin ise alt yan yüzeyi taraklanmıştır. Arka yüz yüzeyi kaba anathyrose gösterir. Üst yüz yüzeyi de arka yüz gibi kaba bir anathyrose göstermektedir. Ön yüzde en altta 8,5 cm yüksekliğinde bir diş sırası yer almaktadır. Onun

[332] Şahin 2011: 165 dn. 8.
[333] Tekçam 2007: 203.
[334] Şahin 2011: 158.
[335] Şahin 2010: 158 Resim 8.

üzerinde 3 cm yüksekliğinde bir profil eğimli bir profil diş sırasından saçaklığa geçişi sağlamaktadır. Saçaklık kısmı 13 cm yüksekliğinde düz bir band şeklindedir. Onun üst bitişi de 2 cm yüksekliğinde düz bir bandla oluşturulmuştur. 2,5 cm yüksekliğindeki yuvarlak (veya kyma) profilli bir şerit saçaklıktan simaya geçişi sağlamaktadır. Sima kısmı 19 cm yüksekliğinde olup aşağıda bir kyma profili ve yukarıda 4 cm yüksekliğinde düz bir banttan oluşmaktadır (Kat. No. M-7).

Diğer bir örnekte ise diş sıralı yatay sima bloğunun alt yüz yüzeyi ortada orta kabalıkta bir anathyrose gösterir, kenarlar ise taraklanmıştır. Bloğun yan birleşme yüzeyi oldukça kaba bir anathyrose gösterir. En alttaki diş sırasının ortaya gelen bazı dişleri tam işlenmemiştir. Köşedeki diş sırası boşluğundaki rozetin detay/ince işçiliği yapılmamıştır (Kat. No. M-8).

Kat. No. M-8 numaralı muhtemelen çatı kısmında yer alan sima blok parçası da C1 açmasının kuzey batısında bulunmuştur. Üst yüzün yüzey tarafı kenarlarda 10 ve 25 cm kalınlığında (düz perdahlanmış bandlar arasında) kaba bir anathyrose göstermektedir (Kat. No. M-9).

Diğer bir örnekte ise alt yüz yüzeyi oldukça kaba bir anathyrose göstermektedir (Arka yüz yüzeyi orta kabalıkta bir anathyrose gösterir). Üst yüz uzun kenarlarda 15 ve 25 cm genişliğindeki bandlar hâlindeki ince anathyrose dışında ortada kalan 25 cm genişliğindeki band düz perdahlanmıştır. Yan yüzler orta incelikte bir anathyrose göstermektedir (Kat. No. M-10).

Diğer mimari bloklar içerisinde ise C1 açmasında 0.46x0,45x0,24 m ölçülerindeki bir diğer mermer blok zeminin güney köşesinde ters çevrilmiş durumda bulunmuştur. Bu mermer blok çıkartıldığında ölçüleri ve profillerinden sunağa ait bir köşe parçası olduğu anlaşılmıştır[336]. Bundan dolayı kaplamada kullanılan diğer mermer blok[337] da yerinden çıkartılarak sunak üzerine koyulmuştur. Kaplama zemin genelinde ise yangın izi mermerin özelliğini bozmuş ve kireçleştirmiştir[338]. Ayrıca B1 açmasının kuzey batı kenarında olasılıkla üst yapı elemanına (?) ait iki adet mermer blok tespit edilmiştir (Kat. No. M-11 - 12).

[336] Şahin 2011: 344 Resim 9.
[337] Ölçüler: 0,56x0,29x0.10 m ve 1,07x0.37x0,11 m.
[338] Şahin 2012a: 26.

1.1.6. Eşik Taşı (Kat. No. M-13)

Antik mimaride sütunlu cephe mimarisi içerisinde kapı ve parepetler, sütunlar arasında, değişik amaçlara ve ihtiyaçlara yönelik olarak kullanılmıştır. Adanın giriş kısmında kesme taş blokların olduğu alanda in situ olmayan eşik taşı, tek parça hâlindeki blok üzerinde yoğun tahribat görülmektedir. Korunan yüksekliği 24, genişliği 1,30 cm, derinliği 50 cm'dir ve üst kısımda kapının oturtulması için iki adet zıvana oyuğu mevcuttur. Bunların yaklaşık olarak ölçüleri: 1. Zıvana: 7,5x3 cm, 2. Zıvana: 7x3 cm'dir. Genişlik ölçüleri sayesinde 1,30 cm kapı genişliği olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca taban kısmının köşesinde ise 6x6 m ölçülerinde diğer iki adet yuva bulunmaktadır (Kat. No. M-13).

1.1.7. Çatı Kiremitleri (Kat. No. M-14 - 15)

Çatı kiremitleri üstündeki örtüyü soğuk, sıcak, yağmur, kar, rüzgâr gibi doğa olaylarından korumakta ve yağışların birikmeden hızla tahliyesini sağlayarak suyun yapı içerisine sızmasını engellemektedir. Yörenin iklimi ve doğal koşulları çatı kaplama unsurlarının yapımında belirleyici etken hâle gelmiştir[339]. Çatı kiremitlerinin gelişimi, çatı sistemlerinin değişimini sağlamıştır. Kullanımının en erken MÖ 7. yüzyılda başlandığı bilinen çatı kiremitlerinde standartlaşmış üç tip bilinmektedir[340]. Bu tipler Korinth, Lakonia ve Attik tipi kiremitlerdir. Korinth tipi yaygın bir şekilde kullanılmıştır[341].

2011 kazıları sırasında C1 açmasında, Helenistik Dönem özelliği taşıyan çatı kiremiti parçası tespit edilmiştir (Kat. No. M-14). Kiremitin kenar kısmında oluk yer almaktadır. Büyük ihtimalle bu parça kapama kiremiti olarak kullanılmıştır. İçten ve dıştan yarım yuvarlak bir profile sahip bu tip kiremitlerin tam olarak korunmuş örnekleri 41,5 cm uzunluk, 12 cm genişlik, 5,4 cm yükseklik ve 1,6 cm kalınlık içermektedir. Kiremitlerin birbirine tam geçmesini sağlamak içi arka kısımdan ön kısma doğru yükselen ve genişleyen yapısal biçime sahiptirler. Kapama kiremitleri olarak bilinen bu tür, Coşkun'a göre tip B olarak sınıflandırılmaktadır. Profilleri üretildikleri dönemlere göre farklılık gösteren kapama kiremitleri, düz kiremitlerin yan yana gelen kenarlarını örtmektedir[342].

Diğer bir kiremit parçası da Helenistik Dönem özelliği taşımaktadır (Kat. No. M-15). Özyiğit'e ve Coşkun'a göre Düz kiremitler grubunda yer almakta ve Tip A-2 tipine

339 Sancaktar 2019: 33.
340 Özyiğit 1990: 152.
341 Sancaktar 2019: 33.
342 Coşkun 2007a: 11.

sınıflandırılmaktadır. Çatıların biçimlerinin oluşturulmasında düz kiremitlerin önemi çok büyüktür. İlk çıkışlarından beri görülen dikdörtgen biçimlerini sürdürmektedirler. Günümüzde kullanılan alaturka kiremitlerden çok daha büyüktürler. Düz kiremitler üç taraftan çerçevelerle sınırlandırılmışlardır. İki uzun kenarında bulunan çerçeveler, 2-3 cm kalınlığında ve kiremidin düz yüzeyinden 2-4 cm yüksekliğindedir. Bu iki yan çerçeve arasında üst tarafta yer alan çerçeve ise daha farklı bir yapıdadır[343].

Üst çerçevenin yüksekliği yan çerçevelerden az olup yarım yuvarlak bir profile sahiptir. Bu durum, kiremitin alçak olmasıyla üstteki düz kiremidin yerleşmesine ve daha içeriye oturmasına olanak vermektedir. Bu üç çerçevenin en önemli görevi ise yağmur suyunun üst ve yan kenarlardan dışarıya geçmesini önlemektir[344].

Her iki kiremit örneğinde de harç kalıntıları görülmekte olup kiremitler oldukça düzgün, özenle dökülmüş ve iyi pişirilmiştir[345].

1.2. MERMER BULUNTULAR

Mermer buluntular başlığı kapsamında yazıt, girland-bukranion ile bezenen sunak parçaları, atletlere ait olabilecek ağırlık, üzerinde av sahnesinin olduğu mermer plaka parçası ve mezar steli yer almaktadır.

1.2.1. Yazıt (Kat. No. MB-1)

F5a açmasında tespit edilen yazıt kırık kırığa iki parça hâlinde korunmuş olup (yüzeyde yer yer kırık ve kopmalar vardır) farklı çalışma günlerinde farklı seviyelerde bulunmuştur. Açmanın farklı noktalarında Apollon'a adanan adak steline[346] ait üzerinde birer harf bulunan küçük parçalara rastlanmıştır. Bu durum ise yazıtın bilinçli bir şekilde parçalanarak atıldığını göstermektedir[347].

Yazıtın korunan kalınlığı 9,5 cm, uzunluğu 38 cm ve genişliği ise 28 cm'dir. İşlenen ve korunan kısımlarında on satır eski Yunanca yazıt bulunmakta ve yazıtın alt bölümünde ise beş yapraklı iki adet defne dalı yer almaktadır. (Kat. No. MB-1). MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen bu yazıt Marcus Ulpius Traianus (MS 1. yüzyılda yaşayan Trajanus'un

343 Özyiğit 1988: 170; Özyiğit 1990: 155; Coşkun 2007a: 11.
344 Özyiğit 1990: 155.
345 Özyiğit 1990: 152; Coşkun 2007b: 11.
346 Antik Çağ'da bir adağın gerçekleşmesi üzerine dikilen taş. Tekçam 2007: 2.
347 Şahin 2015: 24. Adak yazıtları doğrudan bilgi veren kaynaklar olarak, Yunanlılardaki adak sunma konusunda önemli bilgiler vermektedir. Akar-Tanrıver 2009: 112.

babası senatör) için Apollon Arkhegetes'e adanmıştır[348]. Söz konusu yazıtta şehrin kurucusu ve koruyucu tanrısı olarak Apollon Arkhegetes'ten söz edilmektedir[349]: "Tanrıların babaları tarafından miras kalan ve Apollon Arkhegetes, Marcus Ulpius Traianus'un sağlığına ve iyiliğine, şehrin hayırseveri karısı ve çocukları için, oğlu ..ıonysios Chera bu şükranı sunmuştur"[350](Çeviri: Prof. Dr. Christof Schuler)(Kat. No. MB-1). Kentte bulunan yazıt ışığında Apollon'un Arkhegetes sıfatıyla, kurucu[351] ve koruyucu tanrı olarak onurlandırılması, kentte kültünün önemini göstermektedir[352] .

θεοῖς πατρώοις (tanrıların babası) şeklinde isimlendirme özellikle nadir ve önemli olan, politik açıdan önemli bir kişinin (veya kişilerin) refahı ile ilgili bir durumdur. Bu kullanım Kos'ta (devlet adamları), Myndos (Trajan'ın babası) ve Olbia (Septimus Severus ve onun ailesi) şehirlerinde tanrıların babası ismiyle Apollon Arkhegetes olarak görülmektedir[353].

Bu yazıt sayesinde adanın Hristiyanlık öncesinde Apollon Arkhegetes'e adanmış kutsal alan olduğu düşünülmektedir. Arkhegetes, kurucu ve koruyucu anlamına gelen bir sıfattır ve kentte bu şekilde saygı görmüştür[354].

Myndos'ta bulunan yazıta bakıldığında Marcus Ulpius Traianus'un esenliği için, tanrılara ithaf edildiği görülür. Bu kişi, İmparator Traianus'un babasıdır; MS 79/80 yıllarında İspanya Roma Eyâleti'nin valiliğini yapmıştır[355]. Yine aynı kişiyi konu edinen, Asar Adası'nda tespit edilen yazıtla da kelimesi kelimesine örtüşen, ama farklı farklı yerlerde ele geçen, 4 yazıt daha bilinmektedir[356]. Myndos Asar Adası'nda tespit edilen yazıt ile sayı 5'e çıkmıştır; bu 5 yazıtın her birinde, sadece adak yapan kişilerin ismi değişmektedir[357]. Yazıtlar içerisinde en iyi korunmuş olanı Gümüşlük yakınlarında tespit edilmiştir[358].

---

348 Şahin 2015: 36.
349 Şahin - Seifert 2014: 52.
350 Şahin 2017: 181.
351 Malkin 2016: 33.
352 Şahin-Seifert 2014: 52.
353 Buraselis 2000: 48.
354 Şahin 2015: 36. Cyrene'deki Apollo ve Sicilya'daki Naxos, Sparta'daki Herakles, Phokis'teki Asklepios, Thera'daki Athena ve Rodos'taki Helios gibi belirli bir şehrin itibari tanrısı olan birçok tanrı bu sıfatı almıştır. Dağlı 2020: 104.
355 Özgan 2013b: 63.
356 https://inscriptions.packhum.org/ (16.11.2019). Trajan'ın babası için Myndos'la ilgili 4 yazıt bilinmektedir. Robert 1936: 199-202.
357 Paton 1888: 281, Nr. 6; Maiuri 1932: 212 nr. 50; Robert 1936: 199-202.
358 Rayet, Ann. Assoc. Et. grecques 1875: 276-278, no. 4; Robert 1936: 199-200.

1. Tavşan Adası, 2013 yılı buluntusu

..ıonysios un oğlu Chera

[θεοῖς πατ]ρῴοις [καὶ]
[Ἀπόλλ]ωνι Ἀρχηγ[έτῃ]
[ὑπὲρ ὑ]γείας καὶ σω-
[τηρί]ας Μάρκου
[Οὐλ]πίου Τραιανοῦ
[τοῦ] εὐεργέτου τῆς
[πόλ]εως καὶ γυναικὸς
[αὐ]τοῦ καὶ τέκνων
[καὶ? Δ]ιονυσίου Χηρᾳ - -
[εὐχαρι]στίας ἕνεκεν.

Tarih: MS 79/80

"Tanrıların babaları tarafından miras kalan ve Apollon Arkhegetes, Marcus Ulpius Traianus'un sağlığına ve iyiliğine, şehrin hayırseveri karısı ve çocukları için, oğlu ..ıonysios Chera bu şükranı sunmuştur" (*Şahin 2017: 181)(Çeviri: Prof. Dr. Christof Schuler)*

2. Gümüşlük, Pansiyon(?) Özel Mülk, kayıp

Tarih: MS 79/80

θεοῖς πατρῴοις καὶ
Ἀπόλλωνι Ἀρχηγέτῃ
ὑπὲρ ὑγείας καὶ
σωτηρίας Μάρκου
Οὐλπίου Τραιανοῦ
τοῦ εὐεργέτου τῆς
πόλεως καὶ γυναικὸς
[αὐτοῦ καὶ τέκνων]
- - - - - -

"Tanrıların babaları Apollon Arkhegetes, Marcus Ulpius Traianus'un sağlığına …….. bu şükranı sunmuştur" MS 79/80, Myndos'ta bulundu. Paton, BCH 12, 1888, 281, no.6. - IG XII.4, 782.

3. Gümüşlük, Myndos'un kuzeydoğusunda bulundu, kayıp

Artemon'un oğlu Artemon

θεοῖς πατρώοις [καὶ]
Ἀπόλλωνι Ἀρχηγέτῃ
ὑπὲρ ὑγείας καὶ
σωτηρίας Μάρκ[ου]
Οὐλπίου Τραϊανο[ῦ]
τοῦ εὐεργέτου τῆς
πόλεως καὶ γυναικὸς
αὐτοῦ καὶ τέκνων
Ἀρτέμων Ἀρτέμωνος
εὐχαριστίας ἕνεκεν.

"Tanrıların babaları tarafından miras kalan ve Apollon Arkhegetes, Marcus Ulpius Traianus'un sağlığına ve iyiliğine, şehrin hayırseveri karısı ve çocukları için, Artemon'un oğlu Artemon bu şükranı sunmuştur" W. R. Paton, BCH 12, 1888, 281 Nr. 6; IG XII.4, 782[359].

4. Kos

Deios'un oğlu Aratos

[θεοῖ]ς πατρῴοις καὶ
[Ἀ]πόλλωνι Ἀρχηγέτῃ
[ὑ]πὲρ ὑγείας καὶ σω-
τηρίας Μάρκου
Οὐλπίου Τραϊανοῦ
τοῦ εὐεργέτου τῆς
πόλεως καὶ γυναικὸς
αὐτοῦ καὶ τέκνων
Δεί̋ος Ἀράτου
εὐχαριστίας ἕνεκ[εν.]

Kos'ta bulunan bu yazıt Syme'ye taşınmış ve günümüzde kaybolmuştur. Beyaz mermerden yapılmış yazıtın, sol üst ve sağ alt köşesi kırıktır. Yük. 33 cm, Gen. 29 cm, Der. 7 cm, Harf Yük. 1,5.

[359] IG bandları için, Inscriptiones Graecae veri tabanından faydalanılmıştır. http://telota.bbaw.de/ig/ (29.11.2019). Metinlerin Yunancadan Almancaya çevirileri Klaus Hallof tarafından yapılmıştır.

"Tanrıların babaları tarafından miras kalan ve Apollon Arkhegetes, Marcus Ulpius Traianus'un sağlığına ve iyiliğine, şehrin hayırseveri karısı ve çocukları için, Deios'un oğlu Aratos bu şükranı sunmuştur". Rayet, Ann. Assoc. Et. grecques 1875, 276-278, no. 4; Robert, BCH 60, 1936, 199-200.

5. Kos

Demetrios'un Ailesine
θεοῖς [πατ]ρῴοις καὶ
Ἀπόλλωνι Ἀρχηγέτῃ
ὑπὲρ ὑγείας καὶ
σωτηρίας Μάρκου
Οὐλπίου Τραϊανοῦ
τοῦ εὐεργέτου τῆς
[π]όλεως καὶ γυναικὸ[ς]
αὐτοῦ καὶ τέκνων
[Δημ]ήτριος Δημητρίου
[τοῦ Μ]οιραγένους
[εὐχαρι]στίας ἕνε[κεν.]

"Tanrıların babaları tarafından miras kalan ve Apollon Arkhegetes, Marcus Ulpius Traianus'un sağlığına ve iyiliğine, şehrin hayırseveri karısı ve çocukları için, Demetrios'un ailesine bu şükranı sunmuştur". MS 79/80; Kos'ta bulunan bu yazıtın büyük olasılıkla Myndos'tan geldiği düşünülmektedir. *Jacopi, Clara Rhodos II p. 212, no. 50; Robert, BCH 60, 1936, 199-200.*

Kos Adası'nda bu zamana kadar çok fazla adak steli bulunmasına rağmen steller Asklepios'a adanmıştır[360].

Asar Adası'nda tespit edilen ve ona paralel diğer 4 yazıtta adı geçen Apollon Arkhegetes kültüne ise Kos'ta şimdiye dek rastlanmamıştır. Bu nedenle söz konusu yazıt grubunun aslında Myndos'tan gelmiş olduğu düşünülmektedir. 2013 yılında tespit edilen yazıt buluntusuyla bu durum açıklık kazanmıştır. Zaten konum açısından da Kos, Myndos'a oldukça yakındır. Bu tür etkileşimlerin olması olası bir durumdur.

[360] Simon 1990: 27.

Myndos şehrinde, Eyalet Valisi Marcus Ulpius Traianus için böyle bir adakta bulunulmuş olması, sıra dışı bir durumdur. Yazıtlarda bu kişi, bir euergetes[361], yani bir hayırsever olarak anılmaktadır; adamaları yapanlar ise şehrin vatandaşı olan çeşitli bireylerdir ve herbiri, adamasını "minnettarlıktan ötürü" yapmaktadır. Bu valinin, şehre önemli bir hizmeti, bir iyiliği dokunmuş olmalıdır ancak bu iyiliğin ne olduğu bilinmemektedir[362].

Apollon kültünün önemi hem sikkeler hem de yazıtlar vasıtasıyla aydınlanmaktadır. Myndos Apollon'u, Halikarnassos'ta olduğu gibi, Troizenli kolonicilerin koruyucusu olarak bilinmektedir[363].

Yazıtlarda Arkhegetes (Αρχηγετης)[364] olarak ya da yerel tanrılardan ayırt etmek amacıyla θεοιζ πατρωοιζ και Απολλωνι Αρχηγετη (Vatanın Tanrıları ve Kurucu Apollon)[365] olarak geçmektedir. Kentte bulunan İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen diğer bir yazıt örneğinde ise "Apollon Kymnissos" epitheti görülmektedir[366]. Söz konusu bu yazıtlardan dolayı Arkhegetes'in, Myndos'un yerel tanrısı olduğu anlaşılmaktadır[367].

Side'de ele geçen Geç İmparatorluk Çağı'na tarihlendirilen Apollon'a ait yazıtlarda genellikle kentin kurucu tanrısı Arkhegetes sıfatı yer almaktadır. Bunun yanı sıra Lykia'daki[368] yazıtlarda ataların tanrısı "Patroos" olarak da görülmektedir[369].

Yazıtta adı geçen Tanrı Apollon Arhegetes'in taşıdığı *Arhegetes* sıfatı, *"Öncü"*, *"Önder"* anlamına gelmektedir[370]. Bu sıfatı, bir *polis*'in en önde gelen tanrıları taşımaktadır Ayrıca pek çoğu da bulundukları şehrin mitolojik kurucusu olarak görülmektedir. Günümüze ulaşmış bir başka yazıtta, Helenistik Çağ'daki bir atletin kazandığı gâlibiyetler sayılırken, Myndos'ta kutlanan önemli bir bayram olarak Apollon Şenlikleri'nin

---

361 Eski Yunancada iyiliksever, hayırsever, hayır işlerine para bağışlayan *euergetes,* polis (kent) tarafından verilen onursal bir unvan. Çelgin 2018: 332.

362 Şahin-Seifert 2014: 52.

363 Laumonier 1958: 615.

364 Paton 1888: 280 no. 5

365 Paton 1888: 280 no. 6

366 Kymnissos epithetli Apollon'un Myndos ve çevresinde bulunan yerel bir tanrı olduğu düşünülmektedir. Sina 2002: 298.

367 Meritt - Gregor 1939: 495; Taşlıklıoğlu 1963: 67.

368 Bölgede ise Attaleia ve Perge kentlerinde de tanrı, Arkhegetes sıfatı ile anılmaktadır. Gürdal 2007: 197; Dağlı 2020:112. Attaleia'da Helenistik Dönem için tanrının epitetleri ve dolayısıyla kültünün doğası hakkında hiçbir bilgi bulunmamakla birlikte Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen iki yazıt, tanrının şehirde hangi ad altında saygı gördüğünü göstermektedir. Bu yazıtta "Quadratus'un oğlu, Calpurnus Diodoros Apollon Arkhegetes (İlk Lider)'in yaşamının ilk rahibi. Konsey ve halk tarafından onurlandırıldı" şeklindedir. Dağlı 2020:104.

369 Nolle 2001: 434, dn. 129; Gürdal 2007: 197.

370 Fontenrose 1969: 116; Detienne - Lloyd 2004: 59; Gürdal 2007: 18; Larson 2007: 95.

[*Apolloneia*'nın] adı geçmektedir[371]. Kos'ta bulunan (iki yazıt, sporcu için onur yazıtı) MÖ 1. yüzyıl'a tarihlenen yazıt sayesinde, Myndos *panteon*'un da Apollon Arhegetes'in önemli bir tanrı olduğu[372] ve Myndos'ta Apollonia bayramı[373] kutlanıldığı anlaşılmaktadır[374].

Kos, bir atlet için adak steli, MS 1. yüzyılın sonu - Myndos Apollon Şenlikleri yazıt: IG XII 4, 2, 935.

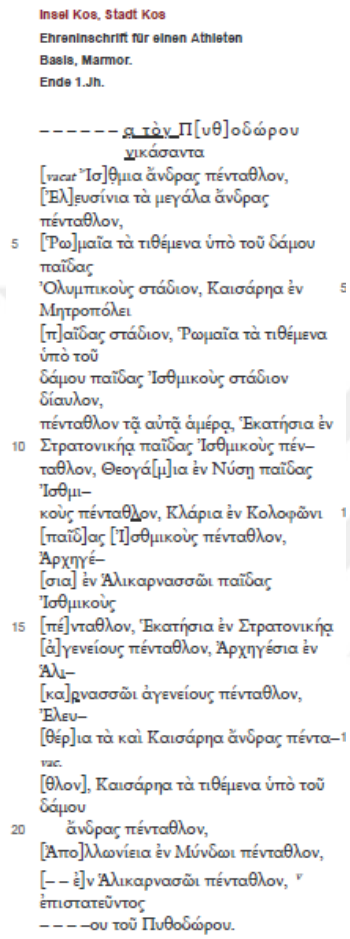

Insel Kos, Stadt Kos
Ehreninschrift für einen Athleten
Basis, Marmor.
Ende 1.Jh.

– – – – – – α τὸν Π[υθ]οδώρου
νικάσαντα
[*vacat* Ἴσ]θμια ἄνδρας πένταθλον,
[Ἐλ]ευσίνια τὰ μεγάλα ἄνδρας
πένταθλον,
[Ῥω]μαῖα τὰ τιθέμενα ὑπὸ τοῦ δάμου
παῖδας
Ὀλυμπικοὺς στάδιον, Καισάρηα ἐν
Μητροπόλει
[π]αῖδας στάδιον, Ῥωμαῖα τὰ τιθέμενα
ὑπὸ τοῦ
δάμου παῖδας Ἰσθμικοὺς στάδιον
δίαυλον,
πένταθλον τᾷ αὐτᾷ ἁμέρᾳ, Ἑκατήσια ἐν
Στρατονικήᾳ παῖδας Ἰσθμικοὺς πέν–
ταθλον, Θεογά[μ]ια ἐν Νύσῃ παῖδας
Ἰσθμι–
κοὺς πένταθλον, Κλάρια ἐν Κολοφῶνι
[παῖδ]ας [Ἴ]σθμικοὺς πένταθλον,
Ἀρχηγέ–
[σια] ἐν Ἁλικαρνασσῶι παῖδας
Ἰσθμικοὺς
[πέ]νταθλον, Ἑκατήσια ἐν Στρατονικήᾳ
[ἀ]γενείους πένταθλον, Ἀρχηγέσια ἐν
Ἁλι–
[κα]ρνασσῶι ἀγενείους πένταθλον,
Ἐλευ–
[θέρ]ια τὰ καὶ Καισάρηα ἄνδρας πέντα–
vac.
[θλον], Καισάρηα τὰ τιθέμενα ὑπὸ τοῦ
δάμου
ἄνδρας πένταθλον,
[Ἀπο]λλωνίεια ἐν Μύνδωι πένταθλον,
[– – ἐ]ν Ἁλικαρνασσῶι πένταθλον, ν
ἐπιστατεῦντος
– – – –ου τοῦ Πυθοδώρου.

Kos, bir atlet için adak steli, MS 1. yüzyılın sonu - Myndos Apollon Şenlikleri yazıt, IG XII 4, 2, 938.

[371] RE 1078, 31. Laumonier'de Apolloneia adlı şenlikleri Kos Adası'ndaki iki yazıtta geçmektedir. Laumonier 1958: 615.
[372] SIG.3.677; Sina 2002: 296.
[373] Apollon şerefine düzenlenen şenliklerden en ünlüsü, Knidos'un millî ve dinî bayramı olan Karneia şenlikleridir. Doksanaltı vd. 2018: 55.
[374] IG XII 4.2.938; Isc. Di Cos EV 218; Isc. Di Cos EV 203; IG XII,4. 2: 935. Almancadan çeviri: Klaus Hallof

Insel Kos, Stadt Kos
Ehreninschrift für einen Athleten
Basis, Marmor.
nach 1 v.Chr.

\- - - - - - - - - - - - - - - - - -

[νικ]άσαντα Νέμε[ια] ἄνδρας
πένταθλον,
[Ἄκ]τια τὰ μεγάλα Καισάρηα ἀγενεί-
[ου]ς πένταθλον πρᾶτον Κώιων,
[Ῥ]ωμαῖα Σεβαστὰ τὰ τιθέμενα ὑπὸ
τοῦ κοινοῦ τῆς Ἀσίας ἐν Περγάμωι
παῖδας Πυθικοὺς πένταθλον,
Ἀσκλάπεια τὰ μεγάλα παῖδας
Ἰσθμικοὺς πένταθλον, Και-
σάρηα τὰ τιθέμενα Γαΐωι Καί-
σαρι παῖδας Ἰσθμικοὺς στάδι-
ον καὶ πένταθλον τᾶι αὐτᾶι ἀμέ-
ραι, Ἀγρίππηα Ἰσθμικοὺς πέντα-
θλον, Ἀπολλώνεια τὰ ἐν Μύνδωι παῖ-
δας Ἰσθμικοὺς στάδιον, Δώρεια τὰ
ἐν Κνίδωι παῖδας Πυθικοὺς
πανκράτιον, Καισάρηα τὰ ἐν Ἁλι-
καρνασῶι παῖδας Ἰσθμικοὺς
πένταθλον, Ἡράκληα τὰ ἐν Ἰασῶι
παῖδας Ἰσθμικοὺς πένταθλον,
Διονύσεια τὰ ἐν Τέωι Πυθικοὺς πέν-
ταθλον, Καισάρηα τὰ ἐν Σάρδεσιν
παῖδας Ἰσθμικοὺς πένταθλον,

[Π]αναθήναια τὰ μεγάλα
ἐν Ἀθήναις ἀγενείους
πένταθλον, Καισάρηα
ἐν Πάτραις ἀγενείους
πένταθλον, Ἀγρίππηα
νέα τὰ τιθέμενα ὑπὸ τοῦ
δάμου ἀγενείους πέντα-
θλον, Καισάρηα ἐν Ἁλικαρνασῶι
ἄνδρας πένταθλον.

Bölgede yazıtlar sayesinde belgelenebilen Myndos'taki Apollonia şenlikleri önemli bir yere sahiptir. Yazıtta şenlikte yapılan aktiviteler hakkında bilgi verilmemektedir. Sadece bu kentte Apollonia şenliklerinin olduğundan bahsedilmektedir. Genellikle, Apollon şenliklerinin vazgeçilmez aktiviteleri arasında; kurban ritüeli, şiir, müzik ve spor yarışmaları görülmektedir. Myndos'taki Apollonia şenliklerinin de bu faaliyetler temelini oluşturduğu düşünülmektedir[375]. Kurban ritüeli açık havada ve halkın önünde gerçekleştirilmektedir. Halk ise ibadetlerini kült alanlarının içinde, tapınağın önünde yer alan yüksek altarın yakınında yapmaktadır[376].

Apollon şenliklerinde genel olarak uygulamalar birbiriyle benzerlik göstermektedir. Örneğin; Sagalassos kenti'nde Apollon Klarios sıfatı ile anıldığını ve kutsal alanda düzenlenen Klareia şenliklerinin, kentin önemli sosyal etkinliklerinden biri olduğunu ve şenliklerde edebiyat, müzik, spor yarışmaları gerçekleştirildiğini de yine yazıtlar aracılığı ile bilinmektedir[377].

375 Nilsson 1906: 179.
376 Şahin 2017b: 103.
377 Gürdal 2007: 155.

Antik Dönemde Apollon önemli bir yere sahiptir. Yunanlıların hayatında güneşin oldukça büyük bir etkisi vardır. Bu amaçla Yunan Pantheonu'nda güneşi simgeleyen bir tanrı olması bakımından önemli bir yere sahiptir. Bu amaçla Apollon aynı zamanda kehanet, müzik, güzel sanatların tanrısı ve aynı zamanda sürü çobanlarının ve ev kapılarının aynı zamanda anıtsal kapıların da koruyucusu olarak da görülmektedir[378].

Yunan Pantheonu'nda Apollon karma bir karaktere sahiptir. Tıp tanrısı olan Asklepios'u dünyaya getirerek insanoğluna büyük fayda sağlamıştır. Güzel konuşmasından dolayı Zeus'un sözcüsü olmuştur. Bu durumdan dolayı en bilge tanrı olarak görülen Apollon aynı zamanda insanlar arasında yasa koyucu görevini de üstlenmiştir. Apollon'un bu şekilde farklı özelliklere sahip olarak görülmesinin en büyük nedeni güneş ile ilişki kurulmasıdır[379]. Apollon'a Anadolu ve Kıta Yunanistan'ın birçok kentinde saygı duyulmuş ve kendisi için çeşitli festivaller yapılmıştır. Apollon onuruna Pythia, Boedromia, Pyanopsia ve Thargelia Festivali düzenlenmektedir[380].

Pythia Bayramı, Attika takviminin birinci ayı olarak bilinen Hekatombaion (15 Temmuz – 15 Ağustos) ya da ikinci ayı olan Metageitnion (15 Ağustos – 15 Eylül) ayında dört yılda bir kutlanılmaktadır[381]. İlk kutlanan festivalin MÖ 582 yılında Delphi'de düzenlendiği bilinmektedir[382].

Apollon, doğduktan sonra ilk işi olarak Gaia'nın oğlu olan yılan formundaki kehanetin koruyucusu Python'u oklarıyla öldürmüştür ve öldürdükten sonra kehanet merkezine hâkim olmuştur. Bundan dolayı Delphoi ile ilişkilendirilmiş ve Pythios sıfatını almıştır. Bu bayram da Apollon'un ilk işinin onuruna kutlanmıştır[383]. Oynanan oyunlar Yunan dünyasında Olympia oyunlarından sonra ikinci büyük dinî spor festivali sayılmaktadır[384].

Apollon'un doğum yeri olmasından dolayı, tüm Delos Adası Apollon için çok önemlidir. Diğer Apollon bayram ve festivallerinde olduğu gibi bu bayramda da müzikal önemli bir yer kaplamaktadır[385].

---

[378] Gürdal 2007: 45; Tekin 2007: 121.
[379] Can 1994: 64.
[380] Takımcı 2016: 5.
[381] Takımcı 2016: 5.
[382] Takımcı 2016: 45.
[383] Öztürk 2011: 160
[384] Kınacı 2012: 29.
[385] Akar-Tanrıver 2009: 239.

Pythia Oyunlarında aulos çalma ve aulos eşliğinde şarkı söyleme yarışmaları yapılmaktadır. Ayrıca bu oyunlarda kitharanın da önemli bir yeri bulunmaktadır. Yapılan yarışmalar arasında en eski olanı, Apollon'a kithara eşliğinde hymnos okuma şeklinde gerçekleştirilmektedir[386]. Bu yarışmalarda zafer kazananlara defne ağacının yaprağından yapılan bir taç verilirdi. Festival sırasında çok fazla spor müsabakasına yer verilmeyip genellikle Apollon kültüne uygun olarak müzik yarışmaları yapılmasına karşın çocuklar için koşu yarışmaları da düzenlenmiştir. Ayrıca Yunan sporları içerisinde en prestijli ve en görkemli olanlarından hippik yarışmalar da bu bayram sırasında oynanmıştır. Bu oyunlar Pythia'ya MÖ 408 yılında eklenmiştir. Ancak bu oyunlarda dört atlı araba yarışlarının gerçekleşmediği görülmektedir[387].

Apollon onuruna yapılan diğer bir festival ise Boedromia Festivali'dir. Attika takviminde üçüncü sırada yer alan Boedromin ayında kutlanılan bu festival Atina'da Boedromios (yardım eden Apollon)'a ithafen düzenlenmektedir. Geleneğe göre ise Atinalılarla Eleusisler savaşırken Atinalılara zafer kazandıran kahraman Ion, savaş haykırışlarını duyunca yardıma koşar. Bunun üzerine Atinalılar kahraman Ion'u kral yaparlar. Diğer bir anlatıya göre Theseus'un Amazonlar'a karşı verdiği mücadelenin onuruna düzenlenen yarışma olduğu düşünülmektedir [388].

Pyanopsia festivali Apollon şerefine kutlanılan tohum ekme zamanında yapılan bir festivaldir. Atina, Miletos ve Priene gibi kentlerde ayın 7'sinde kutlanmaktadır [389].

Bu festivalde pişmiş fasulye *"pyanaepsein"* sunusu yapılırdı ve bu pişen fasülyeyi tüm ev halkı yemektedir[390]. Şenlik sırasında ise *"eirosione"* adı verilen zeytin ağacı dalları yünden yapılmış kurdeleler ile süslenip diğer şenliklerde olduğu gibi çeşitli meyveler ve şarap, zeytinyağı kapları dallara asılmaktadır. Süslenen bu dallar bütün kentte gezdirilmekte ve tören bitiminde kentte bulunan her tapınağın ve evin önüne birer tane konulmaktadır. Süslenen bu dallardan Apollon tapınağına bırakılacak olanı anne ve babası hayatta olan bir erkek çocuk taşımaktadır[391].

Thargelia festivalinin ise Apollon'un doğum gününe denk geldiği için kutlanıldığı bilinmektedir. Farklı şehirlerde farklı tapınımlar görülmektedir. Atina ve Ionia'da Apollon

386 Paus. 10.7.2-5; Karaosmanoğlu 2005: 69; Akar-Tanrıver 2009: 306; Takımcı 2016: 45.
387 Takımcı 2016: 45. Ayrıntılı bilgi için bk. Akar-Tanrıver 2009: 328vd.
388 Paus. 9. 17. 2; Plut. Thes. 27; Sina 2015: 45.
389 Akar-Tanrıver 2009: 265.
390 Takımcı 2016: 48.
391 Sina 2015: 48.

onuruna düzenlenen bir hasat öncesi şenliği olarak bilinen "thargelion" Mayıs-Haziran ayının 7'sinde kutlanılmaktadır[392].

Her çeşit turfanda tahıl ve sebze tek kapta pişirilerek tanrıya sunulur, bu sunuya thargelos denirdi. Şenliğin dikkat çeken bir yanı ise bir gün öncesinde günah keçileri vasıtasıyla bir ritüel arınma gerçekleştirilmesidir[393].

Diğer festivallerde olduğu gibi Thargelia Festivali'nde de sosyallik hat safhada yaşanmaktadır. İnsanlar hep birlikte törenlere katılır, birbirleriyle buluşur yarışmalara katılır, beraber yemek yerler ve tanrıya boğalar, tekeler kurban etmektedir[394].

Thargalia Festivali, tarla ürünlerinin yetişmesiyle bağlantılı bir ön hasat festivali olarak iki gün, farklı ritüeller gerçekleştirilerek kutlanmaktadır. Festivalin ise Apollon adına düzenlendiği düşünülmesine rağmen dinî çerçevede Artemis, Demeter, Helios ve Horae'nin de etkin olduğu bilinmektedir. Festivalin birinci günü Artemis'in doğum günüdür. Demeter ekin filizlerinin tanrıçası olduğu için bağlantılı görülebilir. Diğer bir taraftan ise Helios güneşi, Horae ise mevsimleri simgelediği için tarım ile bağlantılı olup Thargelia ile alakalıdır[395].

Sonuç olarak, Apollon şenliklerinin vazgeçilmez aktiviteleri arasında; kurban ritüeli, şiir, müzik ve spor yarışmaları görülmekte olup Myndos Apollonia şenliklerinin de temelini oluşturduğu düşünülmektedir.

1.2.2. Sunak Parçası (Kat. No. MB-2 - 3)

Yavis'e göre, Klasik ve Helenistik Dönem içerisinde ele alınan "monolitik altarlar" form ve bezemelerine göre silindirik grup içerisinde, girland ve hayvan başlılar alt grubuna ayrılmıştır[396]. Sunaklar genel olarak yalın veya abartılı olarak yapılmış, yuvarlak ya da dikdörtgen bir kaide üzerinde yükseltilmektedir. Sunaklarda başlıca bezeme ögeleri; gövdeyi süsleyen girlandlar ve bunlara taşıyıcı görevi üstlenmiş değişik hayvan başları, Nike ve Eros figürleri ile hayvan başlarını süsleyen kurdeleler, uçları püsküllü boncuklar, girlandları sıkan bant ve manşetler ile girland yayı boşluklarını dolduran gül bezekler ve büst portreleridir. Girland, yaprak, meyve ve çiçek türünden bitkisel ögelerin bir arada, genellikle bir bağ (teneia) ile sarılmasıyla oluşan ve lahitlerden başka kare ya da yuvarlık bir taban üzerinde

392 Wachsmuth 1975: 650.
393 Howatson 2013: 924.
394 Sina 2015: 53.
395 Takımcı 2016: 60.
396 Yavis 1949: 141vd.; Diler 1996: 7.

yükselen sunakların bezemesinde kullanılan bir ögedir[397]. Bukranion ise Helenistik Dönem'de ortaya çıkan, daha çok lahit ve friz bezemelerinde girland denilen çelenkler arasında görülen boğa, sığır, öküz gibi hayvanların baş betimlemesine verilen isimdir[398].

Altarlar, Antik Dönem'de üzerinde kurban kesilen ve tanrıya sunu yapılan mimari öge olarak bilinmektedir[399]. İlk başlarda bir taş, kaya ya da toprak yığını olarak görülmektedir. Ancak kurban olayı yaygınlaştıkça bu tip yerler daha çok popüler hâle gelmiştir. Antik Çağ'da tapınakların etrafını kuşatan çevre duvarı boşluğunda, tiyatronun orkestrasında, agorada ve evlerde üzerinde adak kurban edilen[400], yakılan ve sunularda bulunulan yuvarlak ya da kare, genellikle taştan yapılmış kurban kanının akmasını sağlayacak deliği bulunan bir masa niteliğindedir. Masa şeklinde olan altarlar ise bezemesiz, yazıtlı, girlandlı ya da kabartmalıdır. Tapınaklardaki ana etkinlik ise açık alandaki bir altarda inananlar kalabalığının huzurunda adakların kurban edilmesidir[401].

Kurban ise altarın üzerinde yakılmakta dumanının kokusunun gökyüzüne gitmesiyle tanrıların Olympos Dağı'ndaki ikametgâhlarına ulaştığına inanılmaktadır. Helenistik Dönem

---

397 Diler 1996: 9; Er 2006: 142.

398 Er 2006: 68; Tekçam 2007: 35.

399 Yunanlıların tanrıyı misafir gibi ağırladıkları bilinmektedir. Burada tanrılarla ölümlülerin birlikte katıldıkları bir ziyafet söz konusudur. Bu ziyafete katılacak tanrı için üzerine oturulan bir koltuk, onun yakınına yerleştirilmiş yiyecek ve içecek dolu bir masa yer almaktadır. Kimi zaman bu tarz törenlerde tanrıyı temsil eden bazı nesnelerden bulunmaktadır. Bu tür bir ritüel için Yunanlılar ksenia (misafirlik) ya da theoksenia (tanrıyı ağırlama) terimlerini kullanmaktadırlar. Bu ritüelde kurban kesilmesinin yanında bazen yiyecek sunusu da söz konusudur. Kekler, ekmekler, pişmiş tahıl kapları, meyveler ve incirler altarların ya da masaların üzerine koyulmaktadır. Bu misafirlikte tanrı ve ona tapınanların törende birlikte olduklarına inanılmaktadır. Törende kurban kesilmekte, kurbanın bir kısmı da altarda yakılmakta ve kalanı ise tanrı ve insanlar için paylaştırılmaktadır. Bu ziyafette tanrının payı yakılmadan tanrı için bir yere, genellikle masa üzerine yerleştirilmektedir. Yiyeceklerin üzerine konduğu masa, tanrının masası ya da kutsal masaydı. Birçok kutsal yasada ise yakılmamış et tanrının payı ve rahibin payı olarak kaydedilmiştir. Akar-Tanrıver 2010: 19.

400 Kurbanın seçiminde genel olarak kusursuz hayvanlar tercih edilmekte ve bunlar, kutsal bir ritüele sahip uygun olması için çiçekli girlandlarla süslenmektedir. Açık alanlarda yapılan kurban ritüelleri için hayvanlar büyük bir tören alayı içerisinde altara doğru götürülmektedir. Kurban kesimi öncesinde ise altarın üstünde tütsü, un ve buğday taneleri yakılarak şarap dökülmektedir. Daha sonra hayvanlar dualar eşliğinde, tanrıların rızasına uygun bir şekilde kurban edilmektedir. Küçük hayvanlar altarın üzerinde bıçakla kesilirken boğa gibi büyük hayvanlar balta ile altarın yanında kurban edilmektedir. Kurban kanları ise bir kabın içerisine koyulup bir miktarı altarın üstüne, kalanı da yanlarına dökülmektedir. Rahipler, tanrıların kurbanı kabul edip etmediğini anlamak için ise kurbanın iç organlarına bakmaktadır. Bu olaydan sonra ise demirden kazıklara çakılan iç organlar pişirilip yenecek kıvama getirilmektedir. Kurbana katılan kişiler tanrılara uyluk kemiği, kuyruk, yağlar vb. sunmaktadır. Akçay 2017: 75. Hayvan kurbanları arasında domuz, koyun, keçi, sığır gibi sıklıkla evcil hayvanlar görülmektedir. Kurban edilecek hayvanlar ilk önce yıkanır, temizlenir ve sonra boyunlarına kırmızı ya da beyaz yünden yapılmış bir kurdele takılmaktadır. Bazende boynuzlu olan hayvanların boynuz kısımları süslenmektedir. Antik Dönem'de canlı sunuların yanı sıra diğer sunular da (kansız) yapılmaktadır. Bunlar; sepetler içerisinde taşınan meyve, hububat taneleri, çörek, süt ürünleri, zeytinyağı, küpler içinde sıvı sunular ve kutulara yerleştirilen tütsülerdir. Howatson 2013: 895; Şahin 2017b: 103-108.

401 Tekçam 2007: 11.

altarları anıtsal yapı niteliğinde olup heykeller ve kabartmalarla süslenmiştir[402].

Genellikle mermerden yapılmış olan girlandlı sunaklar, yüksekliği 0,60 ila 0,90 m arasında değişen mermer masalar şeklindedir. Bunlarda ise motifin değişmez elemanı olan girland veya girlandlar, taenialar ile girland taşıyıcılarına bağlıdırlar. Bazen altlarından birer üzüm salkımı veya sadece kemikten ibaret olan kesik kafalar (bucraniae) yer almaktadır. Yalnız yeni ölmüş hayvan kafaları daha fazla kullanılmıştır. Bazen değişik türdeki girland taşıyıcıları da karşımıza çıkmaktadır. Helenistik Dönem girlandları, sadece yapraklardan yapılmış olup incedirler; ortalarında kalınlaşmaz ve aşağıya doğru sarkmazlar. Roma İmparatorluk Çağı girlandları, ortalarında kalınlaşır ve aşağıya doğru sarkmaktadırlar. Helenistik Dönem'de girlandların orta noktaları vurgulanmıştır. Yapraklar orta noktalarda yön değiştirir. Roma İmparatorluk Çağı girlandlarının yaprakları hep aynı yöne bakmaktadır. Girland alanlarının üstü ise bazen boş, bazense dekoratif malzemelerle doldurulmuştur.

Sunaklar, girlandlarının üslubuna göre tarihlendirilmektedir. Yani, Helenistik Çağ sunaklarındaki girlandlar genellikle ince olup kalınlıklarını değiştirmeksizin devam etmektedirler. Orta nokta vurgulanmıştır. Yaprakları, bu noktaya gelince yön değiştirmektedir. Roma İmparatorluk Çağı sunaklarındaki girlandlar, ince başlayıp ortalarına doğru kalınlaştıklarından sarkmaktadırlar. Özellikle MS III. yüzyılın başlarında yapılmış olan sunakların girlandları çok yüklüdürler. Ancak yazıta sahip olan sunaklardan daha çok bilgi edinilmektedir[403]. Myndos Asar Adası'nda tespit edilen sunak kırık kırığa iki parça hâlinde korunmuştur. Sunak parçasının üst ve alt profilinde kopmalar görülmektedir. Bir tane bukranion ve girland, motiflerinin yarısına kadar korunmuştur. Girland üzerinde yapraklar sol tarafa doğru yönelmiştir. Taenialar ile girland taşıyıcılarına bağlıdırlar. Taşıyıcı olarak ise boğa başı yer almakta olup baş üzerindeki tüyler kıvırcık, tel tel ve kulak, göz detayları gerçekçi bir şekilde verilmiştir. A5 açmasında, iki numaralı sarnıç içerisinde bulunan girland-bukranion bezemeli mermerden sunak parçası öne çıkan buluntulardandır[404](Kat. No. MB-2 - 3).

Myndos'ta tespit edilen sunak parçası Kos[405] ve Knidos[406] Kazıları, Bodrum Su Altı Arkeoloji Müzesi[407] örnekleri ile benzerlik göstermektedir. Profil ve bezeme özelliklerinden

[402] Tekçam 2007: 11.
[403] Anabolu 1970: 1-3.
[404] Şahin 2011: 158 Res. 7.
[405] Nováková 2010: 218 Fig. 8d.
[406] Bruns-Özgan 2002: 102 Abb. 128.
[407] Anabolu 1970: 10 Kat. No. 19 Res.19

dolayı Helenistik Dönem'e tarihlenmektedir[408].

1.2.3. Ağırlık (Kat. No. MB-4)

Antik dönemde kent yaşamında gençlerin yetiştirilmesi, beden eğitimleri ve spor önemli rol oynamıştır. Sporun ahlak ve terbiye bakımından önemli oluşu, beden hareketlerinin tanrıya yapılan bir ibadet gibi anlaşılmasından ileri gelmektedir. İnsanlar, bedeninin ruhunun, aklının seçkinliği ile kendisini tanrıya göstermek, sevdirmek amacıyla müsabakalara girmektedirler[409]. Antik Yunanlar güneş tanrısı Apollon adına törenler ve şenlikler düzenlemişlerdir. Tüm Yunanistan'dan sporcuların katılabildiği bu şenlikler; Olympia'da düzenlenen Olimpik, Delphi yakınında düzenlenen Pythia, Nemea yakınında düzenlenen Nemea ve Korinth yakınlarında düzenlenen Isthmia Oyunları'dır[410]. Adadaki kazı çalışmalarında A3 açmasında mermerden yapılmış dikdörtgen bir kaide üzerinde tutamak kısmı bulunan, atletizm yarışmalarında atletlerin uzun atlamada kullandıkları ağırlık da bulunmuştur[411](Kat. No. MB-4). British Museum'da sergilenen siyah figür tekniğinde yapılmış vazo üzerinde atlet iki elinde ağırlık taşımaktadır (Resim 59). Seramik üzerindeki bu betim sayesinde ağırlığın kullanım amacı daha iyi bir şekilde anlaşılmaktadır[412].

Antik Dönem'de ağırlıklar taş veya metalden yapılmaktadır[413]. Homeros Odysseia isimli eserinde uzun atlama ile ilgili bilgileri şu şekilde aktarmaktadır: Phaiakların eğlencelerinden biri olarak geçen ve sonraki dönemlerde tek başına yarışma dalı olarak festival programlarında olmaktan çıkıp sadece pantheon içerisinde yer alan beş disiplinden birisidir. Bu durum daha sonra değişmiş ve uzun atlama birçok yerel şenlikte tek başına yapılan bir yarışma disiplini hâline gelmiştir. Yunanistan'ın nehir yatakları, hendekler gibi doğal arazi şartlarının engebeli olması ve savaş esnasında bu zorlukların hızlıca aşılmasının gerekliliği, uzun atlamanın (halma) veya (hallesthai) önemini bizlere göstermektedir. Arkeolojik kazı çalışmalarında tespit edilen buluntulara göre uzun atlama, günümüzden farklı olarak iki elde ağırlıkla (halteres) yapılmaktadır. Başlangıç çizgisinden en uzağa atlayan ve kumda iki ayağıyla keskin bir iz bırakan yarışmacı galip sayılmaktadır. Uzun atlamada, bater (başlangıç çizgisinin ortasında yer alan bir tahta) olarak bilinen sıçrama noktası ile atletin yumuşak düşüş yaparak ayak izinin alınmasını sağlayan 15 metre

[408] Şahin 2011: 158; Şahin 2017a: 180.
[409] Şener 2018: 530.
[410] Tekin – Tekin 2014: 127.
[411] Şahin 2017a: 181.
[412] http://www.teachinghistory100.org/objects/for_the_classroom/greek_jumping_weights (13.01.2018)
[413] Laser 1987: T71. Vazolar üzerinde elinde ağırlık tutan sporcular için bk. Laser 1987: T71 a, b, d.

uzunluğunda, yumuşak kumla doldurulan atlama çukuru (skamma) vardır. Antik Çağ'da günümüzde olduğu gibi atlamada temel ihtiyaçlar pist, sıçrama tahtası ve atlama çukurudur.

Ancak atlama tahtasının boyutları ve bileşimi hakkında tam olarak bilgi yoktur. Atletlerin uzun atlama için hazırladığı çukurlar, çoğu vazo işlemelerinde kazma kullanan atletler şeklinde resmedilmiştir. Atlamaların mesafesi ise çubukla ölçülmektedir. Atlet, kum havuzunun başlangıcındaki batere kadar koşar ve ellerinde ağırlık ile atlayışını tamamlamaktadır. Genellikle bu ağırlıklar 2-3 kg taş ya da metalden yapılmıştır. Atlama ağırlıkları seramik sanatında modern telefon veya bazı durumlarda ütüyü andırmaktadır. Yarışmalarda ayak izi olmayan atlayışlar geçersiz sayılmaktadır. Atlet, ağırlıkları önce ileriye doğru sallar, böylece ayakları ve kolları havada pozisyona gelmektedir. Atlet, yere düşmeden önce ise ağırlıkları arkaya doğru savurarak bacakların ileriye doğru fırlamasını ve mesafenin uzamasını sağlamaktadır. Yere temas anında ise dengesini sağlamak ve geriye kaymayı engellemek için tekrar öne doğru savurmaktadır. Bu atlama yapılırken atletin hareketleriyle, flüt çalan görevli de flütün sesiyle uyum içerisindedir[414].

1.2.4. Diğer Mermer Buluntular (Kat. No. MB-5 - 9)

Bu başlık diğer gruplara ilave edilmeyen veya tanımlanamayan çeşitli parçalardan oluşmaktadır.

2011 yılı kazı çalışmalarında 6 numaralı açmada mezar steli tespit edilmiştir. Bu buluntu açmanın ilginç buluntuları arasında yer almaktadır[415]. Buluntunun ada ile ilişkisi yoktur, bunların devşirme malzeme olarak kullanıldığı düşünülmektedir (Kat. No. MB-5). Bu stel örneği antik dönemde yaygın bir şekilde görülen bir tip olarak karşımıza çıkmaktadır. Benzer örnek, Priene'nin nekropolünde gerçekleştirilen kazı çalışmalarında tespit edilmiştir[416].

H2 açmasında tespit edilen mermer parça üzerinde 3 adet Yunanca harf "IOY" bulunmaktadır. Harflerin üstünde de muhtemelen bitkisel bir motif parçası yer almaktadır. Mermer buluntunun küçük bir bölümü korunduğu için fonksiyonu tam olarak anlaşılamamıştır (Kat. No. MB-6).

Kule açmasında tespit edilen çok küçük bölümü korunan diğer bir örnekte ise mermer parçası üzerinde çizgi desenleri mevcuttur. Küçük bir kısmı korunan bu parçanın

414 Akıncı 2018: 112.
415 Ölçüler: çap 0.30 m, derinlik 0.11 m.
416 Mert – Kuru 2019: 163 Res. 22.

işlevi tam olarak anlaşılamamıştır (Kat. No. MB-7).

A4 açmasında bir bölümü korunmuş mermer parçada bitkisel motifler bulunan dal-ok ucu biçiminde yaprak, yaprağın ucunda tanımlanamayan bezeme mevcuttur (Kat. No. MB-8)

A1-d açmasında kenarları profilli mermer kaide(?) parçası tespit edilmiştir. Yan yüzünde, ölçüleri 2,5x2,5 cm olan bir kenet deliği bulunmaktadır. Esere ait küçük bir parça korunduğu için tam olarak işlevi anlaşılamamıştır (Kat. No. MB-9).

1.3. MERMERLER ÜZERİNE YAPILAN ARKEOMETRİK ÇALIŞMALAR

Asar Adası'nda ve kentte tespit edilen mermer buluntuların nereden geldiğini öğrenmek için bazı araştırmalar yapılmıştır. Bodrum Yarımadası Turgutreis ilçesi Kadıkalesi Mahallesi'nin doğusunda yaklaşık 250 m yüksekliğindeki Bozdağ yer almaktadır. Bozdağ'ın özellikle zirvesine yakın üst bölümünde yer alan mermer ocağı Antik Dönem'de bölgede yaşayan insanlar tarafından dikkat çekmiştir. Bu alan mermer ocağı olarak kullanılmıştır. B. Berkaya ve P. Pederson, bu konuda yapmış oldukları çalışmada, ocak ve mermerin özellikleri hakkında bilgi vermektedirler[417]. Yazarlara göre mermerlerden alınan iki örneğin analizi sonucunda, Bozdağ'dan çıkarılan mermerler büyük ihtimalle beş veya altı kilometre kuzeybatıda bulunan Myndos'ta geç dönemde yapılmış Roma veya Bizans yapılarında kullanılmıştır. Myndos'ta Roma ve Bizans Dönemi'ne ait yapılar yer almaktadır. Bu dönemde, binalar için yeni yapı malzemesine ihtiyaç duyulması ve Bozdağ mermer ocağının yakınlığı, buranın mermer kaynağı olarak cazip bir yer olarak görülmesini sağlamaktadır. 2009-2010 yıllarında Asar Adası'ndan tüm mermer parçaları ve mermer yapı malzemelerinden örnekler alınmıştır. Analiz sonuçları bu teoriyi doğrulamaktadır[418].

Koyunbaba Antik Taş Ocağı'nda yer alan kayaçlar, bölgede Orta-Üst Miyosende etkin olan bir volkanizmanın ürünü olarak oluşmuşlardır. Bu kayaçlar kolay şekil alabilen bir özelliğe sahip olmakla birlikte yeşil renginden dolayı güzel bir görünüme de sahiptir. Bu özellikleri sayesinde en yakınında bulunan Myndos antik kenti başta olmak üzere, Halikarnassos Mausolleion'unda ve Bodrum ilçesinde yer alan hemen hemen her antik yerleşimde rastlanmaktadır. Taş ocağının büyüklüğü ve çıkartılan blok taşların izleri göz önünde tutulduğunda uzun yıllar bu ocaktan taş çıkartıldığı görülmektedir[419](Resim 60).

[417] Berkaya - Pedersen 2008: 43-51; Şahin 2012a: 353.
[418] Şahin 2012a: 356. Ayrıntılı bilgi için bk. Şahin 2012a: 253-356.
[419] Dumankaya 2013: 65.

1.3.2. MİMARİ YAPI KALINTILARI ve MERMER BULUNTULAR IŞIĞINDA MYNDOS'TA APOLLON ARKHEGETES KÜLTÜ

Grek pantheonunun en büyük tanrılarından olan Apollon, arkeolojik ve epigrafik buluntulara göre Anadolu'da yaygın bir kült alanına sahiptir[420]. Apollon, titan kızı geceyi temsil eden Leto'nun, Zeus'tan doğma oğlu, Artemis'in ikizi olarak bilinmektedir[421]. Hesiodos, Theogonia adlı eserinde, ondan "*Leto Apollon'u doğurdu Zeus'tan, bir de Artemis'i, ok atan tanrıçayı. Uranos'un en güzel torunlarıydı bunlar, Leto Zeus'un kollarında gebe kalmıştı onlara"* şeklinde bahsetmiştir[422]. Apollon'un annesi Leto'nun adının Lykçe "Lada"dan geldiğini ve anlamının "kadın" olduğunu belirtmektedir. Yunan mitolojisinde Apollon, Roma mitolojisinde ise Apollo olarak bilinmektedir. Apollon adının Yunanca olmadığı herkesçe bilinmektedir. Ama asıl kaynağı bugüne kadar açıklanamamıştır. İlk çağdan beri bu adın köken ve anlamını açıklamak için çaba gösterilmiştir. "Apollon" yani cezalandırmak, ya da "apello" defetmek, kötülüğü önleyip korumak anlamına gelen fiillerden ya da başka kökenlerden türemiş olduğu ileri sürülmüştür. Tanrı'nın kökeni üzerine yapılan araştırmalar, kesin sonuçlar taşımayan ancak etimolojik olasılıklarla açıklanmaya çalışılan iki ana düşünceden oluşmaktadır. Buna göre, Apollon'un kökenine dair kabul görülen en temel düşünceler; tanrının Yunan ya da Anadolu kökenli olmasıdır[423].

Apollon'un Hesiodos'un eserinde bu kadar az yer alması bu tanrının Anadolu tanrısı olup Hesiodos'un yaşadığı Yunanistan'da pek bilinmediğinden Anadolulu olduğu düşünülmektedir[424].

Apollon'un kökeni ile bazı ipuçlarına Homeros'tan da ulaşılmaktadır; yazar, Lykia Bölgesi'ni gecesi kısa, ışığı bol bir diyar olarak tasvir etmektedir. Güneş tanrısı Apollon'un bilhassa kış mevsiminde, Yunanistan'ı terkedip ışığı bol, havası sıcak olan Anadolu'nun Lykia Bölgesi'ne göç ettiği ve yaz mevsimi gelince tekrar Delos Adası'na ve Delphoi'ye döndüğü kaydedilmektedir[425].

---

420 Karayaka 2007: 75.

421 Homeros, Mousalar'a seslenirken Atreusoğlu ve Akhilleus'un birbirlerine düşmanlığına sebep olarak '…Apollon, Leto ile Zeus'un oğlu…' ifadesiyle tanrı Apollon'u göstermektedir: Hom. İll. I/5-10

422 Hes. theog. 136: 920.

423 Simon 1969: 121; Özdemir 2016: 28. Apollon'un kökeni konusunda ayrıntılı bilgi için bk. Kaplan 2007: 471vd.

424 Erhat 1972: 177.

425 Hdt. I. 182; Strab. XIV C. 166; Taşlıklıoğlu 1954: 23.

Yunanlılar ayrıca, tanrının özünü belirtmek için "Phoibos" ismini vermişlerdir[426]. Işığın, ideal güzelliğin, güzel sanatların ve biliciliğin tanrısı olarak kabul gören tanrı, genel fonksiyonlarının yanında birbirinden farklı sağlığın tanrısı, kapı koruyucu tanrı, okçu tanrı, hastalık veren tanrı, yasa koyucu tanrı, fare kaçıran tanrı gibi pek çok epitetle de anılmıştır. Güzel sanatlardan sağlık alanına kadar pek çok alanı kapsayan tanrının tüm bu fonksiyonları ve özellikle bilici tanrı olarak da anılması, onun diğer Olympos tanrıları içerisinde ön plana çıkmasını ve kültünün yaygın şekilde kabul görmesini sağlamıştır[427].

En önemli tanrılardan birisi olan Apollo, Yunan ve Roma mitolojisinde aynı ismi almıştır. Apollon, Roma'da yabancı ve önemli bir tanrı olarak ve Romalılar tarafından Apollon olarak adlandırılmaktadır. Etrüskler tarafından ise Apulu ve daha sonra Aplu denilmektedir. Latin dilinde yaygın bir şekilde "N" harfi kullanılmamaktadır. Tanrı, Roma dinînin erken dönemlerinde çok fazla yaygın değildi. Apollon fiziksel güzelliğin yanı sıra manevi mükemmelliği de yansıtır. Apollon'un müzik aleti lyra, omzundaki ok ve yay ile sadak ve defne ağacı motifleri, Apollon'un atribülerini oluşturmaktadır [428].

Tanrı Apollon'un adı kehanet merkezleriyle anılmaktaydı. Bunların başında Delphoi ve Didyma Apollon tapınakları[429] gelmektedir. Delphoi'deki tapınak antik dönemde en tanınmış tapınak ve bilicilik merkezi hâline gelmiştir[430]. Ayrıca, Apollon'un kehanetiyle insanlara sağlık dağıtan bir merkez olarak Patara kenti bilinmektedir[431].

Leto' nun oğlu ve tanrıça Artemis'in kardeşidir[432]. Leto'yu kıskanan Hera, genç kadını bütün yeryüzünde takip etmiştir. Leto, karnındaki çocukları doğurmak için bir yer aramaktadır. Hera'nın gazabından korkan yeryüzü, ona kucak açmayı reddetmektedir. Yalnızca Ortygia ya da Asteria adında çorak bir yüzen ada, bu zavallıya sığınacak yer vermeyi kabul etmiştir. Apollon orada doğmuştu ve tanrıya Delos parlak adı verilmiştir[433].

Leto, bütün adadaki tek ağaç olan bir palmiyenin dibinde dokuz gün, dokuz gece kurtuluşunu bekledi. Hera, mutlu doğumları yöneten tanrıça Eileithyia'yı Olympos'ta kendi

426 Simon 1969: 130; Erhat 1972: 55.
427 Özdemir 2016: 28.
428 Simon 1990: 27.
429 Gates 2015: 383.
430 Howatson 2013: 69; Powell 2018: 193.
431 Karaosmanoğlu 2005: 67.
432 Hom. Il. I. 30-35.
433 Erhat 1972: 59. Apollon'un Delos ya da Lykia'da bir yerde doğduğu da söylenmektedir. Karaosmanoğlu 2005: 65.

yanında alıkoyuyordu[434]. Bütün tanrıçalar özellikle Athena Leto'nun yanındaydı. Ama Hera'nın onayı olmadan Leto için hiçbir şey yapamıyorlardı. Sonunda Hera'dan Leto'nun kurtulmasına izin vermesini istemek için İris'i göndermeyi kararlaştırdılar; Hera'yı yumuşatmak için ona dokuz karış uzunluğunda, kehribar ve altın karışımı bir kolye armağan ettiler. Bu armağan karşılığında Hera, Eileithyia'nın Olympos'tan Delos'a inmesini kabul etti. Leto palmiyenin yanına çömelip önce Artemis'i, sonra da onun yardımıyla Apollon'u dünyaya getirdi. Tanrının doğumu sırasında kutsal kuğular adanın üzerinde uçuşmaya başlayarak yedi tur yaptılar. Çünkü ayın yedinci günüydü. Zeus oğluna armağanlar hazırladı. Ona altın bir külah, bir lir ve kuğuların çektiği bir araba verdi. Sonra da ona Delphoi'a gitmesini emretti. *"Ama kuğular, Apollon'u önce kendi ülkelerine, Okeanos kıyısında Kuzey rüzgârı ötesinde, her zaman duru bir gökyüzü altında yaşayan Hyperborealılar götürdüler."*[435]. Hyperborealılar saygı ve itibar görerek orada bir yıl kaldıktan sonra, Yunanistan'a dönerek yaz ortasında şölenler ve ilahiler arasında Delphoi'a gitti. Tabiat bile onun için bayram etti. Bülbüller onun şerefine şarkı söyledi. Tanrının gelişi Delphoi'da her yıl, bu şekilde kurbanlar sunularak kutlandı. Delphoi'da Apollon, bazen Python bazen de Delphyne olarak adlandırılan bir ejderhayı oklarıyla öldürdü. Bu büyük başarının anısını yaşatmak için cenaze oyunları düzenlemiştir. Apollon daha sonra Themis kehanet merkezini ele geçirdi ve buraya üç ayaklı bir sehpa adadı. Adanan bu üç ayaklı sehpa Apollon'un sembollerinden birisi hâline gelmiştir[436].

Apollon, İlyada'nın ilk dizelerinde okçu tanrı olarak çıkar karşımıza, okçu oluşu onun doğa ile ilişkisini daha da pekiştirir; Olympos'a ilk ayak bastığı gün öbür tanrıların yerlerinden fırlamaları da bundandır, kargıyı gören Yunanlıların ödleri kopardı. Kız kardeşi Artemis'le paylaştığı bu yetenek, tanrıya büyük bir üstünlük sağlar. Apollon ya da Artemis'in okuyla ölmek, ansızın tatlı bir ölüme kavuşmak anlamına gelmektedir[437].

[434] Tsankare 2011: 65.
[435] Cömert 1999: 29; Grimal 2012: 71vd.
[436] Grimal 2012: 71.
[437] Hom. Il. I. 30-35; Cömert 1999: 29.

Doğayı görme, varlığı akılla algılama ve akıl yetisine dayanan yöntemlerle biçimlendirme gücünü veren tanrıdır. Bitkiler onun sayesinde büyür, meyveler onun ışık ve ısısıyla olgunlaşır, ışınları bataklıkları kurutur, hastalıkları defeder. İnsanlara, hayvanlara ve hububata zararlı olan her şey onun ışıkları ile yok olur. Bu bakımdan ona koruyucu anlamına gelen birçok sıfat verilmiştir[438]. Girdiği müzik yarışmalarıyla efsanelere konu olan Apollon, sanatın büyük yaratıcısı, ozanların babası olarak da bilinir[439]. Hekim tanrı olarak bilinen Asklepios ile anılmaktadır[440]. Hekimliğinin yanı sıra tanrının kâhinlik özelliği de bilinmektedir. Apollon'un esinlediği öngörme yetisiyle insanlar, kadın ya da erkek, "mantis" yani bilici, kâhin oluyordu. Bu sanat, bilicilik merkezlerine tükenmez bir gelir kaynağı olmaktadır[441]. İnsanlar geleceklerini öğrenmek, günahlarından arınmak ya da güzel öğütler almak için Apollon'un tapınaklarına başvurmaktadırlar. Apollon'a ait kehanetlerle ilgili tapınakların sayısı Anadolu'da Yunanistan'dan daha fazladır. Bu açıdan bakıldığında Apollon'un kâhinliğinin Anadolu'dan başlayıp buradan Yunanistan'a yayıldığı söylenmektedir[442].

Boğazlardan başlayarak bütün Ege ve Akdeniz kıyıları Apollon'un bilicilik merkezlerinden bir çelenkle çevrilmiştir[443].

Apollon'un sanat ve müzik yeteneği üzerine de birçok efsane anlatılır. *"Musa'ların yönetici olarak ünü Yunan-Latin şiirinden başlamak üzere Batı şiirinde bugüne dek göklere ağmıştır"*. Müzik alanında başka tanrılar ve ölümlülerle giriştiği yarışmalar da birçok efsaneye konu olmuştur. Apollon, boylu poslu yakışıklı bir tanrı olarak tasvir edilmektedir. Bu nedenle gerek nyphalarla, gerekse ölümlülerle aşklar yaşamıştır (Daphne, Kassandra, Marpessa, Hyakinthos). Apollon, çeşitli özelliklere sahip olsa da tasvirlerinde genellikle tek biçimde gösterilmektedir. Güçlü ama zarif vücuduyla, geniş göğsü, dar kalçaları, uzun saçları ve sakalsız yüzüyle idealleştirilmiş genç erkek güzelini temsil etmektedir. Sanatta ise genelde defne çelenkli veya oklu genç çıplak erkek figürü ile veya bir kithara taşıyan uzun müzisyen elbiseleri içinde ya da çift baltalı betimlenmektedir[444].

438 Erhat 1972: 48; Ful 2008: 81.
439 Karakaya 2007: 76.
440 Grimal 2012: 71. Ayrıntılı bilgi için bk. Bulfinch 2015: 29-35.
441 Erhat 1972: 59-60.
442 Karaosmanoğlu 2005: 57.
443 Erhat 1972: 59.
444 Karayaka 2007: 76.

Apollon, kentlerin kurucusu ve iyi yasaların güvencesi/garantörü'dür. Uyumlu yasaların yaratıcı ve koruyucusu olan tanrı sayesinde vatandaşların uyumlu olabildiklerine ve barış içinde yaşadıklarına inanılmaktadır. Toplum ve şehrin gelişmesi bu uyuma bağlıdır. Bu uyumu sağlayan tanrı ise Apollon'dur[445]. Ayrıca Yunanlılarda devletler kanunlarını Apollon'a dayandırarak yapmaktadırlar. Mesela Sparta Kralı Lykurg, kanunlarını koyarken Delphi'deki Apollon tapınağına danıştığını ileri sürmüştür. Yine tanrının bilicilik merkezi çok sık olarak koloni kurulacak yerlerin belirlenmesinde danışmak için kullanılmıştır[446].

Apollon'un antik sanat ve sikkeler üzerinde birçok betimi vardır. Tanrı; genç, sakalsız, defne çelenkli ve genellikle omuza kadar uzayan uzun kıvırcık saçlı bir şekilde betimlenmektedir. Kolonizasyon tanrısı olarak bilinen Apollon, Güney İtalya ve Sicilya'da, Catane, Leontini ve Rhegium, tüm Chalcideans kolonilerinde tasvir edilmiştir[447].

Apollon'un tapınağının bulunduğu bilicilik merkezlerinin en önemlisi Delphoi'dir[448]. Ionia Bölgesi'nde yer alan diğer bir önemli tapınak ise Didyma'daki Apollon Tapınağı'dır. Klaros'taki bilicilik merkezi de önemli noktalardan birisidir[449].

Apollon şölenlerinde, çalgı çalınarak, şarkı söyleyip gelen misafirlerin eğlendirilmesi sağlanmaktadır. Bu şölenlerle insanlar ve ozanlarla aynı işlevi tanrılar katında yerine getirmektedirler[450].

Apollon'un simgeleri; birlikte anıldığı ve betimlendiği kutsal hayvanlar, kutsal eşyalar, kutsal bitkiler ve taşıdığı kutsal el aletleri olarak sınıflandırılmaktadır. Apollon'un kutsal hayvanları; geyik, koç, fare, karga ve kurttur. Ayrıca geyik; savunmasız, güçsüz, doğal hayat içeresinde her zaman av konumundadır. Tanrının geyik ile tasviri, güçsüz ve savunmasız kişilerin yanında olduğu, onları koruyacağı anlamına da gelmektedir. Koç, en çok sunulan kurban hayvanıdır. Fare ise onun zararlı hayvanlara karşı hükmettiğini göstermektedir. Bu özelliği ile tarımın koruyucu tanrısı olarak ön plana çıkmıştır. Aynı zamanda fareler aracılığıyla gönderdiği veba hastalığı ile de cezalandırıcı bir rol üstlenmektedir. Veba salgınından kurtaran da tanrı Apollon'dur. Günah ve günahlardan arınma kültün özelliğidir. Apollon python yılanını öldürdükten sonra bile arınmak için ceza

[445] Parlak 2012: 5.
[446] Simon 1969: 132.
[447] Tsankarē 2011: 64.
[448] Apollon'un kâhinliği, Korint Körfezi yakınlarındaki Parnassos Dağı'nın sarp yamaçlarından birinde kurulu Delphoi'de adına inşa edilmiş kehanet merkezi ile yakından ilişkilidir. Powell 2018: 190.
[449] Howatson 2013: 69.
[450] Powell 2018: 191.

çekmiştir. Arınmada su önemli bir yer tutmuştur. Bu nedenle Apollon kutsal alanlarının kaynak suları yakınında kurulmuş olmaları ve temenos içerisinde daima su ile ilgili bir yapının var olması ile ön plana çıkmaktadır. Karga, Apollon'un en çok görüldüğü hayvanlardan birisidir. Hayvanlar âleminin zeki bireyi olarak bilinen bu tür, onun zekâsı ile yaptığı çağrışımların yanında kehanet yeteneğinin de önemli bir simgesi hâline gelmiştir[451]. Apollon'un Anadolu örnekleri ile saptanabilen kutsal eşyaları; omphalos, üç ayaklı kazan, sunu kabı, kutsal şeritler, ışın tacı ve infuledir. Omphalos, yeryüzünün merkezi olduğuna inanılan bir göktaşı ve Delphi kehanet merkezinin vazgeçilmez simgesi olarak ön plana çıkmaktadır[452]. Üç ayaklı kazan ve sunu tabakları, en yaygın kutsal eşyalar olarak göze çarpmaktadır. Didyma'ya en çok armağan edilen adak eşyası, sunu tabaklarıdır. Kutsal şeritler, çoğunlukla tanrının elinde tuttuğu bir daldan sarkmaktadırlar. Bu şeritler kehanet becerisinin ve kutsallığın simgesi olarak görülmektedir[453].

Kutsal bitkiler olarak genellikle sarmaşık ve defne görülmektedir. Apollon'un dal ile görülmesi; bereket, ilkbahar ve doğanın canlanması ile ilişkilendirilmektedir. Atribütleri arasında ok-yay-sadak, kithara, çift ağızlı balta sıralanmaktadır[454].

Antik yazar Lucianus (MS 2. yüzyıl) Yunanlıların kâhin tanrısı Apollon ile iletişim kurmada üç elemanın zorunlu olduğundan bahsetmektedir: bunlar kutsal su kaynağı, üç ayak ve defne ağacıdır[455].

Anadolu'da, Batı Anadolu kentlerinde bu kült Helenistik Çağ ile yoğun bir şekilde görülmüş ve Augustus Çağı'nda zirveye ulaşmıştır[456]. Yani kültle ilgili verilerde MÖ 2. yüzyıl ile MS 3. yüzyıl arasında dikkat çekici bir yoğunluk olduğu gözlemlenmektedir. Bu yoğunluk Roma Dönemi boyunca artarak devam etmiştir[457].

Apollon, birçok özelliği içinde barındıran ve Anadolu'da da çok sevilen bir tanrıdır. Dolayısıyla birçok bölgede onun adına yapılmış kutsal alanlar ve tapınaklar bulunmaktadır[458].

---

451 Grimal 2012: 75.
452 Erhat 1972: 61.
453 Gürdal 2007: 213.
454 Gürdal 2007: 213.
455 Şahin 1998: XI.
456 Gürdal 2007: 213-215.
457 Gürdal 2007: 199.
458 Gürdal 2007: 212.

Kültler, yoksulları ve yardıma muhtaç insanları korumak için aşevi işlevi de görmektedir. Karia kıyılarında yardıma muhtaç insanlar ekonomik durumu iyi vatandaşlar tarafından desteklenmektedir ve bu iş dinsel birlikler tarafından yapılmaktadır. Bu geleneğin varlığı; bölgedeki kutsal alanların, dolayısıyla Apollon kutsal alanlarının da yardım işleri ile bir çeşit sivil toplum işlevini de yerine getirmektedir[459].

Apollon, Myndos için önemli bir tanrıdır ve buradaki sıfatlarından birisi olarak bilinen Arkhegetes[460](αρχηγετης) rehberlik eden, kurucu anlamına gelmektedir[461]. Apollon'un Anadolu için yaygın sıfatlarından biri olan Arkhegetes, içerdiği anlam ve yaygınlık bir arada değerlendirildiğinde, bu sıfat altında yerel özelliklerin daha baskın olduğu bilinmektedir. Apollon; Pamphylia Bölgesi'nde Side, Attaleia ve Perge'de, Phrygia Bölgesi'nde Hierapolis'de[462] ve yine Karia'da Myndos'ta aynı sıfatla anılmaktadır. Halikarnassos ve Myndos'ta kurucu baş tanrı olarak saygı görmesi, bu bölgede ne kadar önemli bir tanrı olduğunu açık bir şekilde işaret etmektedir[463].

Anadolu genelinde yaygın bir külte sahip olan ve Anadolu kökenli bir tanrı olduğu savunulan Apollon, hemen hemen her bölgede, çeşitli kimlik ve ek isimlerle karşımıza çıkmaktadır. Bu isimler, genellikle tanrının karakteriyle ya da tapınım gördüğü konumdaki yerel tanrı ya da coğrafi yer adlarıyla özdeşleşmiştir[464]. Ayrıca tanrının yer veya mevki bildiren sıfatlarının hemen hepsi –enos eki ile sonlanmaktadır[465]. Karia Bölgesi'nde Apollon'a ait epithetler şu şekilde görülmektedir: **Myndos**: Apollon Arkhegetes, Apollon Kymnisseus; **Knidos**: Apollon Triopios, Apollon Karneios; **Halikarnassos:** Apollon Agyieus, Apollon Arkhegetes; **Telmissos:** Apollon Telmissos; **İasos**: Apollon Stephanephoros; **Stratonikeia**: Apollon Stephanephoros; **Kedreai**: Apollon Kedrieus, Apollon Pythios; **Mylasa**: Apollon Pythios; **Alabanda**: Apollon İsoteimos, Apollon Kissios; **Amos**: Apollon Samnaios; **Hylarrima:** Apollon Apotropaios[466](Tablo 1, Harita 4).

---

459 Gürdal 2007: 14.
460 Αρχηγετης: Bir ailenin veya bir ırkın şefi, bir kentin kurucusu; kral anlamına gelmektedir. Çelgin 2018: 120.
461 Fontenrose 1969: 116; Detienne - Lloyd 2004: 59; Gürdal 2007: 18; Larson 2007: 95.
462 Phrygia'da, Hierapolis şehrinde bütün tanrıların anası olarak görülmektedir. Taşlıklıoğlu 1954: 50.
463 Gürdal 2007: 18.
464 Bilici 2002: 5.
465 Gürdal 2007: 166vd.
466 Gürdal 2007: 161-168.

Apollon'un özel bir önemi olduğu görülen bölgede, onurlandırıldığı sıfatların çoğunluğu bölgeye özgüdür. Peloponnessos Bölgesi'nde yaygın olan Karneios sıfatı, Anadolu'da sadece Knidos antik kentinde görülmektedir. Agyieus sıfatı ile Halikarnassos 'ta karşımıza çıkan Apollon, Kıta Yunanistan'da da yaygın görülmektedir. Apotropaios ve Arkhegetes sıfatları hem Anadolu hem de Kıta Yunanistan'da diğer tanrı ve tanrıçalar için kullanılmıştır. Delphi kaynaklı olan Pythios sıfatı da Apollon'a özgü olmakla birlikte Anadolu ve Kıta Yunanistan'da yaygın kullanım görmüştür[467].

Karia Bölgesi'nde onurlandırılan Apollon; Alabanda'da Isotimos ve Kissios, Kedrai'de Kedrius, Myndos'ta Kymnisseus, Knidos'ta Triopios, Amos'ta Samnaios, Telmissos'ta Telmissos, İasos ve Stratonikeia'da Stephanephoros sıfatları bu bölgeye özgüdür. Bölge dışında hiçbir yerde görülmemektedir. Bazı kentlerde kardeşi Artemis ile de onurlandırılmaktadır. Kaunos, Bargylia, İasos, Amyzon, Loryma, Hyllarima, Khalketor, Olymos, Koliorga, Mylasa ve Hydai bu özellikleri sergileyen kentler arasında görülmektedir[468].

Apollon, Side'de ele geçen Geç İmparatorluk Çağı yazıtlarının hemen hepsinde kentin kurucu tanrısı Arkhegetes ve Lykia'da sıklıkla görülen ataların tanrısı *Patroos* olarak görülmektedir[469]. Bu kentte kurucu tanrı olarak önemli bir yere sahiptir. Aynı zamanda gemi limana sağ salim yanaştığı için kentte dört yılda bir Apollon onuruna şenlikler yapılmaktadır. Şenliklerde spor müsabakaları önemli yer tutmaktadır. Yarışmada galip gelen kişiye para ya da heykel verildiği yazıtlar sayesinde öğrenilmektedir[470].

Aile ve soyların koruyucu, kurucu atası olarak da bilinmekle birlikte, tüm toprak/kara'nın da koruyucu tanrısıdır[471]. Aynı zamanda *"Arkhegetes"* epitheti "Megara sur duvarlarının"[472] kurucusu olarak da bilinmektedir. İtalya'daki Naxos da tapınımın olduğu yerlerden birisidir. Pausanias, *"Description of Greece"* isimli kitabında bu epithetten (Arkhegetes'den) Megara'yı tanımlarken şu şekilde bahsetmektedir: "Şehir sur duvarlarını inşa etmeden önce Alkathous'un kurban ettiği bir tapınım alanı (ocak)'nın, yanındaki taşın

[467] Gürdal 2007: 167.
[468] Gürdal 2007: 167-168
[469] Gürdal 2007: 146.
[470] Gürdal 2007: 147.
[471] Ath. Pol. 21.6; Plut. Aristides 11.3; Paus. 10. 4.10; OCD 1996: Archegetes, 143.
[472] Surların korunması için son tedbir olarak tanrılara da başvurulmuştur. Surlar çeşitli şekillerde tanrıların himayesine verilmişti. Sur yakınlarına ve sur kapılarına kutsal alanlar inşa edilmiş, kapılara ve kulelere adak hücreleri oyulmuştur. Bu durumla ilgili en gelişmiş örnek Akragas şehrinde görülmektedir. Bu kentte surlar boyunca tapınak ve altar inşa edilmiştir. Akarca 1998: 185.

üzerine ona yardım ederken Apollon kitharasını koymuştur[473]".

Arkhegetes epiteti daha sonraları genel bir terim olarak kolonilerin lideri, koruyucusu ve şehirlerin kurucusu anlamına gelmiştir[474].

Martin Nilsson, Apollon kültleri[475] ile ilgili listede Halikarnasos'ta kutlanan Archegesion Festivali'nin olduğundan söz eder[476]. Ayrıca Myndos'ta da Apollonia Festivali kutlanmaktadır[477]. Kos'ta tespit edilen yazıt sayesinde bu durum anlaşılmaktadır. Yalnız yazıtta detay verilmemiştir. Apollon şenliklerinde genellikle görülen kurban ritüeli, şiir, müzik ve spor yarışmaları Myndos Apollonia şenliklerinin temelini oluşturmaktadır[478].

Karia Bölgesi, Apollon kültünün yoğun bir şekilde görüldüğü yerlerden biridir. Knidos, Kaunos, Halikarnassos, Telmissos ve Alabanda kentlerinde Apollon baş tanrı olarak tapınım görmüştür. Knidos, Peloponnessos ve tüm Dor kentleri için de durum aynıdır. Apollon Karneios kültünün de görülmesi dikkat çeken diğer bir detaydır. Knidos'ta, Emecik Apollon kutsal alanı, Geç Geometrik Çağ'dan itibaren verdiği buluntularla ilgili en erken tarihli bilgileri sunmaktadır. Apollon onuruna düzenlenen şenliklerden en ünlüsü, Knidos'un millî ve dinî bayramı olarak bilinen (belgelenen) Karneia ve Myndos'ta düzenlenen Apollon şenlikleridir. Apollon adına düzenlenen diğer şenlikler ise Smintheia, Pauleia, Didymeia, Klaria, Pythia'dır[479].

Epigraf Louis Robert, Kos'ta bulunan yazıttan dolayı Myndos'ta bir Apollon Arkhegetes kültü olduğundan bahsetmektedir[480]. 2013 yılında bulunan yazıt sayesinde bu hipotez doğrulanmaktadır[481].

Kentte bulunan yazıt ışığında Apollon'un Arkhegetes sıfatıyla, kurucu ve koruyucu tanrı olarak onurlandırılması, kentte kültünün önemini göstermektedir[482].

Apollon Arkhegetes'e adanan altı tane kutsal alan bilinmektedir. Kutsal alanlar

---

473 Paus. I. 42. 2.
474 Robu 2007: 138.
475 Kült alanları genel anlamıyla tanrılara ayrılmış ve belli sınırları olan kutsal bir alanı ifade etmektedir. Çevresi peribolos denilen bir duvar ile çevrili olup Arkaik dönemden itibaren girişi bir propylon ile süslenmektedir. Kültün nitelikleri ve bulunduğu yerdeki insan topluluğu için önemiyle doğru orantılı olarak kutsal alana yapılar eklenmektedir. Bu yapıların en önemlileri tanrı ya da tanrıçanın evi olarak kabul edilen tapınak ve kült faaliyetlerinin odak noktası olan sunak olarak kabul edilmektedir. Tekçam 2007: 218.
476 Nilsson 1906:177
477 Laumonier 1958: 617.
478 Nilsson 1906: 179; Gürdal 2007: 23.
479 Sina 2002: 289.
480 Robert 1936: 199-202.
481 Şahin 2017a: 181.
482 Şahin - Seifert 2014: 52.

Sicilya (Giardini Naxos)[483], Tauromenion[484], Delos[485], Naxos (Yunanistan)[486], Cyrene[487] ve Hierapolis'te[488] bulunur (Harita 3-4, Tablo 1a).

Sicilya (Giardini Naxos) kenti, Chalkidians (Halkida) tarafından 8. yüzyılın üçüncü çeyreğinde kurulmuştur[489]. Sicilya'daki ilk Yunan kolonisi olan Naxos, Yunan dünyasının en batı sınırında yer almaktadır[490].

Hem verimli Katanya Ovası'nın kuzey ucunda hem de komuta eden sahil şeridinde stratejik olarak konumlanmıştır. Büyük, doğal bir liman olan Naxos, yalnızca Sicilya'nın geniş doğal kaynaklarından yararlanmak için mükemmel bir şekilde konumlandırılmış ideal bir geçit görevi görmektedir. Aynı zamanda adaya ve İtalya'nın Tiren Denizi kıyılarına denizden, Yunanistan ana karasına geri dönüşü düzenlemek için Batı Akdeniz'den bir geçit görevi görmektedir. İdeolojik olarak Naxos, Helenik dünyanın Batı'daki ilk kalıcı temas noktasını temsil etmektedir. "Sicilyalı Yunanlılar" olarak bilinmekte olan Naxoslular adadaki kültür merkezi hâline gelmiştir[491].

Sicilya (Giardini Naxos)'daki kutsal alandan antik yazar Thukydides, *"Peloponnesos"*adlı kitabında şu şekilde bahsetmektedir[492].

"Sicilya'ya gelen ilk Yunanlılar-Thukles'in komutası altında-Euboialı Khalkidikelilerdir. Naksos'u kurdular ve bugün şehrin dışında bulunan Apollon Arkhegetes sunağını[493] inşa ettiler. Sicilya'dan ayrılan theoreler gemiye binmeden önce ilk kurbanları burada keserler[494]".

---

483 Malkin 2011: 101
484 Donnellan 2012a: 165
485 Robert 1953.
486 Welter 1924: 17-18; Şahin 2017a: 180
487 Stucchi 1975: 50
488 Taşlıklıoğlu 1954: 157.
489 Thuc. 6.3.1; FGrHist 4 F 82; FGrHist 70 F 137a.
490 Lieberman 2020: 123.
491 Lieberman 2020: 124.
492 Thuk. VI. III. I.; Malkin 1986: 959.
493 Altarın kurucuları "hellenon de protoi" ilk Yunanlılardır. Liderleri değil de kendileridir. Apollon Arkhegetes altarı Sicilya'da yaşayan tüm Yunanlıların ortak altarıdır. Malkin 2011: 107.
494 Thuk. VI. III. I: Brugnone 1980: 297. Yeni kurulan şehirler arasındaki kimlik oluşturma dinamiği, hızlı bağlantısallık, yani Sikeliote ile yunanlılar arasında Apollon Arkhegetes kültü yoluyla bir bağlantı oluşturup onları da daha geniş olan Yunan ağına bağlamaktır. Sikeliot kimliği biraz tartışmalıdır fakat belki de adaya gelen ilk Yunanlıların Sikeliot kimliğini oluşturduğu söylenebilir. Sikeliotai yani Sicilyalı Yunanlılar bu altarı kolektif kimliklerinin ortak noktası olarak göstermişlerdir. Bu da ilk nesilde, 40 yıl içinde gerçekleşmiş gibi görünüyor. Sikeliote farklı bir kimlik olsa da Yunanlı kimliğinden çok ayrı değildi. Malkin 2011: 104.

Thukydides, Naxosluların Sicilya'dan denize açılmadan önce kurban adadıklarını doğrulamaktadır. Altar, Yunanlıların Naxos'a ilk ayak bastığında büyük ihtimalle liman yapısına yakın bir yere inşa edilmiştir[495]. Naxos kentinde olduğu gibi Myndos'ta da kült alanının liman yapısı ile ilişkisinden söz etmek mümkündür. Naxos'taki Apollon Arkhegetes altarı ile ilgili herhangi bir arkeolojik kalıntı bulunamadığından edebî metinler dikkate alınmaktadır[496]. Ancak antik yazar Thukydides'in söylemi dikkate alındığında şehrin dışında bir noktada olduğu düşünülmektedir. Apollon Delpinois'den bahseden Homerik ilahideki gibi (deniz kıyısında) Apollon altarları, Apollon *ekbasios* yani karaya çıkma tanrısı olarak da bilinmektedir. Naxos'ta karaya ilk çıkış noktası olarak Apollon Arkhegetes altarının burada olması olasıdır[497]. Bazı araştırmacılar tarafından önerilen yere ise Aziz Saint Pancratius'un heykeli 17. yüzyılda dikilmiştir. Ancak alanda henüz bir kazı çalışması yapılmamıştır[498].

Naxos'a Apollon altarının kurulmasının nedeni; Apollon'un bir denizcilik tanrısı olması ve denizcilere yardım etmesinden dolayı "mutlu varışın tanrısı" (*ekbasios),* "gemilerin muhafızları" (*neossoo*s) ve "sahillerin tanrısı" (*aktios, aktaios*) gibi sıfatları almış olmasıdır. Buraya gelen denizciler için Apollon önemli bir tanrıdır. Altarın konumunu belirleyen unsurlar içerisinde Antik Dönem denizciliği ve deniz yolculuğu önemli olmuştur. Bilindiği üzere Antik Çağ'da denizciler gemilerine yön belirlerken genellikle kıyı çizgisini takip etmeyi tercih etmişler veya adalar arasında bir öncekinden sonra gelen kara parçasının görülebilir mesafede olmasını gözetmişlerdir[499]. Daha sonra Apollon'un şehrin kurucu tanrısı olması (Arkhegetes olması) onu kolonistler için önemli kılmıştır ve diğer sıfatlarını gölgede bırakmıştır[500]. Naxos'taki Apollon altarı, Yunan yapıları arasında kurucu bir öneme sahip olmuştur[501]. Kutsal theoroiların[502] Yunanistan'daki tapınaklar ve dinsel festivallere giderken Apollon Arkhegetes altarını gemilere indikleri ve bindikleri nokta olarak

[495] Naxos'taki Apollon Arkhegetes altarı ile ilgili herhangi bir arkeolojik kalıntı bulunamadığından edebî metinler dikkate alınmaktadır. Malkin 2011: 101; Watzinger 2013: 21.

[496] OCD 1996: 1031 Naxos; Malkin 2011: 101; Jonathan Hall, altarın varlığı konusuna süpheli bakıyor çünkü arkeologlar altarın yerini bulamamışlardır. Hall 2002: 122; Watzinger 2013: 21. MÖ 8. yüzyılın sonlarından birinci yüzyıla kadar var olmuş, büyük bir tapınaktan ziyade Sicilya'da yaşayan Yunanlılar için sembolik olan bir kutsal nokta. Bu altar Yunanlıların kalmak için geldiklerinin anısıydı. Naxos'un bu alanda ilk demir-atma noktası olarak seçilme nedeni işlevselliği ile ilgili olmalıdır. Naxos'a demir atmak Yunanistan'dan Corcyra yolu ile gelen denizciler için kuzeybatı rüzgârlarından yararlanma imkânı sunuyordu. Korintliler Corcyra ve Syracuse'yı kurduklarında bu deniz yolunu iyi biliyor olmalıydılar. Malkin 2011: 103.

[497] Malkin 2011: 103.

[498] Donnellan 2012b: 181.

[499] Mert 2017: 187.

[500] Dunbabin 1948: 182; Malkin 1986: 959; Watzinger 2013: 21.

[501] Malkin 1986: 960; Donnellan 2012b: 174.

[502] Dinî elçiler anlamına gelmektedir. Donnellan 2012b: 173.

kullanmaları, Naxos'un denizcilik rotalarındaki önemini göstermektedir[503]. Ayrıca Arkhegetes'in Pan-Sikeliot kimliği[504] de ön plana çıkmaktadır. Sicilya'dan ayrılan theoreler (dinî elçiler) gemiye binmeden önce ilk kurbanlarını burada kesmektedirler. Kültün dinî rolünden ziyade siyasi bir önemi de vardır. Sicilya'daki Yunan sömürgecileri açısından kült Naxos, Leontinoi ve Katane'de görülmektedir[505]. Sonuç olarak Pan-Sikeliot'un ''etnik'' boyutu Apollo Arkhegetes kültü açısından önemlidir[506]. Sözde Pan-Sikeliot rolü nedeniyle, Malkin ve diğerleri, Naxos'taki Apollo Arkhegetes tapınağını Delphi'deki Apollo'nun kehaneti ile ilişkilendirdiler ancak Naxos'taki yapılar için bir kehanet yer almamakta veya günümüze kadar gelemediği düşünülmektedir. Delphi'deki Apollon kehanetinin, Yunan sömürgecilik hareketinde merkezi bir rol oynadığı bilinmektedir. Delphi, sömürge işletmelerini başlattı, yaptırım yaptı ve yönlendirdi. Kâhiniyle kolonileşmeyi meşrulaştıran tanrı Apollon'du. Apollo'dan, kurucu oikistler gücünü aldı, buraya yerleşenlerin ölümünden sonra bile kült devam etti. Delphi'nin rehberliğinde kurulmayan koloniler, kolonilerine prestij katmak için kehanetler icat ettiler. Bundan dolayı Naxos'un Apollon Arkhegetes kültü Delphi'yle ilişkilendirilmektedir[507].

Arkaik Çağda koloni kuruculara oikistes unvanı verilmektedir. Antik Dönem'de kent kurucularını "arkhegetes" kelimeleri karşılamaktadır. Kent kuruluş mitosları hakkında kolonizasyon sürecinde göç eden Helen halklarının Anadolu'ya geçerek burada yerli halkla savaştıkları ve burada kent kurdukları bilinmektedir[508].

İlk kent kuruluşları, oikisteslerin öncülüğünde hızlı bir şekilde yapılmıştır. Kentin kurucusu (oikistes) soylu ailelerden seçilmiştir. Kentin planlaması önceden yapılarak kolonistler belirlenir ve genellikle yetişkin erkekler seçilmektedir[509]. Kolonizasyon sürecinde, çeşitli tanrı inançları görülmektedir. Deniz aşırı yapılan göç hareketi sonucunda önceden belirlenen yerlere kurulan kentler, Apollon tarafından yönlendirilmekte ve oikistes tarafından yönetilmektedir[510]. Delphoi Apollon'unun kolonizasyona katılımı daha sonraki bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Koloni kurmada bilici tanrı olarak gösteren

[503] Domínguez 2006: 256.
[504] Bu kimlik yeni bir ülkede Yunanlılığı ve yabancılığı temsil etmektedir. Domínguez 2006: 256.
[505] 461'te hem Leontinoi hem de Katane Apollon'un tasvir edildiği sikkeler basmaya başlamışlardır. Aynı betimlemeyi seçmeleri şehirlerin birbiri ile bağlantısını göstermektedir. Ayrıca, Naxos ve kardeş şehirlerinin Apollon sikkeleri kullanması aslında kültün çok boyutlu işlevine işaret etmektedir. Donnellan 2012b: 177.
[506] Donnellan 2012b: 174.
[507] Donnellan 2012b: 182.
[508] Okumuş 2019: 2.
[509] Okumuş 2019: 27.
[510] Okumuş 2019: 13.

kaynakların daha sonraki bir döneme ait olduğu düşünülmektedir. Koloni kentlerin çoğu Delphoi oraklına danışarak kent kurmuşlardır. Erken dönem kent kurucularının ilahi bir istek doğrultusunda Apollon'un biliciliğine başvurmaları, Apollon'un kentlerin asıl kurucusu olduğunu göstermektedir. Mevcut kaynaklar Apollon'nun hem kurucu tanrı hem de kolonizasyon kurucusu olduğunu aktarmaktadır[511].

Naxos'ta kültün başlamasıyla ilgili bazı nedenler vardır. Aşırı nüfus, kaynak sıkıntısı, siyasi gerilim, devlet destekli ekonomik girişimler ve özel ticari fırsatlar dâhil olmak üzere çok çeşitli nedenler, Yunanlıları bildikleri kıyılarını terk etmeye ve MÖ 8. yüzyılda Sicilya'nın doğu kıyısında apoikies kurmaya yöneltmiştir. Bu zamanda stratejik konumu nedeniyle, Sicilya aynı anda hem bir sınır hem de bir kavşak noktasıdır. Ada bir yandan Yunanlılar için batıda geçit görevi görmüştür; öte yandan ise Yunanlıları Kuzey Afrika, İber Yarımadası ve İtalya'nın Tyrrhenian/ Tiren Denizi kıyılarının insanları ve maddi varlıkları ile ilk kez sürekli temasa geçiren ve hızla gelişen küresel bir ağın merkezî düğümü olarak durmuştur. Bu şekilde 8. yüzyılda ada ve kolonileri, aynı zamanda izole ve birbirine bağlanmak için ideal bir konumdaydılar[512].

MÖ 6. yüzyılın sonlarından itibaren Sicilya yerleşimleri, güçlü zorbaların, yabancı güçlerin saldırılarının ve yakın komşularla ve daha uzak nüfuslarla hem düşmanca hem de dostça ilişkilerinin yükselişini görmüştür. Sicilyalı Rumlar, adadaki yerli toplulukların bağlılığını kazanmak için kendi aralarında ve Kartacalı yerleşimcilerle savaşmışlardır. Kıyılardaki varlıklarını güçlendirmeye öncelik vermişlerdir, böylece sadece Sicilya'nın tarımsal açıdan zengin iç mekânlarına değil aynı zamanda adanın kuzey ve batısındaki çok uzak olmayan kıyılarına da kolayca erişebileceklerdir. Bunun sonucunda Sicilya şehirleri düzenli olarak tahrip edilerek ardından yeniden inşa edilmiştir. Tüm nüfus sık sık tekrar yerleştirilerek köleleştirilmiştir. Yerleşim yerleri genellikle özgür vatandaşlar ve çeşitli kültürlerden paralı askerlerle yeniden doldurulmuştur[513].

Thukydides, Sicilya'ya vardıklarında Naxos'a yerleşen kolonistlerin Apollon Arkhegetes'e (Kurucu Apollon) bir sunak inşa ettiklerini bildirir. Bu sunağın üzerine, Panhelenik oyunların kutsal elçileri, theoroi, şunları sunacaktı: Sicilya'dan yola çıkmadan önce fedakârlık yapmak[514], Naxos'un hem batıya açılan kapısı hem de Sicilya ortak

[511] Okumuş 2019: 13.
[512] Lieberman 2020: 123.
[513] Lieberman 2020: 123.
[514] Thuc. 6.3.1.

kimliğinin merkezi olarak tamamlayıcı rollerini doğrulayan düzenli bir uygulama olarak bilinmektedir. Sicilya manzarasında Arkhegetes kültünün fiziksel izleri kesin olarak tespit edilmemiş olsa da girişim sırasında tanrısallığın kökenini anlamak için çok fazla şey yazılmıştır. Bu tartışmaların sonuçları yetersiz ve tatmin edici olmasa da yine de tanrı ve sunağının bu bağlamda gerçekleştirdiği tamamlayıcı rolleri vurgulamak zorunludur[515].

Adaya yerleşen ilk Yunanlılar olarak Naxoslular bu yeni ve alışılmadık manzarada ilahi olarak onaylanmış varlıkların bu görünür ve tanınabilir görüntüsünü hemen inşa ettiler[516].

Aynı zamanda Arkhegetes kutsal alanı, Yunan dünyasının batıdaki ilk temas noktasını temsil ediyordu; sembolizmi Sicilya'da yaşayan tüm Yunanlılara yansıyan kutsal bir nokta olarak bilinmektedir. Apollon Arkhegetes onuruna ritüel uygulaması oyunlar için Yunan ana karasına gelmeden önce Sicilya teorileri tarafından düzenli olarak üstlenilen, farklı grupların daha geniş bir Sicilya topluluğuna üyeliğini onaylayabildikleri ve ortak kültürel standartları tanımlayabildikleri uzun süreli gelenekler olan nomima oluşturdu. Apollon Arkhegetes sunağı, küresel bir izleyici kitlesine Sicilyalı olmanın ne demek olduğunu duyururken (sadece bir Pan-Sicilyalı kolektif yaratan değil), aynı zamanda içeride ve dışarıda (bir pan-Sicilyalı kolektifin) reklamını da yapan önemli bir dinî bağlantı noktası hâline gelmiştir[517].

Konuyu özetlemek gerekirse hem geçit hemde kültür merkezi olarak konumlanmış Naxos Apollon Arkhegetes kutsal alanının günümüzde hâlen kayıp sunağı iki tamamlayıcı role hizmet ettiği söylenebilir. Bir yandan Naxoslular tarafından onurlandırılan ilk kutsal alan olarak Arşegetler, topluluğun kendisini güvence altına alabildiği bir odak noktası olarak hizmet etmiştir. Diğer yandan Apollon anıtını adaya yeni gelenler ve Yunan ana karasından ayrılanlar görmektedirler. Bir sınır alanı (anıt) ve Apollon Arkhegetes'in kendisi, sembolik olarak Sicilya kimliğinin temel özelliklerinden birini işaret etmektedir. Bundan dolayı Naxoslular, Arşegetlerin hürmeti için yani Yunanlıların Sicilya'ya hâkimiyeti anısına yapılmıştır[518].

Dahası düzenli olarak Apollon imajını öne çıkaran Leontinoi ve Katanyalılar, Apollon Arkhegetes'in önemli kültü olan Naxosluların kutsal manzarasına akıllıca referans

[515] Lieberman 2020: 127-128.
[516] Lieberman 2020: 128.
[517] Lieberman 2020: 128.
[518] Lieberman 2020: 144.

veriyor olabilmektedirler. Böylelikle bu diğer topluluklar Apollon'u yeni bir yönde kullanarak sunmuşlardır[519].

Apollon kültü gerçekten bir Pan-Sicilya kültü[520] hâline gelmişti ve önemli kutsal alanı tarafından korunmuş ve onunla ilişkilendirilmiş olmasına rağmen Naxosluların kendileri, daha geniş kolektif/ortaklaşa değerleri temsil etmektedir. MÖ 403 yılında kıyı kolonisinin yıkılmasından sonra komşu ve genç toplulukların Naxos'a gösterdiği ilgi dikkat çekicidir. Naxos'un ikonografik programından Apollon Arkhegetes'in yokluğuna rağmen belirli Naxos motiflerini benimseyerek ve uyarlayarak Tauromenium ve Halaisa'daki genç, kültürel olarak bir araya gelen topluluklar, kendilerine bir derece tarihsel ödünç vermek için hem Nakşa'nın hem de ikonik kültünün hafızasını manipüle ettiler. Yerleşimlerinin yok edilmesinden sonra Naxoslular bir Pan-Sicilya idealini temsil etmeye başladılar. Naxoslular ilk Sicilyalı Yunanlılardı. Apollon Arkhegetes tarafından ilahi bir şekilde onaylanan yerleşimlerinin kurulması, bu topluluğu Yunanlıları batıda gurur verici bir hâle getirmiştir. Ayrıca, Arkhegetes kültü sadece Naxoslularda değil, Sicilya'daki tüm Yunanlılara aittir. Daha sonraki yerleşimlerin Apollon Arkhegetes'e yaptığı vurgu, her şeyden önce vatandaşların kimliğini doğruladı. Tauromenium yakın zamanda yerli Sicilyalılar tarafından işgal edildiğinden yeni Yunan kolonistlerinin toprak üzerindeki haklı iddialarını göstermeye kesin bir ihtiyaçları vardı, bu iddia en önde gelen Sicilya tanrısı tarafından onaylanmıştı. Halaisa yerleşiminin sikkeleri üzerinde Arkhegetes imajının sembolik gücü, yeni koloninin kendisini Pan-Sicilya ve Akdeniz sosyo-politik sahnesinde konumlandırmasına izin vermiştir. Dahası, Apollo Arkhegetes'e odaklanmak, bu sonraki yerleşim yerlerini Naxos mirasının gerçek mirasçıları olarak sıraya yerleştirmektedir. Bu nedenle 4. yüzyılda Naxos kimliği Naxosluların varlığına değil daha çok sembolik olarak güçlü kültün benimsenmesi ve uyarlanmasına dayanmaktadır. Bu yeni kurulan yerleşimler böylece kimliklerini geçmişin sağlam temelleri üzerine inşa etmişlerdir ve Apollon Arkhegetes ile orijinal Sicilyalı Yunanlıların asla sahip olmadığı bir şekilde ilişki kurmayı başarmışlardır[521].

Taurmenion'un, Arkhegetes kültü için önemli olduğu, Appian'dan öğrenilmektedir. Appian şu şekilde bahsetmektedir: *"Tauromenium'a geldiğinde teslim olmasını talep etmek için elçiler gönderdi. Gardiyanları kabul edilmediği için Onobalas nehrine ve Venüs tapınağına yelken açtı ve filosunu orada kampını kurup Tauromenium'a saldırmak isteyen*

[519] Lieberman 2020: 144.
[520] Sicilya'daki Yunan kolonistler.
[521] Lieberman 2020: 144.

Naxianların tanrısı Arkhegetes (kutsal alanına) demirledi. Arkhegetes, Sicilya'ya ilk göç ettiklerinde Naxians tarafından dikilen küçük bir Apollo heykelidir."[522].

Tauromenion sikkelerinde Arkhegetes epitheti[523]yaygın bir şekilde boğa, kithara ya da ters tripod betimi ile karşımıza çıkmaktadır (Resim 61). Bu sikke tipleri MÖ 358-275 yılları arasında görülmektedir[524]. Myndos sikkeleri üzerinde Apollon, arka yüzde giyimli, cepheden, sol elinde lyra-kithara, sağ elinde ise mızrap ile betimlenmiştir[525]. Sikkelerin ön yüzünde betimlenen Apollon tasvirleri de tanrıya Myndos'ta önem verildiğini bizlere sunmaktadır[526] (Resim 62). Apollon, sikkelerde yazısız ve sıfatsız olarak geçmesine rağmen bilinen tasvirleri nedeniyle kolay bir şekilde tanımlanmaktadır. MÖ 1. yüzyılın başlarına tarihlenen bronz sikkelerin ön yüzünde[527] başı sağa dönük defne çelenkli Apollon başı görülmektedir. Kazı çalışmaları sırasında E2 açmasında Apollon sikkesi tespit edilmiştir. Ön yüzde, sağ profilden verilmiş defne çelenkli Apollon başı, arka yüzde ise zeytin dalı üzerinde duran baykuşun üst kısımda MYNΔI lejantı ve altında ise PIIIM harfleri yer almaktadır[528]. MÖ 180-30 yıllarına tarihlenmektedir (Kat. No. Na-1). Kule arkası 5 açmasında tespit edilen sikke üzerinde ise ön yüzde sağ profilden defne çelenkli Apollon büstü, arka yüzde ise ortada, ayakta duran yan profilden verilmiş, bir elinde kalkan tutmakta olan diğer elini ise havaya kaldırmış olan Athena betimi yer almaktadır. Sağ tarafta aşağıdan yukarıya doğru 'Θ?ΣΣ' lejantı mevcuttur. Benzer örneklerle karşılaştırıldığında Teselya sikkesi olduğu anlaşılmaktadır[529]. MÖ 2. yüzyılın sonu- 1. yüzyılın ortasına tarihlenmektedir (Kat. No. Na-2). Diğer benzer dört adet sikke ise British Müzesi kataloğunda yer almaktadır. Bu örneklerde de ön yüzünde sağ profilden verilmiş defne çelenkli Apollon, arka yüzünde ise MYN lejantı ve magistrat yer almaktadır[530](Kat. No. Na-3 - 6). Bu sikkeler MÖ 180-30 yıllarına tarihlenmektedir. Diğerlerinden farklı olan bir örnekte ise gene ön yüzünde sağ profilden başında defne çelenkli Apollon ve farklı bir betim olarak lejantta MYN/ΔIΩN ortada üç ayak yer almaktadır. MÖ 180-30 yıllarına tarihlenmektedir[531] (Kat. No. Na-7). Üç

[522] App. civ. 5.12.109.
[523] Donnellan 2012a: 165.
[524] Lacroix 1965: 141; Donnellan 2012b: 181.
[525] SNG v. Aulock; n.8121.
[526] Nilsson 1906: 177.
[527] BMC Caria 1897: 136. No. 24. Res. XXII. 12; 137. no. 34. Res. XXII. 13; 138. No. 42; Taşlıklıoğlu 1963: 66.
[528] Ekici 2013: 32; Taylan 2017: 57; BMC Caria 137: 30-32; http://hno.huma-num.fr/browse No: 1751 (04. 01. 2019).
[529] SNG Lockett 1625.
[530] BMC Caria 137: 30-32; BMC Caria: 137, 26-27; BMC Caria 136: 24; BMC Caria 137: 30-31.
[531] BMC Caria 138, 42-44; SNG Cop., 449.

ayak Apollon'un atribütleri arasında yer almaktadır ve genellikle sikkeler üzerinde tasvir edilmektedir. Diğer bir örnekte ise benzer betimler mevcuttur. Ön yüzde, sağ profilden verilmiş defne çelenkli Apollon başı, arka yüzde lejantta MYN. ortada üç ayak ve ΣYM. yer almakta olup Magistratı Symmachos'tur[532]. Sikke MÖ 2-1. yüzyıla tarihlenmektedir (Kat. No. Na-8).

Commodus'a ait sikke üzerinde ön yüzde defne yapraklı çelenkli büst sağa, arka yüzde MYNΔIΩN lejantı Apollon alçak bir platform üzerinde sağa doğru durmakta ve elinde defne dalı tutmaktadır. Sikke MS 191-192'e tarihlenmektedir[533] (Kat. No. Na-9). Diğer bir sikke örneğinde ise defne çelenkli Apollon sağa, MYN… konik/çan formlu iki kulplu ve üç ayaklı taşınabilir ateş sunağı yer almaktadır[534]. MÖ 2-1. yüzyıla tarihlenmektedir (Kat. No. Na-10).

Roma Dönemi'ne tarihlenen sikkenin ön yüzünde Septimus Severus ve Iulia Domna büstleri yer almaktadır. Arka yüzünde ise cepheden Apollon ve Artemis betimlenmiştir[535]. Apollon başı sağa dönük, uzun khiton ve himation giymiş, sağ elinde plectrum sol elinde lir tutarken Artemis ise cepheden, başı örtülü, kısa khiton ve peplos giymiş, her iki elinde de birer dal ile görülmekte olup iki tanrının arasında ise bir tripod ateş altarı ve onun çevresinde de kıvrılmış yatan bir yılan; ayrıca Artemis'in yanında yanan bir altar görmek mümkündür[536]. MS 193-211 yıllarına tarihlenmektedir (Resim 63; Kat. No. Na-11). Homonia sikkesi olarak tanımlanmaktadır. Karşılıklı anlaşma, uyum anlamına gelmektedir[537]. Ayrıca, Faustina I Dönemi'ne ait ΦAYCTEINA ΘEA CEBACTH / MYNΔIΩN lejantı yer alan iki zeytin dalı veya ağaç arasında yarım daire şeklinde kapaklı daha küçük süslü sunakla örtülü büyük kare bezemeli sunak görülen örnek de Myndos sikkeleri arasında yer almaktadır (Kat. No. Na-12).

Bu sikkelerin varlığı birer tesadüf değildir. Sunak, yazıt ve kültle ilgili sikkeler burada Apollon kültünün ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Benzer sikke örnekleri Naxos kentinde de görülmektedir. MÖ 420 ve 403 arasında bastırılmış sikkelerde Apollon, başında defne çelengi ve Arkhegetes epitheti ile tasvir

532 SNG Tübingen Nr. 3459.
533 https://www.wildwinds.com/coins/ric/commodus/_myndos_ANS_100-46728.txt (18.10.2020)
534 SNG Cop 444; BMC 34-35.
535 BMC Caria 1897: 138. No. 38. Res. XXII. 14.
536 BMC Caria 139, n. 48; Sina 2003: 298.
537 Dönmez-Öztürk 2006: 25-27.

edilmektedir[538] (Resim 64). Sikkelerden de anlaşıldığı üzere Naxos halkı için "*Apollon Arkhegetes*" kentin odak noktası olmuştur[539].

Arkhegetes kültünün görüldüğü diğer bir yer ise **Delos**'tur. Yapı kompleksi 1921 yılında Apollon tapınağı ve Gymnasium arasında keşfedilmiştir. 1930-33 yılları arasında Fernand Robert tarafından kazılmıştır[540]. Burada yer alan Arkhegesion ise iki yapıdan oluşmaktadır. Batıda dikdörtgen duvar yapısı avlu merkezinde bir kül yığını bulunan peristil, doğuda dikdörtgen bir yapı yer almaktadır[541]. Üç uzun dikdörtgen yapı, kuzey-güney doğrultuda toplamda yaklaşık 53 m x 6,5 m ölçülerinde 8 odalık bir sıra oluşturmuştur. Batıda 21 m x 18,5 m ölçülerinde kabaca kare bir açık hava avlusu yer almaktadır (Resim 65). MÖ 6. yüzyıldan kalma bir duvar kısmen taş döşeme altına gizlenmiş, bu kutsal alanın içinde daha küçük bir meydan oluşturmuş ve tapınağın en eski formu olan ve ahşap peristil sütun dizisiyle çevrili bir avlu çizmiştir. Epigrafik verilere göre, bu yapının "τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀρχηγέτου" Apollon Arkhegetes'e ait olduğu tanımlanmıştır. Ancak bu kanıt tek başına ne bir kültün varlığını ne de Arkhegetes'in Anios[542] olduğunu kanıtlar. Bununla birlikte yaklaşık 300 yazıtlı çanak çömlek parçasının incelenmesi, dört tür adanmışlık sağlar: θεοῦ, Ἀρχηγέτηι veya Ἀρχ (ηγέτου), Βασιλέος ve Ἄνιο; edebî kaynaklarda kendisine verilen adlara karşılık gelen Anios'un adını ve unvanlarını taşıyan çok sayıda parça, yapının Arkhegesion'u "tartışılmaz" olarak tanımlamasını sağlar. Kült faaliyetlerine gelince şunlar söylenebilir: avlunun merkezinde 9 m x 6 m boyutlarında, üzerinde yazılı çanak çömlek parçaları ve hayvan kemikleri (ağırlıklı olarak koyun) içeren, açıkça ἐσρα kül sunağı olan, holokostik kurban için kullanılan ve tipik bir kül yığını vardır[543]. Kahraman-kült ritüeli; ayrıca, bu, "ἐσχαρών" formunun ἐσχάρα alanını ifade ettiği "τ] οῦ ἐσχαρῶνος τοῦ ἐν τῶι τεμένει τοῦ Ἀρχηγέτου"[544] yazıtıyla da desteklenmektedir[545]. Delos'taki Anios kültüyle ilgili eski yazılı kaynakların azlığına rağmen, epigrafik ve yapısal kanıtlar öylesine büyük bir arz içindedir ki burada gerçekten de ktistik[546] bir kahraman kültünün gerçekleştiği kesin olarak

---

538 Rizzo 1968: 156 nos. 25-29; Cahn 1978: 134-138 figs. 107-109; Lane 2009: 83; Donnellan 2012b: 173

539 Donnellan 2012b: 175.

540 Robert 1953.

541 Bruneau 1970: 424–426; Kuhn 1985: 227–232; Ekroth 2002: 36.

542 Apollo ve Rhoeo'nun oğlu Anios, annesi babası tarafından bir sandık içinde denize atıldıktan sonra Delos'ta doğdu, kehanet armağanını miras aldığı babası Apollon'un rahibi olmuştur. Bruneau 1970: 413.

543 Ekroth 1998: 120.

544 IG XI: 2, 156A.23.

545 Kül sunağı Arkhegetes'in temenosundaki ἐσχάρα'dan bahseden bir yazıt ile ilişkilendirilmektedir. Ekroth 1998: 120 dn.24.

546 Koloninin kurucusunu bir kahraman olarak kutlamak için eşlik eden bir ktistik kültün ortaya çıkması şaşırtıcı değildir. Ancak kurucu sadece οἰκιστής olarak değil, aynı zamanda ἀρχηγέτης - ortak ata olarak da

çıkarılabilir[547]. Sunakta bulunan yazıt sayesinde bu yapı MÖ 3. yüzyılın ortasına tarihlenmektedir[548]. Kutsal alanda tapınak olmaksızın inşa edilen örnek olması bakımından Myndos'taki sunak yapısı ile benzerlik göstermektedir (Resim 66).

Kült alanları bazen de sadece temenosu çevreleyen bir sınır ve tapınaktan oluşmaktadır[549]. **Naxos'taki (Yunanistan)** Arkhegetes kutsal alanında anıtsal bir propylon yer almaktadır[550] (Resim 67). Bununla birlikte bugüne kadar altar yapısına ait herhangi bir iz bulunamamıştır. Bu nedenle mimari parçaların muhtemelen kutsal alandaki bir propylona ait olduğu düşünülmektedir (Resim 68)[551].

MÖ 6. yüzyılın 3. çeyreğinde yapımına başlanan Palatia Yarımadası-Naxos kentinde anıtsal mermerden yapılmış İyonik peripteros düzeninde şimdiye kadar yapılmış ünik tapınaklardan birisidir. Bu tapınağın yaklaşık ölçüleri: 57,5 m uzunluğunda, 26,5 m genişliğinde'dir. Cella, dört sütunlu çift sıra ile üç nefe bölünmüştür. Tapınağın etrafı küçük kenarlardan ikiye katlanmış bir pteron (6x12) ile çevrilmiş olmalıdır (toplam boyutlar 59m x 20 m). Anıtsal girişin eşik seviyesi 1,10 m olmasıyla cellanınkinden daha yüksek bir konumdadır. Bu seviye ile herkes tarafından görülmesi amaçlanmıştır. Tapınak hiçbir zaman tamamlanmamıştır, Lygdamis'in zulmünün sona ermesinden hemen sonra, MÖ 524'te inşası durdurulmuştur. Anıtsal pervazları ile dev ana kapı, bugün korunan tek yükseltidir: dört monolitik unsurdan oluşmaktadır. Kapının genişliği 3,6 m ve yüksekliği ise 5,96 m dir[552](Resim 69-72).

Yapı Tran Lygdamis'in hükümdarlık dönemi ile ilişkilidir. Bu tiranın MÖ 524'te düşüşüyle proje terk edilmiştir, aynı zamanda kült bu zamanda patlak vermiştir. 1968-1972 yılları arasında Gottfried Gruben tarafından yapılan çalışmalar henüz bitmemiş bir yapının sonuçlarını gözler önüne sermektedir. Yapıda cella ve iç sütunlar çoğunlukla inşa edilmiştir. Peristasis güneydoğu temeline hâlen başlanmamıştı. Ayrıca sütun başlıkları, saçaklık ve çatı kiremiti izlerine rastlanmamıştır. Aynı zamanda oldukça büyük anıtsal giriş kapısı yer almaktadır. Yapı daha sonraları erken Hristiyanlık kilisesine dönüştürüldükten sonra, Orta

ibadet edilmiştir. Jones 2010: 1. Tamamen endemik bir kült olarak, oikistin koruyucu tanrısı, göç topraklarından farklı ancak bir soy ve gelenek duygusunu sürdüren yerleşimciler için yeni bir sivil kimliğin temelini oluşturmaktadır. Jones 2010: 3-4.

547 Jones 2010: 8.
548 Ekroth 2002: 38.
549 Eren 2003: 23.
550 Şahin 2017a: 181.
551 Şahin 2017a: 180.
552 Welter 1924: 17-18.

Çağ'dan beri yağmalanmıştır. Böylelikle propylon yapısı ile yapının en alt temel kalıntıları in situ olarak korunmuştur. Büyük kapının temeli ve ayrıca mevcut tapınak kapısının temeli eşik ve iki ayrı temel başlığına dayanmaktadır. Platform üzerinde konumlanmış kapı yüksek ve mermerden yapılmıştır. Eşik taşı, yapı temelini ikiye ayırmaktadır. Böylece soffit sütunları (soffit pillars) direk olarak kuvvetini yapıya vermektedir[553] (Resim 68-72).

Son zamanlarda, yapının 1. evresinde planın yönü 180 derece değiştirilmiştir. Planlamaların ya birinci ya da ikinci evresine ait olan bazı mimari elemanlarda değişikliklerin başka izlerine rastlanılmıştır. Bu gerçek, oldukça iyi bir şekilde yeniden inşa edilebilecek iki mimari detayda gösterilmektedir. 1. duvarın tabanı ve duvarın alt profili üzerine astragalos yerleştirilmiş yivli torus yapının 1. evresine aittir. Tapınağın boyutları oldukça anıtsal olmasına karşılık, profiller küçük boyutlarda uygulanmıştır. Bu durum tapınağın 1. evresinin MÖ 550-540'a tarihlenmesine izin vermektedir. Doğu kapısı çerçeve pervazları 2. evreye aittir. Bunların detayları özellikle son zamanlarda astragalos ve kymation özellikleri yapının MÖ 530'a verilmesini sağlamaktadır[554].

Cyrene[555] agorasında en erken kutsal alanlardan birisi olarak Apollon Akhegetes tapınağı bilinmektedir[556]. MÖ 7. yüzyılda, duvarları boyunca tanrıya genellikle (boyalı) pişmiş toprak seramikler şeklinde ve aynı zamanda cilalı taşlar ve kemikleri de dâhil olmak üzere adaklar yerleştirilmiş basit bir açık hava kutsal alan özelliği göstermektedir. Seramik üzerinde yer alan ithaf (Arkhegetes) buranın koruyucu (Baş Kurucu veya Kurucuların Lideri) tanrısının Apollon Arkhegetes olduğunu göstermektedir[557].

Cyrene agorasında yer alan bu erken "U" formlu tapınak (oikos/oda/altar)[558] MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısında inşa edilmiştir. Yapı bakımından (oikos/oda/altar) şeklindedir[559]. Yapı, doğu-batı doğrultudadır. Malzeme bakımından mermer kullanılmış, ölçüleri 22,08 x 5 m ve yükseklik 2,40 m'dir[560] (Resim 73-74). Tapınak ince izodomik kesme taş duvardan yapılmıştır. Detaylı bir şekilde süslü mermer kapı çerçevesi yapının doğu kısmında E bölümünde yer almaktadır. Kült heykeli için arka duvara doğru küçük bir sunak kaidesi yer

553 Lambertz 2009: 1.
554 Lambertz 2009: 10.
555 Cyrene, Libya'da bulunan çok önemli bir Yunan kolonisi, kıyıdan birkaç km içeride, aşağı yukarı Nil Deltası ile Tunus arasında yarı yolda yüksek bir delta üzerinde yer almaktadır. Howatson 2013: 530.
556 Yavis 1949: 69; Giudice 2006: 1.
557 Kenrick 2013: 175.
558 Yavis 1949: 69.
559 Stucchi 1975: 50; Purcaro 2001: 25 – 80; Giudice 2006: 1.
560 Yavis 1949: 187.

almaktadır[561].

Kapı dorik, düz bir çerçeve ve üst kornişi destekleyen pürüzsüz bir arşitrav ile nihayetlenmiştir. Çerçeve kısmının kalıpları deniz kabukları ile ince bir katman şeklinde dekore edilmiştir. Dorik yapı bu şekilde yumuşak bir etki yaratmaktadır. Tapınağın duvarları pseudo-isodomik taş işçiliğiyle güzel bir şekilde yükseltilmiştir[562].

MS 2. yüzyılda, Yahudi İsyanı'nda tapınağa verilen hasarın ardından, şimdiki hâliyle restore edilip genişletilmiştir[563] (Resim 75-76).

Tapınak, MS 3. yüzyılın ortalarından sonra dinî rolünü kaybetmiş ve seküler amaçlara uyarlanmış görünmektedir[564].

Hierapolis antik kentinde de Apollon Arkhegetes kültüne işaret eden veriler yer almaktadır. Sikkeler ve kutsal alanda tespit edilen yazıt sayesinde burada kültün olduğu kesinleşmiştir. Traian Dönemi'ne ait sikkelerde Apollon Arkhegetes, uzun bir khitona sarılmış sağ elinde mızrağı, sol elinde de lyrası olduğu hâlde, ayakta sağa bakar vaziyette görülmektedir. Bu sikke örnekleri Hadrianus Dönemi'nde de devam etmiştir[565] (Resim 77).

Apollon başlangıçtan itibaren koloninin koruyucu tanrısı olmuştur ve Hierapolis sikkelerinde ana tip olarak bilinmektedir ve Koloni kuruluşlarında rehber ve geleneksel patron olarak bilinmekte ve aynı zamanda Seleukoslar Hanedanı'nın koruyucusudur[566].

Kentte yapılan araştırmalar sonucunda Apollon kutsal alanı ile ilgili detaylı bilgilere ulaşılmaktadır. Kentin merkezinde Apollon kutsal alanı yer almaktadır. Kutsal alanda ele geçirilen yazılı belgelerin hepsi İmparatorluk Dönemi'ne aittir[567]. 2003 yılında yapılan kazı çalışmalarında tespit edilen arşitrav üzerinde alanla ilgili ithaf yazılarına ait az sayıda parça bulunmuştur. Sütunlar ve Apollon Tapınağı'nın arşitravları üzerindeki diğer yazıtlar Tiberius Dönemi'ne tarihlenmektedir. Hierapolis'in koruyucu tanrısı olarak bilinmektedir[568].

Mimari görünümüyle en önemli kutsal alan Apollon Arkhegetes'e aittir. Ortada yer alan İon düzeninde büyük tapınak (Tapınak B) ve güney tarafta yer alan Tapınak A, kehanet

561 Kenrick 2013: 175.
562 Stucchi 1975: 50.
563 Önceki oikosun önüne, her iki yanında iç revaklar bulunan bir ön avlu eklenmiştir; agoraya geniş bir açıklığı olan giriş kapısı, birbirine geçen sütunlu girişle üçe bölünmüştür ("Cyrene" sundurması). Bu tasarım, dönemin diğer Roma tapınaklarından tamamen farklıdır. Kenrick 2013: 176.
564 Kenrick 2013: 176.
565 Head, BMC, Phrygia 228-229; Taşlıklıoğlu 1963: 57; Kerschbaum 2014: 16.
566 Ritti 2017: 127.
567 D'Andria 2003: 136.
568 Ritti 2007: 92-93.

uygulamalarıyla yani Apollon Kareios kültüyle bağlantılı olduğu düşünülmektedir. En kuzeydeki tapınak C tonoz örtülü yeraltı mekânına sahip monopterostur. Apollon kutsal alanlarında Apollon Helios Lairbenos, Leto ve Artemis'e adanmış alanlar da mevcuttur[569](Resim 78-80).

Helenistik değerleri taşıyan yeni sakinler, Apollon Arkhegetes'in tanrı olarak kabul edilmesini istemişlerdir. Tanrı, yerleşme sürecinde her zaman rehber olarak tapınım görmüş; Seleukos Hanedanı'nın koruyucusu hâline gelmiştir[570].

Kutsal alanda, A tapınağında ithaf yazıtının olmaması nedeniyle A tapınağının Hierapolis pantheonundan belirli bir tanrıya bağlanması önerisi, anıtın mimari özelliklerinin yorumlanması ve Apollon kutsal alanı içindeki analizine dayanmaktadır. Augustus Dönemi yapılaşma programı B ve C tapınaklarının inşasına ve Helenistik Dönem A yapısının yeniden yapılandırılmasına neden olmuştur. Hieronda yapılan bu denli derin dönüşüm sadece mimari boyutla sınırlı değildir, aynı zamanda ritüelleri ve kültlerini de kapsamaktadır. Yeni B tapınağının Apollon Arkhegetes'e ilişkilendirilmesiyle farklı Apollon figürleri arasında tanrı tarafından yürütülen politik işlevin boyutuna ve konumuna daha uygun bir şekilde ayrım yapılmıştır. Orijinal A tapınağı Apollon Kareios olarak kalmış, gerçek yerel bir tanrı olarak Hierapolis'in koloni öncesi tanrısı olarak şekillendirilmiştir. Sonuç olarak sikke ve heykel ikonografisi, yazıtlar ve anıtlar bütüncül bir dinî programın ana hatlarını ortaya çıkartmaktadır. Kompleks ise Hierapolis pantheonunun kesin yapılanmasını vermektedir. Apollon Arkhegetes, Apollon Kareios ve Apollon Lairbenos işlevlerinde tamamen bağımsız bir kişi olarak aynı kutsal alanda var olabilmektedir. Daha sonraki dönemde ise tiyatroda birikte kutlanmıştır. İlk imparator zamanında B tapınağının temeli ve cellası yapılmıştır. Tiberius zamanında ise peristasisin bazı sütunları işlenmiştir. B tapınağının bezeme motifleri ise Geç Augustus Dönemi'ne tarihlenmektedir. Bu tapınak ion peripterosu şeklinde yapılmıştır. Planı ve düzen seçimi açısından Küçük Asya mimari geleneğine uygun şekilde inşa edilmiştir. Apollon Arkhegetes, Ephesos Artemisi, Aphrodisias Aphroditesi ve Aizanoi Zeusu Asya'nın büyük tanrıları için yapılan tapınaklar gibi temsil edilmektedir[571].

[569] Ritti 2017: 147.
[570] Ritti 2017: 304.
[571] İsmaelli 2017: 457.

Arkhegetes sıfatı yeni kolonilerin kurulmasıyla bağlantılıdır ve buna göre, Kyme Ephoros'tan sonra, mitolojik veya tarihsel, tüm oikistlere[572] Cyrene gibi şehirlerde de bu sıfat kullanılmaktadır[573].

Karia Bölgesi'nde de külte dair izler vardır. Yazıt ve sikkelerin ışığında Halikarnasssos kutsal alanın yeri belirlenmemiş olmasına rağmen Apollon'un, Halikarnassos için baş tanrı olduğunun arkeolojik veriler sayesinde söylenmesi mümkündür. MÖ 5. yüzyıla tarihlendirilen mezar steli sayesinde mezar sahibinin Apollon sunağını güzelleştirerek mücevherlerle süslü bir heykel adadığı anlaşılmaktadır[574].

MÖ 455 yılına tarihlenen diğer bir stel örneğinde ise kentteki Apollon tapınağından bahsedilmesi önem arz etmektedir[575]. Halikarnassos'ta Apollon iki farklı sıfat ile karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki Agyieus (αγυιευζ); sokakları, yolları, kapıları, evin içini ve dışını koruyan koruyucu tanrı anlamına gelmektedir[576]. Halikarnassos'ta Apollon'un "Kurucu Tanrı" olarak da tapınım gördüğüne işaret eden yazıt Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilmektedir. Apollon'un Halikarnassos'taki sıfatlarından ikincisi Arkhegetes (Αρχηγετηζ); başlangıçta rehberlik eden, kurucu anlamlarını içermektedir[577]. Halikarnasos ve Myndos'ta kurucu baş tanrı olarak tapınım görmesi, bölgede gördüğü saygı ve değerin onayı anlamına gelmektedir. Bölgenin başkenti durumundaki Halikarnassos'un varlık nedeni, başlangıçta rehberi ve kurucusu olan tanrı Apollon'dur. Apollon'un Arkhegetes sıfatı ile anıldığı yazıt, Roma İmparatorluk Çağı'na tarihlendirilmektedir[578].

Apollon tapınağından bahseden bir başka yazıt, kent takviminde yer adları ile ilgili bilgiler içermesi bakımından önemlidir. Yazıt içeriğinden Apollonion ayının, kent takvimindeki önemli aylardan biri olduğu anlaşılmaktadır[579].

Halikarnassos'ta kültü olduğu düşünülen Apollon'un karakterine ışık tutacak diğer kaynaklar da sikkelerdir. Apollon sikke betimlemelerinde MÖ 400-377 yıllarından başlayarak Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar yer almaktadır. MÖ 5. yüzyıl ile MÖ 1.

[572] Koloni kuran kimse. Çelgin 2018: 539.
[573] Kerschbaum 2014: 16; Ismaelli 2017: 409.
[574] Hirschfeld 1916: 49, no. DCCLXXXVI; Merkelbach 1998: 47; Sina 2012: 229.
[575] Taşlıklıoğlu 1963: 57.
[576] Agyieus sıfatı ile Apollon Kıta Yunanistan'da mil taşı formunda, fallik, loutrophoros kap formunu anımsatan bir simge ile temsil edilmiştir LIMC 327-332. N. 1-27.
[577] Fontenrose 1969: 116.
[578] Hirschfeld 1916: 59-60, no. DCCCXCIII; Sina 2012: 230; Taşlıklıoğlu 1963: 55-58; Gürdal 2007: 18.
[579] Şahin 1976: 19; Gürdal 2007: 18; Sina 2012: 231.

yüzyıl arasına tarihlendirilmelerinde tanrı hep sikkenin ön yüzünde ve defne çelengiyle süslü başıyla betimlenmiştir[580].

1.4. MİMARİ YAPI KALINTISININ KARŞILAŞTIRILMA ve TARİHLENDİRİLMESİ

Myndos'taki Apollon Arkhegetes altarı ile benzerlik gösteren bazı kutsal alanlarla karşılaştırma yapmak mümkündür. Tipolojik olarak basamaklı/anteli ya da Π formlu altarlar sınıflandırmasına girmektedir (Resim 81-82). Bu tip sunakların her zaman tapınağa ya da doğuya bakması gerekmemektedir Aynı durum, Myndos altarının kuzey-güney doğrultuda konumlanmasından da anlaşılmaktadır. Sunakla ilgili üst yapı elemanları tespit edilmediğinden sadece yapının devamı içinde önerilerde bulunulmaktadır. Basamaklı altarlar yan yüzlerinde antelerin yer aldığı bir form olarak karşımıza çıkmaktadır. Prothysis'in üzerinde dururlar ve derinlikleri çoğunlukla aynıdır. Üç veya daha fazla basamak varsa bir merdivenden, yani basamağı olan bir ön sunaktan söz edilebilmektedir[581]. Kurban vb. adağını sunmak isteyen kişi basamaklar aracılığıyla altarın ana merkezinde yer alan kurban sunağını kullanmaktadır.

Myndos örneğinde "U" formu yapının kuzey bölümü geç dönemde sarnıç yapılarak tahrip edildiğinden dolayı merdiven olma ihtimali olabilmektedir.

Benzer altar örneklerine kronolojik olarak bakıldığında MÖ 6. yüzyıl- 5. yüzyıla tarihlenen basamaklı, ante altar sınıflandırmasında yer alan diğer bir örneğin ise Paros'ta olduğu görülür. Büyük boyutlu ante altar, ante tepesi (antenbekrönung) ve çift kymaya sahip birkaç parçadan ve ayrıca sunak masası için uygun olan ilgili kyma parçalarından çıkarılabilir. Kesin boyutları bilinmemekle birlikte, bu altar Paros'ta bulunmaktadır. Ante kısmındaki bezeme üç katmandan oluşmaktadır. En alt kısımda astragal, üstte iki sırada ise İon kymationu yer almaktadır. Toplam yükseklik yaklaşık 29 cm'dir. Parçanın ön tarafında alt katmanda beş yaprak ve ortada üst katmanda ise eksenel boyutu 11,3 cm olan altı yaprak yer almaktadır. Üçgen çatı üzerinde palmet alnın alt genişliği ve dolayısıyla antenin duvar kalınlığı yaklaşık 56 x 108 cm'dir. İyi korunmuş iki üst köşede, her birinin altına bir çift spiral ve yedi yapraklı bir palmet sarkan toplam dört kıvrık yaprak bulunmaktadır[582](Resim 83).

[580] BMC Caria 1897: 102 no. 3-4, res. XVIII.3; 104, NO. 18-19, res. XVIII.10; 107, no. 48; Sina 2012: 230.
[581] Ohnesorg 2005: 6.
[582] Ohnesorg 2005: 21.

Diğer bir örnek ise Paros Hestia Kutsal Alanı'ndan, klasik blok altar sınıflandırması içerisinde yer alan basamaklı altar grubundadır. Sunak, MÖ 4. yüzyılın 2. ya da 1. çeyreğine tarihlendirilmektedir. Üç sıra üst üste krepis ve üzerine oturan parapet duvarları yer almaktadır. Altarın alt kenarında iki dübel deliği yer almaktadır[583](Resim 84).

Helenistik Dönem'e tarihlenen -Prytaneion Delos- altarının ön cephesi batıya yönlendirilmiştir. Hiçbiri belirli bir tapınağa ait değildir; kutsal alanın merkezine ve arkası <Prytaneion'a doğrudur, bu sunağın güneydoğu köşesi yaklaşık 70 cm kadar gelmektedir. Altar tipi olarak üçgen alınlıklı ve arka korkuluklu blok sunak olarak sınıflandırılmıştır. Üçgen bölümlü altar yapısı granit ve mermerden yapılmıştır. Krepisin alt basamağı 3, 96 x 3,11 m, 2. basamak 3,60 x 2,60 m en üst kısım ise 3,26 x 1,75 m ölçülerine sahiptir. Altar doğu-batı doğrultudadır. Korkuluklu bir şekilde yapılmıştır. Prothesis katmanının iki yan tarafında üçgen yüz mevcuttur. Günümüzde sadece kuzey tarafındaki blok korunmuştur. Ardından burada Dor kyma ile taçlandırılan masa bloğu görülmektedir[584]. Sunak, Prytaneion'da bulunan en büyük ve geç döneme tarihlenen sunak yapısı olarak bilinmektedir. Krepis üzerinde U formlu kenetler mevcuttur. Bu kenetlerin Helenistik Dönem'e işaret ettiği düşünülmektedir[585]. Aynı zamanda dübel delikleri de mevcuttur. Altarın hangi tanrı için yapıldığı tam olarak bilinmemektedir. Altar form bakımından Helenistik Dönem'e işaret etmektedir. Sol tarafta yer alan antenpfeiler (ante sütunu[586]) kırıktır[587](Resim 85-87). Myndos altarı ile hem tip hem de dönem bakımından benzer özellik göstermektedir.

Pergamon sunağı, "U" formlu altarlar içerisinde en özgünü ve altar tipleri içerisinde en zengin form özelliklerini gösteren Helenistik Dönem sunaklarından birisidir. Kentin en yüksek noktasına yapılmamıştır ancak kente batıdan ve doğudan gelen seyyahların daha uzak bir konumdan bile görebildikleri bir yere inşa edilmiştir[588] (Resim 88-89). Beyaz mermerden yapılmış olan bu sunak koyu renkli sur duvarlarının oluşturduğu arka fon sayesinde daha iyi fark edilebildiği en uygun yere inşa edilmektedir. Sunak yapısının II. Eumenes'in yeniden şekillendirdiği kentin önemli bir yapısı olarak bilinmektedir[589]. Bu

583 Ohnesorg 2005: 42.
584 Ohnesorg 2005: 61.
585 Ohnesorg 2015: 62.
586 Tapınak ya da benzer yapıların yan duvarlarının süslü bitiş noktaları. Kenar ayak; bir girişte yandaki duvarların önüne konmuş gömme sütun benzeri ayak. Tomlison 2012.
587 Ohnesorg 2005: 61.
588 Kaestner 2014: 456.
589 Kaestner 2014: 458; Gates 2015: 390.

büyük anıtsal sunağın inşası için Helenistik Yukarı Kale'nin hemen alt kısmında özel bir teras oluşturulmuştur. Bu teras kuzeydeki kayalık alanların açılması ve güneydeki evlerin yıkılıp buraya dayanıklı istinat duvarının yapılmasıyla oluşturulmuştur[590]. Teras kuzey-güney doğrultuda 69 m derinlik; güneyde 777 m, kuzeyde ise 92,50 m genişliğindedir. Yukarı Kale yapısına doğusundan bir giriş ile bağlanmaktadır. Girişe ise etrafını çevreleyen duvara paralel olarak 6,35 m genişliğinde ve 31,50 m uzunluğunda bir rampa yapılmıştır. Sunak alanının kuzeydoğu köşesinin yakınından bu rampaya geçilmektedir. Günümüze kadar propylon şeklinde anıtsal bir girişin varlığı bugüne kadar ispatlanamamıştır. Temenosun ince doğu duvarı, Eumenes Dönemi için tipik bir duvar örgü sistemi olan çok sayıdaki yüksek sıra ile alçak bağlantı sıralarının dönüşümlü olarak yer aldığı bir düzene sahiptir[591].

Sunak yapısı için ilk önce 5,92 metre yüksekliğinde ve batı kısmında 20 metreden geniş basamaklara sahip bir podyum yapılmıştır. Tüm bu altyapı profillerle kaplı dört basamaklı bir krepise bölünmüştür[592].

Büyük sunak bir ion mimari geleneğini yansıtmaktadır. Platform yapısına çıkarılmış olan duvar yapısının esas kurban sunağını üç taraftan dikdörtgen çevirmektedir. Açık olan taraftan bir basamakla platforma çıkılmaktadır. Kült ile ilgili nedenlerden dolayı bu tip sunaklar doğuya dönük olmaktadırlar. Kurban adağını sunmak isteyen kişi buraya batıdan girmektedir. Eumenes'in sunağın da bu kurallara uyma zorunluluğu bulunmaktadır. Mermerden yapılmış sunak 35,64 m genişliğinde ve 33,40 m derinliğindedir. Batı taraftaki basamak ise 20 m genişliğe sahiptir. Diğer sunaklarla karşılaştırmak zordur çünkü kendi türünde tek ve benzersiz bir anıttır[593]. Sunağın ana merkezinde kurban sunağı yer almaktadır. Π şeklindeki bir plana sahip yapısı ile Kos ve Knidos'ta bilinen Helenistik Dönem sunaklarına benzemektedir[594] (Resim 90).

Mimari düzen bakımından yapının parmaklık ızgarasını anımsatır şekilde birbirlerini dikine kesen tüf duvarlarından oluşan bir temel çekirdeği bulunmaktadır. Bu temeller günümüzde de yerinde korunmaktadır. Bunlar kaide yapısının iç kısmını oluşturmaktadır.

590 Radt 1984: 13; Kaestner 2014: 462.
591 Radt 1984: 12; Kaestner 2014: 464.
592 Kaestner 2014: 466.
593 Scholl 2014: 480.
594 Radth 2002: 172.

Dış kaplaması olarak ise gri damarlı mermer tercih edilmiştir[595]. Sunak Helenistik Dönem'den Geç Roma Dönemi'ne kadar anıtsal özelliğini korumuştur.

"Knidos Karneios Kutsal Alanı[596]" Knidos'un batısında Liman Caddesi ile doğu-batı yönlü Ana Cadde'nin kesişim noktasında kentin sosyal ve dinî yaşamının merkezinde yer almaktadır. 50x70 m boyutlara sahip bir teras üzerine inşa edilmiştir. Teras, kuzeyden dik bir meyille inen kayalara karşı güçlü duvarlarla sınırlandırılmıştır[597]. Bu duvarlar aynı zamanda daha yukarıda bulunan terasların zemin toprağını desteklemiş olmalıdır. İstinat duvarları için, yine dış tarafı bombeli konglemera blokları kullanılmıştır. Bloklar hem izodomik ve hem de poligonal tekniklerle birleştirilmiştir. Kutsal alan topoğrafik olarak kuzeyden güneye doğru azalan bir eğime sahiptir. Myndos'ta da aynı durum söz konusudur. Kutsal alana giriş kentin en önemli iki caddesinin kesişim noktasında bulunan anıtsal girişten (propylon) sağlanmaktadır[598]. Mavimsi gri kireç taşı ve oldukça kaliteli beyaz mermerden inşa edilen bu yapı, 11,20 x 8,10 m boyutlarındadır. Yön açısından doğu-batı olarak konumlandırılmıştır. İon düzeninde inşa edilmiş propylonun doğu yönünde dört adet sütun yer almakta olup batısında ise bir tanesinin eşiği in situ olmak üzere üç kapı bulunmaktadır. Propylon yapısına ait mimari eleman parçalarından dolayı MÖ 300'lü yıllarda yapıldığı düşünülmektedir[599]. Günümüzde Apollon Karneios Kutsal Alanı'nda iki yapı görülmektedir. Bunlardan ilki kutsal alanın yaklaşık olarak kuzeybatısında, teras duvarına oldukça yakın hâldeki yapıdır. Yapı 19 m uzunluğa ve 11 m genişliğe sahiptir[600]. Kuzey tarafta ise en önemli yapı olarak bilinen tapınak ve sunak yer almaktadır. Myndos örneğinde olduğu gibi Geç Antik Çağ'da birçok defa üzerine yeni yapılar inşa edilmiş olduğundan sunağın tam olarak planını anlamak zordur. Günümüzde görülebilen kırık taş ve harçtan inşa edilmiş duvarlar muhtemelen Geç Antik Dönem'e aittir. Bu dönemde yeniden düzenlenen yapı doğu-batı yönlüdür ve yapıya bu kısımdan girilmektedir. Yapı duvarlarında genellikle moloz taşların kireç harcı ile birleştirilmesiyle oluşturulmuş bir örgü tekniği görülürken özellikle yapının doğu bölümünde farklı bir örgü tekniği görülmektedir. Düzgün kesilmiş kum taşlarından örülmüş bu kısım olasılıkla yapının ilk inşa evresine ait olup Geç

595 Radth 2002: 167.
596 Karneios adına diğer Apollon kutsal alanlarında olduğu gibi şenlikler düzenlenmektedir. Şenliklerde geleneksel koşu yarışmalarının yanı sıra diğer sporlar, müzik, şiir ve tiyatro ile ilgili yarışmalar ve etkinlikler de organize edilmektedir. Gürdal 2007: 10.
597 Gürdal 2007: 10.
598 Eran 2019: 83.
599 Bruns-Özgan 2002: 66-72; Doksanaltı vd. 2018: 51.
600 Bruns-Özgan 2002: 66; Bankel 2009: 325 Abb. 3.

Antik Çağ'da tekrar kullanıldığı düşünülmektedir[601]. Yapı üç odalıdır, kuzey duvarında yer alan basamaklar yapıya ait ikinci bir katın olduğunu göstermektedir. Arazi şartlarından dolayı, yalnızca girişteki ante duvarları arasındaki sütunlar yer almaktadır. Dolayısıyla bu tapınak templum in antis'tir. Tapınağın iç kısmında büyük bir mermer yontunun alt kısmı hâla ayakta durmaktadır. Yapının bir Apollon tapınağı olduğunu terasın doğu tarafında bulunan ve yapıya ait olan yazıt göstermektedir. Bu altar 11,20 x 6,70 m boyutlarında dikdörtgen planlıdır. Kırık taşların sıkıştırılmasıyla inşa edilen temelin üzerinde konglemera bloklardan bir tesviye seviyesi (euthynteria)[602] yer almaktadır[603]. Sunağın çevresi, suyun kültle ilgili büyük ve önemli rol oynadığını göstermektedir. Alanın topoğrafyası ve sunağın yapı özelliği (formu) bakımından Myndos kutsal alanı ile benzerlik göstermektedir. MÖ 2. yüzyıla tarihlenen bu sunak örneği, 11 x 6,7 m genişliğe sahiptir. Myndos'ta yer alan Apollon Arkhegetes kutsal alanına göre boyutları daha büyüktür. "U" formlu yapı iki kademe halindedir. İlk kademe mavimsi gri mermerden toichobat ve orthostat blokları kullanılarak yapılmıştır (Resim 91 – 92). İkinci kısımda ise oldukça kaliteli ve ince işçiliğe sahip bloklarla oluşturulmuş ana sunak bölümü bulunmaktadır. Tapınak kısmında olduğu gibi batı yönünde yer alan beş basamak yardımı ile altar kısmına ulaşılmaktadır. Kazılar sırasında tespit edilen yazıtla yapının Apollon Karneios'a adandığı kesinlik kazanmıştır[604]. Ayrıca bu şehirde, Apollon ile ilgili Klaria bayramları kutlanmaktadır. Tanrı Apollon onuruna küçük ve büyük Klaria bayramları bilinmektedir[605]. Bu bayramlarda Pyrrhik yarışmalar, gruplar hâlinde yapılan silahlı danslarda da yer almaktadır. Ayrıca bu kutsal bayramlarda diğer Apollon bayramları ve şenliklerinde yapılan müzik ve spor müsabakaları da yapılmaktadır[606]. Aynı durum Myndos antik kentinde düzenlenen Apollonia şenlikleri için de geçerlidir. Yazılı belgelerle Knidos[607] ve Myndos kentlerinde bu şenliklerin yapılması kült ile ilgili önemli bilgiler sunmaktadır.

---

601 Doksanaltı vd. 2018: 53.

602 Antik Yunan'da, tapınak mimarisinde krepidoma olarak adlandırılan basamaklı podiumun en altında, toprak seviyesinde yer alan ince bir basamak şeklindeki düzleme tabanı olarak bilinmektedir. Tekçam 2007: 69.

603 Burns-Özgan 2004: 70-71; Bruns-Özgan 2013: 40-44; Demir 2016: 60.

604 Doksanaltı vd. 2018: 55.

605 Şahin 1998: 50.

606 Şahin 1998: 50.

607 Ayrıca Myndos antik kenti, Halikarnassos ve Knidos antik kentine birçok yönden benzemektedir. Kent coğrafyaları açısından Myndos antik kenti limanlarının bulunduğu kıyı hattı, Halikarnassos ve Knidos kentleri gibi tombolo oluşumudur. Her iki kent de çanak formundadır. Knidos antik kentinde de kuzeybatı ve güneydoğuda olmak üzere iki adet liman bulunmaktadır. Dumankaya 2013: 67.

Asar Adası'nda bulunan İon sütun başlıkları vb. yapı elemanlarının Knidos'taki kutsal alanda yer alan propylon ile benzerlik göstermektedir. Ancak ada üzerinde çok fazla alan olmaması ve Anadolu'da genel olarak in antis cepheli anıtsal girişli örneklerin görülmesinden dolayı farklılık göstermektedir.

Emecik (Triopion) Apollon kutsal alanı'nda da benzer bir yapı kompleksi görülmektedir. Datça ilçesinin 10 km doğusunda Emecik Mahallesi sınırları içerisindedir. Yerleşim Myndos'taki gibi kuzey-güney yönünde az eğimli bir arazide, denizden yaklaşık olarak 40-50 m yükseklikte üç ana teras üzerinde yer almaktadır. Güneyden ve batıdan temenos duvarı ile sınırlanmaktadır. Güney temenos duvarının kuzeyinde orta terasta tapınak ve doğusunda ise sunak yer almaktadır. Orta teras ile üst terası, doğu-batı doğrultusunda bir teras duvarı ayırmaktadır. Sunak yapısı dikdörtgen formda, "U" formlu, doğu-batı yönünde 8,30 m uzunluğundadır. MÖ 4. yüzyıla tarihlenen bu altar, ölçüler bakımından da Myndos'taki altar ile benzerlik göstermektedir (Resim 93).

Diğer bir kutsal alan ise Klaros'tur. Buradaki yapı, Myndos'taki altar yapısı gibi kuzey-güney doğrultusundadır ancak boyut bakımından bu altarın daha büyük olduğu bilinmektedir. Büyük sunak iki sıra hâlinde yükseltilmiş temel üzerine oturtulmuştur[608]. Apollon Tapınağı'nın 27 m doğusunda, tapınağın orta aksında bulunan 9 x 18,50 m ölçülerindeki Helenistik büyük Apollon sunağı Klaros kutsal alanı'nda "U" formlu bir yapıdadır[609]. Sunağın batı yüzü dört basamakla çıkılan bir platform şeklinde yapılmıştır[610](Resim 94-95).

Bir diğer karşılaştırma alanı ise Antikythera'da yer alan Apollon Aegileas kutsal alanıdır. Bu kutsal alan Helenistik şehir yapısı içerisinde antik limanın yakınında konumlanmıştır. Alanda Helenistik tapınak, altar ve peribolos bulunmaktadır. Kutsal alanın kuzeybatısı ve kuzeydoğusu denizle çevrilidir. Myndos altarı ile form bakımından benzerlik göstermektedir. Oldukça trapez (ikizkenar yamuk) formlu olan sunak 2,35 m uzunluğunda ve (maksimum) genişliği 1,92 m'dir[611]. Apollon Aegileias kutsal alanının mimari kalıntıları temel düzeyindedir ve yapay teras, tapınağın kendisi ve sunak için bir istinat duvarı olarak da hizmet eden bölge veya temenos duvarı (peribolos)'dan oluşmaktadır. Tapınağın kuzeydoğu kısmında 2,72 m derinlikte bulunan yapı, 2,35 m uzunluk ve 1,92 m genişliğe

608 Şahin 1998: 44.
609 Şahin 1998: 44; Akar-Tanrıver 2009: 96; Özer – Özer 2015: 54.
610 Akar-Tanrıver 2010: 21; Şahin 2012b: 320; Günata 2021: 43.
611 Kozatsas et. al. 2014: 171-172.

sahiptir. Temelin dört tarafı 0,25-0,30 m derinliğinde kireç taşı bloktan yapılmıştır[612](Resim 96).

Bir diğer benzer örnek ise Miletos'ta yer alan Apollon Delphinios kutsal alanıdır. Kutsal alan MÖ 7. yüzyılda agoranın güney batısında inşa edilmiştir. Bu alan Aslanlı Limanı'nın güneyinde yer almaktadır. Sunak kaidesinin en alt basamak sırası, avlu zemininin kaplama zemininden çok az yüksekte olup söz konusu basamak sırası, sunağın kareye yakın planlı kaidesinden ve batıda sunağın önüne yerleştirilmiş bir basamaktan oluşmaktadır. Sunağa batıdan çıkılmakta ve sunu doğuya[613] dönülerek yapılmaktadır. Sunak çevresinde iki eksedra ve başka anıtlara ait kalıntılar da bulunmaktadır. Altar yapısı ise MS 2. yüzyıla aittir. Dikdörtgen formlu sunak örneği Myndos kutsal alanında yer alan yapı ile benzerlik göstermektedir[614]. Apollon Delphinios da Arkhegetes gibi şehrin koruyucusudur. Ayrıca insan yasalarını onaylayarak sosyal ilişkilerin uyumunu sağlamaktadır[615](Resim 97-98).

Lagina Hekate Kutsal Alanı Altar Yapısı, sunuların ve çevresinde dinî seremonilerin yapıldığı kutsal alanın en aktif yapılarından birisi olarak bilinmektedir[616]. Altar yapısının üç sırası sütun sırası, en dış kısmı ise bir parapet ile çevrilidir. Bu kalıntılara göre ise parapetlerin dışında küçük sunakların olduğu düşünülmektedir (Resim 99). Arkeolojik verilere göre yapı tahrip olmuştur ve yapı herhangi bir tamirat görmemiştir. Altar yapısının kuzeybatı yönünde yer alan basamaklarla altara çıkılmaktadır. Podyum yapısının iç kısmının daha önceki yapı dönemine ait olduğu düşünülmektedir. Çoğunluğu tavan kaseti olan bloklar, orta kısmı ise moloz taş ve harç dolguludur. Altar çevresinde yapılan kazılarda, altarın alt yapısı ve üst yapısına ait yoğun mimari elemanlar tespit edilmiştir. Yapı hem yerinde korunmuş kalıntıları hem de çevreye dağılmış mimari blokları birlikte düşünüldüğünde, Anadolu'nun en iyi korunmuş basamaklı/sütunlu altarı olarak bilinmektedir. Mimari bezemeler ve arkeolojik verilere göre altarın MÖ 40 yılındaki tahribat sonrasında Augustus Dönemi'nde propylonun da yenilendiği dönemde inşa edildiği düşünülmektedir.

Diğer bir sunak örneği ise Pergomon'da yer alan altar A yapısıdır. Üst üste iki sıra krepis bulunan bu sunak üzerinde yivli bir orthostat bloğu yer almaktadır. Üst kısımda ise

612 Kozatsas et. al. 2014: 176.
613 Kutsal alanlar güneş doğudan doğduğu için doğuya bakmaktadır.
614 Herda 2011: 58; Niewöhner 2016: 61-62.
615 Herda 2011: 58. 72.
616 Söğüt 2019: 254 Resim 260.

kapak profili ile tamamlanmaktadır. Altar üzerinde yer alan volüt ve palmet kısmı boynuz benzeri bir hâl almıştır. Antik Çağ'da volüt duvar resimlerinde, rölyeflerde ve vazo resimlerinde yoğun bir şekilde görülmektedir[617]. Bu yapı Demeter Tapınağı'nın doğu kısmında, 9,50 m uzaklıkta ve 8,62,50 x 4.50,00 m ölçülerine sahiptir. Yapısal özellik bakımından çevresinde iki sıra 35-36 cm genişliğe sahip basamak yer almaktadır. İki sıra krepisten sonra ise 7,21 x 2,61 m ölçülerinde 92 cm yüksekliğinde dikdörtgen yivli bir orthostat blok görülmektedir. Dikdörtgen bir formda olan sunak, eksenel olarak pronaosun ön kısmında yer almaktadır. Demeter Tapınağı'nın batı uzun kenarı doğuya 9,50 m açılmaktadır. Sunağın doğuya bakan diğer uzun kenarı, oturma basamaklarının kuzey-güney duvarının kabaca bir uzantısıdır. Bu propylonlu terasın doğu alanı, oturma basamakları ve önündeki boş alan ile tapınak, sunak ve çevresindeki sütunlu salonların bulunduğu daha dar inşa edilmiş batı alanı arasında bir tür mekânsal ayrım yaratmaktadır[618]. Bu yapı MS 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmektedir[619] (Resim 100-101).

Myndos'taki altar yapısı Ephesos İmparatorlar Tapınağı yakınındaki sunak ile form bakımından benzerlik göstermektedir. Dikdörtgen formlu (U benzeri plana sahip) sabit sunak mermerden yapılmıştır. Tapınağın doğusunda, bir podyumun üzerinde inşa edilen altar (sunak kalıntıları az olduğundan ölçü verilememektedir) MS 82-96 (Domitianus) yıllarına tarihlenmektedir[620](Resim 102).

Diğer bir karşılaştırma alanı ise Leleg kentlerinden birisi olan Pedasa'dır. Açık hava kült alanı olarak bilinen bu yapı konik bir şekilde yükselmekte olan ve tabanda yaklaşık 30 m çapındaki tepe, 15 m doğu-batı yönünde 12 m genişliğindedir. Tepenin zirvesinde doğal bir kaya kütlesiyle sınırlandırılmıştır. Tıraşlanmış olan kaya kütlesi üzerinde güneybatı bölümünde altar yapısı mevcuttur. Ana kaya her iki yana genişleyerek doğudan batıya doğru yükselmektedir (Resim 103).

Ana kayanın batı arka kesimi doğu-batı yönünde uzunluğu 1,90 m genişliği ise 0,53 m ölçülerindeki bir duvar mevcuttur. Kalıntıyı arkadan sınırlayan bu duvarın yanlara uzantısı ve köşe bağlantıları ise belirsizdir. Ana kayayı güneyden ve kuzeyden saran birbirine paralel iki duvar yer almaktadır. Kuzey duvarın ön ve arka köşesi, korunmuş taş dizilerinden -tamamlamayla da olsa- belirlenebilmektedir. Bunlardan kuzey duvarın ana

617 Dörpfeld 1910: 374.
618 Bohtz 1981: 51.
619 Bohtz 1981: 51.
620 Scherrer 2000: 92; Gürer 2006: 94.

kaya kütlesi ile dik birleşen doğu uzantısı 2 m kadar korunmuştur. Düzgün işçilik gösteren kuzey duvarın ölçülebilen uzunluğu ise 4 m kadardır.

Ana kaya kütlesinin batı bölümü üzerine oturan 7 x 4 m ölçülerinde bir platformun varlığından söz etmek mümkündür. Veriler aynı ölçülerdeki dikdörtgen bir platformu gündeme getirse de bunun özgün tasarımı konusunda bilgiye ulaşılmasına engel olmaktadır. Bu nedenle platformun ön kesimde 'π' şeklinde altarlarda olduğu gibi bir cepheye sahip olup olmadığı konusunda bir yorum yapılmamaktadır[621]. Aynı durum Myndos Apollon Arkhegetes kutsal alanı için de geçerlidir.

Sonuç olarak Antik Dönem altarlarında hiçbir zaman standart bir plan uygulanmamış, aksine her bir örnek kendisine özgün plan ve bezeme unsurlarına göre özel olarak planlanmıştır. Altarların planlama ve görünüşlerinde birbirinden farklı olmasında en önemli sebeplerinden birisi olarak Grek altarlarının, lahitler ve mezar stelleri gibi, büyük yapıların küçük boyutlu modelleri olması gösterilmektedir. Tapınak gibi daha büyük boyutlu yapılar onlara göre daha küçük boyutlu olan altarlarda modellenmiştir. Ancak bu elemanlar altarlarda daha küçük bir boyutta daha serbest bir şekilde uyarlanmıştır[622].

Myndos'ta görülen örnekte ise basamaklı sunaklar içerisinde yer alan dikdörtgen formlu iki sıra krepis, topuk bloğu ve ayrıca anathrosisten yola çıkılarak üst kısımda bir sıra daha blok ve topuk sırası olduğu düşünülmektedir. Maalesef Hristiyanlık Dönemi'nde altar yapısı yoğun bir şekilde tahrip olduğu için sadece öneride bulunulması mümkündür. Altarın kuzey kısmı tam olarak korunmadığından belki de o kısımda basamak ve altar masası olması muhtemeldir. Sunakla ilgili üst yapı elemanları tespit edilmediğinden benzer örneklerden hareketle yeniden ayağa kaldırma çalışması yapılmıştır[623]. Elimizdeki verilerden yola çıkılarak bazı mevcut formu bilinen örneklerle karşılaştırma yapıldığında topuk sırasının üzerinde bir blok hattı ve tekrar bir topuk sırası, devamında ise volütler yer aldığı görülür[624] (Çizim 5c). Diğer bir öneride ise iki sıra krepis ve topuk sırası in situ olarak ada üzerinde bulunmuştur. Topuk bloğu ve ayrıca anathrosisten yola çıkılarak topuk bloklarının üzerinde devam eden blokların gelmesi ihtimalini kuvvetlendirmektedir[625]. Ayrıca tasarlanan

621 Diler – Topaloğlu 2019: 4-6.
622 Mert 2017: 192.
623 Altarın canlandırma denemeleri için Tuberk Elseven'e, altarın çizimi için Muhammed Çınar'a, altar ve propylon'un canlandırma çalışmalarında katkılarından dolayı Mimar Zeynep Kurt'a çok teşekkür ederim.
624 Pergamon Altar A yapısından esinlenerek canlandırma yapılmıştır. Dörpfeld 1910: 375 Abb. 7.
625 Anteli veya Π formlu altarlar yanlara, parapetlerin ön yüzüne eklenmiş antelere sahip dikdörtgen masa şeklinde bloklardır; yalnızca istisnai olarak anteler altar masasının üst yüzeyine doğru çıkıntı yapmazlar. Antelerin derinlikleri prothysisinkine eşit olmakta olup prothysis üzerinde konumlanmaktadır. Birden çok

canlandırmada olması gereken üst yapı elemanları gri tonda belirtilerek blok hattının üzerinde ante duvarları ve bir merdiven yardımıyla çıkılan olası altar masasının olduğu düşünülmektedir[626] (Resim 110-111).

-Değerlendirme

Ada üzerinde Pagan Dönemi yerleşiminden günümüze olası propylon (?) ve Apollon Arkhegetes'e adanmış "U" / "Π" formlu bir sunak yapısı (?) açığa çıkarılmıştır. Bu buluntular olabildiğince tarihlenerek alanın mimari yapılaşma süreci anlaşılmaya çalışılmıştır. Mimari buluntuların bir kısmı ilerleyen yüzyıllarda geç dönem yapılarında *spolia* olarak kullanıldığı, ayrıca deprem hareketleri nedeniyle büyük miktarda mimari yapı elemanının kuzeydoğu yamaca bakan ve antik limanın içerisinde kalan alanda denizin içinde yer aldığı tespit edilmiştir. Kazı ekibi tarafından yapılan su altı araştırmalarında, deniz tabanına doğru yayılmış çok sayıda mermer mimarî bloğun varlığı gözlemlenmiştir. Büyük bir olasılıkla bu malzeme anıtsal yapının herhangi bir nedenle yıkılması üzerine, yamaçtan aşağı dökülerek deniz tabanına doğru yayılmıştır. Bunun yanı sıra bazı mermer yapı elemanlarının kireç hâline getirilmiş olma ihtimali de oldukça yüksektir. Adanın bazı bölümlerinde, bu görüşü destekleyecek nitelikte kanıtlar bulunmaktadır[627](Grafik 1).

Yazıt sayesinde sunak yapısının kurucu/koruyucu tanrısı Apollon Arkhegetes'e adandığı kesinlik kazanmıştır. Adanın sur duvarıyla bitişik olması Apollon'un sur duvarlarını (kurucu) koruyucu özelliğini de göstermektedir.

Asar Adası'ndaki sunak yapısından dolayı adanın tümünün bir temenos olarak işlev gördüğü düşünülmektedir. Mermer buluntular içerisinde tespit edilen "Ağırlık", atletlerin uzun atlamada kullandıkları materyal olarak bilinmektedir (Grafik 2). Bu durum kentte düzenlenen Apollon şenliklerini akla getirmektedir.

Bununla birlikte bugüne kadar tapınak yapısına ait herhangi bir iz bulunamamıştır. Zaten adada bu büyüklükte bir yapı için uygun bir alan bulunmamaktadır. Bu nedenle mimari parçaların muhtemelen kutsal alandaki bir propylon'a (?) ait olabileceği önerilmektedir (Resim 112). Myndos Asar Adası'nda in situ herhangi bir buluntu yoktur. Olası propylon yapısı Anadolu'da yaygın bir şekilde görülen in antis şeklinde adanın büyüklüğüne de uygun bir şekilde tek başına bir yapı olmamalıdır. Propylonlar tek başlarına

basamak olması durumunda anteler bütün derinliği işgal edebilmektedir. Ohnesorg 2005: 6.

626 Ohnesorg 2005: 6 Abb. 5.

627 Şahin 2012: 26.

bir yapı değildir. Bir yapı ya da duvarla bağlantılı anıtsal kapılardır. Genellikle sadece kutsal alanların ya da etrafı çevrili dinî mekânların girişlerinde değil aynı zamanda agora, gymnasium, bouleterion gibi kamu yapılarının da girişleri için kullanılmaktadır. Antik dönemde propylonlar in antis[628] ya da prostylos[629] planlı olarak da görülmektedir. Anadolu'da en çok in antis planlı propylonlar yaygındır. Arkaik Dönem'de anıtsal mimariyle birlikte propylonlar da görülmeye başlamıştır. Erken Arkaik Dönem'de kutsal alanın girişine propylon yapmak yaygın bir uygulama hâline gelmiştir ve bu yapılar tek geçitlidir. Propylonlar her dönemde giriş işlevinde kullanılmıştır. Bundan dolayı propylonlar bağımsız yapılar değildir aynı zamanda her zaman yapıları ya da kompleksleri birleştirmektedir. Yapılış amaçları ise mekânı sınırlandırmak, anıtsal bir özellik katarak alanı vurgulamak olmalıdır. Propylonlar aynı zamanda güneşe ve yağmura karşı olumsuz hava durumlarından insanları da korumaktadırlar. Roma İmparatorluk Dönemi'nde Anadolu'da çok sayıda propylon yapısı bilinmektedir. Buradaki propylonlar tek ya da çift cephelidir ve çoğu ise tapınak cephelidir.

Bazı karşılaştırma örneklerine bakıldığında olası propylon yapısını ve kullanılan mimari yapı elemanlarını, Knidos Apollon Karneios Kutsal Alanı[630], Labraunda Güney Propylonu[631] ve Menderes Magnesiası Artemis Kutsal Alanı[632], Pergamon Demeter propylonu[633], Miletos Gymnasium Propylonu[634] ve Athena Kutsal Alanı propylonu[635] ile karşılaştırmak mümkündür. Bu yapılarda genel olarak propylonlarda ion düzeni kullanılmıştır ayrıca dikdörtgen/U formlu sunaklar kutsal alanlarda görülen benzerlikler arasındadır. Propylon yapısına ait mimari yapı elemanlarının özellikleri değerlendirildiğinde şunlar söylenebilir: Myndos'ta ele geçen İon sütun başlığında[636] abakus bezemesiz olarak karşımıza çıkmaktadır. Volütler astarsızdır ve başlık kolonsuzdur. İon kymationu geç dönem

[628] Templum in antis: Pronaos ve opisthodomos önünde sütun sıraları bulunan tapınak tipidir. Tekçam 2007: 219.
[629] Pronaos önüne dört sütun eklenen bir plan tipidir. Telçam 2022: 300.
[630] Ortaç 2001: 27; Doksanaltı vd. 2018: 53; Ayrıntılı bilgi için bk. Love 1972: 69–71 Abb.5. 6 Taf. 17, 20; 18, 21; Özgan 1991: 59; Özgan 1997: 274; Bankel 2009: 17-21;
[631] Jeppesen 1955: 31; Hellström 1997: 1085; Konak 2003: 49; Henry 2020: 98.
[632] Ortaç 2001: 33.Yıldırım 2003: 42-43; Kökdemir 2011: 94; Bingöl – Kökdemir 2012: 397.
[633] Dörpfeld 1910: 358-359; Ortaç 2001: 48-49. Kapı açıklığının genişliği 1,50 m olarak hesaplanmıştır.
[634] Ortaç 2001: 38; Hennemeyer 2013: 143; Ünsever 2019: 19. Stylobatı 4,10 m genişliğindedir ve derinliği ise 7.28 m ölçülerine üç basamaklı bir yapıdır.
[635] Rumscheid 2000: 113-114: Hennemeyer 2013: 247.
[636] Helenistik Dönem ile bu yapılarda ion ve korinth düzenleri de görülmeye başlamıştır. Roma Dönemi'nde ise dor düzeni büyük oranda görülmemiş; yerini İon, Korinth ve Kompozit gibi görsel açıdadan daha estetik düzenlere bırakmıştır. Büyüközer 2015: 67.

özelliği olarak uzamakta ve abakusa doğru yaklaşmaktadır[637]. Bundan dolayı yapının MS 1-2. yüzyıla ait olabileceği düşünülmektedir.

Kentte bulunan yazıt ışığında Apollon'un Arkhegetes sıfatıyla, kurucu ve koruyucu tanrı olarak onurlandırılması, kentte kültünün önemini göstermektedir. Ayrıca Myndos sikkelerinin ön yüzünde betimlenen Apollon tasvirleri de tanrıya Myndos'ta önem verildiğini sunmaktadır. Aynı zamanda Karia Bölgesi için de Apollon kutsal alanları diğer yerler gibi deniz kıyısında[638] ya da adada[639] yer almaktadır. Kutsal alanların kuruluşundan beri su, ritüel ihtiyaçların karşılanması ve arınmanın sağlanması için önemli bir yere sahiptir[640]. Kutsal alanın suya, liman yapısı ve sur duvarına yakın olması kült ile olan ilişkisini daha da arttırmaktadır.

Naxos ve Cyrene örneğinde olduğu gibi, Myndos Asar Adası'nda da sadece "U" formlu bir sunağın bulunduğu kutsal alandan bahsedilebilir. Naxos (Sicilya), Tauromenion, Naxos (Yunanistan) ve Cyrene kentlerindeki kutsal alanların liman yapısına yakın bir konumda olması, *"Gemicilerin ve sahillerin koruyucusu"* sıfatlarını alan Arkhegetes ile ilişkilendirilebilir (Harita 3).

Adada bulunan "U" formlu sunağın Mausolos'un imar faaliyetleri içerisinde ya da Helenistik Çağ'da yapıldığı düşünülmektedir[641]. Myndos'taki Apollon Arkhegetes altarı ile benzerlik gösteren bazı kutsal alanlarla karşılaştırma yapmak mümkündür. Tipolojik olarak basamaklı/anteli ya da Π formlu altarlar sınıflandırmasına girmektedir. Basamaklı altarlar yan yüzlerinde antelerin yer aldığı bir form olarak karşımıza çıkmaktadır. Prothysisin üzerinde dururlar ve derinlikleri çoğunlukla aynıdır. Üç veya daha fazla basamak varsa basamağı olan bir ön sunaktan söz edilebilmektedir[642]. Adağını sunmak isteyen kişi basamaklar yoluyla altarın ana merkezinde bulunan kurban sunağını kullanmaktadır. Bu şekilde yapılan sunaklar yön açısından her zaman tapınağa ya da doğuya bakması gerekmemektedir. Benzer durum, Myndos sunağının kızey-güney doğrultuda konumlanmasından da anlaşılmaktadır.

---

637 Bingöl 1980: 3; Arslan 2015: 38.
638 Bruns-Özgan 2002.
639 Şahin 2020.
640 Ehrenheim et. al. 2019: 2.
641 Bunlar için dayanak noktasını seramik buluntular oluşturmaktadır. Bugüne kadar tespit edilen en erken seramik grubu Miken ve Protogeometrik Dönem'e aittir. Daha sonraki dönemde Arkaik Dönem seramikleri ve yoğun miktarda Helenistik ve Roma Dönemi seramikleri tespit edilmiştir. Helenistik Dönem içerisinde kullanılmış, özenle yapılmış Megara kaseleri ve mangal atacı parçalarının kutsal alana adak olarak getirildiği düşünülmektedir.
642 Ohnesorg 2005: 6.

Paros Hestia Kutsal Alanı'ndan[643]. Helenistik Dönem'e tarihlenen -Prytaneion Delos- üçgen bölümlü altar yapısı[644], *Knidos Karneios kutsal alanı[645], Klaros Apollon kutsal alanı[646], Antikythera'da yer alan Apollon Aegileas kutsal alanı[647], Pergomon'da ise Altar A yapısını[648], Ephesos İmparatorlar Tapınağı yakınındaki sunak[649] ve Pedasa açık hava kült alanı[650] ve Emecik kutsal alanı[651] ile benzerlikler göstermektedir.* Form açısından benzerlik gösteren "U" / "Π" formlu basamaklı altarlar Helenistik ve Roma Dönemi'nde genel olarak kullanılmıştır. Sunakla ilgili üst yapı elemanları tespit edilmediğinden benzer örneklerden hareketle yeniden ayağa kaldırma çalışması yapılmıştır (Çizim 5c, Resim 113, 114). Aynı zamanda ada üzerinde yer alan olası propylon ve altar yapısının modelleme çalışmaları yapılmıştır (Şekil 3-7). Bu çalışma Hristiyanlık öncesi mimari yapı kalıntılarının antik dönemde nasıl gözüktükleriyle ilgili bir fikir vermektedir (Resim 110-111 ve 113-115, Şekil 3-7).

Kaunos'ta da Myndos'taki gibi teras üzerinde açık hava kutsal alanı mantığında bir uygulama vardır. Burada da benzer bir şekilde açık hava kutsal alanı görülmektedir. Açık hava kutsal alanına tapınak yapılmasına gerek duyulmayabilir. Hekatomnoslar Dönemi'nde güçlü satrap Maussollos'un yönetiminde, kült alanında büyük değişiklikler yapılmıştır.

Yapının tarihlenmesinde, MÖ 4. yüzyılda yoğun olarak kullanılan U formlu kenetler referans olabilir. Yapı muhtemelen Helenistik Dönem'de inşa edilmiştir[652]. Ancak Roma Dönemi'nde de olası propylon (?) yapısının eklenmesiyle tam olarak dinî fonksiyonunu tamamlamış ve uzun süre kullanılmış olmalıdır. MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen ve Marcus Ulpius Traianus (MS 1. yüzyıl'da yaşayan Trajanus'un babası senatör) için Apollon Arkhegetes'e adanan yazıt sayesinde de bu ilişki desteklenmektedir.

Olasılıkla önceleri sadece sunaktan ibaret olan kutsal alan daha sonra çeşitli eklemelerle geliştirilmiş olmalıdır. Mimari yapı elemanlarının çoğu Roma Dönemi özelliği sunmaktadır. Altarın, Roma Dönemi'nde tamir ve tamamlama görmüş olma ihtimali de

643 Ohnesorg 2005: 42.
644 Ohnesorg 2005: 61.
645 Bruns-Özgan 2002: 66; Bankel 2009: 325 Abb. 3.
646 Şahin 1998: 44.
647 Kozatsas et. al., 2014: 195.
648 Bohtz 1981: 51.
649 Scherrer 2000: 92; Gürer 2006: 94.
650 Diler – Topaloğlu 2019: 4-6.
651 Tuna – Berges 2002: 93.
652 Myndos'taki tarihsel boyuta bakıldığında Helenistik Dönem'de sikke bastığı ve refah seviyesinin yüksek olduğu bir dönem bilinmektedir. Bu durumda yapı faaliyetlerinde uygun bir ortam yaratmasına neden olmuştur.

vardır. Kentin çeşitli yapılarında devşirme malzeme olarak kullanılmış Helenistik ve Roma Dönemi özellikleri gösteren mimari bezemeli bloklar da bu süreçteki imar faaliyetlerinin izlerini taşıyan önemli buluntulardır. Özellikle Myndos'ta farklı bir kilise yapısında yoğun miktarda sütun tamburu, arşitrav, tavan kasetleri, detaylı mimari yapı kalıntılarına ait olabilecek mermer parçalar devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Bundan dolayı sunağın Helenistik ve Roma Dönemi'nde kullanıldığı düşünülmektedir (Resim 104-109).

Mimari yapı elemanlarının çoğu Roma Dönemi özelliği sunmaktadır (Tablo 2). Kolossal boyuttaki iki tane sütun tamburu ölçüleri nedeniyle, adaya dışarıdan taşınmış olamaz. Ancak önerilen yapılarla da proporsiyonları nedeniyle ilişkilendirilememiştir. Hristiyanlıkla birlikte bir kilisenin inşa edildiği alanda daha öncesinden başka bir yapı var mıydı, in situ herhangi bir temel yer alıyor muydu gibi sorulara şu an cevap vermek kazılar henüz tamamlanmadığı için mümkün görünmemektedir. Adanın Hristiyanlığın kabulünden sonra da kutsallığını devam ettirmesi dikkate değer başka bir veri de sunmaktadır. Acaba kilise yapımında yıkılarak tahrip edilen başka yapılar da adada yer alıyor muydu? Şimdilik bu sorulara cevap vermek zordur. Adada kazıların tamamlanması ileride bu tür sorulara cevap bulmayı sağlayabilir.

1.6. SİKKELER

2009-2013 yılları arasında Asar Adası'nda yapılan arkeolojik kazı çalışmaları sonucu 15 adet sikke bulunmuş ve değerlendirilmiştir. Çalışmada yer alan sikkeler, en erken buluntulardan başlayarak MS 391 imparatorluğun tek meşru dinî olarak Hristiyanlığın kabul edilmesine kadar olan dönemi kapsamaktadır.

Adada tespit edilen en erken sikke buluntusu Mausolos Dönemi'ne aittir. Mausolos tarafından yeniden inşa ettirilen kent, Yunan şehircilik anlayışına göre planlanmış ve yerleşim alanının tamamı sur içerisine alınmıştır. Ayrıca kenti çepeçevre saran sur yapısının ve Apollon Arkhegetes altarının Mausolos Dönem'inde inşa edildiği düşünülmektedir.

Bu dönemden daha erkene giden bir sikke buluntusu tespit edilememiştir. Helenistik Dönem'in de kentin refah seviyesinin artması sikke basımı konusunda önemli rol oynamıştır.

Helenistik Dönem'e ait olabilecek sikkeler arasında ise 1 Halikarnassos sikkesi, 3 Myndos'un kendi bastığı sikke ve 1 Tessalonika sikkesi tespit edilmiştir.

Roma Dönemi sikkeleri içerisinde 3 Büyük Constantin, 1 I. Constantinus, 5 II. Constantius, 1 Valens sikkeleri buluntular içerisinde yer almaktadır. Sikke buluntularının yoğunluğu az olmakla birlikte Mausollos Dönemi'nden MS 4. yüzyıla kadar geniş bir periyodu temsil etmektedir. Özellikle sikkeler içerisinde II. Constantius sikkeleri biraz daha yoğunluk göstermektedir.

Myndos sikke buluntularını tanıtmaya yönelik bu bölümde, Myndos antik kentinde 2009-2013 yılları arasında kazı çalışmaları sonucu elde geçen 15 adet sikke değerlendirilmiştir. Antik coğrafyada Karia Bölgesi'nin liman kentlerinden birisi olan Myndos, MÖ 3. yüzyılda sikke darp eden bağımsız kentler arasına dâhil edilmiştir. Çalışma kapsamında ele alınan bu sikkeler, MS 4. yüzyılın sonuna kadar olan dönemi kapsamaktadır.

Myndos sikkeleriyle ilgili ilk çalışma 1896 yılında yılında yapılmıştır. Arnaldo Forni'nin editörlüğünde ***"A Catalogue of The Greek Coins in The British Museum"*** adlı kitabın "***Catalogue of the Greek Coins of Caria, Cos, Rhodes***" başlıklı bölümünde Karia, Kos ve Rhodos kentlerinin sikkelerinden bahsedilmektedir. Bu yayında Myndos antik

kentinde basılan sikkeler hakkında detaylı bilgiler verilmiştir[653]. Ayrıca Myndos'un MÖ 2. yüzyılda kendi sikkelerini darp ettirdiğinden de bahsedilmektedir[654]. MÖ 2. yüzyıla Myndos sikkelerinin basım yerini ve basan halkı işaret eden MYNΔIΩN lejantına da yer verilmiştir. Barclay, Myndos'un Roma İmparatorluk Dönemi'nde refah seviyesinin oldukça yüksek olduğunu, Nero ve Septimus Severus'un hüküm sürdüğü periyotlarda aralıklı olarak bronz sikkelerin darp edildiği ve sikke üzerinde ters konik altar betimlerinin Apollon ve Artemis ile ilişkilendirildiğinden bahsetmektedir[655]. Sikke koleksiyonu içerisinde Zeus başı, arka yüzde yıldırım demeti üzerinde kartal yer almaktadır. İkinci bir sikke örneğinde ön yüzde Apollon başı, arka yüzde zeytin dalı üzerinde baykuşun görüldüğü örneklere yer verilmiştir. Ayrıca Artemis'in olduğu sikke örneklerinin arka yüzünde iki yunus mevcuttur. Dionysos sikkelerinde ön yüzünde başında sarmaşık çelengiyle, arka yüzde üzüm salkımının betimlendiği sikke örnekleri yer almaktadır. Aynı zamanda Septimus Severus ve Iulia Domna'ya ait sikkelerde ters konik altarın Apollon ve Artemis'in betimlendiği bronz sikkeler de çalışma kapsamında değerlendirilmiştir[656](Tablo 3-Myndos).

Barclay'ın 1911 yılında yayımladığı ***"Historia Numorum a Manual of Greek Numismatics"*** isimli kitapta Myndos'un konumu olarak Halikarnassos'un kuzey batısında yaklaşık 100 mil uzağında yer alan sahil kasabası olan şehrin MÖ 2. yüzyılda sikke bastığından bahsedilmektedir. Barchlay tarafından ele alınan sikkeler üzerinde ön yüzde defne çelenkli Apollon, arkada ise kanatlı yıldırım demeti magistrat monogramı zeytin çelengi ile görülmektedir. Diğer bir örnekte ise çelenkli Zeus başı, arka yüzde ise iki mısır koçanı üzerinde İsis Tacı/yıldırım demeti (üzerinde kartal) yer almaktadır. Sikkenin ön yüzünde genç bir şekilde betimlenmiş Dionysos, arka yüzünde kanatlı yıldırım demeti / üzüm salkımı görülmektedir. İkinci bir sikke örneğinde ön yüzde Apollon başı, arka yüzde zeytin dalı üzerinde baykuş, taşınabilir bir altar görülmektedir. Artemis'in olduğu sikke örneklerinin arka yüzünde iki yunus mevcuttur. İmparatorluk Dönemi sikkelerin de Nero ve Septimus Severus'un hüküm sürdüğü dönemlerde aralıklı olarak bronz sikkelerin varlığından ve sikke üzerinde yer alan ters konik altarın, Apollon ve Artemis ile ilişkilendirildiğinden bahsedilmektedir[657].

[653] Barclay 1964: 134-139.
[654] Barclay 1964: 64vd.
[655] Barclay 1964: 64vd.
[656] Barclay 1964: XXI, 6-16.
[657] Barclay 1911: 622-623.

Milne, 1938 yılında ***"Notes on the Oxford Collections, Caria"*** isimli makalesinde Myndos sikkeleri içerisinde ön yüzde Zeus, arka yüzde yıldırım demeti, diğer bir örnekte ise ön yüzde Apollon, arka yüzde zeytin dalı üzerinde baykuşun yer aldığı sikke örneklerine değinmiştir[658].

Louis Robert tarafından Karia Bölgesi ile ilgili 188 adet sikke katalog içerisinde değerlendirilmiştir. Çalışma henüz tamamlanmamış olsa da şu ana kadar elde edilen sonuçlar hakkında bir fikir vermektedir. Bu sikkeler arasında Myndos'un sadece bir Yunan sikkesi olduğundan söz edilir[659].

1962 yılında "***Sylloge Nummorum Graecorum"*** bandı Aulock Koleksiyonu'nda da Karia Bölgesi ele alınmıştır. Bu yayında, MÖ 2-1. yüzyıla ait olabilecek Myndos sikkelerine yer verilmiştir. Ön yüzde Zeus-Serapis, arka yüzde ise iki mısır koçanı üzerinde İsis Tacı yer almaktadır. Diğer sikkelerin ön yüzünde Apollon, arka yüzünde dal üzerinde baykuş ve Silen veya Herme görülmektedir[660].

1975 yılında Sir Herrmann Weber'in Yunan Sikkeleri Koleksiyonu'nda Myndos sikkeleri içerisinde ön yüzde Apollon, arka yüzde zeytin dalı üzerinde baykuş yer almaktadır[661].

1979 yılında Grose'nin, Fitzwilliam Museum, Catalogue of the M^{c}clean Collection of Greek Coins, Vol III, Asia Minor Bandı'nda bir adet Myndos sikkesine yer verilmiştir. Sikkenin ön yüzünde Zeus-Serapis, arka yüzde iki mısır koçanı üzerinde İsis tacı yer almaktadır[662].

1982 yılında "***Sylloge Nummorum Graecorum"*** Kraliyet Sikke ve Madalya Koleksiyonu, Danimarka Ulusal Müzesi Bandı'nda Karia Bölgesi sikkeleri arasında Myndos'a da yer verilmiştir. Sikke sınıflandırması MÖ 2.-1. yüzyıla ait sikkelerle başlamıştır. Ön yüzünde Zeus, Apollon, Artemis, Dionysos'un betimlendiği şehir sikkeleri görülmektedir. Helenistik Dönem sikkelerinin yanı sıra Roma Dönemi'ne de ait olabilecek bir adet sikke koleksiyon içerisinde verilmiştir. Roma Dönemi sikkeleri arasında Septimus Severus ve eşi Iulia Domna betimleri bulunmaktadır[663].

---

658 Milne 1938: 261, 1-3. Myndos.
659 Robert 1954.
660 SNG von Aulock Karien Taf. 83. 2635-2640.
661 Weber 1975: 6541.
662 Grose 1979: 190, Pl. 297, 13.
663 SNG Cop., Pl. 10. 438-450.

D. D. Sear'ın 1983 yılında yayımlanan ***"Griechischer Münzkatalog"*** isimli kitabının Asya bölümünde; Myndos'un Halikarnassos'un batısında Dor kolonisi olduğu, Troizen'li Argolis tarafından kurulduğunu ve bazı sikkelerinden bahsedilmektedir. Bu sikke örnekleri, diğer yayınlarda yer alan sikke örnekleri ile oldukça benzerdir. Ön yüzünde Zeus-Serapis, arka yüzünde iki mısır koçanı üzerinde İsis Tacı, diğer bir sikke örneğinde sarmaşık çelenkli Dionysos, arka yüzünde yıldırım demeti ve üzüm salkımının görüldüğü örnekler mevcuttur. Ayrıca ön yüzde Apollon, arka yüzde ise zeytin dalı üzerinde baykuş ya da taşınabilir altar diğer sikke örneklerinde ön yüzünde Artemis, arka yüzde ise üç ayak görülmektedir[664].

1994 yılında yayımlanan "***Sylloge Nummorum Graecorum"'un*** Tübingen Üniversitesi Sikke Koleksiyonun'da da Myndos sikkelerine rastlanmaktadır. Bu koleksiyon içerisinde iki adet Myndos'a ait olabilecek sikke görülmektedir. MÖ 2-1. yüzyıla ait olabilecek bu sikke örneklerinin birincisinin ön yüzünde Dionysos, arka kısmında yıldırım demeti; ikincisinin üzerinde defne çelenkli Apollon ve arka yüzde üç ayak yer almaktadır[665].

Aynı yıl içerisinde "***Sylloge Nummorum Graecorum"'un*** Erkki Keckman Koleksiyonu'nun (Skopbank, Herlsinki) Karia Bölümü'nde Myndos sikkelerine yer verilmiştir. Myndos sikkeleri konularına göre ayrılmıştır. MÖ 2-1. yüzyıla ait Myndos sikkelerinin ön yüzünde Poseidon, arka yüzünde yunus yer almaktadır. Diğer sikke örneğinde Zeus-Serapis, arka yüzünde iki mısır koçanı üzerinde İsis tacı/yıldırım demeti görülmekteyken, diğer bir sikke örneğinde sarmaşık çelenkli Dionysos, arka yüzünde yıldırım demeti/üzüm salkımı mevcuttur[666].

1996 yılında T. Göktürk isimli araştırmacı da Helenistik gümüş Myndos, Halikarnassos ve Knidos sikkeleri hakkında bir kitap bölümü yazmıştır[667]. Çalışmada değerlendirilen 274 adet sikkenin 170 tanesi Myndos'tandır. Sikkelerin ön yüzünde defne çelenkli Zeus, arka yüzünde ise iki mısır başağında İsis Tacı yer almaktadır. Diğer sikkelerde ise ön yüzde sarmaşık çelenkli Dionysos, arka yüzünde ise kanatlı yıldırım demeti ya da üzüm salkımı mevcuttur. Bu kaynak Myndos sikke repertuvarını anlamak açısından önemlidir.

664 Sear 1983: 172, 4902.
665 SNG Tübingen: Taf. 114, 3458-3459.
666 SNG Keckman I: Taf. 9, 334-246.
667 Göktürk 1996: 5-8.

2002 yılında "***Sylloge Nummorum Graecorum"*** Türkiye Bandı Muharrem Kayhan Koleksiyonu'nda da çeşitli bölgelerin sikkelerine yer verilmiştir. Sikkeler içerisinde Myndos sikkeleri de sınıflandırılmıştır. MÖ 4. yüzyıla tarihlenen sikkelerin ön yüzünde defne çelenkli Poseidon, arka yüzünde ise trident üzerinde yunus betimlenmiştir. MÖ 2. yüzyıla ait sikke örneklerinde ise ön yüzünde Zeus-Serapis, arka yüzünde ise iki mısır başağında isis başlığı, diğer bir örneğin ise ön yüzünde Dionysos, arka yüzünde ise kanatlı yıldırım demeti görülmektedir[668].

2002 yılında Zabel-Meadows isimli araştırmacılar ise çeşitli yollarla Avrupa'da Alman pazarlarında tespit edilen bazı sikkelerin katalog çalışmasını yapmışlardır. Bu yayında sadece Myndos kenti değil, aynı zamanda Halikarnassos sikkeleri de ele alınmıştır. Myndos'un gümüş sikkeleri ve temalarına göre bazı sikkelere yer verilmiştir[669].

2006 yılında "***Sylloge Nummorum Graecorum"*** Staatliche Münzsammlung München, Karien Bandında çeşitli Myndos sikkelerine de yer verilmiştir. MÖ 2-1. yüzyıllara tarihlenen bu sikke örnekleri ön yüzünde defne çelenkli Serapis, arka yüzünde iki mısır koçanı üzerinde İsis Tacı, diğer bir sikke örneğinde ise sarmaşık çelenkli Dionysos, arka yüzünde ise yıldırım demeti ve üzüm salkımının görüldüğü örnekler mevcuttur. Ön yüzde Apollon, arka yüzde ise zeytin dalı üzerinde baykuş ya da altarın görüldüğü sikkelere de yer verilmektedir. Ayrıca Roma Dönemi'ne ait Iulia Domna sikkesi de örnekler arasındadır[670].

2007 yılında ise ***"Herbal Temalı Batı Anadolu Sikkeleri"*** isimli yüksek lisans tezinde Myndos antik kenti de yer almaktadır. Çalışma kapsamında, Myndos kenti sikkelerinde MÖ 2 yüzyılda görülen tipler genellikle bölgenin bu dönemde Ptolemaios tarafından yönetilmesi ile ilişkili olarak, ön yüzde Zeus, Serapis, Dionysos ve Apollon görülürken arka yüzde zeytin dalı üzerinde baykuş, kartal, kanatlı yıldırım, üzüm salkımı ve cornucopia yer almaktadır[671].

2012 yılında yapılan "***Sylloge Nummorum Graecorum"*** Ashmolean Müzesi Koleksiyonu'nda MÖ 2. yüzyılın ortasına ait sikkeler içerisinde ön yüzünde defne çelenkli Serapis, arka yüzünde iki mısır başağında İsis başlığı, diğer bir sikke örneğinde sarmaşık çelenkli Dionysos, arka yüzünde yıldırım demetinin görüldüğü örneklere yer verilmiştir.

668 SNG Kayhan I: Pl. 31. 847-854.
669 Zabel – Meadows 2002: 245, 63.
670 SNG München: Taf. 19, 377-389.
671 Taylan 2007: 56, 35.

MÖ 2.-1. yüzyıla ait sikke gruplandırması içerisinde ise ön yüzünde defne çelenkli Zeus başı, arka yüzünde ise yıldırım demeti yer almaktadır. Diğer bir örnekte defne çelenkli Apollon zeytin dalı üzerinde baykuş görülmektedir. Ön yüzde İsis (?), arka yüzde ise kubbeli gövdesi dar altar, defne çelenkli Zeus arka yüzde kartal, ön yüzde Artemis arka yüzde iki adet yunus betimi yer almaktadır[672].

2013 yılında ***"Karia Şehir Sikkeleri ve Lagina'da Bulunan Sikkelerin Değerlendirilmesi"*** isimli doktora tez çalışması kapsamında sikke basan kentler arasında Myndos'a da yer verilmiştir[673]. Ekici, sikkelerin özellikleri hakkında şu bilgilere değinmiştir: Ön yüzde Poseidon başı, arka yüzde yunus, trident ve MY harflerinin görüldüğü sikkeler basılmıştır ve bu sikke örnekleri MÖ 4. yüzyılın ortalarına tarihlenmektedir. Ayrıca ön yüzde Zeus, arka yüzde kanatları açık, yıldırım üzerinde duran kartal ve kent lejantı görülen örneklere de yer verilmiştir. MÖ 2. yüzyıl ortalarında ön yüzde çelenkli Serapis başı, arka yüzde iki mısır koçanı üzerinde İsis Tacı olan sikkeler de mevcuttur. Tiplerin Mısırlılaştırılmış olması alışılmış bir durum olmasa da Helenistik Dönemde bu Bölgenin Mısır'ın Ptolemaios hanedanı tarafından yönetilmesinden dolayı Zeus'la ilişkilendirilen Serapis ve İsis kültlerinin de bu dönemde kurulmuş olduğu düşünülmektedir. Dionysos, Zeus, Apollon ve Artemis ön yüz tipleri olarak görülürken arka yüzde üzüm salkımı, yıldırım demeti üzerinde kartal, zeytin dalı üzerinde tünemiş baykuş, kanatlı yıldırım demeti ve yüzen iki yunusun görüldüğü sikkeler yer almaktadır[674]."

2004-2013 yılları arasında yapılan araştırma ve kazı sonuçları 2016 yılında, Derya Şahin'in editörlüğünde basılan Myndos Araştırmaları-I Bandı, ***"Myndos Kazı ve Araştırmaları 2004-2013"*** isimli kitapta, M. Şahin'in Roma ve Geç Antik Çağ sikkeleri ile ilgili "Geç Antik ve Bizans Çağına Ait Myndos Sikkeleri" isimli çalışmasında Hristiyanlık öncesi döneme ait II. Constantius, I. Valentinianus ve Valens sikkeleri ele alınmıştır[675].

2018 yılında Meadow'un "***The Great Transformation Civic Coin Design in the Second" Century BC***" isimli makalesinde tek bir Myndos sikkesine yer verilmiştir. Bu sikkenin ön yüzünde Apollon, arka yüzünde ise kanatlı yıldırım demeti yer almaktadır. Gümüş tetrahmi olan ve British Müzesinde sergilenen bu sikke örneği, MÖ 2. yüzyılın

672 SNG Ashmolean XI: Pl. IX. 242-256.
673 Ekici 2013: 32.
674 Ekici 2013: 32.
675 Şahin 2016b: 308 Kat. No. 1-7.

ortasına tarihlenmektedir[676].

Madeni paralardan bazılarının sikke definesi olarak bulunduğu[677], bazılarının ise sikke koleksiyonerleri ya da müzeler tarafından korunduğu bilinmektedir. Sikkelerle ilgili çalışma yapılırken çeşitli müze, koleksiyon ve kazılardan yola çıkılarak SNG (Sylloge Nummorum Graecorum), BMC (Catalogue of the Greek Coins in the British Museum (London 1873–), RIC (Roman Imperial Coinage), LRBC (Late Roman Bronze Coinage), NC (Numismatic Chronicle), CH (Coin Hoard) adlı sikkelerle ilgili kataloglarda ve çeşitli arama motorlarında (coins archive[678], HN[679] ve RIC online[680]) araştırma yapılarak Myndos sikkeleri tespit edilmiştir. Sikkelerle ilgili araştırma tarihi en eski kaynaktan en güncel kaynağa doğru ele alınarak detaylı bilgiler verilmiştir.

Sikke buluntularında da diğer arkeolojik materyallerde olduğu gibi kronolojik bir sıralama söz konusudur çünkü adada hiçbir kazı alanında stratigrafiden söz edilmesi mümkün değildir. Kazı açmaları içerisinde kronolojik olarak bir homojenlik görülmemektedir. Ancak yaptığımız çalışmada sikke buluntuları kendi içerisinde kronolojik olarak gruplandırılmıştır.

1.6.1. Klasik Dönem

Bu grupta yer alan Mausolos, Karya Satraplığı (Halikarnassos) Dönemi'ne ait 1 adet (**Kat. No. N-1)** sikke değerlendirilmiştir.

1.6.1.1. Mausolos, Karya Satraplığı Sikkesi (Kat. No. N-1)

Halikarnassos kentinde MÖ 5. yüzyılda ortaya çıkan gümüş sikkelerin varlığı bilinmektedir. MÖ 4. yüzyıldan itibaren gümüş sikkeler basılmaya başlanmıştır. Daha sonraki dönemlerde gümüş sikkelerle birlikte bronz sikkelerin de varlığı devam etmektedir[681]. Kentte, MÖ 5. yüzyıla ait olduğu düşünülen Halikarnassos sikke örneklerinde, ön yüzde sık bir şekilde görülen Pegasus protomu ve arka yüzde düzensiz incus içerisinde keçi protomu görülmektedir[682]. Halikarnassos'ta Apollon kültünün varlığı nedeniyle, Klasik Dönem sikkelerinin ön yüzünde iki farklı tip görülmektedir. Birinci tipte sağa veya sola bakan defne çelenkli Apollon başı, ikinci tipte ise defne çelengi içinde cepheden görünen

676 Meadows 2018: 317, Pl. XLVII, 43.
677 Zabel – Meadows 2002: 245, 63.
678 https://www.coinarchives.com (20.05.2022)
679 http://hno.huma-num.fr/browse (20.05.2022)
680 https://ric.mom.fr/en/search (20.05.2022)
681 Tekin 1997: 97.
682 Tekin 1997: 97; Alış 2019: 54.

yüzü hafifçe sağa dönük Apollon başı yer almaktadır. Helenistik Dönem sikkelerinin ön yüzünde, Klasik Dönem tiplerine benzer tiplerden farklı olarak defne çelenkli sağa bakan başı, omzunda sadak ve yay bulunmaktadır[683].

Mausolos'un satraplığının erken yıllarında Milet tipi sikkeler de bastırılmıştır. Ön yüzde defne çelenkli Apollon başı neredeyse cepheden verilmekteyken arka yüzde ise Zeus Labraundos'un yer aldığı örnekler mevcuttur[684].

Halikarnassos ve Klazomenai kentlerinde ön yüzde cepheden çelenkli Apollon büstü mevcuttur. Bu kentler sikkelerinin arka yüzünde, kanatlarını açmış kartal, zeytin dalı ya da kuğu motifini kullanmışlardır[685].

Myndos'ta Apollon büstünün yer aldığı **Kat. No. N-1** sikke örneğinin arka yüz kondisyonu kötü olduğundan tam olarak tanımlanamamıştır[686]. Arka yüzde hayvan figürü olarak kartal, aslan (?) vb. yer almaktadır. Bu sikke buluntusu Mausolos, Karya Satraplığı'na ait bir sikke olup benzerleri, British Müzesi Katalogları'nda[687], Sylloge Nummorum Graecorum[688] bandlarında ve çeşitli Yunan sikke koleksiyonlarında[689] da yer almaktadır. Bundan dolayı MÖ 377-353 yılları arasına tarihlenmektedir.

1.6.2. Helenistik Dönem

Helenistik Dönem kapsamında 1 adet Halikarnasos sikkesi (**Kat. No. N-2),** 3 adet Myndos sikkesi **(Kat. No. N-3, N-4, N-5)**, 1 adet Tessalonika sikkesi **(Kat. No. N-6)** değerlendirilmiştir.

Halikarnassos sikkelerinde diğer bir tanrı Poseidon, kent sikkelerinde sadece Helenistik Dönem'de ön yüzde noktalı bordür içinde başı sağa doğru yönelmiş olarak ve en erken MÖ 200-100 tarihleri arasında, toplamda dört farklı tipte kullanılmıştır. İkinci bir tipte diademli başı sağa, üçüncü tipte sadece başı sağa ve son olarak dördüncü tipte çelenk içinde diademli başı sağa yönelmiş olarak görülmektedir[690].

683 Alış 2019: 54-55.
684 Ekici 2013: 42.
685 Taylan 2017: 56.
686 Korunmuş benzer örneklerde Zeus Labraundos ayakta sağ elinde nilüfer uçlu asa, sol alanda çelenk tutmaktadır. BMC Caria: 102, Pl. XVIII. 3.
687 BMC Caria: 102, Pl. XVIII. 3.
688 SNG Keckman I: Pl.2, 40; SNG Kayhan I: Pl. 29. 759.
689 Traité II 97: 2629.
690 Alış 2019: 54-55.

Halikarnassos basımı **Kat. No. N-2** numaralı sikke örneğinin ön yüzünde diademli Poseidon başı sağa, arka yüzünde ise noktalı bordür içinde ayakta örtülü kadın figürü, sağ elinde patera, sol elinde cornucopia, her iki yanda [ΑΛΙΚΑΡ- ΔΙΟΔΟ] lejantı yer almaktadır. Benzer örneklerle karşılaştırıldığında Halikarnassos basımı olan bu sikkenin MÖ 150-50 yıllarına tarihlendiği düşünülmektedir[691].

1.6.2.1. ***Myndos Sikkesi (Kat. No. N-3, N-4, N-5)***

Ön yüzde Poseidon başı, arka yüzde yunus, trident ve MY harflerinin görüldüğü sikkeler basılmıştır ve MÖ 4. yüzyılın ortalarına tarihlenen örnekler görülmektedir[692]. Ayrıca ön yüzde Zeus, arka yüzde kanatları açık, yıldırım üzerinde duran kartal ve kent lejantı görülen örnekler de yer almaktadır[693].

MÖ 2. yüzyıl ortalarında ön yüzde çelenkli Serapis başı, arka yüzde iki mısır koçanı üzerinde İsis tacı olan sikkeler de mevcuttur[694]. Tiplerin Mısır etkisinde tasarlanmış olması alışılmış bir durum olmasa da Helenistik Dönem'de bu bölgenin Mısır'ın Ptolemaios Hanedanı tarafından yönetilmesi, Zeus'la özdeşleştirilen Serapis ve İsis kültleri de bu dönemde kurulmuş olabileceği ihtimalini düşündürmektedir. Dionysos, Zeus, Apollon ve Artemis ön yüz tipleri olarak görülürken, arka yüzde üzüm salkımı, yıldırım demeti üzerinde kartal, zeytin dalı üzerinde tünemiş baykuş, kanatlı yıldırım demeti ve yüzen iki yunus görülmektedir[695]."

Myndos sikkeleri içerisinde ön yüzde defne çelenkli Apollon, arka yüzde ise arkasında kanatlı bir yıldırım ve bir çelenk içinde MYNΔIΩN lejantı görülmektedir [696]. Apollon kültüyle bağlantılı olduğundan önemli bir yere sahiptir. **Kat. No. N-3** numaralı bronz sikkenin ön yüzünde, sağ profilden verilmiş defne çelenkli Apollon başı mevcuttur. Arka yüzde ise zeytin dalı üzerinde duran baykuşun üst kısmında MYNΔI[ΩN][697] lejantı ve altında ise ΡΠΙΜ harfleri (olası magistrat (?) yer almaktadır. Bu sikkenin benzerleri British Müzesi[698], Sylloge Nummorum Graecorum[699], Historia Numorum[700] kataloglarında, Oxford

[691] Benzerleri için bk. BMC 76; Sear 1983: 166, 4816; Grose 1979: 187, 297.6; SNG Ashmolean XI: 213; SNG Tüb.: 3390; SNG Cop. Caria: Pl. 8. 377-378; Hunterian Coll. II 424, 2; SNG von Aulock Karien: 2532; Imhoof-Blumer: KM 130, 14F; Alış 2019: 132 Kat. No. 129, 149 (Halikarnassos); SNG Kayhan I: 781; Lingren Coll. I: 647; SNG München: Taf. 12, 218.
[692] Ashton 2006: 8- 9.
[693] Milne 1938: 261.
[694] Göktürk 1996: 5; Zabel-Meadows 2002: 244- 247; Ashton 2007: 68.
[695] Ekici 2013: 32.
[696] Forni 1964: 1xv.
[697] Myndosluların anlamına gelmektedir. Tulay 2001: 225.
[698] BMC Caria: 136-137: 26-32.

Koleksiyonlarında[701], Winterhur[702] ve Sir Herrmann Weber Koleksiyonu'nda[703] da bulunmaktadır. Sözü edilen Myndos sikkesi benzer örneklerle de karşılaştırıldığında Myndos'un kendi bastığı sikkelerden olduğu ve MÖ 180-30 yıllarına tarihlendiği düşünülmektedir. Myndos'un aynı döneminde darbedilmiş sikkelerinde; Dionysos, Zeus, Apollon ve Artemis ön yüz tipleri olarak görülürken arka yüzde üzüm salkımı, yıldırım demeti üzerinde kartal, zeytin dalı üzerinde tünemiş baykuş, kanatlı yıldırım demeti ve yüzen iki yunus yer almaktadır[704].

Kat. No. N-4 numaralı diğer bir sikkenin ön yüzünde ortada, yan profilden verilmiş sakallı bir defne çelenkli erkek büstü, olasılıkla Zeus(?), arka yüzünde korunan örneklerden yola çıkılarak yıldırım demeti olabileceği düşünülmektedir. Benzer örneklerle karşılaştırdığımızda MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmesi mümkündür[705]. **Kat. No. N-5**'te, Karia Myndos Helenistik hemidrahmi (MÖ 166/150) bulunmaktadır. Ortada, profilden verilmiş sakallı Zeus büstü ve arka yüzde ortada yıldırım demeti ΜΥΝΔΙΩΝ lejantı yer almaktadır. Karşılaştırma sonucunda bu Myndos sikkesini de MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmesi mümkün olabilmektedir[706]. SNG Helsinki (Sylloge Nummorum Graecorum) bandlarında ve çeşitli Myndos koleksiyonlarında paralelleri tespit edilmiş olup tarihleri MÖ 2. yüzyılın ortalarına verilmektedir[707].

*1.6.2.2. **Tessalonika Sikkesi (Kat. No. N-6)***

Tessalonika kenti, MÖ 315 yılında Makedonya Kralı Kassandros tarafından bugünkü Thermi'de kurulmuştur. Kassandros, Makedonya tahtında hak iddia edebilmek için evlendiği Büyük İskender'in kız kardeşi olan Thessalonike'nin adını bu şehre vermiştir. MÖ 2. yüzyıldan öncesine tarihlenen Tessalonika sikkesi bulunmamaktadır[708]. Burada ilk sikke basımı Makedonya Kralı II. Philipp ile başlamıştır. Nümizmatik olarak Philipp ve oğlu İskender'in madeni paraları bir birim oluşturmaktadır. Ancak Attik madeni para standartını

---

699 SNG von Aulock Karien: Taf. 83. 2639; SNG Ashmolean IX: 249-250, 251; SNG Cop. Caria: Pl.10. 447-448.
700 http://hno.huma-num.fr/browse No: 1751 (04. 01. 2019)
701 Milne 1938: 262, 3.
702 Winterhur II: 3493.
703 Weber 1975: 6541.
704 Taylan 2017: 69.
705 BMC Caria: 134, 5; SNG von Aulock Karien: Taf. 83. 2637; SNG Cop.: Pl. 10. 445; Zabel – Meadows 2002: 245, 63; SNG München: Taf. 19. 388; Sear 1983: 172, 4902.
706 BMC Caria: 134, 5; SNG von Aulock Karien: Taf. 83. 2637; SNG Cop.: Pl. 10. 445; Zabel – Meadows 2002: 245, 63; SNG Ashmolean IX: 246, 247.
707 SNG Keckman I: Pl.9, 245.
708 Gardner, 1963: XIV; Hoover, 2016: 263-264.

kullanarak ilk kez dünya para sistemini yarattığı için dönüm noktası hâline gelmiştir[709]. Myndos buluntuları arasında 1 adet Tessalonika sikkesi mevcuttur. **Kat. No. N-6** numaralı sikkenin ön yüzünde sağ profilden defne çelenkli Apollon büstü [ΠΟΛΥ] yer almaktadır. Arka yüzünde ise ortada, ayakta duran yan profilden verilmiş, bir elinde kalkan tutmakta, diğer elini ise havaya kaldırmış olan Athena betimi yer almaktadır. Sağ tarafta aşağıdan yukarıya doğru ΘΕΣΣ[λυ] lejantı mevcuttur. Benzer örnekler Sylloge Nummorum Graecorum SNG Lockett ve SNG Thessaly Koleksiyonu ve diğer yayınlara[710] göre MÖ 2. yüzyılın sonu- 1. yüzyılın ortasına tarihlenmektedir.

1.6.3. Roma Dönemi

1.6.3.1. ***Büyük Constantin / I. Constantinus Sikkesi (MS 307-337) (Kat. No. N-7, N-8, N-9)***

Constantinus[711] sikkelerde de düzenleme yaparak "aureus" yerine "solidus" adlı yeni bir sikke tedavüle çıkarmıştır[712].

Katalogda Constantinus I'e ait 3 tip sikke yer almaktadır ve tamamı bronzdur. Bu sikkelerin ikisinin lejantı belli olduğu için atölyesi hakkında bilgi vermek mümkündür.

Kat. No. N-7 numaralı I. Constantinus sikkesinde ön yüzde, DV CONSTANTI-NVS [PT A]VGG, profilden verilmiş, başı örtülü kadın büstü, sağa arka yüzde, ortada, biga üzerinde Constantin (korunmuş örneklerde tanrının eli yukarıdan aşağıya uzanıyor, üst alanda yıldız), solda yukarıdan aşağıya SMANS (darphane işareti[713]- Antiocheia)[714] lejantı

---

709 Sear 1983: 346-347.

710 Ayrıntılı bilgi için bk. McClean II: 4954-4958 Taf. 180, 6-7; NC 1936: 180; Ch 7: 1985, 91; Gardner 1963: 5, 49-59; Bloesch 1987: 163, 1734; SNG Lockett Vol. III: Pl. XXXI 1625; SNG Thessaly: Pl. 6, 300-304.

711 MS 272'de Naissus'ta doğan Flavius Valerius Constantinus MS 306'da imparator ilan edilmiştir. Maximianus'un kızı ile evlendiğinden kendisine "augustus" unvanı verilmiştir. Constantinus, oğlu Constantius ile Britannia'da birlikte savaşmıştır. MS 308'de Carnuntum Kongresi'nde Constantinus tekrar "caesar" rütbesine indirilmiştir. Constantinus, sonradan kendisine karşı bir tutum içerisine giren Maximianus'u Massilia'da yenmiş ve öldürmüştür. Constantinus bu sefer Maximianus'un oğlu Maxentius ile mücadeleye girişmiştir. Milvius Köprüsü yakınlarındaki savaşta Constantinus, Maxentius'un ordusunu mağlup etmiştir ve onu öldürmüştür. Büyük Constantin Hristiyanlara karşı iyimser davranmıştır. Constantinus; Gothlara, Germanlara ve Sarmatlara karşı savaşmıştır. En son Pers'ler üzerine bir sefere çıkmak üzereyken MS 337 yılında ölmüştür. Keleş 2009: 19; Sear 2011: 405. Ayrıntılı bilgi için bk. Moser 2018: 149.

712 Aureus kelime olarak altından yapılmış anlamına gelir ve altın sikkelere verilen isimdir. Cumhuriyet Devri sonunda Sulla zamanında aurei olarak 10,85 gr. ağırlığında basılan sikkelerin ağırlığı zaman içerisinde azalmıştır, bk. Tulay 2001 aureus.

713 Roma sikkelerinde darphane ve işaretleri oldukça önemlidir. Roma İmparatorluğu'nda darphane işaretlerinin sikkeler üzerinde yazılmaya başlaması MS 3. yüzyılın ortalarına rastlamıştır. Roma sikkeleri üzerinde darphane işaretleri sikkenin arka kısmında "kesim kısmı" olarak adlandırılan bölümde yer almaktadır. Darphane işaretlerinin sağında ve solunda da birtakım harfler yer almaktadır. Darphane işaretinden sonra gelen harfler atölyeleri ifade ederken bunlar, Grek alfabesindeki harfler ile

yer almaktadır. Sikke kataloglarında yer alan benzer örneklerle karşılaştırma yapıldığında MS 337-340 yıllarına tarihlenmektedir[715].

Kat. No. N-8'de ön profilden verilmiş imparator büstü, sağa bakmaktadır. Arka yüzde, ortada çelenk içerisinde üstte VOT, altta XX harfleri; çelengin dışarısında sikkenin etrafında lejant kısmında olasılıkla DN CONSTANTINI MAX AVG l okunmaktadır[716]. Darp yeri ve kesin tarihi belli olmayan sikkenin arka yüzünde çelenk içinde VOT / XX lejantı görülmektedir. Darphane işareti korunmamıştır. Sikke Constantinus Augustus sıfatlarını almış iken basılmış olmalıdır. Burada imparator'un 20. yılında (decennalia) basıldığına dair bilgi verilmektedir. Benzer örnekler sayesinde bu sikke de MS 337-340 yıllarına tarihlenmektedir[717].

Kat. No. N-9 envanter numaralı sikke üzerinde ön yüzde, profilden verilmiş Roma'nın miğferli büstü ve üzerinde paludamentum ile sola bakmaktadır. Sağda ise yukarıdan aşağıya VRBS – ROMA lejantı yer almaktadır. Roma şehrini onurlandırmak adına basılan[718], ön yüzünde VRBS ROMA lejantı bulunan sikkelerin tarihleme açısından zorlukları vardır[719]. Arka yüzde ise ortada, bir kurt tarafından emzirilen Remus ve Romulus kardeşlerin olduğu lupus sahnesi vardır[720]. Kurdun üstünde yan yana 2 adet sekiz kollu yıldız mevcuttur. En altta ise SMT[721] (darphane işareti-Ticinium (Pavia, İtalya) harfleri yer almakta olup Ticinium (Pavia, İtalya) atölyesi anlamına gelmektedir. Bu sikke MÖ 337-340 yıllarına tarihlenmektedir[722].

---

gösterilmektedir. Jones 1986: 147; Keleş 2009: 26.

714 Signato Moneta Antiocheia, Antiocheia Darphanesi. Tulay 2001: 189.

715 Ayrıntılı bilgi için bk. RIC VIII, Antioch: 37; LRBC I: 1372; Carson 1990: 341, Pl. 47. 709; CONS 337. Benzer örnek için bk. Moser 2018: 149 Fig. 4. 2.

716 İmparatorların detaylı lejantları için bk. Harl 2001: 29.

717 RIC VII: 237; Robertson 1982: Pl. 47, 121; Ireland – Ateşoğulları 1996: 129, 206; Lightfoot 1996: 142, 30; Sear 2011: 476, 16205; Ekici 2013: 148 Lev. 18, Kat. No. 354; Bulut – Şengül 2014: 96, 41; Doychinova 2019: 121, 572.

718 Ayrıntılı bilgi için bk. Carson 1981: 33.

719 Dönemin portre özelliklerini yansıtmayan örneklerdir. Personifikasyonlarda miğfer saçın tamamını kaplamaktadır ancak geç örneklerde omuzun arkasında kıvırcık saç görülmektedir, bk. RIC VII: 282- 283.

720 Benzer örnekler için bk. Baydur 1988: 102 Lev. XI, Resim 365.

721 Ayrıntılı bilgi için. Keleş 2009: 27; Harl 2001: 29.

722 Benzerleri için bk. RIC VII Tessalonika: 187 (I. Constantinus), RIC VII: 655, 90; LRBC I: 1231: Sutherland 1974: 265, 534-535; Arslan 1992: 117, 225; Carson 1990: 679, Pl. 45; Tekin 1994: 195. 828; Ireland – Ateşoğulları 1996: 130, 218-219; Keleş 2009: 75; Sear 2011: 505, 16516. Benzeri ancak farklı darphane, RIC V, Pl. 18. 64, 1; Ekici 2013: 48 Lev. 18, Kat. No. 355; Bulut – Şengül 2014: 97, 46; Doychinova 2019: 127, 618-626.

1.6.3.2. ***II. Constantius (MS 337 – 361) (Kat. No. N-10, 11, 12, 13, 14)***

Bir Hristiyan olarak yetiştirilen Constantinus, Constantinus Maksimus ve Fausta'nın oğlu olarak Arles'te dünyaya gelmiştir.[723].

357 yılında gümüş siliqualaların ağırlığını 2.25 g olarak yeniden ayarlayarak tedavüle sokmuştur[724]. II. Constantius'a ait sikkelerde 4 tip görülmektedir ve tamamı bronzdan darbedilmiştir.

Kat. No. N-10 numaralı sikkenin ön yüzünde sağ profilden defne çelenkli II. Costantius büstü yer almaktadır. [CONSTAN]TIVS P F AVG arka yüzde sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutan Constantius, cepheden, başı sola bakar vaziyettedir. Askerî giyimli, miğferli, sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutarak düşen atlıya mızrakla saldırmaktadır. Sikke üzerinde PPDIVIAVG ve altta M lejantı yer almaktadır. Bu sikke MS 348-354 yıllarına tarihlenmektedir[725].

Kat. No. N-11 numaralı sikkenin ön yüzünde diademli imparator büstü sağa [DNCO]NST[AN] [TIVSPFAVG] (lejantı), arka yüzde ise imparator ayakta askerî giyimli? sağ elinde globus üzerinde Nike, sol elinde mızrak yer almaktadır. SPES RE[I] PVBLICE darphane işareti belli değildir. Bu sikke MS 357 – 361 yıllarına tarihlenmektedir[726]. Diğer bir örnek **Kat. No. N-12** sikkenin ön yüzünde sağ profilden inci diademli İmparator II. Constantius büstü, arka yüzde mızrak atan asker, başı açık, sakallı, geriye doğru uzanmaktadır. [D N CONS][TAN]TI[VS P F AVG] Darphane işareti [K]YZ ise üsttedir[727]. Bu sikke de MS 348-358 yıllarına tarihlenmektedir[728]. **Kat. No. N-13** numaralı sikkenin ise ön yüzünde sağ profilden inci diademli İmparator II. Constantius büstü D N CONSTANTIVS P F AVG lejantı yer almaktadır. Arka yüzde mızrak atan asker, başı açık, geriye doğru uzanmakta ve [FEL]TEMPREPARATIO[729] (Mutlu Günlere Dönüş) ifadesi bulunmaktadır. Darphane işareti ne yazık ki korunamamıştır. Bu sikke MS 348-358 yıllarına

---

[723] Babası tarafından MS 1 Mart 317 yılında "Caesar" unvanı verilmiştir. Constantinus I'in en küçük oğludur ve 337- 361 yılları arasında doğuyu yönetmiştir. Kardeşlerinin ölümünden sonra batının idaresini sağlamak isterken 361 yılında hastalanarak ölmüştür. Leedom 1978: 32; Tekin 1994: 43; Keleş 2009: 20. Ayrıntılı bilgi için bk. Moser 2018.

[724] Sear 1988: 336. Ayrıntılı bilgi için bk. Baydur 1998: 103.

[725] Trier RIC VII: 82; RIC VIII: 460 No. 137; Tekin 1994: no. 885; LRBC II: 2623; Lightfoot 1996: 143, 33; Ekici 2014: 151 Kat. No. 371.

[726] RIC VIII: 461, 151 Pl. 23 L. 2053, RIC VIII 275; Robertson 1982: Pl. 71, 148.

[727] Kyzikus, Harl 2001: 34.

[728] Robertson 1982: Pl. 71, 151-154; Keleş 2009: 86; Ekici 2013: 153 Lev. 20, Kat. No. 381.

[729] Tekin 1996: 34-35.

tarihlenmektedir[730].

Diğer bir sikke **Kat. No. N-14** ön yüzde sağ profilden inci diademli İmparator Constantius II büstü, lejant görülmemektedir, arka yüzde tutsağa saldırmakta olan asker yer almaktadır. Darphane yazısı olarak [A]N[T]gözükmektedir. ANT monogramı Antiocheia'ya aittir[731]. Benzer örneklerle karşılaştırıldığında MS 351-354 yüzyıl aralığına verilmektedir[732].

1.6.3.3. ***Valens (MS 364-378) (Kat. No. N-15)***

Valentinianus I'in kardeşidir. 364-378 yılları arasında yönetimde yer almıştır[733]. Valens için basılan sikkeler Kyzikos ve Alexandria'da darbedilmiştir[734].

Myndos'ta İmparator Valens'e ait bir adet sikke tespit edilmiştir. **Kat. No. N-15** numaralı parçada ön yüzde, inci diademli [DN VALENS-PF AVG] imparator büstü sağa arka yüzde, khlamys giyimli ayakta duran imparator yer alır; başı sola doğrudur ve sol elinde labarum tutarken, sağ eliyle köleyi başından tutmaktadır. Burada [GLORIA RO-MANORVM] lejantı yer almaktadır.

Darphane işareti ile ilgili lejant korunmadığı için kesin bir tespit mümkün değildir. Sikke MS 364-378 yıllarına tarihlenmektedir[735].

---

730 RIC VIII: 497, 93; Robertson 1982: 327, 159; LRBC II: 2488; Keleş 2009: 83 (Cyzicus); Auktion 189: Taf. 28, 879. Benzer örnekler için darphanelere göre bk. Sutherland 1974: 274, 550; Robertson 1982: 327, Pl. 71, 130-147; Carson 1990: 343 Pl. 52, 781; Ireland-Ateşoğulları 1996: 131, 233-234.

731 Harl 2001: 34; Keleş 2009: 26.

732 Ayrıntılı bilgi için bk. RIC VIII: 524, 143; LRBC II: 2623 (ANB); Robertson 1982: 325, Pl. 71, 143; Tekin 1994: 205, 884-887.
Benzerleri için bk. RIC VIII: 497, 93; Robertson 1982: 327, 159; LRBC II: 2488; Keleş 2009: 83 (Cyzicus). Benzer örnekler için darphanelere göre bk. Sutherland 1974: 274, 550; Robertson 1982: 327, Pl. 71, 130-147; Carson 1990: 343 Pl. 52, 781.

733 Aşağı Tuna sınırının savunması için Licinius Eylül 316'da Konstantin'e yenildikten sonra, Konstantin'e karşı savaşında yanında yetenekli bir asker bulundurmak için onu Augustus ilan etti. Ancak özellikle sert bir kış, hem Constantine hem de Licinius'un savaşa devam etmesini imkânsız hâle gelmiştir. Müzakereler barışla sonuçlanarak Konstantin galip gelmiştir. Valens görevinden istifa etmek zorunda kalmıştı. Licinius sorunu Augustus'u öldürterek çözmüştür. Doğu eyaletlerinin kontrolünü sağlamıştır. Kampmann 2020: 431.Vizigotlarla savaşırken 378 yılında savaş meydanında ölmüştür bk. Keleş 2009: 21.

734 Kampmann 2020: 406.

735 RIC IX 274,10b (Antioch); LRBC II: 2659; Arslan 1992: 135, 270; Keleş 2009: 87, 197. Benzeri için bk. Sutherland 1974: 279, 559-560; Carson 1990: 344, Pl. 54, 818; Ireland-Ateşoğulları 1996: 131, 237.

-Değerlendirme

Myndos Asar Adası kazı çalışmalarında Hristiyanlık Öncesi Dönem'e ait 15 adet sikke buluntusu tespit edilmiştir. Adada bulunan en erken sikke Mausolos Dönemi'ne tarihlenmektedir. Helenistik Dönem'e ait kent sikkeleri önemli bir yere sahip olmuş ve ilk sikkeler bu dönemde basılmıştır. Ayrıca kenti çepeçevre saran sur yapısının ve Apollon Arkhegetes altarının Mausolos Dönemi'nde inşa edildiği düşünülmektedir.

Genel olarak Myndos sikkelerine bakıldığında, MÖ 2. yüzyılda görülen sikkelerde basım yerini ve basan halkı işaret eden MYNΔIΩN lejantına da yer verilmekle birlikte tiplerin üzerinde genellikle bölgenin bu dönemde Ptolemaios tarafından yönetilmesi ile ilgili olarak, ön yüzde Zeus / Serapis görülmektedir. Bu sikke örneklerinde çelenkli Zeus başı, arka yüzde iki mısır koçanı üzerinde İsis Tacı/yıldırım demeti mevcuttur. Ayrıca ön yüzde Apollon başı, arka yüzde zeytin dalı üzerinde baykuşun görüldüğü örneklere de yer verilmiştir. Artemis'in betimlendiği sikke örneklerinin arka yüzünde iki yunus mevcuttur. Dionysos sikke buluntularında sarmaşık çelengiyle betimlenmiş ve arka yüzde üzüm salkımı / cornucopia / yıldırım demeti yer almaktadır. Ön yüzünde Poseidon, arka yüzde yunusun bulunduğu farklı tipler de bulunmaktadır.

Ayrıca kentte bulunan yazıt ışığında tanrı Apollon'un Arkhegetes sıfatıyla, kurucu ve koruyucu tanrı olarak onurlandırılması, kültünün kentte önemli olduğunu göstermektedir. Myndos sikkelerinin ön yüzünde betimlenen Apollon tasvirleri de bu görüşü destekler niteliktedir. Aynı zamanda Myndos'ta görülen Nero ve Septimus Severus'un hüküm sürdüğü periyotlarda aralıklı olarak bronz sikkelerin darbedildiği ve sikke üzerinde ters konik altar betimlerinin Apollon ve Artemis ile ilişkilendirildiğinden bahsedilmektedir[736]. Myndos sikkeleri üzerinde tapınak betiminin olmaması Asar Adası'ndaki Apollon kült alanının tapınaksız bir altar olma ihtimalini destekler mahiyettedir[737]. Sikkelerden yola çıkılarak Myndos kenti için Apollon, Zeus, Dionysos, Poseidon ve Artemis gibi tanrıların kent için önemli ve ön planda oldukları söylenebilir.

Karia kentlerine bakıldığında Bargasa kentinde Zeus başı, arka yüzde ayakta, uzun himationlu Zeus, sol elinde asa tutarken, kent lejantı ile görülmektedir[738]. Halikarnassos

[736] Barclay 1964: 64vd.

[737] Genellikle kült heykeli ve tapınakların ön plana çıkartılmak istendiği durumlarda örneğin; Apollonia ad Rhyndacum kenti sikkelerinde olduğu gibi, tapınağın içinde tanrı/tanrıça kült heykellerine de yer verilmektedir. Bu sayede tapınağın kime ait olduğu anlaşılmaktadır. Şahin 2020: 1872, Res. 7.

[738] Ekici 2013: 17.

kentinde Apollon başı, arka yüzde lir; diğer sikke örneklerinde ise Athena başı, arka yüzde kanatları kapalı baykuşun görüldüğü örnekler yer almaktadır[739]. İasos kent sikkelerinde MÖ 4. yüzyıl ortalarına tarihlenen bronz örneklerde ön yüzde Apollon başı yer alırken arka yüzde karides betimi görülmektedir[740]. Kaunos kentinde Apollon başı, bazen çene altında chlamysin bağı ile tasvir edilmiş olup arka yüzde sola doğru oturan sfenks ve Karca yazılmış kent etnikonu yer almaktadır[741]. Knidos kentinde MÖ 4. yüzyıl hemidrahmilerinin çoğu MÖ 5. yüzyıl örneklerindeki gibi ön yüzde aslan protomu, arka yüzde Aphrodite başı şeklindedir. Helios başı ve ön yüzde Apollon arka yüzde ise Artemis'in yer aldığı sikkeler de ön plana çıkmaktadır[742]. Stratonikeia antik kentinde ön yüzde Zeus başı, arka yüzde Hekate/Nike betimine yer verilmiştir[743]. Karia kentlerinde görülen sikke repertuvarına ve Myndos sikkelerine bakıldığında Apollon'un önemli bir tanrı olduğunu hatta bölgenin baş tanrısı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır **(Grafik 3, Tablo 3)**.

Klasik Dönem sikke buluntuları arasında 1 Mausolos, Helenistik Dönem sikkeleri arasında 1 Halikarnassos ve 3 Myndos'un kendi bastığı kent sikkesi ve 1 Tessalonika sikkesi tespit edilmiştir.

Roma Dönemi Sikkeleri içerisinde 3 Büyük Constantin, 1 I. Constantinus, 5 II. Constantius, 1 Valens yer almaktadır. Sikke buluntularının yoğunluğu az olmakla birlikte Mausollos Dönemi'nden MS 4. yüzyıla kadar geniş bir periyodu temsil etmektedir. Sikkeler içerisinde özellikle II. Constantius sikkeleri biraz daha yoğunluk göstermektedir.

739 BMC Caria: liv
740 Delrieux 2001: 163.
741 Ashton 2004: 45; Ekici 2013: 24.
742 BMC Caria, xlvii.
743 Meadows 2002: 98; Ekici 2013: 33.

1.7. TERRAKOTTA FİGÜRİNLER

Asar Adası'nda gerçekleştirilen kazı çalışmaları neticesinde 29 adet terrakotta fragmanı bulunmuştur. Bu fragmanlar içerisinde giyimli / ayakta duran / oturan kadın figürleri, tanrıça figürleri, erkek figürleri; eros, insana ait uzuvlar ve kaide parçaları yer almaktadır. Buluntuların adanın Apollon Arkhegetes'e adanmış bir kült alanı olması nedeniyle sunu eşyası[744] olarak kullanıldıkları düşünülmektedir.

Kronolojik bakıldığında bu buluntu grubunun Arkaik Dönem'den, Roma Dönemi'ne kadar oldukça geniş bir tarih aralığını temsil ettiği görülmektedir.

Bu eserlerin Apollon kült alanı ile olan bağlantısı irdelenmeye çalışılacaktır. Bu bölümle ilgili tarihlemeler antik kentlerde, müze ya da koleksiyonlarda bulunmuş parçalarla ve bazı heykeltraşlık eserlerle karşılaştırma yapılarak dönemleri belirlenilmiştir.

Figürinler, Prehistorik Dönem'den itibaren insanoğlunun değer verip kutsal olarak kabul gördükleri varlıkları yansıtmak amacıyla ahşap veya fil dişi gibi organik malzemelerin yanı sıra, maden, taş ve pişmiş topraktan üretilmektedir[745]. Pişmiş toprak figürinler, eski somut ve somut olmayan kültürel kanıtları ve anlamlarını somutlaştırmaktadır. Çalışmalarda yer alan sanatsal, teknolojik ve ekonomik yönlerin yanı sıra sosyokültürel (yani dinî ve ideolojik) ifadeleri de bünyesinde barındırmaktadırlar; önemli bilişsel unsurları kodlayarak, insanın kendi farkındalığını ifade ederek ve onları üreten ve kullanan toplumların anlamlarını ve fikirlerini yansıtarak gündelik hayatın paha biçilmez tanıkları hâline gelmişlerdir[746]. Figürinlerin adak amaçlı kullanımları, sadece kutsal alanlarda değil mezarlarda da karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda Antik Çağ'da hediyelik ve hatıra eşyası

---

[744] Antik Yunan dinînde adak sayesinde insan ve tanrı arasında bir bağlantı kurulmaktadır. Bundan dolayı ise şairler tanrıların adaklarından ne kadar memnun olduklarını veya adak gerçekleştirmezlerse ne kadar kızdıklarından bahsetmektedirler. Hom. İl. 1.40. Kazı çalışmalarında bulunan objeler ve çeşitli buluntular adak konusunda önemli olmuştur. Anathemata; kutsal alana eşyaları yerleştirme geleneği olarak bilinmektedir ve MÖ 8. yüzyıl ve sonrasında yaygınlaşmıştır. Erken dönemlerde, en değerli sunular giysiler ve metal eşyalar (her objenin bir işarete karşılık geleceği düşünülerek) zamanla bunların yerini bronz ve terrakotta figürinler veya pişmiş toprak ve ahşabın üzerine yapılmış resimler almıştır. Yunan karanlık dönemi sonrası çeşitli vazolar, terrakotta figürinler ve hayvan hem de insan formundaki taşınabilir bronz figürünler görülmektedir. Yunan adak eşyaları adak olarak yapılmış, pahalı, büyük objelerden çok, küçük bronz ya da terrakotta figürinler, seramik kaplar, fil dişi ya da fosiller gibi objelerden oluşmaktadır. Küçük eşya ya da heykel adanması kişinin ekonomik durumuyla da ilişkilidir. Akar - Tanrıver 2009: 123-124.

[745] Çokay-Kepçe 2011: 11-12.

[746] Papantoniou et. al., 2019: 1. Platon'a göre, erdemli bir insan, tanrılarla olan bağlantısını onlara adaklar sunarak, oyunlar ve danslar tanrıların onuruna yapılırken dua ederek, ettiği yeminleri tutarak göstermektedir. Kutsal alanlara bırakılan bu adak eşyaları ile, tanrı ve adayan kişi arasında doğrudan bağlantı kurularak, tanrıya yakınlaşıldığına inanılırdı. Guhl – Koner 1994: 281.

olarak da kullanılmaktadır[747]. Figürinler, heykeltıraşlık eserlerinin atası olarak bilinmektedir. Heykel şekillendirilmeden önce kilden biçimlendirilmektedir. Antik yazar Plinius, "kil heykeltraşlığın, heykelin ve kabartmanın anasıdır" der ve özellikle ondan sonra anıtsal heykeltıraşlık eserler ve kabartmalarda, önce pişmiş topraktan modelleme yapıldığından bahseder[748].

1.7.1. Kümeler

1.7.1.1. Kadın Figürleri

1.7.1.1.1. Kırık Kadın Başları (Kat. No. TK 1-14)

Günümüze kalan figürin parçalarının büyük bir bölümü sağlam figürlerin yüz parçalarından oluşmaktadır. Kat. No. TK 1-14 arasındaki figürinler, çeşitli tiplerdeki kadın başlarıdır. Her bir parçanın hangi tipe ait olduğunu belirlemek mümkün gözükmese de bazı figürinler hakkında öneriler sunmak mümkündür. Myndos kutsal alanında tespit edilen kadın başlarının 14 adeti kazı alanlarının farklı noktalarında tespit edilmiştir. Arkaik Dönem'den Helenistik Dönem sonlarına değin kullanılmış olan bu gruba ait eserler kaliteli bir yapıdadır. Toplam 14 adet figürini içeren bu grup kendi içinde başlık ve saç şekli açısından değerlendirilebilmektedir. Buluntular içerisinde stil birliği yakalamak mümkündür.

Kat. TK-1[749] numaralı eser, kırık kadın başı parçasında, burun alt ve sol göz yan bölünden itibaren korunamamış kadın adak protom figürin parçasıdır. Yarım figür ve büstlerden oluşan adak protomları batıda Güney İtalya'ya kadar geniş bir coğrafyaya yayılmış olmasına rağmen bunların bir bütün hâlinde yayımlandıkları kazı buluntuları oldukça azdır. Bu nedenle de fazla bilinmemektedirler. Genel olarak kadın protomları Geç Arkaik Dönem'den başlayıp, MÖ 4. yüzyılın sonlarına kadar süreklilik göstermektedir. En fazla adandıkları dönem MÖ 5. yüzyıldır. Yarım figür şeklindeki protomlar MÖ 6. yüzyılın ikinci yarısında, büst şeklinde olanlar ise MÖ 5. yüzyılın ortalarına doğru ortaya çıkmıştır[750]. Myndos'ta tespit edilen kadın protom başı örtü ile betimlenmiştir. Ciddi bir yüz ifadesi hâkim olup göz ve burun kısmında yoğun tahribat mevcuttur. Bu tipin karakteristik özelliği olarak iki sıra hâlinde yüzü çevreleyen, daha sonra başın arkasına doğru giden saç bukleleri olmaktadır. Baş üzerindeki stephane (başa takılan taç; başın üzerinde yer alan, başın tepesinde yüksek, kulakların arkasına doğru kemer şeklinde alçalarak devam eden kemer

[747] Işın 2007: 7.
[748] Çokay-Kepçe 2011: 15.
[749] Kat. Katalog; TK ise Terrakotta (Pişmiş toprak) anlamına gelmektedir.
[750] Şahin 2021: 189-190.

şeklindeki aksesuar) bir kekryphalos (saçları yarı açık veya tam toplamaya yarayan baş örtüsü) üzerine oturtulmaktadır. Yuvarlak yüz etli bir formdadır. Gözler badem şeklinde (?); ağız erken örneklerde ise ters hilal, geçlerde ise normal bir formdadır ancak göz, burun ve ağız kısmında yoğun bir tahribat görülmektedir. Bu grupta yer alan örneğin başlarının üzerinde bulunan delikler bunların asılarak adandığına işaret etmektedir [751].

Kat. TK-2 numaralı kırık kadın başı parçasının ise burun, ağız ve çene kısımları korunmuştur. Büyük, uzun bir burun yapısı, düz ve dolgun ağız yapısı mevcuttur. Ayrıca, dolgun çene ve uzun bir yüz yapısı yer almaktadır. Bu örneğin karakteristik özelliği olarak aşağıya doğru daralan yüz, küçük gözler, iri burun, küçük ağız ve yuvarlak çene özelliği görülmekte olup dönem özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Benzer örnekler Louvre Müzesi[752], British Müzesi Koleksiyonu'nda[753], Berlin Antiquarium[754], Lindos[755], Theangela[756], Limyra[757], Efes Müzesi[758],Troas[759], Klaros[760], Çanakkale Arkeoloji Müzesi[761], Lousoi[762] ve Knidos[763] gibi kazı ve müze koleksiyonlarında tespit edilmiş olup Myndos'ta tespit edilen örneklerin de MÖ erken 5. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür[764].

Kat. TK-1 ve 2 numaralı figürin parçalarını Olgun Arkaik Dönem'e tarihlendirilmesi mümkündür. Korunan figürler kadınların yüzüne aittir. Eserler üzerinde ciddi bir yüz ifadesi vardır. Benzer örnekler British Müzesi[765], Lousoi antik kentinde[766] bulunmuş olup MÖ erken 5. yüzyıla tarihlenmektedir. Olasılıkla kadın figürini (?) tam olan örneklerde oturur bir pozisyondadır. Benzer örneklere Olynthus[767], British[768], Kerameikos[769], Sadberk Hanım Müzesinde[770] ve Knidos kazı çalışmalarında[771] rastlanılmıştır. Olasılıkla her ikisi de aplik

[751] Şahin 2021: 192.
[752] Louvre Müzesi: Louvre I, B256.
[753] British Müzesi: Walters 1903: B119; Higgins 1969: 562, 1062.
[754] Berlin Antiquarium: Winter 1903: i 236.
[755] Lindos: Blinkenberg 1931: 601 Nr. 2492 Lev. 118.
[756] Theangela: Işık 1980: 204 vd. Nr. 5 Lev. 1.
[757] Limyra: Zhuber-Okrog 1990: 78, 18. TK 15.
[758] Efes Müzesi: Özyiğit 1992: 92-94, no.1,2,4.
[759] Troas: Tavukçu, 1999: 312 vd. Kat. 69-70 Lev. 18.
[760] Klaros: Doğan 2005: Lev. 15 Kat. No. 26a; Gürbüzer 2012: 259 Lev. 16 Kat. No. 94.
[761] Çanakkale Arkeoloji Müzesi: Kaplan 2009: 108, 305 Kat. 154-155 Lev. 44-45.
[762] Lousoi: Mitsopoulos-Leon 2017: 222 Kat. 262 Taf. 56.
[763] Knidos: Şahin 2021: 194, Kat. 8, Kat. 9.
[764] Rodos-Kuşlu kore ile benzerlik göstermektedir. Işık 1998: 30, Res. 9.
[765] British Müzesi: Higgins 1969: 562, 1062.
[766] Lousoi: Leon 2017: 222 Kat. 262 Taf. 56.
[767] Olynthus: Robinson 1933: 58 no. 207, Lev. 26.
[768] British: Higgins 1954: 50, 64-65, no. 65, 121-123.
[769] Kerameikos: Vierneisel-Schlöb 1997: 28 Taf. 17, 71.
[770] Sadberk Hanım Müzesi: Çokay-Kepçe 2011: Kat. No. 5.
[771] Knidos: Şahin 2021: 204 Kat. No. 2.

olarak asılarak kullanılmak üzere tek kalıptan yapılmıştır[772] ve üst kısmında askı deliği olduğu düşünülmektedir.

Kat. TK-3 numaralı fragmanın alından itibaren sol tarafı korunmuştur ve pişmiş toprak yüz parçasının olasılıkla gözleri iri ve çekik formdadır; ayrıca düzgün yapılı uzun bir burun, sivri ve dolgun çene yapısı da görülmektedir. Badem formlu göz, dudaklar ise düz ve yatay olup anatomiden çok uzaktır. Figürinin yüzündeki detayların yüzeysel verilmesinden dolayı Lindos[773], BSA Koleksiyonu[774], ve Klaros[775] kazılarında tespit edilen örnekler ile karşılaştırma yapıldığında MÖ 6. yüzyılın sonlarına tarihlendirilmektedir.

Kat. TK-4 numaralı figürin parçasının sağ gözü kısmen, burun, ağız ve çene korunagelmiş olup büyük, uzun bir burun yapısı gözlemlenmektedir. Bu figürine ait fragman parçasında dudaklar ise düz ve yatay olup dolgun bir çene yapısı mevcuttur. Limyra[776], Efes Müzesi[777], Klaros[778] ve Lousoi'deki[779] antik kentlerde bulunan örneklerle karşılaştırma yapıldığında bu parçanın MÖ erken 5. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür[780].

Kat. TK-5 numaralı örnek ise polos giymiş figürin başı, polosun altından iki yana ayrılan düz saç yapısı, badem gözler ince düzgün bir formda burun, küçük bir ağız yapısı, dolgun çene, şişkin boyun görülmekle birlikte baş hafifçe sağına dönük bir özellik göstermektedir.

Dönem özelliği olarak ciddi bir yüz ifadesi dikkat çekici bir şekildedir. Bundan dolayı Geç Arkaik ve Erken Klasik Dönem'den örnekler ile (ciddi stil) karşılaştırılabilir. Ayrıca korunmuş pişmiş topraklar için örnek olması açısından Geç Arkaik Dönem'e ait korelerle karşılaştırmak mümkündür[781]. Benzer örnek Rhodos[782], Kalymnos[783], Louvre Müzesi Koleksiyonun'da[784] ve Knidos kazılarında[785] tespit edilmiş olup bu parçanın da MÖ

[772] Yapım tekniği üç farklı yöntemle yapılabilmektedir. El, çark ve kalıp yapımı figürinlerdir. Pişirme aşamasında da figürinlerde olası çatlama ve kırılmayı önlemek için üst ya da arkaya "pişirme deliği/buhar deliği" koyulmaktadır. Higgins 1967: 1; Özbay 2019: 8-9.
[773] Lindos: Blinkenberg 1931: le. 107, 2300Bb; lev. 37, no. 213; lev. 100, no. 188.
[774] BSA Koleksiyonu: Pisani 2006: no. 66 fig. 18.
[775] Klaros: Gürbüzer 2012: 259 Lev. 17 Kat. No. 100.
[776] Limyra: Zhuber-Okrog 1990: 78, 18. TK 15.
[777] Efes Müzesi: Özyiğit 1992: 92-94, no.1,2,4.
[778] Klaros: Gürbüzer 2012: 259 Lev. 16 Kat. No. 94.
[779] Lousoi: Mitsopoulos-Leon 2017: 222 Kat. 262 Taf. 56.
[780] Rodos-Kuşlu kore ile benzerlik göstermektedir. Işık 1998: 30, Res. 9.
[781] Boardman 2013: 159.
[782] Rhodos: Higgins 1954: 89 Nr. 238 Lev. 43.
[783] Kalymnos: Higgins 1954: 136 Nr. 492 Lev. 66.
[784] Louvre Müzesi koleksiyonu: Mollard-Besques 1963: Taf. 3 Kat. No. 9.
[785] Knidos: Şahin 2021: 206 Kat. No. 12, 14.

545-480 yıllarına tarihlendiği düşünülmektedir. **Kat. TK-6** numaralı terrakotta figürin baş parçasında ise başının üzerindeki alçak polostan boyuna kadar korunmuştur. Saçlar alnın etrafında yüksek kabartma şeklinde omuzlara doğru inmektedir. Ancak yüzün bazı kısımları ve gözler aşınmıştır. Büyük bir burun, küçük bir ağız yapısı, dolgun çene, şişkin boyun görülmekle birlikte baş hafifçe sağına dönüktür.

Bu örneğin aşınmış olması nedeniyle yüz detayları tam olarak görülemese de iyi korunmuş örneklerden yola çıkılarak bu grubun stilini saptamak mümkündür. Klasik Dönem'de ise öncülleri Attika'da MÖ 7. yüzyılda görülen kadın protomları bu dönemde yaygın bir şekilde görülmektedir. Klasik Dönem'in en dikkat çekici parçaları arasında yer almaktadır. Bu protomlar genellikle iki eliyle birden göğüslerini tutmakta ya da kuş, yumurta, meyve gibi çeşitli objeleri taşımaktadır. Bu gruptaki kadın figürleri ise genellikle giyiniktir. Ayrıca takılarıyla birlikte de gösterilmektedir. Başlarında bazen yüksek ve silindirik polos yer almaktadır. Demeter, Persephone, Hera, Athena, Artemis ve Aphrodite gibi çeşitli tanrıçaları ya da onlara adak adayanları temsil ettikleri düşünülmektedir. Oturan ya da ayakta duran figürler bu dönemde de yaygın bir şekilde görülmektedir. Figürlerin giysi kıvrımları zenginleşmiş ve yüz ise ağır başlı bir hâl almıştır[786].

Buna göre, poloslu figürinlerin saçları genellikle uzundur. Saçlar, alnı dalgalı bir biçimde sararak yine dalgalı formda omuzlara dökülür. Saç ortadan ikiye ayrılarak dalgaları ince diagonal kazımalarla verilmiştir. İnce ve oval yüz formuna sahip figürinlerin gözleri küçük ve derindir. Burun ve ağız da küçük formludur. **Kat. TK-6** numaralı figürin parçası Badischen Landesmuseum Karlsruhe Müzesi[787] ve Klaros antik kenti kazılarında[788] yer alan örneklerle karşılaştırıldığında MÖ 4. yüzyıla tarihlenmesi mümkündür.

Kadın başları içerisinde değerlendirilen diğer iki örnek de saç stili açısından benzerlik göstermektedir. **Kat. TK-7** ve **Kat. TK-8** kadın figürin başları saçı tepede topuz şeklinde ve gözler küçük belirgin bir özellik göstermektedir. Antik dönemde de günümüzdeki olduğu gibi Antik Çağ kadınları da saçlarına özen göstermektedir. Günümüze gelen duvar resimleri, heykel ve heykelcik gibi üç boyutlu eserler sayesinde kadın saç modellerindeki çeşitliliği görebilmekteyiz. Antik Çağ'da en sık karşımıza çıkan model ise "Knidos Tipi" olmuştur. Bu saç tipine göre, ortadan ayrılmış ve iki yana dalgalar halinde inen saçlar, başın arkasında veya ensede gevşekçe ve çeşitli şekillerde topuzlar

[786] Higgins 1980: 132.
[787] Landesmuseum Karlsruhe: Schürmann 1989: 50-51, lev. 25-26.
[788] Klaros: Gürbüzer 2012: 124 Katalog No: 370.

yapılmaktadır[789]. Myndos'ta bulunan bu örneklerin saç yapısı olasılıkla "Knidos Tipi" (?) olarak sınıflandırılmaktadır.

Kat. TK-7 ve **Kat. TK-8** numaralı figürin fragmanlarında ince düzgün bir formda burun, küçük ağız, normal bir çene ve ince estetik bir boyun yapısı görülmektedir. Sakkos ile toplanılmış saç dönemin modasını yansıtmaktadır. Sakkos Antik Yunan'da, kıldan yapılmış, saçları toplamaya yarayan bone şeklindeki basit bir başlığa verilen isimdir[790]. Saç yapısı detaylı ve estetik bir şekildedir. İfadede doğal ve yalın bir işleniş vardır. Saçlar genellikle ön kısımlarda kabarık bir şekilde geriye doğru taranmış ve rahat dalgalarla şekillendirilmiştir. Saç, başın gerisinde bazen sıkı, bazen de hafif gevşek bir topuzla toplanmıştır. Saçın genel tasarımına dâhil edilebilecek ince kuşak bant ve belli bir aksesuara işaret eden takılardan da zaman zaman faydalanılmıştır. Kadın figürlerinde, erken dönemlerde bilinen başın örtülmesi ve saçların bu örtünün altından çıkması geleneği yavaş yavaş yerini çeşitli tiplerdeki başlıklara bırakmaktadır. Polos yerine, alnın üst kısmında üçgen oluşturan stephane takıldığı, bazen saçların sakkosla bağlandığı görülmektedir. Benzer örnekler Sicilya[791], Delos[792] (MÖ 2.-1.yüzyıl) Troia[793] (Troia, MÖ 2. yüzyılın ortaları), Kerameikos kazılarında[794] (MÖ 3.yüzyılın 2. çeyreği?), Sadberk Hanım Müzesi[795], Aigaia[796] ve Labraunda'da[797] tespit edilmiştir. Ancak tarihlemeler konusunda çeşitli düşünceler bulunmaktadır. Şahin'e göre ise Sakkoslu Aphrodite figürü olabilmektedir. Bu örnekler MÖ 4. yüzyılın en güzel örneklerindendir[798]. Bundan dolayı bu iki kadın başına ait olabilecek parçaları MÖ 4. yüzyıl-2. çeyreğine vermek mümkündür.

Kat. TK-9 ve Kat. TK-10 numaralı gözden çeneye kadar korunmuş kalıp metodu kullanılarak yapılmış içi boş kadın/erkeğe ait olabilecek figürin başına bakıldığında küçük ağız, normal bir çene, ayrıca ince estetik bir boyun görülmektedir. Tüm detaylarıyla verilmiş derin (olasılıkla) göz yapısı (?), düzgün burun, dolgun dudaklar, Helenistik Dönem heykellerini çağrıştırmaktadır. Benzer örnekler British Müzesi[799], Klaros[800], Getty Müzesi

789 Higgins 1980:123; Çokay-Kepçe 2011:18.
790 Tekçam 2003: 193.
791 Sicilya: Kekulé 1880 vd.: Taf. XV. 6.
792 Delos: Laumonier 1956: 243-244, Pl.84.1086-1104.
793 Troia: Burr-Thompson 1963: 130, Pl.LXV. 207.
794 Kerameikos: Vierneisel-Schlörb 1997: 143, Taf.75.435.
795 Sadberk Hanım Müzesi: Çokay Kepçe 2011: 19 Fig. 20.
796 Aigaia: Dereboylu 2012: Lev. 40 K. 145.
797 Labraunda: Lagerlöf 2014: 81, F11.
798 Şahin 2014a: 403, Res. 6.
799 British Müzesi: Higgins 1963: 11.
800 Klaros: Gürbüzer 2012: 124 Katalog No: 370.

Taronto Bölgesi'nde tespit edilmiş koleksiyonda[801] ve Smyrna kazılarında[802] tespit edilmiş örneklerle karşılaştırma yapıldığında Helenistik Dönem'e tarihlenmektedir[803].

Kat. TK-11 numaralı parça başını sağ tarafa yukarı doğru çevirmektedir. Yüzün oval ve dolgun, alın dar, göz çukurları belirgin, burun uzun, ağzı küçük ve kapalı, uzun çentikli bir yapıdadır. Benzer örnekler Phokaia[804] ve Priene[805] kazılarında, ayrıca Getty Müzesinde[806] tespit edilmiştir. Bundan dolayı MÖ 2. yüzyıla tarihlemek mümkündür. Priene örneğinde MÖ 225-100 yıllarına tarihlenen örnekte ise figürinlerde alnın dışa çıkık yapısı, göz kapaklarının etli oluşu, elmacık kemiklerinin şişkin yapısı, ağzın küçük ve kapalı verilmesi yanında yüzün yağlı ve dolgun formu ortak özellik olarak görülmektedir.

Kat. TK-12 numaralı figürin parçasının yüz ve kafa kısmının ön tarafı korunmuştur. Başında taç olan kadın figürin parçasıdır. Bu örnekte saç taç ile bükülmüş ve boyun hafif bir şekilde sağa doğru eğik ve dönmüş vaziyettedir. Priene örneğinde başın arka bölümünde kavun dilimi saç yapısı görülmektedir[807]. Myndos buluntusunun arka kısmı korunamadığı için bu konu hakkında kesin bir bilgi vermek zordur. Benzer örnekte hafifçe kavisli kaş, kemiklerinin altında nispeten dar kapaklı küçük ağız ve gözlerle karakterize oval bir yüz yapısı görülmektedir. Saç yapısı ise saç çizgisinden geniş bukle düğümüne kadar her yerde dolaşan bir kavun saç modeli şeklinde ayrı ayrı bükülmüş şeritlere bölünmüştür. Bu kadın başı figürin Priene buluntusu Töpperwein-Hoffmann tarafından "Tanagra Kadınları"na benzetilmektedir[808]. Benzer örnekler München Antikensammlung[809], Pergamon[810] ve Priene kazılarında[811] tespit edilmiş olup MÖ 3. yüzyılın başlarına tarihlenmektedir.

Kat. TK-13 numaralı kadın figürin başına ait baş bölümünün ön ve arka yüzü epeyce tahrip olmuştur. Saç yapısı dilimli bir şekilde yukarı doğrudur. Figürüne ait çok küçük bir bölüm korunduğundan dolayı kesin bir tarihleme yapmak zordur. Ancak bu tipte kısa saç

---

801 Getty Müzesi: Ferruzza 2017: 10.
802 Smyrna: Erol 2020: Lev. 121.
803 Helenistik Dönem'de terrakotta figürinlerin üretim merkezleri çeşitlenerek figürin kullanımı yaygınlaşmaktadır. Bu duruma karşılık tanrısallık adeta sıradanlaşmış ve tanrılar daha insansı bir şekilde betimlenmiştir. Onların ölümlülerden ayıran tek detay ise yanlarında yer alan atribüleridir. Çokay-Kepçe 2011: 43.
804 Phokaia: Mollard – Besques 1972: Phocée Pl. 133, i – D 657.
805 Priene: Rumscheid 2006: 478 225 Taf. 92, 1-3; Ersavaş 2019: 193 Lev. 62 K. 4.
806 Getty Müzesi: Ferruzza 2017: 18.
807 Rumscheid 2006: 272 Taf. 89 4-7.
808 München Antikensammlung Inv.: SL 133; Knoblauch 1939: 431 Abb. 20; 437 Abb. 26; 442 f.; Töpperwein 1971: 135. 94; Rumscheid 2006: 272 Taf. 89 4-7
809 München Antikensammlung Inv., SL 133.
810 Pergamon: Töpperwein 1971: 135. 94.
811 Priene: Rumscheid 2006: 272 Taf. 89 4-7.

modelinin olduğu örnekler daha çok Helenistik/Roma Dönemi'nde(?) görülmektedir. Bu tarz kısa saçlı örneklerinin benzeri Sicilya[812], Pergamon[813], Mylasa[814], Tralleis kazılarında[815] tespit edilmiş olup MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmektedir**.** Aynı durum **Kat. TK-14** numaralı parça için de geçerlidir. İçi boş figürin başının ön kısmı kırık bir hâldedir. Arka kısmında ise kısa saç görülmektedir. Yoğun bir şekilde tahrip olmuştur. Figürüne ait çok küçük bir bölüm korunduğundan dolayı kesin bir tarihleme yapmak zordur. Ancak bu tipte kısa saç modelinin olduğu örnekler daha çok Helenistik/Roma Dönemi'nde (?) görülmektedir. Bu tarz kısa saçlı örnekler Tralleis kazılarında[816] tespit edilmiş olup MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmektedir.

1.7.1.2. ***Giyimli***

1.7.1.2.1. ***Ayakta Duran, Oturanlar (Kat. No. TK-15-23)***

Bu grup içerisinde ayakta duran / oturan figürler yer almaktadır. En erken dönem'e tarihlenen **Kat. TK-15** numaralı parçada alından diz kapağına kadar korunmuş, gövdesi üzerinde sol eliyle bir hayvan (?) tutan Kybele figürini ele geçmiştir.

MÖ geç 5. yüzyıl Kybele betimlerinde, sağ elde phiale, sol omuza karşı bir tympanon tuttuğu görülmektedir[817]. Kucağında yer alan aslan çok fazla vurgulanmaz, bu figür katı bir görünümde küçük boyutlara sahip olup atribütleri arasında yer almaktadır. MÖ 4. yüzyıl figürinlerinde de aynı benzer özellikler vardır. Biraz daha geç örneklerde, kucaktaki aslan figürünün başı, tanrıçanın sağ eline doğru betimlenerek figüre hareket gelmektedir. Bu görünüm ise tanrıçanın kutsal hayvanına ilgisini göstermektedir[818]. Kollar ve vücuttaki arkaik duruş görülmektedir. Bu tip örnekler British Müzesi[819] ve Klaros[820] Kazı çalışmalarında tespit edilmiştir. Benzer örneklerden yola çıkılarak bu parçaların Arkaik Dönem'e tarihlendirilmesi mümkündür.

Kat. TK-16 numaralı olasılıkla kadın figürinine(?) ait bir parçadır. Boyundan dirsek altına kadar korunmuş pişmiş toprak figürin, giyimli bir insan, kolunu dirsekten karın üstünde bükmüş şekilde betimlenmiştir. Olasılıkla elinde bitki(?) tutmakta olup parmak

812 Sicilya: Kekulé 1880 vd.: Taf. XVII. 5.
813 Pergamon: Töpperwein 1976: Taf. 66, Nr. 436-438.
814 Mylasa: Çakıcı 2007: 92 Res. 10; Kızıl 2009 Res. 123, Milas, M33.
815 Tralleis: Çekilmez 2017: 150 K. 61 Lev. 81.
816 Tralleis: Çekilmez 2017: 150 K. 61 Lev. 81.
817 Doğan 2005: 59.
818 Doğan 2005: 59 Kat. No. 9.
819 British Müzesi: Higgins 1969: 99-100 Kat. 289.
820 Klaros: Doğan 2005: 59 Kat. No. 9; Gürbüzer 2012: 35 Kat. No. 23.

detayları ve kıyafetinin dirsek altında yer alan ince kıvrımları gerçekçi bir şekilde verilmiştir. Bu figürin fragmanı Helenistik(?) Dönem'e tarihlendirilmektedir.

Diğer bir örnek **Kat. TK-17** numaralı parça ise sağ omuz ve sağ göğsünden itibaren bel hizasına kadar korunmuş elbiseli (khiton) kadın figürin gövdesidir. Olasılıkla sol elini belinin arkasına dayayan figür, sağ eliyle belindeki kıvrımları yukarı doğru çekmektedir. Büyük ihtimalle khiton üzerine himation giymiştir. Mollard-Besques benzerlerini "giyimli kadın tipleri" grubunda değerlendirmektedir[821]. Giysili kadın figürleri mezar buluntusu dışında kutsal alan ve evlerde de görülmektedir. Figürler üzerinde giysileri, duruş ve tavırlarıyla dönemin iffetli, soylu, zarif ve kentli bir hanfendi tipini bizlere göstermektedir. Chiton üzerine giyilen ve çoğunlukla başlarını da örten ince himation ise günün trendini yansıtmaktadır[822].

Myndos'ta tespit edilen kıvrımların detaylı ve gerçekçi verilmesi Helenistik Dönem'in Heykel sanatı anlayışını yansıtmaktadır. Benzer örnekler Myrina[823], Delos[824], Louvre[825], Kerameikos[826], Sadberk Hanım Müzesi[827], Tralleis kazılarında[828] tespit edilmiştir. Bu buluntulardan yola çıkılarak bu figürin parçasını MÖ 2. yüzyılın ikinci çeyreğine vermek mümkündür.

Kat. TK-18 numaralı elbiseli kadın figürin gövde parçası sağ omuz ve göğsünden itibaren bel hizasına kadar korunmuştur. Elbise kıvrımları gerçekçi bir şekilde vücut hatlarını gösterir bir özelliktedir. **Kat. TK-17** numaralı parça ile kıvrım yapısı bakımından benzerlik göstermektedir. Benzer örnekler Keramaikos[829], Tralleis[830], Afyonkarahisar Müzesi'nde[831] görülmektedir. Chimation üzerindeki olası manto (?) parçası diğer örneklerde görülen kıvrım yapısıyla benzerlik göstermektedir. Elbise üzerinde yer alan kıvrım yapısının gerçekçiliği ve benzer örnekler ışığında bu parçanın da Helenistik Dönem'e tarihlendiği düşünülmektedir.

821 Mollard-Besques 1963: Pl. 111 vd.
822 Işın 2007: 25.
823 Myrina: Winter 1903: 26 Nr. 3.
824 Delos: Laumonier 1954: Pl. 61 Nr. 615.
825 Louvre: Besques 1972: 21 Lev. 21a.
826 Kerameikos: Vierneisel-Schlöb 1997: 124, Taf. 66, 378.
827 Sadberk Hanım Müzesi: Çokay-Kepçe 2011: 37.
828 Tralleis: Çekilmez 2017: 154 K. 72 Lev. 90
829 Keramaikos: Vierneisel-Schlöb 1997: 121, Taf. 64, 365.
830 Tralleis: Çekilmez 2017: 154 K. 73.
831 Afyonkarahisar Müzesi: Özbay 2019: 59, Kat. No. 44.

Kat. TK-19 numaralı buluntu ise kadın figürinine ait gövde parçasına bakıldığında figürinin üzerinde manto bulunmaktadır. Kolunun bulunduğu kısımda ise dikey kıvrımlar(?) görülmektedir. Figür olasılıkla mantosunu bir eliyle toplamıştır. Çok az bir bölümü korunduğu için ve aynı zamanda yoğun bir aşınmadan dolayı detaylı bilgi vermemiz mümkün değildir. Duruş bakımından Pnyx kazılarında[832] bulunmuş örnekle benzerlik göstermektedir. Ayrıca Keramaikos kazılarında[833] elbise kıvrımlarından dolayı benzer örneklere rastlanılmıştır. Ancak anlaşıldığı kadarıyla vücut hatlarının daha gerçekçi ve belirgin olmasından dolayı Helenistik Dönem'e (?) tarihlendirilmesi mümkündür. Diğer bir örnek ise **Kat. TK-20** numaralı omuzları ve göğüsleri korunmuş kadın figürin parçasının **Kat. TK-19** numaralı parça ile vücut hatları bakımından benzerlik göstermektedir. Figürin küçük ve amorf olduğu için tarihlendirilmesi zordur.

Kat. TK-21 numaralı figürin fragmanında ayak bileğinden, diz kapağına kadar korunmuş kadın figürinine ait elbise parçası görülmektedir. Elbise üzerindeki kıvrımlar dikey yere doğru uzamaktadır. Detaylı bir şekilde yapılan kıvrımlar sık bir şekilde betimlenmektedir. Benzer örnekler British Müzesi[834], Priene[835], Klaros[836] ve Tralleis kazılarında[837] tespit edilmiştir. Maalesef figürine ait küçük bir bölüm korunduğu için çok fazla detaylı bilgi verilememektedir. Benzer örneklerden yola çıkılarak kıvrım özelliklerinden dolayı bu parçayı MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür.

Kat. TK-22 numaralı Artemis (?) figürini ise sol omuz ve sağ göğüs altına kadar korunmuştur. İki göğsünün arasından omzuna asılı sadak yer almaktadır. Aynı zamanda avcı bir tanrıça olarak bilinmekte olan Artemis ok ve sadak ile de betimlenmektedir[838]. Sadak ise içine okların koyulduğu torba veya kutu anlamına gelmektedir[839]. Vucüt hatları göğüsleri ve kolları belirgin bir şekilde verilmiştir. Üzerindeki ince kumaş yapısı dikkati çekmektir. Elbise detaylarının gerçekçi verilerek vücut üzerindeki detayı yansıtmasından dolayı bu parçanın Helenistik Dönem'e ait olduğu düşünülmektedir. Benzer parçayı Metropolitan

832 Pnyx: Davidson - Thompson 1943: 39 Fig. 10.
833 Keramaikos: Vierneisel-Schlöb 1997: 121 Taf. 64, 364.
834 British Müzesi: Burn – Higgins 2001: 76, 2158.
835 Priene: Rumscheid 2006: 439 Taf. 41 Kat. No. 102.
836 Klaros: Gürbüzer 2012: 274 Katalog No: 137.
837 Tralleis: Çekilmez 2017: 154 K. 73.
838 Erhat 1972: 73.
839 Tekçam 2003: 193

Müzesi'nde[840] (Güney İtalya-Tarantine) yer alan örnek sayesinde yaklaşık olarak MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkün gözükmektedir.

Elbise detayının verildiği diğer bir örnek ise **Kat. TK-23** numaralı parçadır. Olasılıkla kadın figürinine ait manto(?) parçası olduğu düşünülmektedir. Giysi kıvrımları çizgisel ve büyük bir şekilde verilmiştir. Çok küçük bir parça korunduğu için kesin tarih verilmesi zordur. Ancak kıvrım yapısından dolayı kesin olmamakla birlikte Helenistik Dönem'e (?) ait olabileceği düşünülmektedir.

*1.7.1.2.2. **Çıplak***

*1.7.1.2.2.1. **Aphrodite Figürini (Kat. TK-24)***

Kat. TK-24 numaralı Aphrodite figürin parçasının baş, gövde kısmının bir bölümü ve sağ kolun omuzdan aşağısı eksiktir. Göğüs yapısı dik ve küçük, sağ kalça sağa doğru çıkık bir hâldedir. Dolgun yapılı sağ omuz hafif yukarıda yer almaktadır. Kalça kısmının alt bölümünde elbise (?) olabilmektedir. Bu formdaki örneklerde Aphrodite tamamen çıplak ya da mantolu bir şekilde görülmektedir. Ünlü yontucu Praxiteles'in Aphrodite'yi ilk defa çıplak olarak tasvir etmesi Antik Çağ'ın sonuna doğru tanrıçanın çıplak ve yarı çıplak bir şekilde betimlenmesini devam ettirmiştir[841]. Aphrodite yontusunda cepheden çıplak bir şekilde, sağ kol ve sağ eliyle göğüslerini, aşağıya indirilen sol eliyle de edep yerini gizlemektedir[842].

Klaros örneğinde alt kısımda manto görülmektedir[843]. Bu örnek Mollard-Besques, benzerlerini "Anodymene" grubu olarak değerlendirmektedir[844]. Tralleis kazısı örneğinde yukarıya kaldırdığı elleriyle saçlarındaki köpükleri sıyırmaktadır. Sol bacak kısmı hareketli ve sağ kısımdan destek almaktadır. Figürine ait küçük bir kısım korunduğu için sadece önerilerde bulunmak mümkündür[845]. Klasik Dönem'de Aphrodite figürleri normal olarak giyimli, ağırbaşlı bir kadın olarak gösterilirken, ahlaki kuralları belirleyen üst sınıfın eşleri ve kızları genellikle evde oturmaktadır. Helenistik Dönem ile kadının yaşadığı ortamda ve ona karşı takınılan tavırdaki önemli değişiklikler görülmektedir. Bu dönemde çıplak

[840] Metropolitan Müzesi: Rudolf 1916: 5, cols. 119ff; https://www.metmuseum.org/art/collection/search/248387 (13.04.2022).
[841] Ayrıntılı bilgi için bk. Özgan 2016: 96. Aphrodite figürü aynı zamanda sikke betimlerinde de çıplak bir şekilde betimlenmiştir. Barclay 1964: Pl. XLV. 11; Jones 1986: 16.
[842] Özgan 2016: 97 Fig. 77a-b.
[843] Gürbüzer 2012: 25 Kat. No. 13.
[844] Mollard-Besques 1963: Pl. 19, A-36.
[845] Tralleis: Çekilmez 2017: 128 Tralleis K12.

Aphrodite görülmektedir[846]. Smith'in çalışmasında olasılıkla Knidos Aphroditesi ile de benzerlik göstermektedir. Vücut hareketleri duruşu ve form özelliklerinden dolayı bu örneklerle de karşılaştırmak mümkündür[847]: Ephesos[848], Sicilya[849], Anadolu[850], Aşağı İtalya[851], Myrina[852], Korinth[853], Atina Agorası[854], Ionia[855], Kyme[856], Keramaikos[857], Priene[858], Çanakkale Arkeoloji Müzesi[859], Klaros[860], Vatikan Müzesi[861], Tralleis[862], Afyon Karahisar Müzesi[863], Nea Paphos[864]. Priene kazılarında[865] tespit edilen figürin parçaları da Knidos Aphroditesi olarak tanımlanmaktadır. Afyonkarahisar Müzesi örneğinde Aphrodite Anadyomene olarak sınıflandırılmakta olup MÖ 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir [866]. Benzer örneklerden yola çıkılarak bu figürin parçası yaklaşık olarak MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

1.7.1.2. 3. ***Erkek Figürleri***

1.7.1.2. 3. 1. ***Eros (Kat. TK-25)***

Kat. TK-25 numaralı uyuyan Eros (?) ya da uzanan psyche (?) figürinine ait parçada gövdesinin sol tarafı üzerine uzanan bir figür görülmektedir. Kaya üzerinde uzanma hâli MÖ 2. yüzyıl başlarından itibaren Eros, Ariadnei Nymphe, Satyr ve Menad gibi figürlerle ilişkilendirilmiştir. Oturarak uyuyan Eros motifi, Helenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi boyunca sevilerek kullanılmıştır. Roma İmparatorluk Dönemi'nde çok sayıda kopyası üretilen tipin özellikle lahitlerde ve mezar kabartmalarında tercih edildiği tespit edilmiştir. Uzanarak uyuyan çok fazla Eros heykel ve heykelciğinin olduğu bilinmektedir. Dönem

[846] Boardman 2013: 84-85.
[847] Boardman 2013: 98. 1-2.
[848] Ephesos: Griechische Terracotten aus Tanagra und Ephesos im Berliner Museum 1878: Taf. 30; Lang-Auinger 2003: Taf. 127, TK. 51.
[849] Sicilya: Kekulé 1880 vd.: Taf. XXIV, 1-3.
[850] Anadolu: Winter 1903: 210, Nr. 3, 212, Nr. 1.
[851] Aşağı İtalya: Winter 1903: 213, Nr. 1.
[852] Myrina: Webster 1950: 52.
[853] Korinth: Davidson 1952: Pl. 34, Nr. 378, 379.
[854] Atina Agorası: Grandjouan 1961: 15 Fig. 3.
[855] İonia: Leyenaar-Plaisier 1979: Pl. 148, Nr. 1144, Pl. 149, Nr. 1145, 1146.
[856] Kyme: Winter 1903: 209 Nr. 5; Bouzek 1980: 137, Fig. 23, 1.
[857] Keramaikos: Vierneisel-Schlöb 1997: 136, Taf. 72, 412.
[858] Priene: Rumscheid 2006: 427 Taf. 27.
[859] Çanakkale Arkeoloji Müzesi: Kaplan 2009: 226 Kat. No. 34.
[860] Klaros: Gürbüzer 2012: 25 Kat. No. 13.
[861] Vatikan Müzesi: Boardman 2013: 98. 1-2.
[862] Tralleis: Çekilmez 2017: 128 Tralleis K12.
[863] Afyon Karahisar Müzesi: Çevirici-Coşkun 2019: 23 Kat. No. 23.
[864] Nea Paphos: Papantoniou et. al. 2019: 15, Fig. 1.6.
[865] Priene: Rumscheid 2006: 427 Taf. 27.
[866] Afyonkarahisar Müzesi: Çevirici-Coşkun 2019: 23 Kat. No. 23.

örneklerinde figürlere yay, meşale, gelincik/haşhaş demeti eklenerek bu figürler Hypnos – Somnus adıyla anılmıştır. Figürlerin ikonografik olarak geçici derin uykuyu, hayatın sona erişini ya da ölümden sonraki yaşamı simgelediği düşünülmektedir[867]. Bir kaya üzerinde uyuyan yatan Eros figürü Tanagra, Kıbrıs Amathus'ta ve Myrina'da tespit edilmiştir[868]. Eros çeşitli ikonografilere sahip olmasına karşın özellikle Helenistik Dönem'de kanatlı, ayakta dikilen, çocuk yüzlü ve genç vücutlu olarak tasvir edilmiştir. Özellikle Helenistik Dönem'de Myrina ve Tanagra'da popüler olup bu tip Eros figürleri genç erkek olarak betimlenmiştir. Çocuk Eros tipi MÖ. 3. yüzyıl ve 2. yüzyılda Troia, Tanagra, Eretria ve Atina'da da genellikle görülmektedir[869].

Uyuyan Eroslar'ın sadak, yay, ok gibi atribütler yanında, meşale, kertenkele ya da bazen elinde haşhaş demetiyle birlikte verildikleri ve giyimli oldukları da bilinmektedir[870]. Benzer örnekler, Louvre Müzesi-Myrina[871], Ephesos[872] ve Tralleis[873] antik kentlerinde tespit edilmiş olup Myndos buluntusunun da büyük ihtimalle Helenistik Dönem'e tarihlendirildiği düşünülmektedir.

1.7.1.4. ***Diğer Parçalar***

1.7.1.4. 1. ***Kaide Parçaları (Kat. TK-26 - 28)***

Bu grup içerisinde herhangi bir gruba ait olmayan terrakotta figürin parçalarının (korunan) kaide bölümleri yer almaktadır. **Kat. TK-26** numaralı parçada kaide/platform üzerinde hayvan ayakları/koç (?) yer almaktadır. Figürine ait çok küçük bir parça korunduğu için olasılıkla Helenistik(?) Dönem'e tarihlendirilmektedir.

Kat. TK-27 numaralı diğer bir örnekte kaide üzerinde giyimli, ayak ve bacakların bir kısmı korunmuş figürin parçasıdır. Ayak üzerinde düz herhangi bir kıvrım olmayan elbise görülmektedir. Olasılıkla bir kadına ait bu örnekte ayağın üzerinden itibaren manto yer almaktadır. Bu parça da olasılıkla Helenistik(?) Dönem'e tarihlendirilmektedir. **Kat. TK-28** numaralı köşeli kaide/platform parçasının küçük bir bölümü korunduğu için karşılaştırma yapmak zordur.

867 Çekilmez 2016: 298.
868 Mrogenda 1993: 79 Taf. 5. 113/2; Winter 1993: 348 Fig. 5.
869 Öztürk 2007: 9.
870 Çekilmez 2016: 298.
871 Louvre Müzesi-Myrina: Mrogenda 1993: 79 Taf. 5. 113/2; Winter 1993: 348 Fig. 5.
872 Ephesos: Öztürk 2007: 39 K11.
873 Tralleis: Çekilmez 2016: 298.

1.7.1.4. 2. ***İnsana Ait Uzuvlar (Kat. TK-29)***

Bu başlık altında figürine ait uzuv parçaları değerlendirilmiştir. Bu parçalar yekpare hâlde değil, bir figüre ait olabilecek uzuvlardır. **Kat. TK-29** numaralı parçada bileğin üst kısmından parmak başlarına kadar korunmuş insana ait el ayası tespit edilmiştir. Bu parçanın küçük bir bölümü korunduğu için tarihlendirilmesi mümkün değildir.

-Değerlendirme

Figürinler, kutsal alana gelen insanlar tarafından adak eşyası olarak bırakılmaktadırlar. Antik Çağ'da figürlerin şekillenmesinde sanatsal etkiler kadar kendilerine yüklenen anlamlar ve ölümsüz tanrı-tanrıçalardan beklentiler de etkili olmaktadır. İnsanlar tanrı ya da tanrıçanın rızasını almak ve korunmasını sağlamak için figürinleri kutsal alana bırakmaktadır.

Bu bölümde Asar Adası'nda kazı çalışmalarında ele geçen 29 adet terrakotta fragman değerlendirilmiştir. Buluntular içerisinde kadın figürleri, giyimli ayakta duran / oturan figürler, tanrıça figürü; (Aphrodite), olasılıkla Artemis (?), erkek figürleri; eros, insana ait uzuvlar ve kaide parçaları yer almaktadır. Asar Adası'nda tespit edilen pişmiş toprak figürinlerin adak eşyası olarak Apollon Arkhegetes Altarına bırakıldığı düşünülmektedir (Grafik 4 – 5, Tablo 4, 4a). Bu alanda farklı tanrıçalara ait terrakotta figürin buluntularına rastlanılması Myndos'ta farklı alanlarda da kült alanlarının olabileceğini bizlere sunmaktadır. Ayrıca farklı antik kentlerde de görüldüğü üzere her zaman kutsal alanlarda o tanrı/tanrıça ile ilişkili adak figürinler bulunmamaktadır.

Myndos'ta eserlerin fragman oluşu ve sayılarının oldukça sınırlı olması nedeniyle atölye[874] tespiti yapılamamıştır. Pişmiş toprak figürinler üzerinde analiz yapılmadığı için Myndos'ta bulunan terrakotta figürin örneklerinin yerel olup olmadığı ile ilgili bir şey söylemek zordur. Bundan dolayı çalışmaya bu şekilde bir başlık açılamamıştır. Bununla beraber Myndos'ta tespit edilen terrakottalar, terrrakotta geleneğine uygun olarak dönemin heykeltraşlık sanatında gözlenen stilistik gelişmeleri yansıtmaktadır.

Asar Adası'nda tespit edilen Apollon sikkesi, yazıt ve mermer ağırlık sayesinde adanın Apollon'a adandığı düşünülmektedir (Tablo 4a). Apollon Kutsal alanlarına sunulan

[874] Terrakotta çalışmalarında bügüne kadar atölye özelliklerini ortaya koyacak stilistik araştırmalar; Tanagra (Kleiner 1942), Myrina (Winter 1903), Troia (Burr-Thompson 1963), Pergamon (Töpperwein 1971), Priene (Rumscheid 2006) gibi kentlerde aynı tipolojiden gelen eserlerin bir arada bulunduğu yerlerde gerçekleştirilmektedir (Işın 2007).

adak eşyalarına genel olarak bakıldığında; içinde ilk sırayı "phiale" sunu tasları almaktadır. Kazı çalışmalarında tespit edilen seramik buluntu grubuna bakıldığında ise kutsal alanlarda kullanılan sunu kap formları olarak phiale vb. sunu kaplarının da varlığı alanın bir kutsal alan olarak kullanıldığı fikrini destekler niteliktedir. Bunun yanı sıra farklı formlarda kaplar, vazolar, yekpare fildişleri, içleri kimyon vb. baharat dolu kaplar, altın/gümüş üç ayaklar ve diğer adak eşyaları olarak sıralanabilirler[875]. Üç ayaklı kazan ve sunu tabakları en yaygın kutsal eşyalar olarak göze çarpmaktadır. Didyma'ya en çok armağan edilen adak eşyası sunu tabaklarıdır. Üç ayaklı kazan kehanetle ilgili ritüellerin bir parçasıdır[876]. Ayrıca, pişmiş toprak boğa ve Apollon'a ait figürin parçaları tanrıya adak olarak sunulmuştur[877]. Ancak Asar Adası'nda henüz Apollon'a ait bir figürin parçası bulunamamıştır. Figürinlerin bulunduğu noktalara bakıldığında Apollon Arkhegetes altarı çevresinde yoğunluk göstermekte olup çevre açmalarda da (yapı kompleksiyle ilişkisi olmayan açmalar) homojen olmayan bir görünüm sergilemektedir (Harita 5). Ada da yapılan kazı çalışmalarının bitirilmemiş olması bazı bilgilerimizi sınırlı tutmaktadır belki de bir yerlerde Apollon'a ait olabilecek figürinler toprak altındadır. Eğer, gelecekte kazı çalışmaları yapılırsa adayla ilgili bazı bilgiler kesinlik kazanabir.

[875] Rehm – Harder 1958: 424-478.
[876] Gürdal 2007: 213.
[877] Gürdal 2007: 215.

1.8. SERAMİK BULUNTULAR

1.8. 1. Miken Seramiği (Kat. No. SRA-1 – 2)

MÖ ikinci binyılda Anadolulu halkların Kıta Yunanistan ve Adaların çağdaş kültürleri ile ticaret nedeniyle yakın bir bağlantı içerisinde olduğu araştırmalarda tespit edilen buluntulardan daha iyi bir şekilde anlaşılmaktadır[878].

Batı Anadolu'da sağlam olarak ele geçen Miken vazolarının çoğunun Karia Bölgesi'nde gün yüzüne çıkarıldığı bilinmektedir. Karia Bölgesi Miken seramikleri ve yerleşimleri açısından önemli bir yere sahiptir. 1962 yılında Bodrum Yarımadası'nın güneybatısında, İstanköy Adası'nın (Dodekanes-Kos) tam karşısında, o zamanki adı ile Müskebi, günümüzde ise Ortakent olarak isimlendirilen belde de köylüler tarafından bulunan toprağa oygu oda mezarlar Batı Anadolu için önemli bir yere sahiptir. Müskebi kazılarında 50'nin üzerinde mezar yapısı bulunmuştur. Müskebi'den önce 19. yüzyılda Bodrum Yarımadası'nda yapılan araştırmalar esnasında yarımadanın güneybatı ve batısında yer alan Asarlık ve Myndos'ta da Miken çanak çömleği tespit edilmiştir[879].

Kocadağ ve Asar Adası'nda tespit edilen Miken Dönemi'ne ait olabilecek seramik örnekleri sayesinde, Mausollos Dönemi öncesine giden bir tarihsel dönemden söz etmek mümkündür. Bu buluntularla kentin en erken Miken Dönemi'ne kadar gittiğini anlaşılmaktadır. Böylelikle Y. Boysal'ın Müşkebi'den satın alma yoluyla aldığı seramiklerin Gümüşlük'ten getirilmiş olduğu sonucu çıkarılmaktadır. Bu tarihte kentte yapılan yüzey araştırmasında Miken Dönemi'ne ait çanak çömleklerin bulunduğu rapor edilmektedir. Daha sonra 1966 yıllında Sabri Özok'tan satın alınan ve 2253 envanter numarası ile Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi kayıtlarına giren Myken Dönemi'ne ait iki adet kap ön plana çıkmaktadır[880] (Resim 8).

Kylix buluntusu Müşkebi'de 18 nolu mezar'da tespit edilmiştir. Kabın tüm yüzeyinde kiremit kırmızısı astar, yuvarlak kavisli kulplar ağız kısmına yükselmekte, kaide üzerinde konik formlu gövde, ince formlu hafif kavisli kaide yapısı görülmektedir[881]. Diğer

878 Özgünel 2013: 2.
879 Buschor 1969: 6; Özgünel 2013: 10.
880 Özgünel 2013: 10.
881 Benzerleri için bk. Form olarak, Furumark 1941 MP. Fig. I7; 258 (Miken); CVA. Copenhague 2, Taf. 53, I3 (COPENHAGEN, Musée National); CVA. GB. 7, BM. 5, Taf. 9, 3 (Büyük Britanya); Stubbings, Taf. XIII, 3 (Levant); CVA. Heidelberg 3, Taf. 99, 4 (Heidelberg); Boysal 1969: 25 XXIX.4 (Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi).

bir örnekde Müşkebi'de 23 nolu mezar da tespit edilmiştir. Oval formlu tek kulplu sürahi (?), ince kaide, oval gövde, gövdeden boyun kısmına doğru daralmaktadır. Yüksek yuvarlak tek kulp özelliği göstermektedir[882].

Daha sonraki yıllarda, C. Özgünel, değişik ve özel koleksiyonlar içerisinde eserler arasında Myndos'a da yer vermektedir[883]. C. Özgünel, T. Tokuş Koleksiyonunda yer alan 4 adet Myken Dönemi kabın Myndos çevresinden[884] getirildiğini düşünmektedir[885]. Özgünel, bu örneklerin dışında birkaç Miken kabının daha bulunduğundan bahsetse de nerede korunduğu konusunda açık bir bilgi vermemektedir. Ayrıca Karia Bölgesi'nde; Iasos, Müşkebi, Knidos, Eski Milas-Bodrum karayolu ortasında Çömlekçiköy, Stratonikeia, Mylasa, Mylas yakınlarında; Gencik Tepe, Alabanda, Aphrodisias, Aydın Yakınlarında Çine Tepecik Höyük Karia Bölgesi için diğer Miken buluntularının tespit edildiği merkezlerdir.

Karia Bölgesi için bu derece yoğunluğun olması Batı Anadolu merkezlerinde etkileşim açısından önem arz etmektedir. Myndos ve Assarlık'ta[886]da Miken Yerleşimi'nin[887] olmasını güçlendirmektedir[888]

Karia Bölgesi'nin kıyısal kesiminin Miken kültürü açısından oldukça zengin olduğu bilinmektedir[889]. Müskebi ve Çömlekçi[890]mezarlıkları, Iasos[891], Pilavtepe[892] gibi merkezlerde Miken kültürünün varlığından söz edilmektedir. İç kesimlerde ise Çine Tepecik Höyük'te[893] Geç Tunç Çağı tabakalarında önemli ölçüde Miken seramik örnekleri söz

882 Boysal 1969: 16 XIX.6 (Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi).
883 Örneğin T. Tokuş Koleksiyonunda yer alan kapları Myndos grubunda değerlendirmektedir. Ayrıca bk. Özgünel 1983: 735 vd.; Özgünel 1996: 4 vd.; Özgünel 2013: 10 dn.91.
884 2014 yılında sondaj kazıları esnasında tespit edilen ETÇ mezarları Myndos'un erken verileri arasında yer almakta ve Karia Bölgesi için önemli bir buluntu olarak kayda geçmektedir. Çünkü Karia, Batı Anadolu Erken Tunç Çağı (ETÇ) araştırmaları oldukça ihmal edildiğinden dolayı Myndos'ta tespit edilen bu tunç dönemine ait mezarlar önem arz etmektedir. Bu mezarlar, şekilsiz değişik boyutlardaki taşlarla çamur harcı kullanılarak örülen duvarların çevirdiği pithoslardan oluşmaktadır, Mezarların tip ve özellikleri Erken Tunç Çağı'na işaret etmektedir. Benzer örnekler Stratonikeia Erken Tunç Çağı yerleşiminde görülmektedir. Aynı zamanda Çapalıbağ mezar örnekleriyle de karşılaştırmak mümkündür. Mezarlar konum olarak erken dönem yerleşiminin bulunduğunu iddia edilen Kocadağ'ı yarımay şeklinde çevirmektedir. ETÇ mezarları sayesinde Myndos'ta önemli bir ipucu elde edilmiştir. Myndos'un ETÇ mezarları hem Bodrum Yarımadası hem de Güneybatı Anadolu'nun erken tarihi açısından önemli bir keşif olmuştur.
885 Özgünel 1983: 735, dn. 242.
886 Özer – Şimşek Özer 2017: 139vd.
887 Ayrıca Myndos'da Mikenlerin ilgisini çekebilecek gümüş madeni kentte mevcuttur. Anlaşıldığı üzere Miken yerleşiminin olması yüksek bir ihtimaldir. Myres 1920: 331; Tekin 2019: 35 dn. 48; Köknar 2020: 104.
888 Özgünel 2013: 9-11.
889 Mountjoy 1998: 53, 60, 62; Oğuzhanoğlu 2019b: 17.
890 Boysal 1969: 3-31, Lev. I-XXIII.
891 Momigliano 2012.
892 Diler vd. 2009: 33-134.
893 Günel 2010.

konusudur[894].

Ortakent'te (Müskebi) Erken Tunç Çağı'na ait seramik parçaları ve Miken Mezarları sadece bölgenin değil, Anadolu'nun en büyük Miken buluntu merkezi olarak kabul edilmektedir[895]. Burada bulunmuş Geometrik Dönem seramik kapları, Bozdağ'da bulunan Prehistorik Dönem buluntular ile Termera antik kentinde ele geçen Sub-Miken Dönemi'nden başlayarak Proto Geometrik Dönem'e kadar devam eden seramikler yarımadanın erken dönem buluntu örnekleri arasında yer almaktadır[896]. Ayrıca Myndos antik kentinin yakınlarında Çavuş Adası'nda tespit edilen Proto Geometrik ve Arkaik Dönem seramikleri erken dönem buluntu noktaları arasında yer almaktadır[897] .

Asar Adası'nda tespit edilen seramiklerin genel özelliğine bakıldığında, Geç Hellas IIIC olarak sınıflandırmak mümkündür. Miken IIIB evresinden IIIC evresine geçişte, özellikle geç bronz çağının sonunda, Anadolu Miken çanak çömleğinde yerli üretimin artış gösterdiği ve Karia Bölgesi'nde yoğun olarak bulunduğu bilinmektedir[898]. Müskebi, Milet, Çömlekçiköy, Stratonikeia ve Klozemania buluntuları sayesinde yerel üretimden söz edilen bazı kentler arasında yer almaktadır. Bu dönemde genel olarak buluntu merkezlerinde farklı kil yatakları kullanılmıştır. Bundan dolayı Karia Bölgesi'nde bulunan Miken IIIC çanak çömleğinin hamur içeriğinde mika görülmemiş olup onun yerine, katkı maddesi olarak ince öğütülmüş veya tanecikler halinde kireç ve kum partikülleri kullanılmıştır. Geç Miken döneminde ise Anadolu'da tespit edilen seramik buluntuları, zamansal olarak üç ana evrede toplanmıştır. Bu evreler Geç Miken IIIC; erken, orta ve geç olarak bilinmektedir. Bu örneklerin tarihlendirilmesinde Frumark'ın kronolojisi referans alınmıştır[899]. Miken IIIC Dönemi'nde Anadolu'da gün ışığına çıkarılan Miken kapları, biçimsel açıdan bakıldığında; bazı formların olmadığı görülmektedir[900]. IIIC evresi (MÖ 1230-1100) Anadolu'da Miken seramiğinde küçük bir küme oluşturmaktadır. Grup içerisinde genellikle kapalı kaplar görülmekte ve açık kaplar az örnekle temsil edilmektedir. MÖ 1230-1100 Geç Hellas IIIC erken dönem kaplarının tekdüze özellik gösterdiği bilinmektedir[901].

894 Oğuzhanoğlu 2019b: 17.
895 Özgünel 1987: 537-539; Çimen 2004: 54.
896 Özgünel 1987: 536 vd.
897 Dumankaya 2013: 24.
898 Özgünel 2013: 109.
899 Furumark 1972.
900 Özgünel 2013: 109.
901 Mountjoy 1993: 90.

Bu grup içerisinde değerlendirilen seramiklerde çizgisel bezemeler görülmektedir. Kullanılan motifler açısından en yaygın spiral desenler kullanılmaktadır. Dar bölgesel motifler ise geniş bir yelpazade uygulanmıştır. Bunlar içerisinde; konsantrik daireler, "V ve N" dizileri, zik zak, dar dalgalı çizgi, yuvarlak halka zinciri ve çiçeksi bant kullanılan motifler arasındadır[902]. Bu dönem seramikleri üzerinde uygulanan bezemeler tekdüze olarak görülse de Geç Hellas IIIC erken evresi yerel üslupların oluşmaya başladığı bir dönem olarak kabul edilmektedir[903].

Geç Hellas IIIC safhasında kullanılan motiflere bakıldığında daha iyi çizilerek kıvrım yapıları daha yoğun bir şekildedir. Ayrıca triglif motifleri de özellikle kraterler üzerinde gösterişli bir görünüm sağlamış olup, bunun yanı sıra yarım daire sıraları, zik zak, yatay dalgalı çizgiler, konsantrik daireler ve pul motifleri gibi çeşitli diğer motifler ile doldurma aşaması da yapılmıştır. Dar alanda bezeme biçiminin kullanımı daha az görülmektedir. Bunların kullanımı kulplar, ağız ve ayaklarda süsleme amacıyla uygulanmıştır. Bu bezeme biçiminde kullanılan motifler arasında zik zak, zincir, yatay şevron ve konsantrik daireler gibi desenlere yer verilmiştir[904]. Geç Hellas IIIC geç safhası kaplarında panelli bezemenin kullanımı hâlen devam ederken, bundan önceki evrede daha az uygulanması başka bir karakteristiktir. Aynı zamanda bu kaplar üzerinde uygulanan linear motifler saçaklı olarak yapılmaktadır. Dar bölgesel ve dalgalı çizgi desenler popüler bezeme tiplerini oluşturmaktadır. Geç Hellas IIIB ve IIIC dönemlerinin popüler buluntuları olan üzengi kulplu kaplarda bu dönemde bezeme çeşitliliğinin azaldığı görülmektedir. Sözü edilen kaplar üzerinde en sık karşılaşılan bezeme tipi omuzlarına yapılan yarım dairelerden ya da konsantrik üçgenlerden oluşan desenlerdir. Aynı zamanda Geç Hellas IIIC Dönemi'nin geç evresinde desenlerin oranı fazla olmuştur ancak bu motiflerle uygulanan bezeme çeşitliliği fazla görülmemektedir. En yoğun şekilde kullanılan motif dalgalı çizgi desenidir[905].

Myndos Asar Adası kazılarında bu döneme ait seramik parçaları içerisinde krater formuna ait ağız parçası tespit edilmiştir. Kraterler, Antik Çağ'da şarap karıştırma kabı olarak kullanılmaktadır. Bu kapların çok farklı tipleri de bulunmaktadır. Genel form özelliğine bakıldığında; geniş ağızlı, geniş ve derin gövdelidir, kabın dibine doğru inildikçe

902 Mountjoy 1986: 135.
903 Mountjoy 1993: 97.
904 Mountjoy 1986: 181-182.
905 Mountjoy 1986: 181-182; Ünsal 2016: 112-114.

gövde daralmaktadır[906]. Kabın cidar kalınlığı orta kalınlıkta bir kaba işaret etmektedir. Hamur yapısı orta niteliktedir. Kabın yüzey işlenişi gözenekli bir yapıdadır. Ağız kenarı hafif dışa çekik ve kalınlaştırılmıştır. Ağız kenarının hemen dışında kabın yüzeyinde kahverengi astar üzerine kahverengi boya bezeme uygulanmıştır. Bu boya bezemenin tüm ağız kenarını çevrelediği düşünülmektedir. Boya bezemenin hemen alt kısmında Furumark motif tipolojisinden bilinen dikey çizgi ve yaprakçık motifi (**FM 64,21**) yer almaktadır[907] (**Kat. No. SRA-1**). Frumark'ın *"dikey çizgi ve yaprakçık-bant"* olarak sınıflandırmış olduğu bu motif, Miken I evresinde Girit-Minos[908] etkisi içerisinde bant bezeği (FM 64), IIA zamanında Geç Minos I evresi Saray stilinden esinlenerek geleneksel bir desen olarak uygulanmıştır[909].

Form açısından bakıldığında ağız profil özelliğinden dolayı krater ya da kulplu geniş ağızlı bir kâseye ait ağız parçası olmalıdır. Girit Adası'nda yer alan Chania'da benzer formlu örneklere rastlanmıştır. Dışbükey ağız özelliği göstermekte olup gövde kısmı ise düz bir formdadır. Bezeme olarak dudak kısmında yatay ve alt kısmında ise dikey şeritler görülmektedir[910]. Bu tip kaplar yassı kaide ya da ayaklı kaide yapısına sahiptir. Her iki tipte de genellikle iç kısımda monokrom, sık sık dudak kısmında bant bezeme görülmektedir. Krater özenli bir şekilde dekore edilmiş ya da basit bir şekilde yapılmış olabilmektedir[911].

Asar Adası'nda bulunan seramik parçası, Kocadağ'da yer alan "Leleg Duvarı" ile olasılıkla MÖ 2. bin yıllarını desteklenmektedir[912].

[906] Tekçam 2007: 122; Akkurnaz 2016: 86. Antik Dönemde koyu kıvamlı olan şaraplar, kraterler içerisinde su ile karıştırılmıştır. Akkurnaz 2016: 87.
[907] Furumark 1972: 396 vd., Res. 69. 64. Folite Band. 21.
[908] Özgünel 2013: 132.
[909] Özgünel 2013: 132.
[910] Mountjoy 2008: 34 Fig. 25.
[911] Mountjoy 2008: 34 Fig. 25.
[912] Şahin – Şahin 2019: 581.

1.8.2. Geometrik Dönem Seramiği (Kat. No. SRB-1-5)

Attika Geometrik çanak çömleği MÖ 900 civarında başlayarak yaklaşık MÖ 700'e kadar devam etmiştir. Üslup olarak Erken Geometrik (yaklaşık MÖ 900-850), Orta Geometrik (MÖ 850-760) ve Geç Geometrik (760-700), yani kısaca EG, OG, GG olarak üçe ve sonra da EGI, II vs. ve GG Ha, b gibi alt sınıflandırmalara ayrılmaktadır. Bu sınıflandırma bezeme ve formlara dayanmaktadır. Attika dışı malların sınıflandırması tarih ve üslup açısından Attika mallarını tam olarak izlemese de gidişatı belirleyen hâlen Attika'dır. Bu dönemde seramik yüzeyini giderek fazla kaplayan siyah renk ortadan kalkmış ve geometrik desenler artarak çeşitlenmiştir. Geometrik Dönem'de pergel unutulmamıştır. Bezemeler frizler halindedir ancak zaman zaman karışık dikey çizgi ve panel düzenleriyle alt bölümlere ayrılabilmektedir. Yunan sanatçının karışık desenler ve şekillerin neredeyse matematiksel tanzimine ilgisinin ilk habercisi olarak halı veya yama işine benzemektedir. Önce izole şekilde ve frizler hâlinde tekrarlı, daha sonra büyük panellerde oldukça stilize edilmiş bu desen süslemelerine önem verilmektedir[913].

Karia Bölgesi'nde Geometrik Dönem seramikleri zamansal düzenlemede kopukluklar göstermektedir. Batı Anadolu ve Dodekanese geometrik seramiğinde sözü edilen kopukluk görülmemektedir[914]. Cook, ilk doğu Yunan Geometrik Dönemi'nin, Atina etkisi ile meydana gelen Orta Geometrik Dönem olarak yorumlamakta ve bu dönemin ardından, daha yaratıcı ama çok da becerikli olmayan Geç Geometrik Dönem malzemeleri tespit edilmiştir[915].

Geometrik Dönem buluntuları genel olarak Proto Geometrik Dönem'e nazaran daha yoğun bir şekilde görülmektedir. Buluntular daha fazla yerleşmeden tespit edilmiştir. Cook, Geometrik Dönem buluntuları tespit edilen kentler arasında özellikle Kos, Samos ve Khios üzerine yoğunlaşmıştır. Kos'ta Proto Geometrik Dönem'den, Geometrik Dönem'in sonuna kadar kesintisiz bir süreç devam etmektedir. Rhodos'tan kaliteli mezar buluntuları ve Samos'tan ise kutsal alan buluntuları tespit edilmiştir. Ayrıca Batı Anadolu'da; Bayraklı, Miletos, Larisa, Troia yerleşmeleriyle Karia Bölgesi'nde özellikle Geç Geometrik Dönem malzemeleri tespit edilmiştir. Geç Geometrik Dönem'de (Yak. MÖ 730–700). Kıta Yunanistan-Attika seramiğindeki değişim, belirgin bir biçimde bezeğin seçimi ve betimlemelerin yer aldığı alan tasarımında görülmektedir. Ayrıca, Erken Geometrik

[913] Buschor 1969: 7; Boardman 2016: 23.
[914] Özgünel 2006: 13; Türkan 2006: 21-24.
[915] Ayrıntılı bilgi için bk. Özgünel 2006; Zunal 2009: 9.

Dönem'le başlayan alan kullanımındaki süreklilik, Geç Geometrik evre ile bozulmaya, basit tasarımlarla ileride görülebilecek yeni stillerin habercisi hâline gelmiştir. Geometrik Dönem çanak-çömlekçiliği özellikle MÖ 9 ve 8. Yüzyıllarda kendine özgün stil özelliği göstermektedir. Ege Adaları aracılığı ile Batı Anadolu kıyılarına geçen bu stil, daha sonraki evrelerde bölgesel üretim yapılarak Ionia, Karia gibi bölgelerde kendi stilini oluşturmaktadır[916]. Geç Geometrik Doğu Yunan çömlekçilik sanatında bezeğin seçimi ve yerleştirildiği alan üretim yerlerine göre farklılıklar göstermektedir. Colstream'in daha önce de belirttiği gibi Dodekanes'li çömlek evleri, Attika'ya karşı betimleme stillerinde ve desen seçiminde daha bağımsızdır. Ancak Dodakenes'li çömlekçiler Attika etkilerini göz ardı ederek Proto Geometrik evrenin temel bezemeleri olan daire takımlarını recti-lienear bezeme stilleri ile yan yana uygulamışlardır. Ionia Bölgesi'nde durum farklı bir şekilde görülmektedir. Proto Geometrik evre Ionia seramik üretimi Dodekanes'li çömlekçilerle kıyaslandığında, Attika'ya göre daha bağımlı bir yol izlemektedir. Bu ilişkiler en iyi Bayraklı kazılarında görülmektedir. Bezeme repertuvarına bakıldığında iç içe çizilmiş ikili kümeden oluşan yarım daire takımlarının ortaları bazen dolu olarak betimlenmiştir. Asarlık amphoriskosunun her iki yüzünde yer alan yarım daire takımlarının merkez kısımları da dolu olarak görülmektedir. Karia ve Batı Anadolu Proto Geometrik seramiğinde sevilen bu düzenleme stilinin kökenine bakıldığında, tam ve yarım daire takımlarının merkezlerinde ve aralarında doldurucu bezeklerin yer alması, olasılıkla Miken IIIC ve Sub Miken safhalarda mevcut olan uygulamanın devamı ve etkisi olduğu düşünülmektedir[917]. Vertikal nokta, gemi motifi, nokta, baklava zinciri, sarkık dil, dalga karalamaları-zik zak bezemeleri yoğun bir şekilde görülmekte olup, bu bezemeler yöreden yöreye değişmektedir[918].

Myndos kazılarında yerleşimin erken evresini temsil eden diğer bir buluntu Kat**. No. SRB-1** numaralı parçadır. Bilinmeyen kap formuna ait olabilecek gövde parçasına aittir. Kaideye yakın bölümü (?) kap yüzeyinde siyahımsı kahverengi boya bezemenin altında kahverengi astar görülmektedir. Kısmen korunmuş gövde parçası üzerinde yukarıdan aşağıya olmak üzere kalın yatay bantlar boya bezeme şeklinde uygulanmıştır. Boya bezemedeki ton farkları fırça darbelerinden kaynaklanmış olmalıdır. Gövde kavisli olup kaideye doğru konik bir form oluşturmaktadır. Benzer örnekler Bodrum Sualtı Arkeoloji

[916] Özgünel 2006: 58.
[917] Özgünel 2006: 27.
[918] Özgünel 2006: 27-30.

Müzesi[919], Milas[920], Beçin-Bodrum[921], Knidos[922], Metropolis[923] kazılarında ve Akademisches Kunstmuseum'da[924] tespit edilmiştir (**Kat. No. SRB-1**). Benzer buluntular sayesinde seramik parçası MÖ 8. yüzyıl sonu-MÖ 7. yüzyıl başına tarihlendirilmektedir. Geç Geometrik Dönem'de genellikle görülen bu bezek Özgünel tarafından "Linear çizgi kümeleri" olarak sınıflandırılmaktadır. Linear çizgi kümeleriyle süslendirilmiş kapların, Karia'da yeni ele geçen ve açıklanan özel koleksiyonların ışığı altında Geç Geometrik Çağ'ın ilerlemiş dönemlerinde bol miktarda üretilmiş oldukları bilinmektedir. Özellikle kotyle, amphoriskos ve olpe gibi kaplar çizgisel süsleme bezekleri ile yeni stiller oluşturmaktadır. Bu düzenlemeyi iki ana alan kullanımı içinde kategorize etmek mümkündür: "Yatay ve vertikal linear düzenlemeler". Yatay çizgisel süslemede amaç, panel sistemi biçiminde görülmektedir. Kap formlarının kullanımlarına göre bezemeler yerleştirilmiş olup genellikle omuzda veya kulplar arasında desenler görülmektedir. Bu benzer örnek linear-çizgisel betimlemenin diğer biçimi, basit fırça ile çizilmiş kalın tekli dalga şeritidir. Milas, Fethiye ve Damlıboğaz amphoriskosları kulplar arası-omuz alanında tekli yatay dalga bezemeleri görülmektedir[925].

Myndos kazılarında sınıflandırılan bu grup içerisinde üç adet ağız ve kırık kırığa birleşebilecek şekilde kaide parçası tespit edilmiştir.

Kat.SRB-2 numaralı parça yuvarlatılmış ağızlı kâse'ye ait ağız parçasıdır. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmaktadır. Dış yüzeyde dudak ve iç yüzeyde gövde kısımlarında siyah yatay bezeme yer almaktadır. Gürtekin-Demir tarafından çizgili mallar olarak sınıflandırılmıştır[926]. Bu tür kaplarda çizgili boyama tekniğinde doğal sulandırılmış kırmızı ya da kahverengimsi-morumsu siyah arasında renkler kullanılmaktadır. Boya olarak ise kırmızı ya da kahverengimsi-morumsu siyah arasında renk tonları tercih edilmiştir. Hamur rengi 2,5 YR, 6/8 (light red) açık kırmızı tonlarındadır. Benzer örnekler Lydia[927], Daskleion[928], Ephesos[929] ve Gömeç Kızçiftliği Höyüğü-Balıkesir[930] görülmektedir.

[919] Boysal 1969: 9 Taf. 10.1a-b.
[920] Özgünel 2006: 130, Levha XVIII.a-b.
[921] Özgünel 2006: 130, Levha XVIII.c.
[922] Doksanaltı vd. 2018: 11 Res. 9.
[923] Atila 2012: 88 Kat. No. 37.
[924] Piekarski 2016: 25 Taf. 6.1-2.
[925] Özgünel 2006: 79.
[926] Gürtekin-Demir 2002: 122.
[927] Gürtekin 1998: 248.
[928] Gürtekin-Demir 2002: 124, Fig.12.43.
[929] Gasser 1992: 192, Fig.6; Kerschner 2007: 232, Lev.33.1-2
[930] Polat 2009: 96-97.

Bu buluntu yerlerine göre MÖ Geç 7 - Erken 6. yüzyıl'a tarihlenmektedir. Karşılaştırma örnekleri baz alındığında Myndos buluntusunu da yaklaşık olarak bu tarih aralığına verilmesi mümkündür. **Kat.SRB-3** numaralı diğer bir örneğin hamur rengi 2,5 YR, 5/6 (red) kırmızı tonlarındadır. Yuvarlatılmış ağızlı kâse ince cidarlıdır. Dudak altında kavis yaparak daralan gövde profil özelliği göstermektedir. Dış yüzeyde dudak kısmında aşınmış siyah astar, iç yüzeyde ise şerit halinde kahverengi/kiremit rengi şerit bezeme görülmektedir. Benzer örnekler Lydia[931], Daskleion[932], Ephesos[933], Gömeç Kızçiftliği Höyüğü-Balıkesir[934] ve Aigaia kazılarında[935] tespit edilmiş olup MÖ Geç 7 - Erken 6. yüzyıl'a tarihlenmektedir. Bu karşılaştırma örneklerinden yola çıkılarak Myndos buluntusunu da paralel tarihe verilmesi mümkün gözükmektedir.

Kat.SRB-4 numaralı ağız parçası **Kat.SRB-2, 3** numaralı parçalar ile form özelliği bakımından benzerlik göstermektedir. "Yatay ve vertikal linear düzenlemeler" dönem özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu desenler omuz ve kulplar arasında da görülebilmektedir. Ayrıca, Myndos örneğinde olduğu gibi kap yüzeylerinde linear-çizgisel betimlemenin diğer biçimi olan, basit fırça ile çizilmiş kalın tekli kahverengi dalga şeritler de görülmektedir[936]. Benzer örnekler Lydia[937], Daskleion[938], Ephesos[939], Gömeç Kızçiftliği Höyüğü-Balıkesir[940] ve Aigaia kazılarında[941] tespit edilmiş olup Myndos buluntusunu yaklaşık olarak MÖ Geç 7 - Erken 6. yüzyıl'a tarihlendirilmesi uygun olacaktır.

Kat.SRB-5 numaralı kaide örneği büyük olasılıkla **Kat.SRB-4**'ün parçası olmalıdır. Hamur ve astar renkleri aynıdır. Siyah astarlı, tabak/kâseye ait kaide parçası korunmuştur. Basit, halka formlu kaide üzerinde bir sıra yatay çizgi bezeme mevcuttur. İçte şeritler halinde aşınmış kahverengi astar yer almaktadır. Benzer örnekler Lydia[942], Daskleion[943], Ephesos[944], Gömeç Kızçiftliği Höyüğü-Balıkesir[945] ve Aigaia kazılarında[946] tespit edilmiş olup MÖ Geç 7 - Erken 6. yüzyıl'a tarihlenmektedir.

---

931 Gürtekin 1998: 248.
932 Gürtekin-Demir 2002: 124, Fig.12.43.
933 Gasser 1992: 192, Fig.6; Kerschner 2007: 232, Lev.33.1-2.
934 Polat 2009: 96-97.
935 Özver 2012: 48 Lev. 1 Kat. No. 1.
936 Gürtekin-Demir 2002: 122.
937 Gürtekin 1998: 248.
938 Gürtekin-Demir 2002: 124, Fig.12.43.
939 Gasser 1992: 192, Fig.6; Kerschner 2007: 232, Lev.33.1-2.
940 Polat 2009: 96-97.
941 Özver 2012: 48 Lev. 1 Kat. No. 1.
942 Gürtekin 1998: 248.
943 Gürtekin-Demir 2002: 124, Fig.12.43.
944 Gasser 1992: 192, Fig.6; Kerschner 2007: 232, Lev.33.1-2.

1.8.3. Orientalizan Dönem Seramiği (Kat. No. SRC-1 – 2)

MÖ 750-550 yılları arasındaki uzun bir periyodda gerçekleştirilen koloni hareketleri sebebiyle ticaret geliştikçe Attika'da Korinth merkezindeki ürünlere benzer üretimler gerçekleştirmiş ve bunun sonucunda ticari kazançlar elde edilmiştir. Örnek alınan Korinth üretimi mallar ise Erken Protokorinth döneminden itibaren geniş bir zaman dilimi içerisinde ilk olarak başta Ege, Akdeniz ve Karadeniz kıyıları olmak üzere pek çok merkeze, yoğun miktarda ihraç edilmiştir. Bu merkezlerin Korint ürünlerine olan hayranlığı benzer eserler yapılmasına neden olmuştur[947].

MÖ 680 Sub Geometrik-Karia Orientalizan Dönem seramiği olarak bilinmektedir[948]. Anadolu'nun Güneydoğu ve doğusunda görülen Geç Hitit ve Urartu kültürleri ile Suriye ve Kuzey Mezopotamya sanatı, MÖ 8. yüzyıl sonları ve özellikle MÖ 7. yüzyıl boyunca Ege dünyası sanatını etkilemiştir[949]. Yunanlıların doğu ile yoğun ticari ilişkisi, farklı kültür motifleri ile tanışmasına ve kendi sanatlarını renklendirmelerine, böylelikle yüzyıllar boyunca stilin farklılaşmasına neden olmuştur. Kaplardaki bu farklılık doğuda gözlemledikleri getirdikleri eserleri direk olarak kopyalamak yerine kendi sanatlarıyla bir bütün hâline getirmişlerdir. Boardman, kullanılan motiflerin hiçbir zaman direkt alınmadığını, değiştirilerek farklı bir şekilde uygulandığına değinmiştir. R. M. Cook, Orientalizan Dönem sanat anlayışının Grek kültürel alanına dâhil olmasından biri olarak da Geometrik Dönem sanat anlayışının artık kendisini bitirmeye başlamasını göstermektedir[950].

Erken Protoattik Dönem itibariyle (MÖ 720/10-680/75) basit çizimler kullanılmıştır. Dönemsel olarak Geometrik etkiler devam etmekle birlikte silüet teknik ve kontur tekniği bir bütün olarak uygulanmıştır. Üzerinde araba bulunan sahneler de görülmektedir. Doldurma bezekleri arasında dil motifleri, balık pulu motifi, içleri taralı alanlar, üçgenler dikey zik zaklar, meander motifi, kırık merdiven çizgiler, dalgalı hatlar, gamalı haçlar, S motifi, ışın motifleri yer almaktadır. Ana motif olarak büyük bitkiler de görülmektedir[951]. Orta Protoattik Dönem'le (OPA-I MÖ 680/75–650 OPA-II MÖ 650–630) birlikte basit çizimlerin yerini bitkisel motifler almıştır. Bezemeler arasında; rozetler, çalılıklar, hayat

[945] Polat 2009: 96-97.
[946] Özver 2012: 48 Lev. 1 Kat.No. 1-3.
[947] Coşkun 2007: 26.
[948] Özgünel 2006: 92.
[949] Boardman 1998: 83.
[950] Cook 1997: 1997; Tekçam 2007: 245; Irmak 2010: 19.
[951] Coşkun 2007: 26.

ağacı motifi, lotus tomurcukları (Kyklad Adası'ndaki) süsleme motifler olarak görülmektedir. Ayrıca içi taralı meanderler tercih edilmektedir. Geç Protoattik Dönem ile büyük bitkisel bezelere, kapların geniş yüzeyine yayılmıştır, doldurma bezemeleri sayıca çoğalmış, yoğunlaşmış; silüet teknik yerleşmiştir. Doğu etkisi figürlerde olduğu kadar, doldurma bezemelerinde de kendisini hissettirmiştir. Figürlerin içerisinde doldurma motifleri olarak meanderler, dalgalı hatlar, çapraz taralı alanlar desen olarak kullanılmıştır[952].

Orientalizan seramik stilinin tanınması oldukça kolaydır. Genel olarak kil sert yapıda ve kahverengiden kırmızıya dönen bir renktedir. Astar yapısı siyah ve kahverengi tonlarındadır. Kaplarda, pişirme hatasından dolayı renk farklılıkları yer yer gözlemlenmektedir. Bezeme repertuvarında yaban keçisi motifinin kullanımı yaygın, insan figürleri ise nadir olarak görülmektedir. Doğu kaynaklı mitolojik figürler, bantların yoğun olarak kullanıldığı kuşaklar, lotus, palmet ve diğer bitkisel bezemeler, doldurma motifleri olarak rozetler, askı üçgenler, nokta rozetler, meanderler, basamak ve dil motifleri yoğundur[953]. Orientalizan seramiklerin üretim merkezi olarak Khios'tan Rhodos'a kadar Batı Anadolu kıyılarında yoğun bir şekilde görülmektedir. "Yaban Keçisi Stili" ya da "Hayvan Stili"'nin de çok doğru tanımlama olmadığı düşünülmektedir. Orientalizan Dönem seramiğinde sadece hayvan figürlü bezeme kullanılmamış aynı zamanda bitkisel motifler, soyut bezeme ögeleri ve bantlara da yer verilmiştir[954].

Sonuç olarak, canlı formların yakın gözleminden fazla etkilenmemiş olmalarına rağmen, figürler Geometrik'e göre tam ve doğal bir hâldedir. Ayrıca Yunanlar, özellikle doğu modellerinde görünenlere çok benzerdir. Konu çişitliliğine bakıldığında; Yunanların mitoloji için sfenksler, Odysseus ile cenaze tasvirleri için Sirenler, Arimaspes'ler için grifonlar süsleme amaçlı kullanılmıştır. Ayrıcs Lotus çiçeği? -dizileri, tomurcuklar ve palmetler de mevcuttur[955].

Myndos kazılarında iki adet Orientalizan Dönem'e tarihlenebilecek ağız ve gövde parçası tespit edilmiştir. **Kat. No. SRC-1** numaralı tabağa ait dönük dudak kenarlı ağız parçasıdır. Ağız kenarı da dâhil olmak üzere belli aralıklarla farklı kalınlıklarda dört, arka

[952] Coşkun 2007: 28
[953] Irmak 2010: 20.
[954] Aytaçlar 2005: 10.
[955] Boardman 2016: 84.

yüzde ise iki kalın firnis bant görülmektedir[956]. Dönem özelliği olarak bantların yoğun olarak kullanıldığı kuşaklar, lotus, palmet ve diğer bitkisel bezemeler görülmektedir[957]. Asar Adası'nda tespit edilen bu ağız parçası kesin olmamakla birlikte Orientalizan Dönem'e ait olduğu düşünülmektedir. Ainos (Enez)'de tespit edilen örnekle karşılaştırıldığında MÖ 575-550 yıllarına tarihlenmektedir[958]. K. İren tarafından ele alınan kitapta Aiolis kentlerinde bu tip örnekler tespit edilmiştir[959]. Benzer örneklere Assos[960], Larisa[961], Enez-Ainos[962] ve Aigaia[963] antik kentlerinde rastlanılmıştır. Bu referanslara göre seramik parçasını MÖ 6. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür.

Gövde parçasında dış yüzeyde kahverengi yuvarlak ve çizgisel kazıma desenlerle canlandırılmış panter figürü (?) görülmektedir. Doldurma motifi olarak çeşitli leke rozetler de kullanılmıştır. Dış yüzeyde kalın bir firnis bant görülmektedir. Ainos (Enez)'de tespit edilen örnekle karşılaştırıldığında MÖ 590/585-580 yıllarına tarihlenmektedir[964]. Myndos'ta tespit edilen örneğin iç yüzeyinde astar olmamasından dolayı kapalı bir kaba ait olduğu düşünülmektedir. Büyük olasılıkla ana panodaki çizgisel düzensiz şeritlerin ortasında değişik boyutlarda düzgün olmayan dış çerçevesi koyu kahverengi, iç yüzeyde ise kiremit rengi zeminde kremrengi astar görülmektedir (**Kat. No. SRC-2**).

1.8.4. Siyah Figür Tekniğinde Yapılmış Seramikler (Kat. No. SRD-1 - 6)

Siyah figür tekniği MÖ 700 civarında Korinthos'ta icat edilmiştir. Teknik olarak, vazo pişirilmeden önce yapılan siyah siluetli figürler, kazımayla kilin doğal rengi ortaya çıkarılarak belirtilmiştir. Çizgisel detaylar için istenildiği takdirde kırmızı ve beyaz boya kullanılmıştır. Bu zamana dek Demir Çağı Yunanistan'ı sadece keskin açılı insan ve hayvan siluetlerinden oluşmakta olan ve kontur çizimlerinde nadiren detaylara yer veren Geometrik uslubu ile bilinmektedir. Bu teknik Atina'da uygulanan ve diğer yerlere de yabancı olmayan bir kullanımdır. Ancak Korinthoslu sanatçıların Geometrik figür ressamları olarak pek görünmemeleri muhtemelen doğu'dan ithal kazıma bezemeli fil dişi ve metal nesnelerin etkisi altında yeni tekniği kolaylıkla geliştirmelerini, böylece yeni figür geleneklerini ve

[956] Irmak 2010: 117 Kat. No. 130.
[957] Irmak 2010: 20.
[958] Irmak 2010: 109 Kat. No. 109.
[959] İren 1993: 21: Lev.8.15-16, Kat.8.
[960] İren 1993: 21: Lev.8.15-16, Kat.8.
[961] Boehlau - Schefold 1942: 81, Lev.33.13.
[962] Irmak 2010: 117 Kat. No. 130.
[963] Özver 2012: 77 Lev. 7 Kat. No. 55.
[964] Irmak 2010: 109 Kat. No. 109.

oryantalizan konu repertuvarını da kolaylıkla kabullenmelerine neden olmuştur. MÖ 7. yüzyıl boyunca hayvan frizleri yoğun bir şekilde görülmektedir. Bu esnada Atinalı ressamlar Protoattik olarak adlandırılan vazolarda genellikle büyük kaplar üzerinde silüet ve kontur tekniğinde çizilmiş, bazen beyaz boya eklenmiş ve nadiren kazıma detaylarına sahip figürler tercih etmektedirler. MÖ 630 civarında, Atinalı sanatçılar vazolarındaki bütün figürler için siyah figür tekniğini kullanmışlardır. Yüzyılın sonlarında dolgu motifleri için de siyah figüre başvurmuşlardır[965].

Siyah figür tekniği vazolarda figür ve bezemelerin çoğu kez kabaca boyanmış çizgileri izleyerek bir siluetin boyanmasıyla oluşmaktadır. Detaylar altta yer alan daha açık renkteki çamuru gösteren kazımayla eklenmektedir. Daha sonra bazı renkler eklenebilmektedir. Örneğin; giysi ya da hayvan vücutları için ya da palmetlerdeki yapraklar için kırmızı renk, motifler ve kadınların tenleri için beyaz kullanılmaktadır[966].

Myndos'ta az miktarda siyah figür tekniğinde seramik parçası tespit edilmiştir. Kırık gövde parçası üzerinde damla formlu palmet, zincir sırası (içerisinde noktalı yuvarlak zincirler) üzerinde lotos tomurcukları ve noktalar (beyaz renkte) görülmektedir. İç yüzeyde Karca yazılmış bir grafito? mevcuttur[967](**Kat. No. SRD-1**). Eski Smyrna[968] ve Daskleion[969] kazılarında benzer örneklerle karşılaştırıldığında bu kaplar "çiçek bantlı kaseler" (?) olarak adlandırılmaktadır. Kap üzerinde damla formlu palmet, zincir sırası (içerisinde noktalı yuvarlak zincirler) ve üzerinde lotos tomurcukları yer almaktadır. MÖ 6. yüzyılın başı 5. yüzyılın ortasına tarihlenmektedir[970] (**Kat. No. SRD-1)**.

Diğer bir siyah figür tekniğinde yapılmış örnekte solda bir erkeğe ait burun, çene, boyun ve sol omuz; ortada mızrağın uç bölümü, sağda olasılıkla bir atın ense bölümü korunmuştur[971]. Benzer olabilecek bazı örnekler Daskleion kazılarında ve Bonn, Akademisches Kunstmuseum'da tespit edilmiştir (**Kat. No. SRD-2)**. Bonn Müzesi örneğinde yer alan savaşçı formu ile benzerlik gösteren bu parça göz, çene yüz profili ve elinde tutmuş olduğu mızrak Myndos buluntusunu anımsatmaktadır[972]. Benzer örnekler

965 Boardman 2003: 9.
966 Boardman 2003: 9; Er 2003: 360.
967 Tuna-Nörling 1999: 51 Kat. 274 Taf. 15; CVA Mainz (1) Taf. 46.1; Şahin – Şahin 2019: 581.
968 Tuna-Nörling 1995: 22 Taf. 6. 80-91.
969 Tuna-Nörling 1999: 51 Kat. 274 Taf. 15.
970 Tuna-Nörling 1999: 51 Kat. 274 Taf. 15.
971 Şahin – Şahin 2019: 584 Res. 14 No. 9.
972 Tuna-Nörling 1995: 44 Taf. 13, 186a. Benzer örnekler için bk. Atina: Boardman 1993: 114 Fig. 235; Eski Smyrna: Tuna-Nörling 1995: 44 Taf. 13, 186a.

sayesinde bu parça MÖ 6. yüzyılın sonu MÖ 5. yüzyılın başına tarihlendirilmektedir.

B1 açmasında tespit edilen "çiçek bant bezekli kâse" sınıflandırmasında yer alan bu örnekte yuvarlatılmış ağız parçası gövdeye doğru daralan bir profil özelliği göstermektedir[973]. Dış yüzeyde dudak üzerinde bant siyah firnis, altında ise palmet, ayrılmış hâlde çiçek yaprağı ve lotus tomurcuğu motifi yer almaktadır. İç yüzeyde siyah firnis mevcuttur[974] **(Kat. No. SRD-3)**. Benzer örnekler Daskleion[975] ve Patara Tepecik Akropolü'nde[976] tespit edilmiştir. Stil özellikleri bakımından MÖ 6. yüzyılın başı-5. yüzyıl yarısına tarihlenmektedir.

Diğer bir örnek ise "çiçek bant bezekli kaselere" iki adet skyphos'a ait olabilecek kaide parçasıdır. Skyphos'lar Antik Yunan'da formu fincana benzer, düzgün kenarlı kaidesiz yatay iki kulbu bulunan bir içki kabı olarak bilinmektedir[977]. İç yüzeyde siyah parlak firnis yer almaktadır. Karakteristik özellik olarak; üçgen formlu, halka kaideli, siyah firnisli ve gövde üzerinde genişleyen bir profil görülmektedir. Kahverengi astar üzerinde siyah çizgisel dörtgen desenler yer almaktadır. İç yüzeyde siyah parlak sır, dışta siyah çizgisel bezemeler mevcuttur. Daskleion[978]örneğiyle karşılaştırıldığında iki kaide korint tipi olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca benzer seramikler Atina Agorası kazılarında[979] da tespit edilmiş olup yaklaşık MÖ 5. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmektedir (**Kat. No. SRD-4 - 5)**.

Kap formu tam olarak anlaşılamayan siyah figür tekniğinde yapılmış olasılıkla krater (?) gövde parçasının üst yüzeyinde bant şeklinde siyah firnis, alt kısımda yine aynı şekilde bitkisel bezeme mevcuttur. İç yüzeyde de siyah firnis görülmektedir. Gövde kısmının küçük bir bölümü korunduğu için kap formu ve tarihlendirme hakkında kesin bilgiler vermek zordur ancak siyah figür tekniğinde yapılmış örneklere bakıldığında Daskleion[980] kazılarında benzer bezeme repertuvarı görülmektedir Olasılıkla bu seramik parçası MÖ 490 – 470 yıllarına tarihlenmektedir (**Kat. No. SRD-6)**.

Ayrıca siyah figür tekniğinde yapılmış çok küçük gövde parçaları da buluntular arasındadır. Parçaların küçük bir bölümü korunduğu için kap formları hakkında bilgi vermek mümkün değildir.

973 Tuna-Nörling 1995: 67.
974 Tuna-Nörling 1999: 50 Kat. 254 Taf. 14.
975 Tuna-Nörling 1999: 50 Kat. 254, Taf. 14.
976 Acar 2011: 65 Kat. No. 320 Lev. 75.
977 Tekçam 2007: 205.
978 Tuna-Nörling 1995: 52 Kat. 281.
979 Agora XII 81ff.
980 Tuna-Nörling 1999: 37 Kat. 145-153.

Sonuç olarak, Miken, Orientalizan, Geometrik ve Arkaik Çağ ince keramik buluntularının sayıca bu kadar az olması buluntuların adaya tesadüfen taşındığını düşündürmektedir (Grafik 6-7).

1.8.5. Siyah Firnisli Seramikler

İsmini sulandırılmış kilden alan firnis, kilin havuzlarda dinlendirilmesiyle elde edilen eriyik bir maddedir. Bu madde potasyum açısından desteklendikten sonra, seramiklerin yüzeyine fırına girmeden önce sürülmektedir[981]. Siyah firnisli seramikler, vazo fırınlanmadan önce açık zemin üzerinde siyah silüetli desenler yapılmaktadır. Daha sonraki aşamada ise figürlerin/desenlerin kontur detaylarını daha belirgin hâle getirmek için kap yüzeyinde kazıma yapılmaktadır[982].

Bu seramiklerin gelişimine bakıldığında; Perslerin Batı Anadolu'daki etkileri görülmesiyle başlamış olup, daha sonra Yunan kültürüyle etkileşim dönemin de de daha çok hız kazanmıştır. İlk olarak metal kaplardan esinlenerek yapılan bu kaplar gelir seviyesi düşük kişiler yani halk tarafından genellikle kullanım görmektedir. Daha sonra ise Atinalı seramikçiler formlar içerisinde farklılıklara giderek kulpu olmayan kaplara kulp, kaidesiz olanlara ise kaide eklemişlerdir. MÖ 6. yüzyılda kap formlarının ağız ve gövde kısımlarında cidar kalınlığı ince ayakları yüksek formlu, yere ek bir kıvrımla inmekte, kap bitişleri ise keskin bir şekilde yapılmıştır. İnce ve kıvrımlı bir yapıya sahip olan yay şeklindeki kulplar, yüksek form özelliği göstermektedir. Geç Arkaik ve Klasik Dönem seramiğinin küçük bir kısmını kapsamakla birlikte MÖ 4. yüzyılla birlikte yoğunluk artmıştır [983].

MÖ 6. yüzyıldan sonra kap türlerinde profil görünümü detaylı bir hâle gelerek keskin hatları yumuşamış ve ayak formu kısa hâle gelmiştir. MÖ 6. yüzyılın sonunda kapların gövdesi incelerek kulpların eski şeklini aldığı MÖ 5. yüzyılda, ağız kenarları kalınlaşarak yuvarlak bir özellik göstermektedir. MÖ 5. yüzyılın ikinci yarısında ise ağız kenarları tekrar incelerek iç yüzeyde sıvı akışını kontrolde tutmak amacıyla ek bir bölüm geliştirilmiştir. Keskin profilleri detaylandırılmış ve kabın oranları eşit biçimde hesaplanmıştır. MÖ 5. yüzyıl kapları metalik bir form özelliği göstermektedir[984]. Üretim merkezi Attika olan siyah firnisli seramikler MÖ 5. yüzyıldan itibaren ortaya çıkmış olup oldukça kaliteli bir yapıda firnise sahiptir. MÖ 4. yüzyılda Attika veya Ionia üretimi bu

981 Tekçam 2007: 71.
982 Doğan 2013: 22.
983 Aktaş 2011: 5; Ceylancı 2019: 5.
984 Sparkes - Talcott 1970: 10-11; Ceylancı 2019: 5.

seramiklerde genellikle palmet ve rulet bezeme tekniği kullanılmaktadır. Siyah firnisli Helenistik kapların en iyi örneklerini Attika öncülerini izleyen örnekler oluşturmaktadır. Bu kapların yerel üretim ve taklitlerinin firnis kalitesi açısından genellikle zayıf olduğu görülmektedir[985]. Dönemsel olarak firnis özelliğinde farklılıklar bulunmaktadır. MÖ 6. yüzyılda kalın ve parlak astara sahip bu kaplar MÖ 5. yüzyılda da bu özelliği devam ettirmektedir. Yalnız MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısından sonra ise astar incelerek matlaşmıştır. Bu özellik MÖ 2. yüzyıla kadar devam etmektedir. Sade örnekler içerisinde kaidenin altında konsantrik daireler yapılırken, en popüler görülen desenler ise baskı palmet ve rulet bezemeleridir[986].

Siyah firnis genellikle kullanılan bir renk olduğu bilinsede, bu renk dışında Attika firnisi kırmızı, gri, kahverengi tonları gibi bir renk çeşitliliğide görülmektedir. Özellikle MÖ 4 ve 3. yüzyılın başlarında tek bir kabın üzerinde meydana gelen siyah-kırmızı iki tonlu firnise sahip kapların yaygın olarak karşımıza çıkmasının nedeni fırınlama ve istiflemeden kaynaklı olduğu düşünülmektedir[987].

MÖ 4. yüzyılda kantharosların ağız kenarında ek bir kenar daha görülmekte olup gövde kaba bir formdadır. Kulplar üçgen profilli, kaide ise detaylı olarak işlenmemekle beraber; kantharos ve cup-kantharoslarda kaide profili iki katlı bir özellik göstermektedir. Buradaki amaç kapların estetikten ziyade daha rahat kullanılmasıdır[988].

Siyah firnisli seramiklerin genel özelliklerine bakıldığında, MÖ 4. yüzyıl kapları parlak firnisli iken MÖ 3.-2. yüzyıllarda yüksek derecede fırınlama nedeniyle yüzeyde metalik veya mat görünüm meydana gelmiştir. Metalik firnis kalıp yapımı kaselerde olduğu gibi metal kaplardan esinlenilmiş ve kaplar üzerinde metal görünüm etkisi yaratabilmek için firnis tekniği tercih edilmiştir. Mat firniste istenilen bir görünüm olmasa da MÖ 3. ve 2. yüzyıl kaplarının bir bölümünde görülmüş, 1. yüzyılda daha yaygın bir şekilde devam etmiştir[989]. Siyah firnisli seramikler hem siyah parlak firnisleri hem de hamur renkleri (Munsell: 5YR 6/8; 2.5YR 6/8) nedeniyle Attika üretimi seramiklerle benzerlik göstermektedir.

985 Rotroff – Oliver 2003: 19.
986 Bilgin 2017: 38.
987 Ersoy 2020: 34.
988 Ceylancı 2019: 5.
989 Ersoy 2020: 34.

Helenistik Dönemle, MÖ 4. yüzyıla kadar kaliteli olan firnis daha sonraki zamanlarda bozulmuştur. Siyah renkteki firnis pişirmeden dolayı kırmızı, kahve, gri, mor ve yeşil renklerine dönüşmektedir. Erken Helenistik Dönem'de firnis uygulamaları daha başarılı görülmektedir. MÖ 150 yılından sonra bu durum düşmeye başlamıştır. MÖ geç 4. yüzyıl ve MÖ erken 3. yüzyılda iki firnis tonu olarak siyah ve kırmızı görülmektedir. Bu durumun nedeni olarak ise artan ihtiyacı karşılamak amacıyla kapların üst üste fırınlanarak seri üretime geçilmesidir. Seri üretimle birlikte hem kap yüzeylerinde renk oluşumu değişmiş hem de sıralama biçimlerinden kaynaklı yüzeyde çizgiler oluşmuştur. Kalitenin giderek düşmesiyle MÖ 3-2. yüzyılda kapların bir bölümünde mat firnis görülürken bu durum MÖ 1. yüzyılda oldukça yaygınlaşmaktadır[990].

Myndos antik kenti kazılarında ele geçen seramikler üzerinde tüm bu firnis çeşitliliğini izlemek mümkündür. Bu grup içerisinde dışa ve içe çekik ağızlı kâseler, tabaklar, servis tabakları, kantharos, skyphos, gibi kap formları ele alınmıştır.

Myndos Asar Adası'nda tespit edilen ve değerlendirmeye alınan seramiklerden hiçbiri tam değildir. Kaplara ait ağız, kaide, gövde ve kulp parçaları koruna gelmiştir. Kazı alanlarında tabakalaşma görülmemesinden dolayı tarihleme konusunda zorluklar yaşanmıştır. Seramikler tiplere göre ayrılmış ve kendi içlerinde gruplandırılmıştır. Sınıflandırmalar konusunda literatür bakımından Rotroff[991], Kögler[992] ve Schaefer'den[993] yararlanılmıştır. Ayrıca çeşitli kazı, yüzey araştırması ve müze kataloglarında yer alan eserlerle karşılaştırılarak tarihlendirme yapılmaya çalışılmıştır.

1.8.5.1. ***Tabaklar***

1.8.5.1. 1. ***Yuvarlak Ağızlı Tabaklar (Kat. No. SRE-1-4)***

Yuvarlatılmış ağız kenarlı tabaklar, genelde kalın cidarlı ve kalıp ile yapılmış düz iç yüzeye sahip bir özellik göstermektedir. Karakteristik olarak dış yüzeyde ağız kenarından gövdeye içbükey profilli bir geçiş ve gövdeden kaideye ise dışbükey profilli bir geçişe sahiptir. Bu tabakların kaide yapısı geniş ve yüksek bir formdadır[994].

Yuvarlak Ağızlı Tabaklar MÖ 5. yüzyılda ince, narin bir şekilde üretiliyorken, MÖ 4. yüzyılda daha dayanıklı ve kaliteli bir şekilde üretilmişlerdir. Erken dönemde ağzın alt

990 Ceylancı 2019: 5.
991 Rotroff 1997.
992 Kögler 2010.
993 Schaefer 1968.
994 Doğan 2013: 135.

kısmında konkav (içbükey) bir form ve küçük oval bir ağız özelliği bulunmaktadır. Daha sonraları ise bu tabaklar yuvarlak ağız profili, konkav yivli bir gövde yapısı ve kaideye doğru kalınlaşan cidar gibi form özellikleri göstermektedir[995].

MÖ 5. yüzyılın sonlarında bir tür servis kabı olarak üretilmeye başlayan bu tip asıl formuna MÖ 4. yüzyılın ikinci çeyreğinde ulaşmıştır. Attika üretimi olan bu tabakların erken örneklerinde ise ağız kısmı içe dönük ve üzerinde yivler yer almaktadır. Bu tür ağız profili görülen tabaklar ayrıcalıklı bir sınıf olup çok az tespit edilmiştir. MÖ 4. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren yuvarlatılmış ağız kenarına sahip tabakların trend olmasıyla bu yivlerin ortadan kalktığı görülmektedir. Erken örneklerde dudak altında görülen içbükey profil geniş ve derinken, bu yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren dar ve sığ olarak yapılmaktadır. MÖ 4. yüzyılın ikinci çeyreğinde tabakların kaide altında konik çıkıntı ve oturma düzleminde yiv görülmektedir. Yüzyılın sonlarına doğru ise tabakların genişlikleri artmaya başladığı gözlemlenmektedir. Büyük boyutlu olan bu tabakların Helenistik Dönemde popüler olarak kullanımı devam etmektedir[996]. Genellikle kullanıldığı dönemlerde tabak formunun tondosunda palmet motiflerini çevreleyen, rulet bant bezemesi yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. MÖ 4. yüzyılın başlarında görülmeye başlayan rulet bant bezemesi, bu yüzyılın sonlarına kadar bir değişikliğe uğramadan kullanımı devam etmektedir[997]. Aynı zamanda bu forma ait seramiklerin tondosunda palmet baskısı olan örneklerde mevcuttur[998].

Myndos kazılarında yuvarlak ağızlı tabak grubunda 1 adet ağız ve 3 adet kaide parçası kataloğa alınmıştır. Kat. No. SRE-1 numaralı ağız parçasının iç ve dış yüzeyinde siyah firnis yer almaktadır (**Kat. No. SRE-1**). Tabağın dış yüzeyinde yer yer aşınmalar mevcuttur. Bu kapların genel özelliklerine bakıldığında üzerinde tamamen siyah firnis görülmektedir. Dönem özelliği olarak dudak kısmında çentik, yuvarlatılmış ağız profili açılarak içbükey bir form özelliği göstermektedir. Benzer örnekler Pergamon[999] ve Atina Agorası [1000] ve Smyrna kazılarında[1001] tespit edilmiştir. Bundan dolayı tabak ağız parçasının MÖ 350 yıllarına tarihlendirilmesi mümkündür[1002].

995 Doğan 2013: 135.
996 Sparkes – Talcott 1970: 147; Rotroff 1997: 142-146.
997 Doğan 2013: 135.
998 Ersoy 2020: 48.
999 Schaefer 1968: 32 Taf. 1, C1.
1000 Rotroff 1997: 309 Fig. 46.
1001 Ersoy 2020: 169 Lev. 17. 72.
1002 Sparkes - Talcott 1970: 147.

Ele geçen kase kaidelerinin kırılma noktalarından ötürü tam profilini takip etmek mümkün değildir. Bundan dolayı söz konusu kaide parçalarının içe çekik ağızlı kaselere ait olup olmadığına dair net bir saptama yapılmamış, bu parçaların her iki forma ait kaideler olabileceği şeklinde değerlendirilmemiştir. Kaideler üzerinde yer alan bezemeler sıklıkla tek ve çift sıra rulet bezeme mevcuttur[1003].

Myndos kazılarında üç adet kaide parçası büyük olasılıkla tabak formlu kaplara ait olabilecek örneklerdir. Tondo kısımlarında palmet ve rulet bezemeleri kullanılmıştır. MÖ 350 yıllarında genellikle kullanıldığı dönemlerde tabak formunun tondosunda palmet motiflerini çevreleyen, rulet bant bezemesi yaygın bir şekilde kullanılmaktadır[1004]. Katalog **SRE-2** numaralı kaide parçasının tondo kısmında rulet bezeme içerisinde palmet motifleri mevcuttur[1005]. Antioch am Orontes[1006], Atina Agorası[1007], Sardis[1008], Nif Dağı[1009] ve Smyrna[1010] kazılarındaki örneklerle karşılaştırıldığında büyük olasılıkla Attik olan bu seramik parçasını MÖ 350 yıllarına tarihlendirilmesi mümkündür.

Kabın tamamı siyah firnisle kaplı ve içerisinde dört sıra halinde rulet bezeme olan tabak/kase formları yoğun bir şekilde bu dönem içerisinde görülmektedir. Katalog **SRE-3** numaralı tondo kısmında rulet bezemeleri bulunmakta olup iç ve dış yüzeyde siyah firnis görülmektedir. Atina Agorası'nda da bu tip firnisli kaplara ait kaide parçalarına yoğun bir şekilde rastlanılmıştır[1011]. Rotroff ve Oliver'e göre bu tip örnekler MÖ 3. yüzyılın başlarına tarihlendirilmektedir[1012]. Aynı zamanda İzmir Agora kazılarında[1013] da benzer kaide tiplerine rastlanılmış olup içe dönük ağızlı kaseler olarak sınıflandırılmış bu örneğin Attika üretimi olduğu düşünülmektedir. Benzer buluntu merkezlerinden yola çıkılarak Myndos buluntusunu MÖ 3. yüzyılın başlarına tarihlendirilmesi mümkündür.

Tondo kısmında rulet bezemenin olduğu diğer bir örnek ise **SRE-4** numaralı kaidedir. Benzer örnekler İzmir Agora[1014], Giresun-Aretias/Khalkeritis Adası[1015], Nif

1003 Ersoy 2020: 44.
1004 Doğan 2013: 135.
1005 Palmet motifleriyle ilgili bk. Crowfoot vd. 1957: 255, Fig. 52. 24.
1006 Waage 1948: Pl. 2,70,73.
1007 Sparkes - Talcott 1970: Fig.8,830-837.
1008 Rotroff - Oliver 1994: 21 Pl. 5.17.
1009 Ceylancı 2019: 41 Lev. 14 Kat. No. 129.
1010 Ersoy 2020: 194 Lev. 12 Kat. 63.
1011 Rotroff 1997: No. 982 Fig. 62 Pl. 75.
1012 Rotroff - Oliver 2003: 22 Pl. 6. 20.
1013 Aktaş 2011: 25 Kat. No. 49 Çiz. 16.
1014 Aktaş 2011: 120 Lev. 5 Kat. No. 48.
1015 Doksanaltı - Ekici 2017: 401, fig. 4, Nr. 10.

Dağı[1016] ve Smyrna kazılarında[1017] bulunmuştur. Bundan dolayı Myndos'taki bu örnek MÖ 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir.

*1.8.5.1.2.**İçe Dönük Ağızlı Tabaklar / Yuvarlak Ağızlı Tabaklar Grubu / Yuvarlatılmış Ağız Kenarlı Tabaklar / Kanca Ağızlı Tabaklar (Kat. No. SRE-5-15)***

Mutfak ve servis kabı olarak kullanılan bu kaplar MÖ 5. yüzyılın sonu ve 4. yüzyıldan itibaren yoğun bir şekilde üretilmiştir[1018]. Attika da MÖ 4. yüzyılın başlarında ortaya çıkarak MÖ 350 yılından önce üretim anlamında geniş bir yayılım göstermektedir[1019].

Araştırmacılar tarafından *"İçe dönük ağızlı tabaklar", "Yuvarlak ağızlı tabaklar grubu", "Yuvarlatılmış ağız kenarlı tabaklar", "Kanca ağızlı tabaklar"* olarak adlandırılmıştır.

Bu formdaki tabaklar halka kaideli oldukça basit bir profile sahiptir. Form özelliği bakımından içe dönük bir ağız yapısıyla "yuvarlanmış" ve gövdeye doğru kalınlaştırılmıştır. Attika, Helenistik dönemde bu tabakların görüldüğü en popüler yer olarak bilinmektedir. Ancak bu tabakların yanı sıra diğer Helenistik yerleşimlerde de balık tabakları ve ağzı dışa doğru çıkıntı yapan tabaklar yaygın bir şekilde görülmektedir. Attik örnekler, çoğunlukla erken Helenistik Dönem'de, başka yerlerde de sıklıkla ithal olduğu bilinmektedir. Yuvarlak ağızlı tabaklar her zaman firnislidir ve hiçbir zaman boyalı bir dekorasyon görülmemektedir. MÖ 2. yüzyıla kadar olan örneklerin birçoğunun tondosunda damgalı dekorasyona sahiptir. Genellikle rulet bezeme görülmekte olup daha az bir şekilde ise birbirine bağlı palmet zinciri veya tek başına palmet baskıdan oluşan dekorasyon anlayışı yaygın bir şekilde görülmektedir. Rulet bezemeler Klasik ve Erken Helenistik Dönem'de yakın mesafeli, çok ince ve uzun çizgilerden oluşurken, MÖ 275'ten sonra daha kalın, geniş mesafeli ve daha kaba bir özellik göstermektedir[1020].

Myndos buluntuları arasında içe dönük ağızlı tabak olarak sınıflandırılan formlar nispeten oransal bakımdan fazla bir şekilde görülmektedir. **Kat. No. SRE-5** numaralı Helenistik Dönem'de yoğun bir şekilde görülen bu tabaklar, yuvarlatılmış içe çekik ağız profili, gövdeye doğru ince bir yivle ayrılarak daralmaktadır. İç ve dış yüzeyde akıtma siyah firnis mevcuttur. Side kazılarında benzer tabak örnekleri bulunmuştur. Bu tabak örnekleri

1016 Ceylancı 2019: 41 Lev. 14 Kat. No 129.
1017 Doksanaltı - Ekici 2017: 401 Fig. 4, Nr. 10.
1018 Sparkes-Talcott 1970: 144.
1019 Rotroff 1997: 143.
1020 Rotroff 1997: 143; Ersoy 2020: 48.

MÖ 3. yüzyıla tarihlenmektedir[1021]. Rotroff tarafından yuvarlatılmış ağızlı tabaklar[1022], Kögler tarafından ise "Kanca ağızlı tabaklar" olarak sınıflandırılmıştır. Benzer örneklere Knidos kazılarında da rastlanılmıştır[1023]. Çok kısa, yuvarlak bir form olan bu tür "d" olarak sınıflandırılmıştır. Oval dudak kanca şeklinde profil özelliği göstermektedir. Dudak ucu küt ve yuvarlak yapıdadır. Cidar kalın ya da ince olabilmektedir. Doğrultuları, yalnızca hafif dışbükey veya doğrusal cidarın yükselen rotasını takip etmektedir. Bazen ağız kenarı biraz aşağı yönlüdür, böylece hafif bir profil eğrisi oluşmaktadır[1024]. **Kat. No. SRE-6** numaralı yuvarlatılmış içe çekik ağızlı tabak parçası gövdeye doğru kavis yapmaktadır. İç ve dış yüzeyde siyah firnis mevcuttur. Side kazılarında benzer tabak örnekleri bulunmuştur ve MÖ 3. yüzyıla tarihlenmektedir[1025]. **Kat. No. SRE-7** numaralı parçada ise yuvarlatılmış dışa çekik ağız profili tabak parçası, gövdeye doğru ince bir yivle ayrılarak kaide kısmına doğru daralmaktadır. İç ve dış yüzeyde akıtma siyah firnis görülmektedir. Benzer örnekler Knidos[1026] ve Side kazılarında[1027] tespit edilmiş olup form ve profil özelliği bakımından MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Bu parçalardan yola çıkılarak Myndos örneğini de yaklaşık olarak yakın tarihlere verilmesi mümkün gözükmektedir. Katalog **SRE-8** numaralı içe dönük yuvarlak ağızlı tabağın iç ve dış yüzeyinde siyah mat firnis mevcuttur. Ağız yuvarlaklığı içe doğru kavis yapmaktadır. Dışta düzensiz mat bir firnis dikkati çekmektedir. Knidos kazılarında[1028] bulunan benzer örnekler ile karşılaştırıldığında MÖ 3. yüzyılın ortasına tarihlenmektedir.

Kat. SRE-9 numaralı yuvarlak ağızlı tabak, kaide parçası, siyah firnisli tabak ağız kısmı içe doğru çekik bir form özelliği göstermektedir. İç yüzeyde siyah ve dış yüzeyde ise bir miktar firnis mevcuttur. Hamur rengi 2,5 YR, 6/8 (light red) açık kırmızı tonlarındadır. Benzer örnekler Samaria[1029], Palaipaphos[1030], Chersonesos[1031], Atina Agorası[1032] ve Patara kazılarında[1033] tespit edilmiştir. Buluntu yerlerine göre MÖ 275-250 yıllarına

1021 Oransay 2014: 48 Res. 5
1022 Rotroff 1997: Fig. 2.
1023 Kögler 2010: 435 Abb. 5. C27.
1024 Kögler 2010: 133.
1025 Oransay 2014: 48 Res. 5
1026 Kögler 2010: 435 Abb. 5. C27
1027 Oransay 2014: 44 Res. 5
1028 Kögler 2010: 462 Abb. 19. E63.
1029 Crowfoot vd. 1957: 252, Fig. 51. 3.
1030 Lund 1993: Fig. 39, C-8.
1031 Ushakov et. al. 2016: 499, Fig. 1. 11.
1032 Rotroff 1997: Figure 47, 657.
1033 Işın 2008: Taf. 39, 5.

tarihlenmektedir. Bundan dolayı Myndos buluntusunuda olarak yakın tarihleri vermek mümkündür.

Katalog **SRE-10** numaralı tabak ağız parçasının benzeri Panticapaeum kazılarında[1034] bulunmuştur. Benzer örnekler ile karşılaştırıldığında MÖ 3. yüzyılın ikinci yarısı-2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir.

Diğer bir tabak ağız parçası'nın (**SRE-11**) iç ve dış yüzeyinde mat siyah firnis görülmektedir. Dış yüzeyde bir kısım düzensiz astar mevcuttur. Benzer seramik örneği Knidos kazılarında tespit edilmiştir[1035]. Bundan dolayı Myndos'ta bulunan bu ağız parçasını MÖ 3. yüzyılın ortasına tarihlemek mümkündür.

Kat. No. SRE-12 numaralı tabak parçası ise yuvarlatılmış dışa çekik ağız profili, gövdeye doğru ince bir yivle ayrılmakta ve daralmaktadır. İç ve dış yüzeyde akıtma mat siyah firnis mevcuttur. Benzer örnekler Knidos[1036] ve Side[1037] kazılarında tespit edilmiştir. MÖ erken 3-2. yüzyıl'a tarihlenmektedir.

Kat. No. SRE-13 numaralı siyah firnisli tabak parçası yuvarlatılmış ağız profili, içe çekik bir form özelliği göstermektedir. İç ve dış yüzeyde siyah firnis mevcuttur. Benzer örneklerle karşılaştırıldığında MÖ erken 3-2. yüzyıl'a tarihlenmektedir[1038].

Kat. No. SRE-14 numaralı tabak ağız parçası yuvarlatılmış ağız profili içe doğru çekiktir. Dış yüzeyde (akıtma) ağız kısmında ve iç yüzeyde siyah firnis mevcuttur. Benzer örnekler Pergamon[1039], Ephesos[1040], Samaria[1041], Letoon[1042] ve Knidos kazılarında[1043] tespit edilmiş olup form ve astar özelliklerinden dolayı dışa çekik ağızlı tabak parçasını yaklaşık olarak MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmesi mümkündür.

Katalog **SRE-15** numaralı tabak örneği diğer içe dönük yuvarlak ağızlı tipler ile benzer özellikler göstermektedir. İç yüzeyde firnis mevcuttur. Ayrıca dış yüzeyde de dalga

1034 Egorova 2016: Fig. 3.8.
1035 Kögler 2010: 462 Abb. 19. E63.
1036 Doksanaltı 2006: 700 Kat. No. 943; Kögler 2010: Abb. 19. E64.
1037 Oransay 2014: 44 Res. 5.
1038 Kögler 2010: 461 Abb. 19. E61.
1039 Schäefer 1968: Taf. 1, C2.
1040 Mitsopoulos-Leon 1991b: Taf. 26, A55.
1041 Crowfoot vd. 1957: Fig. 51, 5, 7-8.
1042 Özdilek 2019b: 274 Fig. 10.
1043 Doksanaltı 2006: 700 Kat. No. 942; Kögler 2010: 461 Abb. 19. E61.

motifi görülmektedir. Knidos kazılarında[1044] bulunan benzer örnekler ile karşılaştırıldığında Myndos'ta ele geçen seramik parçası MÖ 2. yüzyılın ortasına tarihlenmektedir.

1.8.5.1. 3. ***Balık Tabakları (Kat. No. SRE-16-20)***

Balık tabaklarının bilinen en erken örnekleri Attika'dadır. Atina Agorası'nın Batı Yamacı'nda bulunan kaplar ilk örnekler olarak bilinmektedir. Bu tip Attika üretimi olan kaplar Helenistik yerleşimlerde tespit edilmiştir. Bu şehirler içerisinde Priene, Pergamon, Tarsus, Antiokhia, Aleksandria, Palastine gibi kentler görülmektedir. Bu tip kaplar Atina'da geç 5. yüzyıldan erken 3. yüzyıla kadar kullanılmaktadır[1045].

Balık tabakları, MÖ 5. yüzyılda kırmızı figür tekniğinde yapılmış tabakların içerisinde deniz canlılarının yer almasından dolayı "*balık tabağı*" olarak isimlendirilmektedir[1046]. Antik dönemde sofralarda kullanılan bu tabaklar tondo bölümünde bulunan boşluk sayesinde balıktan akan yağ ya da sosların koyulması için tasarlanmıştır[1047]. Ağız çapları genellikle 16-28 cm arasında değişmektedir. Kullanılan firnis rengi ağırlıklı olarak siyah, siyahımsı kırmızı'dır. Formun siyah firnisli örnekleri MÖ 4. yüzyıldan önce başlayıp Helenistik Dönem boyunca devamlılığını sürdürmektedir[1048]. Ayrıca firnis kullanılamayan örneklerde mevcuttur. Tabanın dış kısmında kaide ve birleşim yerinde ise yiv bezeme bulunmaktadır[1049].

Balık tabakları, MÖ 425-400 tarihleri arasında Attika'da üretilmiş olup Helenistik Dönemde de kullanım görmüştür. MÖ 5. yüzyıl sonu ile 4. yüzyıl başlarında ağız kenarı düz bir form özelliği göstermektedir. MÖ 5. yüzyıl sonlarında dışa çekik ve yuvartılmış profilli basit halka kaideye sahip olan tabaklar, MÖ 4. yüzyıl başında geniş basma düzlemine ve dış yüzeyde plastik bir yiv ile profillendirilmiş kaideye sahiptirler. Merkezde bulunan sosluk çukuru bu dönemde geniş ve sığ bir özelliktedir. MÖ 4. yüzyıl ve sonlarına doğru gövde yapısının merkezde bulunan sosluk çukuruna doğru eğilerek derinleştiği görülmektedir. Bundan dolayı ağız kenarı giderek dışa açılan bir eğim özelliği göstermektedir. MÖ 3. yüzyılda dışa açılmaya başlayan ağız yapısı, keskin dönüşünü kaybetmektedir. MÖ 225 yıllarına tarihlenen bazı balık tabaklarında bu geçişin, hafif bir kavisle gerçekleştiği

1044 Kögler 2010: 435 Abb. 5. C27.
1045 Sparkes –Talcott 1970: 147,148; Yavuz 2007: 14-15.
1046 Schefold 1934: 148; Rotroff 1997: 143; Delemen - Çokay-Kepçe 2009: 4.
1047 Akkurnaz 2016: 132.
1048 Sparkes-Talcott 1970: 147-148; Ersoy 2020: 50.
1049 Yavuz 2007: 16.

görülmektedir. MÖ 3. yüzyıl sonları ile 2. yüzyılda, ağız kenarı 45 derecelik bir eğim yaparak gövde yapısı derinleşmektedir[1050].

Myndos'ta balık tabağına ait olabilecek ağız ve kaide parçaları tespit edilmiştir. **Kat. No. SRE-16** numaralı seramiğin balık tabağına (?) ait ağız parçası olabilmesi mümkündür. Yuvarlatılmış dışa çekik ağız, iç ve dış yüzeyde girinti yapmakta ve yer yer aşınmış siyah firnis görülmektedir. Tabak, ağızdan gövdeye doğru daralan form özelliği göstermektedir. Dönem özelliği bakımından bu tipte yapılan tabaklar kanca şeklinde dışa çekik ve kaide kısmına doğru daralan bir profil özelliğine sahiptirler[1051]. Benzer örnekler Sardis[1052] ve Laodikeia[1053] kazılarında tespit edilmiş olup buluntu yerlerinden yola çıkılarak karşılaştırma yapıldığında, Myndos örneği MÖ 3-1. yüzyıl aralığına tarihlendirilmektedir.

Kat. No. SRE-17 numaralı siyah firnisli balık tabağı ağız parçası, yuvarlak, dışa çekik ağız profilli, ağız, gövdeden yatay bir çizgi bant ile ayrılmıştır. İç ve dış yüzeyde yer yer aşınmış siyah firnis yer almaktadır. Hamur rengi 7,5 YR, 6/4 (light brown) açık kahverengi tonlarındadır. Benzer tabak örnekleri Priene kazılarında[1054] tespit edilmiş olup, ağız yapısının dışa doğru açılan form özelliği göstermesinden dolayı MÖ 1. yüzyıla tarihlenmektedir[1055].

Ağız kısmının korunmuş olduğu **Kat. No. SRE-18** numaralı seramik dışbükey bir form özelliği göstermektedir. MÖ 3. yüzyıl sonları ile 2. yüzyılda, ağız kenarı 45 derecelik bir eğim yaparak gövde yapısı derinleşmektedir. Ağız kısmı dışa doğru çıkık açılan bir formdadır. Tabak örneği Priene kazı buluntuları ile karşılaştırıldığında Geç Helenistik Dönem'e[1056]; Knossos[1057] ve Ephesos[1058] kazılarında tespit edilen benzer tabak örnekleri ile karşılaştırıldığında ise MÖ 2. yüzyıla tarihlenmektedir. Benzer örnekler Samaria[1059], Knossos[1060], Ephesos[1061] ve Priene kazılarında[1062] bulunmuştur. Tarihlemelerden yola çıkılarak bu ağız parçasının Geç Helenistik Dönem'e tarihlendirilmesi mümkündür.

1050 Doğan 2013: 142.
1051 Rotroff 2003: Pl. 10, 54, Pl. 11, 56.
1052 Rotroff 2003: Pl. 10, 54, Pl. 11, 56
1053 Duman 2010: 66.
1054 Fenn 2016: Taf. 42 A297.
1055 Fenn 2016: Taf. 42 A297.
1056 Meriç 2002: 25; Fenn 2016: 74A286. 293.
1057 Coldstream 1999: 346.
1058 Meriç 2002: 26 Taf. 2 K13.
1059 Crowfoot vd. 1957: 248-250.
1060 Coldstream 1999: 346.
1061 Meriç 2002: 26 Taf. 2 K13.
1062 Fenn 2016: 74 A286. 293.

Kat.No.SRE-19 numaralı geniş halka kaideli balık tabağı kaide parçasının tondo içerisinde yağ haznesi yer almaktadır. Tabakların iç ve dış yüzeylerinde siyah firnis kullanılmıştır. Halka kaideli, düz bir profil formuna sahip balık tabaklarında gövdenin ortasında yağın birikmesini sağlayan çukurluk mevcuttur[1063]. Genellikle çukurluğun etrafında ve oturma düzleminde girinti ve rezerve bant bulunmaktadır. İç ve dış yüzeyde mat siyah firnis görülmektedir. Kaide parçasının form bakımından benzeri Atina Agorası[1064] , Priene [1065] ve Smyrna kazılarında[1066] bulunmuştur. Bu balık tabağını; Rotroff, MÖ 290-275 yıllarına, Ersoy, 3. yüzyıl, Fenn, Geç Helenistik Dönem'e tarihlenmektedir. Bundan dolayı Myndos'ta bulunmuş **Kat.No.SRE-19** numaralı örneği Helenistik Dönem içerisine verilmesi daha uygun olacaktır. **Kat. No. SRE-20** numaralı kaide parçasını Atina Agorası'nda ele geçen örnekle karşılaştırdığımızda, MÖ 250-225 yılları arasına tarihlendirilmesi mümkündür[1067].

1.8.5.2. ***Kaseler***

Erken dönemlerden itibaren kullanılan kase formlu kapların tek kulplu örnekleri, MÖ 6-5. yüzyılda daha çok askerler ve yolcular tarafından tercih edilmektedir. İlk olarak tek kulplu olarak görülen bu kaplar MÖ 4. yüzyılla birlikte kulpsuz kaselere bırakmaktadır. Helenistik Dönem içinde de kulpsuz örnekler görülmektedir[1068].

1.8.5.2. 1. ***İçe Dönük Ağızlı Kase (Kat. No. SRE-21-29)***

Bu kapların ağız kısımları içbükey bir forma sahiptir. Ayrıca kapların büyük ve küçük formları mevcuttur[1069]. İçe dönük/çekik kase formları çok geniş bir alana ihraç edilmiştir. Sağlam ve küçük formu sayesinde kolay taşınabilen kaseler, özellikle MÖ 3. yüzyılda yoğun bir şekilde kullanım görmüştür. MÖ 225 yılında dışa dönük ağızlı kaselerin yaygınlaşmasıyla birlikte gözden düşmeye başlamaktadır. Bu kaselerin de dışa dönük ağızlı kaseler gibi yemek ve içki servisi için kullanıldığı bilinmektedir. MÖ 4-3 yüzyıl içinde yaygın olarak kullanılan içe dönük ağızlı kaselerin tipolojik olarak özelliklerine bakıldığında kalın ve dışbükey kavisli kaide göze çarpmaktadır. Örneklerin kaide altlarında meme başı görülmekte ve rezerve oturma düzleminde bir yiv yer almaktadır. Ayrıca kaide-gövde (kalın

1063 Balık tabaklarıyla ilgili tabak form örnekleri için bk. Ersoy 2020: 50 Lev. 21-28, 80-115.
1064 Rotroff 1997: 316 Fig. 51. 716.
1065 Fenn 2016: 69 Taf. 34 A215.
1066 Ersoy 2020: 205 Lev. 23. 87.
1067 Rottroff 1997: 148.
1068 Aktaş 2011: 8.
1069 Atina Agorası'nda çok sayıda bulunan MÖ 4. yüzyıl'a tarihlenen Ekhinus kaseleri, derin ve sığ gövdeli olarak iki gruba ayrılmaktadır. Rotroff 1997; Akkurnaz 2016: 146.

cidarlı şişkin gövde) birleşimde, rezerve bant bulunmaktadır. İçe dönük ağızdan gövdeye yumuşak bir kavisle geçilmektedir. MÖ 4. yüzyılın üçüncü çeyreğine ve MÖ 3. yüzyıla ait örneklerde kaide dışa doğru açılarak konikleşmektedir.

Kaide kısmının alt bölümünde meme başı profili MÖ 275 civarında ortadan kalkmaktadır. Buna bağlı olarak kaide altı dışbükey kavis yapmaktadır. MÖ 300 civarında oturma düzlemindeki yiv kalkar ve zemin düzleşir, kaide-gövde birleşiminde yer alan rezerve bandın yerini ise bir yiv almaktadır. Şişkince gövde yapısının kaideye doğru daralarak konikleştiği dikkati çekmektedir. Aynı zamanda gövde cidarı incelmeye başlamıştır. MÖ 5-4. yüzyılda neredeyse dik olan ağız yapısı MÖ 3. yüzyılda içbükey kavis yapısına sahiptir. Daha sonraki dönemlerde ise gövde daha fazla konikleşmektedir.Bu dönemde formun da çeşitlilik kazandığı gözlenmektedir. Bu dönemin sonunda ise kaseler çok daha konik gövdeli ve ağızdan gövdeye geçiş keskin bir profil özelliği göstermektedir. İçe dönük kaseler genellikle 9-27 cm boyutlarındadır. Bu kaplarda MÖ 325 öncesinde yaygın olan palmet zincirlerinin yaklaşık MÖ 310 yılından sonra daha az kullanıldığı görülmektedir. Bu dönemden sonra tek başına rulet bant ya da rulet bant içinde dört küçük palmet bezeme mevcuttur[1070].

Helenistik Dönem'de özellikle MÖ 4. yüzyıl içerisinde sıklıkla üretilen kap formları arasında yer almaktadır[1071]. Helenistik yerleşimlerde yoğun olarak bulunmaktadır[1072].

Myndos-Asar Adası'nda siyah firnisli kase örnekleri yoğun olarak görülmektedir. Buluntular arasında iki adet ekhinus / içe dönük kase'ye ait ağız parçası değerlendirilmiştir. MÖ 4. yüzyıla tarihlenen Ekhinus kaseleri, derin ve sığ gövdeli olarak iki gruba ayrılmaktadır. Katalog **SRE- 21** numaralı ağız parçası sığ formludur. Benzer örnekler Samaria[1073], Pergamon[1074], Atina Agora[1075] , Paphos[1076] ve Knossos[1077] gibi antik kentlerde tespit edilmiş olup MÖ 4. yüzyıl sonları – MÖ 3. yüzyılın ilk yarısı aralığına tarihlenmeleri mümkündür[1078].

1070 Aktaş 2011: 22.
1071 Rotroff 1997: 161.
1072 Crowfoot vd. 1957: 248-250.
1073 Crowfoot vd. 1957: 224 Fig. 38.2
1074 Schaefer 1968: 34 Taf. 4 C16.
1075 Sparkes – Talcott 1970: 128 Fig. 8 No. 825, 832; Rotroff 1997: 340 Fig. 62 No. 986.
1076 Hayes 1991: 26 Fig. XIV, no. 7.
1077 Coldstream 2001vd. 98: 99a.
1078 Rotroff 1997: 340 Fig. 62 No. 986.

Kat. No. SRE-22 numaralı diğer bir Ekhinus kase örneğinde içe çekik ağızlı küçük boyutlu yarı küresel gövdeye sahip ve sığ bir bir form özelliği göstermektedir. İçe çekik ağızlı siyah firnisli, kase yuvarlatılmış ağız profili, gövdeye doğru genişlemektedir. Yüksek halka kaide, kalın bir yapıya sahiptir. Kaidenin alt kısmında krem rengi firnis mevcuttur. Tondo kısmında palmet bezeme (?) görülmektedir. İç ve dış yüzeyde siyah firnis yer almaktadır. Benzer örnekler Atina Agorası kazılarında[1079] tespit edilmiştir. Form ve profil özelliğinden dolayı bu parçanın MÖ 3. -2. yüzyıla tarihlenmesi mümkündür.

Kat. No. SRE-23 içe dönük ağızlı kaseler sınıflandırmasına girmektedir. Siyah firnisli kâse, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kenarlı, dudak altında kavis yaparak daralan gövde profili, yüzeyde yer yer siyah firnis izleri yer almaktadır. Hamur rengi 5 YR 7,4 (pink) pembe tonlarındadır. İç yüzeyde koyu kahverengi, dışta siyah astar mevcuttur. Benzer örnekler Tarsus-Gözlükule[1080], Atina Agorası[1081], Ege Gübre Kazısı[1082], Smyrna[1083] ve İzmir Agora[1084] kazılarında tespit edilmiş olup MÖ 3. yüzyıla, Patara[1085] ve Arykanda kazılarında[1086] ise yaklaşık olarak 325-320 yıllarına tarihlenmektedir. Myndos'ta tespit edilen bu ağız parçasını da yaklaşık olarak bu tarih aralığına vermemiz mümkündür.

Kat. No. SRE-24 numaralı kase ağız parçası yuvarlatılmış dudak kenarlı, konik daralan gövde ve kalın cidar yapısına sahiptir. İç ve dış yüzeyde siyah firnis görülmektedir. Benzer örnekler Atina Agorası[1087], Phokai[1088], İzmir Agora[1089], Smyrna[1090] ve Klaros[1091] kazılarında tespit edilmiştir. Bu kazılarda da yaklaşık olarak MÖ 3. – 2. yüzyıla tarihlenmektedir. Myndos'ta bulunan seramik parçası da yakın tarihlere verilmektedir.

Kat. No. SRE-25 numaralı yuvarlatılmış içe çekik keskin dönüş yapan ağız profili, gövdeye doğru gövdeye geçişte ince bir yivle ayrılmakta ve gövdeye doğru daralmaktadır. İç ve dış yüzeyde akıtma siyah firnis mevcut olmakla birlikte yer yer aşınmalar görülmektedir.

1079 Rotroff 1997: Fig. 65. 1088, 1089.
1080 Goldman 1950: 178, 5.
1081 Rotroff 1997: 340, no. 986, fig. 62
1082 Küçük 1987: 18, no. 16, çiz. 8.
1083 Ersoy 2020: 40 Lev. 8. 27.
1084 Aktaş 2011: 110 Kat. No. 31.
1085 Dündar-Işın 2015: 206, Fig. 17-18.
1086 Sancaktar 2016: 229, Kat. No. 37.
1087 Rotroff 1997: Fig. 65. 1088
1088 Civelek 2006: Fig. 3 d
1089 Aktaş 2011: 108 Kat. No 27.
1090 Ersoy 2020: 40 Lev. 8. 30.
1091 Günata 2022: 45 Fig. 18.

Benzer örnekler Khios[1092] ve Smyrna[1093] kazılarında tespit edilmiş olup Myndos buluntusunu da MÖ 2. yüzyıla tarihlenmesi muhtemeldir.

Diğer bir ağız parçası ise büyük olasılıkla ekhinus kaseye **Kat. No. SRE-26** aittir. İç ve dış yüzeyde siyah parlak firnis mevcuttur. Dış yüzeyde akıtma tekniği (?) ile yapıldığı düşünülen dalga bezeme ve yuvarlak desenler mevcuttur. Benzer seramikler Knossos[1094] ve Sardis kazılarında[1095] da bulunmuştur. Bundan dolayı Myndos'ta tespit edilen ağız parçası MÖ 125-100 tarihlenmektedir.

Kat. No. SRE-27 numaralı diğer bir parça da yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmaktadır. İç ve dış yüzeyde aşınmış akıtma siyah astar yer almaktadır. Benzer örnekler Smyrna kazılarında[1096] tespit edilmiştir. Bu parçalarla karşılaştırma yapıldığında MÖ 2. yüzyıla tarihlendiği düşünülmektedir.

Kat. No. SRE-28 numaralı kase ise keskin dönüşlü ağız profili form özelliği göstermektedir. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmaktadır. İç ve dış yüzeyde siyah firnis yer almaktadır. Benzer örneklere Korinth[1097], Sardis[1098], Patara[1099] ve Smyrna[1100] kazılarında tespit edilmiştir. Bu kase örneği de MÖ 2. yüzyıla tarihlenmektedir.

İçe dönük ağızlı kaseler kapsamında değerlendirilen seramiklere bakıldığında **Kat. No. SRE-29** numaralı parçanın ağız bölümünden gövde kısmına geçişte içbükey bir form özelliği görülmektedir. İç ve dış yüzeyde siyah firnis mevcuttur. Myndos'ta bulunan bu ağız parçasının benzeri Ephesos-Tetragonos Agora[1101]kazılarında tespit edilmiştir. Benzer örnekler ile karşılaştırıldığında Myndos'ta bulunan ağız parçası MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmektedir.

1092 Anderson 1954: Fig. 15. 115.
1093 Ersoy 2020: 191 Lev. 9. 41.
1094 Coldstream 2001vd. 98, 99q.
1095 Rotroff - Oliver 2003: 27 Pl. 9.43.
1096 Ersoy 2020: 43 Lev 9. 40.
1097 Edwards 1975: Pl. 3. 95.
1098 Rotroff – Oliver 2003: Pl. 8, 41.
1099 Işın 2008: Taf. 41.
1100 Ersoy 2020: 41 Lev. 9.
1101 Gassner 1997: 232 Taf. 71.H1.

1.8.5.2. 2. ***Dışa Dönük Ağızlı Kase (Kat. No. SRE-30-34)***

Bu tip kaselerin ilk başta içki kabı değil, yemek kabı olarak kullanıldığı düşünülmektedir. MÖ 4. yüzyılda içki kabı olarak içe dönük ağızlı küçük kaseler kullanım görürken Helenistik Dönem'de bunların yerini açık kaplar almaktadır. Atina'da MÖ erken 5. yüzyıla ait bir örnek formun habercisi niteliğinde olmasına rağmen dışa dönük ağızlı kaseler MÖ 5. yüzyıl sonunda yaygın olarak görülmeye başlamıştır. MÖ 4. yüzyılda klasik formunu alan ve popülerliği artan kaselerin Helenistik Dönem içlerine kadar devam ettiği görülmektedir. Bu kapların, Helenistik dönem boyunca (yemek kabı olarak) yoğun bir şekilde kullanıldığı düşünülmektedir[1102]. Helenistik dönem içerisinde popüler olan bu kapların MÖ 1. yüzyıldan itibaren kullanımında azalma görülmektedir[1103].

MÖ 4. yüzyılda yoğun bir şekilde görülen bu kaselerin ithal örnekleri Samos, Korinth, Pergamon, Daskleion, Dura, Tarsus, Knossos ve Samaria'da tespit edilmiştir. Attika ithal malları bu dönemde çok popüler olmuş ve Atina dışındaki diğer merkezlerde yerel örneklerin de üretildiği anlaşılmaktadır. Korinth'te Attika'dan etkilenerek MÖ 5. yüzyıl sonunda üretilmeye başlandığı ve şehrin yıkım tarihi olan MÖ 146 yılına kadar üretimin devam ettiği bilinmektedir. Mısır, Pergamon ve Samaria'da ise Attika etkisi ile Helenistik dönemde başlayarak, Helenistik sonuna kadar devam etmektedir. Rotroff bu formları; Klasik, Helenistik ve yarı firnisli olarak üç grup altında detaylı bir şekilde incelemiştir. Bu formlarda profillendirilmiş dışa çekik bir ağız, dışbükey kavisli sığ bir gövde yapısı ve halka kaide özelliği görülmektedir. Seramiklerin en erken örneklerinde, gövdeden ağıza tek bir kavis ile geçilirken, MÖ 5. yüzyıl sonunda gövde de çift kavis oluşmaya başlar ve kaideye geçişte keskin bir dönüş mevcuttur. MÖ 4. yüzyıl içinde ise gövdede ki bu çift kavis daha belirgin hâle gelmektedir. Erken örneklerde, alt gövdeden üst gövdeye geçişte yumuşak bir kavis görülmektedir. MÖ 4. yüzyılın ortasına gelmeden, alt ve üst gövdeyi birleştiren bu yumuşak kavis yapısı hemen hemen 90°'lik bir açı oluşturmaktadır. MÖ 4. yüzyılın ortasından sonra üst gövde dışa doğru açılarak ağız profili yumuşamaktadır[1104].

MÖ 3. yüzyılın ilk çeyreğinde gövde tekrar içbükey kavis yapmaya başlamaktadır. MÖ 3 ve 2. yüzyılda çift kavis (S kıvrımı) kullanmaya devam ederken, bazı örnekler ise yarı küresel bir formdadır. Keskin profilli kaplar daha çok yaygındır. MÖ 175 sonrası olan

1102 Sparkes - Talcott 1970: 128.
1103 Aktaş 2011: 8.
1104 Aktaş 2011: 21.

döneme ait kaselerde, daha belirgin olan keskin açıyla birlikte, üst gövde dışa doğru açılmaktadır. MÖ 3. yüzyılın üçüncü çeyreğinde, gövdenin iç yüzünde, alt ve üst gövde arasında ayrım amacıyla plastik bir şerit oluşmaktadır. Daha sonra görülmeyen bu durum MÖ 2. yüzyılda karakteristik bir özellik olarak tekrar gözükmektedir. MÖ 2. yüzyılın üçüncü çeyreğine ait kaselerde alt ve üst gövdesi arasında çok belirgin bir ayrım dikkat çekmektedir. Bu gelişme sonrasında, üst ve alt gövdeyi birbirinden ayıran bir yivle birlikte üst gövde de plastik bir şerit oluşturmaktadır. MÖ geç 2. yüzyıl – MÖ. erken 1. yüzyıla verilen bu kaselerde, kısa ve hemen hemen yatay olan alt gövde, uzun, düz ya da dışa meyilli üst gövde keskin bir açıyla nihayetlenmektedir[1105].

Myndos Asar Adası'nda farklı tipte beş adet ağız parçası değerlendirme kapsamına alınmıştır. Dışa dönük ağızlı kâseler form özellikleri bakımından farklılık göstermektedir. Kaplar bundan dolayı gruplar içerisinde incelenecektir.

1.8.5.2. 2. 1. Dışa Çekik/Dönük Ağızlı Kase

1. Grup: **Kat. No. SRE-30** Bu tip Metzger tarafından "kuş başı" olarak tanımlanmıştır[1106]. Dışa doğru dönük bir profil özelliği göstermektedir. İçte ve dışta siyah firnis mevcuttur. Ağız ve gövde kısmının korunduğu Myndos örneğinde bu parçanın benzeri Atina Agorası kazılarında, Rotroff tarafından MÖ 4. yüzyılın sonu-MÖ 3. yüzyılın başına tarihlenmektedir. Diğer bir karşılaştırma örneği ise İzmir Agora kazılarında[1107] tespit edilmiş dışa dönük ağızlı kase buluntularıdır. MÖ 3. yüzyıla tarihlenmektedir. Karşılaştırma örneklerinden yola çıkılarak bu kapların MÖ 4. yüzyıl sonu MÖ 3. yüzyılın başına tarihlendirilmeleri mümkündür.

1.8.5.2. 2. 2. Dışa Çekik/Dönük Ağızlı Kase

2. Grup: **Kat. No. SRE-31** Bu tip 1. Grup ile benzerlik göstermektedir. Yalnız ağız kısmı aşağıya doğru keskin girinti yapmamaktadır. İçte ve dışta siyah firnis mevcuttur. Bu form ile benzerlik gösteren örnekler Ephesos[1108], Sardis[1109] ve Smyrna kazılarında[1110] tespit edilmiş olup Myndos buluntusu yaklaşık olarak MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

1105 Rotroff – Oliver 2003: 21, No. 13 Pl. 5; Aktaş 2011: 10.
1106 Metzger 1998: 175.
1107 Aktaş 2011: 11.
1108 Mitsopoulos-Leon 1991b: Taf. 5.A.16.
1109 Rotroff – Oliver 2003: Pl. 9, 48.
1110 Ersoy 2020: 37, Lev. 5. 14.

1.8.5.2. 2. 3. Dışa Çekik/Dönük Ağızlı Kase

3. Grup: **Kat. No. SRE-32** numaralı kase yuvarlatılmış dışa çekik dudak kenarı, ağızdan gövde bölümüne doğru daralan profil özelliği göstermektedir. İç ve dış yüzeyde siyah firnis mevcuttur. Benzer örneklerle karşılaştırıldığında MÖ 3. yüzyıl başlarına tarihlendirilmektedir[1111].

1.8.5.2. 2. 4. Dışa Çekik/Dönük Ağızlı Kase

4. Grup: **Kat. No. SRE-33** numaralı yuvarlatılmış firnisli dışa çekik ağız, gövdeye doğru daralmaktadır. İç ve dış yüzeyde aşınmış siyah parlak firnis mevcuttur. Literatürde "outturned rim/dışa dönük ağızlı" olarak adlandırılan bu formlar Attik kaselerden esinlenerek yapılmıştır. Benzer örnekler Nif Dağı Ballıcaoluk kazılarında[1112] tespit edilmiş olup Myndos buluntusunu da MÖ 3. yüzyıla tarihlenmesi muhtemeldir[1113].

1.8.5.2. 2. 5. Dışa Çekik/Dönük Ağızlı Kase

5. Grup: **Kat. No. SRE-34** dışa çıkık ağızlı kase, kalın cidarlı ve dışbükey bir profil özelliği göstermektedir. Benzer örnekler Korinth[1114], Pergamon[1115], Ephesos[1116], Atina Agorası[1117], Knossos[1118], Didyma[1119] ve Ephesos'da[1120] ele geçmiştir. Bu kase formu benzerleri ışığında MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

1.8.5.2. 3. ***Kase Kaideleri (Kat. No. SRE-35-39)***

Bulunan kase kaidelerinin korunan boyutlarından yani kırılma noktalarından dolayı tam olarak profilini anlamak mümkün olmamaktadır. Bundan dolayı seramik parçaların içe veya dışa çekik ağızlı kaselere ait olup olmadığı konusunda kesin bir şey söylemek doğru değildir. Bu tip kaideler üzerinde genellikle tek sıra, çift sıra veya üç sıra halinde rulet bezeme bandı ve palmet baskı şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Kat. No. SRE-35 siyah firnisli kaseye ait kaide parçasıdır. Form özellikleri bakımından geniş halka kaide, gövde kısmına doğru yükselmektedir. Tondo bölümünde iki sıra rulet bezeme ile yüzey siyah firnisli, kaidenin altında ise açık kahverengi firnis yer

---

1111 Tolstikov – Zhuravlev 2004: ΠΙΝΑΚΑΣ 93.8; Ersoy 2020: 184 Lev. 2. 3.
1112 Bilgin 2017: 90 Kat. No. 106.
1113 Bilgin 2017: 46.
1114 Edwards 1975, Pl. 3, Res.74.
1115 Meyer-Schlichtmann 1988: 223, Taf. 12, 139 N 15a.
1116 Mitsopoulos-Leon 1991b: Taf. 6, A31.
1117 Rotroff 1997: Fig. 60, 935.
1118 Coldstream 1999: 346 Fig. 5, X 54.
1119 Wintermeyer 2004: Taf. 251-266, 255, 331, Typ Sch 2. 21.
1120 Meriç 2002: 26 Taf. 2, K13.

almaktadır. Tabak kaideleri arasında siyah firnisli, palmet baskılı ve rulet bezemeli olan örnekler form olarak yüksek halka kaideye ve yarı küresel açılan gövde formuna sahiptir. Benzer örnekler Smyrna kazılarında tespit edilmiş olup MÖ 4. yüzyıl sonu – 3. yüzyıla tarihlenmektedir[1121].

SRE-36 numaralı parça siyah mat firnisli, tabak/kase'ye ait olduğu düşünülmektedir. Kaidenin ayak kısmında çizgi girinti mevcuttur. Basit halka kaide ve yukarı doğru genişleyen gövde profili yer almaktadır. Tondo kısmında tek sıra halinde rulet bezeme olup iç ve dış yüzeyde siyah firnis görülmektedir. Benzer örnekler Smyrna kazılarında MÖ 4. yüzyıl sonu – 3. yüzyıla tarihlenmektedir[1122].

Diğer bir örnek ise yüksek halka kaideli bir formdadır. Tondo kısmında dört sıra halinde rulet bezeme bulunmaktadır. Benzer örneklerle karşılaştırıldığında bu parçanın, MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilmesi muhtemeldir[1123] (**Kat. No. SRE-37)**.

Kat. No. SRE-38 numaralı kâse kaide parçası basit halka formludur. Yukarı doğru genişleyen gövde profili görülmektedir. Tondo kısmında iki sıra halinde rulet bezeme yer almaktadır. İç ve dış yüzeyde siyah firnis mevcuttur. Bu kaplar Helenistik Dönem içerisinde yoğun bir şekilde görülmektedir. Benzer örnekle karşılaştırıldığında bu parçanın da MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilmesi doğru olacaktır[1124].

Kat. No. SRE-39 numaralı kase/balık tabağı kaide parçası, geniş halka formlu gövdeye doğru dik bir şekilde genişlemektedir. İç ve dış yüzeyde siyah firnis yer almaktadır. Smyrna kazılarında tespit edilen kaide örneğine göre MÖ 3. yüzyıla tarihlenmektedir[1125].

1.8.5.3. ***Kyliks (Kat. No. SRE-40-41)***

Antik dönemde de genellikle kyliks olarak adlandırılan bu kap, genellikle bir içki kabı olarak kullanılmaktadır. Yatay çift kulplu geniş karınlı ve ağızlı, ayaklı/ayaksız olmak üzere iki tipi görülmektedir[1126]. Attika atölyelerinde çok fazla üretilmiş olan kylikslerin geniş, sığ gövdesi, yatay iki kulbu ve ayaklı kaideleri genel özellikleri arasında yer almaktadır[1127]. Erken örnekleri dudaklı, derin kase biçimli gövde yapısı ile yüksek konik ayaklıdır; sonrasında sığ bir gövdeye sahiptir. Yatay olan kulpları yukarı doğru ağız hizasına

1121 Ersoy 2020: 49 Lev. 19.76.
1122 Ersoy 2020: 49 Lev. 19.76.
1123 Ersoy 2020: 46 Kat. 64 Lev. 13.
1124 Ersoy 2020: 45 Lev. 12. 59.
1125 Ersoy 2020: 36 Lev. 3. 7.
1126 Tekçam 2007: 125.
1127 Sparkes – Talcott 1970: 88.

kadar meyilli olarak yükselir. Bazen de ağız hizasını geçebilir. Ağız kısmı ise yüksektir. Ağızdan başlayıp kaide kısmına kadar hafif iç kısma doğru girinti yapmaktadır. Yukarı doğru meyillli iki kulpludur. Bunların yanı sıra kyliksler A tipi, B tipi ve C tipi; dudaklı, droop, komast, siana, gordion olmak üzere farklı tipleri bulunmaktadır. Ayaklı, yayvan bir kadeh gibi işlevi olan bu kap, Antik Dönem'de içerisinde şarap içilen, bir içki kabı olarak kullanılmıştır. Kyliksilerin kase çapları yaklaşık olarak 12 cm'den başlayıp, 46 cm civarına kadar değişen ölçülerde olabilmektedir[1128]. Myndos kazılarında olasılıkla kylikse ait olabilecek 2 adet kulp parçası bulunmuştur. Benzer örnekler Atina Agorası[1129] ve Anamur Arkeoloji Müzesi'nde[1130] tespit edilmiştir **(Kat. No. SRE-40-41).** Karşılaştırma örnekleri baz alınırsa form yapısı ve firnis özelliklerinden dolayı MÖ 525-500 yıllarına tarihlendirilmesi mümkündür.

*1.8.5.4. **Klasik Kantharos / Cup Kantharos (Kat. No. SRE-42-50)***

İçki kabı olarak erken dönemlerden itibaren kullanılan kantharoslar, Arkaik, Klasik ve Helenistik dönem boyunca sıklıkla kullanım görmüştür. Gelişimi açısından farklı özellikler göstermektedir. Klasik Dönem kantharosları ve bunlarla ilişkili diğer içki kapları cup-kantharos, kalyx-cup, kantharos with special handles ve bowl-kantharos (cup-kantharos, kalyx-cup, özel kulplu kantharos ve kase-kantharos) gibi çeşitli varyasyonlarla Erken Helenistik Dönem'e kadar varlığını devam ettirmiştir[1131].

Siyah firnisli örnekleri MÖ 6. yüzyılda gelişmeye başlayan kantharoslar, belirgin form farklılıkları nedeniyle, MÖ 6-5. yüzyıl, MÖ 4. yüzyıl (klasik kantharos) ve Helenistik kantharoslar olmak üzere üç ana dönemsel grup altında incelenmektedir[1132]. Kadeh formlu içki kaplarından birisi olan kantharoslar, ayaklı ve yüksek gövde yapısı karakteristik olarak görülmektedir. Çift dikey kulpları ise uzun bir yapıda ve ağız hizasını aşmaktadır. Bu uzun kulp kısımları ağız kenarından yukarı doğru çıkmakta ve sonra kıvrım yaparak kabın gövdesinin alt bölümüne kadar inmektedir. Bu tarz farklı kulpları kaptan içki içilmesini zorlaştırmıştır. Bundan dolayı kantharosların ritüel amaçlı kullanımının olduğu ve sunu işlevlerinde kullanıldığına dair düşünceler yer almaktadır[1133].

1128 Akkurnaz 2016: 121.
1129 Sparkes – Talcott 1970: Pl.19/403-405.
1130 Yıldız 2017: 285 Fig. 1.
1131 Ersoy 2020: 61.
1132 Aktaş 2011: 54.
1133 Akkurnaz 2016: 117.

Kadeh formunda içki kaplarından birisi olan Kantharoslar Antik Çağ'da sevilen bir kap tipi olarak bilinmektedir. Atina kantharoslarının ağız çapları, ortalama 15 cm civarında olmaktadır[1134]. Myndos'ta Kantharoslar grubu kapsamında iki adet kulp ve kaide, dört adet ağız değerlendirilmiştir.

Katalog **Kat. No. SRE-42** numaralı kantharosa ait olabilecek kulp parçası (mahmuzlu kulplar) hafif yukarı doğru dışa çıkık form özelliği göstermektedir (ağız kısmı da korunmuştur). Bu tip kulp formu kantharoslar için karakteristik bir özellik olarak görülmektedir. Myndos'ta bulunan kulp parçasını Atina Agorası[1135], Stobi[1136], Isthimia[1137], Smyrna[1138] ve Klaros[1139] antik kentlerindeki örneklerle karşılaştırmamız mümkündür Bundan dolayı MÖ 4. yüzyılın sonuna tarihlenebilir. Mahmuzlu kulbun korunduğu diğer bir örnek ise **Kat. No. SRE-43** numaralı kulp parçasıdır. Sadece kulp kısmının üst bölümü korunmuştur. Benzer örnekler Samaria[1140], Stobi[1141] ve Smyrna kazılarında[1142] tespit edilmiş olup bu kantharosa ait olabilecek kulp parçası MÖ 4. yüzyılın sonu 3. yüzyılın başına tarihlendirilmektedir. Kantharos'a ait ağız parçası yuvarlak dışa dönük bir forma sahiptir. Form ve firnis özelliklerinden dolayı bu ağız parçasının MÖ 4. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür[1143] **(Kat. No. SRE-44).**

Katalog **SRE-45**'de Kantharos'a ait ağız parçası olmalıdır. Cup-kantharos MÖ 4. yüzyılın birinci çeyreğinde kalın kenarlı cup skyphos formunun ağız kenarı-gövde oranlarının değişiklik göstermesiyle ortaya çıkmıştır. Bu kaplara karakteristik özellikleri açısından bakıldığında kalın kenarlı cup skyphosların kaide ve kulp formunu koruyan cup kantharoslar, dışta ağız kenarının biraz altında masif veya içi boş kalın plastik bir banda, konkav profilli boyna ve konveks sığ bir gövde özelliği göstermektedir. Gövdeden çıkan kulplar cup skyphoslarda olduğu gibi ağız kenarına doğru yükselmekte ancak ağız kenarı ile birleşmemektedir. Kalıp yapımı ağız kenarı nedeniyle "kalın kenarlı" olarak sınıflanan bu cup kantharos formunun ortaya çıkmasından hemen kısa bir zaman sonra, aynı yüzyılın ikinci çeyreğinde basit ağız kenarına sahip "ince kenarlı" çeşitinin üretimi başlamış ve her

1134 Akkurnaz 2016: 116.
1135 Sparkes-Talcott 1970: 286 Fig. 7. 704.
1136 Anderson-Stojanovic 1992: 84 Fig. 14. Pl. 64.
1137 Anderson - Reese 1993: 289 Fig. 14, Pl.64.
1138 Ersoy 2020: 62 136 Lev. 36.
1139 Günata 2021: 44 Fig. 12.
1140 Crowfoot vd. 1957: 241, Fig. 46. 1.
1141 Anderson-Stojanovic 1992: 84 Fig. 14 Pl. 64.
1142 Ersoy 2020: 220 Lev. 38 142.
1143 Sparkes - Talcott 1970: 117, 648.

ikisi de MÖ 3. yüzyıl'ın ortalarına kadar kullanımda kalmıştır[1144]. MÖ 3. yüzyılın ikinci çeyreğinde kalın kenarlı cup-kantharosların kulplarının değiştirilmesi ile kantharos formu ortaya çıkmıştır. Kantharoslar alt gövdenin üst kısmından çıkılarak ağız kenarı ile birleşen dikey kulpları vardır. Karakteristik özelliği olarak form açısından ağız kenarı ile kulp birleşiminde dışa çıkıntı yapan yatay mahmuzlar bulunmaktadır. Yüzyılın ortalarına doğru basit ağız kenarına sahip ince kenarlı kantharos'ların üretimi başlamıştır. Klasik kantharos formu da MÖ 3. yüzyılın ortalarına kadar kullanımda kalmıştır[1145]. Kalın kenarlı kantharos formuna ait Katalog **SRE-45**'in ağız kenarı hafif dışa eğiktir. Benzer örnekler Atina Agorası[1146] ve Klazomenai-Karantina Adası, Tiyatro kazılarında[1147] tespit edilmiş olup benzer oranlara sahip kantharoslar MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmektedir."

Katalog **SRE-46** numaralı ağız parçası yuvarlak dışa dönük bir formdadır. Bu kabın kase olması muhtemeldir. Parlak siyah firnise sahiptir. Atina Agorası kazılarıyla karşılaştırıldığında MÖ 350 yıllarına tarihlenmektedir[1148].

SRE-47 numaralı ağız parçası olasılıkla kantharos'a ait olabilecek bir parçadır. Benzer örnekler Smyrna kazılarında[1149] tespit edilmiştir. MÖ 3.-2. yüzyıla tarihlenmektedir.

Katalog **SRE-48** numaralı kaide parçasının iç ve dış yüzeyinde siyah parlak firnis görülmektedir. Rotroff tarafından bu kantharos türleri MÖ 325-315 yıllarına tarihlemektedir[1150]. Kademeli kaide tipi bu form için karakteristik bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır[1151]. Benzer özrnekler Samaria[1152], Atina Agorası[1153], İzmir Agorası[1154] ve Klazomenai kazılarında[1155] tespit edilmiştir. Bundan dolayı MÖ 325-315 tarihleri arasına verilmesi mümkündür.

Katalog **SRE-49** numaralı Cup-Kantharos'a ait olabilecek kaide Atina Agorası kazıları ile karşılaştırıldığında MÖ 325 yıllarına tarihlenmektedir [1156].

1144 Sparkes – Talcott 1970: 118-120; Rotroff 1997: 85-87; Egeci 2014: 49.
1145 Egeci 2014: 49.
1146 Sparkes-Talcott 1970: Fig. 7, 701, 286; Rotroff 1997: Fig. 6, 26. 39, 245.
1147 Egeci 2014: 49, Kat. No. 42.
1148 Rotroff 1997: 122 Fig. 7.700.
1149 Ersoy 2020: 66 Lev. 41. 158.
1150 Sparkes - Talcott 1970: 96C Fig. 7: 661; Rotroff 1997: 247 Kat. No: 53. Benzer örnekler için bk. Samaria Kazıları: Crowfoot 1957 vd. 241 Fig. 46.9.
1151 Rotroff 1997: 247.
1152 Crowfoot 1957 vd. 241 Fig. 46.9.
1153 Sparkes-Talcott 1970: 966: Fig.7.661; Rotroff 1997: 247 Kat. No: 53.
1154 Aktaş 2011: Çiz. 21 Kat.7.
1155 Egeci 2014: 49 Kat. No. 144.
1156 Rotroff 1997: 87 Fig. 7: 56.

Kat. SRE-50 numaralı kantharos'a ait olabilecek kaide parçası parlak siyah firnislidir. Geniş yüksek halka kaide özelliği göstermektedir. Ayak kısmı profilli bir şekilde yükselmektedir. Yukarı doğru genişleyen gövde profil görülmektedir. Benzer örnekler Atina Agorası[1157], Patara[1158], Arykanda[1159] ve Nif Dağı: Ballıcaoluk[1160] kazı çalışmalarında rastlanılmıştır. Bundan dolayı bu kaide MÖ 3. yüzyıla tarihlenmektedir.

1.8.5.5. ***Batı Yamacı Seramikleri (Kat. No. SRE-51-63)***

Buluntu grubunun büyük bir bölümünü "Batı Yamacı Seramikleri" oluşturmaktadır. Çeşitli formlarda üretilen bu seramikler Atina Akropolünün batı yamacında bulunmasından dolayı bu isimle literatüre geçmiştir. Bu kaplar Helenistik dönem boyunca Doğu Akdeniz ve çevresinde yoğun bir şekilde kullanılmıştır[1161]. Watzinger kazı malzemeleriyle birlikte müzelerden topladığı eserleri yayımlayarak "Batı Yamacı Seramiği" terimini arkeoloji dünyasına kazandırmıştır[1162]. Batı Yamacı Seramiği aslında kap formunu değil bezeme biçimini temsil etmektedir. Kapların karakteristik özelliği; siyah firnis üzerine uygulanan beyaz ya da sarımsı boya ile oluşturulan bitkisel süsleme ve dallar, kazıma tekniği yardımıyla işlenmektedir[1163].

MÖ 4. yüzyılın sonlarında kırmızı figür tekniğinde bozulmalar meydana gelmiştir. Atina'da bu yüzyılda farklı kap tiplerinden etkilenerek kaplarda süsleme ögesini ön plana çıkartmayı hedeflemiştir. MÖ 3. yüzyılın ilk çeyreğinde "*batı yamacı vazoları*" yoğun bir şekilde şekilde kullanılmıştır. Anadolu'da MÖ 3. yüzyıl ortalarında görülmeye başlanan bu kaplar MÖ 2 yüzyıldan MÖ 1. yüzyıla kadar üretime devam etmektedir. Bergama ve Efes'de tespit edilen örnekler Anadolu'da bazı merkezlerde Batı yamacı seramiklerin üretildiğini desteklemektedir[1164].

Kap formları içerisinde, 1 adet kase, 2 adet skyphos, 10 adet ise kantharos'a ait olabilecek parça tespit edilmiştir. Myndos'ta bulunmuş bu seramik grubu form, bezeme ve hamur rengi bakımından çeşitlilik göstermektedir. Örneklerde bitkisel ve çizgisel desenler arasında; zeytin yaprağı (?), kolye, sarmaşık ya da kalp yaprakları görülmektedir. Bu desenler kremrengi, bej ve beyaz renklerle yapılmıştır.

1157 Rotroff 1997: Fig. 1, 6, 8-15, 23, 31, 42, 44, 58, 73, 82-83.
1158 Işın 2008: 160, No. 4-5, Taf. 38, 4, Taf. 39, 1; Dündar-Işın 2015: 206-207, Fig. 10-12.
1159 Sancaktar 2016: 228, Kat. No. 34.
1160 Bilgin 2017: 64 Kat. No. 37.
1161 Issı vd. 2009: 182. Batı yamacı seramiklerinin karekterizasyonu için bk. Issı vd. 2009.
1162 Watzinger 1901: 50 vd.
1163 Ceylancı 2019: 49.
1164 Ceylancı 2019: 49.

Kaseler, batı yamacı seramikleri arasında popüler olarak görülmektedir. Katalog **SRE-51** numaralı kaseye ait ağız parçası üzerinde iki sıra bant arasında sarmaşık sırası görülmektedir. Bu kaplarda genel olarak sevilen bir desen olarak ön plana çıkmaktadır. Desen rengi olarak açık kahverengi kullanılmıştır. Benzer seramikler Antiokheia Orontes[1165], Samaria[1166], Korinth[1167], Atina Agorası[1168] ve Smyrna[1169] kazılarında bulunmuştur[1170]. Bu kase formu benzerleri ışığında MÖ 300-275 yıllarına tarihlenmektedir.

Batı yamacı seramikleri grubunda genel olarak içki kaplarına ait (Kantharos) ağız parçaları ele geçmiştir. Arkaik, Klasik ve Helenistik Dönem'lerde popüler içki formu olarak kullanılan bu kaplar gelişimi açısından dönem dönem farklı özellikler göstermektedir. Klasik Dönem kantharosları ve bunlarla ilişkili diğer içki kapları cup-kantharos, Kalyx-cup, kantharos with special handles ve bowl-kantharos (cup-kantharos, kalyx-cup, özel kulplu kantharos ve kase-kantharos) gibi çeşitli tiplerle Erken Helenistik Dönem'e kadar kullanım devam etmektedir. MÖ 4. yüzyıldan itibaren Batı Yamacı stilinde dekore edilmiş kantharosların da bu formlarla birlikte üretim yapıldığı anlaşılmaktadır. Buluntular ışığında, Batı Anadolu kıyılarında pek çok yerel üretim yapan merkez olduğu bilinmektedir[1171].

Myndos'ta tespit edilen kantharoslarda desen olarak birbirlerine kazıma dalgalı çizgiler ile bağlanmış olan sarmaşık yapraklarının yer aldığı örnekler çoğunluktadır. Bunun yanı sıra zik zak kazıma çizgiler ile kabın ağız kısmının altını çepeçevre saran beyaz kuşaklı bir örnek de mevcuttur.

Katalog **SRE-52** numaralı kase ağız parçasının alt bölümünde açık kahverengi yatay bant bezeme görülmektedir. Bu yatay bandın altında ise beyaz bant bezemeye asılı bitkisel yaprak/sarmaşık motifi yer almaktadır. Bezemenin sol kısmında beyaz renkte dikey çizgi bant görülmektedir. Benzer örnek Samaria[1172], Atina Agorası[1173] ve Smyrna kazılarında[1174] tespit edilmiştir ve bundan dolayı MÖ 285-275 yıllarına tarihlenmektedir.

Kat. No. SRE-53 numaralı kantharos yuvarlatılmış ağız profili gövdeye doğru genişlemektedir. Gövde üzerinde kulp izi ve bitkisel desen mevcuttur. İç ve dış yüzeyde

1165 Waage 1948: Fig.3.15.
1166 Crowfoot vd. 1957: 237, Fig. 44. 15.
1167 Edwards 1975: 86 Pl. 39.513.
1168 Rotroff 1997: Pl. 10.
1169 Ersoy 2020: 252 Lev. 70.
1170 Edwards 1975: 86 Pl. 39. 513.
1171 Ersoy 2020: 61.
1172 Crowfoot vd. 1957: 237, Fig. 44. 13.
1173 Rotroff 1997: 87 Pl. 13: 135.
1174 Ersoy 2020: 252 Lev. 70.

kahverengi firnis yer almaktadır. Benzer örnekler Pergamon[1175] ve Smyrna[1176] kazılarında tespit edilmiştir. MÖ 3-2. yüzyıla tarihlenmektedir.

SRE-54 numaralı eser kantharos'a ait ağız parçasıdır. Yuvarlatılmış ağız kenarlı, küçük ağız çapı gövdeye doğru genişlemektedir. Dış yüzeyde zemin olarak siyah, kremrengi yatay bant, altında ise zik zak bezeme mevcuttur. Ege Gübre kazılarında[1177] ele geçen örneklerle benzerlik göstermektedir. MÖ 3.-2. yüzyıla tarihlenmektedir.

Bitkisel motiflerin görüldüğü Katalog **SRE-55** numaralı gövde parçasında yer yer aşınmalar mevcuttur. Atina Agorası[1178] ve Smyrna[1179] kazılarında tespit edilen benzer örneklerden dolayı MÖ 3-2. yüzyıla tarihlenmesi mümkündür.

Katalog **SRE-56** numaralı seramik gövde parçası biz dizi yaprak motifiyle bezenmiştir. Yaprak motiflerinin üstünde beyaz bir bant motifi yer almaktadır. Benzer örnekler Samaria[1180], Pergamon[1181], Atina Agora[1182], Knidos[1183], Panticapaeum[1184] (Pergamon Üretimi) ve Smyrna[1185] kazılarında tespit edilmiştir. Benzer örneklerden dolayı bu gövde parçasını MÖ 275-250 yıllarına tarihlenmesi mümkündür.

Katalog **SRE-57** numaralı gövde parçası üzerinde bitkisel desen görülmektedir. Benzer örnek Samaria[1186], Knidos[1187] ve Smyrna[1188] kazılarında tespit edilmiştir. Buluntulardan yola çıkılarak bu formda ve desende kullanılan kapların MÖ 3. yüzyıla tarihlendiği düşünülmektedir.

Diğer bir gövde parçasının üzerinde çizgisel iç içe geçmiş motifler görülmektedir. Gövde profilinden dolayı kırık kulp yapısı da dikkat çekmektedir. Kap formu tam olarak anlaşılamamıştır. Benzer örnekler Samaria[1189], Atina Agorası[1190] ve Priene kazılarında[1191] tespit edilmiştir[1192]. Bundan dolayı MÖ 300 yıllarına tarihlenmektedir (**Kat. No. SRE-58**).

1175 Nohlen-Radt 1978: Taf. 30; Rotroff 2002: Fig. 1, 4; Grubinger et. al. 2012: 473, Kat. 3. 80, 379; Zhuravlev 2014: 131, Fig. 1. 3.
1176 Ersoy 2020: 67, Lev. 42. 164.
1177 Küçük 2006: Lev. 17 Kat. 135-136.
1178 Rotroff 1997 Pl. 9.89.
1179 Ersoy 2020: 248 Lev. 66 319.
1180 Crowfoot vd. 1957: 237, Fig. 44. 9.
1181 Schaefer 1967: Abb.18, Z78.
1182 Rotroff 1997: Pl. 18: 189.
1183 Kögler 2010: 612.
1184 Egorova 2016: 518 Fig. 2.5.
1185 Ersoy 2020: 248 Lev. 66 320.
1186 Crowfoot vd. 1957: 237, Fig. 44. 3-4.
1187 Kögler 2010: 612 Taf. 66. Imp.54.
1188 Ersoy 2020: 252 Lev. 70.
1189 Crowfoot vd. 1957: 237, Fig. 44.8.

Katalog **SRE-59** numaralı Pergamon Tipi amphoraya? ait olabilecek gövde ve kulp parçası karakteristik özellik bakımından; alçak gövde, makara tipinde kulplar ve omuz kısmında ise Batı Yamacı dekoru yer almaktadır. Yüzeyde 2 sıra yatay çizgi bezemenin arasında "S" şeklinde desenler, onun altında ise 4 adet dikey formda çizgisel şeritler mevcuttur. Benzer örneklerle karşılaştırıldığında Schaefer'a göre MÖ 3. yüzyılın ortasına tarihlenmektedir[1193].

Kat. No. SRE-60 numaralı kantharos (?), gövde parçası istiridye formlu bir yapıya sahiptir. İç ve dış yüzeyde siyah firnis mevcuttur. Batı yamacı seramik grupları içerisinde yer alan bu gövdenin Kantharos'a ait bir parça olduğu düşünülmektedir. Samaria[1194] ve Atina Agora'sında[1195] benzer örneklere rastlanılmıştır. MÖ 3. yüzyıla tarihlenmektedir. Ağız ve gövde parçalarının yanı sıra kulp parçaları da tespit edilen buluntular arasındadır. Makara formlu kulp parçasının yüzeyinde koyu kahverengi firnis görülmektedir. Benzer örnekler sayesinde MÖ 3. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmesi mümkündür[1196] (**Kat. No. SRE-61)**.

Skyphos'a ait olabilecek iki adet kaide parçası tespit edilmiştir. Bu kaide özellik bakımından; platformlu iki kademeli ve gövdeye doğru genişlemektedir. Benzer örnekler Priene[1197] ve Smyrna kazılarında[1198] tespit edilmiş olup bu kaide parçasından yola çıkılarak MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilmektedir **Kat. No. SRE-62.** Bu kap formu **Kat. No. SRE-62** numaralı kaide ile benzer özellikler göstermektedir. Sadece Kat. No. SRE-63 numaralı parçasının kaide çapı daha geniştir. Benzer örnekler sayesinde bu kaidenin MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür[1199] **(Kat. No. SRE-63)** .

*1.8.5.6. **Gruplanamayan Kaide Parçası Tabak/Kase (?) (Kat. SRE-64)***

SRE-64 numaralı örnek içte ve dışta firnisin bulunduğu kaide parçasıdır. Geniş yüksek halka kaide kısmının küçük bir bölümü korunduğu için sadece üç harfli grafiti "..YMT." görülmektedir. Bu kase formu Atina Agorası kazılarında tespit edilmiş olup,

---

1190 Rotroff 1991: 65 Fig.1.
1191 Mert 2016: 413 No. 31.
1192 Rotroff 1997: Pl. 65: Fig. 1.
1193 Schaefer 2010: 429.
1194 Crowfoot vd. 1957: 241, Fig. 46. 12.
1195 Rotroff 1997: Fig. 5.26.
1196 Rotroff – Oliver 2003: Pl. 18, 108.
1197 Fenn 2016: 66 Taf. 31. A184.
1198 Ersoy 2020: Lev. 45. 178.
1199 Ersoy 2020: 227 Lev. 45.177.

benzer örneklerle karşılaştırma yapıldığında yaklaşık olarak MÖ 250 yıllarına tarihlendirilmektedir[1200].

1.8.6. Sıvılar İçin Kullanılan Sofra Kapları

1.8.6.1. ***Kalıp Yapımı Kabartmalı Kâseler***

Antik yazar Athenaios tarafından "Hemitomos" olarak isimlendirilen bir içki kabından bahsedilmektedir. "Hemitomos" yarım küre anlamına gelmekte ve kalıp yapımı kaseler/megara kaseler için de bu kelime kullanılmaktadır. Helenistik Dönemin en belirgin formu olan kalıp yapımı kaselerin kulbu ve kaidesi bulunmamaktadır[1201]. Bu kaseler içki kaseleri olarak kullanılmaktadır. Atina'da MÖ 3. yüzyıl'da görülmeye başlanmış ve MÖ 1. yüzyıl'a kadar da severek kullanımı devam etmiştir. Yoğun miktarda Megara kentinde görüldüğü için bu isim verilmiştir. Helenistik Dönem'de tüm dünyada yoğun bir kullanıma sahip olan bu kaplar, Benndrof tarafından yanlış bir isimlendirmeyle "Megara Kasesi" olarak isimlendirilmiş ve bu şekilde kullanım görmüştür. Günümüzdeki bazı çalışmalarda "Kalıp Yapımı Kaseler" olarak da adlandırıldığı bilinmektedir[1202].

Megara kaselerinin genel özelliklerine bakıldığında; yarım küre formlu, dış yüzeyi kabartma bezemeli gövdeli, kulpsuz, yuvarlak dipli ve kalıp yapımı kaselerdir. Bazen bu kaselerin halka kaideleri de olabilmektedir. Megara kaseleri yapıldığında bronz kaplardan esinlenildiği bilinmektedir[1203]. Genel olarak megara kaselerinin çapı 12-15 cm ölçülerinde, yüksekliği ise yaklaşık olarak 7,5 cm civarında olabilmektedir[1204]. Kalıp yapımı kaselerin kronolojisi ve tarihlemesi üzerine çok fazla çalışma bulunmaktadır. Konuyla ilgili Atina Agorası buluntuları bazı başlıklar altında toplanmıştır. Bouzek, Atina'da ortaya çıkan kaselerin, sonrasında Ephesos, Makedonya ve Pergamon gibi belli başlı ana üretim merkezlerine sahip olduğunu ancak imitasyonunun da üretildiği bilinmektedir. Kalıp yapımı kaselerde Attika ve Delos olmak üzere başlıca iki tip form yaygın bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Attika kaseleri derin ve dudakları dışarıya doğru hafifçe genişleyen bir form özelliği gösterirken, Delos tipi daha sığdır ve içe meyilli dudak yapısı mevcuttur. Delos tipi Ionia Bölgesi'nde birçok kentte üretilmiş olup, Pergamon, Kyme, Myrina gibi Kuzey Ionia ve Aiolis kentleri daha farklı bir form özellikleri göstermiştir. Kaselerin sınıflandırılması

1200 Rotroff 1970: 331 Fig. 59.886.
1201 Ersoy 2020: 99.
1202 Benndorf 1869-1883: 117-118; Küçük 2006: 102.
1203 Atina Millî Müzesi'nde bulunan çok erken tipte bir kalıp yapımı seramik Ithaka'dan bir gümüş kap da birbirini izleyen akanthus yaprakları benzerlik göstermektedir. Rotroff 1982.
1204 Akkurnaz 2016: 122-123; Bilgin 2017: 44.

dekorasyona ve dekorasyonu oluşturan damgalara göre yapılmıştır. Ancak mühürlerin farklı atölyelerde kopyalanmaları ve bir stilden diğerine geçişin kesin olmaması kesin tarihlemeyi engelleyebilecek bir problem hâline gelmiştir. Laumonier, "büyük atölyelerin desenlerinin sistemli bir şekilde taklit edildiğini, motiflerin dağınıklığını ve birbiri üstüne bindiğini, ayrıca atölyede çalışan kalıpçı ve damgacıların, bir atölyede sürekli kalmadıklarını, farklı atölyelere gittiklerini" ifade etmektedirler. Courby tarafından yayımlanan kalıp yapımı kaseler hakkında detaylı bir çalışma yapılmış ve bu çalışma sonucunda kaplar iki ana gruba ayrılmıştır: Bitkisel ve figürlü kaseler[1205]".

Bu kaselerin üretim tekniğine bakıldığında yarım küre formlu, kaidesiz formda kil kalıbın kullanılarak çarkta şekillendirildikten sonra, sertleşen kalıbın içerisine ana hatlar sivri uçlu bir kalemle çizildikten sonra, üzerinde bitki ve insan figürleri ise mühürlerle kalıba basılmaktadır. Kalıbın mühürleme işlemi önce dudak kısmı ile friz kuşaklarında başlar, ardından madalyon kısmına uygulanır. Kabın madalyon kısmı, kaidesiz olan kaselerin ayakta durması için yapılmıştır. Madalyon bölümünün hemen üzerinde yer alan calyx bölümünde ise genelde bitkisel desenler görülmektedir. Kalıp mühürlendikten sonra fırınlanır ve daha sonra kalıbın içine yumuşak ince bir kil tabakası, bastırılarak yerleştiririlir ve çarkta yumuşak kil düzeltilerek ardından kurumaya bırakılmaktadır. Kuruyan kase, kalıptan çıkarılarak fırınlanmakta ve astar uygulanmaktadır. Kalıp yapımı kaseler yarım küre ya da oval formlu olabilmektedir.Yarım küre formunda olanlar daha derin, oval formlu olanlar ise daha sığ formdadır. Bu kaselerde kulp ve kaide mevcut değildir. Kapların üzerindeki astar aynı dönemde siyah, gri, kahverengi ve kırmızı renkli olabilmektedir. Tarihlendirme yapılırken astar rengine göre değil de astar kalitesine göre dönemi belirlenmektedir. Erken üretim örneklerinde kaliteli ve parlak bir astar özelliği görülürken geç örneklerde ise mat astar karakteristik özellik göstermektedir. *Terra sigillata* üretiminin moda olmasıyla birlikte, "*Megara* Kâseleri'nin" MÖ 1. yüzyılda, üretimleri azalmıştır. En geç üretim örnekleri MS 1. yüzyılda Pergamon, MS 135 ve MS 2. yüzyılda Antiokheia'dan ele geçmiştir[1206].

Myndos antik kenti kazılarında ele geçen kalıp yapımı kaseler bitkisel dekorlu ve figürlü kaseler olmak üzere iki grup altında toplanarak incelenmiştir[1207] (Şekil 2).

[1205] Rotroff 1982: 15; Özdilek 2019b: 281.
[1206] Özdilek 2019b: 282.
[1207] Özdilek 2019b: 282.

Seramik buluntuları arasında en yoğun grup "kabartmalı/kalıp yapımı" kaselerdir. Üzerlerindeki desenler dolayısıyla köken bakımından (bunlar muhtemelen farklı merkezlerden ithal edilmiş örneklerdir) çeşitlilik göstermektedirler.

Myndos Asar Adası'nda tespit edilen kalıp yapımı kaseler kendi içerisinde desen repertuvarına ve astar çeşidine göre ayrılmıştır. Kendi içerisinde sınıflandırılmasında Grup 1, 2….. vb. isimler kullanılmıştır.

1.8.6.1. 1. ***Bitkisel Dekorlu Kaseler***

MÖ 3. yüzyılın son çeyreğinden MÖ 2. yüzyılın ortalarına kadar Atina'da kullanım gören bitkisel bezemeli kaseler Myndos'ta yoğun bir grup oluşturmaktadır. Bu sınıflandırma içerisinde lotus taç yaprakları, damarlı yuvarlak biçimli yaprak, ion kymationu, akanthus yaprakları, çiçek ve yıldız rozetler gibi desenler yer almaktadır.

Genel olarak incelendiğinde kaselerin üzerinde yer alanların yanı sıra, ağız kenarında da çeşitli bitkisel ve geometrik bezemeler kullanılmaktadır. Myndos malzemesi arasında en sık görülenler, Lesbos ve ion kymationu, meander dizisi, yatay S'ler, inci makara dizisi, rozetler ve palmetlerdir. Ağız kenarının altında, gövde üzerinde bezemelere sınır oluşturan, ince bir bant içinde yer alan bu bezemeler Kıta Yunanistan, adalar ve Anadolu örneklerinde hemen hemen benzer biçimlerde ortaya çıkmaktadır. Helenistik dönem içinde genellikle farklılık göstermeden devam ederler ve bu nedenle kaselerin tarihi için kanıt oluşturmamaktadır[1208].

Kalıp yapımı kaseler arasında bitkisel dekorlu olanlar erken örnekler olarak bilinmektedir. Anadolu merkezlerinde üretimine başlanması ile ilgili kesin tarih bilinmemektedir. Bu tip dekorasyona sahip eserler Ephesos ve Kyme'de en erken MÖ 200'e , Pergamon'da MÖ 2. yüzyılın ikinci çeyreğine, Labraunda'da MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmektedir. Batı Anadolu'da bitkisel dekorlu kaselere ait bilinen en eski örnekler Metropolis kentinde ortaya çıkmıştır[1209]. Buradaki bitkisel dekorlu kalıp yapımı kaseler MÖ 3. yüzyılın ikinci çeyreğinde ortaya çıkmış, MÖ 1. yüzyılın içlerine doğru kullanılmaya devam etmiştir.

[1208] Civelek 2004: 129.
[1209] Ersoy 2013: 33.

*1.8.6.1.1.1.**İon Kymationu (Kat. No. SRF-1-6)***

1. Grup (Kat. No. SRF-1-3)

Bu grup içerisinde dış yüzeyde 5YR, 3/2 (dark reddish brown) koyu kahverengi ve 2,5 YR, 4/6 (red) kırmızımsı kahverengi renkleri karışık bir hâlde ön yüz ve iç yüzeyde farklı renkler kullanılmıştır.

Kalıp yapımı kaselerde genellikle sevilen desen olarak görülen ion kymationu yaygın bir şekilde kullanım görmüştür. Yuvarlatılmış içe dönük ağız kenarı, gövdeye doğru daralmaktadır. Kase üzerinde ion kymationu mevcuttur. İç ve dış yüzeyde açık kahverengi aşınmış astar yer almaktadır. Benzer örnekler Hama[1210], Kyme[1211] ve Smyrna[1212] kazılarında tespit edilmiş olup bu parçalardan yola çıkılarak MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür **(Kat. No. SRF-1).**

Kat. No. SRF-2 numaralı kalıp yapımı ağız parçası yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmaktadır. Gövdede bir sıra çizgi altında ion kymationu, altında ise yaprak (?) motifi görülmektedir. İç yüzeyde koyu kahverengi, dış yüzeyde ise siyah astar mevcuttur. Benzer örnekler Milet[1213], Manisa (Kordon Tümülüs)[1214], Laodikeia[1215], Knidos[1216], Kyme[1217], Priene[1218] ve Smyrna kazılarında[1219] tespit edilmiş olup MÖ 2. yüzyıla tarihlenmektedir. Bu tür megara kaseleri için astar ve form özelliklerinden dolayı üretim yeri Efes gösterilmektedir.

Kat. No. SRF-3 numaralı gövde parçası ince cidarlı gövde üzerinde ion kymationu yer almaktadır. Yüzeyde yer yer kahverengi astar mevcuttur. Benzer örnek Smyrna kazılarında[1220] bulunmuş olup MÖ 2. yüzyıla tarihlenmektedir.

2. Grup (Kat. No. SRF-4-6)

Bu grup içerisinde iç ve dış yüzeyi 2.5 Y, 2.5/1 (black) siyah renkli astarın tercih edildiği seramikler sınıflandırılmıştır. **Kat. SRF-4** numaralı parçada yuvarlatılmış ağız

1210 Johansen 1971: 31 Fig. 14. 126.
1211 Landi 2012: Tavola IV, 15.
1212 Ersoy 2020: 101 348 Lev. 72.
1213 Kossatz 1990: Abb. 12, M25.2.
1214 Aydın 2007: Pl. 30, Cat. 60.
1215 Duman 2010: 280 Kat. No: F49.
1216 Kögler 2010: 438 Taf. 6. C6.
1217 Landi 2012: Tavola V, 23.
1218 Fenn 2016: 283.
1219 Ersoy 2020: 100 Lev. 71. 340
1220 Ersoy 2020: 100 Lev. 71. 341.

parçası gövdeye doğru daralmaktadır. Gövde üzerinde inci altında yumurta ok dizisi mevcuttur. İç ve dış yüzeyde siyah astar yer almaktadır[1221]. **Kat. SRF-5[1222]** ve **SRF-6[1223]** numaralı ağız parçalarında yuvarlatılmış ağız kenarı gövdeye doğru daralmaktadır. Gövde üzerinde çizgi panel arasında ion kymationu yer almaktadır. İç ve dış yüzeyde siyah astar mevcuttur. Kabın yüzeyinde kalker tabakası görülmektedir. Benzer örneklerle karşılaştırıldığında MÖ 2. yüzyıla tarihlenmektedir.

*1.8.6.1.1.2.**Rozet Bezemesi (8 yapraklı, yıldız biçimli) Tip 1 (Kat. No. SRF-7-15)***

Kat. No. SRF-7 nolu kaseye ait parçanın ise yuvarlatılmış dışa dönük ağız, gövdeye doğru daralmaktadır. Sekiz yapraklı yıldız biçimli, üç adet rozetin korunduğu parçada içte ve dışta siyah astar yer almaktadır. Benzer örnekler Smyrna[1224] kazılarında MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Kat. No. SRF-8 numaralı kalıp yapımı kase ağız parçası yuvarlatılmış ağız profili gövdeye doğru daralmaktadır. Gövde üzerinde çizgi yiv, altında nokta bezeme ve üç adet sekiz yapraklı çiçek motifi yer almaktadır. İç ve dış yüzeyde siyah astar mevcuttur. Phokaia kazılarında[1225] benzer örneklere rastlanılmıştır. Bundan dolayı Myndos buluntusunun da MÖ 2-1. yüzyıla ait olduğu düşünülmektedir.

Kat. No. SRF-9 numaralı kalıp yapımı kase ağız parçası yuvarlatılmış ağız profili gövdeye doğru daralmaktadır. Gövde üzerinde çizgi yiv, altında nokta bezeme ve üç adet sekiz yapraklı çiçek motifi görülmektedir. İç ve dış yüzeyde siyah astar mevcuttur. Phokaia Kazılarında[1226] tespit edilen benzer örneklerle karşılaştırıldığında, bu seramiğin MÖ 2-1. yüzyıla ait olduğu anlaşılmaktadır.

Kat. No. SRF-10 numaralı ağız parçası, yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmaktadır. Gövdede iki sıra bant arasında çiçek ve altında ise iç içe geçmiş altı yaprak motifi yer almaktadır. İçte ve dışta siyah astar mevcuttur. Benzer örnekler Atina[1227], Ephesos[1228], Dorylaion[1229] ve Smyrna[1230] kazılarında bulunmuştur. Yaklaşık olarak MÖ 2.

1221 Aydın 2007: Pl. 30, Cat. 60; Ersoy 2020: 100 Lev. 71. 343.
1222 Aydın 2007: Pl. 30, Cat. 60 Manisa; Ersoy 2020: 100 Lev. 71. 343.
1223 Aydın 2007: Pl. 30, Cat. 60 ; Ersoy 2020: 100 Lev. 71. 343.
1224 Kalıp yapımı kaseler bezeme dekorları için bk. Ersoy 2020: 269 Lev. 87.
1225 Civelek 2004: Lev. 19 Fig. 1.
1226 Civelek 2004: Lev. 19 Fig. 1.
1227 Edwards 1956: Pl. 47. 85
1228 Mitsopoulos-Leon 1991b: Taf.80, D27; Tuluk 2001: Taf. 40, Abb. 13a: Kat. Nr. 20.
1229 Yedidağ 2015: 247 KY10 Fig. 5-11.
1230 Ersoy 2020: 109 Lev. 75. 394.

yüzyıla tarihlendirilmiştir. Bundan dolayı bu parçanında yakın yüzyıla tarihlendirilmesi muhtemeldir.

Kat. SRF-11 ve SRF-12 numaralı megara kaseleri gövde kısmında bant içerisinde 8 yapraklı çiçek bezeme, altında ise bir kısmı korunmuş bitkisel bezeme yer almaktadır. İçte ve dışta siyah astar görülmektedir. Benzer örnekler Knidos[1231], Phokaia[1232] ve Smyrna kazılarında[1233] tespit edilmiştir. Bezeme bakımından karşılaştırıldığında MÖ 2-1. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Kat. No. SRF-13 numaralı megara kasesi, yuvarlatılmış dışa çekik ağız kenarı gövdeye doğru yuvarlak bir yapıdadır. Gövde üzerinde iki adet sekiz yapraklı çiçek rozeti mevcuttur. İç ve dış yüzeyde aşınmış siyah astar yer almaktadır.

Bezeme bakımından benzer buluntular Delos[1234], Menderes Magnesiası[1235], Teos[1236] ve Smyrna[1237] kazılarında tespit edilmiştir. Bu örnekler sayesinde seramik parça MÖ 2-1. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Kat. No. SRF-14 megara kasesi, ağız parçası yuvarlatılmış dudak kenarlı ve dudağın altında kavis yaparak daralan gövde profili görülmektedir. Gövde üzerinde üç adet sekiz yapraklı çiçek rozeti yer almaktadır. İç ve dış yüzeyde açık kahverengi astar görülmektedir. Benzer örnekler Laodikeia[1238] ve Priene kazılarında[1239] tespit edilmiştir. Myndos'ta bulunan bu kalıp yapımı kase parçası yaklaşık olarak MÖ 2.-1. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Kat. No. SRF-15 numaralı ince cidarlı, gövde üzerinde panel arasında üç adet sekiz yapraklı çiçek rozeti, altında ise çiçek motifleri ve yaprak desenleri yer almaktadır. İç ve dış yüzeyde koyu kahverengi astar mevcuttur. Dış yüzeyde astar yer yer aşınmıştır. Benzer örnekler Ephesos[1240] ve Smyrna[1241] kazılarında tespit edilmiş olup MÖ 2.-1. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

1231 Kögler 2009: 83, Abb. 11.
1232 Civelek 2006: Fig. 1b.
1233 Ersoy 2020: 255 Lev. 73.
1234 Laumonier 1977: Pl. 127. 3124.
1235 Vapur 2011: Çiz. 1,9.
1236 Tamsü Polat 2016: Fig. 5, B38.
1237 Ersoy 2020: 105 Lev. 73.370.
1238 Duman 2010: 285 Kat. No. F60.
1239 Fenn 2016: 43.
1240 Meriç 2002: 34 K48.
1241 Civelek 2004: Lev. 19 Fig. 1

*1.8.6.1.1.3.**Rozet Bezemesi (6 yapraklı, yıldız biçimli) Tip 2 (Kat. No. SRF-16)***

Kat. No. SRF-16 numaralı megara kasesi, ağız parçasının gövde üzerinde 6 yapraklı çiçek(?) rozeti yer almaktadır. İç ve dış yüzeyde yer yer aşınma mevcuttur. Bezeme bakımından Delos[1242], Menderes Magnesiası[1243], Teos[1244] ve Smyrna[1245] kazılarında benzer bezeme örnekleri tespit edilmiştir. Bu parçalar sayesinde seramik parçasını MÖ 2-1. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür.

*1.8.6.1.1.4. **Kalp Desenli Tomurcuk Bezeme (Kat. No. SRF-17)***

Kalp desenli tomurcuk bezeme de genellikle kullanılan desen repertuvarlarından birisidir. **Kat. No. SRF-17** numaralı ağız parçası yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmaktadır. Gövde üzerinde yatay üç sıra halinde çizgi ve altında ise yatay kalp desenli (tomurcuk) bezeme yer almaktadır. İç ve dış yüzeyde siyah astar mevcuttur. Benzer örnekler Caesarea Maritima Straton Tower'da[1246], Olbia'da[1247] ve Smyrna'da[1248] tespit edilmiştir. Bundan dolayı Myndos buluntusunu MÖ 2.-1. yüzyıla tarihlendirlmesi mümkündür. Rosenthal-Heginbottom tarafından "Acanthus/Palmet/Lotus Grubu" olarak sınıflandırılmıştır. Diğer üretim merkezlerinde olduğu gibi akanthus, Caesarea atölyesinin çıktısındaki baskın motifi oluşturmaktadır. Büyük bir çeşitlilik göstermektedir, genellikle nilüfer çanak yaprakları ve diğer taç yaprakları ile birleştirilmektedir. Efes ΠΑΡ-atölyesinde, Laumonier tarafından tanımlanan "tipik yaprak", bitkisel olarak ne akantus, ne palmiye yaprağı veya eğrelti otu, ucu ters dönmüş, birbirini izleyen lotus çanak yapraklar ve akantus ile benzerlik göstermektedir[1249] **(Kat. No. SRF-17).**

*1.8.6.1.1.5. **Spiral Dekorlu Çerçeve (Kat. No. SRF-18-20)***

Kat. No. SRF-18 ve Kat. SRF-19 numaralı seramik parçaları yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmaktadır. Gövde üzerinde iki sıra çizgi yiv altında spiral(?) desenler mevcuttur. İç yüzeyde açık, dış yüzeyde ise koyu kahverengi astar görülmektedir. Benzer örnekler Delos[1250], Milet[1251], Sardis[1252] ve Laodikeia[1253] kazılarında tespit edilmiştir. MÖ 2.-1. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

1242 Laumonier 1977: Pl. 127. 3124.
1243 Vapur 2011: Çiz. 1,9.
1244 Tamsü Polat 2016: Fig. 5, B38.
1245 Ersoy 2020: 105 Lev. 73.370.
1246 Rosenthal-Heginbottom 2016: 129, 10, 11, 12, 13.
1247 Guldager Bilde 2010: Pl. 194, F-116.
1248 Ersoy 2020: 106 Lev. 74. 375.
1249 Rosenthal-Heginbottom 2016: 128.
1250 Laumonier 1977: lev. II. 4776, lev. 105.4335, 4999, lev. 55. 9062.

Kat. SRF-20 numaralı kase ağız parçası yuvarlatılmış ağız kısmı dışa çekik, gövde bombeli bir form özelliği göstermektedir. İç ve dış yüzeyde siyah astar mevcuttur. Desen olarak spiral dekorlu çerçeve görülmektedir. Benzer parça Kibyra[1254] ve Straton's Tower kazılarında[1255] bulunmuştur[1256]. MÖ 2. – 1. yüzyıla tarihlenen bu örnek sayesinde Myndos kazılarında tespit edilen seramik parçasının da yaklaşık bu tarihlere verilmesi mümkündür.

1.8.6.1.1.6. ***Spiral ve Sarmaşık Desenli Çerçeve (Kat. SRF-21)***

Bu desen repertuvarında; büyük bir spiral ve bunları birbirine bağlayan sarmaşıklar yer almaktadır. Myndos'ta da bu örnekten bir adet tespit edilmiştir. Gövde üzerinde meander deseni altında, üç sıra yatay çizgi bezeme ve sarmaşık deseni arasında nokta rozet bezeme yer almaktadır. İç ve dış yüzeyde açık kahverengi astar mevcuttur. Benzer örnekler Samaria[1257] ve Phokaia kazılarında[1258] ele geçmiştir. Bu kase benzerleri ışığında MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

1.8.6.1.1.7. ***Bindirme Yapraklı Kaseler (Kat. SRF-22-30)***

Bezeme ögesi olarak birbiri üzerine gelecek şekilde yerleştirilmiş küçük yaprak ya da taç yapraklarının kullanıldığı bu grubun en erken ve basit versiyonları MÖ 250 yıllarında ilk kez ortaya çıkan "Çam Kozalağı Bezemeli Kaseler"dir[1259]. Bu kaseler bazı araştırmacılar tarafından genel olarak iki ana gruba ayrılmaktadır[1260]. Myndos'ta tespit edilen seramiklerde de benzer şekilde ayrıma gidilmiştir.

Bindirme yapraklı kaseler, üst üste binen küçük yapraklarla bezelidir. "Balık Pulu" bezemeli olarak da isimlendirilen bu kaseleri çevreleyen yapraklar, iki grupta incelenmektedir. Birinci grupta büyük yaprakların görüldüğü, aynı zamanda daha erken olarak yorumlanan örnekler bulunmaktadır. Daha geç olduğu düşünülen küçük yapraklı grup, Myndos malzemesi arasında görülmektedir. Bu tip bezemeli kaseler Atina'da MÖ 3. yüzyılın ikinci yarısından-MÖ 2. yüzyılın ilk yarısına; Korinth'te MÖ 2. yüzyıl ortalarına, Delos'ta MÖ 2. yüzyıl ortalarına tarihlenirken, Phokaia örneklerinin en yakın benzerlerinin

---

1251 Kossatz 1990: Taf. 3, Abb. 9. M212.
1252 Rotroff- Oliver 2003: Pl. 104. 602.
1253 Duman 2010: 283 Kat. No. F56.
1254 Saygılı 2011: 76 Kat. No. 48.
1255 Rosenthal-Heginbottom 2016: 149 Kat. 83.
1256 Rosenthal-Heginbottom 2016: 149.
1257 Crowfoot vd. 1957: 278, Fig. 63.1.
1258 Civelek 2004: 132 Lev. 21 Fig. 3.
1259 Bouzek – Jansova 1974: 32.
1260 Rotroff 1982: 16-17.

olduğu Ephesos ve Pergamon'da MÖ 2. yüzyıla, Labraunda'da MÖ 3. yüzyılın ikinci yarısından daha geç bir döneme verilmektedir[1261].

Kat. SRF-22 numaralı korunmuş ağız ve gövde parçası kırık kırığa iki parçadan oluşmaktadır. Yuvarlatılmış dışa çekik ağız kenarı, gövdeye doğru yuvarlak bir yformda daralmaktadır. Gövde üzerinde iki sıra yiv arasında dikey çizgiler, altında ise iç içe geçmiş yaprak motifleri yer almaktadır. İç ve dış yüzeyde siyah ve kahverengi astar yer mevcuttur. Benzer örnek Priene[1262] kazılarında tespit edilmiş olup form ve astar özelliklerinden dolayı Ephesos[1263] üretimi olduğu düşünülmektedir. Bu buluntular ışığında MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Kat. SRF-23 numaralı gövde parçası ince cidarlıdır. Dış yüzeyde üst üste bindirilmiş eğrelti otu yaprak motifleri yer almaktadır. Ersoy tarafından "birbiri üzerine bindirilmiş küçük yaprak dekorlu kaseler" olarak isimlendirilmiştir[1264]. İç ve dış yüzeyde koyu gri astar mevcuttur. Benzer örnekler Atina[1265], Ephesos[1266], Dorylaion [1267] ve Smyrna kazılarında[1268] tespit edilmiştir. Benzer örnekler sayesinde bu seramik parçasını MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür.

Kat. SRF-24 numaralı gövde parçası. Gövde üzerinde iç içe geçmiş yaprak motifleri yer almaktadır. İç ve dış yüzeyde kahverengi astar mevcuttur. Benzer örnek Phokaia kazılarında[1269] bulunmuş olup benzer örneklerle karşılaştırıldığında MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür. **Kat. SRF-25** ise gövde üzerinde akhanthus yaprağı yer almaktadır benzer örneklerle karşılaştırıldığında MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür[1270]. **Kat. SRF-26** numaralı kaide (?) parçası üç sıra yuvarlak girinti ve küçük, yuvarlatılmış kenarlı lotus yaprakları yer almaktadır. İçte ve dışta siyah astar mevcuttur. Benzer örnekler Labraunda[1271] ve Dorylaion kazılarında[1272] ele geçirilmiş olup MÖ 3. yüzyıl sonu-MÖ 2. yüzyıl başına tarihlendirilmektedir.

1261 Civelek 2004: 127.
1262 Fenn 2016: 283 Taf. 8. A13.
1263 Rogl 2001: 107 Kat. RB 8 Taf. 61.67; Tuluk 2001: 69 Kat. Nr. 32 Taf. 45.
1264 Ersoy 2020: 109.
1265 Edwards 1956: Pl. 47. 85; Ersoy 2020: 109 Lev. 75. 394.
1266 Mitsopoulos-Leon 1991b: Taf.80, D27; Tuluk 2001: Taf. 40, Abb. 13a: Kat. Nr. 20.
1267 Yedidağ 2015: 247 KY10 Fig. 5-11.
1268 Ersoy 2020: 109 Lev. 75. 394.
1269 Civelek 2004: 127 Fig. 4 d.
1270 Ersoy 2020: 109 Lev. 75. 396.
1271 Hellström 1971: Pl. 10, 133-134.
1272 Yedidağ 2015: 247 KY7 Fig. 5-11.

Kat. SRF-27 ve 28 numaralı parçada bindirme yaprak bezemesi motifi kullanılmıştır. Yaprak motifi damarlı bir şekilde verilmiştir. Delos tipi olarak isimlendirilen bu formda kaseler Ephesos-İon atölyelerinde yoğun olarak üretilmişlerdir[1273]. Benzer bindirme yaprak bezemeli kaseler Siphnos[1274], Delos[1275], Karadeniz[1276], Milet[1277], Ephesos[1278], Knidos[1279], Magnesia[1280], Burdur Müzesi[1281] ve Priene'de[1282] bulunmuş olup yaklaşık olarak tarihleri MÖ 2.-1. yüzyıla verilmektedir. Bundan dolayı Myndos'ta tespit edilen bu kaide parçasının MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündr.

Kat. SRF-29 numaralı kaide (?) kısmında bir sıra yuvarlak girinti ve gövde üzerinde bindirme lotus yaprağı yer almaktadır. İç ve dış yüzeyde açık kahverengi astar mevcuttur. Benzer örnekler Ephesos[1283], Knidos[1284], Dorylaion[1285] ve Smyrna kazılarında[1286] tespit edilmiş olup MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Kat. SRF-30 numaralı gövde parçası, ince bir cidar kalınlığına sahiptir. Dış yüzeyde üst üste bindirilmiş eğrelti otu yaprak motifleri yer almaktadır. Ersoy tarafından "birbiri üzerine bindirilmiş küçük yaprak dekorlu kaseler" olarak isimlendirilmiştir[1287]. İç ve dış yüzeyde koyu gri astar mevcuttur. Benzer örnekler Ephesos[1288], Atina[1289], Dorleion[1290] ve Smyrna kazılarında[1291] tespit edilmiştir. Benzer örneklerle karşılaştırıldığında MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür.

1.8.6.1.1.8. ***Diğer Yapraklı Kaseler (Kat. SRF-31-32)***

Kat. SRF-31 numaralı seramik kırık kırığa iki parçadan oluşmaktadır. Gövdenin ortasında akanthus yaprağı, yanlarda ise çeşitli bitkisel motifler(?) yer almaktadır. İç ve dış

1273 Metin 2015: 476.
1274 Brock – Young 1949:60, Pl. 21, Fig. 12.
1275 Laumonier 1977: Pl. 16, Fig. 188, 9300.
1276 Bouzek 1990: 111. Fig. 33-5.
1277 Kossatz 1990: Taf. 31, M23.
1278 Mitsopoulos-Leon 1991b: 72, Taf. 80/D; Tuluk 2001: 62, Taf. 40, Abb. 13, Kat. Nr. 20; Ladstätter 2010: 196, Taf. 68/A-K 12.
1279 Doksanaltı 2003: 32, Pl. 19-2; Kögler 2010: Taf. 6. C. 58.
1280 Vapur 2011: 146, Res. 3-4.
1281 Metin 2015: 479 K5.
1282 Fenn 2016: 284 Taf. 8 A17.
1283 Courby 1922: Fig. 80, 8; Mitsopoulos-Leon 1991b: Taf.80, D27; Tuluk 2001: Taf. 40, Abb. 13a: Kat. Nr. 20.
1284 Kögler 2010: 521 Taf. 29 F.137.
1285 Yedidağ 2015: 247 KY10 Fig. 5-11.
1286 Ersoy 2020: 108 Lev. 75. 386.
1287 Ersoy 2020: 109.
1288 Mitsopoulos-Leon 1991b: Taf.80, D27; Tuluk 2001: Taf. 40, Abb. 13a: Kat. Nr. 20.
1289 Edwards 1956: Pl. 47. 85; Ersoy 2020: 109 Lev. 75. 394.
1290 Yedidağ 2015: 247 KY10 Fig. 5-11.
1291 Ersoy 2020: 109 Lev. 75. 394.

yüzeyde siyah astar mevcuttur. Benzer örnekler Smyrna kazılarında[1292] tespit edilmiştir. Myndos'ta tespit edilen seramikler de MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Kat. SRF-32 nolu megara kasesine ait gövde parçasının yüzeyinde yaprak motifi yer almaktadır. İç ve dış yüzeyde yer yer aşınmış siyah astar mevcuttur. Kaba ait çok küçük bir parçanın korunmuş olması ve form özelliğinin tam olarak anlaşılamamasından, seramik parçasını Laodikeia'da[1293] ki benzerinden dolayı MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

1.8.6.1.1.9. ***Madalyonlar: Çiçek Rozetli Kaide Parçaları (Kat. SRF-33-36)***

Madalyonlar; kalıp yapımı kaselerin, genellikle tek ya da çift kabartma halka ile çevrelendilmiş ve bazen taç yaprakların bazen de mask şeklinde bezemelerin yer aldığı bölümdür. Yapılmasındaki amaç kabın sabit bir şekilde durmasını sağlamaktır. Phokaia örneklerinde altı ya da sekizli taç yaprakların kullanıldığı görülmektedir. Özellikle Atina örneklerinde yaygın olarak kullanılan masklar Phokaia'da görülmemektedir[1294].

Bu bölümde calyxdeki süslemelere göre herhangi bir sınıflamaya dâhil edilemeyen ve yalnızca madalyon kısımlarına göre değerlendirilen dört parça incelenmiştir.

Kat. SRF-33 kaide parçası halka kaideli ve düz diplidir. Kaidenin alt kısmında çiçek rozeti mevcuttur. Kaide parçası gövdeye doğru genişleyen form özelliği göstermektedir. Gövde kısmında iç içe geçmiş yaprak motifleri görülmektedir. İç de dış yüzeyde açık kahverengi astar mevcuttur. Antioch am Orontes[1295] ve Laodikeia kazılarında[1296] benzer madalyon örnekleri tespit edilmiştir. Myndos buluntusunun da MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür.

Kat. SRF-34 numaralı kaide üzerinde çiçek rozeti ve üst kısmında yaprak deseni yer almaktadır. İç ve dış yüzeyde koyu kahverengi astar görülmektedir . Laodikeia kazılarında benzer madalyon örnekleri tespit edilmiştir[1297]. Myndos buluntusu da MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Kat. SRF-35 nolu kaide üzerinde çiçek rozeti ve üst kısmında ise yaprak deseni yer almaktadır. İç ve dış yüzeyde koyu kahverengi astar mevcuttur. Benzer örnekler Leodikea

[1292] Ersoy 2020: 109 Lev. 75. 392.
[1293] Duman 2010: Kat. No. H26.
[1294] Civelek 2004: 131.
[1295] Waage 1948: Fig. 14. 9-10.
[1296] Duman 2010: 288 F68.
[1297] Duman 2010: 289 F71.

kazılarında tespit edilmiştir[1298]. Bundan yola çıkılarak bu parçanın da MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür.

Kat. SRF-35 numaralı örnek **Kat. SRF-36** ile bezeme açısından benzerlik göstermektedir. Bu parça Kat. **SRF-35**'in üst bölümü olabilmektedir. Desen astar ve cidar kalınlığı bakımından benzerlik göstermektedir. Megara kasesinin ağız parçası kırık kırığa üç parçadan oluşmaktadır. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmaktadır. Gövdede iki sıra bant arasında çiçek ve altında iç içe geçmiş dörtgen motifleri yer almaktadır. Dışta şerit şeklinde ağız kısmında siyah astar, bezemelerin olduğu yerde ise kahverengi astar bulunmaktadır. İçte şerit halinde ağız kısmında siyah astar mevcuttur. Benzer örnekler Leodikea kazılarında tespit edilmiş olup Myndos buluntusunun da MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür[1299].

1.8.6.1. 2. ***Kabartmalı Kaplar***

Helenistik Dönem kabartmalı seramik üretimi Doğu Akdeniz, Pergamon, Priene, Efes, Antakya, İskenderiye ve diğer merkezlerde görülmektedir. Pergamon atölyeleri MÖ 3. yüzyılın başlarına tarihlenirken, Antakya atölyeleri MÖ 3. yüzyıldan Roma Dönemi'ne kadar üretim göstermektedir. Atina ve Korint'in yanı sıra, Sparta'da ve diğer merkezlerde de benzer üretim yapan atölyelerin varlığı tespit edilmiştir[1300].

1.8.6.1. 2.1. ***Deniz Kabuklu Kaideye Sahip Kâse Parçaları (Kat. SRF-37)***

Helenistik dönem başlarında ortaya çıkan yarı küresel gövdeli bu formların yuvarlak kaide profillerinin düzgün ve dik oturması için yapılan deniz kabuğu formundaki kabartmalar, genellikle kaselerin altında üç adet şeklinde yapılmıştır. Atina Agorası'nda ele geçen tam örnekler üzerinde Batı yamacı dekoru yer almaktadır. Ephesos ve Didyma'da ele tespit edilen parçalar üzerinde de aynı şekilde üç adet kabartma deniz kabuğu yer almaktadır. Atina'da 3. yüzyılla sınırlı kalmış bu kaselerin, Batı Anadolu'da MÖ 2. yüzyıl Pergamon sigilataları repertuvarına dâhil edilecek kadar uzun sürdüğü bilinmektedir[1301]. **Kat. SRF-37** bezemeli (kabartmalı) kaide parçasında desen olarak deniz kabuğu (shell) görülmektedir. İç ve dış yüzeyde siyah astar yer almaktadır. Benzer örnekler Atina Agora[1302], Peloponnesos[1303], Ephesos[1304], Isthmia[1305], Sardis[1306] ve Smyrna[1307] antik

[1298] Benzerleri için bk. Duman 2010: F64-71.
[1299] Benzerleri için bk. Duman 2010: F64-71.
[1300] Ersoy 2020: 119.
[1301] Ersoy 2020: 121.
[1302] Miller 1974: Pl. 32, 34.

kentlerinde bulunmuştur. Buluntuları yaklaşık olarak MÖ 3. – 2. yüzyıla tarihlemek mümkündür.

1.8.6.1. 3. ***Diğer Motif Repertuvarı***

1.8.6.1. 3. 1. ***Gioş Motifi (Kat. SRF-38)***

Kat. SRF-38 numaralı kase ağız parçasının yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmaktadır. Gövde üzerinde iki sıra yatay dörtgen rozet, altında ise bir bölümü korunmuş yaprak (?) motifi mevcuttur. Dış yüzeyde siyah, iç yüzeyde ise açık kahverengi astar yer almaktadır. Benzer örnekler Samaria[1308], Kyme[1309] ve Smyrna[1310] kazılarında bulunmuştur. Burada ele geçen parçalar MÖ 2.- 1 yüzyıla tarihlendirilmekte ve bu seramikler sayesinde Myndos örneklerinin de bu tarih aralığına verilmesi mümkündür.

1.8.6.1. 3. 2. ***Meander Motifi (Kat. SRF-39-42)***

Meander motifi kalıp yapımı kaseler üzerinde yoğun bir şekilde görülmektedir. **Kat. SRF-39 ve SRF-40** yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmaktadır. Gövde üzerinde meander motifi yer almaktadır. İçte ve dışta siyah ve koyu kahverengi astar aşınmış hâldedir. Menderes Magnesiası[1311] ve Teos antik kentlerinde[1312] Myndos ile benzer örnekler bulunmuş olup MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür.

Diğer bir örnek **Kat. SRF-41** numaralı parça ise **SRF-40'**dan farklı olarak meanderlerin ortasında çarpı şeklinde rozetler yer almaktadır. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmaktadır. İçte ağız bölümünde siyah, gövdeye doğru kahverengi, dışta ise ağız kısmında kahverengi ve bezemede siyah astar mevcuttur. Benzer örmekler Atina Agorası[1313](MÖ 225-200), Paphos[1314], Ephesos[1315], Metropolis[1316], Phokaia[1317] ve

---

1303 Siebert 1978: Pl. 82. 1.
1304 Mitsopoulos-Leon 1991b: Taf. 73, C3.
1305 Anderson – Reese 1993: 195, Fig. 20, 126.
1306 Rottroff – Oliver 2003: Pl. 21, 131-132.
1307 Ersoy 121: Lev. 91. 441.
1308 Crowfoot vd. 1957: 278 Fig. 63, 13.
1309 Bouzek-Jansova 1974: Pl. 16. 121.
1310 Ersoy 2020: 101 Lev. 71. 344.
1311 Vapur 2011: Çiz. 1. 10.
1312 Tamsü-Polat 2016: 117 B36.
1313 Rotroff 1982: 80, Pl. 55, 291 / 90, Pl. 67, 88/391 (MÖ 2. yüzyıl).
1314 Neuru 1991: Fig. VI, 11.
1315 Dereboylu 2001: Taf. 13, 61.
1316 Gürler 2003: 13, Pl. XII/A38-A39, 14-15, Pl. XV/ C18-C19, C22, C25.
1317 Civelek 2004: Lev. 22 Fig. 5.

Teos[1318]'da tespit edilmiştir. Buluntu yerlerinden yola çıkılarak yaklaşık olarak MÖ 2. – 1. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür.

Kat. SRF-42 numaralı megara kasesi gövde parçası iki adet parçanın kırık kırığa birleştirilmesi ile tamamlanmıştır. Gövde üzerinde meander motifi ve ortalarında çarpı deseni görülmektedir. İç ve dış yüzeyde koyu kahverengi astar yer almaktadır. Benzer örnekler Atina Agorası[1319] (MÖ 225-200) ve Phokaia kazılarında[1320] tespit edilmiş olup yaklaşık tarihleri MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Bundan dolayı Myndos örneğini bu tarihe vermek mümkündür.

1.8.6.1. 3. 2. ***Çelenk (Kat. SRF-43)***

Kat. SRF-43 numaralı parça da üst panelde yaprak(?) akanthus deseni, alt bölümünde ise olasılıkla çelenk (?) motifi yer almaktadır. İç ve dış yüzeyde koyu gri astar mevcuttur. Bu gövde parçası girlandlı dekorasyonunda Pergamon etkisi göstermektedir[1321]. Benzer örnek Pergamonun yanı sıra Dorleion kazılarında[1322] da tespit edilmiştir. Bu parçanın MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür.

1.8.6.1. 3. 3. ***Dörtgen Rozet (Kat. SRF-44)***

Kat. SRF-44 numaralı megara kasesi, ağız parçası yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmaktadır. Gövde üzerinde iki sıra yatay dörtgen rozet, altında ise bir bölümü korunmuş yaprak (?) motifi yer almaktadır. Dış yüzeyde siyah, iç yüzeyde ise açık kahverengi astar mevcuttur. Büyük olasılıkla kalıp yapımı seramik parçası MÖ 2. yüzyıla tarihlenmektedir.

1.8.6.1. 3. 4. ***Nokta Bezeme (Kat. SRF-45)***

Kat. SRF-45 numaralı gövde parçası üzerinde "V" formlu nokta bezeme yer almaktadır. İç ve dış yüzeyde açık kahverengi astar mevcuttur. Bu parçanın da MÖ 2. yüzyıla tarihlendiği düşünülmektedir.

1.8.6.1. 3.5. ***Çizgi Bezemeli Kaseler (Kat. SRF-46-54)***

Kat. SRF-46'da Helenistik astarlı kase yuvarlatılmış ağız kenarı, gövdeye doğru düz bir şekilde profil özelliği göstermektedir. Gövde üzerinde üç sıra halinde yatay çizgi bezeme

[1318] Tamsü-Polat 2016: 116 B35.
[1319] Rotroff 1982: 80, Pl. 55, 291.
[1320] Civelek 2004: Lev. 24 Fig. 8b.
[1321] Behr 1988: Abb. 13, 14, 15, 16; Gürler 2000: 426 Çiz. 2.
[1322] Yedidağ 2015: 255 KY36.

mevcuttur. İç ve dış yüzeyde siyah astar yer almaktadır. Benzer örnnekler Knidos kazılarında tespit edilmiştir. Form ve bezeme özelliğine bakıldığında MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir[1323]. Bu tip kaseler erken dönemde dışa çıkık yuvarlatılmış ağız formu, geç dönemde ağız profili dışa çekik sivri ve gövde kısmı ise daha içe dönük bir özellik göstermektedir[1324].

SRF-47, 48 ve 49 numaralı örnekler Helenistik astarlı kase'ye ait ağız parçaları olamalıdır. Yuvarlatılmış ağız kenarı, gövdeye doğru düz bir şekilde inmektedir. Gövde üzerinde üç sıra halinde yatay çizgi bezeme mevcuttur. İç ve dış yüzeyde siyah astar yer almaktadır. Benzer örnek Knidos tespit edilmiştir[1325]. Form ve bezeme açısından Myndos'ta tespit edilen örnekle karşılaştırma yapıldığında MÖ 2. yüzyılın ortası 1. yüzyılın yarısına tarihlendirilmektedir.

Kat. SRF-50 numaralı Helenistik astarlı ağız parçası yuvarlatılmış dudak kenarlıdır. Dudak altında kavis yaparak daralan gövde profili ve üzerinde bir sıra halinde yatay çizgi bezeme görülmektedir. Benzer örneklerle karşılaştırıldığında Myndos'ta tespit edilen bu kase örneğinin MÖ 2. yüzyılın 2.yarısı'na tarihlenmesi mümkündür[1326].

Kat. SRF-51 numaralı Helenistik astarlı kâse ağız parçası yuvarlatılmış dudak kenarlıdır. Dudak altında kavis yaparak daralan gövde profili ve üzerinde sıra halinde yatay çizgi bezeme yer almaktadır. İç ve dış yüzeyde aşınmış siyah astar mevcuttur. Benzer örneklerle karşılaştırıldığında Myndos'ta tespit edilen bu kâse örneğinin MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmesi mümkündür[1327].

Kat. SRF-52 numaralı Helenistik astarlı ağız parçası, yuvarlatılmış dudak kenarlı ve altında kavis yaparak daralan gövde profili mevcuttur. Gövde üzerinde üç sıra halinde yatay çizgi bezeme bulunmaktadır. Benzer örneklerle karşılaştırıldığında Myndos'ta tespit edilen bu kâse örneğinin MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmesi mümkündür[1328].

Kat. SRF-53 numaralı Helenistik astarlı kaseye ait ağız parçası yuvarlatılmış dudak kenarı ve kavis yaparak daralan gövde yapısı görülmektedir. Gövde üzerinde üç sıra halinde yatay çizgi bezeme bulunmaktadır. Dışta ağız kısmından bezemeye kadar siyah astar, içte dudakta siyah devamında yeşil tonlarında mat astar yer almaktadır. Benzer örneklerle

[1323] Kögler 2010: Abb. 71 D.36.
[1324] Kögler 2010: Abb. 71.
[1325] Kögler 2010: Abb. 71 B.16.
[1326] Kögler 2010: 445, Abb. 10, Taf. 8, D.40.
[1327] Kögler 2010: 445 D.41 Abb. 10.
[1328] Kögler 2010: 426, Abb. 2, Taf. 2, B.20.

karşılaştırıldığında Myndos'ta tespit edilen bu kase örneğinin MÖ 2. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirilmesi mümkündür[1329].

Kat. SRF-54 nolu kase parçası ise yuvarlatılmış dışa çekik ağız kenarlı, gövdeye doğru daralmaktadır. Dış yüzeyde yatay ve simetrik olmayan çizgi yivler görülmektedir. İç ve dış yüzeyde koyu gri ve siyah astar aşınmıştır. Ayrıca, kabın yüzeyinde kalker tabakası görülmektedir. Ağız kısmının dışa çıkık ve gövde kısmına doğru daralan bir form özelliğinden dolayı bu kase ağız parçasını MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmesi mümkündür.

1.8.6.1. 2. ***Kalıp Yapımı Kâseler-Figürlüler (Kat. No. SRF-55-61)***

Figürlü kaselerin formlarında insan ve hayvan figürleri ana dekor olarak görülmektedir. Bu kapların üretiminin çam kozalağı, küçük yaprak ve bitkisel dekorlu kaselerle birlikte başlamış olduğu bilinmektedir. Üretimin MÖ 150'de uzun taç yapraklı kaselerin ortaya çıkmasına kadar sürdüğü, daha sonra azalarak devam ettiği düşünülmektedir. Rotroff, figürlü kaselerin MÖ 3. yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıktığını ve MÖ 2. yüzyıl sonlarına kadar üretimlerine devam edildiğinine değinmiştir. Edwars, Korinth'te kalıp yapımı kaselerin üretim periyodunda yoğun olarak figürlü kaselerin görüldüğünü, Atina'da ise uzun taç yapraklı dekorluların üretime başlamasından sonra figürlü kaselerin popülaritesinin azalmaya başladığını belirtmektedir[1330].

Figürlü kaseler üzerindeki tasvirler iki ana gruba ayrılabilmektedir. Daha büyük olanı pastoral sahnelerle süslenmiş kaselerden yapılmıştır. Bu tür kaselerde çeşitli gerçek ve mitolojik yaratıklar temsil edilmektedir. En popüler figürler Eroslar ve keçilerdir. Aynı zamanda horozlar grifon ve müzik aleti çalan at adamlar da yaygın bir şekilde görülmektedir[1331].

Bezeme alanında çeşitli insan ve hayvan figürlerinin görüldüğü bu örneklerde figürler tek tek bitkiler arasında dururken bazen belli bir konu içerisinde de ele alınmaktadır. Genellikle seramikler üzerinde figür olarak eros hâkimdir. Eroslar da Myndos kaselerinde yaygın bir şekilde görülmektedir. Tek başlarına olabildiği gibi, başka figürlerle birlikte yürürken ya da uçarken gösterilmektedir[1332].

1329 Kögler 2010: 426, Abb. 3, B.21.
1330 Rotroff 1982: 19; Ersoy 2020: 110.
1331 Rotroff 1982: 19.
1332 Civelek 2004: 129.

Myndos'ta tespit edilen gövde üzerinde hareket halinde giyimli figür (amazon?) orta bölümde yer almaktadır. Sol tarafında yaprak bezeme görülmektedir. İç ve dış yüzeyde aşınmış siyah astar mevcuttur. Benzer örneklerle karşılaştırıldığında bu parça MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir[1333] **(Kat. No. SRF-55).**

Kat. No. SRF-56 numaralı megara kasesi gövde parçası kırık kırığa dört parça halinde oluşmaktadır. İki sıra çizgi yiv altında yumurta ok dizisi ve iki adet dans eden giyimli kanatlı eros (?) bir zemin üzerinde durmaktadır. İç ve dış yüzeyde siyah astar yer almaktadır. Yüzeyde yer yer aşınmalar mevcuttur. Benzer örnek Smyrna kazılarında[1334] tespit edilmiştir. MÖ 2.- 1. yüzyıla tarihlenmektedir. Bundan dolayı Myndos örneğini de bu tarih aralığına vermek mümkündür. Aynı zamanda **Kat. No. SRF-57** numaralı gövde parçasının cidar kalınlığı, astar rengi ve desen devamlığından dolayı aynı parçaya ait olduğu düşünülerek MÖ 2. – 1. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Kat. No. SRF-58 numaralı gövde parçası gri hamurlu ve ince cidarlı bir yapıya sahiptir. Dış yüzeyde büyük damarları belirgin akanthus (?) yaprak motifi yer almaktadır. Dış yüzeyde siyah astar mevcuttur. Benzer örnekler Kyme[1335] ve Staatlichen Museum-Berlin'de[1336] tespit edilmiştir. Tarihleri yaklaşık olarak MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Myndos'ta tespit edilen parçanın da MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmesi muhtemeldir.

Kat. No. SRF-59 numaralı gövde parçası gri hamurlu ve ince cidar yapısına sahiptir. Yaprak bezemesi üzerinde hareket halinde eros (?) figürü, elinde tanımlanamayan bir cisim tutmaktadır. Dış yüzeyde siyah astar görülmektedir. Büyük ihtimalle **Kat. No. SRF-58** ile aynı kaba ait bir parçadır. Benzer örnekler Kyme[1337], Staatlichen Museum-Berlin[1338] ve Smyrna'da[1339] tespit edilmiştir. Tarihleri yaklaşık olarak MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Myndos'ta tespit edilen parça da MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Kat. No. SRF-60 numaralı ağız ve gövde parçası, yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmaktadır. Gövde üzerinde yer yer içbükey yivler mevcuttur. Ağız kısmında iki sıra çizgi yiv arasında dalga motifi, altında inci dizisi onun alt bölümde ise lyra çalan kanatlı eros ve aralarda çiçek rozeti (Dionysak sahnesi) mevcuttur. Benzer örnekler

1333 Ersoy 2020: 110 Lev. 77 400.
1334 Ersoy 2020: 111 Lev. 78.404.
1335 Bouzek – Jansova 1974: Lev. 75. 392.
1336 Grubinger et. al. 2012: 162, 8.
1337 Bouzek – Jansova 1974: Lev. 75. 392.
1338 Grubinger et. al. 2012: 162, 8.
1339 Ersoy 2020: 112 Kat. No. 410.

Ephesos[1340], Atina Agora[1341], Korinth[1342] ve Smyrna kazılarında[1343] tespit edilmiştir. Benzer örneklerle karşılaştırıldığında bu parçanın MÖ 2. yüzyıla tarihlendirildiği düşünülmektedir.

Eros figürleri dışında aynı zamanda savaşçı (?) adam figürü de yer almaktadır. **Kat. No. SRF-61** nolu gövde parçasının üzerinde bir adam figürü yer almaktadır. Dış yüzeyde siyah astar aşınmış hâldedir. Çok küçük bir kısmı korunduğu için tarihlemek zordur. Ancak olasılıkla MÖ 2. yüzyıla/Helenistik Dönem'e tarihlendirilmektedir.

1.8.7. Helenistik Dönem Seramikleri

Helenistik Dönem'e özgü teknikle boyanmış Asar Adası'nda bulunmuş kap formları ağırlıklı olarak tabak ve kaselerden oluşmaktadır.

*1.8.7. 1. **İçe Dönük Ağızlı Kaseler (Kat. SRG-1-10)***

Rotroff, Atina Agorası'nda bulunmuş "içe çekik ağızlı kâselerin" Klasik ve Helenistik dönem tiplerini sınıflandırmıştır. Bu içe çekik dudaklı kaseler sığ ve derin olarak iki ana gruba ayrılmaktadır. Rotroff, kase tiplerinin sığ formdaki örneklerini Klasik Dönem, derin tiplerinin ise Helenistik döneme ait olabileceğini önermektedir. Derin tiplerin MÖ 4. yüzyılda çok popüler olmadığı, MÖ 3. yüzyılda popüler olduğundan bahsetmektedir[1344]. Yaygın bir şekilde kullanılan ve çok geniş bir alana ihraç edilen bu kâse tipleri Klasik Dönem formlarından türemiştir. Bu tip kaplar, Helenistik Dönem seramiğinde, özellikle MÖ 4. yüzyıl içerisinde, en çok üretilen formlardan birisidir[1345]. Bu grupta en yaygın olarak karşımıza çıkan formlardan ilki dudak kenarı içe çekik kâseler olarak bilinmektedir. Hemen hemen bütün Helenistik yerleşimlerde ele geçmişlerdir[1346]. Kaselerin derin veya sığ oluşlarıyla ya da ağızlarının içe kıvrımları ile kronolojik bir değerlendirme yapmak zordur. İçe dönük ağızlı kaseler Attika'da MÖ 5. yüzyılın sonlarında ortaya çıkmış, MÖ 4. yüzyıl boyunca devam etmiş ve Helenistik Dönem boyunca varlığını sürdürmüştür[1347]. Bu kaseler form olarak Dor sütun başlığını anımsattığı için "ekhinus kâse" olarak da adlandırılmıştır[1348].

Masaüstü kabı olarak kullanılan bu formun Yunanistan'daki erken örneklerinde daha çok kabın bütünü siyah astarla kaplanırken Helenistik Dönem ile daha çok kabın iç kısmının

1340 Gassner 1997: Taf. 72, H 25.
1341 Rotroff 1982: Pl. 82, 212.
1342 Romano 1994: Plate 14, 1. 404.
1343 Ersoy 2020: 112 Kat. No. 408.
1344 Rotroff 1997: 161–164; Körsulu 2020: 297.
1345 Rotroff 1997: 161.
1346 Crowfoot vd. 1957: 248-250.
1347 Sparkes-Talcott 1970: 131-132.
1348 Edwards 1975: 29.

tamamının ve dışarda sadece ağız kenarını çevreleyen kısmının astarla kaplandığı örnekler yoğunluk kazanmaya başlamıştır. Bu dönemde aynı zamanda kap formlarında küçülme ve ağız kenarı profilinde ise daha keskin açıyla dönen örnekler görülmektedir[1349].

Kat. SRG-1 numaralı Helenistik astarlı kâse ağız parçası yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmaktadır[1350]. İç ve dış yüzeyde kahverengi astar yer almaktadır. Bu dönemde tipik bir şekilde Helenistik astarın kullanıldığı içe dönük ağızlı formlar görülmektedir. Benzer örnekler Tarsus Gözlükule[1351], Samaria[1352] ve Ephesos[1353]'da tespit edilmiştir. Buluntular ışığında Myndos'ta bulunan bu seramik parçasını MÖ 3. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirilmesi mümkündür.

Kat. SRG-2 numaralı Helenistik astarlı kâse ağız parçası yuvarlatılmış içe dönük dudak kenarlı kasenin dudak altında kavis yaparak daralan gövde profili görülmektedir. Daldırma astar tekniği kullanılmıştır. İç ve dış yüzeyde açık kahverengi ve yer yer siyah astar yer almaktadır. Benzer örnekler Tarsus-Gözlü Kule[1354], Pergamon[1355], Ephesos[1356], Akko-Ptolemais[1357] ve Sardis'de[1358] tespit edilmiştir. Bu seramik parçası da MÖ 3. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirilmektedir. Bundan dolayı Myndos örneğini de bu tarih aralığına verilmesi mümkün gözükmektedir.

Kat. SRG-3 ve **4** numaralı içe çekik ağızlı kâse ağız parçaları yuvarlatılmış ağız profili, gövdeye doğru kavis yaparak daralmaktadır. İçte ve dışta kırmızı astar, ağız kısmında şerit şeklinde siyah astar yer almaktadır. Benzer örnek Sinabiç-Dalisandos kazılarında tespit edilmiştir ve MÖ 3.-1. yüzyıl'a tarihlendirilmektedir[1359].

Kat. SRG-5 numaralı Helenistik astarlı kâse ağız parçası yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru dirsek yaparak daralmaktadır. İç ve dış yüzeyde koyu kahverengi astar görülmektedir. Bu tip seramikler Helenistik Dönem'de Batı Anadolu ve diğer bölgelerde yaygın bir şekilde görülmekte olup taklitleri de yapılmıştır[1360]. Benzer örnek Hadrianopolis

1349 Rotroff 1997: 161 vd.
1350 Bu formla ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Crowfoot vd. 1957: 224, Fig. 1-16.
1351 Goldman-Jones 1950; Fig.180, E; Mlynarzcyk 2002: Fig.2, 33 Kat. No: 36.
1352 Crowfoot-Kenyon 1957; Fig.49, 12.
1353 Ephesos XIII/1/1 1997: Taf.4, 67.
1354 Goldman-Jones 1950: Fig. 180, 70.
1355 Schafer 1968: Taf. 4, C17-18.
1356 Ephesos XIII/1/1 1997: Taf. 4, 63.
1357 Regev 2009/10: Fig.45, 319.
1358 Rotroff-Oliver 2003: Pl.7, 34, 35, Pl.8, 37. Kat. No: 38.
1359 Körsulu 2020: 320 Fig. 4 Kat. 2.
1360 Kan Şahin 2019: 90.

kazı çalışmalarında[1361] tespit edilmiş olup MÖ 2.-1. yüzyıla tarihlendirilmektedir bundan dolayı Myndos kazılarında tespit edilen parçanın bu tarihlere verilmesi mümkündür.

Diğer bir örnek **Kat. SRG-6** numaralı içe çekik ağızlı kâse ağız parçasında dudak altında kavis yaparak daralan gövde profili görülmektedir. Yüzeyde siyah astar izleri mevcuttur. Benzer örnekler Helenistik Kentler içerisinde yoğun bir şekilde görülmektedir. Antioch am Orontes [1362], Pergamon[1363], Korinth[1364], Ephesos[1365], Atina Agorası[1366], Halikarnassos[1367], Didyma[1368], Nagidos[1369], Patara[1370], Limyra[1371], Kappadokia-Komana[1372], Knidos[1373] ve Letoon[1374] antik kentlerinde yoğun bir şekilde görülmektedir. Benzer örneklerle karşılaştırma yaptığımızda bu parçayı MÖ 3.-1. yüzyıl arasına vermemiz mümkündür.

Diğer bir örnekte ise **Kat. SRG-7** numaralı seramik parçasında kili genellikle diğer örneklerle benzer özellik göstererek (turuncu-kahve renkte) iç ve dış yüzeyleri mat kahverengiden siyaha dek değişen renkte boyalıdır. Ağız çapı 7-11 cm arasında değişmektedir. Bu tip kaseler Knossos'ta[1375] MÖ 225-150'ye verilirken, Mykenai'da[1376] siyah firnisli örnekleri Helenistik Dönem'e, Pergamon'da[1377] ise MÖ erken 3. yüzyıla verilmektedir. Stobi, Helenistik Dönem renkli astarlı formlar arasında dik açılı örneklerin MÖ 2. yüzyıl'ın ikinci yarısından 1. yüzyılın ikinci ve üçüncü çeyreklerine, Samaria'daki benzerleri ise MÖ 3.-2. yüzyıla tarihlenmektedir. Phokaia kazılarında[1378] da benzer örnekler tespit edilmiştir. Buluntulardan yola çıkılarak Myndos örneğinin MÖ 3. yüzyıla verilmesi mümkündür.

1361 Kan Şahin 2019: 93 Kat. No. 212
1362 Waagé 1948b: 15 pl. II, pl. III, 70-80.
1363 Schäfer 1968: Taf. 4, C17.
1364 Edwards 1975: 29 vd. pl. 2, 15-71.
1365 Gassner 1997: 39 vd., Lev. 4, Kat. No. 63-76.
1366 Rotroff 1997: Fig. 63, 1019, 1020, 1021.
1367 Vaag – Nørskov – Lund 2002: Context K, K130.
1368 Wintermeyer 2004: 248 Abb. 351-364, 364 525, Typ Sch 1. 10.
1369 Durukan – Körsulu 2007: Kat. No. 45-54.
1370 Işın 2007: 142, Fig. 6; Dündar – Rauh 2017: 540.
1371 Marksteiner et al. 2007: Taf. 16, B9
1372 Körsulu 2011: 304, Kat. No. 18, Lev. XIV, 18, 18a-b.
1373 Doksanaltı 2014: Pl. 115, Nr. 5
1374 Özdilek 2019b: 279 Fig. 15.
1375 Callaghan 1981: bk. 35-58, Pl.1-4.
1376 Crowfoot vd. 1957: 272-274.
1377 AvP XI, 2, no. 11 ve 15, Taf. 77.
1378 Civelek 2006: 193 Fig. 3. A.

Kat. SRG-8 diğer bir yuvarlatılmış ağızlı ağız parçası ise gövdeye doğru daralmaktadır. İç ve dış yüzeyde kahverengi astar yer almaktadır. Helenistik içe dönük dudaklı kaselerin hamur rengi genellikle turuncu-kahve renkte, iç ve dış yüzeyleri açık kahverengi astarlıdır. Bu kaselerin ağız çapları 7-11 cm arasında değişmektedir. Benzer örnek Ephesos[1379] ve Phokaia[1380] kazılarında tespit edilmiş olup MÖ 3.-2. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Profil bakımından **Kat. SRG-8** ile benzerlik gösteren **Kat. SRG-9** numaralı kâse ağız parçası gövdeye doğru daralmaktadır. İç ve dış yüzeyde yer yer aşınmış siyah astar görülmektedir. Benzer örnekler Atina Agorası[1381] ve Patara[1382] kazılarında tespit edilmiştir. Benzer örneklerle karşılaştırıldığında Geç Helenistik-Augustus Dönem'e tarihlendirilmektedir.

Kat. SRG-10 numaralı Helenistik astarlı, kâse ağız parçasının yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmaktadır. Dış yüzeyde dudak kısmında siyah, iç ve dış yüzeyde koyu kahverengi firnis yer almaktadır. Benzer örnekler yaygın olarak görülmektedir[1383]. Limyra[1384], Kappadokia-Komana[1385], Knidos[1386] ve Letoon kentlerinde[1387] benzer örnekler tespit edilmiştir. Bu kâse parçaları Geç Helenistik-Augustus Dönemi'ne tarihlendirilmektedir. Özdilek'e göre MÖ 3-1. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Bundan dolayı Myndos örneğinin de yakın bir tarihe verilmesi mümkündür.

*1.8.7. 2. **Polychrome İçe Çekik Ağızlı Kaseler (Kat. SRG-11)***

Helenistik ve Erken Roma Dönemi'ne ait Bergama sofra kapları, üretimi ve kapsamlı repertuvarıyla yeni formlar ve dekoratif ögeler icat etme eğilimiyle bilinmektedir. Bu repertuvardaki ilginç bir özellik iki renkli kaplardır; kırmızı, kırmızımsı-kahverengi, siyah, kahverengimsi-siyah bir yüzeye sahiptir. Bu çok renkli seramikler ateşleme sürecinin tesadüfi bir ürünü gibi görünmemekte ancak kasıtlı olarak yapıldığı düşünülmektedir. MÖ 2. yüzyıldan MS 1. yüzyıla kadar olan dönemden Bergama buluntu kompleksleri üzerine yapılan güncel araştırmalar sırasında, farklı tipte iki renkli kaplar gözlemlenmiş ve

1379 Meriç 2002: 27-28, Taf. 1 K4.
1380 Civelek 2006: 187 Fig. 3.d.
1381 Sparkes - Talcott 1970: 131 Fig. 8; Rotroff 1997: Fig. 63, 1019, 1020, 1021.
1382 Işın 2007: 142, Fig. 6; Dündar – Rauh 2017: 540.
1383 Körsulu 2011: 304, Kat. No. 18, Lev. XIV, 18, 18a-b.
1384 Marksteiner et al. 2007: Taf. 16, B9.
1385 Körsulu 2011: 304, Kat. No. 18, Lev. XIV, 18, 18a-b.
1386 Doksanaltı 2014: Pl. 115, Nr. 5.
1387 Özdilek 2019b: 279 Fig. 15.

incelenmiştir. Aynı kap üzerinde kırmızı (mercan kırmızısı) ve siyah renkli astarın kombinasyonu (kasıtlı kırmızı veya mercan kırmızısı) Attik vazo üretiminden zaten bilinmektedir. Uygulanan teknik ile ilgili bazı düşünceler vardır; bu fikre göre kapların iki aşamadan geçtiği düşünülmektedir[1388]. Önce siyah olması gereken kısımlar astar ile boyanmış ve oksitleyici indirgeyici atmosferde pişirilmiştir. Daha sonra işlem durdurularak, kırmızıya boyanacak kısımlar astarla kapatılmıştır. Kap daha sonra oksitleyici bir atmosferde yeniden ateşlenerek iki renkli görünüm elde edilmiştir. Her iki astarın da tek adımda kaba uygulanarak üç aşamalı pişirim sonrasında iki renkli görünüm sağlanmıştır. Bu arka planda diğer olası kil karışımları test edilmiştir. Kırmızı görünmesi önerilen yerleri çömlekçilerin ve vazo ressamlarının kaolinitik kil astarla, siyah görünmesi gereken yerleri illitik kil astarla kapladıkları düşünülmektedir. Son bilimsel çalışmalar Bergama'daki iki renkli kapların nedeninin kasıtlı olarak kırmızı/mercan kırmızısı üretim tekniği olmadığını göstermektedir çünkü iki farklı astar tipinin uygulandığına dair herhangi bir iz görülmemektedir. Bunun yerine uygulanan tekniğin kapları halka şeklindeki ara parçalarla veya hatta herhangi bir mesafe koymadan üst üste istifleyip fırına koymak gibi görülmektedir. Halka ayaklı ve tamamı astarla kaplanmış düz açık kaplar üst üste konulmuştur. Pişirme işlemi sırasında iç ve dış yüzeyleri siyahlaşmıştır. Sadece kabın üstünde kaidenin bulunduğu merkez, halka kaidenin iç kısmı kırmızıya açıkta kalan kısımlar ise siyaha dönmüştür. Görünüşe göre, Bergama çömlekçileri bu işlemi MÖ 2. yüzyılda tesadüfi iki veya üç renkli kapların pişirilmesi sırasında gözlemlemiş ve dekoratif bir teknik olarak sürdürmeye karar vermişlerdir. Rotroff, Atina Agora'sında MÖ 4. yüzyıl sonu ve 3. yüzyıl başına tarihlenen bazı seramiklerin keskin siyah ve kırmızı (kontrastlı) iki renkli parçaların özellikle yaygın olduğuna değinmiştir[1389]. Erken dönemdeki Attika örnekleri göz önüne alındığında, bu tekniği bir Bergama yeniliği olarak ilan etmek zordur. Yine de Bergama olgusunun, Bergama çömlekçilerinin doğrudan gözlemlerinden kaynaklanan bağımsız bir gelişme olduğu öne sürülmektedir[1390]. Bikrom yüzey tasarımı genellikle "Knidian Cups'ın (Knidos Kaseleri)" karakteristik bir özelliği olarak vurgulanmaktadır. Ancak Kögler, Knidos kapları için seramiklerin kaliteli ve çok farklı astar rengi kullanıldığından bahsetmektedir[1391]. Mandel, Knidos çömlekçilerinin belirli, homojen bir

1388 Japp et. al. 2016: 307.
1389 Rotroff 1997: 11.
1390 Japp 2016: 307-308.
1391 Kögler 2010: 24–25.

renk yaratma niyetinde olmadıklarından söz etmektedir[1392]. Yine de Kögler'e göre Knidos'un ağırlıklı olarak Bergama kaplarını iki renkli ithal edilmesi dikkat çekicidir[1393].

Myndos'ta bu grubu temsil eden sadece bir örnek tespit edilmiştir. Hamur rengi 2,5 YR, 5/8 (red) kırmızı tonlarındadır. Yuvarlatılmış dudak kenarı, ağızdan gövdeye doğru daralan profil özelliği göstermektedir. Dış yüzeyde kiremit kırmızısı ve siyah, iç yüzeyde ise sadece kiremit kırmızısı parlak firnisli astar yer almaktadır. Bu örneğin üretim yerinin Bergama olduğu düşünülmektedir[1394]. Benzer örnekle karşılaştırıldığında Geç Helenistik Dönem'e tarihlenmesi mümkündür.

1.8.7. 3. Gri Hamurlu İçe Çekik Ağızlı Kâse (Kat. SRG-12)

MÖ 4. yüzyılın ikinci çeyreğine doğru ortaya çıkan ve Attika'da yaygın bir form olarak kullanılan içe çekik kaseler Yunan dünyasında ve atölyelerde yoğun bir üretim hâlindedir. Helenistik Dönemde genellikle yoğun bir şekilde kullanılan bu kap formları MÖ 5. yüzyıldan itibaren küçük, sağlam ve tek kulplu kâse örnekler olarak bilinmektedir. Helenistik seramik repertuvarının en eski formlarından birisi olan bu kaseler Myndos kazılarında yoğun olarak ele geçmiş ve MÖ 3. yüzyıl – MÖ 1. yüzyıl aralığına tarihlendirilmiştir. Bu tip kaselerin tamamı ya da yarı kısmı firnisli örnekleri de görülmektedir. MÖ 3. yüzyılın başlarından itibaren görülmeye başlayan bu varyasyon yerel üretimlerle birlikte yaygın bir şekilde varlığını sürdürmektedir[1395].

Bu sınıflandırma içerisine giren kaseler içerisinde kabın hemen hemen ½ isi korunmuş olması bakımından önemlidir. **Kat. SRG-12** numaralı Helenistik astarlı gri hamurlu kâse ağız parçası; basit, halka formlu kaide üzerinde bir sıra yatay çizgi görülmektedir. Dış yüzeyde yer yer koyu gri akıtma astar mevcuttur. Benzer örnekler Khios[1396], Sardis[1397] ve Smyrna[1398] kazılarında tespit edilmiştir. Benzer örneklerle karşılaştırdığımızda bu seramik parçasını MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür.

1.8.7. 4. Yuvarlatılmış Yivli Ağız Kenarlı Kâse (Kat. SRG-13-14)

Ağız kenarı dışta yuvarlatılmış, içe doğru meyilli cidara sahip kaselerdir. Myndos'ta bu tipe ait çok sayıda ağız ve gövde parçası tespit edilmiştir. **Kat. SRG-13** numaralı

1392 Mandel et al. 1996: 63.
1393 Kögler 2010: 24–25.
1394 Japp 2016: 315 Fig. 9.
1395 Ersoy 2020: 39.
1396 Anderson 1954: Fig. 18, 221.
1397 Rotroff-Oliver 2003: Plate 9. 43.
1398 Ersoy 2020: 191 Lev. 9. 44.

Helenistik astarlı kâse ağız parçası yuvarlatılmış dudak kısmı, dış kısımda bir sıra yatay çizgi yiv, ağızdan gövdeye doğru daralan form özelliği göstermektedir. Dış ve iç yüzeyde siyah astar yer almaktadır. Benzer diğer bir örnek ise **Kat. SRG-14** numaralı parçadır. Helenistik astarlı kâse ağız parçası, yuvarlatılmış ağız profili gövdeye doğru kavis yaparak daralmaktadır. İç ve dış yüzeyde koyu gri astar yer almaktadır. **Kat. SRG-13** numaralı parçaya göre gövde form olarak kavis yapmaktadır. Astar ve form özelliklerinden dolayı olasılıkla Helenistik Dönem'e tarihlenmektedir.

1.8.7. 4. 1. Kâse-Form 1 (Kat. SRG-15)

Myndos antik kenti kazı çalışmalarında bu form içerisinde tek örnek olması bakımından bu isimle sınıflandırılmıştır. **Kat. SRG-15** numaralı parçanın ağız çapı 13 cm'dir. Helenistik astarlı kâse ağız parçası yuvarlatılmış dudak kenarlı ve dudak altında kavis yaparak daralan gövde profil özelliği göstermektedir. Gövde üzerinde iki adet yiv yer almaktadır. İç ve dış yüzeyde koyu kahverengi astar mevcuttur. Bu formun benzerlerine Sparta[1399] ve Alabanda[1400] kazılarında rastlanılmış olup MÖ 2. yüzyılın 1. yarısına tarihlendirilmiştir. Benzer örnek göz önünde bulundurulduğunda Myndos buluntusunun da MÖ 2. yüzyılın 1. yarısına tarihlendiği düşünülmektedir.

1.8.7. 4.2. Kâse-Form 2 (Kat. SRG-16)

Form olarak megara kasesine (?) benzemektedir. Helenistik astarlı kâse yuvarlatılmış ağız kenarlı, gövdeye doğru bombe yaparak daralmaktadır. İç yüzeyde siyah, dış yüzeyde ise koyu kahverengi astar yer almaktadır. Benzer örnekler Phokaia kazılarında[1401] tespit edilmiş olup Helenistik Dönem'in tipik astar ve form özelliklerinden dolayı MÖ 3-2. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

1.8.7. 4. 3. Kâse-Form 3 (Kat. SRG-17)

Helenistik astarlı kâse ağız parçasının bir kısmı yandığı için astar zarar görmüştür. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmaktadır. Dış ve iç yüzeyde koyu kahverengi astar mevcuttur. Benzer örnekler Pergamon[1402], Phokaia[1403] ve Knidos

[1399] Bailey 1993: 238 Fig.11, no.123.
[1400] Temel 2015: 118 Kat. No. 6.
[1401] Civelek 2006: 193 Fig. 1a.
[1402] AvP XI, 1, no. 119, 122, 149, Taf. 64.
[1403] Civelek 2006: 193 Fig. 1. L.

kazılarında[1404] tespit edilmiştir. Benzer örneklerle karşılaştırma yapıldığında MÖ 3. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmektedir.

1.8.7. 4. 4. Kase-Form 4 (Kat. SRG-18)

Helenistik astarlı kâse ağız parçası yuvartılmış dışa çekik formdadır, ağız yapısı gövdeye doğru bombeli bir form özelliği göstermektedir. Gövde de çizgi yiv mevcuttur. Benzer örnek Tabae kazılarında[1405] tespit edilmiş olup yaklaşık MÖ 1. yüzyıla tarihlenmektedir. Bu bombeli form yapısı Helenistik Dönem'de görülen bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

*1.8.7. 5. **Pi Kulplu Kaseler (Kat. SRG-19-24)***

Helenistik Dönem'e tarihlenen diğer grup "Π kulplu" kâselerdir. Bu dönem içerisinde tüm Akdeniz Coğrafyası'nda yoğun olarak görülen bu kâse formlarının Batı Anadolu'daki en yaygın üretim merkezi Knidos antik kenti olarak bilinmektedir. İçki ve servis kabı olarak kullanılan bu kaseler, Helenistik ve Roma Dönemi boyunca Knidos'ta üretilen en popüler tip olmuştur. Bu kaseler Knidos'ta kazı yapılan alanlarda yoğun bir şekilde ele geçmiştir. Bazı merkezlerde Kos/Knidos kaseleri olarak adlandırılmaktadır. Kulplarının şeklinden dolayı "Pi kulplu kaseler" isimlendirmesi verilmiştir[1406]. Form özelliklerine bakıldığında keskin bir açıyla birbirinden ayrılarak iki bölümden oluşmaktadır. Halka kaideli kaselerin, üst kenar dudak kısmı keskin bir açı yaparak içe doğru döndürülmüştür. Alt bölüm ise konik bir şekilde aşağıya doğru daralmaktadır. Kâsenin tipik karakteristik özelliğini alan yatay kulplar, uç bölümde ilmek yaparak yukarı doğru yükselerek kulplar "Pi/Π" şeklini almaktadır. Hamur rengi Knidos'un kandillerinde de kullanılan mikalı, kireç tanecikli, turuncu açık kahve ve gri kildir[1407]. Kilin bünyesindeki kireç tanecikleri çoğu kez yüzeyde patlamalar yaparak, bazı örneklerde astarın pul pul dökülmesine sebep olmuştur. Kaselerin sadece iç ve dış kenar dudak kısmına astar uygulanmıştır. Nadiren Helenistik Dönemin dejenere olmuş siyah glazürü ile kaplanmıştır. Daha sık görülen metal orjini de gösterecek şekilde metalik grimsi bir astarla kaplanmasıdır. Ama yoğun olarak kullanılan bu kapların karakteristik özelliği olarak görülen astar özelliği ise içte ve dışta renk farklılığı, dış yüzeyde kırmızıdan kahverengiye, kırmızıdan kızıla ve gri renklere, renk dalgalandırılmasının oluşturulması ve alacalı görünümdür. Görülen diğer

[1404] Doksanaltı 2006: 699 Katalog no 922.
[1405] Gürtekin-Demir – Polat 2015: 125 No. 48.
[1406] Doksanaltı 2007: 8.
[1407] Doksanaltı 2003: 28; Doksanaltı 2007: 15 vd.; Kögler 2014: 61-64 pl. 20, 1-4.

bir astarlama özelliği ise dış yüzeyde kontrollü fırınlama ile elde edilen iki farklı rengin uygulanmasıdır. Kaselerde genellikle daldırma tekniği uygulanmaktadır. Daldırma ve damlatma tekniği birlikte kullanılmıştır. Kapların iç yüzeyleri düz bezemesiz bırakılmaktadır. Alt kısım ise bazen dikkatli ve kaliteli şekilde, çoğu kez de sarnıç örneklerinde olduğu üzere, dikkatsiz bir şekilde yapılmış palmet süslemeleri de görülmektedir. Palmet baskıların yanında çiçek şeklindeki rozet motifi de uygulanmaktadır. Bu seramiklerin Knidos'ta seramik atölyeleri mevki'nde yapılan kazı çalışmalarında bulunmaları MÖ 2. yüzyılda yaygın bir şekilde üretildiklerini düşündürmektedir. Knidos'ta dolgular ve sarnıç buluntuları ışığında söylenecek diğer bir unsur da Helenistik Dönem boyunca gergin ve keskin hatlara sahip olan formda herhangi bir değişiklik göstermemesidir. Bu dönemde kulplar gergin, uçtaki ilmek düzgün verilmiştir. Dudak kısmı alçak, çapı ise geniş bir özellik göstermektedir. Bu kaplar MS geç 1., erken 2. yüzyıla ait ve MS 2. yüzyıla ait dolgularda yaygın olarak bulunmuştur. Bu durum ise MS 2. yüzyıla dek yoğun bir şekilde görüldüğünü bizlere sunmaktadır. MS 1 ve 2. yüzyıla ait örneklerle, Helenistik örnekler karşılaştırıldığında formda bazı değişikliklerin olduğu gözlemlenmektedir. Roma Dönemi örneklerinde formdaki keskin hat kaybolmaktadır. Dudak ve alt kısmın daha dışbükey bir profil çizdiği görülmektedir. Ayrıca dudak kısmı yükselmiştir. Genişlik ise küçülmüştür. Diğer bir fark ise kulplardadır. Roma kaselerinde kulp ilmeği daha çok bastırılmıştır. Gergin hattını kaybetmiştir. Ayrıca bazı örneklerde dudak kısmı hafif bir "S" çizmiş ve alt kısma geçişte ise omurga yapmaktadır[1408].

Knidos atölyelerinin popüler olarak kullanılan bu formu Kuzey Afrika'dan, Doğu Akdeniz'e, Kıbrıs, İtalya ve Kıta Yunanistan'dan Güney Rusya, Karadeniz kıyılarına dek uzanan geniş bir coğrafyada kullanılmışlardır. Bu formun buluntu yoğunluğu Anadolu, özellikle Knidos'a yakın Ege kıyıları ve adalarda yoğun olarak rastlanılmaktadır. Kent için önemli bir ihraç ürünü olduğunu Knidos yakınlarında yer alan batığın kargosunda yer alan kaselerden dolayı söylemek mümkündür[1409].

Knidos'a özgü bir form olarak ihraç edildiği merkezlerden bazılarında yerel taklitleri yapılmasından dolayı diğer kentler tarafından da beğenildiği düşünülmektedir. Önemli bir seramik geleneğine sahip olan Atina'da, Knidos'un komşusu ve sıkı ilişkiler içinde olduğu Rodos, Pergamon, Ephesos ile kuzey Afrika merkezlerinden Benice'de bu formun yerel örnekleri üretilmiştir. Ayrıca MÖ 3.- 1. yüzyıllar arasında önemli ticari ilişki içinde olduğu

[1408] Doksanaltı 2003: 27-29.
[1409] Doksanaltı 2007: 12.

Pergamon'da Knidos kaseleri etkisiyle imal edilen kaseler Delos adasına çok sayıda ihraç edilmiştir[1410].

Myndos kazılarında da 6 adet "Π kulplu" kâse parçası ele geçmiş; hamur ve astar özelliklerine göre bazı seramiklerin ithal olduğu anlaşılmaktadır (**Kat. SRG-19-24**).

Kat. SRG-19, 20 ve 21 numaralı Helenistik astarlı, "Π kulplu" kasesine ait ağız ve kulp parçası korunmuştur. Pi kulplu kâseye ait tek kulp mevcuttur. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru dirsek yaparak daralmaktadır. İç ve dış yüzeyde siyah astar yer almaktadır. Yer yer aşınma mevcuttur. Hamur renginin siyah, kırmızımsı kahverengi astar olması ve form özelliklerinden dolayı, Knidos üretimi olduğu düşünülmektedir. Benzer örnekler Ephesos[1411], Knidos[1412] ve Priene[1413] antik kentinde tespit edilmiştir. Myndos buluntusunu benzer örneklerden yola çıkılarak MÖ 2 - 1. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür.

Bu örneklerden farklı olarak hamur renginin gri olduğu **Kat. SRG-22** numaralı Helenistik astarlı, pi kulplu, ağız+kulp parçası, yuvarlatılmış ağız profiline sahiptir. Tek kulpu korunmuştur. Dış yüzeyde koyu gri astar yer almaktadır. Hamur ve astar rengi bakımından benzer örnekler Knidos antik kentinde tespit edilmiştir[1414]. Bu tip gri hamurlu örneklerin Knidos üretimi olduğu düşünülmektedir. MÖ 2-1. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Kat. SRG-23 numaralı Pi kulplu kâseye ait ağız parçasıdır. Yuvarlatılmış ağızlı gövdeye doğru dirsek yaparak daralmaktadır. İç yüzeyde koyu gri, dış yüzeyde ise koyu kahverengi astar yer almaktadır. Yuvarlatılmış dudak kenarı gövdeye doğru düz inerek keskin bir dirsek yapmaktadır. Kulp kısmı korunmamıştır ancak profil form özelliğinden dolayı kâsenin pi kulplu olduğu düşünülmektedir. Form ve astar özelliklerinden dolayı olasılıkla Knidos üretimi kaplarla benzerlik göstermekte olup MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmektedir[1415].

Son olarak diğer bir örnek ise **Kat. SRG-24** numaralı Helenistik astarlı, Pi kulplu kâse, ağız+kulp parçasına ait tek bir kulp korunmuştur. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru dirsek yaparak daralmaktadır. İç ve dış yüzeyde aşınmış açık kahverengi astar mevcuttur. Hamur, astar rengi ve form özellikleri bakımından Ephesos üretimi olduğu

1410 Doksanaltı 2007: 12.
1411 Meriç 2002: 29 Taf. 3 K28.
1412 Doksanaltı 2003: 27; Doksanaltı 2007: 14 Lev. 1; Kögler 2010: Abb. 8 D. 4.
1413 Fenn 2016: Taf. 28. A161.
1414 Doksanaltı 2003: 27; Doksanaltı 2007: 14 Lev. 1.
1415 Doksanaltı 2006: K17.

düşünülmektedir[1416]. Benzer örnek Priene kazılarında[1417] tespit edilmiş olup MÖ 1. yüzyıla tarihkendirilmektedir.

1.8.7. 6. ***Bağış / Adak Kasesi (Kat. SRG-25)***

Fenn tarafından, mutfak ve depolama kabı olarak adlandırılan bu örnek bağış kasesi olarak sınıflandırılmıştır[1418]. Bu kaplar genel olarak astarsız üretilmekte olup kaba seramik olarak da tasnif edilebilmektedir. Kaseler ne kadar küçük yapılmışsa ayakları o kadar kalın ve özensiz yapılmıştır[1419]. **Kat. SRG-25** yuvarlatılmış dışa çekik ağız formlu, girinti yapan gövde yapısı daralmakta, küçük hacimli bir kaptır. İçte ve dışta siyah-kahverengi aşınmış astar yer almaktadır.

Bu kap örnekleri Lesbos Mytilene Kore kutsal alanında[1420] ve Priene'de ise Athena Polias tapınağında[1421] yapılan kazı çalışmalarında tespit edilmiştir. Letoon'dan ele geçen kâse örneğinin, dışa açılan dudak ve konik gövde profili bulunmaktadır. Git gide daralan gövde keskin bir profille yüksek kaideye bağlanmaktadır. Genel olarak kutsal alanlarda bulunduğu için bu isimlendirmeyi almaktadır. Benzer örnekler Korinth[1422], Pergamon[1423], Ephesos[1424], Atina[1425], Didyma[1426], Phokaia[1427] ve Priene kazılarında[1428] ele geçmiştir. Referanslardan yola çıkılarak Myndos buluntusunu MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür[1429].

1.8.7. 7. ***Helenistik Astarlı, İçe Çekik Ağızlı Tabak (Kat. SRFa-1-3*****)**

Yuvarlatılmış ağız kenarlı tabaklar Atina Agorası'nda MÖ 5. yüzyıl sonundan itibaren kullanılmıştır[1430]. Erken Helenistik Dönem ile Attika dışında da yaygın hâle gelmiştir[1431]. Myndos'ta ele geçen seramik buluntular içerisinde Helenistik astarlı, içe çekik ağızlı tabaklar yoğun bir şekilde görülmektedir. Bu tabaklar için genellikle çift daldırma

1416 Fenn 2016: 66.
1417 Fenn 2016: Taf. 80 B178.
1418 Fenn 2016:80. Detaylı örnekleri için bk. Fenn 2016: Taf. 47 A334-342.
1419 Fenn 2016: A342.
1420 Williams - Tole 1990: 100 Taf. 60 a.b.
1421 Fenn 2016: 11.
1422 Edwards 1975: Pl. 3, Fig. 74.
1423 Meyer-Schlichtmann 1988: 223, Taf. 12, 139 N 15a.
1424 Mitsopoulos-Leon 1991b: 19 vd. Taf. 6, A31.
1425 Rotroff 1997: Fig. 59, 890.
1426 Wintermeyer 2004: Taf. 251-266, 255, 331, Typ Sch 2. 21.
1427 Civelek 2006: 195 Fig. 4.l.
1428 Fenn 2016: Taf.47 A 336.
1429 Meyer-Schlichtmann 1988: 223, Taf. 12, 139 N 15a; Rotroff 1997: Fig. 59, 890.
1430 Sparkes-Talcott 1970: Res. 10, no. 1046-105.
1431 Rotroff 1997: 142; Şahin 2014b: 147.

yöntemiyle astarlama işlemi yapılmıştır. Astar kabın üzerine eşit ölçüde dağılmadığı için tabakların içerisinde koyu renk kalın astar bulunurken, tabakların dışında kahverengiden kırmızıya giden farklı astar renklerinin olduğu görülmektedir. Bu örneklerin astar ve hamur özelliklerinin Atina'daki örnekler kadar kaliteli olmaması sebebiyle (yerel) siyah-kırmızı astarlı seramikler oldukları da düşünülmektedir. **Kat. SRFa-1** numaralı tabakta Helenistik astarlı, tabak kaide parçası ağız ve kaide bölümünün büyük bir kısmı korunduğu için önemlidir. Yuvarlatılmış dudak profili içe çekik gövdeye doğru daralmaktadır. Geniş yüksek halka kaide yer almaktadır. İç yüzeyde kahverengi ve siyah astar, dış yüzeyde ise yer yer siyah akıtma astar mevcuttur. Benzer örnekler Knidos[1432] antik kenti kazılarında tespit edilmiş olup MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilmektedir. **Kat. SRFa-2** Helenistik astarlı, tabak, ağız parçası yuvarlatılmış ağız profili içe çekik, gövdeye doğru daralmaktadır. İç yüzeyde açık kahverengi akıtma astar yer almaktadır. Dış yüzeyde herhangi bir astar görülmemektedir. Benzer örnek Knidos kazılarında[1433] tespit edilmiştir. Bundan dolayı bu parçayı MÖ 3.-2. yüzyıla vermek mümkündür. Diğer bir örnek ise **Kat. SRFa-3** numaralı yuvarlatılmış içe çekik ağız profilli tabak, form olarak gövdeye doğru daralmaktadır. Bu tabaklar aynı zamanda "Tabak, Katlamalı kenarlı, Helenistik Tip-Ağız kenarı yuvarlak" olarak da adlandırılmaktadır[1434]. İç ve dış yüzeyde koyu kahverengi astar yer almaktadır. Attika kökenli Helenistik Dönem'de çok yaygın üretimi olan bu tabakların benzerleri; Tarsus[1435], Samaria[1436], Pergamon[1437], Ephesos[1438], Atina Agorası[1439], Xsanthos[1440], Didyma[1441], Nagidos[1442], Patara[1443], Limyra[1444] Ephesos[1445] ve Letoon'da[1446] tespit edilmiştir. Benzer örneklerle karşılaştırıldığında bu seramikler MÖ 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmektedir.

1432 Doksanaltı 2006: 700 no: 948; Kögler 2010: 461 E.68. Abb. 20.
1433 Doksanaltı 2006: K23, 969 No. 943.
1434 Doksanaltı 2006: K23, 969 No. 943.
1435 Jones 1950: Fig. 178, d-f, fig. 179, 34, 36, 38.
1436 Crowfoot 1957: Fig. 51, 5, 7-8.
1437 Schäefer 1968: Taf. 1, C2.
1438 Mitsopoulos-Leon 1991b: Taf. 26, A55.
1439 Rotroff 1997: 142-145, Fig. 47, 661.
1440 Pellegrino 2003: 220, Fig. 8, Kat. No. 10; Pellegrino 2004: 131, Fig. 13, 4.
1441 Wintermeyer 2004: Taf. 251-266, 255, 331, Typ Te 4. 16.
1442 Durukan – Körsulu 2007: 205, Res. 90.
1443 Işın 2007: 139, Fig.2; Dündar – Rauh 2017: 535 vd.; Işın 2008: Abb. 39, Fig. 4.
1444 Marksteiner et al. 2007: Taf. 16, B. 10.
1445 Mitsopoulos-Leon 1991b: Taf. 26, A55.
1446 Özdilek 2019b: 274 Fig. 10.

1.8.7. 8. ***Helenistik Astarlı, Dışa Çekik Ağızlı Tabak-Balık Tabakları (Kat. SRFa-4-5)***

Balıkların yenmesinde özel bir tabak türü olan bu tabaklar iç kısmında balık desenleri olmasından dolayı bu ismi almışlardır[1447]. Ağız çapları genellikle 20-25 cm arasında değişmektedir. Normal tabaklara göre farklı olarak tondo kısmında hafif derin hazne yer almaktadır ve bu haznenin işlevi sos ya da balık yağının akması için yapılmış bir çukurdur[1448]. Tabağın içerisinde iç alanda balık figürleri ve deniz canlıları ile betimlenen örneklerin yanı sıra siyah boyalı örnekleri de görülmektedir[1449].

Formun siyah firnisli örnekleri MÖ 4. yüzyıldan önce başlayıp Helenistik Dönem boyunca devam etmiştir. Myndos gibi bir liman kentinde doğal olarak çok sayıda ve çeşitli formlarda örneklerine rastlanılan balık tabakları genellikle siyah / basit firnisli ve siyah astarlı örneklerden oluşmaktadır. MÖ 4. yüzyıl örneklerinde olduğu gibi sıklıkla rezerve bırakılmış bant dekorasyonu dikkat çekmektedir[1450].

Crowfoot, bu tip balık tabaklarının düz dudak tablalı kâselerle benzerlik gösterdiğini belirtmiş ve Samaria'dan tiplerin olasılıkla MÖ 2. yüzyıla ait olabileceklerini önermiştir. Ayrıca Attika'nın dışa çekik ağızlı kâselerinin yerel taklitleri olabileceğini de ileri sürmüştür. **Kat. SRFa-4** numaralı yuvarlatılmış tabak dışa çekik çentikli ağız, iç yüzeyde girinti yiv, gövdeye doğru daralmaktadır. İç ve dış yüzeyde akıtma koyu kahverengi astar yer almaktadır. Benzer örnekler Kappadokia-Komanası[1451] ve Priene'de[1452] bulunmuştur. Bu örneklerle karşılaştırıldığında MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür. **Kat. SRFa-5** numaralı balık tabağına ait olabilecek kaide parçası da buluntular arasındadır. Geniş halka kaide, gövde kısmına doğru yükselmektedir. Tondo kısmında çember şeklinde girinti ve dış yüzeyde dört adet çizgi yiv mevcuttur. İç ve dış yüzeyde siyah astar görülmektedir. Benzer kaide parçası Priene kazılarında[1453] tespit edilmiş olup Myndos örneğinin ise yaklaşık olarak MÖ 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlenebileceği düşünülmektedir.

1447 Delemen - Çokay-Kepçe 2009: 4.
1448 Balık tabağı örnekleri için bk. Rottroff 1997: 146.
1449 Akkurnaz 2016: 132.
1450 Ersoy 2020: 50.
1451 Körsulu 2014: 111 Fig. 53, 53a.
1452 Mert 2016: 412 Fig. 20 PR 14 K007.
1453 Fenn 2016: Taf. 40 271. Balık tabakları ile ilgili tipoloji için bk. Crowfoot vd. 1957: 221, Fig. 1-16.

1.8.7. 9. ***Ephesos Üretimi Dik Ağızlı Tabaklar (Kat. SRFa-6)***

Bergama Sigillatasıyla ilişkili bir form olmasına rağmen, bu tabaklar Ionialılar tarafından düşünülmüştür. Ephesos üretimi olan dik ağızlı tabakların ağız kısmı kıvrık dışa çekik bir formdadır. Bu tip tabaklar Geç Helenistik Dönem'de görülmektedir[1454]. Genellikle "Efes Helenistik Astarlı Seramikler" olarak da adlandırılmaktadır. Bu tabaklar, MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısında geç dönem tabak örneklerinde kalın ağız yapısı görülürken, MÖ 1. yüzyıl boyunca geniş ağız yapısı Erken İmparatorluk Dönemi'ne kadar devam etmektedir. Karakteristik özellik bakımından her iki tarafta kalınlaştırılmış dıştan hafif dışbükey olan ve çoğunlukla dik açılarla cidar kalınlığından açıkça ayrılmaktadır. Kenarın üzerinde iki adet yiv vardır. Bu tip tabaklar, Ephesos çevresinde batıda Delos, kuzeyde Smyrna doğuda Metropolis ve Lydia'da Philadelphia'da görülmektedir[1455]. Bu tip tabakların bulunması Geç Helenistik Dönem'de, Myndos'a ihraç edildiğini açık bir şekilde göstermektedir.

Kat. SRF-6 nolu ağız parçası yuvarlatılmış dik ağızlı tabak kenarı, mantar ağızlı bir formdadır. Dışa çekik, dış yüzeyde iki adet yiv mevcuttur. İç ve dış yüzeyde yer yer siyah astar yer almaktadır[1456]. Benzer örnekler Ephesos[1457] ve Priene kazılarında[1458] tespit edilmiş olup Geç Helenistik Dönem'e tarihlendirilmektedir.

1.8.7. 9. 1. ***Form 1- Yüksek Ağız Kenarlı Geniş Tabak (Kat. SRFa-7)***

Myndos Kazısı kapları içerisinde servis tabakları sınıfında tanımlanan bu kap tipi genel görünümü ile dik, hafif dışa dönük yüksek ağız kenarlı geniş tabaklardan oluşmaktadır. Bu grup içerisinde değerlendirilen geniş tabakların kenar yükseklikleri genelde 2,5 cm ile 3 cm arasında değişmektedir. Bu tip tabaklar Ephesos siyah astarlı tabakları ile form olarak büyük benzerlik göstermektedir. Ephesos örneklerinde yüksek kenarlı büyük tabakların çapları genellikle 26 ile 38 cm arasında değişmektedir ve MÖ 2-1. yüzyıllardan başlayarak, Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar kullanımda kalmaya devam etmişlerdir[1459]. **Kat. SRFa-7** numaralı Helenistik astarlı, tabak(?), ağız parçası yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru düz bir formdadır. İç ve dış yüzeyde siyah astar mevcuttur. Hamur rengi kahverengi'dir. Ayrıca katkı maddesi olarak ise orta miktarda kum ve kalker kullanılmıştır. Siyah renk astarıyla Ephesos örnekleri ile benzerlik göstermektedir.

1454 Fenn 2016: 74.
1455 Fenn 2016: 73-74.
1456 Fenn 2016: 74.
1457 Mitpoulos-Leon 1991: 23 Kat. A 56. A 59 Taf. 11.
1458 Fenn 2016: 333 Taf. 42 A289.
1459 Rogl 2004: 212.

Benzer örnekler Tarsus-Gözlükule[1460], Samaria[1461], Laodikeia[1462], Priene[1463] ve Kurul Kalesi'nde[1464] tespit edilmiştir. Karşılaştırma yapıldığında bu tabak parçasını MÖ 150-130 yıllarına tarihlendirilmesi mümkündür.

1.8.7. 10. ***Çeşitli Kap Formlarına Ait Kaide Parçaları***

Tabak/Kase'ye ait olabilecek kaide parçaları bu başlık altında değerlendirilmiştir. Yoğun miktarda tespit edilen kaide parçaları astar özelliklerinden dolayı olasılıkla Helenistik Dönem'e tarihlendirilmektedir. Benzer örnekler birçok kazıda tespit edilmiştir[1465]. Ele geçen kâse kaidelerinin kırılma noktalarından ötürü tam profilini takip etmek mümkün değildir. Bu nedenle söz konusu kaide parçalarının içe çekik ağızlı kaseler veya dışa çekik ağızlı kaselere ait olup olmadığına dair net bir saptama yapılamamış, bu parçaların her iki forma ait kaideler olabileceği şeklinde bir değerlendirme yapılmıştır. Kaideler üzerinde yer alan bezemeler sıklıkla tek sıra, çift sıra, üç sıra halinde veya rulet bezeme bandı ve palmet baskı şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Myndos'ta bulunan ve çeşitli açık kap formlarına ait olabilecek 33 kaide parçası alçak halka kaide formundadır. Burada incelenen kaide parçaları kronolojik bir düzende sıralanamamakla birlikte ait olduğu form ise kesin olarak bilinmemektedir.

1.8.7. 10.1. ***Alçak Kaideli Kâse, Tabak, Kâse/Tabak (Kat. SRGa-1-33)***

Myndos kazılarında farklı hamur rengi ve tipte kaide tespit edilmiştir. Bu kaideler halka ve yüksek kaide olarak iki ayrı grup içerisinde değerlendirilmektedir. Tabak, kâse, tabak ya da kâse olarak sınıflandırılmıştır.

Seramiklerle ilgili çalışmalar incelendiğinde genelde kaselerin dudak yapılarına göre gruplandırıldığı görülmektedir. Fakat ele geçen örneklerin dudak kısmının kırık olması nedeniyle tarihleme konusunda kaide kısmından yararlanacağımızdan bu ad altında toplanmıştır. Myndos kazılarında bu forma ait **Kat. SRGa-1-33** katalog nolu kaseler bulunmuştur. Alçak ve silindirik kaide üzerinde genişleyerek dışbükey yükselen bir form özelliği göstermektedir. Kil ve astar rengi olarak kırmızı ve kırmızının tonlarındadır. Bu dönemde daldırma tekniğinde yapılan astar daha ekonomik şekilde kullanılmıştır. Görülen renk dalgalanmaları ise bu renkten kaynaklanmaktadır. Bu dönemde görülen kaplarda

[1460] Jones 1950: 239, Fig. 190, A.
[1461] Kenyon 1957: Fig. 68, 10-11.
[1462] Duman 2010: 85-86; Lev. XXII, D21-D25.
[1463] Mert 2016: 414 Fig. 22, No. 67.
[1464] Yorulmaz 2019: 219 Katalog No: 56.
[1465] Civelek 2006: 189 Fig. 4.

genellikle bezeme unsuru olarak rulet, yiv ya da damgalama tekniğinde yapılan geometrik ve bitkisel bezemeler kullanılmıştır[1466].

1.8.7. 10.1. 1. ***Form 1 (Kat. SRGa-1-3)***

Kat. SRGa-1-2-3 hamur renkleri 2,5 YR, 5/4 (reddish brown), 2.5 YR, 6/8 (light red) arasında değişmektedir. Kâse/tabak kaide parçasının üzerinde Helenistik akıtma astarlı, tondo'nun iç kısmında parmak izi yer alabilmektedir. Akıtma astar çift renkli koyu ya da açık kahverengi olabilmektedir. Alçak halka kaideli ayrıca iç ve dış yüzeyde akıtma kahverengi astar yer almaktadır. Benzer örnekler Daskleion[1467] ve Yukarı Ova-Ceyhan Ovası'nda[1468] tespit edilmiştir. Bu kaide formları MÖ 3.-2. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

1.8.7. 10.1. 2. ***Form 2 (Kat. SRGa-4-7)***

Kat. SRGa-4, 5, 6 ve 7 numaralı kaide parçalarının hamur renkleri olarak 5 YR, 6/6 (reddish yellow), 5 YR, 7/6 (reddish yellow), 5 YR, 6/8 (reddish yellow)-5 YR, 6/1 (gray), 7,5 YR, 5/6 (strong brown), 2.5 YR, 5/6 (yellowish red), 2.5 YR, 5/1 (gray) görülmektedir. Açık ve koyu kahverengi, kiremit rengi, siyah gibi renkler akıtma astar olarak kullanılmıştır. Astar ve form özellikleri bakımından Helenistik Dönem özellikleri taşımaktadır. **Kat. SRGa-4** numaralı geniş halka kaidenin tabak formuna ait olduğu düşünülmektedir. Yukarı doğru genişleyen gövde profili, iç ve dış yüzeyde siyah akıtma astar mevcuttur. Helenistik Dönem'e ait astar yapısı ve form özellikleri bakımından da Knidos kazısı[1469] örnekleriyle karşılaştırma yapıldığında MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür. **Kat. SRGa-5** numaralı kaide parçası da **Kat. SRGa-4** numaralı parça ile benzerlik göstermektedir. Benzer örnekler sayesinde bu parçanın da MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür[1470]. Son olarak **Kat. SRGa-6, 7** numaralı parça da basit, halka formlu tabak kaide parçası üzerinde bir sıra yatay çizgi yer almaktadır. İçte kahverengi astar, dış yüzeyde ise akıtma açık kahverengi astar görülmektedir. Benzer form ve astar özellikleri Korinth[1471], Atina Agorası[1472], Phokaia[1473] ve Knidos kazılarında[1474] tespit edilmiş olup MÖ 250-150 yılları arasına tarihlendirilmektedir.

1466 Güneş 2008: 36.
1467 Bulut 2007: 82, no. 5, şek. 9.
1468 Özdemir 2008: 144 No. 64.
1469 Doksanaltı 2016: 1256 K22.
1470 Doksanaltı 2006: 700 no: 961.
1471 Edwards 1975: 31, no 30, 32, levha 2.
1472 Rotroff 1997: 163, no 1020- 21, figür 63.
1473 Civelek 2006: 194 3j.
1474 Doksanaltı 2006: 234 K20a.

1.8.7. 10.1.3. ***Form 3 (Kat. SRGa-8-11)***

Kat. SRGa-8 – 11 numaralı buluntular ise tabak/kase'ye ait olabilecek kaide parçalarıdır. Hamur renkleri; 7,5 YR, 5/6 (strong brown), 2.5 YR, 5/6 (yellowish red), 2.5 YR, 5/1 (gray) ve 2.5 YR, 5/8 (red)'dir.

Kat. SRGa-8 ve 9 numaralı Helenistik astarlı basit halka kaide parçaları'dır. İç yüzeyde siyah, dış yüzeyde ise akıtma siyah astar mevcuttur. Bu parçanın Helenistik Dönem'e tarihlendiği düşünülmektedir. **Kat. SRGa-10** numaralı kaide parçası basit, halka formludur. Üzerinde bir sıra yatay çizgi yer almaktadır. İç yüzeyde siyah ve dış yüzeyde ise kalker tabakası mevcuttur. Benzer kaide tipleri Knidos[1475] antik kentinde tespit edilmiş olup MÖ 3. yüzyıla tarihlenmektedir.

Kat. SRGa-11 numaralı alçak halka tipli kaide parçası basit, halka formludur. Üzerinde bir sıra yatay çizgi bezeme yer almaktadır. Kabın iç ve dış ağız kenarında aşınmış koyu kahverengi akıtma astar görülmektedir. Kabın yüzeyinde ise az miktarda kalker tabakası yer almaktadır. Benzer örnekler Metropolis[1476], Atina Agorası[1477], Nagidos[1478] ve Yukarı Ova-Ceyhan Ovası'nda[1479] tespit edilmiştir. Benzer örneklerden yola çıkılarak bu kaide parçasının MÖ 3.-2. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür.

1.8.7. 10.1.4. ***Form 4***

1.8.7. 10.1.4. 1. ***Baskı Bezmeli Tabak Kaideleri (Kat. SRGa-12-16)***

Kat. SRGa-12 numaralı Helenistik astarlı, tabak, kaide parçası geniş halka formludur. Gövde kısmına doğru yükselmektedir. Hamur rengi 2.5 YR, 6/6 (light red)'dir. Tondo üzerinde rulet baskı görülmektedir. İç ve dış yüzeyde yer yer aşınmış koyu kahverengi astar mevcuttur. Benzer örnekler Smyrna kazılarında[1480] tespit edilmiş olup yaklaşık olarak MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Kat. SRGa-13 numaralı Helenistik astarlı halka formlu tabak kaidesinin tondo kısmında palmet deseni yer almaktadır. Hamur rengi 7,5 YR, 7/6 (reddish yellow)'dir. İç

[1475] Doksanaltı 2006: 700 no: 961.
[1476] Gürler 1994: 135 136 çiz. 5 no. 6.
[1477] Rotroff 1997: Res. 63, 993-125.
[1478] Körsulu 2006: 31, 110, no. 51.
[1479] Özdemir 2008: 147 No. 67.
[1480] Ersoy 2020: 45 Lev. 12. 59.

yüzeyde aşınmış kahverengi astar yer almaktadır. Benzer örnekler Prytaneion[1481] ve Side kazılarında[1482] tespit edilmiş olup MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Kat. SRGa-14 numaralı tabak kaide parçası geniş halka kaide gövde kısmına doğru yükselmektedir. Tondo kısmında palmet motifi (?) görülmektedir. İç yüzeyde siyah, dış yüzeyde ise koyu kahverengi akıtma astar izleri görülmektedir. Hamur rengi 2,5 YR, 5/6 (red)'dir. Benzer örnekler Prytaneion[1483] ve Side kazılarında[1484] tespit edilmiş olup MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Kat. SRGa-15 numaralı Helenistik astarlı, tabak, kaide parçası geniş düz formdadır. Hamur rengi 10 YR, 5/2 (grayish brown)'dir. Kaideden gövdeye geçiş tabak olmasından dolayı düz bir profil özelliği göstermektedir. Tondo kısmında aralıklar halinde rulet bezeme görülmektedir. İç ve dış yüzeyde yer yer siyah ve kahverengi astar yer almaktadır. Benzer örnekler Parion kentinde[1485] tespit edilmiş olup MÖ 3. yüzyılın 3. çeyreğine tarihlendirilmektedir.

Kat. SRGa-16 Helenistik astarlı, tabak, kaide parçası geniş düz formdadır. Tondo kısmında aralıklar halinde çizgi bezeme yer almaktadır. Hamur rengi 7.5 YR, 7/6 (reddish yellow)'dir. İçte ve dışta kahverengi astar mevcuttur. Form ve astar özelliklerinden dolayı bu tabak kaide parçasının da Helenistik Dönem'e tarihlendirilmesi mümkündür.

1.8.7. 10.1.5. ***Form 5 (Kat. SRGa-17-18)***

Kat. SRGa-17 ve 18 numaralı Helenistik astarlı tabak kaide parçası geniş halka formludur. Kaide gövde kısmına doğru yükselmektedir. Tondo üzerinde bir adet çizgi yiv görülmektedir. İç ve dış yüzeyde siyah astar yer yer aşınmıştır. Hamur rengi 2.5 YR, 5/6 (red)'dir. Benzer örnekler Priene kazılarında tespit edilmiş[1486] olup MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

1481 Mitsopoulos – Leon 1991a: Taf. 13, A65.
1482 Alanyalı 2013: Çiz. 4, Sd. TT.12 K48/12/18.
1483 Mitsopoulos – Leon 1991a: Taf. 13, A65.
1484 Alanyalı 2013: Çiz. 4, Sd. TT.12 K48/12/18.
1485 Fırat 2018: 214 Kat. No. 278.
1486 Mert 2016: 412 Fig. 20 No. PR14 K015.

1.8.7. 10.1.6. ***Form 6 (Kat. SRGa-19-22)***

Kat. SRGa-19 numaralı Helenistik Astarlı tabak kaide parçasıdır. Hamur rengi basit halka kaide ve yukarı doğru genişleyen gövde profil özelliği göstermektedir. İç ve dış yüzeyde açık kahverengi ve siyah akıtma astar mevcuttur. Benzer örnek Parion kazılarında[1487] tespit edilmiş olup MÖ 3. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirilmektedir. Bu buluntu ışığında Myndos'ta tespit edilen örneğin bu tarih aralığına verilmesi mümkündür. Diğer bir örnek ise Kat. **SRGa-20** numaralı Helenistik astarlı, tabak, kaide parçasıdır. Basit halka kaide formlu ve yukarı doğru genişleyen gövde profil özelliği göstermektedir. Gövdeye geçişte iki sıra girinti vardır. İç yüzeyde ise koyu gri astar mevcuttur. Dış yüzeyde yoğun kalker tabakası görülmektedir. Benzer örnekler Priene[1488], Ephesos[1489] ve Yukarı Ova-Ceyhan Ovası'nda[1490] tespit edilmiş olup Myndos buluntusunu da MÖ 2. yüzyıla tarihlenmesi muhtemeldir.

Diğer bir benzer örnek ise **Kat. SRGa-21** nolu Helenistik astarlı tabak kaide parçasının hamur rengi 7.5 YR, 5/1 (gray) dir. Basit halka kaide ve yukarı doğru genişleyen gövde profil özelliği göstermektedir. İç yüzeyde siyah astar mevcuttur. Benzer örnek Parion kazılarında[1491] tespit edilmiş olup MÖ 2. yüzyıl 2. çeyreği'ne tarihlenmektedir. Buluntu ışığında Myndos'ta tespit edilen seramik parçasını MÖ 2. yüzyıl civarına vermemiz mümkündür.

Kat. SRGa-22 nolu kaide parçası Helenistik astarlı, tabak, kaide parçası basit halka kaide ve yukarı doğru genişleyen gövde profili göstermektedir. İç yüzeyde koyu gri astar mevcuttur. Hamur rengi 2.5 YR 6/6 (light red)'dir. Benzer örnekler Knidos[1492], Kyzikos[1493] ve Parion antik kentinde[1494] tespit edilmiş olup MÖ 2. yüzyıl sonları MÖ. 1. yüzyıl başları'na tarihlenmektedir.

1.8.7. 10.1.7. ***Form 7 (Kat. SRGa-23)***

Kat. SRGa-23 numaralı Helenistik astarlı, tabak, kaide parçası, basit halka formlu ve yukarı doğru genişleyen gövde profil özelliği göstermektedir. İç yüzeyde açık kahverengi,

1487 Fırat 2018: 209 Kat. No: 267.
1488 Mert 2016: 412 Fig. 20 No. PR14 K014.
1489 Mitsopoulos-Leon, V. 1991: 26-27, no. A22, A27, lev. 6.
1490 Özdemir 2008: 146 No. 66.
1491 Fırat 2018: 210 Kat. No. 269.
1492 Doksanaltı 2006: 341 K 92.
1493 Güneş 2008: 89 Kat. No. 24.
1494 Fırat 2018: 210 Kat. No. 269.

dış yüzde ise akıtma astar görülmektedir. Hamur rengi 2.5 YR, 5/6 (red)'dir. Benzer örnekler Knidos[1495] antik kentinde tespit edilmiş olup MÖ 3.-2. yüzyıla tarihlenmektedir.

1.8.7. 10.1.8. ***Form 8 (Kat. SRGa-24)***

Diğer formlardan farklı olarak **Kat. SRGa-24** zemine paralel bir özellik göstermektedir. Tabak kaide parçası gövdeye doğru genişleyen formdadır. Hamur rengi 2,5 YR, 5/4 (reddish brown)'dir. Çapı yaklaşık 13 cm genişliğindedir. İç ve dış yüzeyde açık kahverengi astar özelliği göstermektedir. Helenistik Dönem'e tarihlendiği düşünülmektedir.

1.8.7. 10.1.9. ***Form 9 (Kat. SRGa-25)***

Kat. SRGa-25 numaralı Helenistik astarlı kâse/tabak'a ait olabilecek basit halka kaide, yukarı doğru genişleyen gövde profil özelliği göstermektedir. Kaide kısmında iki sıra yiv yer almaktadır. İç ve dış yüzeyde açık kahverengi astar mevcuttur. Hamur rengi 5 YR, 5/6 (yellowish red)'dir. Çapı 7 cm civarındadır. Benzer örnekler Priene kazılarında[1496] tespit edilmiş olup MÖ 1. yüzyıla tarihlendiği düşünülmektedir.

1.8.7. 10.1.10. ***Form 10 (Kat. SRGa-26)***

Kat. SRGa-26 Helenistik astarlı, kâse/tabak'a ait olabilecek basit halka kaide, yukarı doğru genişleyen gövde profil özelliği göstermektedir. İç yüzeyde açık kahverengi astar yer almaktadır. Hamur rengi 2.5 Y, 3/1 (very dark gray)'dir. Benzer örnekler Priene kazılarında[1497] tespit edilmiş olup MÖ 150-130 yıllarına tarihlenmektedir. Buluntular ışığında Myndos'ta tespit edilen kaide parçasını MÖ 1. yüzyıla vermemiz mümkündür.

1.8.7. 10.1.11. ***Form 11 (Kat. SRGa-27)***

Kat. SRGa-27 numaralı kâse, kaide parçası, basit, halka formludur. Sivri kaide üzerinde bir sıra yatay çizgi yer almaktadır. Parçanın yüzeyinde yer yer kalker tabakası görülmektedir. İç yüzeyde çizgi yiv mevcuttur. İçte mat siyah, ortada daha açık bir daire etrafında daha koyu siyah astar görülmektedir. Dış yüzey astarsız ve kalkerden kaynaklı kaide kısmı aşınmıştır. Bu kaide parçasının olasılıkla Ephesos (?) üretimi olabileceği düşünülmektedir. Hamur rengi 2.5 YR, 5/6 (red)- 2.5 YR, 4/1 (dark reddish gray)'dir.

[1495] Doksanaltı 2006: 1197 K73a.
[1496] Fenn 2016: 329 Taf. 40.264.
[1497] Mert 2016: 413 34 PR 99 K 360.

Benzer örnekler Priene kazılarında[1498] tespit edilmiş olup MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür.

1.8.7. 10.1.12. ***Form 12 (Kat. SRGa-28)***

Kat. SRGa-28 numaralı kaide ise Helenistik Dönem'de sık rastlanılan bir tiptir. Geniş yüksek halka kaidenin tondo kısmında koyu kahverengi ve siyah astar yer almaktadır. Benzer örnekler Knidos kazılarında[1499] tespit edilmiş olup Myndos örneğini de MÖ 2.-1. yüzyıl aralığına tarihlendirilmektedir.

1.8.7. 10.1.13. ***Form 13 (Kat. SRGa-29-31)***

Kat. SRGa-29 Helenistik astarlı, kâse/tabak kaide parçasıdır. Basit, halka formlu sivri kaide üzerinde bir sıra yatay çizgi yer almaktadır. Parçanın yüzeyinde yer yer kalker tabakası mevcuttur. İç yüzeyde siyah astar, dış yüzeyde ise siyah akıtma astar mevcuttur. İç yüzeyde siyah, dış yüzeyde ise akıtma siyah astar görülmektedir. Phokaia kazılarında[1500] benzer örnekler tespit edilmiş olup MÖ 3.-2. yüzyıla tarihlendirilmektedir. **Kat. SRGa-30** numaralı Helenistik astarlı, kâse kaide parçası geniş yüksek halka formludur. Yukarı doğru genişleyen gövde profil özelliği göstermektedir. Tondo kısmında küçük delik ve iç yüzeyde siyah astar yer almaktadır. Form özellikleri ile MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilen Kaunos, Antiochia ve Tarsus, tabaklarına benzerlik göstermektedir. Bundan dolayı MÖ 3. yüzyıla tarihlenmektedir. Ayrıca benzer örnekler Metropolis[1501], Atina Agorası[1502], Nagidos[1503] ve Yukarı Ova-Ceyhan Ovası'nda[1504] tespit edilmiştir.

Diğer bir örnekte **Kat. SRGa-31** numaralı kaide parçasıdır. Helenistik astarlı, kâse/tabak basit halka formludur. Kaide üzerinde bir sıra yatay çizgi mevcuttur. İç ve dış yüzeyde akıtma astar yer almaktadır. Astar ve form özelliklerinden dolayı olasılıkla Helenistik Dönem'e tarihlenmektedir.

1.8.7. 10.1.14. ***Form 14 (Kat. SRGa-32-33)***

Form yapı özelliği olarak diğer kaidelere göre daha küçük bir özellik göstermektedir. **Kat. SRGa-32** numaralı Helenistik astarlı, kâse/tabak, kaide parçası geniş halka formludur.

1498 Fenn 2016: 335 Taf. 43. A301.
1499 Doksanaltı 2006: 1256 K20b.
1500 Civelek 2006: 189 Fig. 4.
1501 Gürler 1994: 135 136 çiz. 5 no. 6.
1502 Rotroff 1997: Res. 63, 993-125.
1503 Körsulu 2006: 31, 110, no. 51; Durukan – Körsulu 2007: 164, 197 no. 51.
1504 Özdemir 2008: 147 No. 67.

Hamur rengi kırmızımsı tonlarındadır. İç yüzeyde koyu kahverengi astar mevcuttur. Dış yüzeyde ise aşınmış astar görülmektedir.

Kat. SRGa-33 numaralı kaide parçasının çapı yaklaşık 4 cm civarındadır. Hamur rengi kırmızımsı tonlarındadır. Kaide formu çan tiplidir. Çan formlu kaide gövde kısmına doğru genişlemektedir. Büyük olasılıkla kaide parçasının Helenistik Dönem'e tarihlendiği düşünülmektedir.

1.8.7. 10.2. ***Yüksek Kaideli Kâseler (Kat. SRGa-34-37)***

Yüksek kaideli kaseler Helenistik ve Roma Dönemi boyunca yaygın olarak kullanılmıştır. Erken buluntu örnekleri derin yarımküre gövde ve hafif dışa açılan yüksek, halka kaideli kaselerdir. Bu kâse örneklerinde, iç kısım merkeze doğru yükseltilmiş ve geniş bir form özelliği göstermektedir. Halka kaideden alt gövdeye geçiş derin ve keskin bir profildedir. Ayrıca erken dönemlerde kaidenin altında yiv bulunmakta ve MÖ 2. yüzyıla ait kaselerde kaide yüksekliği 1 cm iken kaide çapı 4-8 cm arasında değişiklik göstermektedir. Kil ve astar rengi olarak ise kırmızı, kırmızının tonları ve gri kullanılmıştır. Astar daldırma tekniğiyle yapılmıştır. Bu tekniğe bağlı olarak renk dalgalanmaları meydana gelmiştir[1505].

Kat. SRGa-34 numaralı kaidenin hamur rengi 2,5 YR, 5/3 (reddish brown)'dir. Helenistik astarlı, tabak/kâse kaide parçası geniş yüksek halka formludur. Yukarı doğru genişleyen gövde profili iç ve dış yüzeyde siyah akıtma astar yer almaktadır. Form ve astar özelliklerinden dolayı Helenistik Dönem'e tarihlendiği düşünülmektedir.

Diğer bir örnek ise **Kat. SRGa-35** numaralı kaide parçasının hamur rengi 2.5 YR, 6/8 (light red)'dir. Helenistik astarlı, kâse/tabak, kaide parçası yüksek halk halka tipli formludur. Geniş halka kaide, gövde kısmına doğru yükselmektedir. İç yüzeyde açık kahverengi astar mevcuttur. Daldırma astar tekniğinde astarlanmıştır. Kaidenin dış yüzeyinde akıtma kahverengi astar kalıntıları yer almaktadır. Benzer örnekler Daskleion[1506] ve Yukarı Ova-Ceyhan Ovası[1507]'nda tespit edilmiştir. Buluntulardan yola çıkılarak bu parçaların MÖ 3.-2. yüzyıla tarihlendiği düşünülmektedir.

Kat. SRGa-36 Helenistik astarlı, kâse/tabak kaide parçası basit, halka formlu sivri kaide üzerinde bir sıra yatay çizgi yer almaktadır. Parçanın yüzeyinde yer yer kalker tabakası mevcuttur. Parçanın içi astarlı, dış yüzeyde siyah astar yer almaktadır. Benzer

[1505] Güneş 2008: 35.
[1506] Bulut 2007: 82, no. 5, şek. 9.
[1507] Özdemir 2008: 144 No. 64.

örnekler Atina Agorası[1508], Kyzikos[1509] ve Parion kazılarında[1510] tespit edilmiştir. Benzer örneklerden yola çıkılarak bu seramik MÖ 2. yüzyıla tarihlenmektedir.

1.8.7. 10.3. ***Gri Hamurlu, Kase/Tabak (Kat. SRGa-37-40)***

Tüm Akdeniz Havzası'nda uzun süre kullanılan bir kap türü olan Gri Hamurlu kaplar, fırın içindeki havanın azaltılmasıyla hamurun gri, astarın siyah ya da koyu gri renge dönüşmesiyle elde edilmektedir. Gri seramiklerin MÖ 3- 2. yüzyıldan, Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar kullanım gören gri hamurlu siyah astarlı kapların üretim yeri olarak Batı Anadolu'yu öneren araştırmacılar olmasına rağmen genel olarak birçok alanda kullanım görerek yayılmıştır. Gri hamurlu seramikler içerisinde Erken Helenistik Dönem örnekleri metalik bir görünüme sahiptir[1511]. Helenistik Dönem gri hamurlu kapları da buluntular arasında yer almaktadır. Bilindiği gibi gri hamurlu Helenistik Dönem seramiği Batı Anadolu'da; Pergamon, Ephessos, Miletos gibi farklı merkezlerde üretilmişlerdir. Ele geçen kap formları arasında bir kâseye ait dip parçası ve kapalı bir kaba ait parçalar yer almaktadır.

Gri hamurlu seramik örnekleri Myndos kazılarında bulunan **Kat. SRGa-37, SRGa-38, SRGa-39, SRGa-40** numaralı kaide parçalarıdır. Çapları 7 ile 9 cm arasında değişmektedir. Kaideden gövde kısmına geçişte dik bir şekilde form özelliği göstermektedir. **SRGa-40** numaralı gri hamurlu (GLEY 1, 4/N (dark gray), kâse/tabak halka formlu kaide parçası dışa girinti yapmaktadır. Üç sıra yivli kaide yapısı gövdeye doğru genişlemektedir. Tondo kısmında yaprak ve çevresinde çizgi bezeme yer almaktadır. Dışta kaideden bir bölüme kadar kırmızı astar, devamında siyah astar, kırmızı astarın üzerine siyah astar akmış ve içte hamur rengi korunmaktadır. Bu seramikler form, hamur rengi ve tipoloji açısından değerlendirildiğinde Helenistik Dönem'e tarihlendirildiği düşünülmektedir.

1.8.7. 11. ***Süzgeçli Sürahi (Kat. SRH-1-2)***

Filtre sürahisi; boyunda bir süzgeç, derin huni benzeri bir ağız ile karakterize edilen, halka ayaklı ve armut biçimli bir gövdeye sahip küçük bir sürahidir. Yaklaşık olarak çapı 9-14 cm arasında değişmektedir. Eğik ve içe çekik bir ağız yapısı görülmektedir. Omuzdan

1508 Rotroff 1997: 16 Fig. 1,1.
1509 Güneş 2008: 87 Kat. No. 20.
1510 Fırat 2018: 208 Kat. No: 266.
1511 Duman 2010: 79.

kenar bölgesinin ortasına kadar bir tutamak(?) uzanır ve sapın 90 dereceden biraz daha az soluna boru şeklinde bir ağızlık yerleştirilmektedir[1512].

Bu form, Helenistik bir buluş gibi görünse de kesin olarak MÖ 3. yüzyılın ortalarından önce ortaya çıkmadığı düşünülmektedir. Bu durum daha önceki birkaç formla ilişkilidir. Örneğin: Süzgeç kapağı ve dökme borusu kombinasyonu, 4. yüzyıldaki askoslarda da genel olarak görülmektedir. Ancak bunlar burada incelenen testilerden çok daha küçüktür ve aynı amaca hizmet etme olasılıkları yoktur[1513]. Süzgeç/tüp kombinasyonu, bazı bebek besleyicilerinde de bulunmaktadır. Bu form süzgeçli sürahilerinden çok daha küçüktür. Bu tip seramiklerin parfüm kabı, biberon, güçlü şarap için bir sürahi olarak çeşitli şekillerde kullanıldığı düşünülmektedir[1514].

Filtre sürahisinin işlevi bir sır olarak kalmaktadır. Sürahi bir yetişkin hasta için uygun olsa da bebek beslemek için büyüktür. Metzger, kapların pahalı sıvılar için kullanıldığını ve kaplardaki örneklerin yağ kapları olması gerektiğini öne sürmektedir[1515]. Ayrıca bu kaplar, süzgeci olmayan Kıbrıs vazolarına'da benzetilmektedir. Süzgeçlerdeki delikler genellikle oldukça büyük olmasından, küçük materyaller için uygun olması adına huninin içine bir bez yerleştirilebilmektedir. Aynı zamanda yağ testisi ya da şarap tortularını süzmek için de kullanılabilmektedirler. Süzgeç ve dar boru, suyu korumak için iyi bir şekilde tasarlanmıştır. Kullanımı ne olursa olsun, filtre sürahisi Doğu Akdeniz Bölgesi'nde az sayıda bulunmaktadır. Atina Agora kazılarında on sekiz ila yirmi bir örnekle, on iki çark yapımı ve altı ila dokuz kalıpla temsil edilmektedir[1516].

Myndos kazılarında iki adet filtre ağızlı kap tespit edilmiştir. Bunlardan birincisi **Kat. SRH-1** numaralı parça Helenistik astarlı süzgeçli ağız parçadır. Sivri dudak kenarı "S" profili çizerek, gövdeye doğru daralmaktadır. Kaide kısmında ise bir adet süzgeç deliği mevcuttur. Hamur rengi; 5 YR, 5/6 (yellowish red)'dir. Parçanın içi ve dışında koyu kırmızı astar yer almaktadır. İç ve dış yüzeyde kalker tabakası görülmektedir. Form özelliği ve hamur rengi/astar bakımından Atina Agorası[1517] örnekleriyle benzerlik göstermektedir. Bundan dolayı kazı buluntusunun MÖ 2. yüzyılın ortasına tarihlendirilmesi mümkündür. Diğer bir örnek ise **Kat. SRH-2** numaralı parçadır. Gri hamurlu Helenistik astarlı süzgeç,

1512 Rotroff 1997: 180-181.
1513 Agora XII, No. 1187-1189, 159-160, 319, Pl. 39; OlynthusXI II, 173-177.
1514 Sciatbi, No. 15560-61, Pl. LII:97.
1515 Metzger 1973: Pl. 82; Corinth VII, iii, no. 778, 149, Pl. 36, 64. Ancak filtre sürahisi hasta kişiler içinde kullanıldığı düşünülmektedir. Rotroff 1997: 180-181.
1516 Rotroff 1997: 180-181. bk. 1629, 1758, 1789-1792.
1517 Rotroff 1997: Fig. 73.1186.

ağız parçası. Hamur rengi ise 10 YR, 5/1 (gray)'dir. Süzgeç üzerinde beş adet delik mevcuttur. İç ve dış yüzeyde aşınmış koyu gri astar yer almaktadır. Benzer örnekler Atina Agorası[1518] ve Knidos[1519] antik kentlerinde tespit edilmiş olup MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmektedir.

1.8.7.12. ***Kavanoz (Kat. SRI-1-4)***

Bu tip kapların MÖ 1. yüzyıl sonları ile MÖ 5. yüzyıl arasında yaygın olarak kullanıldıkları bilinmektedir[1520]. Myndos kazılarında 1 adet ağız, 3 adet kaide parçası bulunmuştur. **Kat. SRI-1** Helenistik astarlı kavanoz ağız parçası yuvarlatılmış dudak kenarlıdır. Dudak altında kavis yaparak daralan gövde profili görülmektedir. Gövde üzerinde üç sıra halinde yatay çizgi bezeme yer almaktadır. Hamur rengi 5 YR, 6/6 (reddish yellow)'dir. İç ve dış yüzeyde koyu kahverengi yer yer akıtma astar izleri mevcuttur. Astarlama yine çoğu kapta olduğu gibi daldırma tekniğinde yapılmıştır. Bu kavanozun astarında da kullanılan teknikten dolayı renk dalgalanmalarının olduğu görülmektedir. Bu dalgalanma ise daldırma tekniğinde, genellikle kaidenin hemen üst kısmına biriken astarın daha kalın ve koyu olmasından kaynaklanmaktadır. Hamur oldukça incedir ve az miktarda kum katkılıdır. Benzer örnekler Stobi[1521], Tralleis[1522], Knidos[1523] ve Kyzikos[1524] kentlerinde tespit edilmiştir. Form bakımından MÖ 1. yüzyıl-MS 1. yüzyıla tarihlenmektedir. Bundan dolayı Myndos buluntusunun da yaklaşık bu tarih aralığına verilmesi mümkündür.

Kavonoza ait olabilecek kaide parçalarına bakıldığında **Kat. SRI-2, 3, 4** numaralı kavanoz kaide parçaları gövdeye doğru genişlemektedir. Hamur rengi 2.5 YR, 5/8 (red)'dir. Katkı maddesi olarak mika ve kum görülmektedir. İç ve dış yüzeyde açık kahverengi astar yer almaktadır. Benzer örnekler Kyzikos antik kentinde MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

1.8.7.13. ***Bikonik Gövdeli Geniş Boyunlu Sürahi (Kat. SRK-1)***

Sürahiler antik dönemde sıvıları muhafaza etmek ve taşımak için kullanılan kaplardır. Myndos kazılarında 1 adet tespit edilmiştir. Literatürde "Bikonik Gövdeli Geniş Boyunlu Sürahi" olarak isimlendirilmektedir. Geniş kaideli, basık gövde kısmında dirsek

[1518] Rotroff 1997: Fig. 73.1192.
[1519] Kögler 2010: Taf. 35 G.129.
[1520] Güneş 2008: 62.
[1521] Anderson-Stojanoviç 1992 Plt.21,165.
[1522] Civelek 2001: 166.
[1523] Doksanaltı 2006: 450 K156 Çiz. 427.
[1524] Güneş 2008: 167 Kat. No. 139.

yapmaktadır. İç yüzeyde yivli içe doğru girintiler mevcuttur. Dış yüzeyde ise koyu kahverengi şerit bezemeler görülmektedir[1525].

Benzer Kap tipine sadece Knidos'ta rastlanılmıştır. Bikonik gövdeli geniş boyunlu sürahi aynı form şekline sahip diğer kap türlerinden ayırmayı gerekli kılan şekil özelliklerini göstermektedir. Bunlar özellikle daha iyi korunmuş olan Knidos örneğinde gösterilmiştir. Geniş kaideli, basık gövde kısmında dirsek yapan form özelliği görülmektedir[1526].

Araştırmacılar tarafından parçaların geniş boyunlu veya ağızlı küçük testiler / amforalar mı yoksa daha kesin olarak belirlenemeyen bir tür pyxid'in alt gövdeleri mi olduğu belirsizliğini korumaktadır. Karşılaştırma örnekleri hakkında detaylı tipolojik belirlemeyi destekleyebilecek çok az şey bilinmektedir. Şimdiye kadar, Priene'den gelen uzun silindirik bir kabın sadece alt gövdesi, düz bir taban üzerinde durmasına rağmen, karşılaştırılabilir bir profile sahiptir. Bu form ile ilgili küçük omuz kulplu testi veya mini lagynos olarak da yorumlanabilmektedir[1527]. Benzer örnekler Knidos antik kentinde bulunmuş olup Myndos'ta tespit edilen bu seramiği MÖ 2. yüzyıl ortasına tarihlemek mümkün gözükmektedir.

1.8.7.14. ***Testi (Kat. SRL-1)***

Kırmızı astarlı testiler olpe ve lekythosların form ve kullanım fonksiyonu açısından Roma Dönemi masa kaplarına yansımış halidir. Helenistik Dönem'de lagynoslar yoğun olarak görülürken, Roma Dönemi'nden itibaren yerini testilere bırakmaktadır[1528]. Testi formlarında dışa taşkın dudak, kısa içbükey boyun, değişken gövde profili görülür. Geniş ağız çaplı, boyunsuz örnekler ise günümüz sürahileriyle aynı amaç için kullanılmıştır. **Kat. SRL-1** numaralı Testi Form 2-Hayes Form 104 A206 olarak sınıflandırılan bu örnekte dik ağız, düz bitimli dışa taşkın dudak ve dik boynu bulunmaktadır. Tek kulplu olması gerekirken kulp kısmı kırıktır. Testinin formu, Helenistik Dönem lagynoslarını hatırlatmaktadır. Hayes Form 104 A olarak değerlendirmiştir. Benzer örnekler Hama[1529], Patara[1530] ve Andriake Sinagogu'nda[1531] tespit edilmiş olup, benzer örnekler ışığında, MÖ 1. yüzyılın birinci yarısına tarihlenmektedir.

1525 Benzer formlar için bk. Kögler 2010: Nr. D.100, Abb. 14

1526 Kögler 2010: Nr. D.100, Abb. 14.

1527 Kögler 2010: 247.

1528 Hellenistik Dönem örnekleri üstten basık, altta konik gövde profili dışında dar ağız çapı, dışa taşkın kısa dudak ve uzun boyun, lagynos formunu testi örneklerinden farklı kılan önemli kriterlerdir. bk. Rotroff 1997 Res. 37; Uygun 2011: 59.

1529 Johansen 1971: 180-188, res. 70, 25-26.30a.

1530 Uygun 2011: 43, lev. 22, kat. no. 312.

1.8.8. Terra Sigilata

Arkeoloji literatüründe başlangıçta İtalya'da Arezzo'da üretilen ve ''Arretine Kapları'' olarak da bilinen seramikler için kullanılan, Latince sigillum ve terra sözcüklerinin bir araya gelmesi ile oluşturulan terra sigillata terimi "mühürlenmiş toprak" anlamına gelmektedir. Terra Sigilata'lar MÖ 2. yüzyılın ortalarından itibaren üretilmeye başlanan kırmızı parlak astarlı seramik grubunu tanımlamaktadır[1532]. Bu seramik grubu astarı kırmızıdan koyu turuncuya giden renk tonlarına sahip masa kapları olarak bilinmektedir. Antik Dönem'de tam olarak isimleri bilinmemekte birlikte Plinius, Naturalis Historiae adlı kitabında güzel kaliteli masa kapları olarak tanımlamaktadır[1533].

Terra Sigillata[1534], terimi ilk kez Dragendorff tarafından 19. yüzyılda kaliteli hamur ve parlak kırmızı astarlı, kalıpta yapılmış, lüks masa kapları için İtalya'dan ele geçen Erken Roma Dönemi seramikleri için bu isim verilmiştir[1535]. Yapılan araştırmalar sonucu "Terra Sigillata" adı altında iki sınıflandırma yer almaktadır. "Batı Terra Sigillata" ve "Doğu Terra Sigillata" olarak isimlendirilmiştir. Bu adlandırma kalıpta yapılan figürinler için kullanılan sigillum isminden gelmiştir. Antik Dönem yazarlarından Yaşlı Plinius bu türü üretim merkezlerine göre; Samos, Arretium, Saguntum, Pergamum, Trallis, Mutina seramikleri olarak anlatmış olup, bugüne kadar artan kazılar ile Doğu ve Batı olmak üzere birçok merkezde üretiminin yapıldığı ortaya konmuştur[1536].

Batı sigillataların ortaya çıkışı Erken İmparatorluk dönemi (MÖ 1. yüzyıl) olarak kabul edilirken, Doğu sigillataları için bu tarih MÖ 2. yüzyılın ortalarına denk gelmektedir. Her iki grupta iyi işçilik, iyi fırınlanmış kaplar ve iyi perdahlanmış kırmızı astar karakteristik özellik olarak görülmektedir. Batı sigillatalar üzerinde mühürler bulunabilmektedir. Doğu terra sigillata için bu tür kayıtlar hemen hemen yoktur ve üretim merkezi olarak gösterilen yerlere ilişkin fırın alanları görülmemektedir. Doğu terra sigillata ile ilgili çalışmalar, yalnızca yer adları, birbiriyle çok az paralel kronolojiler ve tam olarak keskin sınırları olmayan kullanışsız bir kronoloji oluşturmuştur. Terra sigillata, eski Yunan

---

1531 Özdilek 2012: 390 Kat. No: T. 99, Fig. 8.
1532 Garbsch 1982: 7. Terra Sigillata formları için bk. Garbsch 1982: 17.
1533 Erol 2011: 19.
1534 Roma İmparatorluk Dönemi'nde yoğun bir şekilde üretilmiş olup kırmızı renkte kabartma figürlü çanak çömlek. Bu tür kaplar Samos ve Lemnos adalarından sağlanan tedavi amacıyla da kullanım gören bir tür kilden yapılan ve madeni kapları anımsatmaktadır. Bu kapların üzerinde mitolojik sahneler, bitki ve hayvan figürleri yer almaktadır. Tekçam 2022: 302.
1535 Dragendorff 1895: 19. Erol 2014: 9.
1536 Zoroğlu 2003: 121.

ve Romalıların kullandığı yüzeye sertlik ve parlaklık veren bir astar türüdür. İtalya'da bu astar için kullanılan çamura, sızdırmayan toprak anlamına gelen "terra sigillata" denilmiştir. Terra sigillatalar "Arretine İşleri", "Roma Kırmızı Parlak İşleri" olarak isimlendirilmişlerdir. Samos adasında geliştirildiği düşünülerek "Samian" olarak da adlandırılmıştır. Terra sigillata astarlar, zehirli katkı malzemesi içermemektedir. Kullanımı ve yapım koşulları sağlığa zararsızdır. Kırmızı, kahverengi ve sarı renkte olan eski Yunan çömlekleri üzerindeki siyah renk de bir tür terra sigillatadır[1537].

1896-1943 yılları arasında Dragendroff; Loeschke ve Oxe, Galia ve İtalyan sigillataları ile ilgili yeni bir çalışma başlatmışlardır. Bu çalışmada, İtalyan sigillatalarda görülen bezemelerin stil gelişimini, bezemesiz kapların tipolojilerini yapmışlar ve usta isim baskılarını gruplandırarak listelemişlerdir[1538].

Hartley, Stanfield ve Simpson Roma İmparatorluğunun Batı eyaletlerindeki sigillata üretiminin sadece İtalya'da olmadığını Almanya, Fransa ve İspanya'da da sigillata üretildiğini tespit etmişlerdir[1539].

Doğu sigillataları grubunun türleri ve üretim merkezleri konusunda daha büyük karışıklıklar yaşanmıştır. Doğu sigillatalarının başlıca üç türü bulunmaktadır. Bu türler sırasıyla Doğu sigillata A, B ve C olarak isimlendirilmişlerdir. Ancak bu grupların üretim merkezlerinin tespit edilmesi ve terimlerin tek başlık altında toplanması bir hayli güç olmuştur[1540].

1957 yılında Samaria Sebaste kentinde bulunan sigillatalar, Kenyon tarafından çalışılmış ve bu terminoloji karmaşasına son vermiştir[1541]. 1948 yılından Antiocheia'da çalışmalarda bulunan Waagé, Kenyon'un Doğu Sigillata A olarak tanımladığı grubu, sadece Bergama'da üretildiğini iddia ederek bu isim altında toplamıştır[1542]. Goldman, 1950 yılında Tarsus'ta yaptığı çalışmalarda Doğu sigillata A grubu seramiklerini Helenistik ve Roma Bergama olarak ikiye ayırarak gruplandırmıştır[1543]. 1959 yılında Atina Agora'sında yaptığı çalışmaları yayımlayan Robinson, Kenyon'un yaptığı gruplandırmayı kabul etmemiş ve A

1537 Erol 2011: 19.
1538 Oxé - Comfort 1968: 101-190.
1539 Stanfield - Simpson 1958.
1540 Kenyon 1957: 281-284; Bu çalışma içerisinde Kenyon'un Samaria Sebaste seramik buluntuları çalışmasında yaptığı ve tüm dünyada kabul gören terminoloji kullanılacaktır. Bu terminolojideki Eastern ve Western Sigillata grupları Doğu ve Batı sigillataları olarak Türkçeleştirilerek kullanılacaktır.
1541 Kenyon 1957: 281-284.
1542 Waagé 1948a: 38.
1543 Goldman 1950: 176.

grubu sigillatalarını sadece Bergama başlığı altında gruplandırmıştır[1544]. Ancak yapılan çalışmalar sonrasında bu grubun ilk olarak K. Suriye ve çevresinde üretilmeye başlandığını ortaya çıkarmıştır.

Doğu sigillata B grubunun üretim yerinin ilk önce Samos olduğu kabul edilmiştir. Waagé, Antioch'daki sigillata buluntuları içerisinde bulunan B grubu sigillatalarını Samos olarak isimlendirmiştir[1545]. Robinson ise Atina Agorasında bulunan bu grup dâhilindeki sigillataları Samos olarak isimlendirmiş, A ve B olarak iki gruba ayırmıştır. Samos A, Kenyon'un gruplandırmasındaki Doğu Sigillata B'ye, Samos B ise Doğu Sigillata B-1'e karşılık gelmektedir.

1911 yılında Çandarlı'da (Pitane) yapılan araştırmalar sonrasında ortaya çıkan yeni tür sigillatalar, Çandarlı olarak isimlendirilmişlerdir. Kenyon'un yaptığı terminolojide Doğu Sigillata C grubuna karşılık gelmektedir[1546].

Roma Dönemi'nde Doğu ve Batı sigillata ana grupları içerisinde çok sayıda alt grubu bulunan kırmızı parlak astarlı "Terra Sigillatalar", Geç Helenistik Dönem'den itibaren yaklaşık MS 2. yüzyılın sonuna kadar tüm antik dünyada yaygın olarak kullanılmıştır[1547]. Geç Roma Dönemi'nde, MS 4. yüzyıldan itibaren sigillataların yerini Geç Roma kırmızı astarlı seramikleri almıştır. Aralarındaki en önemli fark ise; hamur ve astarlarının özensiz oluşu ile astarın daha ince olarak uygulanmış olmasıdır[1548].

Terra sigillata seramikleri Doğu ve Batı olarak sınıflandırılmaktadır. Doğu terra sigillataları kendi içinde Doğu Sigillata A, B, C ve D olarak gruplandırılırken; Batı terra sigillataları ise kendi içinde İtalya ve Galya sigillataları olarak gruplandırılmıştır. Terra sigillatalar ile ilgili günümüzde yaygın olan sınıflandırma M. Kenyon tarafından 1957'de Samaria'da ele geçen seramikler ışığında yapılır. Doğu sigillatalarının tarihlendirilmesindeki en doğru verileri Ren Irmağı kıyısındaki Roma Dönemi yerleşimine ait sigillatalar ile karşılaştırılıyor olması bakımından Samaria'da ele geçen buluntular vermektedir. Samos, Bergama ve Çandarlı tipleri olarak adlandırılan üç tipi Kenyon 1957 yılında "A, B, C tipinde Doğu Sigillataları" olarak yorumlar. Genellikle çamur ve astar renklerinin özelliklerine

1544 Robinson 1959: 5.
1545 Waagé 1948a: 38.
1546 Loeschcke 1912a: 357.
1547 Özdilek 2017a: 337-395.
1548 Uygun 2011: 4; Özdilek 2019a: 55-56.

bakarak ayrım yapan M. Kenyon, aşağıdaki üç ana grubu oluşturur[1549]. DSA (Doğu Sigillata A), DSB (Doğu Sigillata B), DSC (Doğu Sigillata C)

Kazılarda ele geçen buluntular arasında yüzeyi parlak perdahlı kırmızı astarlı örnekler tespit edilmiştir. Yüzeyi parlak kırmızı astarlı örneklerden oluşan bu örnekler büyük ihtimalle birbirinin parçası niteliğindedir **(Kat. SRM-1-2).** Cidar kalınlıkları 1, 5-2 cm arasında değişmektedir. Hamur rengi açık kırmızı 2.5 YR, 6/8 (light red)'dir. Yüzey rengi ise parlak perdahlı kırmızıdır. Gövde kısmında "Y" formlu boncuk bezeme yer almaktadır. Hamur rengi ve astar kalitelidir. Roma Dönemi terra sigillata özellikleri bu gövde parçalarında görülmektedir.

1.8.8. 1. ***Doğu Sigillata A (DSA) (Kat. SRM-3)***

Myndos kazılarında tespit edilen bu örnekler genellikle Doğu sigilata A ve B örnekleri yoğun bir şekilde görülmektedir. Pergamon'da, MÖ 2. yüzyılda ortaya çıkmış ve Roma Dönemi'nde de varlığını devam ettiren, Terra Sigillata olarak adlandırılan seramikler geniş bir alanı etkilemiştir. Hamur rengi 5 YR, 7/6 (reddish yellow) kırmızımsı sarıdır. **Kat. SRM-3** numaralı parça kırmızı astarlı, kâse/tabak kaide parçasıdır. Geniş, kalın kademeli kaide formu, gövdeye doğru genişlemektedir. İçte ve dışta kırmızı astar yer almaktadır. Mat ve kırmızının çeşitli renkleri olan portakal kırmızısı ve koyu kırmızı kil, kırmızı ve kırmızının tonlarında astar ile parlak ve zarif bir görünüşe sahip olan bu eserler Pergamon etkili seramiklerdir. Bu form çeşitli antik kentlerde kullanılmış olup Samaria[1550], Atina Agorası[1551], Pergamon[1552], Phokaia[1553], Troya[1554], Knidos[1555], Tarsus[1556], Smyrna[1557], Priene[1558] ve Sinabiç-Dalisandos(?)'da[1559]görülmektedir. Bu seramik parçasını benzer örnekler dikkate alınıp değerlendirildiğinde MÖ 1. yüzyıl sonları-MS 1. yüzyıl başlarına tarihlendirilmesi mümkündür.

[1549] Crowfoot- Kenyon 1957: 281-283.
[1550] Kenyon 1957: Fig.73-10.
[1551] Robinson 1959: Plt.60-F3.A-T1. A-T1.
[1552] Meyer-Schlichtmann 1988: Taf.33-267.T4.
[1553] Uslu 1994: Kat.No.24 Çiz.6.
[1554] Tekkök-Biçken 1996: 82 Fig.38 B23.
[1555] Doksanaltı 2006: 339 K89; Güneş 2008: 142 Katalog No. 102.
[1556] Yıldız 2006: 93 Lev.14, 95.
[1557] Erol 2011: 316 Kat. No. 4.
[1558] Fenn 2016: Taf. 74. B103.
[1559] Körsulu 2019: 20 Kat. No. 7.

1.8.8. 2. ***DSA-Hayes Form 20 (Kat. SRM-4)***

Hayes, Doğu Sigillata A Seramikleri'nin en erken grupları arasında yer alan bu içe çekik kaseler Helenistik Dönem'de kullanılan içe çekik ağızlı kaselerin Form 20 tipinin öncülü olduğunu belirterek, bu kapların MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına ait olduğundan bahsetmektedir[1560]. Helenistik tipte imal edilen tabaklar derin olup, dudak şekillendirilmesine göre ağız kenarı yuvarlak katlamalı tipine girmektedir. Daralan kaide ve hafif yükselen gövde her üç tipe giren tabakta da görülmektedir. Bu özellikleri ile serinin geç grubunu meydana getirmektedirler. MÖ 2. yüzyılın ortaları ile MÖ 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmektedir[1561].

Myndos'ta tespit edilen **Kat. SRM-4** numaralı tabak örneğinin hamur rengi 2.5 YR, 6/8 (light red) açık kırmızı tonlarındadır. Orta miktarda kalker ve kuvarz yer almaktadır. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru dirsek yaparak daralmaktadır. Dış yüzeyde iki adet ve iç yüzeyde ise bir adet girinti yiv mevcuttur. İç ve dış yüzeyde koyu kahverengi astar mevcuttur. Benzer örnekler Tarsus kazılarında[1562] tespit edilmiş olup MÖ 2.-1 yüzyıl arasına verilmektedir.

1.8.8. 3. ***Doğu Terra Sigillata B (ESB)***

Doğu terra sigillata B seramiği olarak tanımlanan bu grup, İmparator Augustus döneminden MS 2. yüzyılın ortalarına kadar Doğu Akdeniz'de ESA'dan sonra ikinci büyük kaliteli seramik grubu olarak bilinmektedir. Bu grup kırmızı firnisli seramiklerden olup, Ege ve Karadeniz'de MS 2. yüzyıl sonuna kadar yoğun bir şekilde görülmektedir. Bu seramik grubunun üretim merkezinin neresi olduğu uzun bir süre tartışma konusu olmuştur[1563]. Hamur renkleri kırmızımsı kahverengi ya da tarçın renginden kırmızı-turuncuya kadar değişen kil renginde olan ESB seramiklerinin astarları pürüzsüz ve parlak özellik göstermektedir. Astarları genellikle açıktan donuk kırmızıya kadar değişmekle beraber, bazı kaplarda yanık mat turuncu, krem-beyaz ya da siyah renk tonları da görülmektedir. Araştırmacı K. Kenyon'un, 1957 yılında yaptığı yeni terminolojide, Doğu terra sigillata B grubu, kendi içinde iki ana gruba ayırmaktadır. Hayes bu konu üzerinde yapmış olduğu çalışmalarda ESB I ve II olarak isimlendirmiştir[1564]. ESB I ve II olarak adlandırılan bu gruplar hamur, astar renkleri, form ve çömlekçi mühürlerine göre sınıflandırılmaktadır.

[1560] Hayes 1985: Tav. 3, Form 20; Körsulu 2011: 267; Körsulu 2013: 258.
[1561] Doksanaltı 2006: 700.
[1562] Kılıç 2019: 102 Kat. No. 78.
[1563] Erol 2014: 38.
[1564] Hayes 1973: 452.

Erken grup ESB I grubu (Robinson tarafından Samian B olarak isimlendirilmekte) olarak isimlendirilir, daha kaliteli, ince cidara sahip ve daha pürüzsüzdür. Hamur rengi pembemsi kahverengi rengindedir (Munsell renk kataloğuna göre 5 YR 6/6 ve 2.5 YR 6/6-5/8 tonları arasında değişmektedir). Astarları ise turuncumsu kırmızı renk tonlarında (2.5 YR 4/8-5/8) parlak ve kalitelidir. Astar boya çoğunlukla çift daldırma boyama tekniği ile yapılmıştır. ESB I grubu seramik formları çok çeşitlidir. Form yapıları ise keskin profile sahiptir ve çömlekçi isimli baskılar daha yaygındır[1565]. Daha geç olan ESB II grubu (Robinson tarafından Samian A olarak isimlendirilmekte) ise daha kaba, kalın cidara sahip ve ince astarlı bir yapıya sahiptir, ESB I' e göre daha az form çeşitine sahiptir ve rozet gibi bitkisel motifler daha çok ağırlık göstermektedir. Rulet ve yivler ise her iki grupta da görülmektedir. ESB I'in üretimi, MÖ 1. yüzyılın 3. çeyreğinde başlayarak MS 1. yüzyılın 3. çeyreğine kadar devam etmektedir. ESB II 'nin üretimi ise MS 1. yüzyılın 3. çeyreğinden MS 2. yüzyıl ortalarına kadar sürmektedir. ESB türündeki seramikler, çoğunlukla Batı Anadolu kıyılarında, Samos ve Kıta Yunanistan'da tespit edilmiş olup, Batı Anadolu kıyılarında özellikle; Efes, Milet, Priene, Labraunda ve son yıllarda yapılan kazılarda Tralleis antik kentinde de yoğun bir şekilde görülmektedir. Ayrıca Notion'da, Kıta Yunanistan'da Atina, Korinth, İsthmia yerleşimlerinde bu gruba ait seramikler bulunmuştur. Karadeniz'de Olbia antik kentinde, Akdeniz Bölgesi'nde Antiokhia, Tarsus yerleşimlerinde, Kuzey Suriye'de Samaria, Alexandria yerleşimlerinde, İtalya'da Pompeii yerleşiminde bulunmuştur[1566]. Bu sigillataların çıkış yeri olarak Batı Anadolu kıyıları önerilmektedir. R. Zahn ve V. M. Leon, bu kapların Priene'de üretildiğini iddia etmişlerdir. Günümüzdeki kazılar neticesinde ESB türünde seramiklerin Tralleis'te üretildiğine dair ipuçları vardır[1567].

1.8.8.3.1. ***Doğu Sigillataları (ESB)-Yerel Üretim Doğu Sigillatası B Taklitleri-DSB Taklidi (Hayes Atl. Form 53) (Kat. SRM-5)***

Basit ağızlı, dışbükey profilli, sığ kâse formudur. Hamur orta sert, bol ince gümüş mikalı ve çok az küçük gözeneklidir. Astar hafif parlak ve pürüzsüzdür. Hayes tarafından Form 53 başlığı altında değerlendirilmiştir. Kesin bir tarih söylenmemiş olsa da DSB 2 grubuna girdiği için MS 75-150 arasına tarihlenmektedir. Myndos buluntuları içerisinde değerlendirilen bu örnek DSB taklidi (?) (Hayes Atl. Form 53) olarak sınıflandırılmıştır. **Kat. SRM-5** kâse, ağız parçası yuvarlatılmış dudak kenarlı ve altında kavis yaparak daralan

[1565] Erol 2004: 19-20.
[1566] Akbuz 2008: 32-33.
[1567] Erol 2011: 19.

gövde profili görülmektedir. Yüzeyde yer yer koyu kahverengi astar izleri yer almaktadır. Benzer örnekler Nysa[1568] ve Metropolis kazılarında[1569] tespit edilmiş olup yaklaşık olarak MS 75-150 aralığına verilebilmektedir.

*1.8.8. 3.2. **Yerel Üretim Doğu Sigillatası B Taklitleri (Kat. SRM-6)***

Basit ağızlı, dışbükey profilli, sığ kâse formudur. Hamur orta sert, bol ince gümüş mikalı ve çok az küçük gözeneklidir. Astar hafif parlak ve pürüzsüzdür. Kesin bir tarih söylenmemiş olsa da DSB 2 grubuna girdiği için MS 75-150 arasına tarihlendirilebilmektedir. **Kat. SRM-6** numaralı Kırmızı Astarlı, kâse, ağız parçası, yuvarlatılmış dudak kısmı iç kısımda üç sıra yatay çizgi yiv, gövdeye doğru daralmaktadır. Dış ve iç yüzeyde koyu kahverengi astar yer almaktadır. Benzer örnek Nysa antik kentinde[1570] tespit edilmiş olup MS 75-150 yıllarına tarihlenmektedir.

*1.8.8. 3.3. **İthal Doğu Sigillatası B-ESB II (Kat. SRM-7)***

Dışa dönük, hafif aşağı kıvrılan ağızlı kâse formudur. **Kat. SRM-7** numaralı yuvarlatılmış dışa çekik ağız parçası gövdeye doğru daralmaktadır. İç ve dış yüzeyde açık kahverengi astar yer almaktadır. Parçanın hamur yapısı sert, çok az sayıda çok ince gümüş mikalı ve gözeneksiz bir hâldedir. Astar oldukça parlak, kaygan ve kalitelidir. Son derece yaygın görülen bir formdur. Formun yakın benzerleri Stobi[1571] , Ephesos[1572], Tralleis[1573], Magnesia[1574] ve Nysa'da[1575] tespit edilmiştir. Benzer örnekler ağırlıklı olarak MS 2. yüzyıl ortalarına tarihlenmiştir. Myndos'ta tespit edilen bu parçanın da yakın tarihlere verilmesi yerinde olacaktır.

*1.8.8.4. **DSC-Pergamon Sigillatası***

Çandarlı olarak da tanımlanan DSC grubu, Doğu sigilltalarının en geç ve en son grubu olarak bilinmektedir. Çandarlı sigillatalarından sonra onların yerini Kırmızı Astarlı Geç Roma Seramikleri ile başka bir grup almaktadır. 1911 yılında Çandarlı'da kazı çalışması yapan araştırmacı Loeschke, üretim yeri tam olarak bilinmeyen bir gruba ait seramik çöplüğü bulunmuştur. Bu çöplükte bulunan seramikleri 42 form tipine ayırarak

---

1568 Sönmez 2016: 131 Kat. No. 38.
1569 Makinist 2015: Kat. No. 32.
1570 Sönmez 2016: 131 Kat. No: 38.
1571 Anderson-Stojanović 1992: 53, Pl. 39/331.
1572 Meriç 2002: Taf.26/K283.
1573 Erol 2004: 39-40, Lev.19/94.
1574 Vapur 2013: 665, Çiz. 2/34.
1575 Sönmez 2016: 132 Kat. No: 39.

sınıflandırma işlemi yapmıştır[1576]. Kenyon'un terminolojisine göre ise DSC olarak adlandırılmıştır[1577]. Schafer ise Loeschke'nin Bergama'dan farklı bir üretim olduğunu söylediği DSC seramiklerini kabul etmeyerek Bergama'nın yerel üretim merkezi olduğunu ileri sürmüştür[1578].

DSC seramiklerinin üretim tarihlerinin ne zaman sonladığı hakkında kesin olarak bilinmemektedir. Ancak bu kap tipleri MS 1. yüzyıl boyunca Akdeniz ve Ege ticaretine hâkim bir hâle gelmiştir. Bu kapların ise geniş coğrafyaya yayılım göstermesi MS 2. yüzyılda olmuştur[1579].

Meyer-Schlichtmann'ın Pergamon Sigillataları hakkında çalışmaları sayesinde bu iki ayrı üretim merkezi iki ayrı seramik grubu olarak sınıflandırılmıştır[1580].

Çandarlı sigillatalarıyla hamur-astar yapısı bakımından benzerlik gösteren Pergamon örnekleri, tipoloji ve kronoloji bakımından aralarında farklılıklar bulunmaktadır. Helenistik Dönem'de önemli bir yere sahip olan Pergamon üretim geleneği Roma Dönemi'nde de devam etmektedir. Hamur özellikler ise sert pişmiş, az miktarda mika ve kireç katkısı görülmektedir. Aynı zamanda üç farklı hamur rengi tespit edilmiştir. Kahverengimsi sarı, kahverengimsi kırmızı ve kırmızı renkler görülmektedir. Pergamon seramikleri içerisinde beş farklı astar rengi saptanmıştır. 1. Grup Kırmızı, 2. Grup kırmızımsı kahverengi, 3. Grup siyahımsı ve kahverengidir. 4. Grup ise1-2 ya da 3-4 karışımıdır[1581].

1.8.8.4.1. ***Kavisli Ağız Kenarlı Kaplar / Tip A. Oluklu Ağız Kenarlı Maşrapa ya da Kupa (Kat. SRM-8,9,10)***

Myndos Kırmızı Astarlı Seramik grubu içerisinde sigillata tipolojisinden tanınan kase ve tabak formlarına ek olarak, dönemin günlük kullanım seramiğinin maşrapa örnekleri de görülmektedir bu kaplar, içki kapları sınıfına girmektedir[1582].

Dar ağızlı, yüksek gövdeli, alçak halka kaideli ya da ayaklı örneklerdir. Form özellikleri: Daha çok Knidos'ta görülen bu tip kaselerin özelliği yüksek, yivli ağız kenarlı, yuvarlak veya hafif sivri uçludur. Hazne gövdesinin şekline ve farklı kap boyutlarına bağlı

1576 Loeschke 1912: 344-407.
1577 Kenyon 1957: 283.
1578 Schafer 1962: 777-802.
1579 Erol 2014: 54.
1580 Meyer-Schlichtmann 1988: 12.
1581 Meyer-Schlichtmann 1988: 15-16; Özdilek 2017b: 263.
1582 Fenn 2016: 63.

olarak iki forma ayrılmaktadır. Fenn tarafından tespit edilen Priene buluntuları sonucunda *Kavisli ağız kenarlı kaplar* olarak sınıflandırılmıştır[1583].

Form a kaselerinin özelliklerine bakıldığında açılı bir omuz ve kabın etrafını çepeçevre dolaşan çift yiv ile kabın gövdesinden ayrılan aşağı yukarı derin oluklu bir ağız kenarı görülmektedir. Ağız kenarının hemen altından daralan bir gövde yapısı mevcuttur. Bundan dolayı, gövdenin genel olarak konik bir şekle sahip olduğu sonucuna varılabilmektedir[1584].

Maşrapa ve kadehlerden oluşan bu grup ince sofra kabı olarak da isimlendirilmektedir. Daha çok bazı günlük kullanım kaplarında karşımıza çıkan kum ve taşçık katkı bu kaplarda da gözlemlenmektedir. Kırmızı renk bir hamura sahip bu kaplar, kısmen yerel üretim imitasyon kaplar gibi durmaktadırlar. Bu hamur türü, başta kırmızı 5 YR, 5/8 (red), 2.5 YR, 4/8 (red) tonlarında olup, az mika fakat yoğun miktarda kum, taşçık hatta kuartz içermekle birlikte, orta sert dokulu bir özellik göstermektedir. Fenn tarafından Pergamon'da üretildiği düşünülen bu form kavisli bir gövde özelliği göstermektedir. İnce cidarlı yapısı çıkıntı ile vurgulanmıştır. Geç Döneme doğru grinti ve yiv daha da vurgulanmaktadır[1585]. **Kat. SRM-8** numaralı Sigilata, maşrapa ya da kupa'ya ait ağız parçasının hamur rengi 2,5 YR, 5/8 (red)'dir. Yuvarlatılmış, dışa çekik dudak kenarlıdır. Ağız kenarının hemen altına gövdeye geçişte dirsek yapıp aşağıya doğru genişleyen form özelliği göstermektedir. İç ve dış yüzeyde açık kahverengi astar yer almaktadır. Benzer örnek Priene kazılarında[1586] tespit edilmiş olup Myndos buluntusunu da MÖ 1. yüzyılın 1. çeyreğine tarihlemek mümkündür.

Astar olarak, kapların büyük bir çoğunluğunda hamurun perdahlanmasıyla elde edilmiş, kendi rengine yakın parlak bir astar kullanılmıştır. Tamamı sağlam olarak günümüze ulaşabilmiş maşrapa örnekleri hafif dışa çekik, yüksek ağız kenarlı olup kaideye doğru daralan şişkin ve alçak bir gövdeye sahiptirler. **Kat. SRM-9** numaralı Sigilata, maşrapa ya da kupa ağız parçası, yuvarlatılmış dışa çekik ağız parçası gövdeye doğru genişlemektedir. Hamur rengi 5 YR, 5/8 (yellowish red)'dir. İçte açık kahverengi, dışta ise koyu kahverengi astar yer almaktadır. Benzer örnekler Atina Agorası[1587], Aizonai[1588],

1583 Fenn 2016: 63.
1584 Kögler 2010: 126.
1585 Fenn 2016: 63.
1586 Fenn 2016: Taf. 27 A156.
1587 Robinson 1959: pl. 7, G182; 29.
1588 Ateş 2003: Taf. 70. 414.

Priene[1589], Tabae[1590] ve Metropolis kazılarında[1591] tespit edilmiştir. Robinson tarafından MS 1. yüzyılın sonu - 2. yüzyılın başlarına, Fenn tarafından ise Priene kazılarında tespit edilen bu seramik MÖ 1. yüzyılın 1. çeyreği'ne tarihlendirilmektedir[1592]. Bundan dolayı Myndos'ta tespit edilen bu örneğin MÖ 1. yüzyılın 1. çeyreğine tarihlendirilmesi mümkündür. Ayrıca bu kapların, kenar-omuz bölgesindeki akıcı kontur ve astar nedeniyle, muhtemelen hala Bergama paralel formunun daha eski gelişim aşamasıyla ilişkilendirilebilir ve muhtemelen tarihi MÖ 2. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Bundan dolayı bu tür kapların üretiminin başlangıcı ancak MÖ 1. yüzyılın 1. yarısına tarihlenebilir[1593].

Kat. SRM-10 numaralı Sigillata, maşrapa ya da kupa ağız parçası, kavis yapan yuvarlatılmış, dışa çekik dudak kenarlı bir özellik göstermektedir. Ağız kenarının hemen altına gövdeye geçişte dirsek yapmakta ve gövde üzerinde üç sıra girinti yiv, aşağıya doğru genişleyen form özelliği göstermektedir. İçte kırmızı, dışta koyu kahverengi astar mevcuttur. Benzer örnekler Knidos[1594] ve Priene[1595]'de tespit edilmiş olup MÖ 1. yüzyılın 1. çeyreğine tarihlenmektedir.

1.8.8.4.2. ***Doğu Sigillata C-Pergamon Aplike Seramikler (Kat. SRM-11)***

Pergamon'da üretilen ve çark yapımı kapların üzerine kalıpla yapılmış kabartma plakaların uygulanması biçiminde tanımlanan ve *"Pergamon Applique Ware"* olarak isimlendirilmektedir. Seramik grubu ilk olarak Schafer[1596] tarafından çalışılmış, daha kapsamlı ve detaylı çalışmalar ise Hübner[1597] tarafından yapılmıştır. Aplik seramik üretimi konusunda Helenistik Dönemin önemli merkezlerden birisi Pergamon'dur[1598]. Bu seramiklerin genellikle kalıp yapımı kaselerde olduğu gibi metal kaplardan esinlenerek yapıldığı düşünülse de Hübner tarafından yapılan çalışmalarda bu özelliğin kendine özgü olduğunu Pergamon çömlekçileri tarafından üretilmiş orijinal eserler olabileceği konusuna değinmiştir[1599]. Aplike seramikler yaygın olarak skyphos formlarında uygulanmış olup,

1589 Fenn 2016: Taf. 27 A154.
1590 Koçyiğit 2018: 145 Kat. No. 28.
1591 Makinist 2019: 24-25 Kat. No. 22.
1592 Fenn 2016: Taf. 27 A154.
1593 Kögler 2010: 127.
1594 Kögler 2010: 460 E.49. Abb. 18.
1595 Fenn 2016: Taf. 27 A155.
1596 Schafer 1968: Taf. 22-37.
1597 Hübner 1993.
1598 Hübner 1993: 107 vd.
1599 Rotroff – Oliver 2003: 152.

farklı formların içerisinde kabartma eklemeye uygun düz kenarlı gövde profilli olan skyphoslar üzerinde uygulama mümkün olmuştur[1600].

Helenistik Dönem içerisinde Anadolu için Pergamon önemli bir üretim merkezi hâline gelmiştir. Kentte MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kırmızı astarlı seramiklerin üretimi başlamıştır. C. Meyer-Schlichtmann Pergamon Sigillatası olarak tanımladığı bu seramiklerin hamur-astar özelliklerini sınıflandırmış ve tipolojik değerlendirmesini yapmıştır. Meyer-Schlichtmann yerel Pergamon Sigillataları'nda 5 hamur, 3 astar grubu tespit etmiştir[1601] .

Pergamon'da kazı çalışmaları yapıldığından beri en çok ele geçen seramik parçaları, Aplike tekniğinin uygulandığı kaplardır. Pergamon'da o kadar çok ele geçmiş ki üretim yeri olarak başka bir yer düşünülmemiştir. Tamamıyla Pergamon'a özgü bir teknik olarak bilinmektedir. Bu tekniğin kullanımına MÖ 2. yüzyılda başlanmaktadır. Aplike seramik için basitçe "seramik yüzeyine yapıştırma ile yapılan süslemeler" denilmektedir. A. Kil ve Teknik Aplike seramikli kapların kil yapısı kalın ve mikalıdır. Rengi ise kahverengiden kırmızımsıya dönüktür. Astar rengi ise siyah, kahverengiden turuncu ve kırmızımsıdır. Astar çoğu zaman parlaktır ancak mat örneklerde ele geçmiştir. Genelde kabın kırmızımsı renkte olması beklenmez ama Atina'ya ait bir örnekte kabın tamamı eşit renkte kırmızımsıdır. Kil ve astar kalitesi diğer örneklere göre yüksektir. Bu tekniğin en karakteristik özelliği seramiğe bağlı olmadan ayrı parçalar halinde üretilmesidir. Aplike seramikli kapların yapımında ise ilk önce bir figürün pozitifi alınıyor elde edilen negatife kil doldurularak fırınlanıyor. Böylece tekrardan bir pozitif elde ediliyor, elde edilen aplike sıvılaştırılmış kil ile seramiğin yüzeyine yapıştırılıyor ve fırınlanıyor. En önemli şey ise fırınlama sırası, eğer fırındaki nem fazla olursa aplike seramiğe yapışmaz ve düşer. Sağlam olarak fırınlamadan çıkan kap astarlanır ve sonra yeniden fırınlanırdı. Böylece aplike daha da sağlamlaştırılmış olur. Pergamonlu çömlekçiler tarafından üretilen aplikeler birçok bölgeye ticaret yolu ile ulaşmıştır. Aplikeli seramiklerde Atina ile karşılaştırılan bir grup. MÖ 5. yüzyılda kabartmalı seramikler Atina'da görülmektedir. Ancak bu kaplar çok renkli olarak kullanılmışlar ve tamamıyla metal kapların taklidi olarak üretilmişlerdir. Aplike, genel olarak skyphos, kantharos ve bardak formlarında kullanılan bir tekniktir. Süsleme tekniği olarak da kazıma kullanılmıştır. Bunun en önemli sebeplerinden biri de seramik üzerinde

[1600] Ersoy 2020: 122.
[1601] Meyer-Schlicthmann 1988.

kalıptan kalan izler, kazıma ile motiflere dönüştürülmüş ve gizlenmiştir. Aplike seramiklerde genel olarak bitkisel bezeme, sarmaşık dalı, zeytin dalı, defne çelengi, kozalak, bireysel figürler, figür grupları, erotik ve mitolojik sahneler işlenmiştir. Özellikle kozalak motifi Pergamon'un en yoğun kullandığı aplikedir. Myndos'ta aplike seramik buluntusunu **Kat. SRM-11** numaralı tek örnek temsil etmektedir. Pergamon aplike seramik, tabak (?) ağız parçası, yuvarlak, dışa çekik ağız profil özelliği göstermektedir. Gövde kısmına doğru daralan form ve üzerinde iki adet girinti yer almaktadır. Ayrıca üzerinde aplike bitkisel bezeme mevcuttur. İçte siyah, dışta kırmızı astar yer almaktadır. Bu seramik örneğinin benzerleri Priene antik kentinde tespit edilmiştir. Ayrıca bu seramikler Knidos, Mytilene, Smyrna, Sardis, Teos ve Didyma gibi kentlerin kutsal alanlarında genellikle bulunmuştur. Bundan dolayı da kutsal alanla ilişkili olabileceği konusunda düşünceler bulunmaktadır. Antik Çağ'da Bergama'dan Myndos'a ürün ihracı olduğu çıkarımında bulunmamız mümkündür. Bu buluntu benzer örneklerle karşılaştırma yapıldığında MÖ 1. yüzyıla tarihlenmektedir[1602].

1.8.9. Pişirme Kapları

1.8.9.1. ***Helenistik Astarlı, Güveç/Çanak (Kat. SRJ-1, 2)***

Günümüzde mutfak kültüründe de genellikle kullanılan güveçler Antik Çağ'da da kullanım gören kaplardan biridir. En erken örneklerine MÖ 5. yüzyılda Atina Agorası'nda rastlanılmıştır[1603]. Helenistik Dönem'de kullanılan Lopas[1604] büyük ihtimalle bu kapların alt yapısını hazırlamıştır. Lopaslar'da antik dönemde mutfak kaplarından birisi olarak kullanılmaktadır. Atina Agorasında bulunan Lopas örneklerinin ağız çapları, 17 cm ile 42 cm arasında değişmektedir. Güveç kabı olarak nitelenmesi onun sadece yemek pişirme amacına yönelik olduğunu düşündürmemelidir[1605]. Kabın içinde sulu yemekler pişirilmiş, aynı zamanda çeşitli soslar için de kullanılmıştır. Mutfakta balık pişirmek için de tercih edilen kaplar arasındadır. Formun diğer pişirme kaplarına göre daha sığ olmasından dolayı kap, az sulu yemeklerin pişirilmesi için daha uygundur[1606]. Kapaklı bir kap olduğundan yemeklerin ve yiyeceklerin de içerisinde saklandığı düşünülmektedir. Lopas pişirme kapları mutfak kabı formunda yapılmıştır. Bu kaplar mangal üzerinde de kullanılmıştır[1607].

1602 Fenn 2016: 38.
1603 Sparkes - Talcott 1970: 227.
1604 Antik Yunan'da sote yapmaya yarayan bir kap tipidir. Tekçam 2022: 187.
1605 Akkurnaz 2016: 32-33.
1606 Ersoy 2020: 134.
1607 Akkurnaz 2016: 32-33.

Terminolojik olarak, lopas olarak adlandırılan bu kaplar Roma Dönemi'nde de kullanım görmüştür. Kullanım amaçlarına bağlı olarak geniş veya dar ağızlı olup tencerelere veya çömleklere göre nispeten daha sığ gövdeli, karşılıklı çift kulplu, kapaklı kaplardır. Genelde gövdesi dirsekli olup ağız kenarından dirseğe doğru genişlemekte dirsekten dip kısmına doğru ise daralarak devam eden genel hattıyla dışbükey görünüme sahip yuvarlak dipli pişirme kapları olarak bilinmektedir. Gövdenin cidar kalınlığı yukarıdan aşağıya doğru inildikçe incelmekte, bunun nedeni ise doğrudan ısıyla temas eden gövde alt bölümünün sıcaklığı daha fazla oranda pişirilecek yemeğe geçmesini engellemektir. Güveç kaplar ya da lopaslar çömlekler gibi geniş bir iç hacme sahip olmadıklarından bol sulu yemeklerde değil de güveç ve yahni gibi az sulu yemeklerin yapımında kullanılmış olmalıdırlar. Bu kaplar bol yağlı kızartmalar için de elverişlidirler. Kullanım amaçları doğrultusunda, formunda fazla bir değişiklik göstermeden uzun yıllar boyunca kullanılan güveç kaplarını kısa zaman dilimleri içerisine tarihlemek mümkün olmamaktadır[1608].

Myndos kazılarında yürütülen kazı çalışmalarında bu form ile yakınlık gösteren iki adet ağız profili veren örnek kataloğa alınmıştır. Düz yatay ağızlı, dikey gövdeli buluntuların, dışa döndürülmüş kenar uçları yuvarlatılarak yumru biçimindedir. Dirsek geçişleri içte ve dışta keskin veya yumuşak kavislidir. Ağız çapları 13-24 cm ölçülerindedir. **Kat. SRJ-1 ve SRJ-2** numaralı Helenistik astarlı, güveç ağız parçası, köşeli ağız profili, gövdeye doğru daralmaktadır. İçte ve dışta siyah astar yer almaktadır. Cidar ise orta kalınlıkta 6 mm'dir. Hamur renkleri 7.5 YR, 5/1 (gray), 5 YR, 6/2 (pinkish gray)'dir. Benzer buluntulara Anemurium[1609], Perge[1610], Kelenderis[1611], ve Alabanda[1612] kazılarında rastlanılmıştır. Myndos örnekleri MS 1. yüzyıl ile MS 3. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir.

1.8.9.2. ***Mangal (Kat. SRN-1-2)***

Antik Çağ'dan günümüze mangal tutaçları ile ilgili kesin bir kavram yoktur ancak kült nesneleri olarak bilinen mangal ataşları Almanca'da "Kohlenbecken", İngilizce'de "Brazier" ve Fransızca'da "Rechaud" olarak tanımlanmışlardır[1613].

MÖ 2. yüzyıl ortalarından önce ortaya çıkmış mangallardan daha ayrıntılı ve farklı bir mangal tipi olarak üretilmeye başlamıştır[1614]. Hafif ve taşınabilir olan bu mangalların

[1608] Temel 2015: 85.
[1609] Williams 1989: çiz.34, no.377.
[1610] Fırat 1999: 72, lev.42, no.642.
[1611] Tekocak 2006: lev.43, no.254, 257.
[1612] Temel 2015: Kat. No: 119 Levha No: XXX Resim: 129.
[1613] Genel bilgi için bk. Neuburger 1919: 1045vd. "Kohlenbecken".

standı kaba ve kumlu topraktan yapılmış olup genellikle ise bezemesiz bir özellik göstermektedir. Bu örnekler üzerinde dekorasyon amaçlı süslemeler de yer almaktadır[1615].

Kilden imal edilmiş olan bu mangallar başlıca üç bölümden oluşmaktadırlar. Silindirik gövde, kazan ve tutaçlar. Gövdenin üzeri sade veya bazı örneklerde olduğu gibi aplike teknikte yerleştirilen plastik bezemelidir. Gövde üzerinde hava akımını sağlamak ve külü boşaltmak için bir hava deliği bulunmaktadır. Yanma işlemi ise kazan olarak adlandırılan alanda yapılmaktadır[1616].

Akdeniz kıyı kentlerinde binlerce tespit edilmiş olan bu mangalların karakteristik olarak bezeme temasını sakallı bir baş oluşturmaktadır[1617].

Kalıpta şekillendirilmiş olan mangal tutaçlarına ait çok sayıdaki örnek başta Anadolu olmak üzere, Kıta Yunanistan, Ege Adaları, İtalya, Yakın Doğu ve Kuzey Afrika'nın kıyı kentlerinde açığa çıkartılmıştır. Helenistik çağda moda olan mangallara ait benzer parçaların nerede ise Akdeniz kıyılarının tamamında bulunması, kentlerin deniz yolu ile sıkı bir ilişki kurduğuna işaret etmektedir. Myndos'ta 2006 yılında çeşitli alanlarda yapılan kazı çalışmalarında Halikarnassos ve Knidos üretimi mangal tutaçlarının varlığına rastlanılmıştır. Asar Adası'nda bulunan Myndos tutaçlarına göre, satyr genel olarak kullanılmıştır[1618]. Tespit edilen figürleri iki grupta toplamak mümkündür. Sarmaşık çelenkli ve dik saçlı olanlardır. Tutaçların üzerindeki figürler terrakotta maskelerden hareketle, bunların tiyatro oyunlarında kullanılan maskeler olduğu düşünülmektedir[1619]. Genel olarak ise dik saçlılar ve boynuzcukları olanlar tragedialarda, sarmaşık çelenkliler satyr oyunlarında, piloslular ise komedialarda kullanılan maskeler ile ilişki içerisindedirler[1620].

Mangallar, bir yüzyıla yakın süren popülerliğinin ardından MÖ 1. yüzyılın ilk çeyreğinde üretiminin sonlandığı anlaşılmaktadır. Erken örneklerde olduğu gibi bu mangallarla ateş üzerinde bir pişirme kabını destekleme ve kış günlerinde odayı ısıtma gibi fonksiyonunun yanı sıra, ince dekorasyon özelliklerinden dolayı teşhir objesi olarak da kullanım gördüğü düşünülmektedir[1621].

1614 Ersoy 2020: 135.
1615 Şahin 2001: 91.
1616 Şahin 1999-2000: 61; Şahin 2005: 92-93.
1617 Ersoy 2020: 135.
1618 Benzer örnekler için bk. British Müzesi Kataloğu: Walters 1903: 292, C. 883-C. 888.
1619 Şahin 1999-2000: 75vd.
1620 Şahin 2011: 32vd.
1621 Rotroff – Oliver 2003: 174-175.

Kat. SRN-1 numaralı tutaç üzerinde saçı yukarı doğru dikilmiş bir satyr başı yer almaktadır. Ancak başı çevreleyen kemer yoktur ve saçlar taranmadan dağınık bir şekilde bırakılmıştır. Ayrıca alnın ortasında iki boynuzcuk ve başı çevreleyen sarmaşık çelenginin yaprakları dikkat çekmektedir. Alın kırışıklıkları derin kanallarla belirlenmiş, göz bebekleri özellikle vurgulanmıştır. Benzer örnekler Knidos[1622], Atina Agorası[1623], Delos[1624] ve Naukratis'te[1625] tespit edilmiştir.

Myndos tutaçları arasında sarmaşık çelenkli satyr başları da yer almaktadır. Bu tipte baş iki kademeli çerçeve içerisinde görülmektedir. Başın üzerinde saçları gizleyen bir sarmaşık çelengi bulunmaktadır. Kaşlar kalın ve geniş yay çizmektedir. Alın kırışıklığı, kaşların arasına gelecek şekilde alt alta plastik çizgiler şeklinde gösterilmiştir. Burun küçüktür. Bıyıklar üst dudak üzerine doğru taranarak ağız kenarından sakala kadar indirilmiştir. Aşağı doğru sakal yan yana plastik çizgilerden oluşmaktadır. Baş ile üst çerçeve arasında diğer tiplerden farklı olarak geniş bir boş alan bulunmaktadır. Bu tipe benzer örnekler en fazla Knidos'ta bulunmuştur[1626], bunu Halikarnassos[1627] takip eder. Bu tipe ait benzer buluntular ayrıca Milet, Samos, Thera ve Caesaraea'da[1628] ve Priene'de[1629] bulunmuştur. **Kat. SRN-2** numaralı Mangal tutacı üzerinde yine saçı yukarı doğru dikilmiş bir satyr yer almaktadır. Ayrıca alın ortasında iki boynuzcuk ve başı çevreleyen sarmaşık çelenkli yapraklar görülmektedir. Benzer örnekler Pergamon[1630], Myndos[1631], Knidos[1632], Priene[1633] ve Smyrna kazılarında[1634] tespit edilmiştir. Benzer örneklerle karşılaştırıldığında MÖ 2. yüzyılın ilk yarısı ile MÖ 1. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlemek mümkündür.

*1.8.9.3. **Açık Renk Saklama Taşıma Mutfak Kabı / Pişirme Kabı (Kat. SRO-1)***

Pişirme kapları içerisinde sınıflandırılan bu tencere ısıya dayanıklıdır ve bu nedenle kaba kapların parçası olarak gruplanmaktadır. Tencereler özel yalıtımlı olan pişirmeye uygun özellikler göstermektedir. Genellikle dönemi ne olursa olsun bu kapların anlaşılması

1622 Şahin 2003: 35 vd HD 11.
1623 Rotroff 2006: Fig. 95, 803. Mangallar için bk. Rotroff 2006: 750-822, Fig. 92-95. Mangalların canlandırması için bk. Crowfoot vd. 1957: Fig. 60, 271.
1624 Şahin 2003: 37vd.
1625 Şahin 2003: 37 vd HD11.
1626 Şahin 2003: 8 vd. EHer 1- EHer 27.
1627 Şahin 2003: 12 EHer 28 – Eher 34.
1628 Şahin 2003: 8.
1629 Fenn 2016: 100.
1630 Ephesos XIII/1/1V: Tafel 7: 956.
1631 Şahin 2003: 35 vd HD 11; Şahin 2011: 33 Res. 4.
1632 Şahin 2003: 8; Şahin 2005: 96 Abb. 9.
1633 Fenn 2016: Taf. 61 A453.
1634 Ersoy 2020: 135.

çok kolaydır. Eski Yunan ve Roma Dönemi'nde pişirme, kaynatma gibi işlemlerde kullanılan kaplar bu bölüm altında değerlendirilmiştir. Asıl işlevi sıvı veya katı malzemelerin ateş üzerinde pişirilmesi olan bu kaplar kazan, tencere, tava, fırın gibi kullanılmış olup, büyük ve küçük boyutlu, kapaklı ya da kapaksız olmak üzere çeşitli formlara sahiptir. Myndos'ta tespit edilen bu tencere Chytra olarak adlandırılmaktadır[1635]. Chytra bir veya iki dikey kulbun takıldığı kısa boyunlu veya hafif kıvrık ağız kenarlı ve kavisli bir tabana sahip, yüksek Chytralar şişkin ve derin gövdeli, yemek pişirme kaplarıdır. Erken örneklerinde tek kulpludurlar. Helenistik dönemde çift kulplu yapılmaya başlanmış ve Roma Dönemi'nde de bu gelenek devam etmiştir. Arkaik Dönem'den Roma Dönemi'ne kadar bu kapların derin gövdeleri ve geniş yuvarlatılmış kaideleri sayesinde hem su ısıtıcısı olarak hem de sıvı hâlde sebze ve et pişirmek için kullanılmıştır[1636]. Chytra'nın ayak kısmı olmadığı için ya doğrudan ateşe ya da bir mangal sayesinde kullanılarak yerleştirilmektedir[1637]. Phokai üretim merkezi Chytra hâkim bir konumdadır. Kısa daralmış boyunlu ve çıkıntılı boyunlu bir chytra formu hâkimdir.

Kat. SRO-1 numaralı açık renk saklama taşıma mutfak kabı, çanak, ağız parçası yuvarlatılmış ağız parçası gövdeye doğru dirsek yapmakta ve genişlemektedir. Fenn tarafından pişirme kabı olarak sınıflandırılmıştır. Benzer örnek Priene kazılarında[1638] tespit edilmiş olup MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

1.8.10. Lagynos / Beyaz Zeminli Seramikler (Kat. SRP-1-4)

Lagynos grekçe bir kelime olarak karşımıza çıkmaktadır. Kabın kendine özgü özelliklerinin olmasının yanı sıra, Antik Dönemde geniş gövdeli uzun boyunlu testi formlarına verilen genel bir isimlendirilmedir. Antik Yunan ve Roma'da, Khios Adası şarabının düşük gelirli vatandaşlarca da satın alınabilmesi amacıyla üretilen küçük boyutlu kaplardır. Bu kapların üzerinde Khios Adası'nın resmî mühürleri bulunmaktadır[1639].

Lagynos türü kaplar adını Antik Dönemde *"Lagynoi"* olarak adlandırılan geniş karınlı, uzun boyunlu testilerden almaktadır[1640]. Ayrıca bu tür kaplara asıl bu isimlendirmeyi veren zemin kısmında beyaz ya da fil dişi tabaka üzerine turuncu, kahverengi veya siyah

1635 Akkurnaz 2016: 23; Fenn 2016: 91; Ersoy 2020: 133.
1636 Tekçam 2003: 117.
1637 Fenn 2016: 92.
1638 Fenn 2016: Taf. 57 A415.
1639 Tekçam 2003: 127.
1640 Ersoy 2020: 36.

tonlarında inceltilmiş astarla desenlerin yapılmış olmasıdır[1641]. Bu şekilde süslenen başlıca form olarak lagynoslar görüldüğü için *"lagynos tarzı"* olarak da isimlendirilmektedir[1642]. Desen olarak lagynoslar üzerinde bitkisel motifler, kurdeleler, çelenkler, harplar, yunus balıkları, sarmaşık yaprakları, lagynos ve kantharos gibi kap formları da desen olarak kullanılmıştır[1643].

Lagynos'lar basık gövdeli, ince ve uzun boyunlu, tek kulplu servis testisi olarak kullanılmaktadır[1644]. Bu kaplar, MÖ 3. yüzyıldan MÖ 1. yüzyıla kadar çok farklı üretim yerlerinde görülmektedir. Karakteristik özellik bakımından; tek kulplu, ince boyunlu ve farklı gövde yapılarına sahiptir[1645]. Bu kaplar Helenistik Dönem beyaz zeminli seramikleri arasında en yaygın form olarak kullanılmış olup yaklaşık MÖ 150 ila 50 yılları arasında popüler olmuştur[1646].

Helenistik Dönem'de beyazdan kreme, kremden pembeye doğru renklerde ince astara ve siyahtan kırmızımsı kahverengine değişen renklerde boyama ve bezeme özellikleri göstermektedir[1647].

Myndos'ta ele geçen örnekler, Lagynosların kaide ve gövde kısımlarına ait sınırlı sayıda parçadan oluşmaktadır. Bu kap türüne ait iki adet gövde ve kaide parçası tespit edilmiştir. **Kat. SRP-1** numaralı Lagynos'a ait gövde parçasının hamur rengi 5YR, 6/6(reddish yellow) kırmızımsı sarı tonlarındadır. Beyaz zemin yer yer korunmuştur. Aşınmalar mevcuttur. Cidar yapısı ince bir formdadır. Gövde parçasının, omuz kısmında açık kahverengi beş sıra dikey bant bezeme yer almaktadır. Gövdeye doğru daralan dirsekli profil özelliği göstermektedir. **Kat. SRP-2** de ise **Kat. SRP-1**'den farklı olarak yaprak deseninin sağ tarafında üst üste hardal rengi zincir motifi yer almaktadır. Desen ve repertuvar açısından benzerlik göstermektedir. Hamur rengi ise yaklaşık aynı tonlardadır. Hamur rengi, 5 YR, 6/4 (light reddish brown) açık kırmızımsı kahverengi tonlarındadır. Benzer örnekler Pergamon[1648], Atina Agorası[1649], Ephesos[1650], Sardis[1651] ve Knidos[1652]

1641 Rotroff-Oliver 2003: 72.
1642 Gürler 1994: 29.
1643 Rotroff-Oliver 2003: 72; Gürler 1994: 30.
1644 Er 2006: 228; Delemen - Çokay-Kepçe 2009: 14.
1645 Rotroff 1997: 226.
1646 Rotroff 1997: 227.
1647 Rotroff 1997: 225.
1648 Schafer 1968: Abb.7/2, Taf.43/F35.
1649 Rottroff 1997: 228 Fig. 89. 1507.
1650 Meriç 2002: Taf.7/K52-K53.
1651 Rotroff-Olivier 2003: Pl.49/302 T.

kazılarında tespit edilmiştir. Ayrıca Akhisar Arkeoloji Müzesi[1653] koleksiyonunda da bir örnek korunmaktadır. Fenn bu kapların Ionia/Efes üretimi olduğundan bahsetmektedir. Benzer örneklerle karşılaştırdığımızda bu kapların MÖ 2. yüzyıla tarihlendiği düşünülmektedir. Gövde parçaları dışında iki adet kaide parçası da buluntular arasındadır. **Kat. SRP-3 ve 4** numaralı parçalar ise lagynos'a ait olabilecek kaide parçalarıdır. Geniş halka kaide yapısı, yukarı doğru genişleyen gövde profil özelliği göstermektedir. Dış yüzeyde yer yer aşınmış kremrengi astar yer almaktadır. Kaide benzeri Pergamon[1654], Ephesos[1655], Atina Agorası[1656], Sardis kazılarında[1657] tespit edilmiş olup Akhisar Arkeoloji Müzesi[1658] Koleksiyonu'nda da korunan bir lagynos'un kaide kısmı ile benzerlik göstermektedir. Bu kaideler benzer örneklerin tarihleri de dikkate alınarak, gövdelerin tarihine yani MÖ 2. yüzyıla vermek doğru olacaktır.

1.8.11. Unguentarium (Kat. SRS-1-6)

Latince bir sözcük olan Unguentarium, güzellik merhemi ya da güzellik kokusu anlamına gelen "unguent" kelimesi ve genel anlamda merhemler ve yağlar için kullanılan "unguenta" kelimesi ile ilişkili bir isimlendirmedir. Unguentariumların Antik Dönemdeki isimleri bilinmemektedir. Ancak 20. yüzyılda Fransız araştırmacılar tarafından bu isimlendirme yapılmıştır[1659].

Alçak kaideli, şişkin karınlı, dar boyunlu, kulpsuz kaplardır. Parfüm şişesi olarak da kullanılmıştır. MÖ 4. yüzyılda ortaya çıkar ve mezar içi kullanımda giderek lekythos ve alabastronun yerini almaktadır[1660]. Unguentariumlar günlük kullanımın dışında dekoratif, sembolik ve dinî amaç taşımaktadır[1661]. Bu kaplar daha çok balsam ya da parfüm gibi çeşitli özel karışımların konulduğu günlük kullanım kapları olduğu düşünülmektedir[1662]. Banyolarda içine masaj yağının konduğu bir tür yağ şişesi olarak da kullanılmaktadır. Ayrıca bal ve sirke gibi de malzemelerinde koyulduğu bilinmektedir[1663].

1652 Kögler 2010: 432 B76.
1653 Yıldız 2018: 230 Kat. No. 6.
1654 Schafer 1968: Abb.7/2, Taf.43/F24.
1655 Meriç 2002: Taf.7/K52-K53.
1656 Rotroff 1997: Fig.90/1514-1516.
1657 Rotroff-Olivier 2003: Pl.48-49/297-303.
1658 Yıldız 2018: 230 Kat. No. 7.
1659 Akkurnaz 2016: 172.
1660 Delemen - Çokay-Kepçe 2009: 28.
1661 Gürler 1994: 63.
1662 Tekçam 2003: 238.
1663 Akkurnaz 2016: 173.

C. Şimşek ve B. Duman'ın, yaptırdıkları analizlerde bitkisel içerikli sıvılara rastlanması bu düşüncenin doğruluğunu ortaya koymuştur[1664].

Bununla birlikte bu kapların çoğunlukla mezar kazılarında bulundukları da bilinmektedir[1665]. Hayes, bu kapların aynı zamanda kutsal su taşımada da kullanıldığını düşünmektedir[1666]. Buna karşın çalışmaya konu olan Myndos örnekleri kutsal alanla ilişkili olabilmektedir.

Günümüzde "unguentarium" olarak isimlendirilen bu kap formunun asıl kullanıldıkları çağlardaki isminin ne olduğunu tam olarak bilinmemektedir. Bu saklama kapları görüntüleri itibari ile MÖ 4. yüzyılda lekythos olarak isimlendirilen kap formları ile benzerlik göstermektedir. Unguentarium formlarının tipolojisi bugüne kadar yapılan çalışmalar sayesinde kronolojik olarak sınıflandırılmıştır. En sık karşılaşılan formlar ise Fusi (iğ) ve Bulbous (torba) formu yer almaktadır[1667]. Fusi, ip eğirmek için kullanılan iğlere benzer olduğu için dilimizde "iğ" form olarak isimlendirilmiştir. Bu formdaki unguentariumlar MÖ 4. yüzyıldan itibaren görülmeye başlarlar ve bu erken tiplerde geniş ve sığ bir kaide üzerinde özellikle şişkin karın formları ile dikkat çekmektedir. İğ formlu unguentariumlar yüzyıllar boyunca tipolojik olarak farklılık göstermektedir[1668].

Fusi formundaki unguentariumların MÖ 3. yüzyıl sonlarına doğru karınlarındaki şişkinlikleri azalır ve tipik iğ formlarına kavuşurlar. Bu durum cam örneklerde daha iyi takip edilebilmektedir[5]. MÖ 3. yüzyılın sonlarına doğru oluşan bu form MÖ 1. yüzyıl ortalarına kadar varlığını devam ettirerek en uzun süre kullanılan unguentaria formu olmuştur. MÖ 1. yüzyılın ortalarından sonra ise "bulbous" olarak isimlendirilen "torba formu" ortaya çıkmaktadır[1669]. MS 6. yüzyıldan itibaren ise "Geç Antik çağ unguentaria" ismi verilen tip üretilmeye başlanır. Bu son tip, genellikle kaidesiz, minyatür amphora formunda, bazende mühürlü ve ince gövdeli bir yapıya sahiptir[1670]. Tipolojik olarak en sık görülen iğ (fusiform) olarak adlandırılan formdur. Uzun ve ince silindirik boyun, şişkin gövde, aşağıya doğru daralan bir ayak ve düz kaideden oluşan form genellikle Akdeniz çevresinde yer alan tüm Helenistik kentlerde olduğu gibi Myndos'ta da çeşitli varyasyonlarla temsil edilmektedir.

1664 Şimşek-Duman 2007: 296.
1665 Anderson-Stojanović 1987: 105-122.
1666 Hayes 1971: 244.
1667 Anderson-Stojanović 1987: 106-112.
1668 Anderson-Stojanović 1987: 106.
1669 Thompson 1934; Anderson-Stojanović 1987; Rotroff 2006.
1670 Şahin 2016a: 297.

Myndos unguentariumları form, hamur, astar ve firnis özellikleri ile Ephesos[1671], Sardis[1672], Metropolis[1673], Atina Agorası[1674] örnekleri ile yakın benzerlik göstermektedir.

Kat. SRS-1 numaralı unguentarium'a ait ağız ve boyun bölümü korunmuştur. Hamur rengi 2.5 YR, 6/8 (light red) açık kırmızı tonlarındadır. Mantar ağızlı silindirik boyun yapısı görülmektedir. Benzer örnekler Stobi[1675], Metropolis[1676], Tel Dor[1677], Ephesos[1678], İsrail[1679], Tralleis[1680] ve Smyrna kazılarında[1681] tespit edilmiş olup yaklaşık MÖ 2. yüzyıla tarihlenmektedir. **Kat. SRS-2** numaralı ağız parçası da **Kat. SRS-1** ile form açısından benzerlik göstermektedir. **Kat. SRS-2**'nin farklı olarak dış yüzeyinde bant şeklinde astarlar yer almaktadır. Parçanın hamur rengi 2.5 YR, 6/8 (light red) kırmızımsı sarı tonlarındadır. Helenistik astarlı, Unguenterium, ağız parçası mantar formlu ağız profili, boyun kısmına doğru düz bir şekilde inmektedir. Ağız kısmı ve boyunda siyah astar şeritleri yer almakta, yer yer kalker tabakası görülmektedir. Benzer seramikler Makedonya[1682], Ephesos[1683], Sardis[1684], Patara[1685], Atina Agorası[1686] ve Smyrna kazılarında[1687] tespit edilmiştir. Benzer örnekler MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmektedir. Büyük olasılıkla bu parçanın da yaklaşık aynı tarihlere verilmesi uygundur.

Unguentariumlara ait olabilecek iki adet kaide parçası'da buluntular arasındadır. **Kat. SRS-3** numaralı parça Helenistik astarlı, unguanterium, kaide parçası düz yuvarlak kaide, gövde kısmına doğru genişlemektedir. Hamur rengi 5 YR, 7/6 (reddish yellow) kırmızımsı sarı tonlarındadır. Dış yüzeyde kaide boğumunda siyah şerit aşınmış astar görülmektedir. Form bakımından da benzer örneklerle karşılaştırma yapıldığında Kıbrıs[1688],

1671 Gassner 1997: Tafel 28, Tafel 76 (H96).
1672 Rotroff - Oliver 2003: Plate 43, 44,45.
1673 Gürler 1994: Levha 26-32.
1674 Rotroff 2006: Figure 26-32.
1675 Anderson-Stojanoviç 1987: Fig.1.a.
1676 Gürler 1994: çiz. 17. 130.
1677 Guz-Zilberstein 1995: fig.6.26.24
1678 Gassner 1997: Taf. 28.349.
1679 Faust-Erlich 2011: Fig. 2. 7: 8
1680 Saraçoğlu 2011: Kat. No. 8. U8, Kat. No. 12. U12 8.
1681 Kaya 2018: 83 Kat. No. 166.
1682 Wiseman - Mano-Zissi 1976: 280, Res. 11.-86.
1683 Mitsopoulos-Leon 1991b: Lev. 212, O 18.
1684 Rotroff - Oliver 2003: Lev. 45, no. 265.
1685 Dündar 2006: Kat. No.U86.
1686 Rotroff 2006: 140, Fig. 61, 405.
1687 Ersoy 2020: 291 Kat. No. 515.
1688 Hayes 1991: fig.1.8.

Sardis[1689], Patara[1690], Ephesos[1691] ve Smyrna[1692] antik kentlerinde tespit edilmiştir. Yaklaşık olarak tarihi MÖ 2. yüzyılın başına tarihlenmektedir.

Diğer bir kaide örneği ise çan şeklindedir. **Kat. SRS-4, 5** ve **6** numaralı parçalar çan şeklinde kaide yapısına sahiptir. **Kat. SRS-4** numaralı Helenistik astarlı, unguanterium, kaide parçası, platformlu yayvan bir form özelliği göstermektedir. Dış yüzeyde açık kahverengi astar yer almaktadır. Benzer örnekler Atina Agorası[1693] ve Smyrna kazılarında [1694] tespit edilmiş olup yaklaşık MÖ 2.-1. yüzyıla tarihlenmektedir. **Kat. SRS-5**'in de kaide kısmı çan şeklindedir gövde kısmı iğ şeklinde bir form özelliği göstermektedir. Hamur rengi 2,5 YR, 5/8(red) kırmızı tonlarındadır. Benzer örnek Nagidos kazılarında[1695] tespit edilmiş olup MÖ 2.-1. yüzyılara tarihlemek doğru olur. **Kat. SRS-5** ise **Kat. SRS-6** ile form bakımından benzerlik göstermektedir. Bu parçanın sadece hamur rengi gri 2,5 YR, 5/1 (reddish gray) olmasıyla farklılık göstermektedir. Atina Agorası örnekleri arasında çokça rastlanan ve Rotroff tarafından gri unguentariumlar olarak adlandırılan bu örneklerin çömlekçilerin gümüşten yapılmış unguentariumları taklit edebilmek adına gri bir yüzey yaratma çabalarının yanında büyük olasılıkla fırınlama gibi teknik hususlar sonucu ortaya çıkmış olduğu ifade edilmektedir[1696].

Benzer örnek Labraunda[1697], Atina Agorası[1698] ve Smyrna kazılarında[1699] tespit edilmiş olup yaklaşık olarak MÖ 2.-1. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

1.8.12. Kandil

1.8.12.1. ***Knidos Tipi Kandiller (Kat. SRT-1, 2)***

Aydınlatma aracı olarak kullanılan kandiller çark ve kalıp yapımı olarak üretilmektedirler. Günlük hayatta aydınlatma aracı olarak kandiller yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Antik Çağ'da kullanıcısının isteğine ve zevkine göre farklı maddelerden ve farklı biçimlerde yapılmış şekilde görülmektedir. Sosyal yaşamın en önemli parçaları

1689 Rotrooff-Oliver 2003: Pl.44.257.
1690 Dündar 2006: lev. IV.
1691 Krizinger 2010: taf.72.A-K 99.
1692 Kaya 2018: 83 Kat. No. 166.
1693 Rotroff 2006: Fig. 63, 441.
1694 Ersoy 2020: 293 Lev. 111. 529.
1695 Körsulu 2011: 85, Res. 16.
1696 Rotroff 2006: 140. Unguentariumların gelişimi için bk. Rotroff 2006: 140-141, Fig. 61-68, 401-524.
1697 Hellström 1965: Plate 12.
1698 Rotroff 2006: 141, Fig. 63, 439.
1699 Ersoy 2020: 144 Lev. 112 536.

arasında yer alan kandiller, Latince lamba ve ışık anlamına gelen "lychnus"[1700] ya da lamba ve kandil anlamına gelen "lucerna"[1701] olarak adlandırılmaktadır[1702]. Klasik Dönem'de çok yaygın olan küresel gövde profili, geç MÖ 4. yüzyıl erken 3. yüzyıldan itibaren, yerini dışbükey gövde yapısı karakteristik olarak görülmektedir. Armudi gövdeden ziyade, mercimek profili veren kandillere rastlanılmıştır. Helenistik dönem kandillerinin kulp ve emzik bölümleri çarkta şekillendirilmiş kandil gövdesine sonradan aplike edilmektedir. Kulp ve emzik bölümü ise elde bazende kalıpta şekillendirilmiştir[1703]. Emzik formları Klasik Dönem'de görülen uca doğru daralan ve uç kısmı ise yuvarlatılmış emziklerden ayrılmıştır. MÖ geç 4. yüzyıl itibariyle itibaren emziğin uçları yanlara doğru genişlediği tespit edilmiştir. MÖ 2. yüzyılda çapa veya okucu şeklindeki emzikler yoğun bir şekilde görülmektedir. Bunun yanı sıra yuvarlak emzik uçlarının da devam ettiği tespit edilmiştir. Doldurma deliği, MÖ 3. yüzyıldan itibaren küçülmeye başlamış, MÖ 2. yüzyılda ise dar bir form olarak görülmektedir[1704].

Helenistik Dönem'de gri hamur renkli kandillere rastlanılmıştır[1705]. MÖ 250 yıllarından itibaren çark yapımı kandillerin yanı sıra kalıp yapımı kandiller görülmeye başlamıştır. Ayrıca bu kalıpların negatifi alınarak bir sonraki aşamada kullanılmak üzere kalıpların negatifleri de alınmaktadır. Roma Dönemi'nde de gövde kısalmış basık diskoid bir görünüm almıştır. Dönem özelliği olarak ise omuz daralmış ve dik bir profille alt gövdeye geçiş başlamıştır. Günümüze kadar kandiller her dönem aydınlatma aracı olarak kullanılmıştır[1706].

Kandiller dönemlerine göre tip ve dekorasyon olarak değişiklik göstermektedir. Knidos kandillerinde Howland 40A tipi yaygın bir şekilde kullanım görmektedir[1707]. Broneer Tip XII; Goldman Grup V; Howland tip 40A olarak isimlendirilmiştir[1708]. Antik Dönem'de kandiller; pişmiş toprak, taş, bronz, cam, demir, altın gibi materyallerden yapılmaktadır. Ancak genellikle pişmiş toprak ve bronz kandiller tercih edilmiştir. Pişmiş

1700 Çelgin 2010: 405-406.
1701 Karağaç-Alova 1995: 353
1702 Güngör 2011: 1-2.
1703 Önceki dönemdeki geleneğin devamı niteliğinde çarkta yapılan kandiller MÖ 3. yüzyılın başlarında kalıbın kullanılmasıyla birlikte bir süre her iki teknikte de üretilmeye devam etmiştir. MÖ 3. yüzyıl ile 2. yüzyıl başında görülen kandiller bundan bir asır önceki çarktan çıkma kandillerin devamı niteliğinde özelliklerine sahiptir. Pastutmaz 2011: 59.
1704 Pastutmaz 2011: 59.
1705 Bailey 1975: 28vd.
1706 Pastutmaz 2011: 59-60.
1707 Fenn 2016: 104; Betina 2021: 24.
1708 Doksanaltı 2006: 261.

toprak kandillerin yapımında kil ve hamurun kalitesi kandilin üretildiği yer ve atölyeye göre değişiklik göstermektedir[1709].

Daldırma tekniğinde gövdenin üstü gri, gri-siyah ya da gri kahverengi ile astarlanmıştır. Gri tonlamaları yanında kızıl- kahverengi kandillerde görülmektedir. Büyük çoğunluğu süslemesiz oldugu gibi, omuz üzerinde aplik disk ya da mask motifleri görülmektedir. Ancak en fazla "Knidos Yaprağı" olarak adlandırılan bezeme görülmektedir[1710]. Knidos'ta yapılan kazı çalışmalarında Demeter Kutsal Alanı'nda tespit edilmiştir[1711].

1858 yılında Knidos'ta yapılan kazılarda çok sayıda benzer tipte kandil bulunması nedeniyle, ilk kez bu isimle "Knidos Tipi Kandiller" olarak anılmıştır[1712]. Bu kandiller iki ayrı gruba ayrılmaktadır. Helenistik Dönem gri renkli kandiller ve Roma Dönemi üretimi kırmızı-kahverengi kandillerdir[1713].

Sonraki yıllarda iki atölyenin saptanmasıyla bu tip kandillerin Knidos üretimi olduğu kesinleşmiştir[1714]. Knidos kandilleri zamanla tüm Akdeniz'de moda olmuş, MÖ 2. yüzyılda Attika[1715], Korinthos[1716], Delos[1717] ve İtalya'ya[1718] ihraç edilmiştir. Batı Anadolu'da Miletos, Ephesos, Pergamon kentlerinde Knidos Tipi kandillerin yerel taklitleri olduğu düşünülmektedir[1719].

MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısından itibaren hem Atina'da hem de Delos'ta görülmektedir. MÖ 1. yüzyılın ilk çeyreğine kadar ürünler ithal edilmiştir[1720].

Knidos kandillerinin zengin bir koleksiyonu, British Müzesi Kataloğu'nda bulunmaktadır. Kandillerin kireç ve mika katkılı hamurları gri renktedir[1721]. Koyu gri-siyah parlak firnis uygulanmıştır. Atinalı kandil üreticilerine ait üç aşamalı fırınlama tekniği, parlak sırlı erken kandillerde yaygındır. Daha sonra MÖ erken 3. yüzyılda iki aşamalı

1709 Örneğin; Girit ve Minos'da erken dönemlere ait el yapımı kandillerin kili kirli gri tonunda iken, Knidos, Ephesos ve Küçük Asya'nın bazı şehirlerinde ise koyu gri tonlarında hamur kullanılmıştır.
1710 Bailey 1975: 130.
1711 Doksanaltı 2006: 261.
1712 Günay-Tuluk 2003: 21; Fenn 2016: 104.
1713 Özgan 2013a: 200.
1714 Kassab – Tuna 1987: 54.
1715 Scheibler 1976: lev. 85, 586.
1716 Broneer 1930: 53 lev. V no: 19.
1717 Bruneau 1965: 33-37.
1718 Bailey 1975: 131.
1719 Günay-Tuluk 2003: 22.
1720 Fenn 2016: 104.
1721 Bailey 1975: 124-159.

fırınlama tekniğine geçilmiştir. Bu teknikle oksidasyon azaltılmış ve Helenistik dönem kandillerin çoğunluğunda görülen donuk gri görünümü oluşmuştur. Böylece gri üretim meydana gelmiştir[1722].

Knidos kandillerinin üretiminde hem çark hem de kalıp tekniği kullanılmıştır. Çarkta dönel hareketle oluşturulmuş örnekler, kesinlikle dairesel kesitli, bir gövde yapısına sahiptir. Kalıpta oluşturulan örnek bikonik gövde profili görülmektedir. Çarkta yapılan örneklerin, kulp ve burun kısımları ile omuz bezemeleri ayrı yapılmış olup, sonradan eklenmiştir. Bu örneklerin, alçak halka kaideleri vardır. Myndos kazılarında tek örnek tama yakın bir şekilde korunmuştur. "Knidos Tipi Kandiller" olarak isimlendirilmektedir. Ele geçen örnek çark yapımıdır. Genel olarak kalıp üretimi olan örneklerde, bikonik gövde ve düztaban profili görülmektedir. Knidos kandillerinin karakteristik özellikleri hem çark hem de kalıp yapımı örneklerde, diskus bölümünün üst gövdeden keskin bir açıyla ayrılıp, içbükey bir huni formunda oluşu ve kulplarının ise iki ayrı hamur rulosunun, diskus bölümüne yakın uç kısmında, yatay bir şeritle bağlanarak birleştirilmesiyle oluşturulmuş olmasıdır. Kulpun üst kısmı, kandil seviyesinden yukarıya doğru, iki parmak girecek şekilde taşmaktadır Burun profilleri ise kısa ve uç kısımları çapa formunda olup, dışa doğru kıvrılarak açılmaktadır Myndos'ta ele geçen kandillerin omuzları üzerinde, Knidos yaprağı olarak adlandırılan, kalp şekilli yaprak ve bazılarında da bunun önünde kabartma bir daire motifi yer almaktadır[1723].

Kat. SRT-1 numaralı kandil parçasının burun ve diskus bölümünün bir kısmı dışında tama yakını korunmuştur. Yuvarlak formlu kandil, diskus kısmı bezemesiz, burun kısmı uzun bir formdadır. Dış yüzeyde koyu gri astar mevcuttur. Hamur rengi, astar ve form bakımından Knidos kandilleriyle benzerlik göstermektedir. Benzer örnekler British Müzesi[1724], Knidos[1725], Andriake[1726], Rhodos kazılarında[1727] tespit edilmiş olup MÖ 2. yüzyılın ilk yarısı ile MÖ 1. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenmektedir. Bu örnekler ışığında Myndos'ta tespit edilen kandil parçalarını MÖ 2-1. yüzyıl aralığına vermemiz mümkündür. **Kat. SRT-2** numaralı burun parçası da olasılıkla *"Knidos Tipi Kandil"* sınıflandırmasına girmektedir. Burun yapısı dışa açılan çentik yapıdadır. İç ve dış yüzeyde aşınmış siyah astar görülmektedir. Benzer örnekler British Müzesi[1728] ve Knidos[1729], Andriake[1730], Rhodos

[1722] Bailey 1975: 28vd.
[1723] Pastutmaz 2011: 62-63.
[1724] Bailey 1975: Q324.
[1725] Kögler 2010: Taf. 42. G. L2-5; Pastutmaz 2011: Resim 4.
[1726] Özdilek 2015: 96. 13a.
[1727] Betina 2021: Fig. 2.1. 25A.
[1728] Bailey 1975: Q324.

kazılarında[1731] bulunmuş olup, bu parçalardan yola çıkılarak kandile ait burun parçası MÖ 2.-1. yüzyıl aralığına vermemiz mümkündür[1732].

-Değerlendirme

Asar Adası üzerinde yapılan çalışmalar sonucunda eldeki Helenistik Dönem ince seramik buluntularının adanın genelinde, tüm açmalardan tutarlı bir şekilde ele geçmiş olması Tavşan Adası'nda Helenistik Dönem'de yerleşimin var olduğuna işaret etmektedir. Adadaki en geç yerleşim tabakasının sur duvarları ve yine seramik buluntularının desteklediği gibi Bizans Dönemi'ne tarihlendiğini söyleyebiliriz (Grafik 6-7, Şekil 1).

Seramiklerin, tipolojik değerlendirmeleri sonucunda, analoji çalışmaları yapılmış ve tarihleme önerileri getirilmiştir. Ancak kazı alanlarında tabakalaşma görülmemesinden dolayı tarihleme konusunda zorluklar yaşanmıştır. Geç Klasik ve Helenistik Dönem'e ait seramik parçalardan oluşan dolgulardan oluşmaktadır. Zemin üzeri buluntuları arasında yer alan Geometrik Dönem'e ait seramik parçaları dikkat çekmektedir. Çok geniş bir zaman aralığına ait buluntuların iç içe olması tabakaların karışmış olduğunun göstergesidir[1733].

Adanın genelinde doğal nedenlerle ya da kasten yapılan tahribat sonucunda yıkımların gerçekleşmesiyle Geç Bizans Dönemi sur duvarları harcının içinde Helenistik Döneme ait seramik parçaları ile Geç Roma-Erken Bizans Dönemi seramik buluntuları karışıktır. Aynı Şekilde 2010 yılında Kulede açılan "Kule 1" isimli sondajda ve adanın Kuzeybatısında B1 açmasında ortaya çıkan "U" formlu dikdörtgen planlı altar yapısının çevresinde de tarihleme açısından homojen özellik gösteren buluntu katmanlarına rastlanmamıştır.

Tespit edilen seramik buluntuların belgelenme çalışmaları bazı sonuçları ortaya koymaktadır. Arkaik, Klasik ve Helenistik Dönem'e tarihlenen buluntulardan tüm kap olarak ele geçmiş örnek yoktur. Adanın genelinde yapılan kazılarda ele geçen seramik buluntuları arasında ince seramik oransal olarak yoğundur. Asar Adası kazısından ele geçen en erken buluntular arasında Miken Dönemi'ne tarihleyebileceğimiz krater ağzı **(Kat. No. SRA-1)** yer almaktadır. Bu seramik buluntular dışında Geometrik Dönem'e **(Kat. No. SRB-**

1729 Kögler 2010: Taf. 42. G. L2-5; Pastutmaz 2011: Resim 4.
1730 Özdilek 2015: 96. 13a.
1731 Betina 2021: Fig. 2.1. 25A.
1732 Bailey 1975: Q324; Kögler 2010: Taf. 42. G. L2-5; Pastutmaz 2011: Resim 4; Özdilek 2015: 96. 13a; Betina 2021: Fig. 2.1. 25A.
1733 Şahin 2012: 28.

2-5) tarihlenen gövde ve ağız parçaları ve muhtemelen Orientalizan Döneme ait gövde parçası ise ele geçen diğer parçalar arasındadır **(Kat. No. SRC-1)**.

Ada üzerinde ele geçen siyah figürlü kaplar içerisinde altı adet seramik parçası korunmuştur **(Kat. No. SRD 1-6)**.

Klasik Dönem ise 5. ve 4. yüzyıla tarihleyebildiğimiz siyah firnisli örneklerle temsil edilmiştir. Siyah firnisli seramikler içerisinde; yuvarlak ağızlı ve içe dönük ağızlı tabaklar, balık tabakları, içe dönük ağızlı ve dışa dönük ağızlı kâse, kyliks yer almaktadır **(SRE-1-50)**.

Buluntuların büyük bir çoğunluğunu *"Batı Yamacı Seramikleri"* kapsamaktadır. Bu seramik grubu içerisinde kantharos ve kâse formlu parçalar ön plandadır (**Kat. No. SRE-51-63)**.

Helenistik dönem buluntularında 4. ve 2. yüzyıl arasındaki döneme tarihlenen ince seramik buluntularının sayıca ve çeşitlilik bakımından yoğunluğu dikkat çekmektedir. Sıvı sofra kapları olarak ana grup içerisinde değerlendirme kapsamına alınan "Kalıp Yapımı Kabartmalı Kaseler (Megara Kaseleri)" sınıflandırması içerisinde yer alan seramikler oldukça yoğun bir şekilde bulunmuştur. Helenistik Dönem içerisinde kullanılmış özenle yapılmış Megara kaselerinin kutsal alana adak olarak getirildiği düşünülmektedir. Myndos antik kenti kazılarında ele geçen kalıp yapımı kaseler bitkisel dekorlu ve figürlü kaseler olmak üzere iki grup altında toplanarak incelenmiştir. Bitkisel dekorlu kaselerde lotus taç yaprakları, damarlı yuvarlak biçimli yaprak, ion kymationu, akanthus yaprakları, çiçek ve yıldız rozetler popüler bir şekilde kullanım görmüştür (**Kat. No. SRF-1-54)**. Figürlü kâse parçaları arasında ise kanatlı eros figürleri ve erkek figürü(?) kullanılmıştır (**Kat. No. SRF-55-61)**. Helenistik Dönem seramikleri içerisinde içe dönük ağızlı **(Kat. SRG-1-10)**, polychrome içe çekik ağızlı **(Kat. SRG-11)**, gri hamurlu **(Kat. SRG-12)**, yuvarlatılmış yivli ağızlı **(Kat. SRG-13-18)**, pi kulplu **(Kat. SRG-19-24)** ve bağış kaseleri **(Kat. SRG-25)** yer almaktadır.

Helenistik buluntular diğer seramik parçalara göre yoğundur. Helenistik astarlı içe ve dışa çekik ağızlı tabaklar, gri hamurlu tabak parçaları ise tabak formları arasında değerlendirilmiştir **(Kat. SRFa-1-7)**. Bu gruplar içerisinde kâse ya da tabak'a ait olabilecek parçalar yoğun bir şekilde görülmektedir (**Kat. SRGa-1-40)**. Helenistik astarlı siyah, kahverengi kaplara ait parçalar yoğundur. Süzgeçli sürahi **(Kat. SRH-1-2)**, kavanoz **(Kat. SRI-1-4)**, bikonik gövdeli geniş boyunlu sürahi (**Kat. SRK-1)** ve testi **(Kat. SRL-1)** diğer

buluntu grupları arasında yer almaktadır. MÖ 2. yüzyıl sonundan başlayarak Roma İmparatorluk Dönemi'ne uzanan döneme tarihlenen ince seramik buluntuları diğer dönemlere nispeten azdır.

Sigillata ve Kırmızı astarlı seramik grubu içerisinde; Terra sigillata kaplara ait parçalar **(Kat. SRM-1-2),** DSA'ya ait olabilecek kâse ya da tabak'a ait kaide (**Kat. SRM-3)**, DSA-Hayes Form 20'e ait tabak **(Kat. SRM-4)** parçaları buluntular arasında yer almaktadır. DSB Hayes Atlante Form 53 grubu olarak sınıflandırılan kâse **(Kat. SRM-5),** yerel üretim DSB takliti olan kâse **(Kat. SRM-6)**, İthal doğu sigillatası ESB II'e ait kâse parçası **(Kat. SRM-7)**, DSC Pergamon Sigillatasına ait kâse parçası (**Kat. SRM-7)**, DSC-Pergamon Sigillatası-Kavisli ağız kenarlı kaplar **(Kat. SRM-8,9,10)** ve Doğu Sigillata C-Pergamon Aplike tabak parçası **(Kat. SRM-11)** önemli buluntular arasındadır. Pişirme kapları içerisinde iki adet Helenistik astarlı, çanak/güveç **(Kat. SRJ-1-2)** tespit edilmiştir. Bu buluntuların yanı sıra tespit edilen iki adet mangal tutacı parçası kült alanlarında adak olarak kullanılması bakımından önemlidir **(Kat. SRN-1-2).** Ayrıca, açık renk saklama, taşıma ve mutfak kaplarına ait olabilecek kap parçaları **(Kat. SRO-1)**, buluntular arasında azdır.

Ayrıca, "Beyaz Zeminli Seramikler" içerisinde sınıflandırılan Lagynoslar **(Kat. SRP-1-4)**, unguentariumlar **(Kat. SRS-1-6)** Knidos üretimi kandil (**Kat. SRT-1-2)** parçaları da buluntular kapsamında değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak, Miken, Geometrik ve Arkaik Çağ ince seramik buluntularının sayıca bu kadar az olması bu buluntuların adaya tesadüfen taşındığını düşündürmektedir (Grafik 6-7). Genel olarak buluntulara bakıldığında MÖ 3.-2. yüzyıllar arasında seramik yoğunluğu artmaktadır. MÖ 3. yüzyılda Büyük İskender ve MÖ 2. yüzyıl başlarında görülen Rhodos etkisiyle kentin refah seviyesinin arttığı ve bunun sonucu olarak kentte seramik, Terrakotta figürin ve sikke yoğunluğunun artışını etkilemiştir. Buluntuların benzer hamur renkleri ve formları incelendiğinde Pergamon, Ephesos, Knidos ve Priene kentlerinde üretilen bazı seramiklerin Myndos antik kentine ihraç edildiği anlaşılmaktadır. Ancak incelenen seramikler üzerinde kil analizi yapılmadığı için yerel üretim ile ilgili detaylı bilgi vermemiz mümkün değildir. Sadece hamur renklerinin çeşitliliğini görmek adına kapsamlı bir tablo yapılmıştır (Tablo 5). Sonuç olarak bazı tiplerde özellikle Megara kaseleri, içe çekik ağızlı kâse ve tabaklar gibi seramik parçalarında farklı hamur tipleri görülmektedir. Bu durum tipler hakkında yerel üretim düşüncesini akla getirmektedir.

Daha kesin veriler, geniş kapsamlı malzemenin kil analizlerinin yapılmasıyla elde edilmesi mümkündür.

1.9. DİĞER BULUNTULAR

1.9.1. Cam Buluntular (Kat. No. C-1 – 9)

Myndos Asar Adası kazılarında ele geçen cam buluntuların büyük bir bölümünün Myndos'taki cam atölyelerinde yerel üretim olduğu ancak küçük bir kısmının ithal malzeme olduğu düşünülmektedir. Asar Adası cam buluntuları açık mavi, koyu mavi, açık yeşil, koyu yeşil, camgöbeği, sarı, renksiz, turkuvaz gibi renklerde ve bunların çeşitli tonlarında yapılmıştır. Yapılan kazılarda birçok cam cüruf, fritler, külçe ve atık malzemeler de bulunmuştur. Asar Adası kazılarında ele geçen cam buluntular sofra eşyaları, kandiller, pencere camları, kadeh kaideleri, ağırlık ya da mühür, oyun taşları, boncuk ve küçük objeler şeklinde sınıflandırılabilir. Bu buluntuların çok az bir kısmının Helenistik ve Roma Çağı'na ait olduğu bilinmektedir[1734].

Günümüzde camlarla ilgili ilk kapsamlı çalışma A. Özet tarafından "2009-2013 yılları arasında Asar Adası'nda tespit edilen cam buluntular" ismiyle yayımlanmıştır[1735].

1.9.1. 1. ***Boncuk-Yüzük Taşı (Kat. No. C-1)***

2010 yılında 1 adet cam boncuk-yüzük taşı C1 açmasında tespit edilmiştir. **Kat. No. C-1** açık yeşil mavi renkli bu buluntu hamurunda hava kabarcıkları olan bir boncuk formundadır. Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi'nde Kızılağaç Kayırlı çevresinden gelme büyük bir olasılıkla kaçak mezar kazısında ele geçmiş buluntu grubu, Myndos'ta bulunmuş bu boncukla aynı özelliklere sahiptir. Bu buluntunun boncuk ya da yüzük kaşı malzemesi olduğu düşünülmektedir. Myndos'ta tespit edilen ve Roma Dönemi'ne tarihlenen bu buluntunun benzeri İasos kazılarında ele geçirilmiştir[1736].

1.9.1.2. ***Küçük Kırık Parçalar Halinde Ele Geçmiş Buluntular (Kat. No. C-2 - 8)***

2010 kazı çalışmalarında ele geçen çok küçük bir diğer buluntu **Kat. No. C-2** numaralı parçadır. Bu buluntu A4 mezar 11'in kuzey tarafında, mezar 1 ve 2'nin ise doğu tarafında tespit edilmiştir. Bir kap parçası olduğunu düşündüğümüz bu sarı renkli cam hamurundan yapılmış parçanın yüzeyi bozulmuş ve oksidasyon nedeniyle renk değişimlerine uğradığı gözlemlenmektedir. Kalıp yapımı bu camın bir benzeri Sardes

[1734] Özet 2016: 177.
[1735] Çakmaklı 2012: 60.
[1736] Özet 2016: 192.

kazılarında tespit edilmiştir. Myndos örneğinde dış yüzde kabartma çizgilerle yaprak biçimi bezeme yapılmıştır. Aralarda kalın yiv hatlar biraz eğimli çizgiler şeklinde yer almaktadır. Böyle yaprak bezemeli bazı önemli eserler de bilinmektedir. Kalın çeperli kalıp içine üflenmiş bu tip kap yapımlarda dış yüzlerin kimi zaman kabartma lif bezemesi ile bezendiği görülmektedir[1737].

Kat. No. C-3 numaralı koku şişesi parçası mat mavi cam hamurlu, mat opak sarı beyaz zikzak bezemeli, ara zikzaklar dökülmüş kum maça. İç kalıp tekniğinde yapılmış koku şişesi parçasıdır. Benzer örneklerle karşılaştırma yapıldığında Klasik Dönem'e tarihlendiği düşünülmektedir[1738].

2010 yılında C1 açmasında (tandır altı) bulunmuş olan küçük kırık bir parça **Kat. No. C-4** numara ile kazı envanterine geçmiştir. Bu çok küçük parçanın 2010 yılında bulunmuş diğer camlar arasında en erken örnek olduğu düşünülmektedir. Opak mavi cam hamurlu gövde üzerinde sarı cam lifler ile zikzak bezemenin yapıldığı izlenen bir şişeye ait parça, kum-maça (kum-kalıp) tekniğinde imal edilmiş kaplar grubuna girmektedir[1739].

Asar Adası C1 sondajında 2010 yılında -424/-474 cm derinlikte bulunmuş olan bu parça da koku kabına ait olmalıdır. Genel olarak Fenike şişeleri olarak isimlendirilen çoğu Doğu Akdeniz yapımı olan ancak farklı yerlerde örneğin Ege Adaları'nda ve Rodos'ta da imal edilen benzer kaplar bulunmuştur. Helenistik Çağ'da, daha önceki dönemlere ait eserlerden etkilenerek seramik kapların camdan küçük taklitlerinin yapımına devam edilmiştir. Bu küçük parçanın da Helenistik Çağ'da yapılmış bir koku kabı, olasılıkla bir alabastron şişesinin kırık bir parçası olduğu düşünülmektedir. Bu camlar genelde mezarlara gömü armağanı olarak bırakılmaktadır. Ancak bunlar günlük kullanım kabı olarak zenginler için de imal edilmiş olabilirler. Benzer örnekler arasında, bugün Louvre Müzesi'nde bulunan Myrina kökenli bir alabastron da yine Helenistik Çağ'a tarihlenmiştir. Delos Adası'nda bulunmuş olan bir başka alabastronun ise daha erken bir tarihe Arkaik Çağ'a ait olduğu yapılan yayından anlaşılmaktadır. Bu şişe Myndos örneğinin erken bir tipi olmalıdır. Bu yapıtlar Helenistik Çağ'da oldukça çok imal edilmişler ve o günün dünyasında geniş bir alana tüm Akdeniz çevresine yayılmışlardır. Berlin Müzesi'ndeki bir örnek, Kocabaş Koleksiyonu'ndaki bir diğer yapıt ve benzerleri bu tip örneklerin o çağda sevilerek

[1737] Özet 2016: 190.

[1738] Harden 1936: 273 fig. 814; Fossing 1940: 103 fig. 76-77; Platz Horster 1976: fig. 7, fig. 12; Saldern 1980: 5-6 Pl.1 fig. 1-2; Akat-Fıratlı: 1984: 16 fig. 5; Atik 1990: 16-29 fig. 13; Özet 1998: 39 fig.7: Baybo 2005: 211-239 fig. 2.

[1739] Özet 2016: 189.

kullanıldığını göstermektedir. Ancak imalatın çok zor ve pahalı olması nedeniyle bu kapların yapımına Helenistik Çağ bitiminde son verilmiştir. Hâlen Mersin Müzesi'nde bulunan bir oinochoe yine iç kalıp tekniğinde yapılmış mavi, sarı-beyaz renkli cam iplikleriyle dekore edilmiştir. Bu oinochoenin büyük bir olasılıkla Soli'de bir mezarda bulunmuş olduğu "Kilikia'da Cam" adlı makaleden anlaşılmıştır. Mersin Müzesi'ndeki bu buluntu MÖ 3.yüzyıl sonlarına tarihlenmiştir[1740]."

Kat. No. C-5, **C-6** ve **C-7** numaralı küçük kırık buluntular ise lif bezemeli kap örnekleri arasında yer alırlar. Bu bezeme türü Roma Çağı'ndan itibaren Bizans Çağı'nda da kullanılan bir bezeme olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Bizans Çağı'nda ince çeperli kaplara uygulanan şişe boynu ya da gövde üzerinde ince lif sarılarak yapılan bir bezeme çeşitidir[1741].

Asar Adası H2 açmasında bulunmuş mavi renkli bir ağız parçasına **Kat. No. C-8** numara verilmiştir. Bu 10 cm çapındaki bir kâseye ait ağız kenarı, dışa çekik, içe ve dışa katlanmış ve arada belirgin bir boş alan kalmıştır. Ağız altında iki sıra yiv bezeme bulunur. Bu yivler ya bir alet yardımıyla cam hamuru henüz sıcakken kıvrılarak ya da kabın etrafına lif sarılarak yapılıyordu. Bu kâsenin Roma Çağı'ndan başlamak üzere Bizans Çağı'nda da üretimine devam edilen camlar içerisinde yer aldığı bilinmektedir. Berlin Antikenmuseum'da serbest üfleme tekniğiyle yapılmış ağız altında iki sıra lif bezeme bulunan bir kâse Roma Çağı'na 1-2.yüzyıl arasına tarihlenmiştir. Geç Roma ve Bizans Çağı'nda da bu yapımların imalatına devam edilmiştir. İsrail'de Ras Abu Ma'aruf kazılarında bulun-muş yivli kâse yapıtlar Bizans Çağı'na tarihlenmiştir[1742].

1.9.1.3. ***Koku Şişesi (Kat. No. C-9)***

2012 yılında D2c açmasında bir Unguentarium dip parçası ele geçmiştir. **Kat. No. C-9** numarası verilmiş olan bu açık yeşil mavi doğal cam renkli koku şişesinin üst kısmından kırıktır. Şişe tabanı biraz dışa çıkık iç taban ise konkav biçimlidir. İsings'in Form 82b olarak belirlediği tipe benzemektedir. Bu tipin Roma Çağı'nda 2. yüzyıldan itibaren yapıldığı bilinmektedir. Mezara gömü armağanı olarak konulmuş bu koku şişelerinin az da olsa Bizans Çağı'nda da yapımına devam edildiği bulunan örneklerden anlaşılmaktadır. Hierapolis, Limyra, Sardes gibi ülkemizdeki ören yerlerinde bulunmuş benzerleri 4. yüzyıla

1740 Özet 2016: 189.
1741 Özet 2016: 189.
1742 Özet 2016: 212.

tarihlenmiştir. Ayrıca Kırım'da ve Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yapılan kazılarda da Erken Bizans Dönemi'ne tarihlenen benzer örnekler bulunmuştur[1743].

1.9.2. Kemik Buluntular (Kat. No. K-1 - 5)

1.9.2.1. ***Süs İğneleri (Kat. No. K-1-2)***

Süs iğneleri kadınların sadece saçlarına takmak amacıyla değil hem saçlarında hem de giysilerinde kullandıkları objelerdir. Arkeolojik buluntular sayesinde (vazo resimleri, figürinler, kabartma vb.) bu bilgiyi destekleyici argüman niteliğindedir[1744].

Saç iğnelerinin altın, gümüş örnekleri daha çok elit kesimin kullandığı aksesuarlar arasında yer almaktadır. Bunların dışında düşük gelir grubunda yer alan kişiler ise fil dişi ve kemiği tercih etmektedirler. Roma Dönemi'nde genel anlamda tüm takı çeşitlerinin, yoksul insanlar için değerli madenler yerine daha uygun fiyatlı bronzdan, demirden, camdan ve kemikten üretildiği, ayrıca bir fosil kömür olan siyah kehribardan yapılmış takı ve süs eşyası örneklerinin de bulunduğu tespit edilmiştir[1745].

Sıklıkla kemik veya metal, nadir de olsa ağaç ve cam gibi malzemelerden yapıldığı bilinen Roma Dönemi saç iğnelerinin, iki veya üç değişik kombine hammaddeden yapılmış örnekleri de mevcuttur. Baş kısımları genelde dekoratif bir işleve sahip olduğundan her zaman değerli hammaddelerden, sap kısımları ise daha ucuz hammaddelerden üretim sağlanmıştır. Farklı hammaddelerden oluşan kombinasyon birliktelikleri arasında bronz başlı ağaç saç iğneleri, gümüş veya altın başlı kemik saç iğneleri yer almaktadır[1746].

Bu tür iğneler sap kısmında bezemeye sahiptir. Fonksiyonu dolayısıyla pek çok örnekte gövde uç kısma doğru sivrilir. Çeşitli kazılarda metal örneğinin de bulunmasına karşın en sık kullanılan hammadde hayvan kemiğidir. Diğerleri ise ahşaptan ve fil dişi ile su aygırı dişlerinden yapılmıştır. Myndos kazılarında iki adet kemik süs iğnesi bulunmuştur. Elde üretilen bu eserin yüzeyleri perdahlamıştır[1747]. Form olarak yukarıdan aşağıya doğru sivrilen kemik fibula olduğu düşünülmektedir. İç kısmı metal aksanı için boş bırakılmış olmalıdır (**Kat. No. K-1)**. Smyrna kazılarında[1748] tespit edilen örneklerle karşılaştırıldığında bu parçayı Roma Dönemi'ne tarihlemek mümkündür. Diğer bir örneğin ise kenarı kırıktır. Sivri uçlu kemik saç iğnesi(?) olduğu düşünülmektedir. Konik başlı gövdeye doğru

1743 Özet 2016: 212.
1744 Ersoy 2017: 29.
1745 Ersoy 2017: 29.
1746 Ersoy 2017: 29-30.
1747 Kara vd. 2017: 137.
1748 Ersoy 2017: 32 Fig. 4.

incelerek devam eden saç iğnesi parçasının dış yüzeyi perdahlanmıştır (**Kat. No. K-2)**. Benzer örnekler Korinth[1749] ve Smyrna kazılarında[1750] tespit edilmiş olup Myndos buluntusunu MS 1. yüzyıl sonu – 2. yüzyıl başına tarihlendirilmesi mümkündür.

1.9.2.2. ***Oyun Taşları (Kat. No. K-3)***

Oyun taşları genellikle kemik ve fil dişinden yapılmaktaydılar. Ancak bu malzemeler dışında pişmiş toprak, taş, cam ve bronz gibi hammaddelerin kullanıldığı da görülmektedir. Oyun taşları/pulları yassı ve bezemeli bir şekilde de yapılmaktadır[1751]. Myndos'ta bir adet kemikten yapılmış oyun taşı tespit edilmiştir (**Kat. No. K-3**). Benzer örnekler Ephesos[1752], Smyrna[1753] ve Metropolis kazılarında[1754] tespit edilmiş olup Myndos buluntusunun Roma Dönemi'ne tarihlenmesi muhtemeldir.

1.9.2.3. ***Ağırşaklar (Kat. No. K-4-5)***

Dokuma işlemi için en önemli unsur dokuma ipidir. Ağırşak, Neolitik Çağ'dan beri çeşitli yerleşim alanlarında pişmiş toprak, kemik, metal ya da taştan örneklere rastlanılmıştır. Yün ya da keten gibi liflerin bükülerek iplik hâline getirilmesi işleminde bükümün ince ve düzenli olmasını sağlamak için iğin alt ucuna geçirilen, ortası delik ve toparlak ağırlık[1755]. Myndos kazılarında ağırşak olarak kullanıldığı düşünülmüştür (**Kat. No. K-4-5**). Benzer formdaki örnekler her dönem sevilerek kullanım görmüştür. Kazı alanında bulunduğu konteks değerlendirildiğinde ve ayrıca Pnyx[1756] ve Smyrna kazılarında[1757] tespit edilmiş olan örneklerle karşılaştırma yapıldığında bu ağırşakların olasılıkla Helenistik/Roma Dönemine tarihlenmesi muhtemeldir.

1.9.3. Metal Buluntular (Kat. No. MT-1)

Asar Adası'nda Hristiyanlık öncesi Dönem'e ait metal buluntular oldukça azdır. 2011 yılında yüzeyde aslan figürü bulunan bronz kulp parçası bulunmuştur. Metal eserlerin gövde, kulp ve kaide gibi bölümlerinin ayrı ayrı döküm tekniğinde üretilip lehimleme, perçinleme gibi farklı yöntemlerle birleştirilerek üretilmektedir. Bu nedenle antik kent kazılarında tüm ya da tüme yakın metal kapların yanı sıra kulp ve kaide gibi parçalar tekil

1749 Davidson 1952: Pl. 120, 2386-2387.
1750 Ersoy 2017: 103 Kat. No. 17. Levha 1.
1751 Ersoy 2017: 46.
1752 Meriç 2006: 252 Res. 6.
1753 Ersoy 2017: 115 Kat. No. 65.
1754 British Museum 1909: Pl. – LII.
1755 Tekçam 2003: 6; Ersoy 2017: 61.
1756 Davidson – Thompson 1943: 103 Fig. 9-10.
1757 Ersoy 2017: 122, Kat. No. 91, 93.

olarak da ele geçmektedir. Myndos buluntuları içerisinde yer alan bir bronz kulp ince işçilik göstermektedir. Üzerinde aslan figürü bulunmaktadır. Kulpun benzer örnekleri genellikle Hydria'lar da kullanılmaktadır[1758]. Bu kulp parçasının benzeri Patara kazılarında[1759] tespit edilmiş olup Helenistik Dönem'e tarihlenmektedir (**Kat. No. MT-1**).

1.9.4. Diğer Buluntular (Kat. No. D-1-6)

Myndos Asar Asar Adası'nda tespit edilen diğer buluntu grubu olarak sınıflandırılan bu başlık içerisinde ağırşak (Üçgen, yuvarlak ve kare (?) formlu) ve küçük koku ya da ilaç kabı olarak kullanılmış olabilecek parçalar değerlendirilmiştir.

1.9.4. 1. ***Dokuma Tezgâh Ağırlıkları (Kat. No. D-1-5)***

Ağırşaklar: Neolitik çağdan beri çeşitli yerleşim alanlarında pişmiş toprak, kemik, metal ya da taştan örneklerine rastlanılan; yün ya da keten tarzı liflerin bükülerek iplik hâline getirilme aşamasında bükümün ince ve düzenli olmasını sağlamak için iğin alt ucuna geçirilen, ortası delik ve toparlak formlu ağırlığa verilen isimdir[1760]. Farklı formlarda olan tezgâh ağırlıkları aynı zamanda farklı ağırlıklara da sahiptirler. Bunun nedeni ise dokunan kumaşın kalınlığı ya da ipin kalınlığından dolayıdır. Ağırşak formlarına göre yuvarlak (Kat. No. D-1-4), kare, üçgen (Kat. No. D-5) vb. şekillerde olabilmektedir. Dokuma ve tezgâh ağırlıkları kutsal alanlarda yoğun bir şekilde tespit edilen buluntular arasında yer almaktadır. Bu dokuma aletleri Athena, Artemis, Hera ve Demeter gibi tanrıçaların kutsal alanlarında tespit edilmiştir. Ayrıca, Apollon'a ait kutsal mekânlarda da bulunmuşlardır. Bundan dolayı bu dokuma tezgâh ağırlıklarının adaya adak olarak getirildiği düşünülmektedir[1761].

Çift delikli silindir, bohça ve pramidal formlu dokuma tezgâh ağırlığı buluntular arasında yer almaktadır. Çift delikli silindir formlu tezgâh ağırlıkları tek ve çif delikli olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu ağırşaklar arasında gram farkı da göz önünde bulundurulmaktadır. Çift delikli olan örnekler daha sıkı bir dokuma yapmak için kullanılırken, tek delikli örnekler ise kalın dokuma yapmak için kullanılmış olduğu düşünülmektedir[1762] (Kat. No. D-1 – 2). Benzer örnekler Daskleion kazılarında bulunmuştur[1763].

1758 Şahin 2010a: 36.
1759 Şahin 2010a: 93, A13.
1760 Tekçam 2022: 16.
1761 Tanrıver 2009: 220. Apollon kutsal alanları içeirisnde Klaros, Delphoi'da, Sparta'daki Amyklaion ve Messenia'daki Apollon Korynthos tapınaklarında ağırşaklar tespit edilmiştir.
1762 Kirman 2022: 294.
1763 Kirman 2022: 294 Res. 2-3.

Diğer bir ağırşak türü ise bohça formludur. Tip olarak büzülerek yapılmış bohça şekline benzediğinden dolayı bohça formlu ağırlık olarak adlandırılmıştır. Söz konusu bu ağırlıklar için işlevleri sorgulanmaktadır. Bohça formlu bu ağırlıkların balıkçıkık faaliyetlerinde de kullanıldığı düşünülmektedir[1764] (Kat. No. D-3 - 4). Benzer bohça formlu ağırşak örnekleri Pnyx[1765], Lousoi[1766] ve Daskleion[1767] kazılarında ele geçirilmiştir.

Pramidal formlu ağırlıklar ise kentlerde yoğun olarak görüldüğü tespit edilmiştir. Bu tip ağırşaklar ise basit el ile şekillendirildiği düşünülmektedir [1768](Kat. No. D-5). Benzer örnekler Pnyx[1769], Lousoi[1770] ve Daskleion[1771] kazılarında tespit edilmiş olup Myndos buluntusunu karşılaştırma yapmamız mümkündür.

Bu ağırşak örnekleri dönem dönem yoğun bir şekilde kullanım gördükleri için tarihleme konusunda ayırt etmek zordur. Ancak yapının tarihi göz önünde bulundurulursa MÖ 3. -2. yüzyıl arasına tarihlendirilmesi mümkündür.

1.9.4. 2. ***İlaç vs. kabı (Kat. No. D-6)***

Bu buluntuların dışında olasılıkla ilaç kabı olarak da kullanım gördüğü düşünülen küçük yuvarlık formlu ve derinliği az olan kap formu da buluntular arasındadır (Kat. No. D-6).

1764 Kirman 2022: 295.
1765 Davidson – Thompson 1943: 95 Fig. 43.
1766 Mitsopoulos-Leon 2017: 175 Taf. 64 Kat. 388.
1767 Kirman 2022: 297 Fig. 1.
1768 Kirman 2022: 297.
1769 Davidson – Thompson 1943: 80 Fig. 32.
1770 Mitsopoulos-Leon 2017: 175 Taf. 62 Kat. 373.
1771 Kirman 2022: 299 Res. 1.

DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Ada üzerinde Klasik Çağ yerleşiminden günümüze ulaşan birkaç mermer blok ve temel kalıntıları tespit edilmiştir. Başlangıçta orijinal yapıya ait blokların daha sonraki yerleşimler tarafından parçalanarak yapı malzemesi olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Ancak yapı temellerinin bulunduğu kuzeydoğu yamaca bakan ve antik limanın içerisinde kalan alanda yapılan sualtı araştırmalarında deniz tabanına doğru yamaca yayılmış çok sayıda mermer mimari bloğun varlığı gözlemlenmiştir. Büyük bir olasılıkla bu malzeme anıtsal yapının herhangi bir nedenle yıkılması üzerine, yamaçtan aşağı dökülerek deniz tabanına doğru yayılmış ve günümüze kadar tahribata uğramadan gelebilmeyi başarmıştır.

Adada bulunan "U" / “Π” formlu sunağın Mausolos'un imar faaliyetleri içerisinde ya da Helenistik Dönem’de yapıldığı düşünülmektedir. Yapının tarihlendirilmesinde, MÖ 4. yüzyılda yoğun olarak kullanılan U formlu kenetler referans olabilir. Yapı muhtemelen Helenistik Dönem’de inşa edilmiştir. Ancak Roma Dönemi’nde de olası propylon (?) yapısının eklenmesiyle tam olarak dinî fonksiyonunu tamamlamış ve uzun süre kullanılmış olmalıdır. MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen ve Marcus Ulpius Traianus için Apollon Arkhegetes'e adanan yazıt sayesinde de bu ilişki desteklenmektedir.

Olasılıkla önceleri sadece sunaktan ibaret olan kutsal alan daha sonra çeşitli eklemelerle geliştirilmiş olmalıdır. Mimari yapı elemanlarının çoğu Roma Dönemi özelliği sunmaktadır. Kolossal boyuttaki iki sütun tamburu, ölçüleri nedeniyle, adaya dışarıdan taşınmış olamaz. Ancak önerilen yapılarla da proporsiyonları nedeniyle ilişkilendirilememiştir. Hristiyanlıkla birlikte bir kilisenin inşa edildiği alanda daha öncesinden başka bir yapı var mıydı, İn situ herhangi bir temel yer alıyor muydu gibi sorulara şu an cevap vermek kazılar henüz tamamlanmadığı için mümkün görünmemektedir. Adanın Hristiyanlığın kabulünden sonra da kutsallığını devam ettirmesi dikkate değer başka bir veri de sunmaktadır. Acaba kilise yapımında yıkılarak tahrip edilen başka yapılar da adada yer alıyor muydu? Şimdilik bu sorulara cevap vermek zordur. Adada kazıların tamamlanması, ileride bu tür sorulara cevap bulunmasını sağlayabilir.

Apollon’un Myndos’taki sıfatlarından birisi olarak bilinen Arkhegetes (αρχηγετης) başlangıçta rehberlik eden, kurucu anlamına gelmektedir. Apollon’un Anadolu için yaygın sıfatlarından biri olan Arkhegetes, içerdiği anlam ve yaygınlık bir arada değerlendirildiğinde, bu sıfat altında yerel özelliklerin daha baskın olduğu bilinmektedir.

Apollon; Pamphylia Bölgesi'nde Side, Attaleia ve Perge'de, Phrygia Bölgesi'nde Hierapolis'de ve yine Karia'da Myndos'ta aynı sıfatla anılmaktadır. Halikarnassos ve Myndos'ta kurucu baş tanrı olarak saygı görmesi, bu bölgede ne kadar önemli bir tanrı olduğunu açık bir şekilde işaret etmektedir.

Martin Nilsson, Apollon kültleri ile ilgili listede Halikarnassos'ta kutlanan Arkhegesion festivalinin olduğundan söz etmektedir. Ayrıca Myndos'ta da Apollonia festivali kutlanmaktadır. Epigraf Louis Robert, Myndos'ta bir Apollon Arkhegetes kültü olduğundan bahsetmektedir.

Kentte bulunan yazıt ışığında Apollon'un Arkhegetes sıfatıyla, kurucu ve koruyucu tanrı (surların koruyucusu) olarak onurlandırılması, kentte kültünün önemini göstermektedir.

Apollon, Myndos sikkeleri üzerinde arka yüzde giyimli, cepheden, sol elinde lyra-kithara, sağ elinde ise mızrap ile betimlenmiştir. Sikkelerin ön yüzünde betimlenen Apollon tasvirleri de tanrıya Myndos'ta önem verildiğini göstermektedir.

Asar Adası üzerinde yapılan çalışmalar sonucunda elde edilen Helenistik Dönem ince seramik buluntularının adanın genelinde, tüm açmalardan tutarlı bir şekilde bulunmuş olması Asar Adası'nda Helenistik Dönem'de yerleşimin var olduğuna işaret etmektedir. Adadaki en geç yerleşim tabakasının, sur duvarları ve seramik buluntularının desteğiyle, Bizans Dönemi'ne tarihlendiği söylenebilir. Kazı çalışmalarında tespit edilen seramik buluntu grubuna bakıldığında ise kutsal alanlarda kullanılan sunu kap formları olarak phiale, mangal, bağış kasesi, aplike seramik, megara kaseleri vb. sunu kaplarının da varlığı alanın bir kutsal alan olarak kullanıldığı fikrini destekler niteliktedir.

Adada tespit edilen Miken, Geometrik ve Arkaik Çağ ince seramik buluntularının sayıca bu kadar az olması bu buluntuların adaya tesadüfen taşındığını ya da alanın Miken Dönemin'den itibaren tapınak ve sunakların ilk çıkış noktasının kutsal ağaç tapınımı olduğu düşünüldüğünde, bu alanın daha erken dönemlerden (Miken?) Roma Dönemi'ne kadar Apollon kutsal alanı olarak kullanılmış olabileceğini bizlere sunmaktadır (Grafik 6-7).

Genel olarak buluntulara bakıldığında MÖ 3.-2. yüzyıllar arasında seramik yoğunluğunun arttığı görülmektedir. MÖ 3. yüzyılda Büyük İskender ve MÖ 2. yüzyıl başlarında görülen Rhodos etkisiyle kentin refah seviyesinin yükseldiği ve bunun sonucu olarak kentte seramik terrakotta figürin ve sikke yoğunluğunun arttığı düşünülmektedir.

Klasik Dönem sikke buluntuları arasında 1 Mausollos, Helenistik Dönem sikkeleri arasında 1 Halikarnassos ve 3 Myndos'un kendi bastığı kent sikkesi ve 1 Tessalonika sikkesi tespit edilmiştir. Roma Dönemi sikkeleri kapsamında 3 Büyük Constantin, 1 I. Constantinus, 5 II. Constantius, 1 Valens sikkesi buluntular içerisinde yer almaktadır. Sikke buluntularının yoğunluğu az olmakla birlikte bunlar Mausollos Dönemi'nden MS 4. yüzyıla kadar geniş bir periyodu temsil etmektedir. Özellikle sikkeler içerisinde II. Constantius sikkeleri biraz daha yoğunluk göstermektedir.

Bütünsel bir yaklaşımla bakıldığında adak seramikleri, beyaz zeminli lagynos parçaları, mangal, bağış kaseleri, kalıp yapımı ve aplike seramik örnekleri, unguentarium, mermer ağırlık, terrakotta figürin buluntuları, kemik objeler (?), ağırşak, adak yazıtı, girlandlı boğa başı (altar) ve Apollon sikkesi gibi buluntuların bu alanın Apollon Arkhegetes için adanan bir kutsal alan olduğunu kesinleştirmiştir. Adanın tümünün ise buluntulardan yola çıkılarak, bir temenos olarak işlev gördüğü düşünülmektedir.

Sonuç olarak, kaliteli bir işçiliğe sahip seramik buluntular ve terrakotta figürinlerin tüm kültlerde olduğu gibi karşılıklılık ilkesi ışığında Apollon Arkhegetes Kült Alanı'na adak eşyaları olarak getirildiği düşünülmektedir.

Adada bulunan "U" formlu sunağın Mausolos'un imar faaliyetleri içerisinde yani MÖ 4. yüzyıl ortalarında yapıldığı ve Roma Dönemi'ne kadar kullanım gördüğü düşünülmektedir. Asar Adası, Hristiyanlığın resmî olarak tanındığı MS 4. yüzyıl ortalarına kadar Apollon Arkhegetes'e adanmış kutsal bir alan olarak kullanılmıştır. Hristiyanlık etkisiyle adanın en üst terasına bir bazilika inşa edilmiş ve ada muhtemelen bir manastıra ev sahipliği yapmıştır.

KATALOG

Ölçüler, mimari eserler ve küçük buluntularda santimetre cinsinden verilecektir. Katalog bölümünde yer verilen eserler öncelikli olarak kullanılan malzeme cinsine göre tipolojik, daha sonra kendi içerinde alt gruplarda kronolojik olarak sıralanmıştır: Taş eserler, sikke, pişmiş toprak eserler, seramik, kandil, cam eserler, metal eserler ve diğer buluntular.

Sikkeler kendi içerisinde sınıflandırılarak kronolojik bir şekilde sıralanmıştır.

Figürinler, kendi içerisinde sınıflandırılacak ve bu gruplamaya göre eserlerin sıralaması baş, kaide ve gövde şeklinde olacaktır.

Seramik eserler kendi içerisinde ince ve kaba seramik olarak iki gruba ayrılacak, daha sonra tabak, kâse, içki kabı, unguentarium, kandil, saklama kabı, kapak, şeklinde olmak üzere formlarına göre alt gruplara ayrılacaktır. Alt grupların kendi içerisindeki sıralaması ise ağız, omuz, gövde, kulp ve kaide olarak sınıflandırılacaktır.

Kandiller; tondo, diskus, gövde, kulp ve kaide olarak yapılacaktır.

Cam eserler, formuna göre boncuk, çeşitli kaplara ait parçalar ve unguentarium olarak gruplandırılacak olup kendi içindeki sıralama ise ağız, gövde, kulp ve kaide şeklinde olacaktır.

Metal eserler günlük kullanım malzemeleri olarak gruplandırılacaktır.

Son grubumuzu oluşturan diğer buluntular içerisinde ise; tekil örnek olup yukarıdaki gruplarımıza dâhil edemediğimiz eserler yer alacaktır. Bu eserler ise malzemesine göre alt gruplara ayrılacaktır.

Yukarıda sözünü ettiğimiz katalog sıralamasında tarihlendirilebilen eserler varsa, bunlar kronolojik olarak sıralanacaktır. Tarihlenemeyen örnekler ise grubun en altında yer alacaktır.

Katalogda yer verilen buluntular için katalog numarası kullanılmamıştır. Bunun yerine her buluntu grubunun adının baş harfleri, aynı harf ile başlayan buluntular için ise ikinci veya üçüncü harfleri de eklenerek kısaltma yapılmış ve bu kısaltmalar kullanılmıştır. Bu şekilde her buluntunun kaç adet olduğu da tespit edilmiştir. Mimari Elemanlar: **M**, Mermer Buluntu: **MB**, Sikke: **N** şeklinde kodlanmıştır. Seramikler ise kendi içlerinde her bir grup **SRA-SRT** kodları kullanılarak her bir buluntu grubu alfabetik olarak birden başlatılmıştır. Figürinlere **F**, kemik buluntular için **K**, Metal buluntular için **MT**, cam

buluntular için: **C** ve diğer buluntular için: **D** kodları verilmiştir. Katalogda tüm buluntular için belirlenen bu kısaltmalar kullanılarak numaralandırılmıştır. Ardından buluntunun ne olduğu açık bir şekilde yazılmış, Myndos buluntusu olduğu **"MY"** kısaltması olarak belirtilmiş, kazı ve müze envanter numaraları, buluntu yılları ve yerleri ve materyal cinsleri verilmiştir. Buluntuların ölçülerinde mimari elemanlar için metre (m) ve diğer tüm buluntular için ise santimetre (cm) kullanılmıştır. Pişmiş toprak eserler için hamur ve astar rengi belirtilmiştir. Ayrıca eserlerin buluntu durumları tanımlanmış, tipolojik benzerleri verilmiş ve son olarak ayrıntılı tanımlarına geçilerek tarihlenmesi yapılmıştır. Kataloğu verilen her buluntunun ölçekli fotoğrafı ve bazılarının da çizimleri metinlerin arkasında çizimler ve levhalar bölümünde verilmiştir.

Kısaltmalar

Abb.: Abbildung

Çiz.: Çizim

Der.: Derinlik

Env. No.: Envanter No

Fig.: Figure

Gen.: Genişlik

Kal.: Kalınlık

Kat. No.: Katalog Numarası

Lev.: Levha

No.: Numara

Pl.: Plate

Res.: Resim

Taf.: Tafel

Yük.: Yükseklik

1.1.Mimari Yapı Elemanları

1.1.1.İon Sütun Başlığı

Kat. No. M-1

Kazı Envanter No: MY12-F4-2

Eserin Adı: İon sütun başlığı

Bulunduğu Yer: Asar Adası, F4 açması

Korunduğu Yer: Kazı deposu.

Malzeme: İnce kristalli beyaz mermer

Ölçüleri: Uz.: 30 cm, Gen.: 37 cm, Der.: 13 cm

Korunma Durumu: İon sütun başlığı. Kırık kırığa üç parça halinde korunmuş. Karşılıklı iki yan yüzünde ion kymation'u yer almakta.

Tanım: Karşılıklı 2 yan yüzünde ion kymationu ve volütler yer almakta. Üç sıra halinde yumurta-kabuk ion kymationu ve köşe palmeti korunmakta.

Karşılaştırma: Bingöl 1980: 85 Kat. 111, 126 Taf. 25; 92 Kat. 85 Taf. 29.- Şahin 2014a: 406 Resim 11.-Arslan 2015: 125 Kat. No. 3 (Metropolis).- Seyirci 2016: 49, Kat. No. 008 (Rhodopolis).-Ekmekçi 2017: 76 Kat. No. İB-5 (Nikaia)

Tarih: Roma Dönemi – M.S. 2. yüzyıl (?)

a

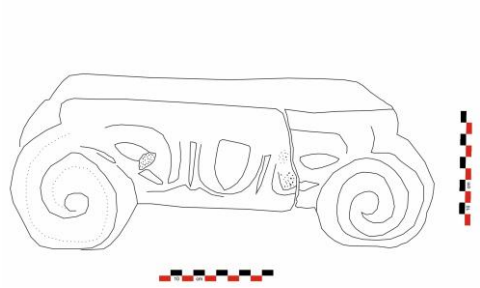

b

Kat. No. M-2

Kazı Envanter No: MY11-KAR6-3

Eserin Adı: İon Sütun Başlığı

Bulunduğu Yer: Kule Arkası 6 açması

Korunduğu Yer: Kazı deposu

Malzeme: İnce-orta grenli hafif gri damarlı beyaz mermer.

Ölçüleri: Çap: 30 cm, Der.: 11 cm

Korunma Durumu: Tamamı korunamamış sütun başlığı parçası.

Tanım: Karşılıklı 2 yan yüzünde ion kymationu yer almakta.
Karşılaştırma: Seyirci 2016: 49, Kat. No. 008 (Rhodopolis)
Tarih: Roma Dönemi – M.S. 2. yüzyıl (?)

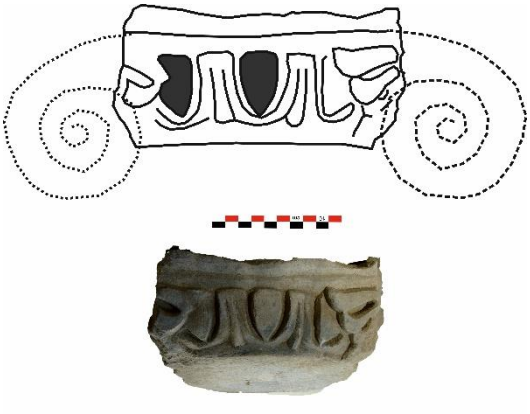

a

1.1.2. Sütun Tamburu

Kat. No. M-3

Kazı Envanter No: MY-09-B1
Eserin Adı: Sütun Tamburu
Bulunduğu Yer: B2 açması kuzey batısı
Korunduğu Yer: Alanda bırakıldı.
Malzeme: İnce-orta grenli hafif gri damarlı beyaz mermer.
Ölçüleri: Yük: 100 cm, Çap: 55 cm, Dübel Deliği Çapı: 5 cm, Kurşun akıtma kanalı uzunluğu: 15 cm, genişliği: 1 cm.
Korunma Durumu: Köşe ve kenarlardaki bazı ufak kırık ve kopmalar dışında korunma durumu oldukça iyidir.
Tanım: Alt yüz yüzeyi taraklanmıştır. Arka yüz yüzeyi kaba anathyrose gösterir. Üst yüz yüzeyi de arka yüz gibi kaba bir anathyrose gösterir.
Karşılaştırma: -
Tarih: -

a

1.1.3. Sütun Kaidesi

Kat. No. M-4

Kazı Envanter No: MY-09-1
Eserin Adı: Attik – Ion Sütun Kaide Parçası.
Bulunduğu Yer: Asar Adası Yüzey Buluntusu, B1 açması, d-275 cm.
Korunduğu Yer: Alanda bırakıldı
Malzeme: İnce kristalli beyaz mermer.
Ölçüleri: Yük.: 12,5 cm, Gen.: 44 cm, Der.: 16 cm, Plinthe Yüksekliği: 7 cm.
Korunma Durumu: Kaide bloğu tahrip olmuştur. Yarıdan fazla bir kısım kırık/eksik ve kayıptır.
Tanım: Korunan yarıda Plinthenin bir köşesi aşağı thorus ile beraber kırık ve kayıptır. Thorus-Trochilos ve Thorustan oluşan kaide plinthe ile beraber aynı bloktan işlenmiştir. Oldukça kaliteli bir işçilik gösteren bloğun tüm yüzeyleri ince perdahlanmıştır. Sadece trochilos yüzeyi hafif çentiklidir.
Karşılaştırma: -
Tarih: -

a ***b***

1.1.4. Arşitrav

Kat. No. M-5

Kazı Envanter No: MY-09 TA-1
Eserin Adı: Frizli Arşitrav Bloğu
Bulunduğu Yer: C1-B açması Kuzey Batısı.
Korunduğu Yer: Alanda Bırakıldı.
Malzeme: İnce grenli beyaz mermer.
Ölçüleri: Yük.: 43 cm, Uz.: 149 cm, Der.: 70,5 cm.
Korunma Durumu: Blok bir kısa kenarda eğik olarak kırık ve eksiktir. Bloğun alt kısmı ise daha sonraki farklı bir kullanım için düzgün bir şekilde kesilmiştir. Bloğun üst yüzü de yine farklı bir kullanım için muntazam bir şekilde düzeltilmiştir.
Tanım: Arşitrav bloğunun ön yüzünde iki fascia korunmuştur. Birinci fascia yüksekliği 9 cm, ikinci fascia yüksekliği ise 11 cm'dir. İkinci fascia üstü 1 cm yüksekliğinde ince bir bandla nihayetlenir. Onun üzerinde ise 4 cm yüksekliğinde dışbükey bir kyma reversa motifi yer alır. Arşitravın üst bitişini ise 6 cm yüksekliğinde düz bir band oluşturur.
Bu mimari elemanda Arşitrav ve friz aynı bloktan işlenmiştir. Bloğun üst kısmı kesildiği için friz kısmının sadece alt parçaları, muhtemelen ranke motifinin dal/yaprak parçaları korunmuştur (max. 8 cm).
Sağlam olarak korunmuş olan kısa kenar yüzeyi kaba bir anathyrose gösterir.
Karşılaştırma: -
Tarih: -

a

b

1.1.5. Sima Bloğu

Kat. No. M-6

Kazı Envanter No: MY-09 TA-2
Eserin Adı: Diş Sıralı Yatay Sima Bloğu
Bulunduğu Yer: C1B açması Kuzey Batısı
Korunduğu Yer: Alanda bırakıldı.
Malzeme: İnce-orta grenli hafif gri damarlı beyaz mermer.
Ölçüleri: Yük.: 47 cm, Uz.: 97,5 cm, Üst Der.: 85 cm, Alt Der. (Diş Sırası ile beraber): 61 cm.
Korunma Durumu: Alt yüzde bir köşe kırık ve eksiktir. Ön yüz üst profilinin büyük bir kısmı kırık ve eksiktir. Arka yüz bir köşede kırık ve eksiktir. Üst yüz büyük ölçüde sağlamdır.
Tanım: Sima bloğunun alt yüzü ince bir anathyrose gösterir. Yan, arka ve üst yüz yüzeyleri daha kaba bir anathyrose gösterir. Ön yüzde en altta 8 cm yüksekliğinde bir dış sırası yer alır. Onun üzerinde 4 cm yüksekliğinde kyma reversa profili simaya geçiş elemanı olarak işlenmiştir. Daha sonra 11,5 yüksekliğinde düz bir band yer alır. Bu bandın üst bitişinde 2 cm yüksekliğinde düz bir band ve 2 cm yüksekliğinde dışbükey bir profil yer alır. En üstte ise 21,5 cm yüksekliğinde esas sima profili (kyma reversa) yer alır.
Karşılaştırma: Şahin 2010: 158 Resim 8.
Tarih: -

a

b

Kat. No. M-7

Kazı Envanter No: MY-09 TA-5
Eserin Adı: Diş sıralı yatay sima bloğu
Bulunduğu Yer: B1 açması kuzey batısı
Korunduğu Yer: Alanda bırakıldı.
Malzeme: İnce-orta grenli hafif gri damarlı beyaz mermer.
Ölçüleri: Yük: 45,5 cm, Der.: 103 cm, Uz.: 67,5 cm.

Korunma Durumu: Köşe ve kenarlardaki bazı ufak kırık ve kopmalar dışında korunma durumu oldukça iyidir.

Tanım: Alt yüz yüzeyi taraklanmıştır. Arka yüz yüzeyi kaba anathyrose gösterir. Üst yüz yüzeyi de arka yüz gibi kaba bir anathyrose görülmektedir.

Ön yüzde en altta 8,5 cm yüksekliğinde bir diş sırası yer alır. Onun üzerinde 3 cm yüksekliğinde bir profil eğimli bir profil diş sırasından saçaklığa geçişi sağlar. Saçaklık kısmı 13 cm yüksekliğinde düz bir band şeklindedir. Onun üst bitişi de 2 cm yüksekliğinde düz bir bandla oluşturulmuştur. 2,5 cm yüksekliğindeki yuvarlak (veya kyma) profilli bir şerit saçaklıktan simaya geçişi sağlamaktadır. Sima kısmı 19 cm yüksekliğinde olup, aşağıda bir kyma profili ve yukarıda 4 cm yüksekliğinde düz bir banttan oluşur.

Karşılaştırma: -

Tarih: -

a

Kat. No. M-8

Kazı Envanter No: MY-09 C1

Eserin Adı: Diş sıralı yatay sima bloğu.

Bulunduğu Yer: C1 açması.

Korunduğu Yer: Alanda bırakıldı.

Malzeme: İnce – orta grenli beyaz mermer.

Ölçüleri: Yük.: 46 cm, Uz.: 105 cm, Üst Der.: 75 cm, Alt Der.: 46 cm.

Korunma Durumu: Sima saçağındaki kısmi kırık dışında korunma durumu iyidir.

Tanım: Alt yüz yüzeyi ortada orta kabalıkta bir anathyrose gösterir, kenarlar ise taraklanmıştır.

Bloğun yan birleşme yüzeyi oldukça kaba bir anathyrose görülmekte, en alttaki diş sırasının ortaya gelen bazı dişleri tam işlenmemiştir. Köşedeki diş sırası boşluğundaki rozetin detay/ince işçiliği yapılmamıştır.

Karşılaştırma: -

Tarih: -

a

b

Kat. No. M-9

Kazı Envanter No: MY-09 TA-3

Eserin Adı: Muhtemelen çatı kısmından sima blok parçası

Bulunduğu Yer: C1B açması Kuzey Batısı

Korunduğu Yer: Alanda bırakıldı

Malzeme: İnce grenli beyaz mermer.

Ölçüleri: Yük.: 25,5 cm, Uz.: 73 cm, Gen. (Der.): 66,5 cm.

Korunma Durumu: Bloğun köşe ve kenarlarında ufak kırık ve kopmalar mevcut. Bir uzun kenarda iri kopmalar var.

Tanım: Üst yüzün yüzeyi kenarlarda 10 ve 25 cm kalınlığında kenarlarda düz perdahlanmış bandlar arasında kaba bir anathyrose gösterir. Alt ve arka yüzler oldukça kaba bir anathyrose görülmektedir.

Karşılaştırma: -

Tarih: -

a

b

Kat. No. M-10

Kazı Envanter No: MY-09 TA-4

Eserin Adı: Muhtemelen çatı kısmından sima blok parçası

Bulunduğu Yer: C1B açması kuzey batısı

Korunduğu Yer: Alanda bırakıldı

Malzeme: Orta-ince grenli hafif gri damarlı beyaz mermer.

Ölçüleri: Yük: 14,5 cm, Uz: 93 cm, Gen: 62 cm.

Korunma Durumu: Bir kısa kenar eğik şekilde kırık ve eksiktir. Diğer köşe ve kenarlarda ufak kırık ve kopmalar vardır.

Tanım: Alt yüz yüzeyi oldukça kaba bir anathyrose, arka yüzeyi ise orta kabalıkta bir anathyrose gösterir. Üst yüz uzun kenarlarda 15 ve 25 cm genişliğindeki bandlar halindeki ince anathyrose dışında ortada kalan 25 cm genişliğindeki band düz perdahlanmıştır. Yan yüzler orta incelikte bir anathyrose gösterir.

Karşılaştırma: -

Tarih: -

a

b

Kat. No. M-11

Kazı Envanter No: MY-09 TA-6

Eserin Adı: Muhtemelen çatı kısmından sima blok parçası

Bulunduğu Yer: B1 açması Kuzey Batı Kenarı

Korunduğu Yer: Alanda Bırakıldı

Malzeme: İnce grenli gri damarlı beyaz mermer.

Ölçüleri: Yük.: 95 cm, Uz.: 221 cm, Gen.: 63 cm.

Korunma Durumu: Üst yüzde arka kenara doğru köşelerde kırık ve kopmalar mevcut. Arka yüzde bir uzun kenara doğru büyük kopmalar var. Ön yüzde de bazı kopmalar gözlenmekte.

Tanım: Üst yüz orta kabalıkta bir anathyrose ile işlenmiştir. Üst yüz planda sağlam dar kenarda 30 cm derinliğe kadar önce 46 cm kalınlıktadır, sonra 63 cm genişlik olur. Bu 46 x 30 cm lik kısmın ortasında 3,5 x 7 cm boyutlarında bir kaldırma deliği bulunmaktadır. Her iki yan yüz kaba bir anathyrose gösterir. Ön ve arka dar yüzler kısmen düz perdahlanmıştır. Alt yüz yan yüzler gibi kaba bir anathyrose görülmektedir. Bir yan yüz arkada düz devam ederken diğer yan yüz arkadan 30 cm mesafede eğimli biçimlendirilmiştir (muhtemelen birleşme için).

Karşılaştırma: -

Tarih: -

a

b

Kat. No. M-12

Kazı Envanter No: MY-09 TA-9

Eserin Adı: Duvar Bloğu

Bulunduğu Yer: B1 açması Kuzey Batı kenarı.

Korunduğu Yer: Alanda bırakıldı.

Malzeme: İnce grenli beyaz mermer.

Ölçüleri: Yük: 95 cm, Uz.: 144 cm, Gen.: 38 cm.

Korunma Durumu: Arka kenarda köşeler kırık ve eksiktir. Diğer köşelerde tahribat var.

Tanım: Alt, yan ve ön yüzler kaba, üst yüz yüzeyi orta kabalıkta bir anathyrose gösterir. Üst yüz ortasında 4 x 8 cm ölçülerinde bir kaldırma deliği açılmıştır. Üst yüzün bir kısa kenarında 2 x

4,5 cm ölçüsünde bir kenet deliği mevcuttur (İçinde hâlen demir parçası korunmuştur). Kenet deliği yanında 2,5 x 9 cm ölçülerinde bir kaldırma deliği (?) daha vardır.

Karşılaştırma: -

Tarih: -

a

b

1.1.6. Eşik Taşı

Kat. No. M-13

Kazı Envanter No: MY09-1

Eserin Adı: Eşik Taşı

Bulunduğu Yer: Tavşan Adası Yüzey

Korunduğu Yer: Kazı deposu.

Malzeme: Gri damarlı beyaz mermer.

Ölçüleri: Korunan yük.: 24 cm, Korunan gen.: 1,30 cm, Der.: 50 cm, 1. Zıvana: 7,5x3 cm, 2. Zıvana: 7x3 cm, 1. Dübel: 6x6 cm 2. Dübel korunan: 6x6 cm

Tanım: Eşik Taşı, tek parça halindeki blok üzerinde yoğun tahribat görülmekte ve üst kısımda kapının oturtulması için iki adet zıvana oyuğu 1. Zıvana: 7,5x3 cm, 2. Zıvana: 7x3 cm ölçülerindedir. Ayrıca taban kısmının köşesinde ise 6x6 ölçülerinde diğer iki adet yuva bulunmaktadır.

Karşılaştırma: -

Tarih: -

a

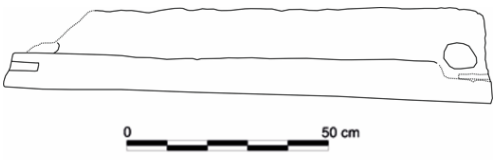

b

1.1.7. Çatı Kiremitleri

Kat. No. M-14

Kazı Envanter No: MY11-12

Eserin Adı: Çatı Kiremiti Parçası

Bulunduğu Yer: C1 açması, -40

Korunduğu Yer: Kazı deposu

Malzeme: Pişmiş Toprak

Ölçüleri: Korunan Uz.: 60 cm, Korunan Gen.: 60 cm, Der.: 11 cm.

Tanım: Çatı kiremiti parçası. Kenar kısmında oluklar yer almaktadır.

Karşılaştırma: Coşkun 2007: 11.

Tarih: Roma Dönemi (?)

a

Kat. No. M-15

Kazı Envanter No: MY11-13
Eserin Adı: Çatı Kiremiti Parçası
Bulunduğu Yer: C1 açması, -20
Korunduğu Yer: Kazı deposu
Malzeme: Pişmiş Toprak
Ölçüleri: Korunan Kenar Ölçüleri: 32x27 cm, Der.: 8 cm
Tanımı: Çatı kiremiti parçası. Kiremitin bir kızmı korunmuş, Düz formludur.
Karşılaştırma: Özyiğit 1990: 155.
Tarih: Roma Dönemi (?)

a

1.2.Mermer Buluntular

1.2.1. Yazıt (Kat. No. MB-1)

Kat. No. MB-1

Kazı Envanter No: MY13-F5A-14
Eserin Adı: Yazıt Parçası
Bulunduğu Yer: Asar Adası, F5A (Genişletilen Alan), Yazıt parçalar halinde farklı çalışma günlerinde bulunduğundan yazıt kısmı (-50cm), Bitkisel motifin (-38/-40 cm) olduğu kısımların seviyeleri yazılmıştır.
Korunduğu Yer: Kazı deposu
Malzeme: Orta kristalli mermer
Ölçüleri: Yük.: 9,5 cm, Uz.: 38 cm, Gen.: 28 cm.
Tanım: Kırık kırığa iki parça halinde korunmuş yazıt parçası. İşlenen ve korunan kısımlarında 10 satır yunanca yazıt bulunmaktadır. Yazı Kısmının alt kısmında 5 yapraklı iki adet defne dalı yer almaktadır.
Karşılaştırma: Şahin 2015a: 36 Resim 8.
Tarih: MS 1. yüzyılın ikinci yarısı.

[θεοῖς πατ]ρῴοις [καὶ]
[Ἀπόλλ]ωνι Ἀρχηγ[έτῃ]
[ὑπὲρ ὑ]γείας καὶ σω-
[τηρί]ας Μάρκου
[Οὐλ]πίου Τραιανοῦ
[τοῦ] εὐεργέτου τῆς
[πόλ]εως καὶ γυναικὸς
[αὐ]τοῦ καὶ τέκνων
[καὶ? Δ]ιονυσίου Χηρᾳ - -
[εὐχαρι]στίας ἕνεκεν.

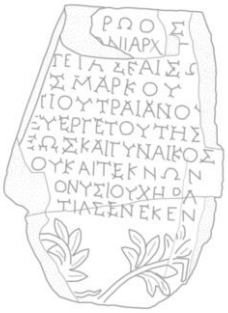

a ***b*** **c**

1.2.2. Sunak Parçası

Kat. No. MB-2

Kazı Envanter No: MY09-A5
Eserin Adı: Sunak parçası
Bulunduğu Yer: Asar Adası, A5 açması
Korunduğu Yer: Kazı deposu.
Malzeme: İnce kristalli beyaz mermer
Ölçüleri: Uz.: 31,5 cm, Gen.: 25,7 cm, Kabartma Yük.: 5,1 cm
Tanım: Sunak parçasının bir bölümü korunmuş. Bukranion ve Girland.
Karşılaştırma: Berges 1986: Kat. 30 Res. 74.-Diler 1996: 48 Levha 12.b.-Şahin 2010: 158 Resim 8.
Tarih: Helenistik Dönem.

a ***b***

Kat. No. MB-3

Kazı Envanter No: MY09-A4-1
Eserin Adı: Sunak parçası
Bulunduğu Yer: A4 açması
Korunduğu Yer: Kazı deposu.
Malzeme: İnce grenli beyaz mermer.
Ölçüleri: Korunan yük.:26 cm, Korunan gen.:18 cm, Der.: 6 cm
Tanım: Oldukça küçük boyutlarda günümüze ulaşmış ve üzerinde sadece girland bezemesine ait yaklaşık 5 cm genişliğinde bir parça korunmuştur. Girlandlı sunak parçası. 2009 yılında bulunan girland-bukranion bezemeli sunak parçasına ait parçadır.
Karşılaştırma: -
Tarih: -

a

1.2.3. Ağırlık

Kat. No. MB-4

Kazı Envanter No: MY09-A3
Eserin Adı: Atlama Ağırlığı
Bulunduğu Yer: Asar Adası, A5 açması
Korunduğu Yer: Kazı deposu.
Malzeme: İnce kristalli beyaz mermer
Ölçüleri: Yükseklik: 12,8 cm, Genişlik: 9,1 cm, Derinlik: 20,7 cm.
Tanım: Korunma durumu oldukça iyidir. Atletlerin uzun atlamada kullandıkları kondisyon aleti.
Karşılaştırma: Şahin 2017a: 181 Abb. 18.4.
Tarih:-

a *b*

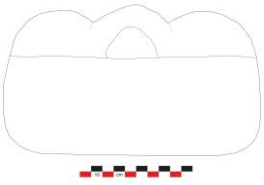

c

1.2.4. Diğer Mermer Buluntular

Kat. No. MB-5

Kazı Envanter No: MY 11-KAR6-1
Eserin Adı: Mezar Steli
Bulunduğu Yer: Kule Arkası 6 açması
Korunduğu Yer: Kazı deposu.
Malzeme: Orta kristalli beyaz mermer
Ölçüleri: Korunan yük.: 27 cm, Gen.: 33 cm, Der.: 9 cm
Tanım: Üst kısmı korunmuş. Tepesinde akroteri bulunan işlenmemiş mezar steli.

Karşılaştırma: -
Tarih: -

a

Kat. No. MB-6

Kazı Envanter No: MY13-H2-1
Eserin Adı: Üzerinde bir satır, 3 harf, bulunan mermer parça.
Bulunduğu Yer: Asar Adası, H2, -154cm/-177 cm
Korunduğu Yer: Kazı deposu.
Malzeme: İnce kristalli mermer
Ölçüleri: Yük.: 17 cm, Uz.: 20 cm, Gen.: 7 cm,
Tanım: Üzerinde yazıt olan mermer parçasının bir bölümü korunmuştur. Korunan bordür kısmının üstüne 3 adet yunanca harf bulunmaktadır. Harflerin üstünde de muhtemelen bitkisel bir motif parçası bulunmaktadır.
IOY.
Karşılaştırma: -
Tarih: -

a

Kat. No. MB-7

Kazı Envanter No: MY11-10
Eserin Adı: Mimari Parça
Bulunduğu Yer: Asar Adası, Kazı Toprağı
Korunduğu Yer: Kazı Deposu
Malzeme: İnce-orta grenli hafif gri damarlı beyaz mermer.
Ölçüleri: Korunan uz.: 14,5 cm, Korunan Gen.: 8,5 cm, Kal.: 5,5 cm
Tanım: Tanımlanamayan mermer parçanın çok küçük bölümü korunmuştur.
Karşılaştırma: -

Tarih: -

a

Kat. No. MB-8

Kazı Envanter No: MY 10-A4-8
Eserin Adı: Bezemeli mimari parça (?)
Bulunduğu Yer: A4 açması
Korunduğu Yer: Kazı deposu.
Malzeme: İnce-orta grenli hafif gri damarlı beyaz mermer.
Ölçüleri: Yük.: 15 cm, Gen.: 16 cm, Kal.: 3.5 cm
Tanım: Bir bölümü korunmuş mermer parça. Mermerden yapılmış bir plaka üzerinde bitkisel motifler bulunan dal-ok ucu biçiminde yaprak.
Karşılaştırma: -
Tarih: -

a

Kat. No. MB-9

Kazı Envanter No: MY-09-TA-A1d-2
Eserin Adı: Mimari kaide parçası
Bulunduğu Yer: Asar Adası, A1d açması
Korunduğu Yer: Kazı deposu
Malzeme: İnce kristalli beyaz mermer
Ölçüleri: Yük.: 14 cm, Gen.: 14 cm, Der.: 12 cm
Tanım: Beyaz mermerden yapılmış küçük boyutta ve çeşitli yerlerinden tahrip olmuş. Kenarları profilli mimari kaide parçası. Yan yüzünde ölçüleri 2.5x2.5 cm olan bir kenet deliği bulunmaktadır.
Karşılaştırma: -
Tarih: -

a

Sikkeler

Myndos Sikkeleri

Kat. No. Na-1

Kayıt No: Asar Adası, E-2 açması,
Seviye: -32/-60 cm
Ölçüler: Çapı: 1,7 cm, Kal.: 0,4 cm, Ağ.: 5,92 gr
Malzeme: Bronz
Tanım: Sikke. Ön yüzde, sağ profilden verilmiş defne çelenkli Apollon Başı (a). Arka yüzde ise zeytin dalı üzerinde duran baykuşun üst kısımda MYNΔI lejantı ve altında ise PIIIM harfleri yer almaktadır (b).
Karşılaştırma: BMC Caria 137: 30-32.-http://hno.huma-num.fr/browse No: 1751 (04. 01. 2019).
Tarih: MÖ 180-30.

a *b* *c*

Kat. No. Na-2

Kayıt No: MY11- Kule Arkası 5 açması-N39
Seviye: Ana kaya kesit.
Ölçüler: Çap: 2,3 cm, Kal: 3 mm, Ağ: 8,26 gr
Malzeme: Bronz
Tanım: Sikke. Ön yüzde sağ profilden defne çelenkli Apollon büstü (a). Arka yüzde, Ortada, ayakta duran yan profilden verilmiş, bir elinde kalkan tutmakta olan diğer elini ise havaya kaldırmış olan Athena betimi yer almakta. Sağ tarafta aşağıdan yukarıya doğru 'Θ?ΣΣ' lejantı (b).
Karşılaştırma: SNG Lockett 1625. (Teselya Sikkesi)
Tarih: MÖ 2. yüzyılın sonu- 1. yüzyılın ortası.

a *b*

Kat. No. Na-3

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Ağ.: 4, 67 gr

Tanım: Sikke. Ön yüzde, sağ profilden verilmiş defne çelenkli Apollon Başı (a). Arka yüzde ise zeytin dalı üzerinde duran baykuşun üst kısımda MYNΔI lejantı ve altında ise ΣΩ harfleri yer almaktadır (b).

Karşılaştırma: BMC Caria 137: 30-32.-http://hno.huma-num.fr/browse No: 1751 (04. 01. 2019).

Tarih: MÖ 180-30.

a ***b***

Kat. No. Na-4

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Çap: 18 mm, Ağ.: 5, 98 gr,

Tanım: Sikke. Ön yüzde, sağ profilden verilmiş defne çelenkli Apollon Başı (a). Arka yüzde ise zeytin dalı üzerinde duran baykuşun üst kısımda MYN lejantı ve altında ise ΜΕΛΑ harfleri yer almaktadır (b).

Karşılaştırma: BMC Caria: 137, 26-27.- SNG von Aulock, 2639. http://hno.huma-num.fr/browse No: 328 (04. 01. 2019).

Tarih: MÖ 180-30

a ***b***

Kat. No. Na-5

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Çap: 19 mm, Ağ.: 5, 32 gr,

Tanım: Sikke. Ön yüzde, sağ profilden verilmiş defne çelenkli Apollon Başı (a). Arka yüzde ise zeytin dalı üzerinde duran baykuşun üst kısımda MYNΔI lejantı ve altında ise ΕΡΜΙΑΣ harfleri yer almaktadır (b).

Karşılaştırma: BMC Caria 136: 24.-SNG Ashmolean XI, 249.-Sotheby 11/12/1924, 69 part Weber 6541.-http://hno.huma- num.fr/browse?idType=1363 (04. 01. 2019).

Tarih: MÖ 180-30.

a *b*

Kat. No. N-6

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Çap: 18 mm, Ağ.: 5, 15 gr,

Tanım: Sikke. Ön yüzde, sağ profilden verilmiş defne çelenkli Apollon Başı (a). Arka yüzde ise zeytin dalı üzerinde duran baykuş altında ise ΣΟΣΤ harfleri yer almaktadır (b).

Karşılaştırma: BMC Caria 137: 30-31.- SNG Ashmolean XI, 251.-Sotheby 11/12/1924, 69 part; Weber 6540.- http://hno.huma-num.fr/browse?idType=1364 (04. 01. 2019).

Tarih: MÖ 180-30

a *b*

Kat. No. Na-7

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Çap: 11 mm, Ağırlık: 1,80 gr

Tanım: Sikke. Ön yüzde, sağ profilden verilmiş defne çelenkli Apollon Başı (a). Arka yüzde ise tripod ve MYN/ΔIΩN yer almaktadır (b).

Karşılaştırma: BMC Caria p. 138, 42-44.- SNG Cop., 449. http://hno.huma-num.fr/browse No: 1136 (04. 01. 2019).

Tarih: MÖ 180-30.

a *b*

Kat. No. Na-8

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Çap: 11 mm, Ağ.: 1,22 gr

Tanım: Sikke. Ön yüzde, sağ profilden verilmiş defne çelenkli Apollon Başı (a). Arka yüzde lejantta MYN. ortada üç ayak ve ΣYM. yer almakta(b). ½ Drahmi Magistrat: Symmachos,

Karşılaştırma: SNG Tübingen Nr. 3459 (dieses Stück). Vgl. SNG Copenhagen Nr. 449,

BMC Caria 135 Nr. 11-136 Nr. 23.- https://www.ikmk.uni-tuebingen.de/object?id=ID189 (09.01.2020)

Tarih: MÖ 2-1. yüzyıl.

a

Kat. No. Na-9

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Ağ.: 9.55 gr

Tanım: Sikke. Commodus, AE27, Karia, Myndos, ÖY: AYT K ΛOY AIΛIOC KOMΔOC, defne yapraklı çelekli büst sağa. AY: MYNΔIΩN, Apollon alçak bir platform üzerinde sağa doğru durmakta ve elinde defne dalı tutmaktadır.

Karşılaştırma: https://www.wildwinds.com/coins/ric/commodus/_myndos_ANS_100-46728.txt (18.10.2020)

Tarih: MS 191-192.

a ***b***

Kat. No. Na-10

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Çap: 12 mm, Ağ.: 1,77 gr

Tanım: Sikke. Karia, Myndos, ÖY: Defne çelenkli Apollon sağa, MYN… konik/çan formlu iki kulplu ve üç ayaklı taşınabilir ateş sunağı. SNG Cop 444; BMC 34-35. Very Rare. Size: 12mm, 1.77g. Çok nadir görülen bir sikke.

Karşılaştırma:https://www.vcoins.com/en/stores/romae_aeternae_numismatics/136/product/caria_myndos_myndus_ae12_hekate__portable_fire_altar_vf_very_rare/909771/Default.aspx (18.10.2020)

Tarih: MÖ 2-1. yüzyıl.

a ***b***

Kat. No. Na-11

Malzeme: Bronz

Tanım: Sikke. Septimus Severus ve Iulia Domna, AE33, Myndos Karia, Magistrat Diophantos. ÖY: AY Λ OY CEOYHPOC KAI IOYΛIA ΔOMNA C, defne çelenkli Sol tarafta Septimis severus ve sağ

tarafta ise Iulia Domna karşılıklı olarak birbirlerine bakmakta. AY: APX ΔIΩNOCTOY ΔIOΦANTOY MYNΔIΩN Artemis sağ tarafta, elinde iki adet defne dalı tutarak (sol tarafta) Apollon'un yüzüne bakmakta. Plectrum ve lyra tutmakta, aralarında yılanla dolanmış tripod sunağı.

Karşılaştırma: BMC 48-49; SNG Cop 450; Mionnet III, 338; Avcı 4. https://www.wildwinds.com/coins/ric/septimius_severus/_myndos_BMC%2048.txt (18.10.2020)

Tarih: MS 193-211.

a ***b***

Kat. No. Na-12

Malzeme: Bronz

Ölçüler: Ağ.: 8, 11 gr

Tanım: Sikke. Sağa doğru bakan büst (Faustina I)ΦAYCTEINA ΘEA CEBACTH / MYNΔIΩN iki zeytin dalı veya ağaç arasında yarım daire şeklinde kapaklı daha küçük süslü sunakla örtülü büyük kare bezemeli sunak.

Karşılaştırma: BMC 47. https://www.wildwinds.com/coins/ric/faustina_I/_myndos_BMC_47.txt (18.10.2020)

Tarih: MS 138-140

a ***b***

1.6. Sikkeler

1.6.1. Klasik Dönem

1.6.1.1. Mausolos, Karya Satraplığı, Halikarnassos

Kat. No. N-1

Kayıt No: MY12-N28 E4 açması

Seviye: -102 cm

Ölçüler: Çap: 1,8 cm, Kal: 0,2 cm, Ağ: 3,6 gr

Malzeme: Bronz

Tanım: Sikke, ön yüz ortada, cepheden verilmiş Apollon büstü (a), arka yüz kondisyonu kötü olduğundan belirsiz. Arka yüzeyde hayvan figürü kartal, aslan (?) vb. yer almaktadır (b).

Karşılaştırma: BMC Caria, 102, Pl. XVIII**.** 3.-Traité II 97; 2629 (Mausolos, Karya Satraplığı, Halikarnassos).- SNG Keckman I, Pl.2, 40.-Ashton et. al. 2002: Pl. 13 6a-7a.-SNG Kayhan I, Pl. 29. 759.

Tarih: MÖ 377-353.

a *b* *c*

1.6.2. Helenistik Dönem

Kat. No. N-2

Kayıt No: MY12-N77, E2 (Batı Köşesi)
Seviye: -50 cm
Ölçüler: Çap: 1,9 cm, Kal: 0,5 cm, Ağ: 8,44 gr
Malzeme: Bronz
Tanım: Sikke. Ön yüzde, Diademli Poseidon başı sağa (a).
Arka yüzde, noktalı bordür içinde ayakta örtülü kadın figürü, sağ elinde patera, sol elinde cornucopia, her iki yanda [ΑΛΙΚΑΡ- ΔΙΟΔΟ] lejantı (b).
Karşılaştırma: Benzerleri için bk. BMC 76.- Sear 1983: 166, 4816.-Grose 1979: 187, 297.6.-SNG Ashmolean XI, 213.- SNG Tüb. 3390.-SNG Cop. Caria Pl. 8. 377-378.- Hunterian Coll. II 424, 2.-SNG von Aulock Karien 2532.-Imhoof-Blumer, KM 130, 14F.- Alış 2019: 132 Kat. No. 129, 149 (Halikarnassos).-SNG Kayhan I, 781.- Lingren Coll. I 647.-SNG München Taf. 12, 218.
Tarih: MÖ 150-50.

a *b* *c*

1.6.2.1. Myndos Sikkesi

Kat. No. N-3
Kayıt No: Asar Adası, E-2 açması,
Seviye: -32/-60 cm
Ölçüler: Çapı: 1,7 cm, Kal.: 0,4 cm, Ağ.: 5,92 gr
Malzeme: Bronz
Tanım: Sikke. Ön yüzde, sağ profilden verilmiş defne çelenkli Apollon Başı (a). Arka yüzde ise zeytin dalı üzerinde duran baykuşun üst kısmında MYNΔI[ΩN] lejantı ve altında ise ΡΠΙΜ harfleri yer almaktadır (b).
Karşılaştırma: BMC Caria 136-137: 26-32.- SNG von Aulock Karien Taf. 83. 2639.-SNG Ashmolean IX, 249-250, 251.- http://hno.huma-num.fr/browse No: 1751 (04. 01. 2019).- Milne 1938: 262, 3.-Winterhur II 3493.-Weber 1975: 6541.-SNG Cop. Caria Plate 10. 447-448.- Sear 1983: 172, 4902.
Tarih: MÖ 180-30.

a *b* *c*

Kat. No. N-4

Kayıt No: MY11- C-2 açması
Seviye: -231 cm.
Ölçüler: Çap: 1,7 cm, Kal: 3 mm, Ağ: 4,24 gr
Malzeme: Bronz
Tanım: Sikke, Ön yüzde ortada, yan profilden verilmiş sakallı bir defne çelenkli erkek büstü, olasılıkla Zeus(?) (a), arka yüz (?) de ise korunan örneklerden yola çıkılarak yıldırım yerleştirilmiştir (b).
Karşılaştırma: BMC Caria 134, 5.- SNG von Aulock Karien Taf. 83. 2637.-SNG Cop. Pl. 10. 445.- SNG Keckman I, Pl.9, 245.-Zabel – Meadows 2002: 245, 63.-SNG München Taf. 19. 388.
Tarih: MÖ 2. yüzyılın ortaları (Karia, Myndos Sikkesi)

a *b*

Kat. No. N-5

Kayıt No: MY12-N21- E4 açması, Hafriyat toprağı
Seviye: Yüzey
Ölçüler: Çap: 1,5 cm, Kal: 0,3 cm, Ağ: 3,16 gr
Malzeme: Bronz
Tanım: Sikke, Ön yüz: Karia Myndos Helenistik hemidrahmi (MÖ 166/150). Ortada, profilden verilmiş sakallı Zeus büstü, sağa (a), arka yüz: Ortada yıldırım demeti MYNΔIΩN lejantı (b).
Karşılaştırma: BMC Caria 134, 5.- SNG von Aulock Karien Taf. 83. 2637.-SNG Cop. Pl. 10. 445.- SNG Keckman I, Pl.9, 245.-Zabel – Meadows 2002: 245, 63.- SNG Ashmolean IX, 246, 247.-SNG München Taf. 19. 388.
Tarih: MÖ 2. yüzyılın ortaları (Karia, Myndos Sikkesi)

a *b* *c*

1.6.2.2. Tessalonika Sikkesi

Kat. No. N-6

Kayıt No: MY11- Kule Arkası 5 açması-N39
Seviye: Ana kaya kesit.
Ölçüler: Çap: 2,3 cm, Kal: 3 mm, Ağ: 8,26 gr
Malzeme: Bronz
Tanım: Sikke. Ön yüzde sağ profilden defne çelenkli Apollon büstü [ΠΟΛΥ](a). Arka yüzde, Ortada, ayakta duran yan profilden verilmiş, bir elinde kalkan tutmakta olan diğer elini ise havaya

kaldırmış olan Athena betimi yer almakta. Sağ tarafta aşağıdan yukarıya doğru ΘΕΣΣ[λυ] lejantı (b).

Karşılaştırma: McClean II 4954-4958 Taf. 180, 6-7.-NC 1936, 180.-CH 7, 1985, 91.- Gardner 1963: 5, 49-59.-Bloesch 1987: 163, 1734.-SNG Lockett Vol. III, Pl. XXXI 1625 (Tessalonika Sikkesi).-SNG Thessaly Pl. 6, 300-304.

Tarih: MÖ 2. yüzyılın sonu- 1. yüzyılın ortası.

a ***b***

1.6.3. Roma Dönemi

1.6.3.1. Büyük Constantin / I. Constantinus Sikkesi

Kat. No. N-7

Kayıt No: MY12-N30 D2-C açması

Seviye: -22/-33cm

Ölçüler: Çap: 1,6 cm, Kal: 0,3 cm Ağ: 1,26 gr

Malzeme: Bronz

Tanım: Sikke. Ön yüzde, DV CONSTANTI-NVS [PT A]VGG, Profilden verilmiş, başı örtülü kadın büstü, sağa (a). Arka yüzde, ortada, biga üzerinde Konstantin (korunmuş örneklerde Tanrı'nın eli yukarıdan aşağıya uzanıyor, üst alanda yıldız), solda yukarıdan aşağıya SMANS (darphane işareti- Antiokheia) lejantı yer almakta (b).

Karşılaştırma: RIC VIII, Antioch 37; LRBC I,1372; Carson 1990: 341, Pl. 47. 709.-CONS 337. Benzer örnek için bk. Moser 2018: 149 Fig. 4. 2.
https://www.wildwinds.com/coins/ric/constantine/_antioch_RIC_viii_037.jpg (13.04.2022) (Büyük Constantin / I. Constantinus sikkesi)

Tarih: MS 337-340.

a ***b*** ***c***

Kat. No. N-8

Kayıt No: MY12-N127 F-4 açması (Sarnıç İçi)

Seviye: -120/-189 cm

Ölçüler: Çap: 2 cm, Kal: 0,1 cm Ağ: 2,34 gr

Malzeme: Bronz

Tanım: Sikke, ön profilden verilmiş imparator büstü, sağa (a), arka yüzde, ortada çelenk içerisinde üstte VOT altta XX harfleri, çelengin dışarısında sikkenin etrafında lejant kısmında olasılıkla DN CONSTANTINI MAX AVG l okunmakta, darphane işareti korunmamış(b).

Karşılaştırma: RIC VII, 237 (Büyük Constantin / I. Constantinus sikkesi).-Robertson 1982: Pl. 47, 121.-Ireland – Ateşoğulları 1996: 129, 206 (Darp yeri, Thessalonica).-Lightfoot 1996: 142, 30 (Darp yeri, Thessalonica).-Sear 2011: 476, 16205.-Ekici 2013: 148 Lev. 18, Kat. No. 354.-Bulut – Şengül 2014: 96, 41.- Doychinova 2019etc: 121, 572.
https://www.wildwinds.com/coins/ric/constantine/_rome_RIC_vII_237.1. (13.04.2022)

Tarih: MÖ 307-337.

a *b* *c*

Kat. No. N-9

Kayıt No: MY13-N3, H2 Genişletilen alan
Seviye: -32/-105 cm
Ölçüler: Çap: 1,9 cm, Kal: 0,2 cm Ağ: 2,42 gr
Malzeme: Bronz
Tanım: Sikke. Ön yüzde, Profilden verilmiş Roma'nın miğferli büstü ve üzerinde paludamentum ile sola bakmakta. Sağda ise yukarıdan aşağıya VRBS – ROMA lejantı yer almakta (a). Arka yüzde ise ortada, bir kurt tarafından emzirilen Remus ve Romulus kardeşler (lupus sahnesi). Kurdun üstünde yan yana 2 adet sekiz kollu yıldız. En altta ise SMT (darphane işareti-Ticinium(Pavia, İtalya) harfleri yer almakta (b).
Karşılaştırma: Benzerleri için bk. RIC VII, Tessalonika, 187 (I. Constantinus) , RIC VII, 655, 90; LRBC I, 1231.-Sutherland 1974: 265, 534-535.-Arslan 1992: 117, 225.-Carson 1990: 679, Pl. 45.- Tekin 1994: 195. 828 Keleş 2009: 75.- Sear 2011: 505, 16516. Benzeri ancak farklı darphane, RIC V, Pl. -18. 64, 1.- Ireland – Ateşoğulları 1996: 130, 218-219 (Darp yeri, 218: Nicomedia, 219: Constantinopolis).- Ekici 2013: 148 Lev. 18, Kat. No. 355.-Bulut – Şengül 2014: 97, 46 (Darp yeri: Kyzikos).- Doychinova 2019etc:127, 618-626.
http://numismatics.org/ocre/id/ric.7.thes.187?lang=tr (13.04.2022) Benzeri ancak farklı darphane, RIC V, Pl. 64, 1-18. https://colnect.com/tr/coins/coin/53053-1_Follis_Romulus_and_Remus-306~337_-1Konstantin-Roma_%C4%B0mparatolu%C4%9Fu (13.04.2022)
Tarih: MS 330-333.

a *b*

1.6.3.2. II. Constantius

Kat. No. N-10

Kat. MY10-2
Kayıt No:MY10-A3Kule Altı-N4
Seviye: Yüzey
Ölçüler: Çap: 1,5 cm, Kal: 2 mm, Ağ: 1,98 gr
Malzeme: Bronz
Tanım: Sikke. Ön yüzde sağ profilden defne çelenkli II. Costantius büstü (a).
[CONSTAN]TIVS P F AVG
Arka yüzde sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan tutan Constantius, cepheden, başı sola. Askerî giyimli, miğferli, sağ elinde mızrak, sol elinde kalkan. Düşen atlıya mızrakla saldırıyor. Darphane işareti belirsiz. Lejant: PPDIVIAVG (b).
M
Karşılaştırma: Constantine II Benzerleri için bk. Trier RIC VII 82; RIC VIII: 460 No. 137.-
Tekin 1994: no. 885.-LRBC II, 2623.-Lightfoot 1996: 143, 33 (Darp yeri,Antiokheia).-Ekici 2014: 151 Kat. No. 371.
http://www.tesorillo.com/aes/024/024i.htm (01.11.2016)
Tarih: MS 348-354.

a ***b***

Kat. No. N-11

Kayıt No: MY10-N23, B-2 açması
Seviye: -240 cm
Ölçüler: Çap: 1,4 cm, Kal: 0,2 cm Ağ: 1.72 gr
Malzeme: Bronz
Tanım: Sikke. Ön yüzde, imparator büstü, sağa, diademli.
[DNCO]NST[AN] [TIVSPFAVG] (a), arka yüzde ise imparator, ayakta, sola, askerî giyimli? sağ elinde globus üzerinde Nike, sol elinde mızrak. SPES RE[I] PVBLICE-Halkın umudu[1772], darphane işareti belirsiz (b).
Karşılaştırma: RIC VIII: 461, 151 Pl. 23 L. 2053.-RIC VIII 275 http://www.tesorillo.com/aes/117/117i.htm (14.04.2022).- Robertson 1982: Pl. 71, 148.
Tarih: MS 357 – 361 (Constantius II)

a ***b***

Kat. No. N-12

Kat. MY12-N17
Kayıt No: MY12-N17, D2-A
Seviye: -110 cm
Ölçüler: Çap: 1,6 cm, Kal: 0,2 cm, Ağ: 2,32 gr
Malzeme: Bronz
Tanım: Sikke. Ön yüzde sağ profilden inci diademli İmparator II. Constantius büstü (a). Arka yüzde ise mızrak atan asker, başı açık, sakallı, geriye doğru uzanmaktadır.
[D N CONS][TAN]TI[VS P F AVG] Darphane işareti [K]YZ üstte (b).
Karşılaştırma: Benzer örnekler için bk. Robertson 1982: Pl. 71, 151-154.-Keleş 2009: 86.-Ekici 2013: 153 Lev. 20, Kat. No. 381.
https: //tesorillo.com/aes/024.htm
Tarih: MS 348-358 (II. Constantius)

a ***b*** ***c***

Kat. No. N-13

Kayıt No: MY12-N116, F4 (GB Kesiti)
Seviye: Yüzey
Ölçüler: Çap: 1,8 cm, Kal: 0,2 cm, Ağ: 2,46 gr
Malzeme: Bronz

[1772] Tekin 1996: 34-35.

Tanım: Sikke. Ön yüzde sağ profilden inci diademli İmparator II. Constantius büstü D N CONSTANTIVS P F AVG (a). Arka yüzde, yüzeyde ise asker mızrak atan, başı açık, geriye doğru uzananmakta, [FEL]TEMPREPARATIO, Darphane işareti korunmamıştır (b).

Karşılaştırma: RIC VIII, 497, 93.- Robertson 1982: 327, 159.-LRBC II, 2488.-Auktion 189: Taf. 28, 879.-Keleş 2009: 83 (Cyzicus) Benzer örnekler için darphanelere göre bk. Sutherland 1974: 274, 550.-Robertson 1982: 327, Pl. 71, 130-147.-Carson 1990: 343 Pl. 52, 781.-Ireland-Ateşoğulları 1996: 131, 233-234.-https://www.tesorillo.com/aes/024/024.htm

Tarih: MS 348-358 (II. Constantius)

a ***b*** ***c***

Kat. No. N-14

Kayıt No: MY12-N97, F4

Seviye: -149, -159 cm

Ölçüler: Çap: 1,4 cm, Kal: 0,2 cm, Ağ: 2, 02 gr

Malzeme: Bronz

Tanım: Sikke. Ön yüzde sağ profilden inci diademli İmparator Constantius II büstü, lejant görülmemekte (a). Arka yüzde, yüzeyde ise asker tutsağa saldırmakta, sadece darphane yazısı [A]N[T]gözükmekte (Antiocheia)(b).

Karşılaştırma: RIC VIII, 524, 143; LRBC II, 2623 (ANB).- Robertson 1982: 325, Pl. 71, 143.-Tekin 1994: 205, 884-887. https://www.tesorillo.com/aes/024/024i.htm
Benzerleri için bk. RIC VIII, 497, 93.- Robertson 1982: 327, 159.-LRBC II, 2488. Keleş 2009: 83 (Cyzicus) Benzer örnekler için darphanelere göre bk. Sutherland 1974: 274, 550.-Robertson 1982: 327, Pl. 71, 130-147.-Carson 1990: 343 Pl. 52, 781.-https://www.tesorillo.com/aes/024/024.htm

Tarih: MS 351-354 (II. Constantius)

a ***b*** ***c***

1.6.3.3. Valens

Kat. No. N-15

Kayıt No: MY10-N29, A-4 Güneydoğu, Doğu Duvarının dış kesiti

Ölçüler: Çap: 1,7 cm, Kal: 0,2 cm, Ağ: 1,16 gr

Malzeme: Bronz

Tanım: Sikke. Ön yüzde, imparator büstü, sağa, inci diademli [DN VALENS-PF AVG] (a), arka yüzde ise imparator ayakta duruyor, başı sola, khlamys giyimli, sol elinde labarum, sağında köleyi başından tutuyor [GLORIA RO-MANORVM] (b). Darphane işareti ile ilgili lejant korunmadığı için kesin bir bilgi vermek mümkün değildir.

Karşılaştırma: RIC IX 274,10b (Antioch); LRBC II, 2659.-Arslan 1992: 135, 270.-Keleş 2009: 87, 197. Benzeri için bk. Sutherland 1974: 279, 559-560.-Carson 1990: 344, Pl. 54, 818.- Ireland-Ateşoğulları 1996: 131, 237.
http://www.tesorillo.com/aes/042/042i.htm (01.11.2016)

Tarih: MS 364-378.

a ***b***

1.7. Terrakotta Figürinler

1.7.1. Kümeler

1.7.1.1. Kadın Figürleri

Kat. TK-1

Kayıt No: C-2 açması
Seviye: -143/-190 cm
Ölçüler: Yük: 3,9 cm, Gen: 3,2 cm, Kal: 0,7 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda kalker ve kuvarz.
Hamur Rengi: 2,5 Y, 4/1 (dark gray)
Tanım: Adak protomu. Burun altından ve sol göz yanından itibaren korunamamış kadın figürin başı parçası. Baş üzerinde örtü ve boşluk. Ciddi bir yüz ifadesi. Göz ve burun kısmında tahribat.
Karşılaştırma: Robinson 1933: 58 no. 207, Lev. 26 (Olynthus).- Higgins 1954: 50, 64-65, no. 65, 121-123(British Müzesi).-Higgins 1969: 562, 1062 (British Museum).-Winter 1903: i 236 (Berlin Antiquarium).-Walters 1905: B119 (British Museum).- Vierneisel-Schlöb 1997: Taf. 17, 71 (Keramaikos).-Çokay-Kepçe 2011: Kat. No. 5 (Sadberk Hanım Müzesi).-Mitsopoulos-Leon 2017: 222 Kat. 262 Taf. 56 (Lousoi).-Şahin 2017: 183 Abb. 18.15: Kat. 13.-Şahin 2021: 204 Kat. No. 2 (Bodrum Müzesi-Knidos)
Tarih: MÖ erken 5. yüzyıl.

Kat. TK-2

Kayıt No: C-2 açması
Seviye: -143/-190 cm
Ölçüler: Yük: 3 cm, Gen: 2,5 cm, Kal: 0,6 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 6/6 (light red)
Tanım: Burun, ağız ve çene kısımları korunmuş pişmiş toprak figürin başı parçası. Büyük, uzun bir burun yapısı. Düz ve dolgun ağız yapısı. Dolgun çene. Uzun bir yüz yapısı.
Karşılaştırma: Louvre I, B256 (Louvre Müzesi).- Walters 1903: B119 (British Museum).- Winter 1903: i 236 (Berlin Antiquarium).-Blinkenberg 1931: 601 Nr. 2492 Lev. 118 (Lindos).-Higgins 1969: 562, 1062 (British Museum).- Işık 1980: 204 vd. Nr. 5 Lev. 1 (Theangela).-Zhuber-Okrog 1990: 78, 18. TK 15 (Limyra).-Özyiğit 1992: 92-94, no.1,2,4 (Efes Müzesi).- Işık 1998: 30, Res. 9(Rodos-Kuşlu Kore).- Tavukçu 1999: 312 vd. Kat. 69-70 Lev. 18 (Troas).-Doğan 2005: Lev. 15 Kat. No. 26a (Klaros).- Kaplan 2009: 108, 305 Kat. 154-155 Lev. 44-45 (Çanakkale Arkeoloji Müzesi).-Gürbüzer 2012: 259 Lev. 16 Kat. No. 94 (Klaros).-Mitsopoulos-Leon 2017: 222 Kat. 262 Taf. 56 (Lousoi).-Şahin 2017: 183 Abb. 18.16: Kat. 14.-Şahin 2021: 194, Kat. 8, Kat. 9 (Knidos)
Tarih: MÖ erken 5. yüzyıl.

Kat. TK-3

Kat. MY10-TA-TK-12
Kayıt No: C1-(12)
Seviye: -587 cm
Ölçüler: Yük: 4,8 cm, Gen: 2,7 cm, Kal: 0,5 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 7/6 (reddish yellow)
Tanım: Alından itibaren sol tarafı korunmuş pişmiş toprak yüz parçası. Olasılıkla gözler iri ve çekik. Yapılı uzun bir burun. Dolgun çene.
Karşılaştırma: Blinkenberg 1931: le. 107, 2300Bb; lev. 37, no. 213; lev. 100, no. 188 (Lindos).- Pisani 2006: no. 66 fig. 18 (BSA Koleksiyonu).-Gürbüzer 2012: 259 Lev. 17 Kat. No. 100 (Klaros)
Tarih: MÖ 6. yüzyıl sonu.

Kat. TK-4

Kayıt No: C1-Tandır Altı (17)
Seviye: -455 cm
Ölçüler: Yük: 4,2 cm, Gen: 3,2 cm, Kal: 0,7 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 7/6 (reddish yellow)
Tanım: Sağ göz kısmen, burun,ağız ve çene korunagelmiş pişmiş toprak figürin başı parçası. Büyük, uzun bir burun yapısı. Düz ve dolgun ağız, çene ve yüz yapısı.
Karşılaştırma: Zhuber-Okrog 1990: 78, 18. TK 15 (Limyra).-Özyiğit 1992: 92-94, no.1,2,4 (Efes Müzesi).- Işık 1998: 30, Res. 9 (Rodos-Kuşlu Kore).-Gürbüzer 2012: 259 Lev. 16 Kat. No. 94 (Klaros).-Mitsopoulos-Leon 2017: 222 Kat. 262 Taf. 56 (Lousoi).
Tarih: MÖ erken 5. yüzyıl.

Kat. TK-5

Kayıt No: E-4 açması
Seviye: -89 cm
Ölçüler: Yük: 3,6 cm, Gen: 3 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 7/6 (reddish yellow)
Tanım: Polos giymiş figürin başı. Polos'un altından iki yana ayrılan düz saç. Gözler badem formunda. İnce düzgün bir formda burun. Küçük ağız. Dolgun çene. Şişkin boyun.
Karşılaştırma: Higgins 1954: 89 Nr. 238 Lev. 43 (Rhodos) ve 136 Nr. 492 Lev. 66 (Kalymnos).- Mollard-Besques 1963: Taf. 3 Kat. No. 9 (Louvre Müzesi).- Şahin 2017: 183 Abb. 18.17: Kat. 15.-Şahin 2021: 206 Kat. No. 12, 14 (Knidos).
Tarih: Geç Arkaik, MÖ. 545-480.

Kat. TK-6

Kayıt No: Mezar 11 kuzey/ Mezar 1-2 doğu
Seviye: -398 cm
Ölçüler: Yük: 3,3 cm, Gen: 2,5 cm, Cidar: 4 mm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kum.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 6/8 (light red)
Tanım: Başının üzerindeki alçak polos'dan boyuna kadar korunmuş figürin başı. Saçlar alnın etrafında yüksek kabartma omuzlara doğru iniyor ancak aşınma mevcut. Gözler aşınmış. Büyük bir burun. Küçük ağız. Dolgun çene. Şişkin boyun. Baş hafifçe sağına dönük.
Karşılaştırma: Schürmann 1989: 50-51, lev. 25-26 (Badischen Landesmuseum Karlsruhe).-Gürbüzer 2012: 124 Katalog No: 370 (Klaros)
Tarih: MÖ 4. yüzyıl Klasik (Ciddi stil)

Kat. TK-7

Kayıt No: Yüzey
Ölçüler: Yük: 3,6 cm, Gen: 3 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 7/6 (reddish yellow)
Tanım: Saçını tepede topuz yapmış, kadın figürin başı. Gözler küçük belirgin. İnce düzgün bir formda burun. Küçük ağız. Normal bir çene. İnce estetik bir boyun. Sakkos ile toplanılmış saç.
Karşılaştırma: Kekulé 1880 vd.: Taf. XV. 6 (Sicilya).-Laumonier 1956: 243-244, Pl.84.1086-1104 (Delos, MÖ 2.-1.yüzyıl).-Burr-Thompson 1963: 130, Pl.LXV. 207 (Troia, MÖ 2.yüzyılın ortaları).-Vierneisel-Schlörb 1997: 143, Taf.75.435 (Kerameikos, MÖ 3.yüzyılın 2.çeyreği ?).-Çokay Kepçe: 2011: 19 Fig. 20 (Sadberk Hanım Müzesi).-Dereboylu 2012: Lev. 40 K. 145. F (Aigaia).-Lagerlöf 2014: 81, F11 (Labraunda).-Şahin 2014a: 403, Abb. 6 (MÖ 4. yüzyıl)
Tarih: MÖ 4. yüzyıl-2. çeyreği.

Kat. TK-8

Kayıt No: D2-C açması
Seviye: -49/-64 cm
Ölçüler: Yük: 6,6 cm, Gen: 3,7 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 6/6 (light red)
Tanım: Saçı tepede topuz yapmış, kadın figürin başı.
Karşılaştırma: Burr-Thompson 1963: 130, Pl.LXV. 207 (Troia, MÖ. 2.yüzyılın ortaları).-Laumonier 1956: 243-244, Pl.84.1086-1104 (Delos, MÖ.2.-1.yüzyıl); Vierneisel-Schlörb 1997: 143, Taf.75.435 (Kerameikos, MÖ.3.yüzyılın 2.çeyreği ?).- Çokay Kepçe: 2011: 19 Fig. 20 (Sadberk Hanım Müzesi).-Dereboylu 2012: Lev. 40 K. 145 (Aigaia).-Şahin 2014a: 403, Abb. 6 (MÖ 4. yüzyıl)
Tarih: MÖ 4. yüzyıl-2. çeyreği.

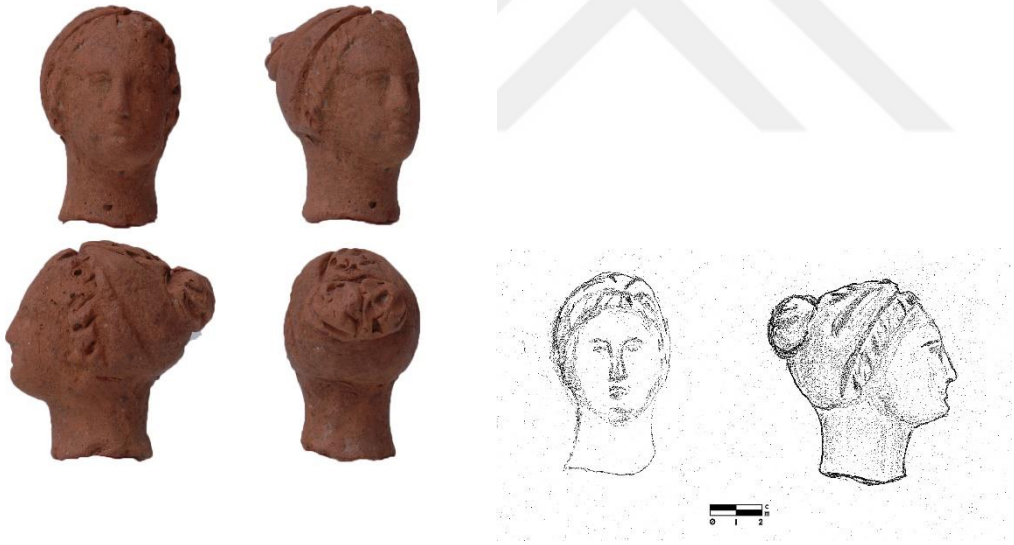

Kat. TK-9

Kayıt No: A1-b-(21)
Seviye: -147,5 cm
Ölçüler: Yük: 3, 5 cm, Gen: 3,1 cm, Der: 1,5 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 7/6 (reddish yellow)
Tanım: Gözden çeneye kadar korunmuş kalıp metodu kullanılarak yapılmış içi boş figürin başı. Küçük ağız, tok bir çene normal boyutlarda yüz yapısı.
Karşılaştırma: Higgins 1963: 11 (British Museum).-Gürbüzer 2012: 124 Katalog No: 370 (Klaros).-Ferruzza 2017: 10 (Getty Müzesi-Taranto).-Erol 2020: Lev. 121 (Smyrna).
Tarih: Helenistik Dönem.

Kat. TK-10

Kayıt No: C1-Tandır Altı (18)
Seviye: -455 cm
Ölçüler: Yük: 4,2 cm, Gen: 3,2 cm, Kal: 0,7 cm
Katkı Maddesi: Yoğun miktarda mika.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 7/6 (reddish yellow)
Tanım: Burun, ağız ve çene kısımları korunagelmiş pişmiş toprak figürin başı parçası. Küçük ağız, dolgun bir çene ve yuvarlak boyutlarda yüz yapısı.
Karşılaştırma: Gürbüzer 2012: 124 Katalog No: 370 (Klaros); Erol 2020: Lev. 121 (Smyrna).- Ferruzza 2017: 10 (Getty Müzesi-Taranto)
Tarih: Helenistik Dönem.

Kat. TK-11

Kayıt No: A4a- M11 k/ M1-2d -(8)
Seviye: -394 cm
Ölçüler: Yük: 3,3 cm, Gen: 2,5 cm, Cidar: 4 mm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kum.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 6/8 (light red)
Tanım: Kadın figürini başı. Alından boyuna kadar korunmuş, alının sağ yarısı kaşla birlikte eksik. Kalıp tekniğiyle yapılmış olan figürinin sadece ön kısmı mevcut. Başını sağ yukarı doğru çevirmiş, yüz oval ve dolgun, alın dar, göz çukurları belirgin, burun uzun, ağzı küçük ve kapalı, uzun boyun yapısı.
Karşılaştırma: Mollard - Besques 1972, Phocée Pl. 133, i – D 657 (Phokaia).- Rumscheid 2006: 478 225 Taf. 92, 1-3(Priene).- Ferruzza 2017: 18 (Getty Müzesi-Taranto).-Ersavaş 2019: 193 Lev. 62 K. 45(Priene).
Tarih: MÖ 200-150.

Kat. TK-12

Kayıt No: H2 açması
Seviye: -216/-226 cm
Ölçüler: Yük: 3,5 cm, Gen: 2,4 cm, Kal: 0,5 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker.
Hamur Rengi: 10 YR, 6/4 (light yellowish brown)
Tanım: Yüz ve kafa kısmının ön tarafı korunmuş, başında taç bulunan kadın figürin başı parçası.

Karşılaştırma: München Antikensammlung Inv. SL 133; Töpperwein 1971: 135. 94 (Pergamon).- Rumscheid 2006: 272 Taf. 89 4-7 (Priene)

Tarih: MÖ 3. yüzyıl başları.

Kat. TK-13

Kayıt No: A2a-(27)

Seviye: yüzey buluntusu

Ölçüler: Yük: 4,5 cm, Gen: 3,6 cm, Der: 2,8 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker.

Hamur Rengi: 2,5 YR, 6/6 (light red)

Tanım: İçi dolu kadın figürin başı. Başın ön ve arka yüzü epeyce tahrip olmuş. Saç yapısı dilimli bir şekilde yukarı doğrudur.

Karşılaştırma: Kekulé 1880 vd.: Taf. XVII. 5 (Sicilya).- Töpperwein 1976: Taf. 66, Nr. 436-438 (Pergamon).-Çakıcı 2007: 92 Res. 10.-Kızıl 2009: Res. 123, Milas, M33 (Mylasa).- Çekilmez 2017: 150 Lev. 81. K. 61 (Tralleis)

Tarih: MS 1. yüzyılın ikinci yarısı /Roma Dönemi (?)

Kat. TK-14

Kayıt No: A2-KA-(24)

Seviye: yüzey buluntusu

Ölçüler: Yük: 4 cm, Gen: 2,5 cm, Der: 1,4 cm

Katkı Maddesi: Orta miktarda mika.

Hamur Rengi: 2,5 YR, 6/6 (light red)
Tanım: İçi boş figürin başı. Ön kısmı kırık. Arka kısmında ise kısa saç görülmekte. Yoğun bir şekilde tahrip olmuş.
Karşılaştırma: Bk. **Kat. TK-13**
Tarih: MS 1. yüzyılın ikinci yarısı / Roma Dönemi (?)

1.7.1.2. Giyimli

1.7.1.2.1. Ayakta Duran, Oturanlar

Kat. TK-15
Kayıt No: A4-M10-(1)
Seviye: -235 cm
Ölçüler: Yük: 6,4 cm, Gen: 2,9 cm, Cidar: 7 mm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 7/6 (reddish yellow)
Tanım: Alından diz kapağına kadar korunmuş, gövdesi üzerinde sol eliyle bir hayvan (?) tutan ön yüz Kybele.
Karşılaştırma: Higgins 1969: 99-100 Kat. 289, Lev. 422 (British Müzesi).- Doğan 2005: 59 Kat. No. 9 (Klaros).-Gürbüzer 2012: 35 Katalog No: 23 (Klaros)
Tarih: Arkaik Dönem.

Kat. TK-16
Kayıt No: C1-(13)
Seviye: -614/-631 cm
Ölçüler: Yük: 4,5 cm, Gen: 2,8 cm, Kal: 0,6 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 7/6 (reddish yellow)

Tanım: Olasılıkla kadın figürini (?). Boyundan itibaren dirsek altına kadar korunmuş pişmiş toprak figürin. Giyimli bir insan, kolunu dirsekten karın üstünde bükmüş şekilde betimlenmiş. Elinde bitki(?) tutmakta.
Tarih: Helenistik (?)

Kat. TK-17
Kayıt No: B2-(3)
Seviye: kesit
Ölçüler: Yük: 3,9 cm, Gen: 5,2 cm, Cidar: 5 mm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 7/6 (reddish yellow)
Tanım: Boyun kısmından göğüs kısmına kadar korunmuş kadın figürin parçası.
Karşılaştırma: Winter 1903: 26 Nr. 3 (Myrina).- Laumonier 1954: Pl. 61 Nr. 615 (Delos).- Besques 1972: 21 Lev. 21a (Louvre Müzesi).- Vierneisel-Schlöb 1997: 124, Taf. 66, 378 (Keramaikos).-Çokay-Kepçe 2011: 37 (Sadberk Hanım Müzesi).-Çekilmez 2017: 154 K. 72 (Lev. 90)(Tralleis).
Tarih: MÖ 2. yüzyılın ikinci çeyreği.

Kat. TK-18
Kayıt No: B1 (18)
Seviye: -455 cm
Ölçüler: Yük: 6, 4 cm, Gen: 3,9 cm, Kal: 0,7 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 7/6 (reddish yellow)
Tanım: Elbiseli kadın figürin gövde parçası. Sağ omuz ve sağ göğsünden itibaren bel hizasına kadar korunmuş.
Karşılaştırma: Vierneisel-Schlöb 1997: 121, Taf. 64, 365 (Keramaikos-MÖ 350).-Çekilmez 2017: 154 K. 73 (Lev. 90)(Tralleis).-Özbay 2019: 59 Kat. No. 44 (Afyonkarahisar Müzesi).-Şahin 2017: 183 Abb. 18.18: Kat. 17.
Tarih: Helenistik Dönem.

Kat. TK-19

Kayıt No: E-4 açması
Seviye: -102/-112 cm
Ölçüler: Yük: 6,6 cm, Gen: 3,7 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvarz.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 6/6 (light red)
Tanım: Kadın figürin gövde parçası. Üzerinde manto bulunmakta. Kolunun bulunduğu kısımda ise dikey kıvrım(?). Olasılıkla mantosunu bir eliyle toplamış.
Karşılaştırma: Davidson – Thompson 1943: 39 Fig. 10 (Pnyx).-Vierneisel-Schlöb 1997: 121, Taf. 64, 364 (Keramaikos-MÖ 340-330).
Tarih: Helenistik (?)

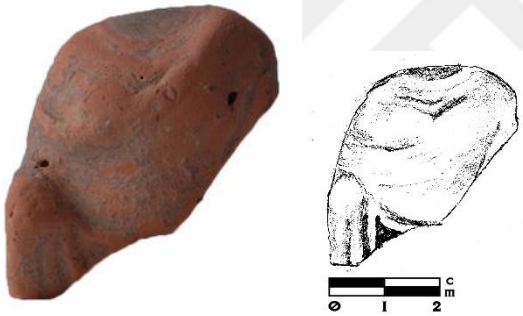

Kat. TK-20

Kayıt No: D2-C açması
Seviye: -67/-78 cm
Ölçüler: Yük: 1,9 cm, Gen: 2,6 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 7/6 (reddish yellow)
Tanım: Omuzları ve göğüsleri korunmuş kadın figürin parçası.
Tarih: Helenistik (?)

Kat. TK-21

Kayıt No: B2-(4)
Seviye: kesit
Ölçüler: Yük: 4 cm, Gen: 3,2 cm, Cidar: 6 mm
Katkı Maddesi: Yoğun miktarda mika, kalker ve orta miktarda şamot.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 8/4 (pink)
Tanım: Yaklaşık ayak bileğinden, diz kapağına kadar korunmuş kadın figürin elbise parçası.
Karşılaştırma: Burn – Higgins 2001: 76, 2158 (British Müzesi).-Rumscheid 2006: 439 Taf. 41 Kat. No. 102 (Priene).-Gürbüzer 2012: 274 Katalog No: 137 (Klaros).-Çekilmez 2017: 154 K. 73 (Lev. 90)(Tralleis)
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

Kat. TK-22

Kayıt No: C-1 açması
Seviye: -225/-255 cm
Ölçüler: Yük: 2,8 cm, Gen: 3,7 cm, Kal: 0,7 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda kalker ve kuvarz.
Hamur Rengi: 2,5 Y, 4/1 (dark gray)
Tanım: Sol omuz ve sağ göğüs altına kadar korunmuş Artemis (?) figürini. İki göğsünün arasından omzuna asılı sadak yer almakta.
Karşılaştırma: Rudolf 1916: 5, cols. 119ff (Metropolitan Müzesi) https://www.metmuseum.org/art/collection/search/248387 (13.04.2022) (Güney İtalya-Tarantine)
Tarih: MÖ 3-2. yüzyıl

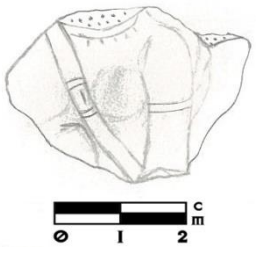

Kat. TK-23

Kayıt No: A2-A1-b-(25)
Seviye: Yüzey buluntusu
Ölçüler: Yük: 4,1 cm, Gen: 2,2 cm, Der: 1,4 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 6/6 (light red)
Tanım: Bir kadın figürinine ait elbise parçası.
Tarih: Helenistik Dönem (?).

1.7.1.2.2. Çıplak

1.7.1.2.2.1. Aphrodite Figürini

Kat. TK-24

Kayıt No: B2-(2)
Seviye: -140 cm
Ölçüler: Yük: 5,1 cm, Gen: 3,5 cm, Der: 1,8 mm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 7/6 (reddish yellow)
Tanım: Kolları kırık. Boyundan baldır bölgesine kadar korunmuş çıplak Aphrodite figürini. Göğüs yapısı dik ve dolgun. Sağ kalça sağa doğru çıkık. Dolgun yapılı. Sağ omuz hafif yukarıda.
Karşılaştırma: Griechische Terracotten aus Tanagra und Ephesos im Berliner Museum 1878: Taf. 30 (Ephesos-British Müzesi).-Kekulé 1880 vd.: Taf. XXIV, 1-3 (Sicilya).- Winter 1903: 210, Nr. 3, 212, Nr. 1 (Anadolu).- Winter 1903, 213, Nr. 1 (Aşağı İtalya).- Webster 1950: 52 (Myrina-Boston).-Davidson 1952: Pl. 34, Nr. 378, 379 (Korinth).-Grandjouan 1961: 15 Fig. 3 (Atina Agorası).- Leyenaar-Plaisier 1979: Pl. 148, Nr. 1144, Pl. 149, Nr. 1145, 1146 (Ionia).- Bouzek 1980: 137, Fig. 23, 1 (Kyme).-Lang-Auinger 2003: Taf. 127, TK. 51 (Ephesos).-Vierneisel-Schlöb 1997: 136, Taf. 72, 412 (Keramaikos).-Rumscheid 2006: 427 Taf. 27 (Priene).- Kaplan 2009: 226 Kat. No. 34 (Çanakkale Arkeoloji Müzesi).-Gürbüzer 2012: 25 Kat. No. 13 (Klaros).- Smith 2013: 98. 1-2 (Vatikan Müzesi).- Çekilmez 2017: 128 Tralleis K12 (Tralleis).-Çevirici-Coşkun 2019: 23 Kat. No. 23 (Afyonkarahisar Müzesi).- Papantoniou et. al. 2019: 15, Fig. 1.6 (Nea Paphos)
Tarih: MÖ 1. yüzyıl (Helenistik Dönem)

1.7.1.2. 4. Erkek Figürleri

1.7.1.2. 4. 1. Eros

Kat. TK-25
Kayıt No: D2-C açması
Seviye: -78/82 cm
Ölçüler: Yük: 3,7 cm, Gen: 1,8 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 7/6 (reddish yellow)
Tanım: Uyuyan Eros (?) ya da uzanan psyche (?). Gövdesinin sol tarafı üzerine uzanan bir figür söz kosusudur. Kaya üzerinde uzanma hali MÖ 2. yüzyıl başlarından itibaren Eros, Ariadnei Nymphe, Satyr ve Menad gibi figürlerle ilişkilendirilmiştir.
Karşılaştırma: Winter 1993: 348 Fig. 5 (Louvre Müzesi-Myrina).- Mrogenda 1993: 79 Taf. 5. 113/2 (Myrina).-Öztürk 2007: 39 K11 (Ephesos).-Çekilmez 2016: 298 (Tralleis)
Tarih: Helenistik Dönem.

1.7.1.4. Diğer Parçalar

1.7.1.4.1.Kaide Parçaları (Kat. TK-26 - 28)

Kat. TK-26
Kayıt No: A4-M-1 M-2 Doğu, M-11 Kuzey (10)
Seviye: -520/-525 cm
Ölçüler: Yük: 4,7 cm, Gen: 4,1 cm, Kal: 0,6 cm
Katkı Maddesi: Yoğun miktarda mika.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 7/6 (reddish yellow)
Tanım: Bir kaide üzerinde yükselmiş figürin. Kaide üzerinde hayvan ayakları/koç (?) yer almakta.
Tarih: Helenistik Dönem(?)

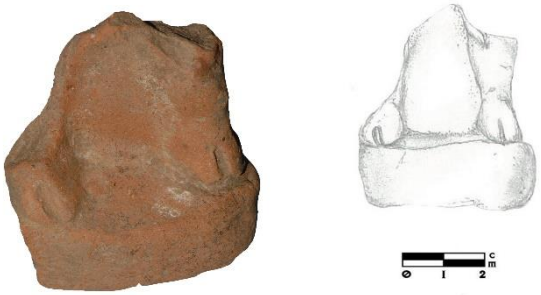

Kat. TK-27

Kayıt No: B1-(13)
Seviye: -286 cm
Ölçüler: Yük: 2,3 cm, Gen: 3 cm, Kaide yük: 0,7 cm, Kaide gen: 3 cm
Katkı Maddesi: Yoğun miktarda mika.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 7/6 (reddish yellow)
Tanım: Kaide üzerinde yükselmiş, giyimli, ayak ve bacakların bir kısmı korunmuş figürin parçası.
Tarih: Helenistik Dönem (?)

Kat. TK-28

Kayıt No: A1-a-(23)
Seviye: -110/-115 cm
Ölçüler: Yük: 5,8 cm, Gen: 2,9 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 5/6 (red)
Tanım: Figürüne ait köşeli kaide parçası (?).

1.7.1.4. 2. İnsana Ait Uzuvlar (Kat. TK-29)

Kat. TK-29

Kayıt No: B1-GD(5)
Seviye: -310/-341 cm
Ölçüler: Yük: 4,8 cm, Gen: 2,7 cm, Kal: 0,5 cm
Katkı Maddesi: Yoğun miktarda mika ve kalker.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 7/6 (reddish yellow)
Tanım: Bileğin üst kısmından parmak başlarına kadar korunmuş el ayası.

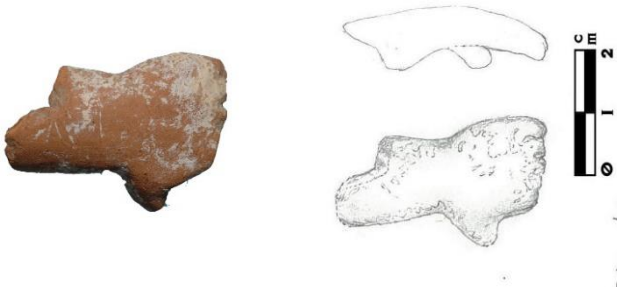

1.8. SERAMİK BULUNTULAR
1.8.1. Miken Seramiği

Kat. No. SRA-1

Kayıt No: MY10-B1

Ölçüler: Çap: 25 cm, Yük.: 4,6 cm, Gen.: 1,6, Kal.: 0,7 cm

Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kuvars.

Hamur Rengi: 7.5 YR, 6/4 (light brown)

Yüzey Rengi: Üst yüzeyde kahverengi astar, 7.5YR, 3/2 (dark brown) üzerine kahverengi, 7.5 YR, 5/3 (brown) çizgi bezemeler yer almakta.

Tanım: Bir kaba ait ağız parçası (Kulplu kase/krater?). Kabın cidar kalınlığı orta kalınlıkta bir kaba işaret etmekte. Büyük çap, yuvarlatılmış ağız kenarı, gövdeye doğru girinti yaparak düz inmekte. Hamur yapısı orta nitelikte, kabın yüzey işlenişi gözenekli bir yapıdadır. Ağız kenarı hafif dışa çekik ve dışa kalınlaştırılmış. Ağız kenarının hemen dışında kabın yüzeyinde kahverengi astar üzerine kahverengi boya bezeme. Bu boya bezeme tüm ağız kenarını çevrelemekte. Boya bezemenin hemen alt kısmında Furumark motif tipolojisinden bilinen dikey çizgi ve yaprakçık motifi (FM 64,21) yer almaktadır[1773].

Karşılaştırma: Furumark 1972: 396 vd., Res. 69. 64 Folite Band. 21 (Miken). - Mountjoy 2008: 34 Fig. 25 (Chania).-Şahin – Şahin 2019: 583 No. 5 Res.10 (Myndos).

Tarih: MÖ 1230-1100.

1.8.2. Geometrik Dönem

Kat. No. SRB-1

Kayıt No: MY11-C1, Güney Batı Bölümü

Ölçüler: Yük.: 4,6 cm, Gen.: 2,6, Kal.: 0,4 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda taşçık, orta miktarda kuvars ve mika.

Hamur Rengi: 5 YR, 5/4 (reddish yellow)

Yüzey Rengi: Üst yüzeyde devetüyü astar, 7.5 YR, 6/3 (light brown) üzerinde kahverengi bant, 7.5 YR, 5/3 (brown) yer almakta.

Tanım: Bilinmeyen kap formu, gövde parçası. Kaideye yakın bölümü (?). Kap yüzeyinde siyahımsı kahverengi boya bezemenin altında kahverengi astar. Kısmen korunmuş gövde parçası üzerinde yukarıdan aşağıya olmak üzere kalın yatay bantlar boya bezeme. Boya bezemedeki ton farkları fırça darbelerinden kaynaklanmakta. Gövde kavisli olup kaideye doğru konik bir form oluşturmakta.

Karşılaştırma: Boysal 1969: 9 Taf. 10.1a-b (Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi).-Özgünel 2006: 130, Levha XVIII.a (Milas, Bodrum), b. (Milas, Bodrum), c. (Beçin, Bodrum).-Doksanaltı vd. 2018: 11 Res. 9 (Knidos).-Atila 2012: 204 Kat. No. 37 (Metropolis).-Piekarski 2016: 25 Taf. 6.1-2 (Akademisches Kunstmuseum).-Şahin – Şahin 2019: 583 No. 6 Res. 11 (Myndos).

Tarih: MÖ 8. yüzyıl sonu-MÖ 7. yüzyıl başı.

[1773] Ayrıntılı bilgi için bk. Furumark 1972: 369-400.

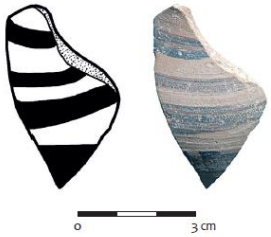

Kat.SRB-2

Kayıt No: MY12- D2-B-13
Seviye: -83/-97 cm
Ölçüler: Yük: 2,4 cm, Çap: 12 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 6/8 (light red)
Yüzey Rengi: Ağız kısmında siyah astar, iç kısmında yer yer siyah astar. 2,5 Y, 2,5/1 (black) 5 YR, 6/6 (reddish yellow)
Tanım: Yuvarlatılmış ağızlı kase, ağız. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmakta. Dış yüzeyde dudak ve iç yüzeyde ise gövde kısımlarında siyah yatay bezeme.
Karşılaştırma: Gürtekin 1998: 248 (Lydia).-Gürtekin-Demir 2002: 124, Fig.12.43 (Daskleion).-Gasser 1992: 192, Fig.6 (Ephesos).-Kerschner 2007: 232, Lev.33.1-2 (Ephesos).-Polat 2009: 96-97 (Gömeç Kızçiftliği Höyüğü-Balıkesir).
Tarih: MÖ Geç 7 - Erken 6. yüzyıl.

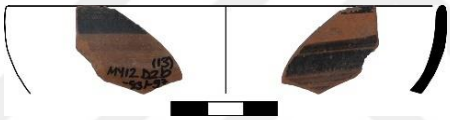

Kat.SRB-3

Kayıt No: MY12-F4-7
Seviye: -100/-115 cm
Ölçüler: Yük: 2,2 cm, Çap: 22 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kuvarz.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 5/6 (red)
Yüzey Rengi: İY'de kahverengi astar, Dışta siyah astar, Dış ağız kenarı: 5 YR, 2,5/1 (black)
İY: 2,5 YR, 5/6 (red)
2,5 YR, 2, 5/1 (black)
2,5 YR, 4/6 (red)
Tanım: Yuvarlatılmış ağızlı kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kenarlı ve ince cidarlı. Dudak altında kavis yaparak daralan gövde profili. Dış yüzeyde dudak kısmında aşınmış siyah astar, iç yüzeyde ise şerit halinde kahverengi/kiremit rengi şerit bezeme.
Karşılaştırma: Gürtekin 1998: 248 (Lydia).-Gürtekin-Demir 2002: 124, Fig.12.43 (Daskleion).-Gasser 1992: 192, Fig.6 (Ephesos).-Kerschner 2007: 232, Lev.33.1-2 (Ephesos).-Polat 2009: 96-97 (Gömeç Kızçiftliği Höyüğü-Balıkesir).-Özver 2012: 48 Lev. 1 Kat. No. 1 (Aigaia).
Tarih: MÖ Geç 7 - Erken 6. yüzyıl.

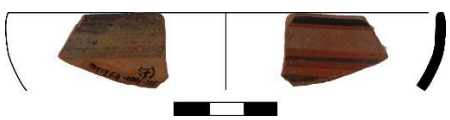

Kat.SRB-4

Kayıt No: MY12-E2-45

Seviye: -133/-150 cm

Ölçüler: Yük: 2, 9 cm, Çap: 15,2 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker.

Hamur Rengi: 7,5 YR, 6/4 (light brown)

Yüzey Rengi: Dışta siyah kuşaklar halinde astar var. 10 YR, 3/1 (very dark grey), 10 YR, 7/4 (very dark brown)

Tanım: Yuvarlatılmış ağızlı kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kenarlı ve ince cidarlı. Dudak altında kavis yaparak daralan gövde profili. Yüzeyde yer yer koyu kahverengi astar izleri.

Karşılaştırma: Gürtekin 1998: 248 (Lydia).-Gürtekin-Demir 2002: 124, Fig.12.43 (Daskleion).-Gasser 1992: 192, Fig.6 (Ephesos).-Kerschner 2007: 232, Lev.33.1-2 (Ephesos).-Polat 2009: 96-97 (Gömeç Kızçiftliği Höyüğü-Balıkesir).-Özver 2012: 48 Lev. 1 Kat. No. 2 (Aigaia)

Tarih: MÖ Geç 7 - Erken 6. yüzyıl.

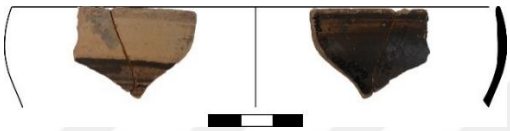

Kat.SRB-5

Kayıt No: MY12-E2-48

Seviye: -133/-150 cm

Ölçüler: Yük: 1,5 cm, Çap: 5 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvarz.

Hamur Rengi: 7,5 YR, 6/4 (light brown)

Yüzey Rengi: 10 YR, 4/2 (dark grayish brown), 10 YR, 7/4 (very dark brown)

Tanım: Yuvarlatılmış ağızlı tabak/kase, kaide parçası. Basit, halka formlu kaide üzerinde bir sıra yatay çizgi bezeme. İçte şeritler halinde kahverengi astar var (aşınmış).

Karşılaştırma: Gürtekin 1998: 248 (Lydia).-Gürtekin-Demir 2002: 124, Fig.12.43 (Daskleion).-Gasser 1992: 192, Fig.6 (Ephesos).-Kerschner 2007: 232, Lev.33.1-2 (Ephesos).-Polat 2009: 96-97 (Gömeç Kızçiftliği Höyüğü-Balıkesir).-Özver 2012: 48 Lev. 1 Kat. No. 1-3 (Aigaia)

Tarih: MÖ Geç 7 - Erken 6. yüzyıl.

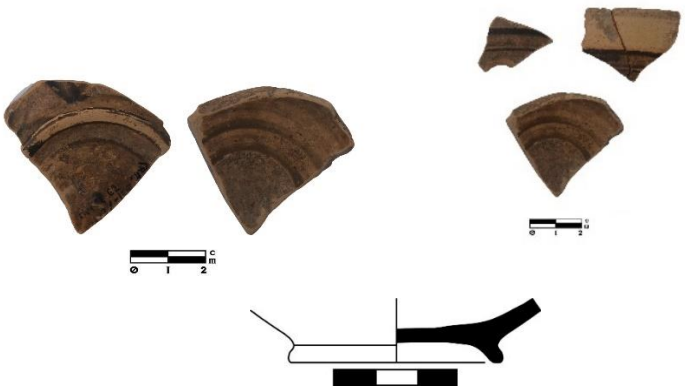

1.8.3. Orientalizan Dönem

Kat. No. SRC-1

Kayıt No: MY11-C2-43
Seviye: -112/-135 cm
Ölçüler: Çap: 24,2 cm, Yük: 1,7 cm
Katkı Maddesi: Yoğun miktarda mika
Hamur Rengi: 5 YR, 6/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: 2,5 Y, 2,5/1(black)
Tanım: Tabak, ağız parçası. Yuvarlak, dışa çekik ağız profili. Gövde kısmına doğru daralan form. Dudak, ağız ve gövde kısımlarında siyah yatay bant bezeme. İçte siyah astar, dış kısmında ağız kenarı ve gövde de ince şeritler halinde görülmekte.
Karşılaştırma: İren 1993: 21, Lev.8.15-16, Kat.8 (Assos).- Boehlau - Schefold 1942, 81, Lev.33.13 (Larisa).-Irmak 2010: 117 Kat. No. 130 (Enez-Ainos).- Özver 2012: 77 Lev. 7 Kat. No. 55 (Aigai).
Tarih: MÖ 575-550.

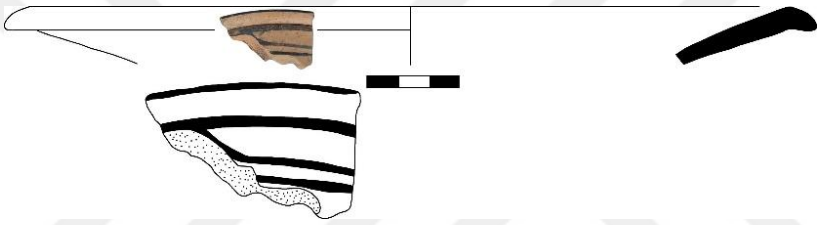

Kat. No. SRC-2

Kayıt No: MY10-B1-GD-11
Seviye: -310/-341 cm
Ölçüler: Yük: 2,9 cm, Gen: 4,2 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika, kum ve kuvarz
Hamur Rengi: 5 YR, 7/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY: 10 YR, 8/3 (very pale brown) - (dış zemin)
2.5 YR, 4/6 (red)- (bezeme renk, noktalar)
Tanım: Orientalizan Dönem (?), gövde parçası. Dış yüzeyde kahverengi yuvarlak ve çizgisel desenler. Üzerinde panter figürü görülmektedir. Panter ve bezemeler üzerinde kazıma çizgiler kullanılarak sahne canlandırılmıstır. Doldurma motiflerinden, çesitli leke rozetler kullanılmıstır. Dış yüzde kalın bir firnis bant görülmektedir.
Karşılaştırma: Irmak 2010: 109 Kat. No. 109 (Enez-Ainos).
Tarih: MÖ 590/585-580.

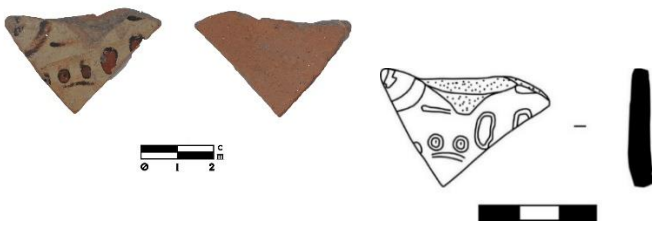

1.8.4. Siyah Figür Tekniği

Kat. No. SRD-1

Kayıt No: MY10-Asar Adası Y1.

Ölçüler: Yük.: 3,1 cm, Gen.: 3,1, Kal.: 0,3 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvars.

Hamur Rengi: 5 YR, 5/6 (reddish yellow)

Yüzey Rengi: Üst yüzey zemin rengi, 5 YR, 6/6 (reddish yellow), figür rengi, 2.5 Y, 2.5/1 (black), iç yüzey rengi 2.5 Y, 2.5/1 (black).

Tanım: Bilinmeyen açık kap(?) formu, gövde parçası. İnce cidarlı. Damla formlu palmet ve zincir sırası içerisinde noktalı yuvarlak zincirler üzerinde lotos tomurcukları. Noktalar beyaz. İç yüzeyde Karca yazılmış bir grafito (?)

Karşılaştırma: Tuna-Nörling 1995: Taf. 6. 80-91 (Eski Smyrna).-Tuna-Nörling 1999: 51 Kat. 274 Taf. 15 (Daskleion).-CVA Mainz (1) Taf. 46.1 (Mainz).-Şahin – Şahin 2019: 584 No. 8 Res. 13 (Myndos).

Tarih: MÖ 6. yüzyıl sonu.

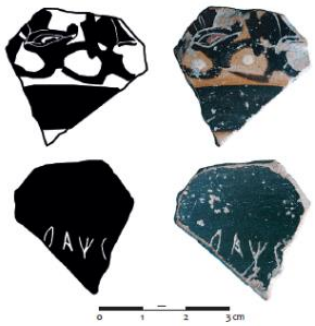

Kat. No. SRD-2

Kayıt No: MY11-C1

Ölçüler: Yük.: 2 cm, Gen.: 4,2 Kal.: 0,5 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda mika.

Hamur Rengi: 5 YR, 6/6 (reddish yellow)

Yüzey Rengi: Üst yüzey zemin rengi, 5 YR, 6/6 (reddish yellow), figür rengi, 2.5 Y, 2.5/1 (black), iç yüzey astarsız.

Tanım: Bilinmeyen açık kap(?) formu, gövde parçası. İnce cidarlı. Solda bir erkeğe ait burun, çene, boyun ve sol omuz; ortada bir mızrağa ait uç bölümü ve sağda olasılıkla bir atın ense bölümü korunmuştur.

Karşılaştırma: Boardman 1993: 114 Fig. 235 (Atina).- Tuna-Nörling 1995: 44 Taf. 13, 186a (Eski Smyrna).-Tuna-Nörling 1999: 32 Kat. 78 Taf. 3 (Daskleion).-CVA Mainz (1) Taf. 46.1 (Mainz).-Şahin – Şahin 2019: 584 No. 9 Res. 14 (Myndos).

Tarih: MÖ 6. yüzyılın sonu MÖ 5. yüzyılın başı.

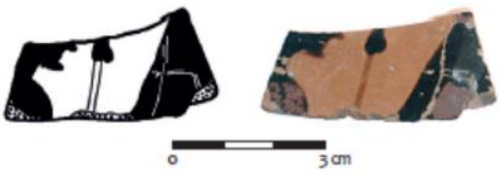

Kat. No. SRD-3

Kayıt No: MY10-B1-GD-22
Seviye: -384/-408 cm
Ölçüler: Çap: 10,4 cm, Yük: 1,6 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda ince mika
Hamur Rengi: 5 YR, 6/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: DY: 5 YR, 6/6 (reddish yellow)
2.5 Y, 2.5/1 (black)- kabın ağız kısmında şerit şeklinde ve yine damlacık şeklinde siyah astarla oluşturulmuş bezekler bulunmakta.
Tanım: Siyah figürlü kase, ağız parçası. Yuvarlatışmış ağız parçası gövdeye doğru daralan bir profil göstermekte. Dış yüzeyde dudak üzerinde bant siyah firnis, altında ise siyah damla motifleri ve iç yüzeyde siyah firnis mevcut.
Karşılaştırma: Tuna-Nörling 1999: 50 Kat. 254 Taf. 14 (Daskleion).-Acar 2011: 144 Kat. No. 320 Lev. 75 (Patara Tepecik Akropolü).
Tarih: MÖ 6. yüzyılın başı-5. yüzyıl yarısı.

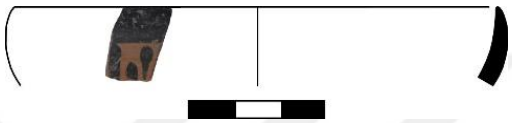

Kat. No. SRD-4

Kayıt No: MY10-A4-M11-K-M1-M2-D-35
Seviye: -492/-495 cm
Ölçüler: Çap: 4,1 cm, Yük: 2,9 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 7.5 YR, 6/4 (light brown)
Yüzey Rengi: İY: 10 YR, 2/1 (black)
DY: 5 YR, 6/4 (light reddish brown)
Tanım: Skyphos, kaide parçası. Olasılıkla açık kap formu. İç yüzeyde siyah parlak firnis. Üçgen formlu, halka kaide. Kaide kısmı siyah firnisli, gövde üzerinde genişleyen bir profil. Kahverengi astar üzerinde siyah çizgisel dörtgen desenler. İç yüzeyde siyah parlak sır, dışta siyah çizgisel bezemeler.
Karşılaştırma: Tuna-Nörling 1995: 52 Kat. 281 (Alt-Smyrna).- Agora XII 81ff (Atina Agora).
Tarih: MÖ 5. yüzyılın ikinci yarısı.

Kat. No. SRD-5

Kayıt No: MY10-A4-M11-K-M1-M2-D-40
Seviye: -463/-492 cm
Ölçüler: Çap: 4 cm, Yük: 4,2 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda ince mika ve kalker
Hamur Rengi: 7.5 YR, 6/4 (light brown)
Yüzey Rengi: İY: 10 YR, 2/1 (black)
DY: 2.5 YR, 5/6 (red)

Tanım: Skyphos, kaide parçası. Olasılıkla açık kap formu. İç yüzeyde siyah parlak firnis. Üçgen formlu, halka kaide. Kaide kısmı siyah firnisli, gövde üzerinde genişleyen bir profil. Kahverengi astar üzerinde siyah çizgisel dörtgen desenler.

Karşılaştırma: Tuna-Nörling 1995: 52 Kat. 281 (Alt-Smyrna).- Agora XII 81ff (Atina Agora).

Tarih: MÖ 5. yüzyılın ikinci yarısı.

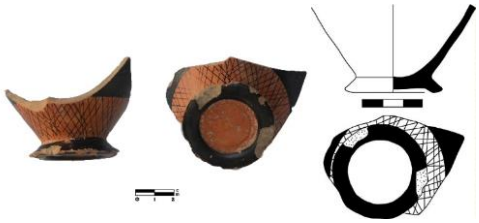

Kat. No. SRD-6

Kayıt No: MY10-B2-18

Ölçüler: Yük: 8 cm, Gen: 10,7 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda kalker, orta miktarda mika ve kuvarz

Hamur Rengi: 5 YR, 6/6 (reddish yellow)

Yüzey Rengi: DY: 5 YR, 6/4 (light reddish brown)
İY-DY Dış Kenar: 2.5 Y, 2.5/1 (black)

Tanım: Siyah firnisli, krater(?), gövde parçası. Kalın cidarlı, dış yüzeyde bant halinde kalın siyah firnis, altında bitkisel desen, iç yüzeyde de siyah firnis yer almakta.

Karşılaştırma: Tuna-Nörling 1999: 37 Kat. 145-153 (Daskleion).

Tarih: MÖ 490-470.

1.8.5. Siyah Firnisli Seramikler

1.8.5.1. Tabaklar

1.8.5.1. 1. Yuvarlak Ağızlı Tabaklar

Kat. No. SRE-1

Kayıt No: M11-C1-64

Seviye: -391/-455 cm

Ölçüler: Ağız Çap: 19,4 cm, Kaide Çap: 11,2 cm, Yük.: 2,3 cm

Hamur Rengi: 5 YR, 6/3 (light reddish brown)

Yüzey Rengi: 10 YR, 2/1(black)

Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker.

Tanım: Siyah firnisli tabak ağız kısmı içe doğru çekik. İç yüzeyde siyah firnis ve dış yüzeyde ise bir miktar firnis mevcut.

Karşılaştırma: Schaefer 1968: 32 Taf. 1, C1 (Pergamon).- Sparkes - Talcott 1970: 310 Fig.1056 (Atina Agora).-Rotroff 1997: 309 Fig. 46 (Atina Agora).-Ersoy 2020: 169 Lev. 17. 72 (Smyrna).

Tarih: MÖ 350 yılları.

Kat. No. SRE-2

Kayıt No: MY12-TA-E2-72
Seviye: -105/-121 cm
Ölçüler: Çap: 5,6 cm, Yük.: 1,9 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 6/8 (light red)
Yüzey Rengi: 10 YR, 2/1 (black)
Tanım: Siyah firnisli, tabak/kase kaide parçası. Geniş yüksek halka kaide. Yukarı doğru genişleyen gövde profili. Tondo kısmında iki adet palmet ve rulet bezeme. İç ve dış yüzeyde siyah astar.
Karşılaştırma: Waage 1948: Pl. 2,70,73 (Kuzey Suriye); Sparkes - Talcott 1970: Fig.8,830-837 (Atina Agora); Rotroff - Oliver 1994: 21 Pl. 5.17 (Sardis). Attik olabilir; Ceylancı 2019: 41 Lev. 14 Kat. No 129 (Nif Dağı).- Ersoy 2020: 194 Lev. 12 Kat. 63 (Smyrna)
Tarih: MÖ 350.

Kat. No. SRE-3

Kayıt No: MY12-E2KB-86
Ölçüler: Çap: 9 cm, Yük.: 2,4 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kalker.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 6/8 (light red)
Yüzey Rengi: 10YR, 2/1 (black)
Tanım: Siyah firnisli, tabak/kase kaide parçası. Geniş yüksek halka kaide. Yukarı doğru genişleyen gövde profili. Tondo kısmında dört sıra halinde rulet bezeme. İç ve dış yüzeyde siyah firnis.
Karşılaştırma: Rotroff 1997: No. 982 Fig. 62 Pl. 75 (Atina Agora); Rotroff - Oliver 2003: 22 Pl. 6. 20 (Sardes); Aktaş 2011: Çiz. 16 Kat. No. 49 (İzmir Agora)
Tarih: MÖ 3. yüzyılın başları.

Kat. No. SRE-4

Kayıt No: MY12-TA-E2-35
Seviye: -105/-121 cm
Ölçüler: Çap: 7,4 cm, Yük.: 2,5 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika, kum ve kuvars.
Hamur Rengi: 5YR, 6/1(gray)
Yüzey Rengi: 2,5Y, 2,5/1 (black)
Tanım: Helenistik astarlı, tabak/kase kaide parçası. Geniş yüksek halka kaide. Yukarı doğru genişleyen gövde profili. Tondo kısmında bir sıra rulet bezeme. İç ve dış yüzeyde siyah astar.
Karşılaştırma: Aktaş 2011: 120 Lev. 5 Kat. No. 48 (İzmir Agora).-Doksanaltı-Ekici 2017: 401, fig. 4, Nr. 10 (Giresun-Aretias/Khalkeritis Adası).-Ceylancı 2019: 207 Lev. 14 Kat. 130 (Nif Dağı).-Ersoy 2020: 194 Lev. 12 Kat. 63 (Smyrna).
Tarih: MÖ 2. yüzyılın ilk yarısı.

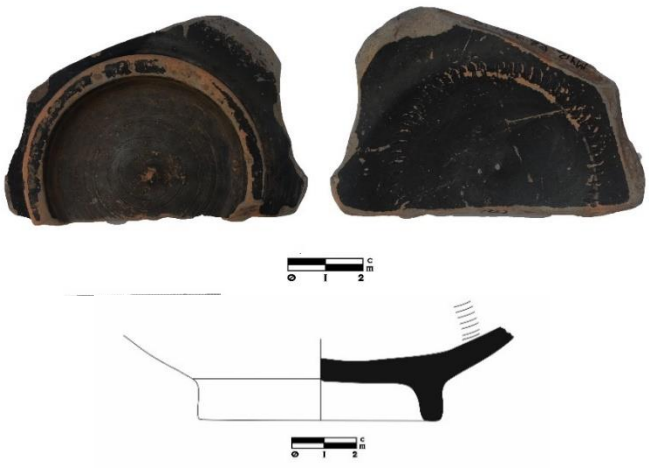

1.8.5.1. 2. İçe Dönük Ağızlı Tabaklar / Yuvarlak Ağızlı Tabaklar Grubu / Yuvarlatılmış Ağız Kenarlı Tabaklar / Kanca Ağızlı Tabaklar

Kat. No. SRE-5

Kayıt No: MY10-C1-86
Seviye: Elenen toprak
Ölçüler: Çap: 18,8 cm, Yük:1 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker

Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/8 (red)
Yüzey Rengi: İY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Siyah firnisli, tabak, ağız parçası. Yuvarlatılmış içe çekik ağız profili, gövdeye doğru ince bir yivle ayrılmakta ve gövdeye doğru daralmakta. İç ve dış yüzeyde akıtma siyah firnis.
Karşılaştırma: Rotroff 1997: Fig. 2 (Atina Agora)- Kögler 2010: 435 Abb. 5. C27 (Knidos).-Oransay 2014: 44 Res. 5 (Side)
Tarih: MÖ 3. yüzyıl.

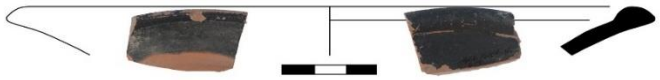

Kat. No. SRE-6
Kayıt No: MY10-B1-1
Seviye: -
Ölçüler: Çap: 24,4 cm, Yük: 1,8 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda kalker, orta miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/6 (red)
Yüzey Rengi: İY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)- ve dış ağız kenarına akmış
Tanım: Siyah firnisli, tabak, ağız parçası. Yuvarlatılmış içe çekik ağızlı, gövdeye doğru kavis yapmakta, iç ve dış yüzeyde siyah firnis.
Karşılaştırma: Oransay 2014: 44 Res. 5 (Side)
Tarih: MÖ 3. yüzyıl.

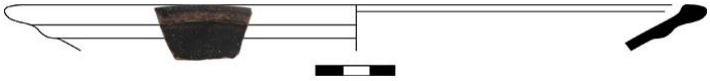

Kat. No. SRE-7
Kayıt No: MY10-C1-88
Seviye: -552/-564 cm
Ölçüler: Çap: 22 cm, Yük: 1,8 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 7.5 YR, 4/1 (dark gray)- 5 YR, 5/8 (yellowish red)
Yüzey Rengi: İY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
DY: 5 YR, 6/6 (reddish yellow)
Tanım: Siyah firnisli, tabak, ağız parçası. Yuvarlatılmış dışa çekik ağız profili, gövdeye doğru ince bir yivle ayrılmakta ve gövdeye doğru daralmakta. İç ve dış yüzeyde akıtma siyah firnis.
Karşılaştırma: Kögler 2010: 435 Abb. 5. C27 (Knidos).-Oransay 2014: 44 Res. 5 (Side)
Tarih: MÖ 3. yüzyıl.

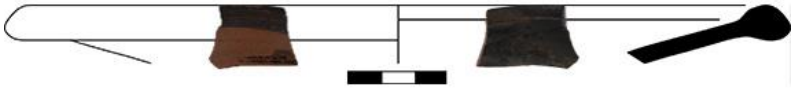

Kat. No. SRE-8
Kayıt No: MY10-A4-12
Seviye: -398/-413 cm
Ölçüler: Ağız Çap: 14,4 cm, Yük.: 2 cm
Hamur Rengi: 5YR, 5/6 (yellowish red)
Yüzey Rengi: 2,5Y, 2,5/1 (black)
Tanım: Siyah firnisli, tabak, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağız profili içe doğru çekik. İç yüzeyde siyah firnis ve dış yüzeyde akıtma siyah firnis mevcut.
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kalker.

Karşılaştırma: Kögler 2010: 462 Abb. 19. E63 (Knidos).
Tarih: MÖ 3. yüzyılın ortası.

Kat. SRE-9

Kayıt No: MY12-F4-30
Seviye: -179/-192 cm
Ölçüler: Yük: 2,2 cm, Çap: 16,2 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvars.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 6/8 (light red)
Yüzey Rengi: İY-DY siyah astar var. 2,5 YR, 2,5/1 (reddish black)
Tanım: Yuvarlak ağızlı tabak, kaide parçası. Siyah firnisli tabak ağız kısmı içe doğru çekik. İç yüzeyde siyah firnis ve dış yüzeyde ise bir miktar firnis mevcut.
Karşılaştırma: Crowfoot vd. 1957: 252, Fig. 51. 3 (Samaria).-Lund 1993: Fig. 39, C-8 (Palaipaphos).- Ushakov et. al. 2016: 499, Fig. 1. 11 (Chersonesos).- Rotroff 1997: Figure 47, 657(Atina Agora).- Işın 2008: Taf. 39, 5 (Patara)
Tarih: MÖ 275-250.

Kat. No. SRE-10

Kayıt No: MY12-TA-F4-21
Seviye: -149/-159 cm
Ölçüler: Ağız Çap: 15 cm, Yük.: 1,7 cm
Hamur Rengi: 2,5 YR, 6/8 (light red)
Yüzey Rengi: 2,5Y, 2,5/1 (black)
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvars.
Tanım: Siyah firnisli tabak ağız. Yuvarlatılmış ağız profili içe doğru çekik. İç yüzeyde siyah firnis ve dış yüzeyde ise bir miktar firnis mevcut.

Karşılaştırma: Egorova 2016: 519 Fig. 3.8 (Panticapaeum).
Tarih: MÖ 3. yüzyılın ikinci yarısı-2. yüzyılın ilk yarısı.

Kat. No. SRE-11
Kayıt No: MY13-TA-F5A-67
Ölçüler: Ağız Çap: 19,4 cm, Yük.: 2 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvars.
Hamur Rengi: 2,5Y,4/1(dark grey)
Yüzey Rengi: 2,5Y, 2,5/1 (black)
Tanım: Helenistik astarlı, tabak, ağız parçası. Dışa çekik dudak kenarlı ve aşağıya doğru daralan gövde profili. Boyundan gövdeye geçişte yatay çizgi. Dudak kısmında ise dalga bezeme.
Karşılaştırma: Kögler 2010: 462 Abb. 19. E63 (Knidos)
Tarih: MÖ 3. yüzyılın ortası.

Kat. No. SRE-12
Kayıt No: MY10-C1-GB-12
Seviye: -525/-582 cm
Ölçüler: Çap: 14 cm, Yük: 2,7 cm
Katkı Maddesi: Yoğun miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/3 (reddish brown)
Yüzey Rengi: DY: 5 YR, 6/4 (light reddish brown)
DY Ağız kısmı: 2.5 Y, 2.5/1 (black)

Tanım: Siyah firnisli, tabak, ağız parçası. Yuvarlatılmış dışa çekik ağız profili, gövdeye doğru ince bir yivle ayrılmakta ve gövdeye doğru daralmakta. İç ve dış yüzeyde akıtma siyah astar.

Karşılaştırma: Doksanaltı 2006: 700 Kat. No. 943 (Knidos) M.Ö. 2.yüzyılın ortaları ile M.Ö. 1.yüzyılın ilk yarısı..-Kögler 2010: Abb. 19. E64 (Knidos).-Oransay 2014: 44 Res. 5 (Side).

Tarih: MÖ erken 3-2. yüzyıl.

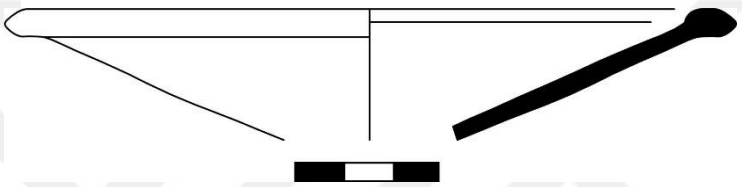

Kat. No. SRE-13

Kayıt No: MY10-B2-4

Seviye: -115/-130 cm

Ölçüler: Çap: 14 cm, Yük: 1,9 cm

Katkı Maddesi: Orta miktarda mika, kalker ve kuvarz

Hamur Rengi: 5 YR, 4/2 (dark reddish gray)

Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)

Tanım: Siyah firnisli, tabak, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağız profili, içe çekik bir form özelliği göstermekte. İç ve dış yüzeyde siyah firnis.

Karşılaştırma: Kögler 2010: 462 Abb. 19 E64 (Knidos)

Tarih: MÖ erken 3-2. yüzyıl.

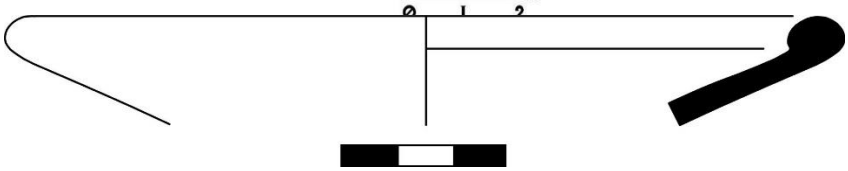

Kat. No. SRE-14

Kayıt No: MY10-A4-M1-M2-D-4
Seviye: -463/-495 cm
Ölçüler: Çap: 16, 6 cm, Yük: 2,5 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda ince mika, bol miktarda kalker
Hamur Rengi: 5 YR 5/4 (reddish brown)
Yüzey Rengi: İY: 7.5 YR, 2.5/1 (black)
DY: 5 YR, 6/4 (light reddish brown)
Tanım: Siyah firnisli, tabak, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağız profili içe doğru çekik. Dış yüzeyde (akıtma) ağız kısmında ve iç yüzeyde siyah firnis mevcut.
Karşılaştırma: Schäefer 1968: Taf. 1, C2 (Pergamon); Mitsopoulos-Leon 1991, Taf. 26, A55 (Ephesos).-Crowfoot 1957, Fig. 51, 5, 7-8 (Samaria).-Özdilek 2019b: 274 Fig. 10 (Letoon).-Doksanaltı 2006: 700 Kat. No. 942 (Knidos).-Kögler 2010: 461 Abb. 19. E61 (Knidos).
Tarih: MÖ II. yüzyılın ilk yarısı.

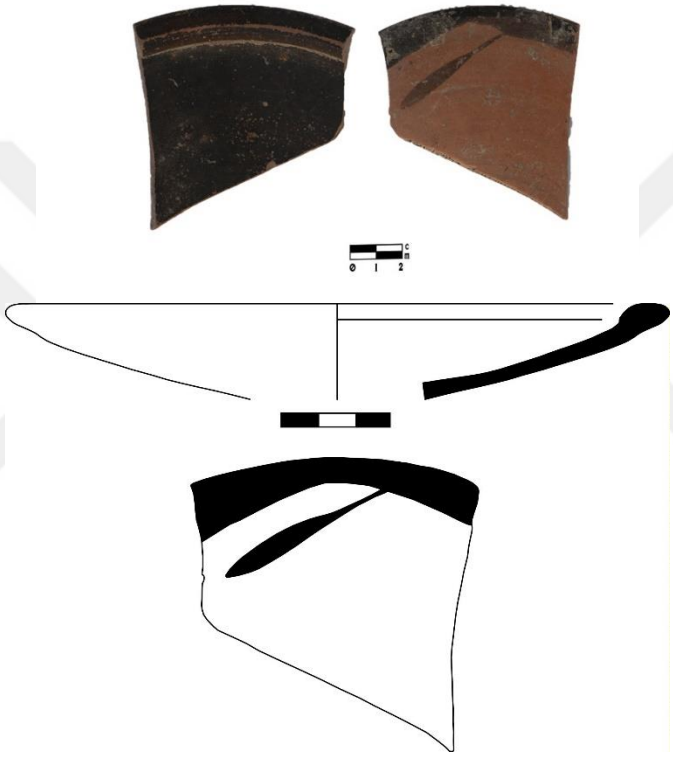

Kat. No. SRE-15

Kayıt No: MY11-C2-59
Ölçüler: Çap: 19,6 cm, Yük.: 2 cm
Hamur Rengi: 2,5 YR, 5/8 (red)
Yüzey Rengi: 2,5 Y, 2,5/1 (black)
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Tanım: Tabak, ağız parçası. Yuvarlak, dışa çekik ağız profili. Gövde kısmına doğru daralan form. Dudak, ağız ve gövde kısımlarında siyah yatay bant bezeme. İçte siyah astar, dış kısmında ağız kenarı ve gövde de ince şeritler halinde görülmekte.
Karşılaştırma: Kögler 2010: 435 Abb. 5. C27 (Knidos)
Tarih: MÖ 2. yüzyılın yarısı.

1.8.5.1. 3. Balık Tabakları

Kat. No. SRE-16

Kayıt No: MY10-A4-GD-15
Seviye: -454/-476 cm
Ölçüler: Çap: 18 cm, Yük: 2,9 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika, orta miktarda kalker ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/6 (red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Siyah firnisli, tabak, ağız parçası. Yuvarlatılmış dışa çekik ağız, iç ve dış yüzeyde girinti yapmakta, iç ve dış yüzeyde yer yer aşınmış siyah firnis. Ağızdan gövdeye doğru daralan profil.
Karşılaştırma: Rotroff 2003: Pl. 10, 54, Pl. 11, 56 (Sardis).- Duman 2010: 66 (Laodikeia)
Tarih: MÖ 3-1. yüzyıl.

Kat. No. SRE-17

Kayıt No: MY12-E2-30
Seviye: -76/-84 cm
Ölçüler: Yük: 1,3 cm, Çap: 21 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kuvarz.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 6/4 (light brown)
Yüzey Rengi: İY-DY 2,5 Y, 2,5/1 (black)

Tanım: Siyah firnisli balık tabağı (?) ağız parçası. Yuvarlak, dışa çekik ağız profilli. Ağız, gövdeden yatay bir çizgi bant ile ayrılmış. İç ve dış yüzeyde yer yer aşınmış siyah firnis.
Karşılaştırma: Fenn 2016: Taf. 42 A297 (Priene)
Tarih: MÖ 1. yüzyıl

Kat. No. SRE-18
Kayıt No: MY10-B2-2
Seviye: -115/-130 cm
Ölçüler: Ağız Çap: 23,2 cm, Yük.: 1,8 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda kuvarz, kalker ve mika.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 5/6 (strong brown)
Yüzey Rengi: 10 YR, 2/1 (black)
Tanım: Siyah firnisli, balık tabağı, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağız profili, gövdeye doğru kavisli bir yapıda, gövdeye doğru daralmakta. İç ve dış yüzeyde yer yer aşınmış siyah firnis**.**
Karşılaştırma: Benzerleri için bk. Crowfoot vd. 1957: 248-250 (Samaria).- Coldstream 1999: 346 (Knossos).- Meriç 2002: 26 Taf. 2 K13 (Ephesos).-Fenn 2016: 74 A286. 293 (Priene).
Tarih: Geç Helenistik Dönem.

Kat. No. SRE-19
Kayıt No: M11-C2-6
Seviye: -112/-135 cm
Ölçüler: Kaide Çap: 6 cm, Yük.: 1,2 cm
Katkı Maddesi: Yoğun miktarda mika ve kalker.
Hamur Rengi: 5 YR, 6/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: 2.5Y,2,5/1 (black)
Tanım: Balık tabağı (siyah firnisli), kaide parçası. Geniş halka kaide. Tondo içerisinde yağ haznesi yer almakta. İç ve dış yüzeyde siyah firnis.
Karşılaştırma: Rotroff 1997: 316 Fig. 51. 716 (Atina Agorası).- Fenn 2016: 69 Taf. 34 A215 (Priene).- Ersoy 2020: 205 Lev. 23. 87 (Smyrna)
Tarih: MÖ 290-275.

Kat. No. SRE-20

Kayıt No: MY09-A1a-6
Seviye: -112/-135 cm
Ölçüler: Kaide Çap: 6 cm, Yük.: 1,2 cm
Katkı Maddesi: Yoğun miktarda mika ve kalker.
Hamur Rengi: 5 YR,6/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: 2.5Y,2,5/1 (black)
Tanım: Siyah firnisli balık tabağı, kaide. Geniş halka kaide, gövdeye doğru genişleyen profil. İç yüzeyde yağ hazne girintisi. İç ve dış yüzeyde siyah firnis.
Karşılaştırma: Rottroff 1997: 148 Fig.51.722 (Atina Agorası)
Tarih: MÖ 250-225.

1.8.5.2. Kaseler

1.8.5.2. 1. İçe çekik ağızlı kaseler

Kat. No. SRE-21

Kayıt No: MY12-E2-53
Ölçüler: Ağız Çap: 7,4 cm, Yük.: 3,2 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda kuvarz, kalker ve mika.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 4/1 (dark gray)
Yüzey Rengi: 2,5Y, 2,5/1 (black)
Tanım: Echinus kâse, ağız+kaide parçası. Yuvarlatılmış dudak kenarlı. Dudak altında kavis yaparak daralan gövde profili. Geniş halka kaide. Yüzeyde siyah akıtma desen izleri.
Karşılaştırma: Crowfoot 1957vd. 224 Fig. 38.2 (Samaria).-Schaefer 1968: 34 Taf. 4 C16 (Pergamon).-Sparkes – Talcott 1970: 128 Fig. 8 No. 825, 832 (Atina Agora).- Hayes

1991: 26 Fig. XIV, no. 7 (Paphos).-Rotroff 1997: 340 Fig. 62 No. 986 (Atina Agora).-Coldstream 2001vd. 98: 99a (Knossos).

Tarih: MÖ 4. yüzyıl sonları – MÖ 3 yüzyılın ilk yarısı.

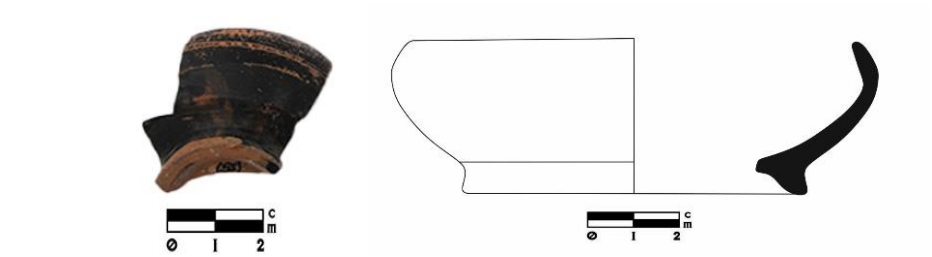

Kat. No. SRE-22

Kayıt No: MY10-A4-M1 Doğu-1

Ölçüler: Çap: 6,6 cm, Yük.: 2,5 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda kuvarz ve mika

Hamur Rengi: 5 YR, 6/6 (reddish yellow)

Yüzey Rengi: 10 YR, 2/1 (black)

Tanım: İçe çekik ağızlı siyah firnisli, kase, ağız+gövde+kaide parçası, yuvarlatılmış ağız profili, gövdeye doğru genişlemekte. Halka kaide, kalın bir yapıda. Kaidenin alt kısmında krem rengi. Tondo kısmında palmet bezeme (?), İç ve dış yüzeyde siyah firnis.

Karşılaştırma: Rotroff 1997: Fig. 65. 1088, 1089 (Atina Agorası).

Tarih: MÖ 3. – 2. yüzyıl.

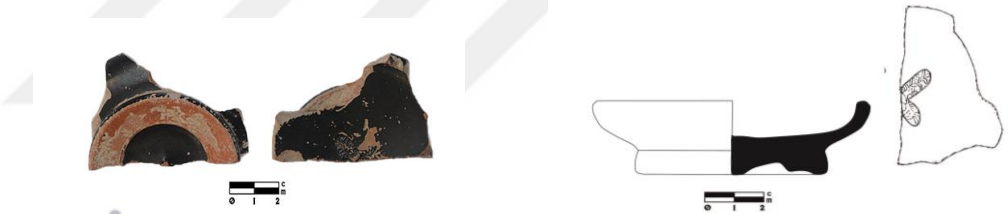

Kat. No.RE-23

Kayıt No: MY13-F5A-10

Seviye: -100/-116 cm

Ölçüler: Yük: 2,1 cm, Çap: 15 cm.

Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker.

Hamur Rengi: 5 YR 7,4 (pink)

Yüzey Rengi: İY: 5YR 3/3 (dark reddish brown) DY: 2,5 Y 2,5 / 1 (black)

Tanım: Siyah firnisli kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kenarlı. Dudak altında kavis yaparak daralan gövde profili. Yüzeyde yer yer siyah firnis izleri. İç yüzeyde koyu kahverengi, dışta siyah firnis (aşınmış).

Karşılaştırma: Goldman 1950: 178, 5 (Tarsus-Gözlükule).-Rotroff 1997: 340, no. 986, fig (Atina Agorası).-Küçük 1987: 18, no. 16, çiz. 8 (Ege Gübre Kazısı).- Dündar-Işın 2015: 206, Fig. 17-18 (Patara).- Sancaktar 2016: 229, Kat. No. 37 (Arykanda).-Ersoy 2020: 40 Lev. 8. 27 (Smyrna)

Tarih: MÖ 3. yüzyıl.

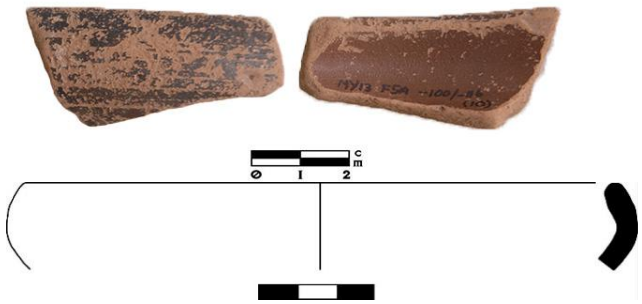

Kat. No. SRE-24

Kayıt No: MY12-F4-36
Seviye: --258/-267 cm
Ölçüler: Yük: 2,4 cm, Çap: 12 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvars.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 5/1 (reddish gray)
Yüzey Rengi: 2,5 YR, 2,5/1 (reddish black)
Tanım: Siyah firnisli, kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kenarlı, konik daralan gövde. Kalın cidar. Dudak altında kavis yaparak daralan gövde profili. İç ve dış yüzeyde siyah firnis.
Karşılaştırma: Rotroff 1997: Fig. 65. 1088 (Atina Agora).-Civelek 2006: Fig. 3 d (Phokaia).- Aktaş 2011: 108 Kat. No 27 (İzmir Agora).-Ersoy 2020: 40 Lev. 8. 30 (Smyrna).-Günata 2021: 45 Fig. 18 (Klaros)
Tarih: MÖ 3. – 2. yüzyıl.

Kat. No. SRE-25

Kayıt No: MY10-C1-87
Seviye: -552/-564 cm
Ölçüler: Çap: 15,4 cm, Yük: 3,4 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 5 YR, 5/8 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
DY: 5 YR, 6/6 (reddish yellow)
Tanım: Siyah firnisli, kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış içe çekik keskin dönüş yapan ağız profili, gövdeye doğru gövdeye geçişte ince bir yivle ayrılmakta ve gövdeye doğru daralmakta. İç ve dış yüzeyde akıtma siyah firnis.
Karşılaştırma: Anderson 1954: Fig. 15. 115 (Khios).- Ersoy 2020: 191 Lev. 9. 41 (Smyrna).
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

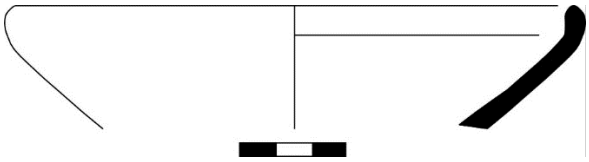

Kat. No. SRE-26

Kayıt No: MY11-C2-91
Ölçüler: Çap: 12 cm, Yük.: 2,2 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 5/8 (red)
Yüzey Rengi: 2,5 Y, 2,5/1 (black)
Tanım: Echinus kâse, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kenarlı. Dudak altında kavis yaparak daralan gövde profili. Yüzeyde siyah akıtma desen izleri. İçte siyah firnis, dışta ise akıtma firnis.
Karşılaştırma: Coldstream 2001vd. 98, 99q (Knossos).-Rotroff-Oliver 2003: 27, Plate 9.43 (Sardis).
Tarih: MÖ 125-100.

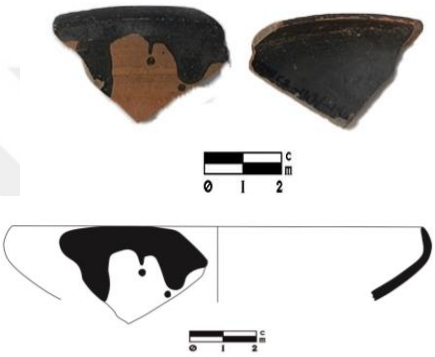

Kat. No. SRE-27

Kayıt No: MY10-B1-GD-9
Seviye: -341/-350 cm
Ölçüler: Çap: 11 cm, Yük: 3,7 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 5 YR, 6/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Parçanın içi astarlı, dışında astar kalıntısı var.
Tanım: Siyah firnisli, kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmakta. İç yüzeyde siyah ve dış yüzeyde ise akıtma siyah firnis.
Karşılaştırma: Ersoy 2020: 43 Lev 9. 40 (Smyrna).
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

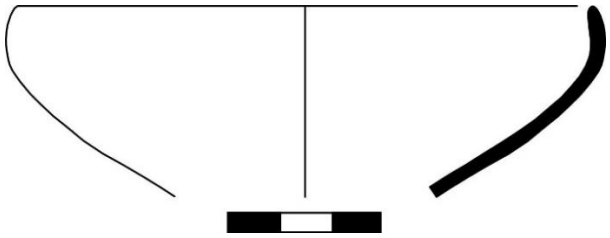

Kat. No. SRE-28

Kayıt No: MY10-B1-GD-4
Ölçüler: Çap: 20,6 cm, Yük: 2,7 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/8 (red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Siyah firnisli, kase ağız. Keskin dönüşlü ağız profili. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmakta. İç ve dış yüzeyde siyah firnis.
Karşılaştırma: Edwars 1975: Pl. 3. 95 (Korinth).- Rotroff – Oliver 2003: Pl. 8, 41 (Sardis).- Işın 2008: Taf. 41. 3 (Patara).-Ersoy 2020: 41 Lev. 9. 38 (Smyrna).
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

Kat. No. SRE-29

Kayıt No: MY10-M10DT-3
Ölçüler: Ağız Çap: 12,2 cm, Yük.: 3,4 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda kuvarz ve mika.
Hamur Rengi: 7,5, 4/3 (brown)
Yüzey Rengi: 10 YR, 2/2 (black)
Tanım: Siyah firnisli, kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kenarı, ağızdan gövdeye doğru daralarak dirsek yapan bir profil. Dış ve iç yüzeyde siyah firnis.
Karşılaştırma: Gassner 1997: 232 Taf. 71.H1 (Ephesos)
Tarih: MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısı.

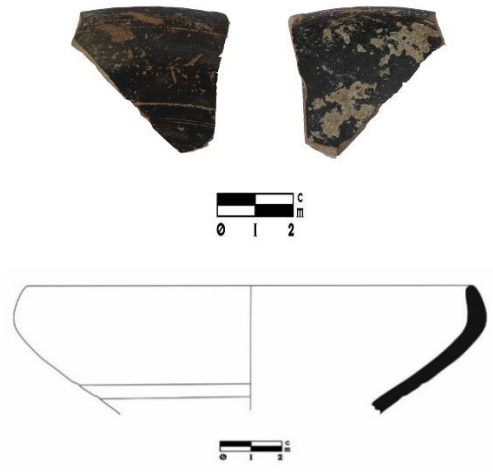

1.8.5.2. 2. 1. Dışa Çekik/Dönük Ağızlı Kase

I. Grup

Kat. No. SRE-30

Kayıt No: MY12-E2-20
Ölçüler: Ağız Çap: 19,6 cm, Yük.: 2,4 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 6/1 (gray)
Yüzey Rengi: 2,5Y, 2,5/1 (black)
Tanım: Siyah firnisli kase, ağız parçası. Yuvarlak, dışa çekik ağız profili. Gövde kısmına doğru daralan form. İç ve dış yüzeyde siyah firnis.
Karşılaştırma: Aktaş 2011: 94 Çiz. No. 1. Kat. No. 2[1774] (İzmir Agora).
Tarih: MÖ 4. yüzyılın sonu- MÖ 3. yüzyılın başı.

1.8.5.2. 2. 2. Dışa Çekik/Dönük Ağızlı Kase

II. Grup

Kat. No. SRE-31

Kayıt No: MY10-B2-59
Ölçüler: Ağız Çap: 12,4 cm, Yük.: 2 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kuvarz.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 6/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: 2,5Y, 2,5/1 (black)
Tanım: Siyah firnisli, kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış dışa çekik ağız kenarlı, gövdeye doğru daralmakta. İç ve dış yüzeyde siyah firnis.
Karşılaştırma: Benzerleri için bk. Mitsopoulos-Leon 1991: Taf. 5.A.16 (Ephesos).-Rotroff – Oliver 2003: Pl. 9, 48 (Sardis).- Ersoy 2020: 37, Lev. 5. 14 (Smyrna)
Tarih: MÖ 3. yüzyıl.

[1774] Kapların ağız kısımlarının terminolojisi için bk. Rotroff 1997: Fig.2.

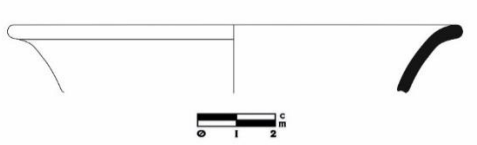

1.8.5.2. 2. 3. Dışa Çekik/Dönük Ağızlı Kase

III. Grup

Kat. No. SRE-32

Kayıt No: MY12- D2-B-2
Seviye: -45/-55 cm
Ölçüler: Yük: 1,9 cm, Çap: 11,4 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 6/6 (light red)
Yüzey Rengi: İY-DY siyah astar, 2,5 Y,2/5/1 (black)
Tanım: Siyah firnisli, kase ağız. Yuvarlatılmış dışa çekik dudak kenarı, ağızdan gövde bölümüne doğru daralan profil. İç ve dış yüzeyde siyah firnis.
Karşılaştırma: Tolstikov – Zhuravlev 2004: ΠΙΝΑΚΑΣ 93.8 (Panticapaeum).-Ersoy 2020: 184 Lev. 2. 3 (Smyrna).
Tarih: MÖ 3. yüzyıl başları.

1.8.5.2. 2. 4. Dışa Çekik/Dönük Ağızlı Kase

IV. Grup

Kat. No. SRE-33

Kayıt No: MY10-B2-68
Seviye: -286/-312
Ölçüler: Çap: 10,4 cm, Yük: 1,5 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda kuvarz
Hamur Rengi: 7.5 YR, 4/2 (brown)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Siyah firnisli, kase, ağız parçası Yuvarlatılmış ağız kenarlı, gövdeye doğru daralmakta. İç ve dış yüzeyde siyah firnis.
Karşılaştırma: Bilgin 2017: 90 Kat. No. 106 (Nif Dağı: Ballıcaoluk)
Tarih: MÖ 3. yüzyıl.

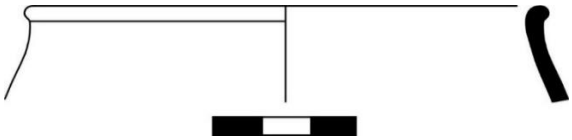

1.8.5.2. 2. 5. Dışa Çekik/Dönük Ağızlı Kase

V. Grup

Kat. No. SRE-34

Kayıt No: MY12-D2C-26
Ölçüler: Çap: 17,6 cm, Yük.: 2,5 cm
Hamur Rengi: Gley 1, 3/N (very dark grey)
Yüzey Rengi: 2,5 Y, 2,5/1 (black)
Katkı Maddesi: Az miktarda kuvarz ve mika.
Tanım: Tabak, ağız parçası. Yuvarlak, dışa çekik ağız profili. Gövde kısmına doğru daralan form. Dış (aşınmış) ve İç yüzeyde yer mat siyah firnis.
Karşılaştırma: Edwards 1975: Pl. 3, Res. 74 (Korinth).-Meyer-Schlichtmann 1988: 223, Taf. 12, 139 N 15a (Pergamon).- Mitsopoulos-Leon 1991: Taf. 6, A31 (Ephesos).- Rotroff 1997: Fig. 60, 935 (Atina Agora).- Coldstream 1999: 346 Fig. 5, X 54 (Knossos).-Wintermeyer 2004: Taf. 251-266, 255, 331, Typ Sch 2. 21 (Didyma).-Meriç 2002: 26 Taf. 2, K13 (Ephesos).
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

1.8.5.2. 3. Kase Kaideleri

Kat. No. SRE-35

Kayıt No: MY10-B1-GD-20
Seviye: -384/-408 cm
Ölçüler: Çap: 6,6 cm, Yük: 2,2 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika
Hamur Rengi: 5 YR, 6/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY-DY: 10 YR, 2/1 (black)
İçte ve dışta parlak siyah sır
Tanım: Siyah firnisli kase, kaide parçası. Geniş halka kaide, gövde kısmına doğru yükselmekte. Tondo kısmında iki sıra rulet bezeme siyah astar, kaidenin altında ise açık kahverengi astar.
Karşılaştırma: Ersoy 2020: 49 Lev. 19.76 (Smyrna).
Tarih: MÖ 4. yüzyıl sonları – 3. yüzyıl.

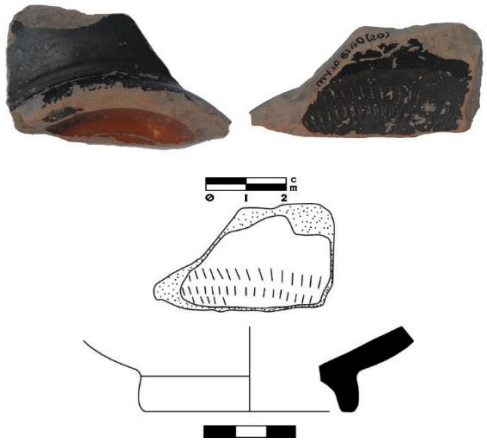

Kat. No. SRE-36

Kayıt No: MY10-C1-43
Seviye: -574/-587 cm
Ölçüler: Çap: 9,6 cm, Yük: 1,6 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/6 (red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Siyah mat firnislı, tabak/kase, kaide parçası. Kaidenin ayak kısmında çizgi girinti. Basit halka kaide ve yukarı doğru genişleyen gövde profili. Tondo kısmında tek sıra halinde rulet bezeme. İç ve dış yüzeyde siyah firnis.
Karşılaştırma: Ersoy 2020: 49 Lev. 19.76 (Smyrna).
Tarih: MÖ 4. yüzyıl sonları – 3. yüzyıl.

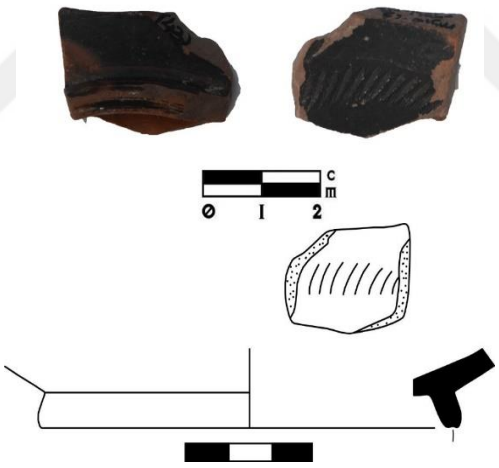

Kat. No. SRE-37

Kayıt No: MY09-A3c-1
Seviye: -170/-200 cm
Ölçüler: Yük.: 2,5 cm, Kaide Çap: 12 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda kalker, kuvars ve mika.
Hamur Rengi: 5YR, 6/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: 2,5 Y, 2,5/1 (black)
Tanım: Kase, kaide parçası. Yukarıya doğru genişleyen gövde. Yüksek, halka kaide. Tondo kısmında dört sıra halinde rulet bezeme. İç ve dış yüzeyde siyah firnis.
Karşılaştırma: Ersoy 2020: 46 Kat. 64 Lev. 13 (Smyrna)
Tarih: MÖ 3.yüzyıl.

Kat. No. SRE-38

Kayıt No: MY10-C1-52
Seviye: -604/-631 cm
Ölçüler: Çap: 7,6 cm, Yük: 2,2 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker
Hamur Rengi: 5 YR, 6/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY-DY: 10 YR, 2/1 (black)
Tanım: Siyah firnisli, kase, kaide parçası. Basit halka kaide ve yukarı doğru genişleyen gövde profili. Tondo kısmında iki sıra halinde rulet bezeme. İç ve dış yüzeyde siyah firnis.
Karşılaştırma: Ersoy 2020: 45 Lev. 12. 59 (Smyrna).
Tarih: MÖ 3.yüzyıl.

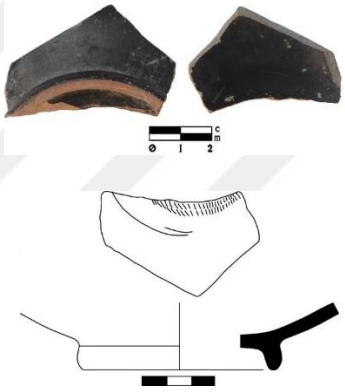

Kat. No. SRE-39

Kayıt No: MY10-B2-63
Seviye: -135/-140 cm
Ölçüler: Çap: 8,2 cm, Yük: 2,4 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 5 YR, 6/8 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: 10 YR, 2/1 (black)
Tanım: Siyah firnisli, kase, kaide parçası. Geniş halka kaide yukarıya doğru dik bir şekilde genişlemekte. İç ve dış yüzeyde siyah firnis.
Karşılaştırma: Ersoy 2020: 36 Lev. 3. 7 (Smyrna).
Tarih: MÖ 3. yüzyıl.

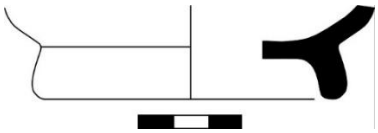

1.8.5.3. Kyliks

Kat. No. SRE-40

Kayıt No: MY10-A4-M11-M12-GKA-2
Seviye: -302/-305 cm
Ölçüler: Çap: 10 cm, Yük: 2,7 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda kum ve kuvarz
Hamur Rengi: 5 YR, 6/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY-DY: 10 YR, 2/1 (black)
Tanım: Siyah firnisli, kyliks, ağız+kulp parçası. Yuvarlatılmış ağız profili, tek kulpu korunmuş. Dış yüzeyde siyah parklak firnis.
Karşılaştırma: Sparkes – Talcott 1970: Pl.19/403-405 (Atina Agora).-Yıldız 2017: 285 Fig. 1 (Anamur Arkeoloji Müzesi)
Tarih: MÖ 525-500.

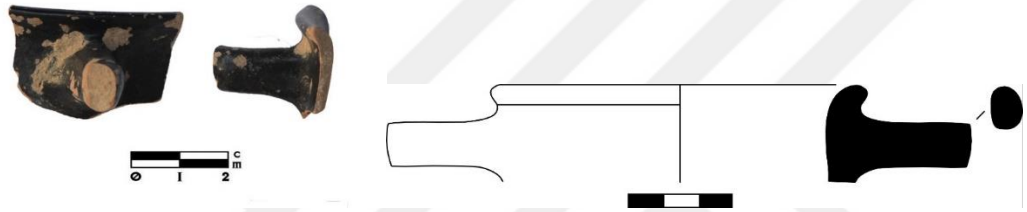

Kat. No. SRE-41

Kayıt No: MY10-A4-M11-M12-GKA-5
Seviye: -293 cm
Ölçüler: Çap: 12,2 cm, Yük: 4 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika, bol miktarda kalker
Hamur Rengi: 5 YR, 7/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY-DY: 10 YR, 2/1 (black)
Tanım: Siyah firnisli, kyliks, ağız+kulp parçası. Yuvarlatılmış ağız profili, tek kulpu korunmuş. Dış yüzeyde siyah parlak firnis.
Karşılaştırma: Sparkes – Talcott 1970: Pl.19/403-405 (Atina Agora).-Yıldız 2017: 285 Fig. 1 (Anamur Arkeoloji Müzesi)
Tarih: MÖ 525-500.

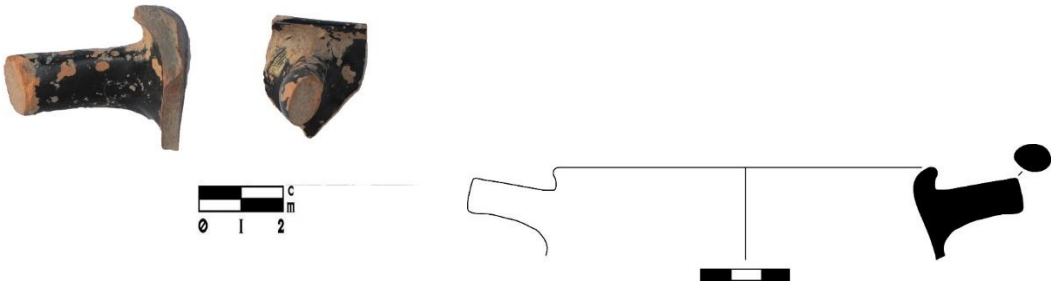

1.8.5.4. Klasik Kantharos / Cup Kantharos (Kat. No. SRE-42-50)

Kat. No. SRE-42

Kayıt No: MY10-A4 M11K-M1 M2D-29
Ölçüler: Ağız Çap: 10 cm, Yük.: 3,9 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve taşcık.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 5/8 (red)

Yüzey Rengi: 10 YR, 2/1 (black)
Tanım: Siyah firnisli, kantharos, ağız+kulp parçası. Sadece üst kısmı (mahmuz) görülmekte. Yüzeyde siyah firnis.
Karşılaştırma: Sparkes-Talcott 1970: 286 Fig. 7. 704 (Atina Agora).-Anderson-Stojanovic 1992: 84 Fig. 14. Pl. 64 (Stobi).- Anderson - Reese 1993: 289 Fig. 14, Pl.64 (Isthimia).-Ersoy 2020: 62 136 Lev. 36 (Smyrna).- Günata 2021: 44 Fig. 12 (Klaros)
Tarih: MÖ 4. yüzyılın sonu 3. yüzyılın başı.

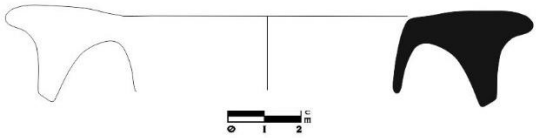

Kat. No. SRE-43
Kayıt No: MY10-B2-33
Ölçüler: Ağız Çap: 10 cm, Yük.: 2,7 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 5/8 (red)
Yüzey Rengi: 10 YR, 2/1 (black)
Tanım: Siyah sırlı, kantharos, ağız+kulp parçası. Sadece üst kısmı görülmekte. Yüzeyde siyah firnis.
Karşılaştırma: Crowfoot vd. 1957: 241, Fig. 46. 1 (Samaria).-Anderson-Stojanovic 1992: 84 Fig. 14 Pl. 64 (Stobi).-Ersoy 2020: 220 Lev. 38 142 (Smyrna).
Tarih: MÖ 4. yüzyılın sonu 3. yüzyılın başı.

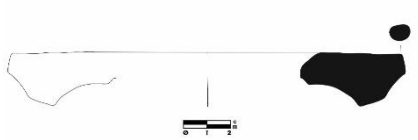

Kat. No. SRE-44

Kayıt No: MY11-KAR3-20
Ölçüler: Ağız Çap: 9 cm, Yük.: 2,8 cm
Hamur Rengi: 5 YR, 7/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: 10 YR, 2/1 (black)
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Tanım: Siyah Firnisli (parlak), kantharos, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağızlı dışa doğru çekik boyun kısmına doğru daralmakta. İç ve dış yüzeyde siyah firnis.
Karşılaştırma: Sparkes-Talcott 1970: 117, 648 (Atina Agora).
Tarih: MÖ 4. yüzyıl.

Kat. No. SRE-45

Kayıt No: MY13-H2-27
Ölçüler: Ağız Çap: 6,2 cm, Yük.: 2,9 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 5 YR, 5/4 (reddish brown)
Yüzey Rengi: 10 YR, 2/1 (black)
Tanım: Siyah Firnisli (parlak), bilinmeyen kap formu, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağızlı dışa doğru çekik boyun kısmına doğru daralmakta.
Karşılaştırma: Sparkes-Talcott 1970: Fig. 7, 701, 286 (Atina Agora).- Rotroff 1997: Fig. 6, 26. 39, 245 (Atina Agora).-Egeci 2014: 49, Kat. No. 42 (Klazomenai-Karantina Adası Tiyatro)
Tarih: MÖ 4. yüzyıl'ın ikinci yarısı

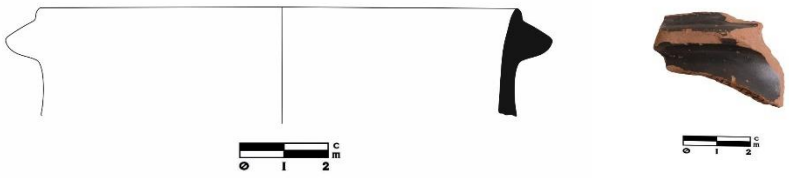

Kat. No. SRE-46

Kayıt No: MY12-E4-4
Ölçüler: Ağız Çap: 8,4 cm, Yük.: 3,2 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvarz.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 6/4 (light brown)
Yüzey Rengi: 10 YR, 2/1 (black)
Tanım: Siyah Firnisli (parlak), kase?, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağızlı dışa doğru çekik boyun kısmına doğru daralmakta. İç ve dış yüzeyde siyah firnis.
Karşılaştırma: Rotroff 1997: 122 Fig. 7.700 (Atina Agora).
Tarih: MÖ 350.

Kat. No. SRE-47

Kayıt No: MY10-C1-73
Seviye: -424/-474 cm
Ölçüler: Çap: 11 cm, Yük: 2,3 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda kalker
Hamur Rengi: 5 YR, 6/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY-DY: 10 YR, 2/1 (black)
Tanım: Siyah parlak firnisli, kantharos (?), ağız parçası. Yuvarlatılmış dışa çekik ağız, gövdeye doğru daralmakta. İç ve dış yüzeyde aşınmış siyah parlak firnis.
Karşılaştırma: Ersoy 2020: 66 Lev. 41. 158 (Smyrna)
Tarih: MÖ 3.-2.

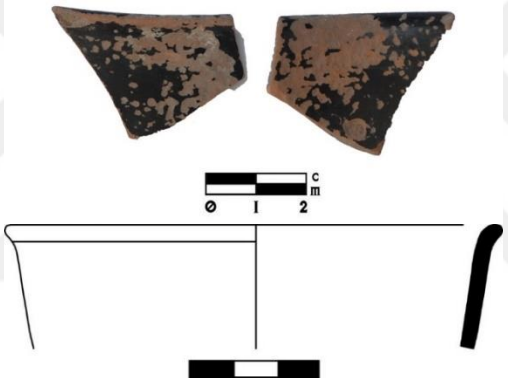

Kat. No. SRE-48

Kayıt No: M10-A4/M1-M2-D-9
Seviye: -463/-495 cm
Ölçüler: Kaide Çap: 4,5 cm, Yük.: 2,8 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 5YR,6/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: 10 YR, 2/1 (black)
Tanım: Siyah firnisli, tabak/kase kaide parçası. Geniş yüksek halka kaide. Ayak kısmı profilli bir şekilde yükselmekte. Yukarı doğru genişleyen gövde profili. İç ve dış yüzeyde siyah firnis.
Karşılaştırma: Crowfoot 1957 vd. 241 Fig. 46.9 (Samaria).- Sparkes-Talcott 1970: 966: Fig.7.661 (Atina Agora).-Rotroff 1997: 247 Kat. No: 53 (Atina Agora).-Aktaş 2011: Çiz. 21 Kat.7 (İzmir Agora).-Egeci 2014: 49 Kat. No. 144 (Klazomenai-Karantina Adası Tiyatro)
Tarih: MÖ 325-315.

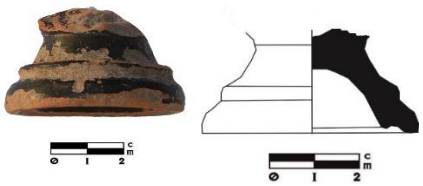

Kat. No. SRE-49

Kayıt No: M12-TA-E4-48

Seviye: -190/-212 cm
Ölçüler: Kaide Çap: 5 cm, Yük.: 3,2 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 5/6 (brown)
Yüzey Rengi: 10 YR, 2/1 (black)
Tanım: Siyah firnisli, tabak/kase kaide parçası. Geniş yüksek halka kaide. Ayak kısmı profilli bir şekilde yükselmekte. Yukarı doğru genişleyen gövde profili. İç ve dış yüzeyde siyah firnis.
Karşılaştırma: Benzerleri için bk. Rotroff 1997: 87 Fig. 7: 56 (Atina Agora)
Tarih: MÖ 325.

Kat. No. SRE-50
Kayıt No: MY10-B1-GD-16
Seviye: -322/-344 cm
Ölçüler: Çap: 6 cm, Yük: 2 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 5 YR, 5/4 (reddish brown)
Yüzey Rengi: İY-DY: 10 YR, 2/1 (black)
Tanım: Siyah firnisli, kantharos, kaide parçası. Geniş yüksek halka kaide. Ayak kısmı profilli bir şekilde yükselmekte. Yukarı doğru genişleyen gövde profili. Yüzeyde siyah firnis.
Karşılaştırma: Rotroff 1997: Fig. 1, 6, 8-15, 23, 31, 42, 44, 58, 73, 82-83 (Atina Agora).-Işın 2008: 160, No. 4-5, Taf. 38, 4, Taf. 39, 1 (Patara).-Dündar-Işın 2015: 206-207, Fig. 10-12 (Patara).-Sancaktar 2016: 228, Kat. No. 34 (Arykanda).-Bilgin 2017: 64 Kat. No. 37 (Nif Dağı: Ballıcaoluk)
Tarih: MÖ 3. yüzyıl.

1.8.5.5. Batı Yamacı Seramikleri

Kase

Kat. No. SRE-51
Kayıt No: MY10-A4-M1-M2-D-12
Seviye: -463/-495 cm
Ölçüler: Çap: 10,8 cm, Yük.: 2,9 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker.

Hamur Rengi: 2,5 YR, 6/8 (light red)
Yüzey Rengi: İ.Y-D.Y: 5 YR, 6/6 (reddish yellow)-7,5 YR, 2,5/1 (black)
Tanım: Batı yamacı seramiği, kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağız gövdeye doğru daralmakta. Gövde üzerindeki (siyah zemin) panel içerisinde açık kahverengi yaprak dizisi yer almakta.
Karşılaştırma: Waage 1948: Fig.3.15 (Antioch am Orontes).- Crowfoot vd. 1957: 237, Fig. 44. 15 (Samaria).-Edwards 1975: 86 Pl. 39.513 (Korinth).-Rotroff 1997: Pl. 10: 102 (Atina Agora).- Ersoy 2020: 252 Lev. 70 (Smyrna).
Tarih: MÖ 300-275.

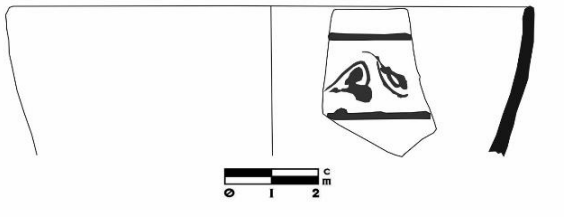

Kantharos

Kat. No. SRE-52
Kayıt No: MY09-A1-b/1
Seviye: -203 cm
Ölçüler: Ağız Çap: 10 cm, Yük.: 2,5 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda kuvars ve mika.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 6/8 (light red)
Yüzey Rengi: 7,5 YR, 2,5/1 (black), B.R: 5YR, 6/6 (reddish yellow),
White page 2,5 Y_2/9 (very pale yellow)
Tanım: Batı yamacı seramiği, kantharos, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağız, gövdeye doğru daralmakta. Dudak kısmında yatay açık kahverengi ince bant, gövde bölümünde ise dikey beyaz şerit ve ortada kurdale üzerinde aşağıya doğru sarkan yaprak bezeme.
Karşılaştırma: Crowfoot vd. 1957: 237, Fig. 44. 13 (Samaria).-Rotroff 1997: Pl. 13: 135 (Atina Agora).- Ersoy 2020: 252 Lev. 70 (Smyrna).
Tarih: MÖ 285-275.

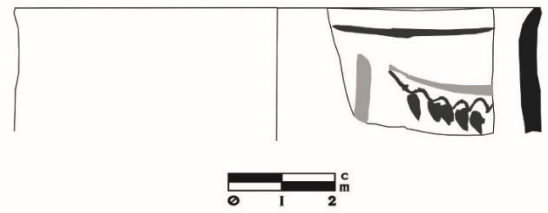

Kat. No. SRE-53
Kayıt No: MY10-A4-M11-K-M1-M2-D-34
Seviye: -399/-463 cm
Ölçüler: Çap: 8,4 cm, Yük: 3,3 cm

Katkı Maddesi: Orta miktarda kuvarz ve taşçık
Hamur Rengi: 2.5 YR, 6/8 (light red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR, 3/6 (dark red)
Tanım: Batı yamacı seramiği (?), kantharos, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağız profili gövdeye doğru genişlemekte. Gövde üzerinde kulp izi ve bitkisel desen mevcut. İç ve dış yüzeyde kahverengi firnis.
Karşılaştırma: Nohlen-Radt 1978: Taf. 30 (Pergamon).-Grubinger et. al. 2012: 473, Kat. 3. 80, 379 (Pergamon).-Rotroff 2002: Fig. 1, 4 (Pergamon).-Zhuravlev 2014: 131, Fig. 1. 3 (Pergamon).-Ersoy 2020: 67, Lev. 42. 164 (Smyrna).
Tarih: MÖ 3.-2. yüzyıl.

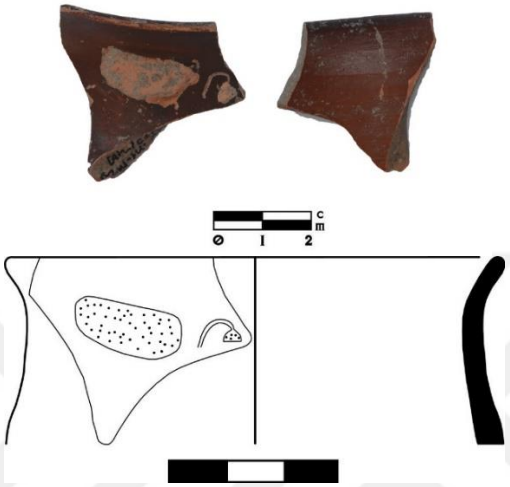

Kat. No. SRE-54
Kayıt No: MY10-C1-89
Seviye: -564/-587 cm
Ölçüler: Çap: 5,4 cm, Yük: 2,5 cm
Katkı Maddesi: Yoğun miktarda ince mika
Hamur Rengi: 2.5 YR, 6/8 (light red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
DY: White pace 10 YR_/2, 9/ (pale orange yellow)
Tanım: Batı yamacı, kantharos, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağız kenarlı, küçük ağız çapı gövdeye doğru genişlemekte. Dış yüzeyde zemin olarak siyah, kremrengi yatay bant, altında ise zik zag bezeme mevcut.
Karşılaştırma: Küçük 2006: Lev. 17 Kat. 135-136 (Ege Gübre Kazısı)
Tarih: MÖ 3.-2. yüzyıl.

Kat. No. SRE-55

Kayıt No: M12-TA-F4-3
Seviye: -63/-85 cm
Ölçüler: Yük.: 2,7 cm, Gen.: 4 cm.
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker
Hamur Rengi: 2,5 YR, 6/6 (light red)
Yüzey Rengi: 2.5Y,2,5/1 (black)- 5 YR, 6/6 (reddish yellow)
Tanım: Batı yamacı, kantharos, gövde parçası. Dış yüzeyde bir kısım bitkisel desen mevcuttur.
Karşılaştırma: West Slope Pottery Kantharos. G.Bretscneider, Collezioni E Muses Archeologici Del Veneto, Roma 1995: 2 Env. no. 413.-Rotroff 1997 Pl. 9.89 (Atina Agora).- Ersoy 2020: 248 Lev. 66 319 (Smyrna).
Tarih: MÖ 3-2. yüzyıl.

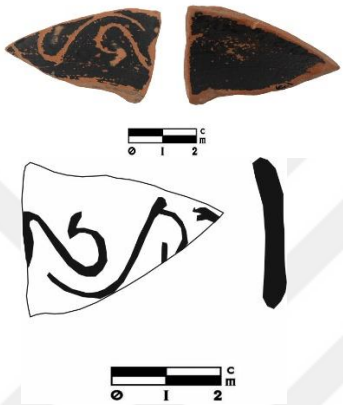

Kat. No. SRE-56

Kayıt No: M13-TA-H2-23
Seviye: -154/-177 cm
Ölçüler: Yük.: 3,4 cm, Gen.: 3,2 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 7/6(light red)
Yüzey Rengi: İ.Y: 2,5 YR, 4/8 (red)- D.Y. 2,5 Y, 5/1(black)- 2,5 YR, 6/6(light red) B.R: White Page 2,5Y-/1 9,5/White
Tanım: Batı yamacı seramiği, Kantharos, gövde parçası. Beyaz kurdele üzerine asılmış şekilde yatay sıralı yaprak desenleri.
Karşılaştırma: Crowfoot vd. 1957: 237, Fig. 44. 9 (Samaria).-Schaefer 1968: Abb. 18, Z78 (Pergamon).-Rotroff 1997: Pl. 18: 189 (Atina Agora).-Kögler 2011: 612 (Knidos).-Egorova 2016: 518 Fig. 2.5 (Panticapaeum)[1775].-Ersoy 2020: 248 Lev. 66 320 (Smyrna).
Tarih: MÖ 275-250.

[1775] Benzerleri için bk. Granata 2015: 84.12.

Kat. No. SRE-57

Kayıt No: M11-K.A.R3-50

Seviye: -515/-549 cm

Ölçüler: Yük.: 5,1 cm, gen: 5,7 cm

Hamur Rengi: 5 YR, 6/6 (reddish yellow)

Yüzey Rengi: 10 YR, 2/1 (black), B.R: 5YR, 6/6 (reddish yellow)

Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker.

Tanım: Batı yamacı seramiği, kantharos, gövde parçası. Gövde üzerinde açık kahverengi yaprak motifi. İçte ve dışta siyah astar.

Karşılaştırma: Crowfoot vd. 1957: 237, Fig. 44. 3-4 (Samaria)**.**-Kögler 2010: 612 Taf. 66. Imp.54 (Knidos).- Ersoy 2020: 252 Lev. 70 (Smyrna).

Tarih: MÖ 300.

Kat. No. SRE-58

Kayıt No: MY10-A3KA-42

Ölçüler: Yük.: 4,7 cm, g: 6,1 cm, k: 0,3 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda kum, kuvars ve orta miktarda mika.

Hamur Rengi: 10YR, 6/1(gray),

Yüzey Rengi: D.Y-İ.Y: 10 YR, 2/1 (black)

Tanım: Batı yamacı seramiği, kantharos, gövde parçası. Olasılıkla kulplu bir kaba ait. Kulp kırığı görülmekte. Gövde üzerinde çizgisel bezeme. Dış yüzeyde siyah astar.

Karşılaştırma: Benzerleri için bkz. Crowfoot vd. 1957: 237, Fig. 44.8 (Samaria).-Rotroff 1991: 65 Fig.1 (Atina Agora).-Mert 2016: 413 No. 31 (Priene).

Tarih: MÖ 300.

Kat. No. SRE-59

Kayıt No: MY10-A3 Kule Altı

Ölçüler: Yük.: 6 cm, g: 7,6 cm, k: 0,4 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda kuvarz ve mika

Hamur Rengi: 2,5 YR, 5/6 (red)

Yüzey Rengi: 10 YR, 2/1 (black)

Tanım: Kantharos (?) gövde+kulp parçası. Yuvarlak çizgi yiv altında dalga motifi ve dikey çizgi bezeme mevcut. Oval kulp profili boyun kısmına doğru yükselmekte, altında volütlü kısım.

Karşılaştırma: Schaefer 2010: 429: Abb. 3.47 (Pergamon).
Tarih: MÖ 3. yüzyılın yarısı.

Kat. No. SRE-60
Kayıt No: MY10-A3-KA-3
Seviye: -
Ölçüler: Yük: 3 cm, Gen: 4 cm, Kal: 0,8 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda ince kalker, orta miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 5 YR, 5/4 (reddish brown)
Yüzey Rengi: İY-DY: 10 YR, 2/1 (black)
Tanım: Batı yamacı seramiği, parlak firnisli, kantharos (?), gövde. İstiridye formlu. İç ve dış yüzeyde siyah firnis. Dış yüzeyde yer yer aşınma mevcut.
Karşılaştırma: Crowfoot vd. 1957: 241, Fig. 46. 12 (Samaria).-Rotroff 1997: Fig. 5.26 (Atina Agora).
Tarih: MÖ 3. yüzyıl.

Kat. No. SRE-61
Kayıt No: MY10-A4-M11-K-M1-M2-D-24
Seviye: -399/-463 cm
Ölçüler: Yük: 2,5 cm, Gen: 2,4 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 YR, 6/8 (light red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR, 3/4 (dark red brown)
Tanım: Kantharos, batı yamacı seramiği, makara formlu kulp parçası. Yüzeyde koyu kahverengi firnis.
Karşılaştırma: Rotroff – Oliver 2003: Pl. 18, 108 (Sardis).
Tarih: MÖ 3. yüzyılın ikinci yarısı.

Skyphos

Kat. No. SRE-62

Kayıt No: MY10-A4-7
Ölçüler: Çap: 7 cm, Yük.: 22 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda kuvarz ve mika
Hamur Rengi: 2,5 YR, 6/8 (light red)
Yüzey Rengi: 10 YR, 2/1 (black)
Tanım: Siyah firnisli, batı yamacı seramiği (?), skyphos (?) kaide parçası. Kaide ayak kısmı kademeli ve gövdeye doğru yükselmekte. İç ve dış yüzeyde siyah firnis.
Karşılaştırma: Fenn 2016: 66 Taf. 31. A184 (Priene).-Ersoy 2020: Lev. 45. 178 (Smyrna)
Tarih: MÖ 4. yüzyıl.

Kat. No. SRE-63

Kayıt No: MY10-A4-M11K-M1-M2-D-15
Seviye: Kesit/-266 cm
Ölçüler: Çap: 5,4 cm, Yük: 1,9 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 YR, 6/6 (light red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 10 YR, 2/1 (black)
Tanım: Siyah firnisli, kase, batı yamacı seramiği (?) skyphos (?), kaide parçası. Platformlu iki kademeli kaide. Gövde kısmına doğru genişlemekte. İçte ve dışta siyah firnisli astar.
Karşılaştırma: Ersoy 2020: 227 Lev. 45.177 (Smyrna)
Tarih: MÖ 3. yüzyıl

1.8.5.6. Gruplanamayan Kaide Parçası, Tabak/Kâse (?)

Kat. No. SRE-64

Kayıt No: MY12-E2-37
Ölçüler: Ağız Çap: 7,4 cm, Yük.: 1,9 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 5YR, 6/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: 10YR, 2/1 (black)
Tanım: Siyah firnisli, tabak/kase kaide parçası. Geniş yüksek halka kaide. Yukarı doğru genişleyen gövde profili. Tondo kısmında grafiti. "YM."(?). İç ve dış yüzeyde siyah firnis.
Karşılaştırma: Rotroff 1970: 331 Fig. 59.886 [1776](Atina Agora)
Tarih: MÖ 250-240.

1.8.6. Sıvılar İçin Kullanılan Sofra Kapları
1.8.5.6.1. Kalıp Yapımı Kabartmalı Kâseler
1.8.6.1. 1. Bitkisel Dekorlu Kaseler
1.8.6.1.1.1. İon Kymationu

1. Grup (Koyu Kahverengi siyah astar)

Kat. No. SRF-1

Kayıt No: MY09-A1/a-3
Seviye: -119 cm
Ölçüler: Yük: 3,1 cm, Çap: 16,8 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda kuvars ve mika.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 6/6 (light red)
Yüzey Rengi: DY-İY: 5YR, 3/2 (dark reddish brown), 2,5 YR, 4/6 (red)
Tanım: Megara kasesi, ağız parçası. Yuvarlatılmış içe dönük ağız kenarı, gövdeye doğru daralmakta. Kase üzerinde ion kymationu. İç ve dış yüzeyde açık kahverengi astar. Yer yer aşınmış astar.
Karşılaştırma: Johansen 1971: 31 Fig. 14. 126 (Hama).-Landi 2012: Tavola IV, 15 (Kyme).-Ersoy 2020: 101 348 Lev. 72 (Smyrna).
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

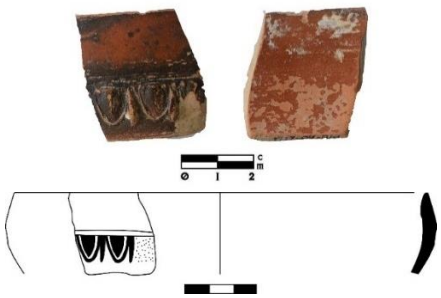

Kat. No. SRF-2

Kayıt No: MY10-C1-49
Seviye: -604/-631 cm
Ölçüler: Çap: 14 cm, Yük: 2,9 cm

[1776] Grafiti örnekleri ile ilgili bkz. Lang 1976.

Katkı Maddesi: Az miktarda mika
Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/6 (red)
Yüzey Rengi: İY: 2.5 YR, 5/6 (red)
DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Megara Kasesi, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmakta. Gövdede bir sıra çizgi altında ion kymationu, altında ise yaprak (?) motifi. İç yüzeyde koyu kahverengi, dış yüzeyde ise siyah astar.
Karşılaştırma: Kossatz 1990: Abb. 12, M25.2 (Milet).-Aydın 2007: Pl. 30, Cat. 60 Manisa (Kordon Tümülüs).- Duman 2010: 280 Kat. No: F49 (Laodikeia).- Kögler 2010: 438 Taf. 6. C6 (Knidos).-Landi 2012: Tavola V, 23 (Kyme).- Fenn 2016: Taf. 7 A10 (Priene).-Ersoy 2020: 100 Lev. 71. 340 (Smyrna)
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

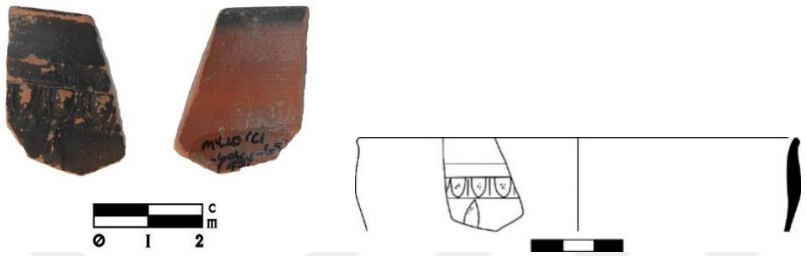

Kat. SRF-3
Kayıt No: MY12- D2-A-8
Seviye: -35/-61 cm
Ölçüler: Yük: 3, 2 cm, Gen: 3 cm, Kal: 0,4 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda kuvarz ve kalker.
Hamur Rengi: 5 YR, 6/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY-DY'de kahverengi astar (astar), İY: 5 YR, 4/4 (reddish brown)
Tanım: Megara kasesi, gövde parçası. İnce cidarlı. Gövde kısmında ion kymationu. Yüzeyde yer yer kahverengi astar.
Karşılaştırma: Ersoy 2020: 100 Lev. 71. 341 (Smyrna).
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

2. Grup

Kat. SRF-4
Kayıt No: MY10-B2-38
Seviye: -140 cm
Ölçüler: Çap: 8,4 cm, Yük: 3,1 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 5 YR, 5/6 (yellowish red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)

Tanım: Megara Kasesi, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağız parçası gövdeye doğru daralmakta. Gövde üzerinde inci altında ise yumurta ok dizisi mevcut. İç ve dış yüzeyde siyah astar.
Karşılaştırma: Kögler 2010: 438 Taf. 6. C6 (Knidos).-Ersoy 2020: 100 Lev. 71. 340 (Smyrna)
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

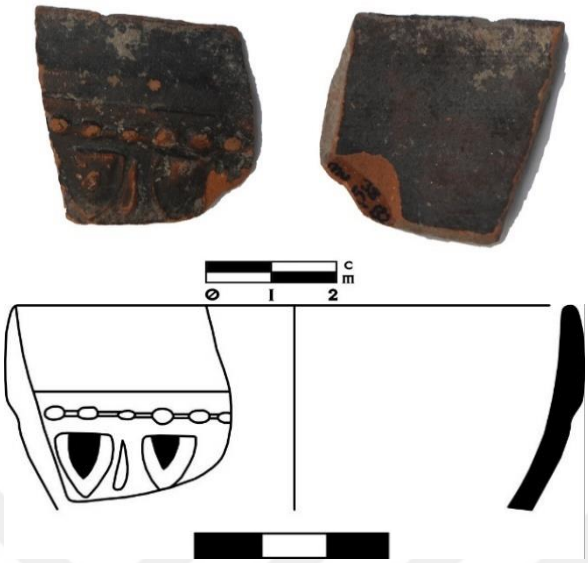

Kat. SRF-5
Kayıt No: MY10-B2-44
Ölçüler: Çap: 12 cm, Yük: 3,8 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvarz.
Hamur Rengi: 10 YR, 6/3 (pale brown)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Megara Kasesi, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağız kenarı gövdeye doğru daralmakta. Gövde üzerinde çizgi panel arasında ion kymationu. İç ve dış yüzeyde siyah astar. Kabın yüzeyinde kalker tabakası görülmekte.
Karşılaştırma: Aydın 2007: Pl. 30, Cat. 60 Manisa (Kordon Tümülüs).-Ersoy 2020: 100 Lev. 71. 343 (Smyrna)
Tarih: MÖ 2. yüzyıl

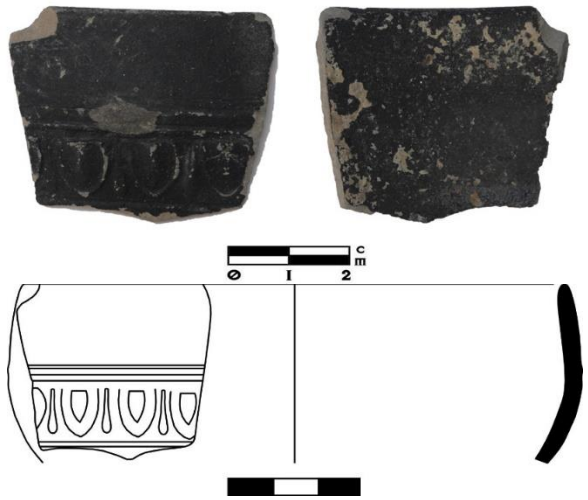

Kat. SRF-6
Kayıt No: MY11-C1-94
Seviye: -277/-356 cm
Ölçüler: Yük.: 3,5 cm, Çap: 11,8 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker.

Hamur Rengi: Gley 1, 4/N (dark gray)
Yüzey Rengi: İY-DY: siyah astar, Gley 1, 2,5/N (black)
Tanım: Megara kasesi, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmakta. Gövde üzerinde üç sıra halinde farklı kalınlıklarda yatay çizgi bezeme altında ise üç adet ion kymationu. İç ve dış yüzeyde siyah astar.
Karşılaştırma: Aydın 2007: Pl. 30, Cat. 60 Manisa (Kordon Tümülüs).-Ersoy 2020: 100 Lev. 71. 343 (Smyrna)
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

1.8.6.1.1.2. Rozet Bezemesi (8 yapraklı, yıldız biçimli) Tip 1

Kat. No. SRF-7
Kayıt No: MY09-A3a-3
Seviye: -20/-40 cm
Ölçüler: Yük.: 3, 6 cm, Çap: 20 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda kuvarz, az miktarda taşçık.
Hamur Rengi: Gley 1, 5/5Y (greenish gray)
Yüzey Rengi: 2,5 Y, 2/1 (black)
Tanım: Megara kasesi, ağız parçası. Yuvarlatılmış dışa dönük ağız, gövdeye doğru daralmakta. Gövde kısmında yatay çizgi içerisinde üç tane sekiz yapraklı çiçek bezeme. İç ve dış yüzeyde siyah astar.
Karşılaştırma: Ersoy 2013: 269 Lev. 87 (Smyrna).
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

Kat. No. SRF-8
Kayıt No: MY10-C1-GB-8
Seviye: -
Ölçüler: Çap: 12 cm, Yük: 3,5 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda kalker ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/8 (red)

Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)

Tanım: Megara Kasesi, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağız profili gövdeye doğru daralmakta. Gövde üzerinde çizgi yiv, altında nokta bezeme ve üç adet sekiz yapraklı çiçek motifi. İç ve dış yüzeyde siyah astar.

Karşılaştırma: Civelek 2004: Lev. 19 Fig. 1 (Phokaia)

Tarih: MÖ 2.-1. yüzyıl.

Kat. No. SRF-9

Kayıt No: MY11-KAR-5-10

Seviye: -489/-490 cm

Ölçüler: Çap: 14 cm, Yük: 3,1 cm

Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kalker

Hamur Rengi: 5 YR, 6/6 (reddish yellow)

Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2/5 (black)

Tanım: Megara Kasesi, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmakta. Gövde üzerinde iki sıra çizgi panel içerisinde sekiz yapraklı çiçek ve altında ise nokta bezeme. İç ve dış yüzeyde siyah astar.

Karşılaştırma: Civelek 2004: Lev. 19 Fig. 1 (Phokaia)

Tarih: MÖ 2.-1. yüzyıl.

Kat. No. SRF-10

Kayıt No: MY11-C2-119

Seviye: -112/-135 cm

Ölçüler: Çap: 11 cm, Yük: 4,2 cm

Katkı Maddesi: Çok az miktarda mika ve kalker

Hamur Rengi: 7.5 YR, 5/1 (gray**)**
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Megara Kasesi, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmakta. Gövdede iki sıra bant arasında sekiz yapraklı çiçek ve altında ise iç içe geçmiş yaprak motifi. İçte ve dışta siyah astar.
Karşılaştırma: Edwards 1956: Pl. 47. 85 (Atina).-Mitsopoulos-Leon 1991: Taf.80, D27 (Ephesos).-Tuluk 2001: Taf. 40, Abb. 13a: Kat. Nr. 20 (Ephesos).- Yedidağ 2015: 247 KY10 Fig. 5-11(Dorylaion).-Ersoy 2020: 109 Lev. 75. 394 (Smyrna).
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

Kat. No. SRF-11
Kayıt No: MY10-A3-KA-39
Seviye: -
Ölçüler: Çap: 8,8 cm, Yük: 4,3 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 Y, 4/1 (dark gray)
Yüzey Rengi: İY-DY: 5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Megara Kasesi, ağız parçası. Gövde kısmında bant içerisinde 8 yapraklı çiçek bezeme, altında ise bir kısmı korunmuş bitkisel bezeme. İçte ve dışta siyah astar var (aşınmış).
Karşılaştırma: Kögler 2009: 83, Abb. 11 (Knidos).-Civelek 2006: Fig. 1b (Phokaia).-Ersoy 2020: 255 Lev. 73. 371 (Smyrna)
Tarih: MÖ 2.-1. yüzyıl.

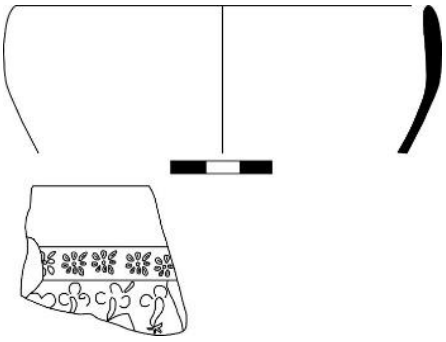

Kat. No. SRF-12

Kayıt No: MY10-C1-48
Seviye: -604/-631 cm
Ölçüler: Çap: 14 cm, Yük: 2,8 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda kuvarz
Hamur Rengi: 7.5 YR, 4/1 (dark gray)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Megara Kasesi, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmakta. Gövdede iki sıra çizgi altında çiçek motifi. İç ve dış yüzeyde siyah astar.
Karşılaştırma: Kögler 2009: 83, Abb. 11 (Knidos).-Civelek 2006: Fig. 1b (Phokaia).-Ersoy 2020: 255 Lev. 73. 371 (Smyrna)
Tarih: MÖ 2.-1. yüzyıl.

Kat. No. SRF-13

Kayıt No: MY10-B1-GD-6
Seviye: -
Ölçüler: Çap: 18 cm, Yük: 3,2 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 10 YR, 5/3 (brown)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Megara Kasesi, ağız parçası. Yuvarlatılmış dışa çekik ağız kenarı, gövdeye doğru yuvarlak bir yapıda daralmakta. Gövde üzerinde iki adet altı yapraklı çiçek rozeti. İç ve dış yüzeyde siyah astar. Dış yüzeyde aşınmış.
Karşılaştırma: Laumonier 1977: Pl. 127. 3124 (Delos).- Vapur 2011: Çiz. 1,9 (Menderes Magnesiası).- Tamsü Polat 2016: Fig. 5, B38 (Teos).- Ersoy 2020: 105 Lev. 73.370 (Smyrna)
Tarih: MÖ 2.-1. yüzyıl.

Kat. No. SRF-14

Kayıt No: MY10-B2-41
Seviye: -135/-140 cm
Ölçüler: Çap: 10,4 cm Yük: 3,5 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kucarz.
Hamur Rengi: 5 YR, 6/8 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR, 4/6 (red)
Tanım: Megara Kasesi, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kenarlı. Dudak altında kavis yaparak daralan gövde profili. Gövde üzerinde üç adet sekiz yapraklı çiçek rozeti. İç ve dış yüzeyde açık kahverengi astar.
Karşılaştırma: Duman 2010: 285 Kat. No. F60 (Laodikeia).-Fenn 2016: 289 Taf. 12 A43 (Priene).
Tarih: MÖ 2.-1. yüzyıl.

Kat. No. SRF-15

Kayıt No: MY10-C1-84
Seviye: -424/-474 cm
Ölçüler: Yük: 4,1 cm, Gen: 2,5 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika
Hamur Rengi: 5 YR, 7/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR, 4/3 (reddish brown)
Tanım: Megara Kasesi, gövde parçası. İnce cidarlı, gövde üzerinde panel arasında üç adet çiçek rozeti, altında ise çiçek motifleri ve yaprak desenleri yer almakta. İç ve dış yüzeyde koyu kahverengi astar mevcut. Dış yüzeyde astar yer yer aşınmış.

Karşılaştırma: Benzerleri için bk. Meriç 2002: 34 K48 (Ephesos).-Ersoy 2020: 255 Lev. 73. 371 (Smyrna)
Tarih: MÖ 2.-1. yüzyıl.

1.8.1.1.3. Rozet Bezemesi (6 yapraklı, yıldız biçimli) Tip 2

Kat. No. SRF-16
Kayıt No: MY10-A2-7
Seviye: -144/-221 cm
Ölçüler: Çap: 15,2 cm, Yük: 2,9 cm
Katkı Maddesi: Bol miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 7.5 YR, 7/1 (light gray)
Yüzey Rengi: İY-DY: GLEY 1, 3/N (very dark gray)
Tanım: Megara Kasesi, ağız parçası. Gövde üzerinde 6 yapraklı çiçek(?) rozeti. Dış ve iç yüzeyde yer yer aşınma. İç ve dış yüzeyde aşınmış koyu gri astar.
Karşılaştırma: Laumonier 1977: Pl. 127. 3124 (Delos).- Vapur 2011: Çiz. 1,9 (Menderes Magnesiası).- Tamsü Polat 2016: Fig. 5, B38 (Teos).- Ersoy 2020: 105 Lev. 73.370 (Smyrna)
Tarih: MÖ 2.-1. yüzyıl.

1.8.1.1.4. Kalp Desenli Tomurcuk Bezeme

Kat. No. SRF-17

Kayıt No: MY12-C2-1
Seviye: kaldırılan duvar
Ölçüler: Yük: 3,1 cm, Çap: 13. 2 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kalker.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 5/1 (reddish gray)
Yüzey Rengi: İY-DY'de siyah astar Gley 1 2,5/N (black)
Tanım: Megara kasesi, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmakta. Gövde üzerinde yatay üç sıra halinde çizgi ve altında ise yatay kalp desenli bezeme. İç ve dış yüzeyde siyah astar.
Karşılaştırma: Rosenthal-Heginbottom 2016: 129, 10, 11, 12, 13 (Caesarea Maritima Straton Tower'da).- Guldager Bilde 2010: Pl. 194, F-116 (Olbia).- Ersoy 2020: 106 Lev. 74. 375 (Smyrna)
Tarih: MÖ 2.-1

1.8.1.1.5. Spiral Dekorlu Çerçeve

Kat. No. SRF-18

Kayıt No: MY10-C1-22
Seviye: -463/-465 cm
Ölçüler: Çap: 12 cm, Yük: 3,5 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda kum ve kuvarz, yoğun miktarda mika
Hamur Rengi: İY: 2.5 YR, 5/8 (red)
Yüzey Rengi: İY: 2.5 YR, 5/6 (red)
DY: 2.5 YR, 3/1 (dark reddish gray)-aşınmış
Tanım: Megara Kasesi, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmakta. Gövde üzerinde iki sıra çizgi yiv altında spiral(?) desenler. İç yüzeyde açık, dış yüzeyde ise koyu kahverengi astar.
Karşılaştırma: Rotroff- Oliver 2003: Pl. 104. 602 (Sardis).- Duman 2010: 283 Kat. No. F56 (Laodikeia)
Tarih: MÖ 2.-1. yüzyıl.

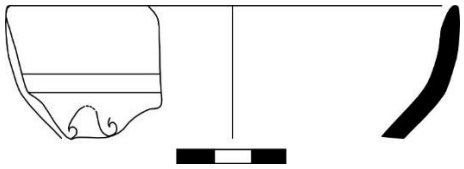

Kat. No. SRF-19

Kayıt No: MY11-C2-131
Seviye: -135/-143 cm
Ölçüler: Çap: 9 cm, Yük: 2,8 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda ince mika
Hamur Rengi: 5 YR, 5/6 (yellowish red)
Yüzey Rengi: DY: 2.5 Y 3/1 (very dark gray)
Tanım: Megara Kasesi, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmakta. Gövdede üç sıra bant altında dalga bezeme. İçte kırmızı, ağızda siyah astar, dışta siyah astar.
Karşılaştırma: Courby 1922: 379, Fig. 76.12; Loumonier 1977, lev. II. 4776, lev. 105.4335, 4999, lev. 55. 9062 (Delos); Parlasca 1982: 180.-Kossatz 1990: Taf. 3, Abb. 9. M212 (Milet).- Rotroff- Oliver 2003: Pl. 104. 602 (Sardis).- Duman 2010: 283 Kat. No. F56 (Laodikeia)
Tarih: MÖ 2.-1. yüzyıl.

Kat. SRF-20

Kayıt No: MY13-H2-38
Seviye: –194/-201 cm
Ölçüler: Yük: 3,4 cm, Çap: 12 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvarz.
Hamur Rengi: 2,5 Y, 6/1 (gray)
Yüzey Rengi: İY-DY siyah astarlı (Gley 1, 2,5/N black)
Tanım: Megara kasesi, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağız kısmı dışa çekik, gövde bombeli. Gövde üzerindeki panel içerisinde iki sıra halinde spiral ve altında olası yaprak (?) motifi.
Karşılaştırma: Saygılı 2011: 76 Kat. No. 48 (Kibyra).- Rosenthal-Heginbottom 2016: 149 Kat. 83 (Straton's Tower).
Tarih: MÖ 2. – 1. yüzyıl.

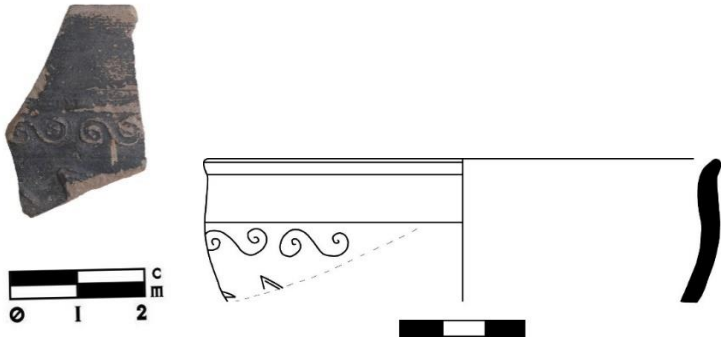

1.8.6.1.1.6. Spiral ve Sarmaşık Desenli Çerçeve

Kat. SRF-21

Kayıt No: MY11-C1-95
Seviye: -277/-356 cm
Ölçüler: Yük.: 3,4 cm, Gen: 4,6 cm, Kal: 0,4 cm.
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker.
Hamur Rengi: 5YR, 6/8 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2,5 YR, 5/6 (red)
Tanım: Megara kasesi, gövde parçası. Gövde üzerinde meander deseni altında, üç sıra yatay çizgi bezeme ve sarmaşık deseni arasında nokta rozet bezeme. İç ve dış yüzeyde açık kahverengi astar.
Karşılaştırma: Crowfoot vd. 1957: 278, Fig. 63.1 (Samaria).-Civelek 2004: 132 Lev. 21 Fig. 3 (Phokaia)
Tarih: MÖ 2.yüzyıl.

1.8.6.1.1.7. Bindirme Bindirme yapraklı kaseler

Kat. SRF-22

Kayıt No: MY10-B1-GD-7
Seviye: -
Ölçüler: Çap: 10,4 cm, Yük: 3,8 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda kalker, orta miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/8 (red)

Yüzey Rengi: İY-DY Ağız Kenarı: 2.5 YR, 3/1 (dark reddish gray)
DY: 2.5 YR, 4/6 (red)

Tanım: Megara Kasesi, ağız+gövde parçası. Kırık kırığa iki parçadan oluşmakta. Yuvarlatılmış dışa çekik ağız kenarı, gövdeye doğru yuvarlak bir yapıda daralmakta. Gövde üzerinde iki sıra yiv arasında dikey çizgiler, altında ise iç içe geçmiş yaprak motifleri. İç ve dış yüzeyde siyah ve kahverengi astar.

Karşılaştırma: Bezeme için bk. Rogl 2001: 107 Kat. RB 8 Taf. 61.67 (Ephesos).-Tuluk 2001: 69 Kat. Nr. 32 Taf. 45 (Ephesos).-Fenn 2016: Taf. 8. A13 (Priene).

Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

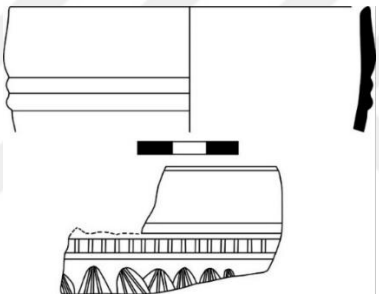

Kat. SRF-23

Kayıt No: MY12-E2-9

Seviye: 0/-25 cm

Ölçüler: Yük: 3,5 cm, Gen: 3,1 cm, Kal: 0,4 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda mika.

Hamur Rengi: Gley 1, 4/N (dark grey)

Yüzey Rengi: İY-DY siyah astar Gley 1 3/N(very dark grey)

Tanım: Megara kasesi, gövde parçası. İnce cidarlı. Dış yüzeyde üst üste bindirilmiş eğrelti otu yaprak motifleri. İç ve dış yüzeyde koyu gri astar.

Karşılaştırma: Edwards 1956: Pl. 47. 85 (Atina).-Mitsopoulos-Leon 1991: Taf.80, D27 (Ephesos).-Tuluk 2001: Taf. 40, Abb. 13a: Kat. Nr. 20 (Ephesos).- Yedidağ 2015: 247 KY10 Fig. 5-11(Dorylaion).-Ersoy 2020: 109 Lev. 75. 394 (Smyrna).

Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

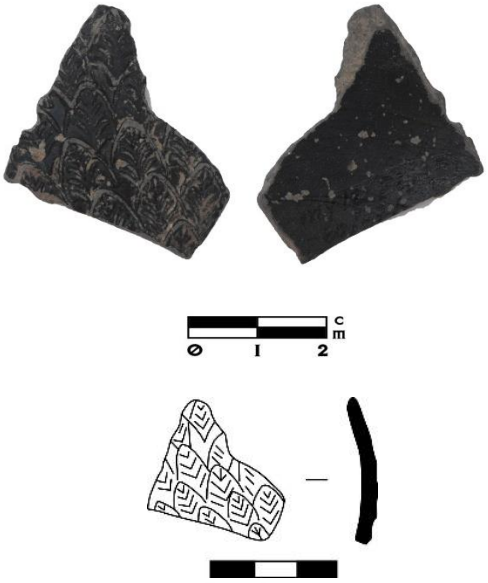

Kat. SRF-24

Kayıt No: MY12-E2-32
Seviye: -76/-84 cm
Ölçüler: Yük: 3,4 cm, Gen: 3, 7 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika.
Hamur Rengi: 5 YR, 6/8 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY-DY 2,5 YR, 4/6 (red)
Tanım: Megara kasesi, gövde parçası. Gövde üzerinde iç içe geçmiş yaprak motifleri. İç ve dış yüzeyde kahverengi astar.
Karşılaştırma: Civelek 2004: 127 Fig. 4 d (Phokaia).
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

Kat. SRF-25

Kayıt No: MY13-H2-17
Seviye: –133/-154 cm
Ölçüler: Yük: 2, 4 cm, Gen: 2,6 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvarz.
Hamur Rengi: 5 Y, 6/1 (gray)
Yüzey Rengi: İY-DY siyah astarlı aşınmış 2,5 Y, 2, 5/1 (black)
Tanım: Megara kasesi gövde parçası. Gövde üzerinde akanthus (?) yaprak deseni.
Karşılaştırma: Ersoy 2020: 109 Lev. 75. 396 (Smyrna)
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

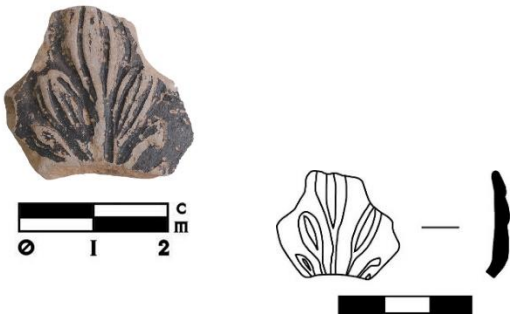

Kat. SRF-26

Kayıt No: MY11-C2-82
Seviye: -143/-190 cm
Ölçüler: Yük: 3,4 cm, Gen: 4, 3 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika
Hamur Rengi: 2.5 Y, 4/1 (dark gray)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 3/1 (very dark gray)
Tanım: Megara Kasesi, kaide (?) parçası. Kaide (?) kısmında üç sıra yuvarlak girinti ve küçük, yuvarlatılmış kenarlı lotus yaprakları. İçte ve dışta siyah astar.
Karşılaştırma: Courby 1922: Fig. 80, 8.- Hellström 1971: Pl. 10133-134 (Labraunda).- Yedidağ 2015: 247 KY7 Fig. 5-11 (Dorylaion).
Tarih: MÖ 3. yüzyıl sonu-MÖ 2. yüzyıl başı.

Kat. SRF-27

Kayıt No: MY10-B2-56
Seviye: -152/-186 cm
Ölçüler: Çap: 3,8 cm, Yük: 1,5 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika, kalker ve kuvarz
Hamur Rengi: 10YR, 4/1 (dark gray)
Yüzey Rengi: İY: 2.5 Y, 4/1 (dark gray)
DY: 2.5 Y, 3/1 (very dark gray)
Tanım: Megara Kasesi, kaide parçası. Düz halka kaide, gövdeye doğru yivli bir şekilde genişlemekte. Gövde üzerinde bindirme yaprak motifleri. Dış yüzeyde koyu gri astar.
Karşılaştırma: Brock – Young 1949:60, Pl. 21, Fig. 12 (Siphnos).-Laumonier 1977: Pl. 16, Fig. 188, 9300; Pl. 42, Fig. 4, 9220-9245; Pl. 49, Fig. 5; Pl. 58, Fig. 88; Pl. 67, Fig. 2; Pl. 94, Fig. 64-66, 127, 214-263; Pl. 108, Fig. 25, 26, 336, 5156, 5169, 8979, 9076, 9140; Pl. 109, 8478 (Delos).- Bouzek 1990: 111. Fig. 33-5 (Karadeniz).-Kossatz 1990: Taf. 31, M23 (Milet).-Mitsopoulos-Leon 1991: 72, Taf. 80/D (Ephesos).-Tuluk 2001: 62, Taf. 40, Abb. 13, Kat. Nr. 20 (Ephesos).- Doksanaltı 2003: 32, Pl. 19-2 (Knidos).-Ladstätter

2010: 196, Taf. 68/A-K 12 (Ephesos).- Kögler 2010: Taf. 6. C. 58 (Knidos).-Vapur 2011: 146, Res. 3-4 (Magnesia).-Metin 2015: 479 K5 (Burdur Müzesi).-Fenn 2016: 284 Taf. 8 A17 (Priene).

Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

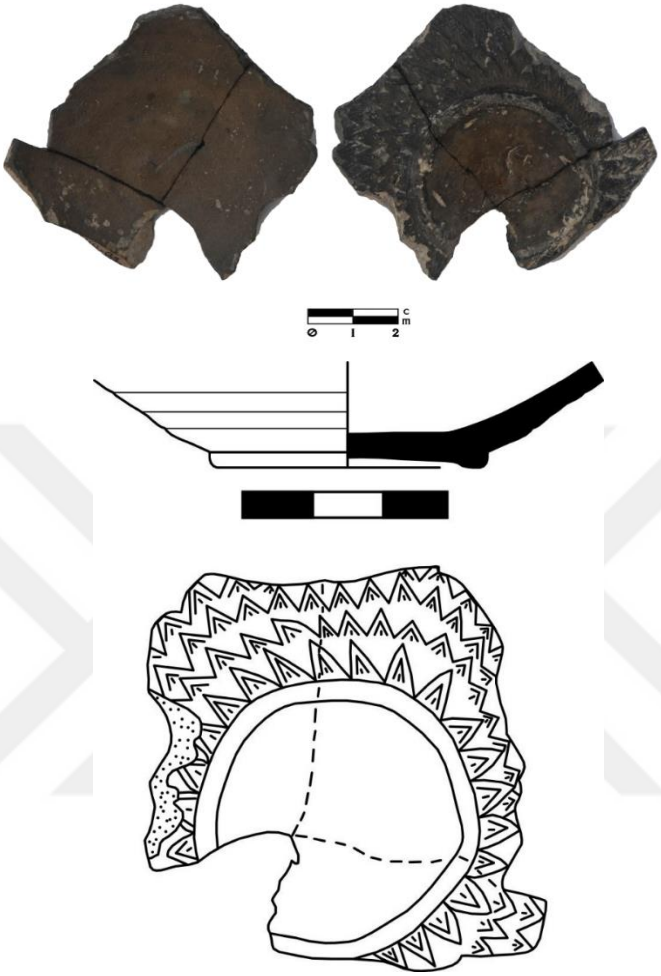

Kat. SRF-28

Kayıt No: MY11-C2-129

Seviye: -135/-143 cm

Ölçüler: Çap: 4,5 cm, Yük: 1,5 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda ince mika ve kalker

Hamur Rengi: 5 Y, 4/1 (dark gray)

Yüzey Rengi: İY-DY: 10 YR, 2/1 (black)

Tanım: Megara Kasesi, kaide parçası. kısmında üç sıra yuvarlak girinti ve iç içe geçmiş yaprak bezeme. İçte ve dışta siyah astar.

Karşılaştırma: Brock – Young 1949:60, Pl. 21, Fig. 12 (Siphnos); Laumonier 1977: Pl. 16, Fig. 188, 9300; Pl. 42, Fig. 4, 9220-9245; Pl. 49, Fig. 5; Pl. 58, Fig. 88; Pl. 67, Fig. 2; Pl. 94, Fig. 64-66, 127, 214-263; Pl. 108, Fig. 25, 26, 336, 5156, 5169, 8979, 9076, 9140; Pl. 109, 8478 (Delos).- Bouzek 1990: 111. Fig. 33-5 (Karadeniz); Kossatz 1990: Taf. 31, M23 (Milet).-Mitsopoulos-Leon 1991: 72, Taf. 80/D (Ephesos).-Tuluk 2001: 62, Taf. 40, Abb. 13, Kat. Nr. 20 (Ephesos).- Doksanaltı 2003: 32, Pl. 19-2 (Knidos).-Ladstätter 2010: 196, Taf. 68/A-K 12 (Ephesos).- Kögler 2010: Taf. 6. C. 58 (Knidos).-Vapur 2011: 146, Res. 3-4 (Magnesia).-Metin 2015: 479 K5 (Burdur Müzesi).

Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

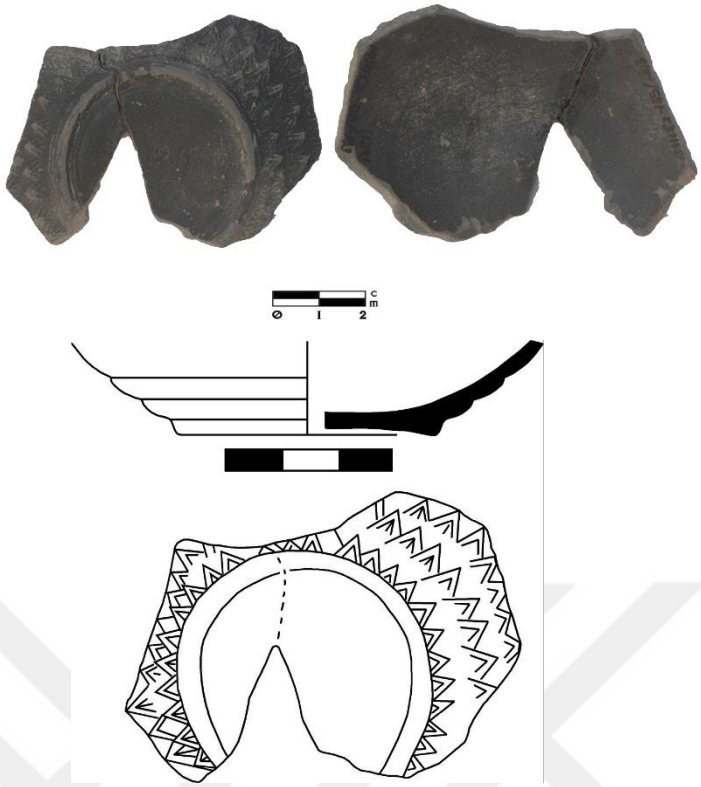

Kat. SRF-29

Kayıt No: MY11-C2-83
Seviye: -143/-190 cm
Ölçüler: Yük: 4,1 cm, Gen: 3,6 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker
Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/6 (red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR, 5/8 (red)
Tanım: Megara Kasesi, kaide (?) parçası. Kaide (?) kısmında bir sıra yuvarlak girinti ve gövde üzerinde bindirme lotus yaprağı. İç ve dış yüzeyde açık kahverengi astar.
Karşılaştırma: Courby 1922: Fig. 80, 8.-Mitsopoulos-Leon 1991: Taf.80, D27 (Ephesos).-Tuluk 2001: Taf. 40, Abb. 13a: Kat. Nr. 20 (Ephesos).-Kögler 2010: 521 Taf. 29 F.137 (Knidos).-Yedidağ 2015: 247 KY10 Fig. 5-11 (Dorylaion).-Ersoy 2020: 108 Lev. 75. 386 (Smyrna)
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

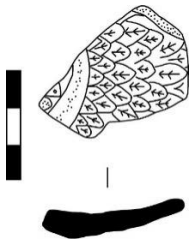

Kat. SRF-30

Kayıt No: MY11-C2-32
Seviye: -190/-232 cm
Ölçüler: Çap: 4,5 cm, Yük: 1,5 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 7.5 YR, 6/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY-DY: 5 YR, 3/3 (dark reddish brown)
İçte ve dışta koyu kahverengi astar
Tanım: Megara Kasesi, kaide parçası. Halka kaideli ve düz dipli. Gövdeye doğru genişleyen form. Gövde kısmında iç içe geçmiş yaprak motifleri. İç ve dış yüzeyde koyu kahverengi astar.
Karşılaştırma: Courby 1922: Fig. 80, 8.-Mitsopoulos-Leon 1991: Taf.80, D27 (Ephesos).- Edwards 1956: Pl. 47. 85 (Atina); Ersoy 2020: 109 Lev. 75. 394 (Smyrna).
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

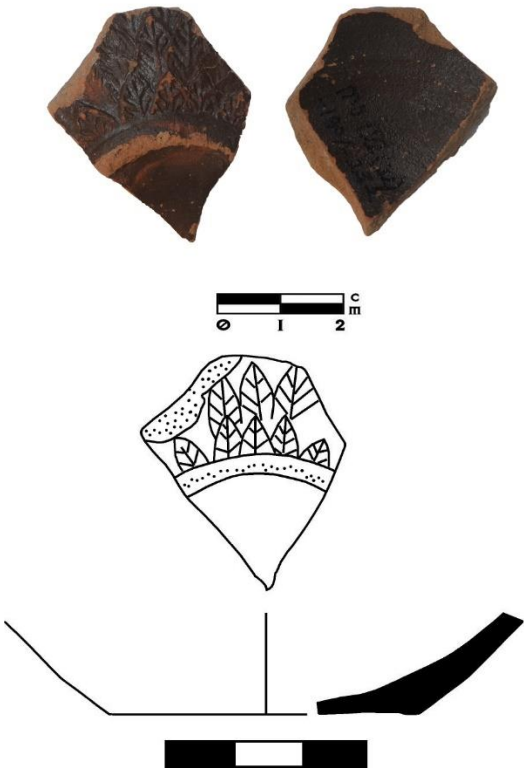

1.8.6.1.1.8. Diğer yapraklı kaseler

Kat. SRF-31

Kayıt No: MY12-E2-10
Seviye: -60/- 76 cm
Ölçüler: Yük: 2,1 cm, Gen: 3,6 cm, Kal: 0,6 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 5 YR, 6/4 (light reddish brown)
Yüzey Rengi: İY-DY siyah astar 2,5 Y, 2,5/1 (black)

Tanım: Megara kasesi, gövde parçası. Kırık kırığa iki parçadan oluşmakta. Gövdede ortada akanthus yaprağı yanlarda ise çeşitli bitkisel motifler(?). İç ve dış yüzeyde siyah astar.
Karşılaştırma: Ersoy 2020: 109 Lev. 75. 392 (Smyrna)
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

Kat. SRF-32
Kayıt No: MY10-B2-39
Seviye: -140 cm
Ölçüler: Yük: 2,3 cm, Gen: 2,6 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 Y, 3/1 (very dark gray)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Megara Kasesi, gövde parçası. Dış yüzeyde yaprak motifi. İç ve dış yüzeyde yer yer aşınmış siyah astar.
Karşılaştırma: Duman 2010: Kat. No. H26 (Laodikeia)
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

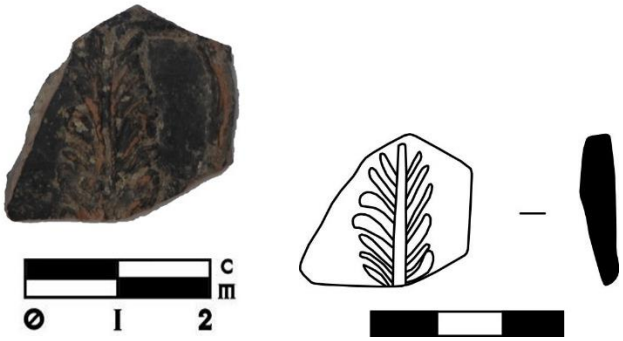

1.8.6.1.1.9. Madalyonlar: Çiçek Rozetli Kaide Parçaları

Kat. SRF-33
Kayıt No: MY12- D2-C-36
Seviye: -78/-82 cm
Ölçüler: Yük: 0,8 cm, Çap: 3 cm
Katkı Maddesi: Yoğun miktarda mika ve kuvarz.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 6/8 (light red)
Yüzey Rengi: Dışta kırmızı astar. 2,5 YR, 5/6 (red)
Tanım: Megara Kasesi, kaide parçası. Halka kaideli ve düz dipli. Kaidenin alt kısmında çiçek rozeti. Gövdeye doğru genişleyen form. Gövde kısmında iç içe geçmiş yaprak motifleri. İç de dış yüzeyde açık kahverengi astar.
Karşılaştırma: Waage 1948: Fig. 14. 9-10 (Antioch am Orontes).-Duman 2010: 288 F68 (Laodikeia).
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

Kat. SRF-34

Kayıt No: MY10-B1-7
Seviye: Batı kesiti
Ölçüler: Yük: 2,9 cm, Gen: 2,8 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika
Hamur Rengi: 5 YR, 6/8 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR, 4/6 (red)
Tanım: Megara Kasesi, kaide parçası. Kaide üzerinde çiçek rozeti ve üst kısmında ise yaprak deseni. İç ve dış yüzeyde koyu kahverengi astar.
Karşılaştırma: Duman 2010: 289 F71 (Laodikeia).
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

Kat. SRF-35

Kayıt No: MY10-C1-64
Seviye: -459/-513 cm
Ölçüler: Yük: 3,8 cm, Gen: 2,5 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker.
Hamur Rengi: 5 YR, 6/8 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR, 5/6 (red)
Tanım: Megara Kasesi, kaide parçası. Kaide kısmında çiçek formlu rozet. Gövde kısmında iç içe geçmiş dörtgenler. Dış ve iç yüzeyde açık kahverengi astar.
Karşılaştırma: Benzerleri için bk. Duman 2010: F64-71(Laodikeia)
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

Kat. SRF-36

Kayıt No: MY11-C2-120
Seviye: -112/-135 cm
Ölçüler: Çap: 11,2 cm, Yük: 3,9 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika
Hamur Rengi: 2.5 YR, 6/8 (light red)
Yüzey Rengi: DY: 2.5 YR, 2.5/1 (reddish black)
2.5 YR, 5/6 (red)- bezeme
Tanım: Megara Kasesi, ağız parçası. Kırık kırığa üç parçadan oluşmakta. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmakta. Gövdede iki sıra bant arasında çiçek ve altında ise iç içe geçmiş dörtgen motifleri yer almakta. Dışta şerit şeklinde ağız kısmında siyah astar, bezemelerin olduğu yerde ise kahverengi astar bulunmakta, içte şerit halinde ağız kısmında siyah astar.
Karşılaştırma: Benzerleri için bk. Duman 2010: F64-71(Laodikeia).
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

1.8.6.1. 2. Kabartmalı Kaplar

Kat. SRF-37

Kayıt No: MY10-C1-69
Seviye: -399/-411 cm
Ölçüler: Yük: 2,2 cm, Gen: 2,5 cm, Kal: 0,8 cm
Katkı Maddesi: -
Hamur Rengi: 5 YR, 4/1 (dark gray)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Megara Kasesi, bezemeli (kabartmalı) kaide parçası. Kabartma desen olarak deniz kabuğu (Shell) mevcut. İç ve dış yüzeyde siyah astar.
Karşılaştırma: Miller 1974: Pl. 32, 34 (Atina Agora).- Siebert 1978: Pl. 82. 1 (Peloponnesos).- Mitsopoulos-Leon 1991: Taf. 73, C3 (Ephesos).- Anderson – Reese 1993: 195, Fig. 20, 126 (Isthmia).-Rottroff – Oliver 2003: Pl. 21, 131-132 (Sardis).- Ersoy 121: Lev. 91. 441 (Smyrna)
Tarih: MÖ 3. – 2. yüzyıl.

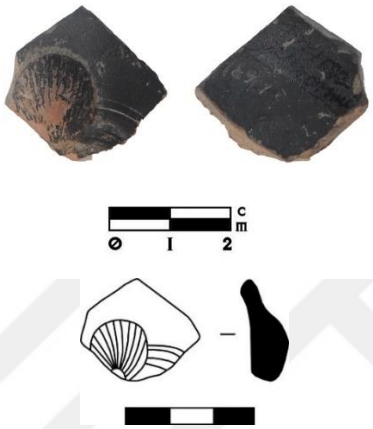

1.8.6.1. 3. Diğer Motif Repertuvarı

1.8.6.1. 3. 1. Gioş Motifi

Kat. SRF-38

Kayıt No: MY12-E2-19
Seviye: -96/-105 cm
Ölçüler: Yük: 2,1 cm, Gen: 3,7 cm, Kal: 0,2 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 10 YR, 8/4 (very pale brown)
Yüzey Rengi: 2,5 Y, 2,5/1 (black)
Tanım: Megara kasesi, gövde parçası. Gövde üzerinde gioş motifi. Altında ise yaprak (?) motifi. İç ve dış yüzeyde yer yer aşınmış siyah astar.
Karşılaştırma: Crowfoot vd. 1957: 278 Fig. 63, 13 (Samaria).-Bouzek-Jansova 1974: Pl. 16. 121 (Kyme).- Ersoy 2020: 101 Lev. 71. 344 (Smyrna).
Tarih: MÖ 2. -1. yüzyıl.

1.8.6.1. 3. 2. Meander Motifi

Kat. SRF-39

Kayıt No: MY11-KAR-5-19
Seviye: -576/-592 cm
Ölçüler: Çap: 11 cm, Yük: 4,1 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda ince mika
Hamur Rengi: 2.5 YR, 6/8 (light red)
Yüzey Rengi: İY: 2.5 YR, 2.5/1 (reddish black)
Tanım: Megara Kasesi, ağız parçası. Yüzeyde yer yer kireç kalıntısı. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmakta. Gövde üzerinde meander motifi. İçte ve dışta siyah ve koyu kahverengi astar aşınmış.
Karşılaştırma: Vapur 2011: Çiz. 1. 10 (Menderes Magnesiası).-Tamsü-Polat 2016: 117 B36 (Teos).
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

Kat. SRF-40
Kayıt No: MY13-F5A-18
Seviye: -30/-45 cm
Ölçüler: Yük: 4 cm, Çap: 15 cm.
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika.
Hamur Rengi: 5 YR, 7/8 (reddish yellow)
Tanım: Megara kasesi, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmakta. Gövde üzerinde meander, altında ise nokta bezeme. İçte ve dışta açık kahverengi astar (aşınmış).
Karşılaştırma: Vapur 2011: Çiz. 1. 10 (Menderes Magnesiası).-Tamsü-Polat 2016: 117 B36 (Teos).
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

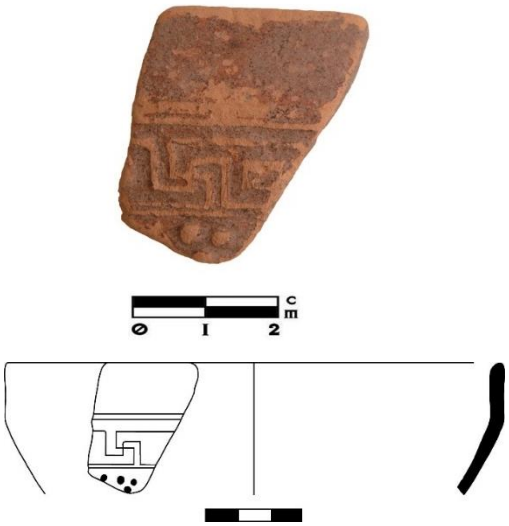

Kat. SRF-41

Kayıt No: MY11-C2-133
Seviye: -135/-143 cm
Ölçüler: Çap: 14,8 cm, Yük: 3,9 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda ince mika ve kalker
Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/6 (red)
Yüzey Rengi: İY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
2.5 YR, 4/3 (reddish brown)
Tanım: Megara Kasesi, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmakta. Gövde üzerinde meander motifi. İçte ağızda siyah gövdeye doğru kahverengi, dışta ağız kısmında kahverengi astar, bezemede siyah astar.
Karşılaştırma: Rotroff 1982: 80, Pl. 55, 291 (Atina Agora, MÖ 225-200), 90, Pl. 67, 88/391 (MÖ 2. yüzyıl).-Neuru 1991: Fig. VI, 11 (Paphos).-Anderson-Stojanović 1992: 31, Pl. 18/113 (MÖ 2. yüzyılın 2. çeyreği MÖ 1. yüzyıl).-Dereboylu 2001: Taf. 13, 61 (Ephesos).-Gürler 2003: 13, Pl. XII/A38-A39, 14-15, Pl. XV/ C18-C19, C22, C25 (Metropolis).-Civelek 2004: Lev. 22 Fig. 5 (Phokaia).- Tamsü-Polat 2016: 116 B35 (Teos).
Tarih: MÖ 2. – 1. yüzyıl.

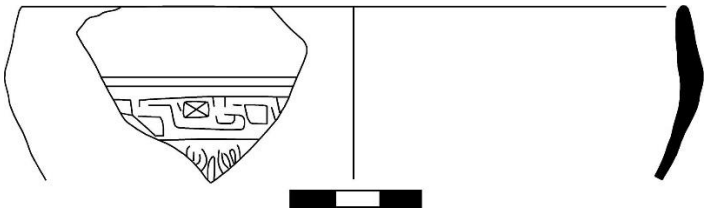

Kat. SRF-42

Kayıt No: MY11-C1-98
Seviye: -277/-356 cm
Ölçüler: Yük.: 4,8 cm, Gen: 5,7 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 7/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY'de kahverengi astar, dışta aşınmış kahverengi astar. 7,5 YR, 3/2 (dark brown)
Tanım: Megara kasesi, gövde parçası. İki adet parçanın kırık kırığa birleştirilmesi ile tamamlanmış. Gövde üzerinde meander motifi. İç ve dış yüzeyde koyu kahverengi astar.
Karşılaştırma: Rotroff 1982: 80, Pl. 55, 291 (Atina Agora, MÖ 225-200), 90, Pl. 67, 88/391 (MÖ 2. yüzyıl).-Civelek 2004: Lev. 24 Fig. 8b (Phokaia).
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

1.8.6.1. 3. 2. Çelenk

Kat. SRF-43
Kayıt No: MY12-C2-2
Seviye: kaldırılan duvar
Ölçüler: Yük: 4,1 cm, Gen: 4,8 cm, Kal: 0,4 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 5 YR, 6/1 (gray)
Yüzey Rengi: İY-DY siyah astar yer almakta. 2,5 Y, 3/1 (very dark gray)
Tanım: Megara kasesi, gövde parçası. Üst panelde yaprak(?) akanthus deseni, alt bölümünde ise olasılıkla çelenk(?) motifi. İç ve dış yüzeyde koyu gri astar.
Karşılaştırma: Gürler 2000: 426 Çiz. 2 (Pergamon).-Yedidağ 2015: 255 KY36 (Dorleion)

Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

1.8.6.1. 3. 3. Dörtgen Rozet

Kat. SRF-44

Kayıt No: MY11-C2-29
Seviye: -
Ölçüler: Çap: 10,4 cm, Yük: 3,7 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 YR, 6/8 (light red)
Yüzey Rengi: İY: 2.5 YR, 5/6 (red)
DY: 2.5 YR, 2.5/1 (reddish black)
İçte kırmızı, dışta siyah astar
Tanım: Megara Kasesi, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmakta. Gövde üzerinde iki sıra yatay dörtgen rozet, altında ise bir bölümü korunmuş yaprak (?) motifi. Dış yüzeyde siyah, iç yüzeyde ise açık kahverengi astar.
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

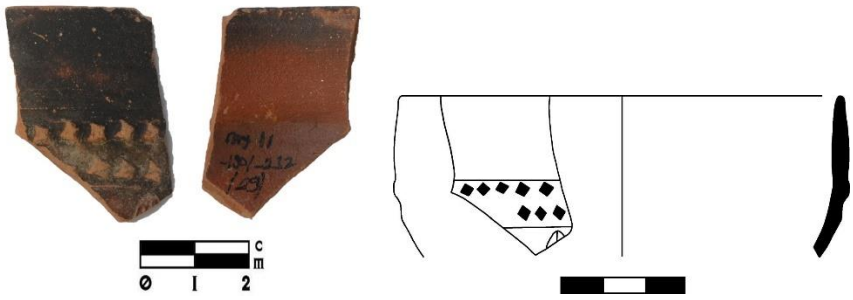

1.8.6.1. 3. 4. **Nokta Bezeme**

Kat. SRF-45

Kayıt No: MY10-C1-83
Seviye: -424/-474 cm
Ölçüler: Yük: 2,3 cm, Gen: 4,8 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika
Hamur Rengi: 2.5 YR, 6/8 (light red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR,5/6 (red)
İçte ve dışta kırmızı astar

Tanım: Megara Kasesi, gövde parçası. Gövde üzerinde nokta "V" formlu nokta bezeme yer almaktadır. İç ve dış yüzeyde açık kahverengi astar.
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

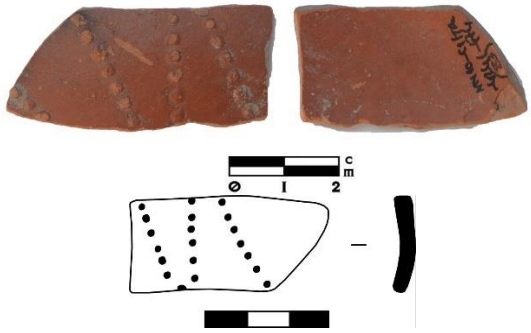

1.8.6.1. 3.5. Çizgi Bezemeli Kaseler

Kat. SRF-46
Kayıt No: MY09-A1/a-4
Seviye: -133 cm
Ölçüler: Yük: 2,9 cm, Çap: 15,2 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 6/6 (light red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2,5 YR, 3/1 (dark reddish gray)
Tanım: Helenistik astarlı kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağız kenarı, gövdeye doğru düz bir şekilde inmekte. Gövde üzerinde üç sıra halinde yatay çizgi bezeme. İç ve dış yüzeyde siyah astar.
Karşılaştırma: Kögler 2010: Abb. 71 D.36 (Knidos)
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

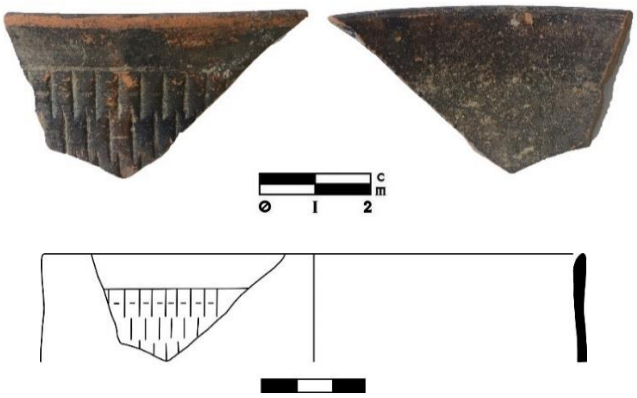

Kat. SRF-47
Kayıt No: MY09-A1/a-5
Seviye: -110/-115 cm
Ölçüler: Yük: 3,1 cm, Çap: 14 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvarz.
Hamur Rengi: 5YR, 6/8 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: 2,5 Y, 2,5/1 (black)
Tanım: Helenistik astarlı kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağız kenarı, gövdeye doğru düz bir şekilde inmekte. Gövde üzerinde üç sıra halinde yatay çizgi bezeme. İç ve dış yüzeyde siyah astar.
Karşılaştırma: Kögler 2010: Abb. 71 B.16 (Knidos)

Tarih: MÖ 2. yüzyılın ortası 1. yüzyılın yarısı.

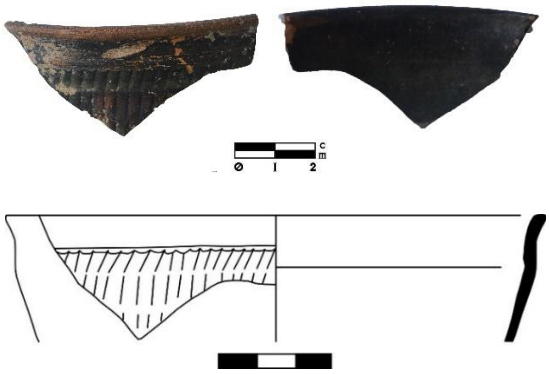

Kat. SRF-48

Kayıt No: MY10-B2-40
Seviye: -
Ölçüler: Çap: 11 cm, Yük: 3,6 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 5 YR, 5/4 (reddish brown)
Yüzey Rengi: İY-DY Ağız Kenarı: 2.5 YR, 5/6 (red)
DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Helenistik astarlı, kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kenarlı. Dudak altında kavis yaparak daralan gövde profili. Gövde üzerinde sekiz sıra halinde eğik yatay çizgi bezeme. İçte siyah astar, dışta kırmızı ve siyah astar aşınmış
Karşılaştırma: Kögler 2010: 426 Abb. 2, Taf. 2, B.19 (Knidos)
Tarih: MÖ 2. yüzyılın ortası 1. yüzyılın yarısı.

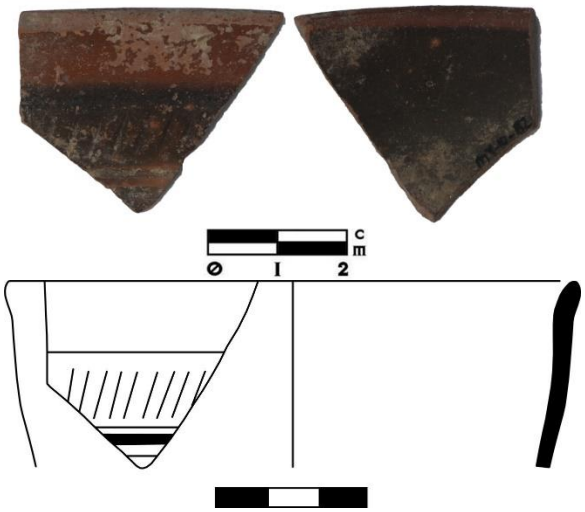

Kat. SRF-49

Kayıt No: MY10-B1-GD-18
Seviye: -344 cm
Ölçüler: Çap: 15,6 cm, Yük: 3,9 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda kum ve kuvarz, orta miktarda mika
Hamur Rengi: 5 YR, 4/1 (dark gray)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Helenistik astarlı, kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kenarlı. Dudak altında kavis yaparak daralan gövde profili. Gövde üzerinde beş sıra halinde dikey çizgi bezeme. İç ve dış yüzeyde siyah astar.
Karşılaştırma: Kögler 2010: Abb. 71 B.16 (Knidos).-Fenn 2016: 299 Taf. 20 A94 (Priene).

Tarih: MÖ 2. yüzyılın ortası 1. yüzyılın yarısı.

Kat. SRF-50

Kayıt No: MY10-C1-63
Seviye: -459/-513 cm
Ölçüler: Çap: 11,6 cm, Yük: 2,1 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker
Hamur Rengi: 2.5 YR, 6/8 (light red)- 2.5 YR, 5/1 (reddish gray)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Helenistik astarlı, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kenarlı. Dudak altında kavis yaparak daralan gövde profili. Gövde üzerinde bir sıra halinde yatay çizgi bezeme.
Karşılaştırma: Kögler 2010: 445, Abb. 10, Taf. 8, D.40 (Knidos)
Tarih: MÖ 2. yüzyılın 2.yarısı.

Kat. SRF-51

Kayıt No: MY12-E2-12
Seviye: -60/- 76 cm
Ölçüler: Yük: 4 cm, Çap: 23 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kum.
Hamur Rengi: Gley 1, 5/N (gray)
Yüzey Rengi: İY-DY siyah astar 2,5 Y, 2,5/1 (black)
Tanım: Helenistik astarlı, kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kenarlı. Dudak altında kavis yaparak daralan gövde profili. Gövde üzerinde sıra halinde yatay çizgi bezeme. İç ve dış yüzeyde aşınmış siyah astar.

Karşılaştırma: Kögler 2010: 445 D.41 Abb. 10 (Knidos)
Tarih: MÖ 2. yüzyılın 2.yarısı.

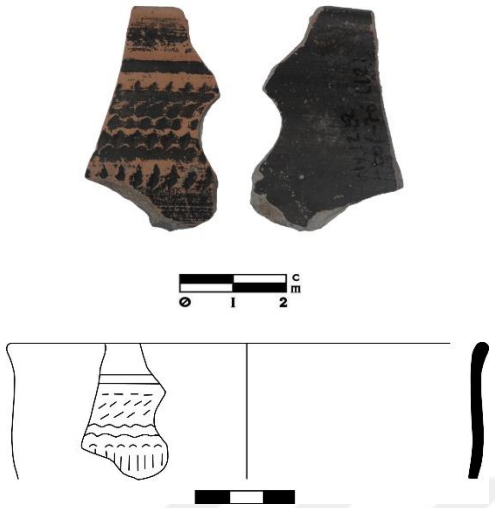

Kat. SRF-52

Kayıt No: MY11-C1-31
Seviye: -322/-344 cm
Ölçüler: Yük.: 3,5 cm, Çap: 16,6 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker.
Hamur Rengi: Gley1, 5/10Y (greenish grey)
Yüzey Rengi: İY siyah astar, devamında kırmızı astar şerit olarak geçmekte ve yine devamında siyah astar, dışta yine aynı şekilde siyah 2,5 Y, 2.5/1 (black), kırmızı şerit astar 2,5 YR, 4/4 (reddish brown) ve devamında siyah astar görülmekte.
Tanım: Helenistik astarlı, kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kenarlı. Dudak altında kavis yaparak daralan gövde profili. Gövde üzerinde üç sıra halinde yatay çizgi bezeme.
Karşılaştırma: Kögler 2010: 426, Abb. 2, Taf. 2, B.20 (Knidos)
Tarih: MÖ 2. yüzyılın 2.yarısı.

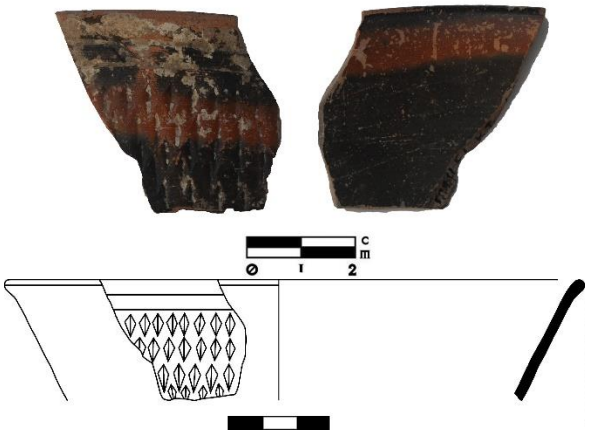

Kat. SRF-53

Kayıt No: MY11-C2-130
Seviye: -135/-143 cm
Ölçüler: Çap: 14,4 cm, Yük: 3,2 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda ince mika
Hamur Rengi: GLEY 1, 4/N (dark gray)
Yüzey Rengi: DY: 2.5 Y, 3/1 (very dark gray)
Tanım: Helenistik astarlı, kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kenarlı. Dudak altında kavis yaparak daralan gövde profili. Gövde üzerinde üç sıra halinde yatay çizgi bezeme. Dışta ağız kısmından bezemeye kadar siyah astar, içte dudakta siyah devamında yeşil tonlarında mat astar.

Karşılaştırma: Kögler 2010: 426, Abb. 3, B.21 (Knidos)
Tarih: MÖ 2. yüzyılın 2.yarısı.

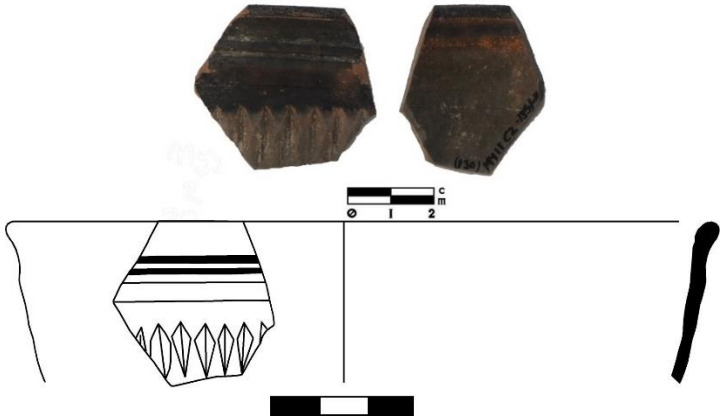

Kat. SRF-54

Kayıt No: MY10-B2-43
Seviye: -135/-140 cm
Ölçüler: Çap: 13 cm, Yük: 3,2 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 Y, 4/1 (dark gray)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Helenistik astarlı, kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış dışa çekik ağız kenarlı, gövdeye doğru daralmakta. Dış yüzeyde yatay ve simetrik olmayan çizgi yivler. İç ve dış yüzeyde koyu gri astar. İçte ve dışta siyah astar, aşınmış. Kabın yüzeyinde kalker tabakası görülmekte.
Tarih: MÖ 2. yüzyılın 2.yarısı.

1.8.6.1. 2. Kalıp Yapımı Kâseler-Figürlüler

Kat. No. SRF-55

Kayıt No: MY09-A1/a-2
Seviye: -140 cm
Ölçüler: Yük: 3 cm, Gen: 3,3 Kal: 0,3 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda kuvars ve mika.
Hamur Rengi: 5 Y, 4/1 (dark gray)
Yüzey Rengi: 2,5 Y, 2,5/1 (black)
Tanım: Megara kasesi, gövde parçası. İnce cidarlı. Giyimli figür (amazon?) orta bölümü yer almakta. Sol tarafında yaprak bezeme. İç ve dış yüzeyde aşınmış siyah astar.
Karşılaştırma: Ersoy 2020: 110 Lev. 77 400 (Smyrna).
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

Kat. No. SRF-56

Kayıt No: MY10-B1-GD-10

Seviye: -341/-350 cm

Ölçüler: Yük: 8,4 cm, Gen: 6 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvarz

Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/1 (reddish gray)- 2.5 YR, 5/8 (red)- (Çift renkli pişmiş)

Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)

Tanım: Megara Kasesi, gövde parçası. Kırık kırığa dört parça halinde oluşmakta. İki sıra çizgi yiv altında yumurta ok dizisi ve iki adet dans eden giyimli kanatlı eros(?) bir zemin üzerinde durmakta. İç ve dış yüzeyde siyah astar. Yüzeyde yer yer aşınmalar mevcut.

Karşılaştırma: Ersoy 2020: 111 Lev. 78.404 (Smyrna)

Tarih: MÖ 2.- 1. yüzyıl.

Kat. No. SRF-57 (SRF-56'nın parçası)

Kayıt No: MY11-C2-27

Seviye: -46/-112 cm

Ölçüler: Yük.: 6,6 cm, Gen: 5,3 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker.

Hamur Rengi: 2,5 Y, 4/1 (dark gray)

Yüzey Rengi: İY-DY'de siyah astar. 2,5 Y, 2,5/1(black)

Tanım: Megara kasesi, gövde parçası. Gövde kısmında aralıklı çizgi bezeme altında ise üç adet çizgi bezeme ve bir bölümü korunmuş ion kymationu. İç ve dış yüzeyde siyah astar.

Tarih: MÖ 2.- 1. yüzyıl.

Kat. No. SRF-58

Kayıt No: MY10-C1-GB-14
Seviye: -525/-562 cm
Ölçüler: Yük: 8,3 cm, Gen: 5,4 cm
Katkı Maddesi: Yoğun miktarda mika
Hamur Rengi: 5 Y, 5/1 (gray)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Megara Kasesi, gövde parçası. Gri hamurlu ve ince cidarlı. Dış yüzeyde büyük damarları belirgin yaprak motifi. Dış yüzeyde siyah astar.
Karşılaştırma: Bouzek – Jansova 1974: Lev. 75. 392 (Kyme).-Grubinger et. al. 2012: 162, 8 (Antikensammlung der Staatlichen Museen)
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

Kat. No. SRF-59 (Kat. No. SRF-58 in parçası)

Kayıt No: MY10-C1-GB-15
Seviye: -525/-562 cm
Ölçüler: Yük: 6,7 cm, Gen: 5,7 cm
Katkı Maddesi: Yoğun miktarda ince mika
Hamur Rengi: 5 Y, 5/1 (gray)
Yüzey Rengi: İY-DY: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Megara Kasesi, gövde parçası. Gri hamurlu ve ince cidarlı. Yaprak bezemesi üzerinde hareket halinde eros (?) figürü, elinde tanımlanamayan bir cisim tutmakta. Dış yüzeyde siyah astar. Büyük ihtimalle Kat. 176 ile aynı kaba ait parça.
Karşılaştırma: Bouzek – Jansova 1974: Lev. 75. 392 (Kyme).-Grubinger et. al. 2012: 162, 8 (Antikensammlung der Staatlichen Museen).- Ersoy 2020: 112 Kat. No. 410 (Smyrna).
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

Kat. No. SRF-60

Kayıt No: MY11-C1-92

Seviye: -20 cm

Ölçüler: Yük.: 7,5 cm, Çap:12,2 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker.

Hamur Rengi: Gley 1, 4/N (dark gray)

Yüzey Rengi: 5YR, 2,5/1(black),

Tanım: Megara kasesi. Ağız ve gövde parçası. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmakta. Gövde üzerinde yer yer içbükey yivler. Ağız kısmında iki sıra çizgi yiv arasında dalga motifi, altında inci dizisi onun alt bölümde ise lyra çalan kanatlı eros ve aralarda ize çiçek rozeti (Dionysak sahnesi).

Karşılaştırma: Gassner 1997: Taf. 72, H 25 (Ephesos-Tetragonos Agora).-Rotroff 1982: Pl. 82, 212 (Atina Agora).-Romano 1994: Plate 14, 1. 404 (Korinth).-Ersoy 2020: 112 Kat. No. 408 (Smyrna).

Tarih: MÖ 2. yüzyılın ortası.

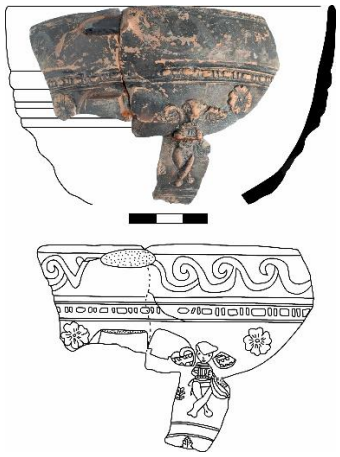

Kat. No. SRF-61

Kayıt No: MY10-A2-5

Seviye: -146 cm

Ölçüler: Yük: 3,6 cm, Gen: 3,4 cm, Kal: 0,4-0,3 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda mika

Hamur Rengi: 10YR, 7/3 (very pale brown)

Yüzey Rengi: İY-DY: 5.5 YR, 3/1 (very dark gray)

Tanım: Kabartmalı seramik parçası, gövde parçası. Gövde üzerinde tam olarak anlaşılamayan giyimli figür (?). Dış yüzeyde siyah astar aşınmış.

Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

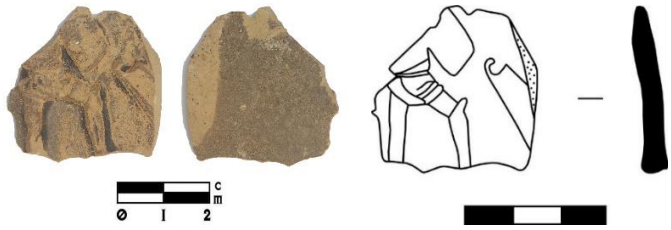

1.8.7. Helenistik Dönem Seramikleri

1.8.7. 1. İçe Dönük Ağızlı Kaseler

Kat. SRG-1

Kayıt No: MY10-B1-GD-3
Ölçüler: Çap: 10,4 cm Yük: 2,8 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda kalker, orta miktarda kuvarz
Hamur Rengi: 5 YR, 5/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR, 4/6 (red)-aşınma var
Tanım: Helenistik astarlı, kase ağız. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmakta. İç ve dış yüzeyde kahverengi astar.
Karşılaştırma: Goldman-Jones 1950; Fig.180, E (Tarsus-Gözlü Kule).-Crowfoot-Kenyon 1957; Fig.49, 12 (Samaria).-Ephesos XIII/1/1, 1997; Taf.4, 67 (Ephesos), Mlynarzcyk 2002; Fig.2, 33 Kat. No: 36 (Tarsus Gözlükule)
Tarih: MÖ 3. yüzyıl ilk çeyreği.

Kat. SRG-2

Kayıt No: MY10-A4-M11-K-M1-M2-D-25
Seviye: -399/-463 cm
Ölçüler: Çap: 15, 6 cm, Yük: 2, 2 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika
Hamur Rengi: 7.5 YR, 7/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR, 5/6 (red)
Dış ağız kenarı: 2.5 Y, 2.5/1 (black)

Tanım: Helenistik astarlı, kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kenarlı (İçe dönük kenarlı kase). Dudak altında kavis yaparak daralan gövde profili. Kap yüzeyinde iki farklı astar. İç ve dış yüzeyde açık kahverengi ve yer yer siyah astar. Ağız kısmındaki astar aşınmış.

Karşılaştırma: Goldman-Jones 1950; Fig. 180, 70 (Tarsus-Gözlü Kule).- Schafer 1968; Taf. 4, C17-18 (Pergamon).-Ephesos XIII/1/1 1997; Taf. 4, 63 (Ephesos).-Regev 2009/10; Fig.45, 319 (Akko-Ptolemais).-Rotroff-Oliver 2003; Pl.7, 34, 35, Pl.8, 37. Kat. No: 38 (Sardis).

Tarih: MÖ 3. yüzyıl ilk çeyreği.

Kat. SRG-3

Kayıt No: MY10-C1-GB-10
Seviye: -525/-582 cm
Ölçüler: Çap: 16,4 cm, Yük: 2,5 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika
Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/8 (red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR, 4/4 (reddish brown)
Ağız kenarı: 2.5 Y, 2.5/1 (black)

Tanım: Helenistik astarlı, kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağız profili, gövdeye doğru kavis yaparak daralmakta. İçte ve dışta kırmızı astar, ağız kısmında şerit şeklinde siyah astar.

Karşılaştırma: Körsulu 2020: 320 Fig. 4 Kat. 2 (Sinabiç-Dalisandos)

Tarih: MÖ 3.-1. yüzyıl.

Kat. SRG-4

Kayıt No: MY10-C1-79
Seviye: -436/-459 cm
Ölçüler: Çap: 15,2 cm, Yük: 1,9 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 YR, 6/8 (light red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 7.5 YR, 5/3 (brown)

Tanım: Helenistik Dönem, kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağız kenarı, gövdeye doğru kavis yaparak daralmakta. İç ve dış yüzeyde koyu kahverengi astar.

Karşılaştırma: Körsulu 2020: 320 Fig. 4 Kat. 2 (Sinabiç-Dalisandos)

Tarih: MÖ 3.-1. yüzyıl.

Kat. SRG-5

Kayıt No: MY10-A3-KA-15

Ölçüler: Çap: 16 cm, Yük: 3 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda mika, orta miktarda kalker ve kuvarz

Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/8 (red)

Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR, 4/8 (red)

Tanım: Helenistik astarlı, kase ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru dirsek yaparak daralmakta. İç ve dış yüzeyde koyu kahverengi astar.

Karşılaştırma: Kan Şahin 2019: 93 Kat. No. 212 (Hadrianapolis)

Tarih: MÖ 2-1. yüzyıl.

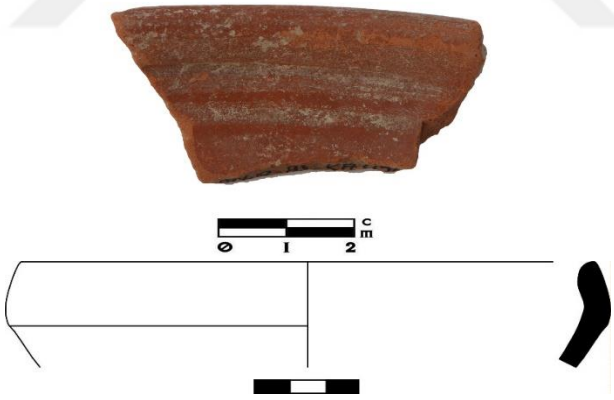

Kat. SRG-6

Kayıt No: MY13-H2-18

Seviye: –133/-154 cm

Ölçüler: Yük: 1,9 cm, Çap: 10 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda mika, kalker ve kuvarz.

Hamur Rengi: 2, 5 YR, 5/8 (red)

Yüzey Rengi: İçte siyah astar, dışta siyah (2,5 Y, 2,5/1 black) ve kahverengi astar (5 YR 4/4 reddish brown)

Tanım: Helenistik astarlı, kase ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kenarlı. Dudak altında kavis yaparak daralan gövde profili. Yüzeyde siyah astar izleri.

Karşılaştırma: Waagé 1948: 15 pl. II, pl. III, 70-80 (Antioch am Orontes).- Schäfer 1968: Taf. 4, C17 (Pergamon).-Edwards 1975: 29 vd. pl. 2, 15-71 (Korinth).- Gassner 1997: 39 vd., Lev. 4, Kat. No. 63-76 (Ephesos).-Rotroff 1997: Fig. 63, 1019, 1020, 1021 (Atina Agorası).-

Vaag – Nørskov – Lund 2002: Context K, K130 (Halikarnassos).-Wintermeyer 2004: 248 Abb. 351-364, 364 525, Typ Sch 1. 10 (Didyma).-Durukan – Körsulu 2007: Kat. No. 45-54 (Nagidos).-Işın 2007: 142, Fig. 6 (Patara).- Marksteiner et al. 2007: Taf. 16, B9 (Limyra).-Körsulu 2011: 304, Kat. No. 18, Lev. XIV, 18, 18a-b (Kappadokia-Komana).-Doksanaltı 2014: Pl. 115, Nr. 5 (Knidos).-Dündar – Rauh 2017: 540 (Patara).-Özdilek 2019b: 279 Fig. 15 (Letoon).

Tarih: MÖ 3. - 1. yüzyıl

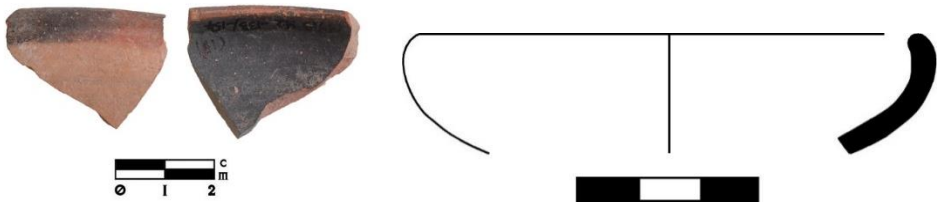

Kat. SRG-7

Kayıt No: MY10-B2-46

Seviye: -100/-115 cm

Ölçüler: Çap: 12,4 cm, Yük: 1,7 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvarz.

Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/8 (red)

Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)

Tanım: Helenistik astarlı, tabak, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağız kenarı gövdeye doğru daralmakta. İç ve dış yüzeyde aşınmış siyah astar.

Karşılaştırma: Crowfoot vd. 1957: 272-274 (Mykenai).- Ayrıntılı bilgi için bk. Callaghan 1981 bk. 35, Pl.1-4 (Knossos).-AvP XI, 2, no. 11 ve 15, Taf. 77 (Pergamon).- Civelek 2006: 193 Fig. 3. A (Phokaia).

Tarih: MÖ 3. yüzyıl- MÖ 3. yüzyılın ikinci yarısı.

Kat. SRG-8

Kayıt No: MY10-C1-54

Seviye: -604/-631 cm

Ölçüler: Çap: 18 cm, Yük: 1,6 cm

Katkı Maddesi: Yoğun miktarda kalker

Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/5 (red)

Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR, 5/6 (red)

Tanım: Helenistik astarlı, kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağız, gövdeye doğru daralmakta. İç ve dış yüzeyde kahverengi astar.

Karşılaştırma: Meriç 2002: 27-28, Taf. 1 K4 (Ephesos).-Civelek 2006: 187 Fig. 3.d (Phokaia).

Tarih: MÖ 3-2. yüzyıl.

Kat. SRG-9

Kayıt No: MY10-B2-13

Seviye: -

Ölçüler: Çap: 12,8 cm, Yük: 2,6 cm

Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kalker, yoğun miktarda kuvarz

Hamur Rengi: 2.5 YR, 4/6 (red)

Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)- (aşınmış)

Tanım: Helenistik astarlı, kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağız parçası gövdeye doğru daralmakta. İç ve dış yüzeyde yer yer aşınmış siyah astar.

Karşılaştırma: Sparkes - Talcott 1970: 131 Fig. 8 (Atina Agora).- Rotroff 1997: Fig. 63, 1019, 1020, 1021 (Atina Agorası).- Işın 2007: 142, Fig. 6 (Patara).- Dündar – Rauh 2017: 540 (Patara).

Tarih: Geç Helenistik-Augustus Dönemi.

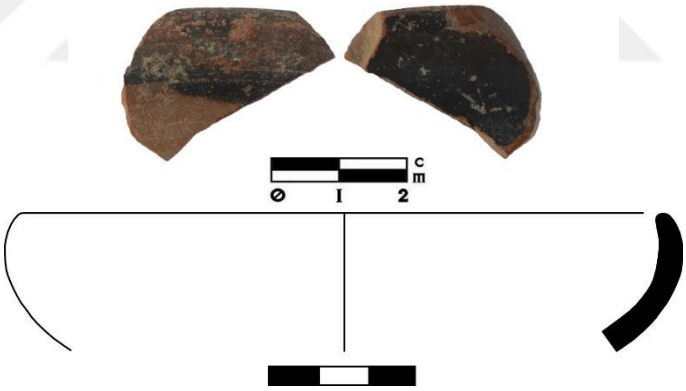

Kat. SRG-10

Kayıt No: MY10-A3-KA-12

Ölçüler: Yük: 2,4 cm, Çap: 11,8 cm

Katkı Maddesi: Az mikrarda mika, kalker ve kuvarz

Hamur Rengi: 5 YR, 5/6 (yellowish red)

Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR, 5/6 (red)
Dış Ağız Kenarı: 5 Y, 3/1 (black) - aşınmış

Tanım: Helenistik astarlı, kase ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmakta. Dış yüzeyde dudak kısmında siyah, iç ve dış yüzeyde koyu kahverengi firnis.

Karşılaştırma: Marksteiner et al. 2007: Taf. 16, B9 (Limyra).-Körsulu 2011: 304, Kat. No. 18, Lev. XIV, 18, 18a-b (Kappadokia-Komana).-Doksanaltı 2014: Pl. 115, Nr. 5 (Knidos).-Özdilek 2019b: 279 Fig. 15 (Letoon).

Tarih: Geç Helenistik-Augustus Dönemi.

1.8.7. 2. Polychrome İçe Çekik Ağızlı Kaseler

Kat. SRG-11

Kayıt No: MY11-C1-97
Seviye: -277/-356 cm
Ölçüler: Yük.: 3,6 cm, Çap: 14,6 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 5/8 (red)
Yüzey Rengi: İY: Kırmızı astarlı, 2,5 YR, 4/8 (red)**,** dışta dudaktan gövdenin bir kısmına kadar şerit şeklinde siyah astar 2,5Y, 3/1 (very dark gray), devamında kırmızı astar görülmekte.
Tanım: Helenistik, kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kenarı, ağızdan gövdeye doğru daralan profil. Dış yüzeyde kiremit kırmızısı ve siyah, iç yüzeyde ise sadece kiremit kırmızısı parlak firnisli astar.
Karşılaştırma: Japp 2016: 315 Fig. 9 (Bergama)
Tarih: Geç Helenistik Dönem

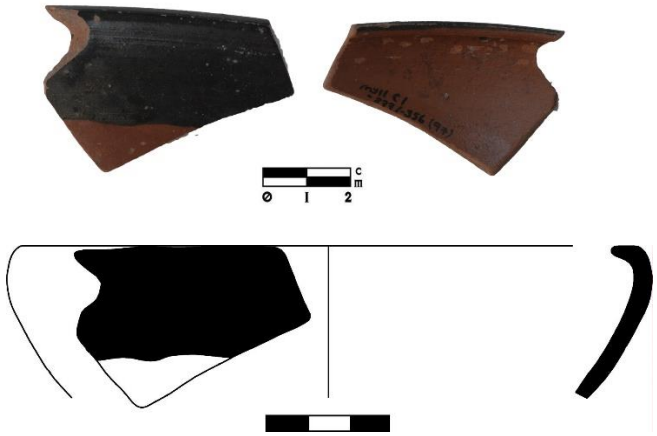

1.8.7. 3. Gri Hamurlu İçe Çekik Ağızlı Kase

Kat. SRG-12

Kayıt No: MY11-KAR-5-8
Seviye: -545/-568 cm
Ölçüler: Ağız Çap: 10,6 cm, Kaide Çap: 5,4 cm, Yük: 4,4 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda ince mika, orta miktarda kalker
Hamur Rengi: GLEY 1, 4/N (dark gray)
Yüzey Rengi: İY: GLEY 1, 4/N (dark gray)
DY: 2.5 Y, 5/1 (gray)

Tanım: Helenistik astarlı (Gri hamurlu), kase, ağız+kaide parçası. Basit, halka formlu kaide üzerinde bir sıra yatay çizgi. Dış yüzeyde yer yer koyu gri akıtma astar.

Karşılaştırma: Anderson 1954: Fig. 18, 221 (Khios).-Rotroff-Oliver 2003: Plate 9. 43 (Sardis).- Ersoy 2020: 191 Lev. 9. 44 (Smyrna)

Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

1.8.7. 4. Yuvarlatılmış Yivli Ağız Kenarlı Kase

Kat. SRG-13

Kayıt No: MY10-A4-GD-14

Seviye: -434/-476 cm

Ölçüler: Çap: 13,6 cm Yük: 2,5 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda kuvarz, yoğun miktarda mika

Hamur Rengi: 2.5 YR, 4/8 (red)

Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)

Tanım: Helenistik astarlı, kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kısmı dış kısımda bir sıra yatay çizgi yiv, gövdeye doğru daralmakta. Dış ve iç yüzeyde siyah astar.

Tarih: Helenistik Dönem.

Kat. SRG-14

Kayıt No: MY10-C1-GB-11

Seviye: -525/-582 cm

Ölçüler: Çap: 20 cm, Yük: 3,4 cm

Katkı Maddesi: Orta miktarda mika

Hamur Rengi: 2.5 YR, 6/8 (light red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Helenistik astarlı, kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağız profili, gövdeye doğru kavis yaparak daralmakta. İç ve dış yüzeyde koyu gri astar.
Tarih: Helenistik Dönem.

1.8.7. 4. 1. Kâse-Form 1

Kat. SRG-15
Kayıt No: MY10-A4-M11-K-M1-M2-D-27
Seviye: -399/-463 cm
Ölçüler: Çap: 13 cm, Yük: 2,1 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 10 YR, 6/4 (light yellowish brown)
Yüzey Rengi: İY-DY: 7.5 YR, 4/2 (brown)
Tanım: Helenistik astarlı, kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kenarlı. Dudak altında kavis yaparak daralan gövde profili. Gövde üzerinde iki adet yiv. İç ve dış yüzeyde koyu kahverengi astar.
Karşılaştırma: Bailey 1993: 238 Fig.11, no.123 (Sparta).- Temel 2015: 118 Kat. No. 6 (Alabanda)
Tarih: MÖ 2. yüzyılın ilk yarısı.

1.8.7. 4. 2. Kâse-Form 2

Kat. SRG-16

Kayıt No: MY10-B2-61
Seviye: -135/-140 cm
Ölçüler: Çap: 19 cm Yük: 3,8 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika, kalker ve kuvarz
Hamur Rengi: 5 YR, 6/8 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY: 2.5Y, 2.5/1 (black)
DY: 5YR, 4/6 (yellowish red)
Tanım: Helenistik astarlı, kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağız kenarlı, gövdeye doğru bombe yaparak daralmakta. İç yüzeyde siyah, dış yüzeyde ise koyu kahverengi astar.
Karşılaştırma: Civelek 2006: 193 Fig. 1a (Phokaia).
Tarih: MÖ 3-2. yüzyıl.

1.8.7. 4. 3. Kase-Form 3

Kat. SRG-17
Kayıt No: MY10-A3-KA-19
Seviye: -
Ölçüler: Çap: 11 cm, Yük: 2,1 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda kum ve kalker, orta miktarda kuvarz ve mika
Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/8 (red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR, 4/8 (red)
Tanım: Helenistik astarlı, kase ağız parçası. Parçanın ağız kısmı yandığı için astar zarar görmüş. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru daralmakta. Dış ve iç yüzeyde koyu kahverengi astar.
Karşılaştırma: AvP XI, 1, no. 119, 122, 149, Taf. 64 (Pergamon).-Civelek 2006: 193 Fig. 1. L (Phokaia).-Doksanaltı 2006: 699 Katalog no 922 (Knidos)
Tarih: MÖ 3. yüzyılın ikinci yarısı.

1.8.7. 4. 4. Kase-Form 4

Kat. SRG-18

Kayıt No: MY13-LA1-3
Seviye: –19/-79 cm
Ölçüler: Yük: 3,9 cm, Çap: 12 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker
Hamur Rengi: 10 YR, 4/1 (dark gray)
Yüzey Rengi: İY-DY siyah astarlı.
Tanım: Helenistik Astarlı, kase ağız parçası. Yuvartılmış dışa çekik ağız, gövdeye doğru bombeli bir profil daralmakta. Gövde de çizgi yiv mevcut.
Karşılaştırma: Gürtekin-Demir – Polat 2015: 125 No. 48 (Tabae)
Tarih: Helenistik Dönem

1.8.7. 5. Pi Kulplu Kaseler

Kat. SRG-19

Kayıt No: MY10-A3-KA-20
Seviye: -
Ölçüler: Çap: 13 cm, Yük: 3,3 cm,
Katkı Maddesi: Az miktarda kum, orta miktarda mika, kalker ve kuvarz
Hamur Rengi: 5 YR, 4/1 (dark gray)- 5 YR, 5/6 (yellowish red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Helenistik astarlı, Pi kulplu kase, ağız+kulp parçası. Pi kulplu kaseye ait tek kulp korunmuş. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru dirsek yaparak daralmakta. İç ve dış yüzey siyah astarlı. Yer yer aşınma mevcut.
Karşılaştırma: Meriç 2002: 29 Taf. 3 K28 (Ephesos).-Doksanaltı 2003: 27 (Knidos).-Doksanaltı 2007: 14 Lev. 1 (Knidos), Knidos yerel üretimi. Kögler 2010: Abb. 8 D. 4 (Knidos)
Tarih: MÖ 2.yüzyıl ile MÖ 1.yüzyıl.

Kat. SRG-20

Kayıt No: MY10-B1-GD-17
Seviye: -322/-344 cm
Ölçüler: Çap: 9,8 cm, Yük: 2,8 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika, kalker ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/8 (red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR, 4/4 (reddiys brown)
Parçanın içi ve dışı astarlı
Tanım: Helenistik astarlı, pi kulplu kase, ağız+kulp parçası. Yuvarlatılmış ağız parçası, gövdeye doğru düz inmekte. İç ve dış yüzey kırmızımsı kahverengi astar. Yer yer aşınma mevcut.
Karşılaştırma: Meriç 2002: 29 Taf. 3 K28 (Ephesos).-Doksanaltı 2003: 27 (Knidos).-Doksanaltı 2007: 14 Lev. 1 (Knidos), Knidos yerel üretimi.
Tarih: MÖ 2.yüzyıl ile MÖ 1.yüzyıl.

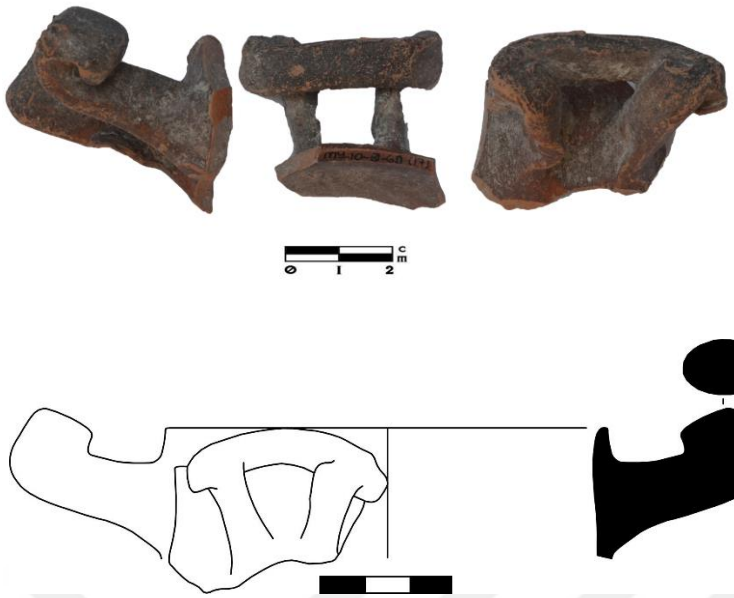

Kat. SRG-21

Kayıt No: MY11-C2-96

Seviye: -112/-135 cm

Ölçüler: Çap: 12,6 cm, Yük: 4,1 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda ince mika ve kalker

Hamur Rengi: 2.5 YR, 6/3 (light red)- 7.5 YR, 3/1 (very dark gray)

Yüzey Rengi: İY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
DY: 2.5 YR, 4/4 (reddish brown)

Tanım: Helenistik astarlı, pi kulplu kase, ağız+kulp parçası. İçte siyahımsı, dış yüzeyde ise koyu kahverengi astar yer almaktadır.

Karşılaştırma: Meriç 2002: 29 Taf. 3 K28 (Ephesos).-Doksanaltı 2003: 27 (Knidos).-Doksanaltı 2007: 14 Lev. 1 (Knidos), Knidos yerel üretimi.-Fenn 2016: Taf. 28. A161 (Priene)

Tarih: MÖ 2.yüzyıl ile MÖ 1.yüzyıl.

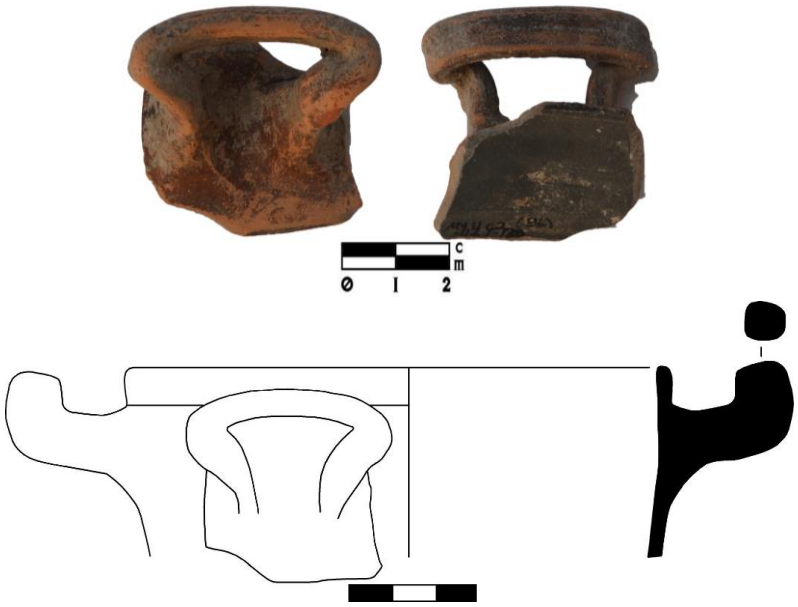

Kat. SRG-22

Kayıt No: MY10-B1-GD-1

Seviye: -

Ölçüler: Çap: 17,6 cm, Yük: 3,3 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda kalker ve kuvarz

Hamur Rengi: 2.5 YR, 4/1 (dark reddish gray)

Yüzey Rengi: İY-DY: GLEY 1, 3/N (very dark gray)

Tanım: Gri hamurlu, Helenistik astarlı, pi kulplu, ağız+kulp parçası. Yuvarlatılmış ağız profilli. Tek kulpu korunmuş. Dış yüzeyde koyu gri astar.

Karşılaştırma: Doksanaltı 2003: 27 (Knidos).-Doksanaltı 2007: 14 Lev. 1 (Knidos), Knidos yerel üretimi.

Tarih: MÖ 2.yüzyıl ile MÖ 1.yüzyıl.

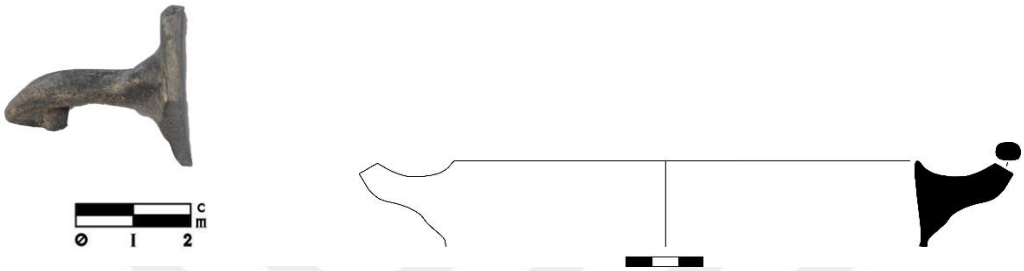

Kat. SRG-23

Kayıt No: MY10-C1-74

Seviye: -424/-474 cm

Ölçüler: Çap: 13,4 cm, Yük: 4 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda mika

Hamur Rengi: 7.5 YR, 5/1 (gray)- 2.5 YR, 6/8 (light red)

Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR, 2.5/1 (reddish black)

Tanım: P Kulplu Kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağızlı gövdeye doğru dirsek yaparak daralmakta. İç yüzeyde koyu gri, dış yüzeyde ise koyu kahverengi astar.

Karşılaştırma: Doksanaltı 2006: K17- Kase Knidos (P Kulplu Kase)

Tarih: MÖ 2. yüzyılın ortaları ve ikinci yarısı.

Kat. SRG-24

Kayıt No: MY12-E2-2
Seviye: 0/-25 cm
Ölçüler: Yük: 4 cm, Çap: 13 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvarz.
Hamur Rengi: 5 YR, 6/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY 2,5 Y, 3/1 (very dark gray) DY 5 YR, 5/6 (yellowish red)
Tanım: Helenistik astarlı, Pi kulplu kase, ağız+kulp parçası. Pi kulplu kaseye ait tek kulp korunmuş. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru dirsek yaparak daralmakta. İç ve dış yüzeyde aşınmış açık kahverengi astar.
Karşılaştırma: Fenn 2016: Taf. 80 B178 (Priene). Ephesos Üretimi.
Tarih: MÖ 1. yüzyıl.

1.8.7. 6. Bağış / Adak Kasesi

Kat. SRG-25

Kayıt No: MY10-A4-6
Seviye: Yüzey
Ölçüler: Çap: 9,8 cm, Yük: 3,4 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda kum ve kuvarz
Hamur Rengi: 7.5 YR, 5/6 (strong brown)
Yüzey Rengi: İY-DY: 5 YR, 4/4 (reddish brown)
Tanım: Helenistik astarlı, kase, ağız+boyun parçası. Yuvarlatılmış dışa çekik ağız formlu, girinti yapan gövde yapısı daralmakta, küçük hacimli bir kap. İçte ve dışta siyah- kahverengi astar, yoğun şekilde aşınmış.
Karşılaştırma: Edwards 1975: Pl. 3, Fig. 74 (Korinth).-Meyer-Schlichtmann 1988: 223, Taf. 12, 139 N 15a (Pergamon).-Mitsopoulos-Leon 1991: 19 vd. Taf. 6, A31(Ephesos).-Rotroff 1997: Fig. 59, 890 (Atina Agorası).-Wintermeyer 2004: Taf. 251-266, 255, 331, Typ Sch 2. 21 (Didyma).- Civelek 2006: 195 Fig. 4.l (Phokaia).- Fenn 2016: Taf.47 A 336 (Priene)
Tarih: MÖ 160-30 yılları.

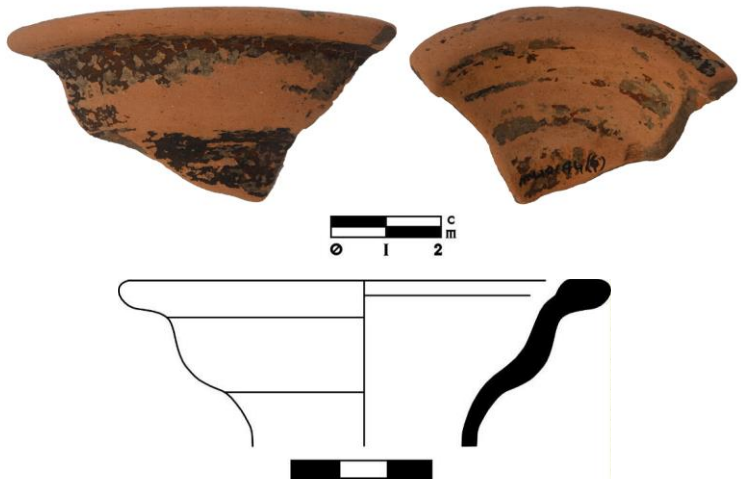

1.8.7. 7. Helenistik Astarlı, İçe Çekik Ağızlı Tabak

Kat. SRF-1a

Kayıt No: MY10-A4-M11-K-M1-M2-D-39
Seviye: -463/-492 cm
Ölçüler: Ağız Çap: 16 cm, Kaide Çap: 6 cm, Yük: 3,9 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 5 YR, 5/4 (reddish brown)
Yüzey Rengi: İY: 5 YR, 3/1 (very dark gray)- Şerit şeklinde ağız kısmında astar bulunmakta
DY: 5 YR, 3/1 (very dark gray)- Akıtma şerit şeklinde
Tanım: Helenistik astarlı, tabak kaide parçası. Yuvarlatışmış dudak profili, içe çekik gövdeye doğru daralmakta. Geniş yüksek halka kaide. İç yüzeyde kahverengi ve siyah astar, dış yüzeyde ise yer yer siyah akıtma astar mevcut.
Karşılaştırma: Doksanaltı 2006: 700 no: 948 (Knidos). Kögler 2010: 461 E.68. Abb. 20 (Knidos)
Tarih: MÖ 3. yüzyıl

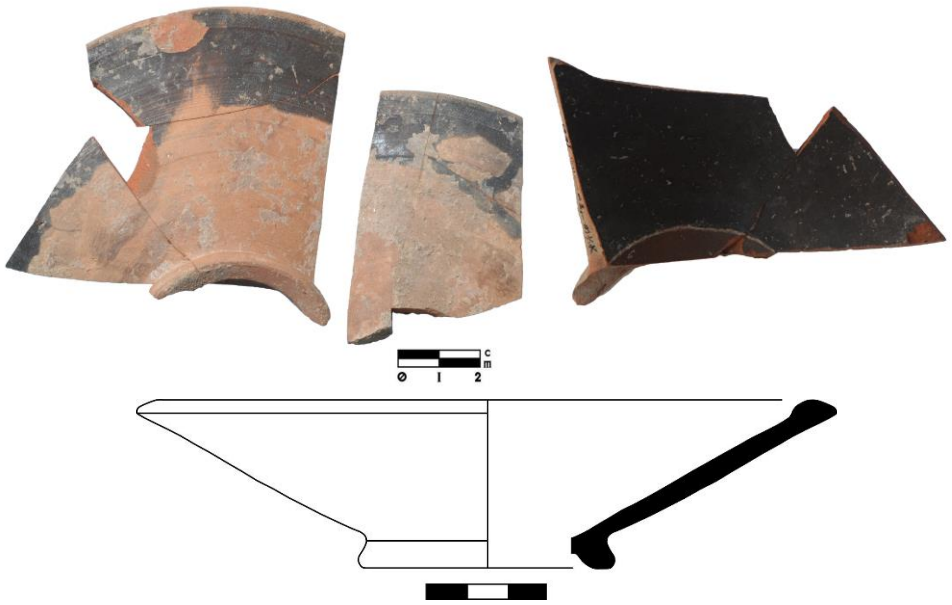

Kat. SRFa-2

Kayıt No: MY10-C1-67
Seviye: -399/-411 cm
Ölçüler: Çap: 18 cm, Yük: 1,9 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika
Hamur Rengi: 2.5 YR, 6/6 (light red)
Yüzey Rengi: İY: 2.5 YR, 4/6 (red)
Tanım: Helenistik astarlı, tabak, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağız profili içe çekik, gövdeye doğru daralmakta. İç yüzeyde açık kahverengi akıtma astar. Dış yüzeyde herhangi bir astar görülmemekte.
Karşılaştırma: Doksanaltı 2006: K23, 969 No. 943 (Knidos)
Tarih: MÖ 3.-2. yüzyıl.

Kat. SRFa-3

Kayıt No: MY10-C1-31
Seviye: -565/-574 cm
Ölçüler: Çap: 17,2 cm, Yük: 1,8 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker
Hamur Rengi: 5YR, 7/4 (pink)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Helenistik astarlı, tabak, ağız parçası. Yuvarlatılmış içe çekik ağız profili, gövdeye doğru daralmakta. İç ve dış yüzeyde koyu kahverengi astar.
Karşılaştırma: Jones 1950: Fig. 178, d-f, Fig. 179, 34, 36, 38 (Tarsus-Gözlükule).- Crowfoot 1957: Fig. 51, 5, 7-8 (Samaria).-Schäefer 1968: Taf. 1, C2 (Pergamon).-Mitsopoulos-Leon 1991: Taf. 26, A55 (Ephesos).-Rotroff 1997: 142-145, Fig. 47, 661 (Atina Agorası).- Pellegrino 2003: 220, Fig. 8, Kat. No. 10 (Xanthos).- Pellegrino 2004: 131, Fig. 13, 4 (Xanthos).-Wintermeyer 2004: Taf. 251-266, 255, 331, Typ Te 4. 16 (Didyma).- Durukan – Körsulu 2007: 205, Res. 90, Res. 91 (Nagidos).-Işın 2007: 139, Fig.2 (Patara).-Marksteiner et al. 2007: Taf. 16, B.10 (Limyra).-Dündar – Rauh 2017: 535 vd. (Patara).- Özdilek 2019b: 274 Fig. 10 (Letoon).
Tarih: MÖ 2. yüzyılın ilk yarısı.

1.8.7. 8. Helenistik Astarlı, Dışa Çekik Ağızlı Tabak-Balık Tabakları

Kat. SRFa-4

Kayıt No: MY10-B2-22
Seviye: -135/-140 cm
Ölçüler: Çap: 14 cm, Yük: 1,4 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika, kalker ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/6 (red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR, 3/4 (dark reddish brown)
Parçanın içindeki koyu kahverengi astar, ağızın dış kısmına kadar akmış
Tanım: Helenistik astarlı, balık tabağı, ağız parçası. Yuvarlatılmış dışa çekik çentikli ağız, iç yüzeyde girinti yiv, gövdeye doğru daralmakta. İçte koyu kahverengi, dış yüzeyde ise akıtma koyu kahverengi astar.
Karşılaştırma: Körsulu 2014: 111 Fig. 53, 53a (Kappadokia Komanası).-Mert 2016: 412 Fig. 20 PR 14 K007 (Priene)
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

Kat. SRFa-5

Kayıt No: MY10-B2-19
Seviye: -156/-157 cm
Ölçüler: Çap: 5,7 cm, Yük: 2,8 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika, kalker ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 Y, 4/1 (dark gray)
Yüzey Rengi: İY: 2.5 Y, 3/1 (very dark gray)

Tanım: Helenistik astarlı, balık tabağı (?), kaide parçası. Geniş halka kaide, gövde kısmına doğru yükselmekte. İç yüzeyde siyah astar. Tondo kısmında çember şeklinde girinti, dış yüzeyde dört adet çizgi yiv. İç yüzeyde siyah astar. Parçanın içi astarlı, dışta akıtma astar var.

Karşılaştırma: Fenn 2016: Taf. 40 271 (Priene)

Tarih: MÖ 1. yüzyılın ilk yarısı.

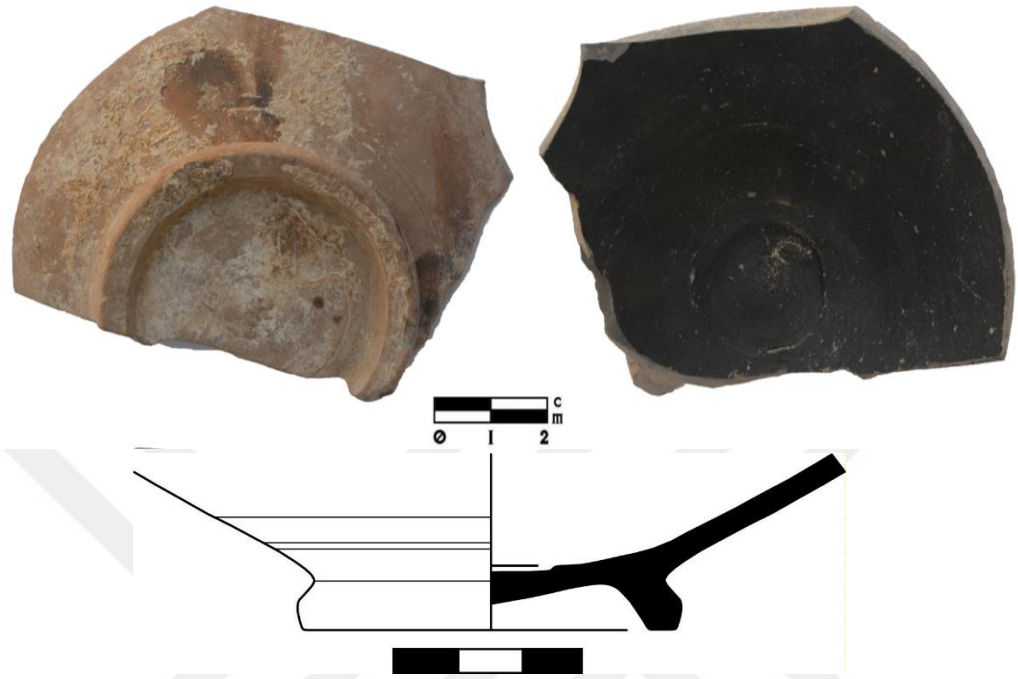

1.8.7. 9. Ephesos Üretimi Dik Ağızlı Tabaklar

Kat. SRFa-6

Kayıt No: MY10-B2-17

Seviye: -156 cm

Ölçüler: Çap: 21 cm, Yük: 4,2 cm

Katkı Maddesi: Orta miktarda mika, kalker ve kuvarz

Hamur Rengi: 2.5 Y, 4/1 (dark gray)

Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)

Tanım: Helenistik astarlı, tabak, ağız+gövde parçası. Yuvarlatılmış ağız kenarı, mantar ağızlı dışa çekik, dış yüzeyde iki adet yiv mevcut. İç ve dış yüzeyde yer yer siyah astar.

Karşılaştırma: Mitpoulos-Leon 1991: 23 Kat. A 56. A 59 Taf. 11 (Ephesos).-Fenn 2016: 333 Taf. 42 A289 (Priene)

Tarih: Geç Helenistik Dönem

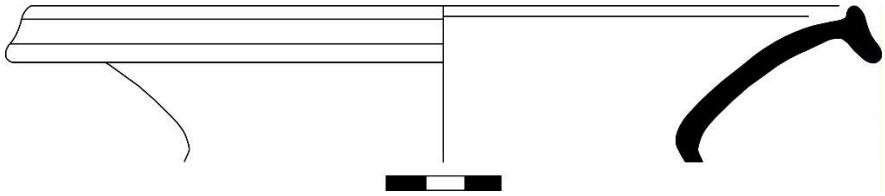

1.8.7. 9. 1. Form 1- Yüksek Ağız Kenarlı Geniş Tabak

Kat. SRFa-7

Kayıt No: MY10-A4-8
Seviye: -
Ölçüler: Çap: 21 cm, Yük: 2,3 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda kum ve kalker
Hamur Rengi: 2.5 Y, 6/3 (light yellowish brown)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 3/1 (black)
Tanım: Helenistik astarlı, tabak(?), ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru düz bir formda. İç ve dış yüzeyde siyah astar.
Karşılaştırma: Kabın cidarı aşağı doğru meyilli olabilir. Benzer örnekler için bk. Jones 1950: 239, Fig. 190, A (Tarsus-Gözlükule).-Kenyon 1957, Fig. 68, 10-11 (Samaria).-Duman 2010: 85-86; Lev. XXII, D21-D25 (Laodikeia).- Mert 2016: 414 Fig. 22, No. 67 (Priene).-Yorulmaz 2019: 219 Katalog No: 56 (Kurul Kalesi)
Tarih: MÖ 150-130 yılları.

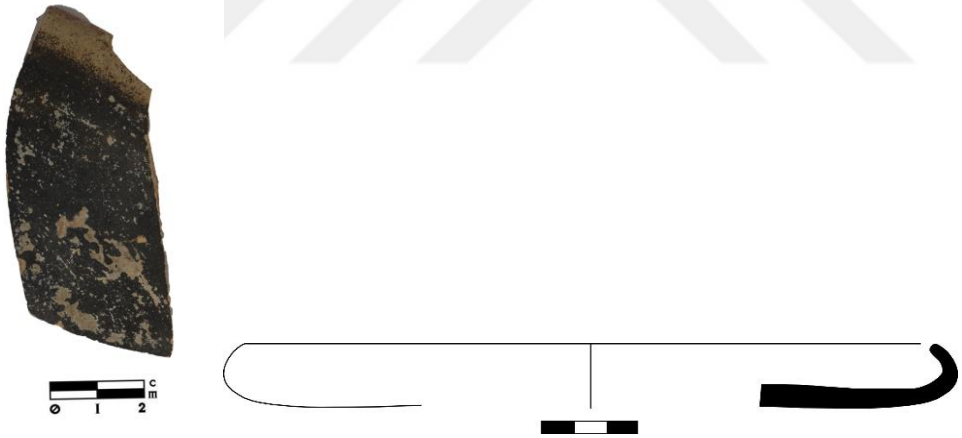

1.8.7. 10. Çeşitli Kap Formlarına Ait Kaide Parçaları:

1.8.7. 10.1. Alçak Kaideli Kâseler

1.8.7. 10.1. 1. Form 1

Kat. SRGa-1

Kayıt No: MY11-C2-11
Seviye: -112/-135 cm
Ölçüler: Yük.: 2,8 cm, Çap: 4,6 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda kuvarz ve mika.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 6/8 (light red)
Yüzey Rengi: İY-DY siyah astar, 2,5 YR, 2,5/1 (reddish black), DY aşınmış.

Tanım: Helenistik astarlı, kase, kaide parçası. Basit halka kaide. Yukarı doğru genişleyen gövde profili. İç ve dış yüzeyde aşınmış koyu kahverengi akıtma astar.

Karşılaştırma: Bulut 2007: 82, no. 5, şek. 9 (Daskyleion).-Özdemir 2008: 144 No. 64 (Yukarı Ova-Ceyhan Ovası)

Tarih: MÖ 3.-2. yüzyıl.

Kat. SRGa-2

Kayıt No: MY11-C1-14

Seviye: -322/-344 cm

Ölçüler: Yük.: 1,2 cm, Çap: 4,3 cm

Katkı Maddesi: Orta miktarda kalker, kuvars ve mika.

Hamur Rengi: 2,5 YR, 5/4(reddish brown)-Gley1, 4/N (dark grey)

Yüzey Rengi: İY siyah astar, astar dışarı doğru akmış, 2.5 Y, 3/1 (very dark grey)
DY: 5YR, 6/6 (reddish yellow)

Tanım: Helenistik astarlı, kase/tabak, kaide. Akıtma astarlı. İç tondo kısmında parmak izi yer almakta. Alçak halka kaideli. İç ve dış yüzeyde akıtma kahverengi astar.

Karşılaştırma: Bulut 2007: 82, no. 5, şek. 9 (Daskyleion).-Özdemir 2008: 144 No. 64 (Yukarı Ova-Ceyhan Ovası)

Tarih: MÖ 3.-2. yüzyıl.

Kat. SRGa-3

Kayıt No: MY11-KAR-3-17
Seviye: -288/-448 cm
Ölçüler: Çap: 4 cm, Yük: 2,1 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker
Hamur Rengi: 2.5 YR, 6/8 (light red)
Yüzey Rengi: İY: 2.5 YR, 5/6 (red)
2.5 YR, 3/4 (dark reddish brown)
DY: 2.5 YR, 4/4 (reddish brown)
Tanım: Helenistik astarlı, kase/tabak, kaide. Basit, halka formlu kaide üzerinde bir sıra yatay çizgi. İçte kase ortasında açık kahverengi astar, ardından koyu kahverengi astar takip etmekte, dışta da kaideye kadar olan kısımlar koyu kahverengi, kaide ise kahverengi astarlı.
Karşılaştırma: Bulut 2007: 82, no. 5, şek. 9 (Daskyleion).-Özdemir 2008: 144 No. 64 (Yukarı Ova-Ceyhan Ovası)
Tarih: MÖ 3.-2. yüzyıl.

1.8.7. 10.1. 2. Form 2

Kat. SRGa-4

Kayıt No: MY11-C1-84
Seviye: -391/-455 cm
Ölçüler: Yük.: 2,1 cm, Çap: 6 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kalker.
Hamur Rengi: 5YR, 6/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY'de siyah astar akıntıları görülmekte. 5YR, 2,5/1(black), DY: 7,5 YR, 6/4 (light brown)
Tanım: Helenistik astarlı, tabak, kaide parçası. Geniş halka kaide. Yukarı doğru genişleyen gövde profili. İç ve dış yüzeyde siyah akıtma astar.
Karşılaştırma: Doksanaltı 2016: 1256 K22 (Knidos)
Tarih: MÖ 3. yüzyıl.

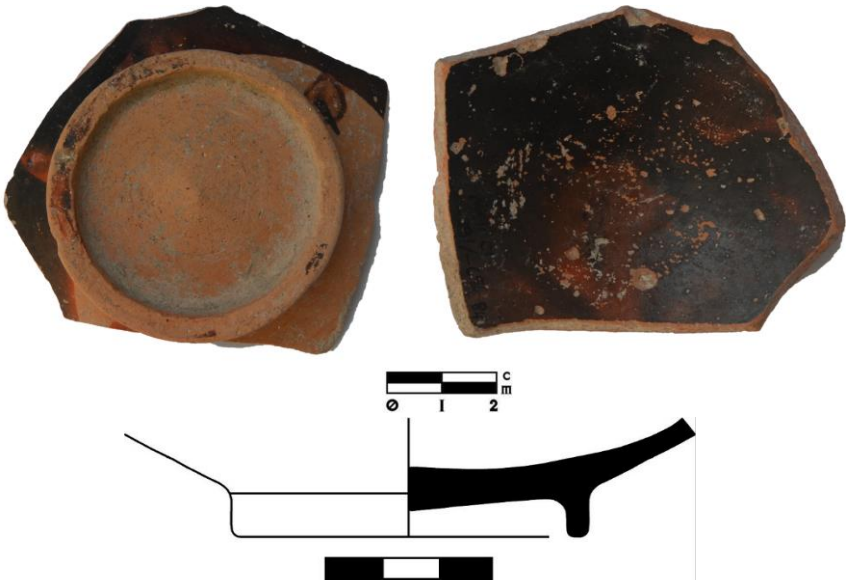

Kat. SRGa-5

Kayıt No: MY10-A4-M1-M2-D-3
Seviye: -463/-495 cm
Ölçüler: Çap: 5,6 cm, Yük: 2,7 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda ince mika
Hamur Rengi: 5 YR, 7/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY: 2.5 YR, 4/6 (red)
DY: 7.5 YR, 2.5/1 (black)
Tanım: Helenistik astarlı, tabak, kaide. Alçak halka kaideli. Kaideden gövdeye geçiş geniş. Dış yüzeyde siyah akıtma astarlı. İç yüzeyde koyu kahverengi astar.
Karşılaştırma: Doksanaltı 2006: 700 no: 961 (Knidos).
Tarih: MÖ 3. yüzyıl.

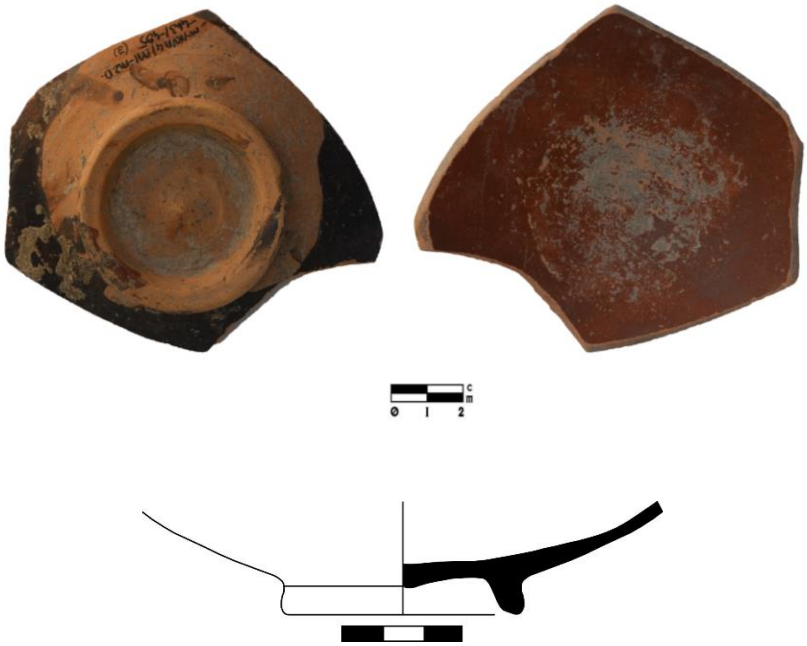

Kat. SRGa-6

Kayıt No: MY10-B1-GD-13
Seviye: -451 cm
Ölçüler: Çap: 5,6 cm, Yük: 2,2 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda kum, mika, kalker ve kuvarz

Hamur Rengi: 5 YR, 6/8 (reddish yellow)-5 YR, 6/1 (gray)

Yüzey Rengi: İY: 2.5 YR, 5/6 (red)

Tanım: Helenistik astarlı, tabak, kaide parçası. Basit, halka formlu kaide üzerinde bir sıra yatay çizgi. İçte kahverengi astar, dış yüzeyde ise akıtma açık kahverengi astar.

Karşılaştırma: Edwards 1975: 31, no 30, 32, levha 2 (Korinth).-Rotroff 1997: 163, no 1020- 21, figür 63 (Atina Agora).- Civelek 2006: 194 3j (Phokaia).-Doksanaltı 2006: 234 K20a(Knidos)

Tarih: MÖ 3.yüzyılın ortalarından MÖ 2.yüzyılın ortasına.

Kat. SRGa-7

Kayıt No: MY10-A4-GD-10

Seviye: -373/-434 cm

Ölçüler: Çap: 5,3 cm, Yük: 1,8 cm

Katkı Maddesi: Orta miktarda mika, kalker ve kuvarz

Hamur Rengi: 5 YR, 6/6 (reddish yellow)

Yüzey Rengi: İY-DY: 5 YR, 5/8 (yellowish red)

Tanım: Helenistik astarlı, tabak, ağız parçası. Geniş yüksek halka kaide. Yukarı doğru genişleyen gövde profili. Kaide altında yuvarlak yiv. İç ve dış yüzeyde yer yer aşınmış kahverengi astar.

Karşılaştırma: Edwards 1975: 31, no 30, 32, levha 2 (Korinth).-Rotroff 1997: 163, no 1020- 21, figür 63 (Atina Agora).- Civelek 2006: 194 3j (Phokaia).- Civelek 2006: 194 3j (Phokaia).- Doksanaltı 2006: 234 K20a(Knidos)

Tarih: MÖ 3.yüzyılın ortalarından MÖ 2.yüzyılın ortasına.

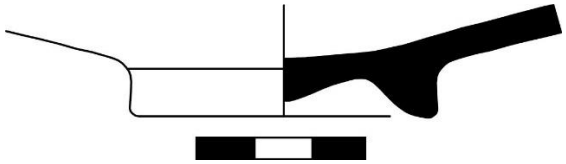

1.8.7. 10.1. 3. Form 3

Kat. SRGa-8

Kayıt No: MY12- D2-A-11
Seviye: -61/-76 cm
Ölçüler: Yük: 2,8 cm, Çap: 6,4 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kuvarz.
Hamur Rengi: 7,5 YR, 5/6 (strong brown)
Yüzey Rengi: İçte siyah astar 2,5 Y, 2,5 /1 (black)
Tanım: Helenistik astarlı, kase, kaide. Basit, halka formlu kaide üzerinde bir sıra yatay çizgi. İç yüzeyde siyah, dış yüzeyde ise akıtma siyah astar.
Tarih: Helenistik Dönem

Kat. SRGa-9

Kayıt No: MY10-B2-6
Ölçüler: Çap: 4,6 cm, Yük: 2,5 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika, kalker ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/6 (yellowish red)- 2.5 YR, 5/1 (gray)- (çift renkli pişirilmiş)
Yüzey Rengi: İY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Parçanın iç yüzeyi astarlı
Tanım: Helenistik astarlı, kase, kaide parçası. Geniş halka kaide, gövde kısmına doğru yükselmekte. İç yüzeyde koyu gri astar.
Tarih: Helenistik Dönem

Kat. SRGa-10

Kayıt No: MY10-A4-M11K-M1-M2-D-6a
Seviye: Kesit/-266 cm
Ölçüler: Çap: 5,9 cm, Yük: 2,7 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika
Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/8 (red)
Yüzey Rengi: İY: 7.5 YR, 3/1 (very dark gray)
Tanım: Helenistik astarlı, kase kaide. Basit, halka formlu kaide üzerinde bir sıra yatay çizgi. İç yüzeyde siyah astar. Dış yüzeyde kalker tabakası.
Karşılaştırma: Doksanaltı 2006: 700 no: 961 (Knidos).
Tarih: MÖ 3. yüzyıl.

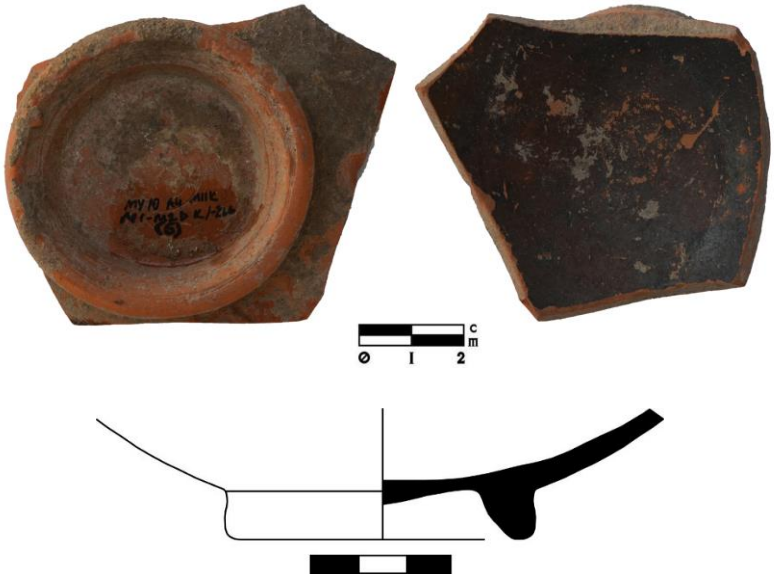

Kat. SRGa-11

Kayıt No: MY10-A3-KA-34
Seviye: -
Ölçüler: Çap: 5 cm, Yük: 2,7 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika, kalker ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/8 (red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR, 4/4 (reddish brown)

Tanım: Helenistik astarlı, kase, kaide parçası. Alçak halka tipli kaide parçası. Basit, halka formlu kaide üzerinde bir sıra yatay çizgi bezeme. Kabın iç yüzeyinde ve dış ağız kenarında koyu kahverengi astar (dış akıtma astarlı, aşınma var). Kabın yüzeyinde az miktarda kalker tabakası.

Karşılaştırma: Gürler 1994: 135 136 çiz. 5 no. 6 (Metropolis).-Rotroff 1997: Res. 63, 993-125 (Atina Agora).-Körsulu 2006: 31, 110, no. 51 (Nagidos).- Durukan – Körsulu 2007: 164, 197, no. 51(Nagidos).-Özdemir 2008: 147 No. 67 (Yukarı Ova-Ceyhan Ovası)

Tarih: MÖ 3.-2. yüzyıl.

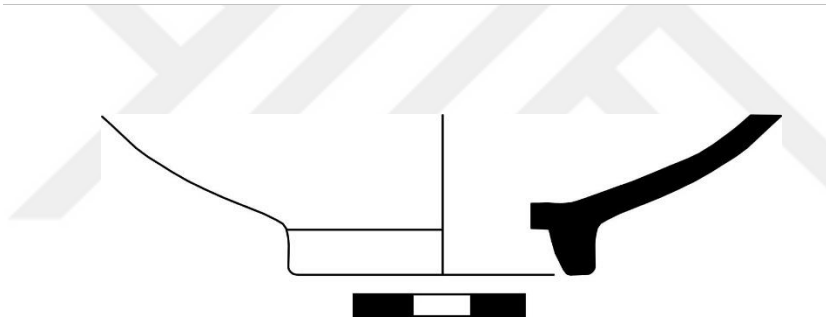

1.8.7. 10.1. 4. Form 4

1.8.7. 10.1. 4. 1. Baskı Bezmeli Tabak Kaideleri

Kat. SRGa-12

Kayıt No: MY10-B2-47

Seviye: -71/-90 cm

Ölçüler: Çap: 4,4 cm, Yük: 1,4 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvarz

Hamur Rengi: 2.5 YR, 6/6 (light red)

Yüzey Rengi: İY-DY: 5 YR, 4/4 (reddish brown)

Tanım: Helenistik astarlı, tabak, kaide parçası. Geniş halka kaide, gövde kısmına doğru yükselmekte. Tondo üzerinde bir adet çizgi yiv. İç ve dış yüzeyde koyu kahverengi astar. Yer yer aşınmış.

Karşılaştırma: Ersoy 2020: 45 Lev. 12. 59 (Smyrna)

Tarih: MÖ 3. yüzyıl.

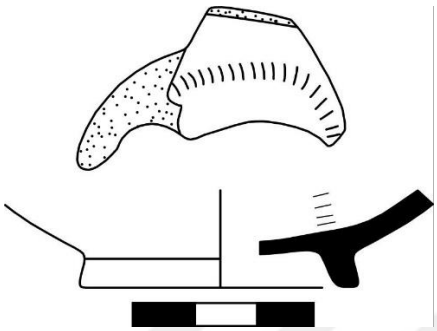

Kat. SRGa-13

Kayıt No: MY12-E4-5

Seviye: -78/-94 cm

Ölçüler: Yük: 1,4 cm, Çap: 6,6 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda mika.

Hamur Rengi: 7,5 YR, 7/6 (reddish yellow)

Yüzey Rengi: 5 YR, 3/2(dark reddish brown)

Tanım: Helenistik astarlı, tabak, kaide parçası. Basit, halka formlu kaidenin tondo kısmında palmet deseni. İç yüzeyde kahverengi astar. Aşınmış.

Karşılaştırma: Mitsopoulos – Leon 1991a: Taf. 13, A65 (Prytaneion).-Alanyalı 2013: Çiz. 4, Sd. TT.12 K48/12/18 (Side)

Tarih: MÖ 3. yüzyıl.

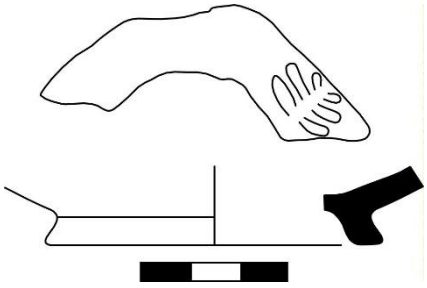

Kat. SRGa-14

Kayıt No: MY12-F5-5
Seviye: 0/-51 cm
Ölçüler: Yük: 2,3 cm, Çap: 9,6 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 5/6 (red)
Yüzey Rengi: İY kahverengi astar. 2,5 YR, 3/3 (reddish brown)
2,5 YR, 2,5/1(reddish black)
Tanım: Helenistik astarlı, tabak, kaide parçası. Geniş halka kaide, gövde kısmına doğru yükselmekte. Tondo kısmında palmet motifii(?), koyu kahverengi ve siyah astar. Dış yüzeyde ise koyu kahverengi akıtma astar izleri.
Karşılaştırma: Mitsopoulos – Leon 1991a: Taf. 13, A65 (Prytaneion).-Alanyalı 2013: Çiz. 4, Sd. TT.12 K48/12/18 (Side)
Tarih: MÖ 3. yüzyıl.

Kat. SRGa-15

Kayıt No: MY10-A4-M1-M2-D-1
Seviye: -463/-495 cm
Ölçüler: Çap: 10, 6 cm, Yük: 1,7 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda ince kalker ve mika
Hamur Rengi: 10 YR, 5/2 (grayish brown)
Yüzey Rengi: İY-DY: 5 YR, 4/3 (reddish brown) – 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Helenistik astarlı, tabak, kaide parçası. Geniş düz kaide. Kaideden gövdeye geçiş tabak olmasından dolayı düz bir profil göstermekte. Tondo kısmında aralıklar halinde rulet bezeme. İç ve dış yüzeyde yer yer siyah ve kahverengi astar.
Karşılaştırma: Fırat 2018: 214 Kat. No. 278 (Parion).
Tarih: MÖ 3. yüzyıl 3. çeyreği

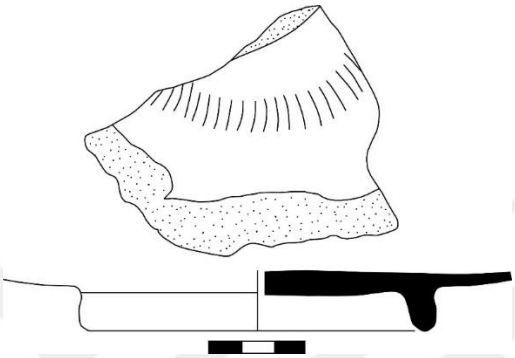

Kat. SRGa-16

Kayıt No: MY11-D1A-11
Seviye: -579/-639 cm
Ölçüler: Çap: 16 cm, Yük: 1,6 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve orta miktarda kalker
Hamur Rengi: 7.5 YR, 7/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY-DY: 7.5 YR, 5/6 (strong brown)
Tanım: Helenistik astarlı, tabak, kaide parçası. Geniş düz kaide. Tondo kısmında aralıklar halinde çizgi bezeme. İçte ve dışta kahverengi astar.
Tarih: Helenistik.

1.8.7. 10.1.5. Form 5

Kat. SRGa-17

Kayıt No: MY10-B2-21
Seviye: -135/-140 cm
Ölçüler: Çap: 6,4 cm, Yük: 3,5 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika, kalker ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/6 (red)
Yüzey Rengi: 2,5 y, ,5/1(black)- 2,5 YR 2,5/2 (very dusky red)
Tanım: Helenistik astarlı, tabak, kaide parçası. Geniş halka kaide, gövde kısmına doğru yükselmekte. Tondo üzerinde bir adet çizgi yiv. İç ve dış yüzeyde siyah astar. Yer yer aşınmış.
Karşılaştırma: Benzerleri için bk. Mert 2016: 412 Fig. 20 No. PR14 K015 (Priene)
Tarih: MÖ 2.yüzyıl.

Kat. SRGa-18

Kayıt No: MY10-C1-44
Seviye: -574/-587 cm
Ölçüler: Çap: 6,4 cm, Yük: 2,8 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/6 (red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Helenistik akıtma astarlı, tabak, kaide parçası. Basit halka kaide ve yukarı doğru genişleyen gövde profili. Tondo kısmında bir adet çizgi bezeme. İç yüzeyde siyah astar, dış yüzeyde akıtma astar.
Karşılaştırma: Benzerleri için bk. Mert 2016: 412 Fig. 20 No. PR14 K015 (Priene)
Tarih: MÖ 2.yüzyıl.

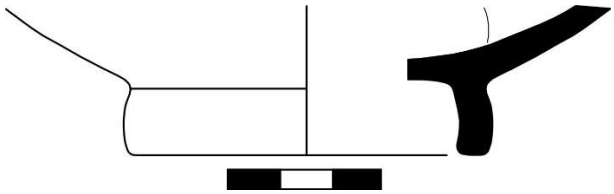

1.8.7. 10.1.6. Form 6

Kat. SRGa-19

Kayıt No: MY10-C1-58
Seviye: -631/-672 cm
Ölçüler: Çap: 7,2 cm, Yük: 1,2 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 5 YR, 6/8 (reddih yellow)
Yüzey Rengi: İY: 5 YR, 3/2 (dark reddish brown)
Tanım: Helenistik Astarlı, tabak, kaide parçası. Basit halka kaide ve yukarı doğru genişleyen gövde profili. İç ve dış yüzeyde açık kahverengi ve siyah akıtma astar.
Karşılaştırma: Fırat 2018: 209 Kat. No: 267 (Parion).
Tarih: MÖ 3. yüzyıl ilk çeyreği

Kat. SRGa-20

Kayıt No: MY10-C1-55
Seviye: -631/-672 cm
Ölçüler: Çap: 6 cm, Yük: 1,8 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda taşçık ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 Y, 5/1 (gray)
Yüzey Rengi: İY: 2.5 Y, 4/1 (dark gray)
Tanım: Helenistik astarlı, tabak, kaide parçası. Basit halka kaide ve yukarı doğru genişleyen gövde profili. Gövdeye geçişte iki sıra girinti. İç yüzeyde koyu gri astar. Dış yüzeyde yoğun kalker tabakası.
Karşılaştırma: Benzerleri için bk. Mert 2016: 412 Fig. 20 No. PR14 K014 (Priene).- Mitsopoulos-Leon, V. 1991: 26-27, no. A22, A27, lev. 6 (Ephesos).- Özdemir 2008: 146 No. 66 (Yukarı Ova-Ceyhan Ovası)
Tarih: MÖ 2.yüzyıl.

Kat. SRGa-21

Kayıt No: MY10-C1-97
Seviye: -536/-546 cm
Ölçüler: Çap: 5,1 cm, Yük: 1,5 cm
Katkı Maddesi: İnce ve az miktarda mika ve kalker
Hamur Rengi: 7.5 YR, 5/1 (gray)
Yüzey Rengi: İY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Helenistik astarlı, tabak, kaide parçası. Basit halka kaide ve yukarı doğru genişleyen gövde profili. İç yüzeyde siyah astar.
Karşılaştırma: Fırat 2018: 210 Kat. No. 269 (Parion).
Tarih: MÖ 2. yüzyıl 2. çeyreği.

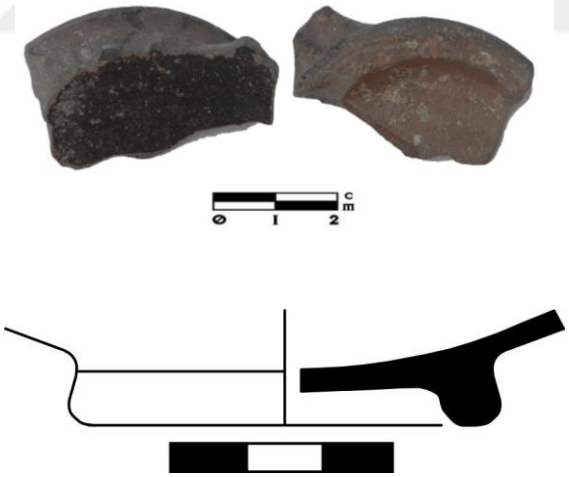

Kat. SRGa-22

Kayıt No: MY10-C1-101
Seviye: -536/-546 cm
Ölçüler: Çap: 6 cm, Yük: 1,3 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda ince mika
Hamur Rengi: 2.5 YR 6/6 (light red)
Yüzey Rengi: İY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Helenistik astarlı, tabak, kaide parçası. Basit halka kaide ve yukarı doğru genişleyen gövde profili. İç yüzeyde koyu gri astar.
Karşılaştırma: Doksanaltı 2006: 341 K 92 (Knidos).- Güneş 2008: 89 Kat. No. 24 (Kyzikos).- Fırat 2018: 210 Kat. No. 269 (Parion).

Tarih: MÖ 2. yüzyıl sonları MÖ 1.yüzyıl başları

1.8.7. 10.1.7. Form 7

Kat. SRGa-23
Kayıt No: MY10-C1-72
Seviye: -424/-474 cm
Ölçüler: Çap: 6,8 cm, Yük: 1,9 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve yoğun miktarda kalker
Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/6 (red)
Yüzey Rengi: İY: 2.5 YR, 4/4 (reddish brown)
Tanım: Helenistik astarlı, tabak, kaide parçası. Basit halka kaide ve yukarı doğru genişleyen gövde profili. İç yüzeyde açık kahverengi, dış yüzde ise akıtma astar.
Karşılaştırma: Doksanaltı 2006: 1197 K73a (Knidos)
Tarih: MÖ 3.-2. yüzyıl.

1.8.7. 10.1.8. Form 8

Kat. SRGa-24
Kayıt No: MY11-C1-41
Seviye: -359/-369 cm

Ölçüler: Yük.: 1,7 cm, Çap: 13,2 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 5/4 (reddish brown)
Yüzey Rengi: İY-DY kırmızı astarlı 2,5 YR, 4/4 (reddish brown)
Tanım: Tabak, kaide parçası. Halka kaideli ve düz dipli. Gövdeye doğru genişleyen form. İç ve dış yüzeyde açık kahverengi.
Tarih: Helenistik Dönem

1.8.7. 10.1.9. Form 9

Kat. SRGa-25
Kayıt No: MY10-C1-94
Seviye: -434/-477 cm
Ölçüler: Çap: 7,2 cm, Yük: 2 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda kuvarz, yoğun miktarda mika
Hamur Rengi: 5 YR, 5/6 (yellowish red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR, 5/6 (red)
Tanım: Helenistik astarlı, kase/tabak, kaide parçası. Basit halka kaide ve yukarı doğru genişleyen gövde profili. Kaide kısmında iki sıra sınırlandıran yiv. İç ve dış yüzeyde açık kahverengi astar.
Karşılaştırma: Fenn 2016: 329 Taf. 40.264 (Priene)
Tarih: MÖ 1. yüzyıl.

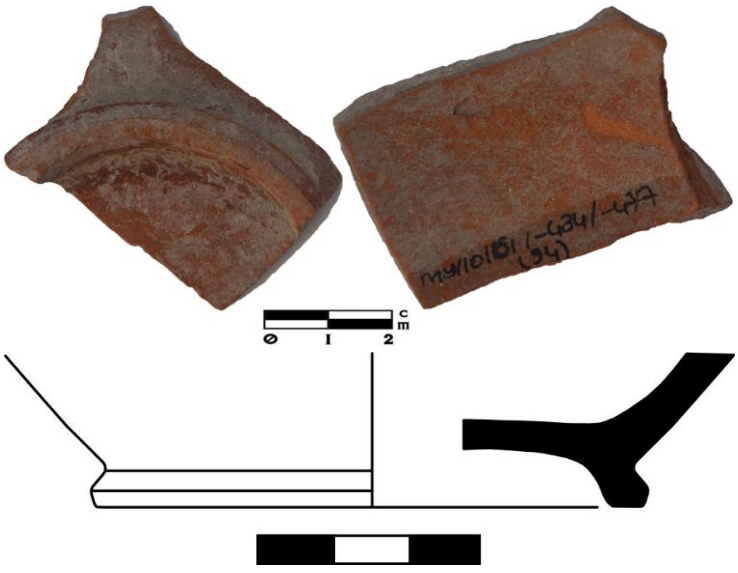

1.8.7. 10.1.10. Form 10

Kat. SRGa-26

Kayıt No: MY10-C1-46
Seviye: -587/-604 cm
Ölçüler: Çap: 4,2 cm, Yük: 2 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda kuvarz ve taşçık
Hamur Rengi: 2.5 Y, 3/1 (very dark gray)
Yüzey Rengi: İY: 7.5 YR, 3/2 (dark brown)
Tanım: Helenistik astarlı, kase/tabak, kaide parçası. Basit halka kademeli kaide ve yukarı doğru genişleyen gövde profili. İç yüzeyde açık kahverengi astar.
Karşılaştırma: Mert 2016: 413 34 PR 99 K 360 (Priene)
Tarih: MÖ 150-130.

1.8.7. 10.1.11. Form 11

Kat. SRGa-27

Kayıt No: MY10-A3-KA-9
Ölçüler: Yük: 2,5 cm, Çap: 8,2 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda kalker ve kuvarz, orta miktarda mika
Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/6 (red)- 2.5 YR, 4/1 (dark reddish gray)
Yüzey Rengi: İY: 5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Helenistik astarlı, kase/tabak kaide parçası. Basit, halka formlu sivri kaide üzerinde bir sıra yatay çizgi. Parçanın yüzeyinde yer yer kalker tabakası. İç yüzeyde çizgi yiv.
İçte mat siyah, ortada daha açık bir daire etrafında daha koyu siyah, dış yüzey astarsız, kalkerden kaynaklı kaide kısmı aşınmış.
Karşılaştırma: Fenn 2016: 335 Taf. 43. A301 (Priene)
Tarih: MÖ 1. yüzyıl.

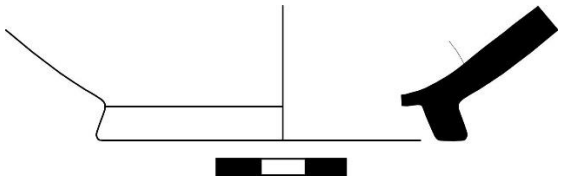

1.8.7. 10.1.12. Form 12

Kat. SRGa-28

Kayıt No: MY12-E4-30
Seviye: -119/-130 cm
Ölçüler: Yük: 1,8 cm, Çap: 4,5 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika, orta miktarda kuvarz ve kalker.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 5/8 (red)
Yüzey Rengi: İY'de kahverengi ve siyah astar. 2,5 YR, 3/3 (dark reddish black)
2,5 YR, 2,5/1 (reddish black)
DY'de astar yok.
Tanım: Helenistik astarlı, kase, kaide parçası. Geniş yüksek halka kaide. Yukarı doğru genişleyen gövde profili. Tondo kısmında koyu kahverengi ve siyah astar.
Karşılaştırma: Doksanaltı 2006: 1256 K20b (Knidos)
Tarih: MÖ 2. yüzyıl - MÖ 1.yüzyıl sonu.

1.8.7. 10.1.13. Form 13

Kat. SRGa-29

Kayıt No: MY10-A3-KA-27
Ölçüler: Yük: 1,7 cm, Çap: 6,4 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika, kalker ve kuvarz
Hamur Rengi: 7.5 YR, 5/4 (brown)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)

Tanım: Helenistik astarlı, kase/tabak kaide parçası. Basit, halka formlu sivri kaide üzerinde bir sıra yatay çizgi. Parçanın yüzeyinde yer yer kalker tabakası. İç yüzeyde siyah astar. Dış yüzeyde siyah akıtma astar. İç yüzeyde siyah, dış yüzeyde ise akıtma siyah astar.

Karşılaştırma: MÖ 3.-2. yüzyıl

Tarih: Benzer örnekler için bk. Civelek 2006: 189 Fig. 4 (Phokaia).

Kat. SRGa-30

Kayıt No: MY10-A4-M1-M2-D-5

Seviye: -463/-495 cm

Ölçüler: Çap: 8,3 cm, Yük: 2,7 cm

Katkı Maddesi: Orta miktarda ince mika ve kalker

Hamur Rengi: 2.5 YR, 7/4 (light reddish brown)

Yüzey Rengi: İY: 7.5 YR, 2.5/1 (black)
DY: 5 YR, 6/4 (light reddish brown)

Tanım: Helenistik astarlı, kase kaide parçası. Geniş yüksek halka kaide. Yukarı doğru genişleyen gövde profili. Tondo kısmında küçük delik. İç yüzeyde siyah astar.

Karşılaştırma: Gürler 1994: 135 136 çiz. 5 no. 6 (Metropolis).-Rotroff 1997: Res. 63, 993-125 (Atina Agora).-Körsulu 2006: 31, 110, no. 51 (Nagidos).-Durukan – Körsulu 2007: 164, 197 no. 51(Nagidos).-Özdemir 2008: 147 No. 67 (Yukarı Ova-Ceyhan Ovası)

Tarih: MÖ 3.-2. yüzyıl.

Kat. SRGa-31

Kayıt No: MY10-A4-M11-K-M1-M2-D-36
Seviye: -492/-495 cm
Ölçüler: Çap: 6,2 cm, Yük: 2,9 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve taşçık
Hamur Rengi: 5 YR, 6/4 (light reddish brown)
Yüzey Rengi: İY-DY: 10 YR, 2/1 (black)
Tanım: Helenistik astarlı, kase/tabak, kaide parçası. Basit, halka formlu kaide üzerinde bir sıra yatay çizgi. İç ve dış yüzeyde akıtma astar.
Tarih: Helenistik

1.8.7. 10.1.14. Form 14

Kat. SRGa-32

Kayıt No: MY10-B1-15
Seviye: -
Ölçüler: Çap: 4 cm, Yük: 1,8 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda kalker, orta miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 YR, 4/6 (red)
Yüzey Rengi: İY: 2.5 YR, 3/4 (dark reddish brown)
Tanım: Helenistik astarlı, kase/tabak, kaide parçası. Geniş halka kaide, gövde kısmına doğru yükselmekte. İç yüzeyde koyu kahverengi astar. Dış yüzeyde astar aşınmış.
Tarih: Helenistik Dönem.

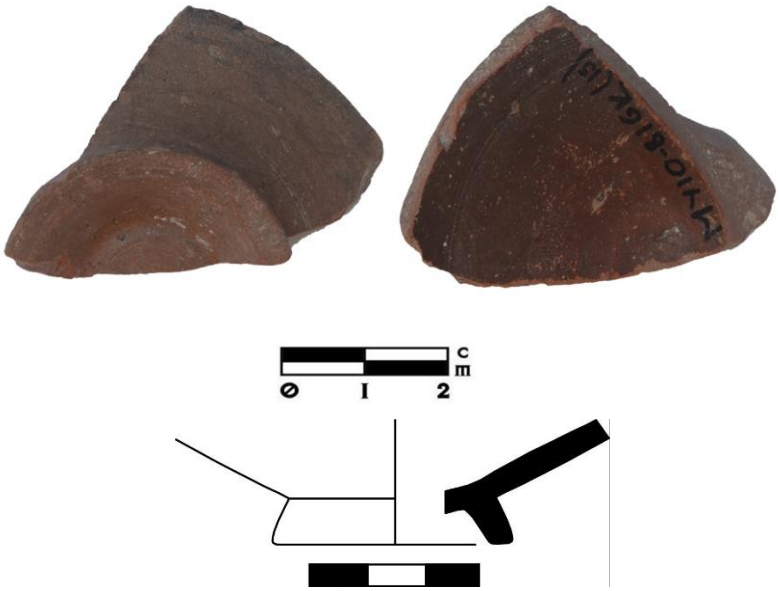

Kat. SRGa-33

Kayıt No: MY10-B1-DK-2
Seviye: -314/-361 cm
Ölçüler: Çap: 4 cm, Yük: 1,4 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda kalker, orta miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/6 (red)
Yüzey Rengi: İY: 2.5 YR, 2.5/1 (reddish black)
Parçanın içi astarlı, dışında astar akıntısı izi var
Tanım: Helenistik astarlı, tabak/kase, kaide parçası
Tarih: Helenistik Dönem

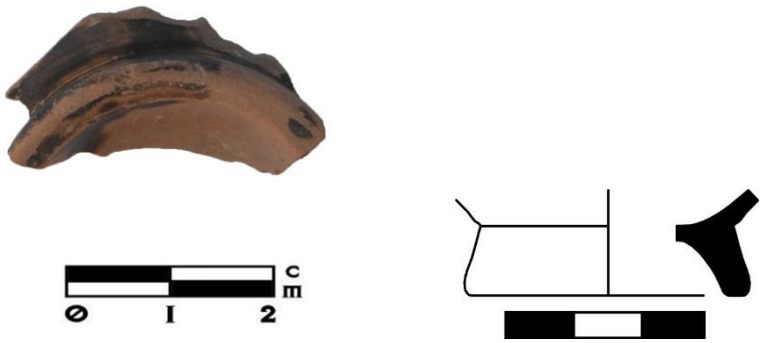

1.8.7. 10.2. Yüksek Kaideli Kâseler

Kat. SRGa-34

Kayıt No: MY11-C1-82
Seviye: -391/-455 cm
Ölçüler: Yük.: 3 cm, Çap: 6,2 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 5/3 (reddish brown)
Yüzey Rengi: İY'de siyah astar, dışta dışta siyah astar akıntıları görülmekte. 2,5 YR, 5/4 (reddish brown), 2.5 Y, 2,5/1 (black) akıtma astarlı.
Tanım: Helenistik astarlı, tabak/kase kaide parçası. Geniş yüksek halka kaide. Yukarı doğru genişleyen gövde profili. İç ve dış yüzeyde siyah akıtma astar.

Tarih: Helenistik Dönem

Kat. SRGa-35

Kayıt No: MY10-B2-20

Seviye: -135/-140 cm

Ölçüler: Çap: 5,4 cm, Yük: 2,6 cm

Katkı Maddesi: Orta miktarda mika, kalker ve kuvarz

Hamur Rengi: 2.5 YR, 6/8 (light red)

Yüzey Rengi: İY: 2.5 YR, 5/6 (red)

Tanım: Helenistik astarlı, kase/tabak, kaide parçası. Yüksek halk halka tipli kaide parçası. Geniş halka kaide, gövde kısmına doğru yükselmekte. İç yüzeyde açık kahverengi astar. Daldırma firnis tekniğinde firnislenmiş. Kaidenin dış yüzeyinde akıtma kahverengi astar kalıntıları yer almakta.

Karşılaştırma: Bulut 2007: 82, no. 5, şek. 9 (Daskyleion).-Özdemir 2008: 144 No. 64 (Yukarı Ova-Ceyhan Ovası)

Tarih: MÖ 3.-2. yüzyıl.

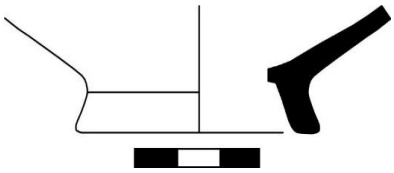

Kat. SRGa-36

Kayıt No: MY10-A3-KA-2
Seviye: -
Ölçüler: Yük: 1,8 c, Çap: 5,4 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kuvarz, az miktarda kalker
Hamur Rengi: 5 YR, 5/4 (reddish brown)
Yüzey Rengi: İY: 2.5 Y, 2.5/1 (black) DY: Aşınmış, siyah kalıntı var
Tanım: Helenistik astarlı, kase/tabak kaide parçası. Basit, halka formlu sivri kaide üzerinde bir sıra yatay çizgi. Parçanın yüzeyinde yer yer kalker tabakası. Parçanın içi astarlı, dış yüzeyde siyah astar.
Karşılaştırma: Rotroff 1997: 16 Fig. 1,1 (Atina Agora).-Güneş 2008: 87 Kat. No. 20 (Kyzikos).- Fırat 2018: 208 Kat. No: 266 (Parion).
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

1.8.7. 10.3. Gri Hamurlu, Kase/Tabak

Kat. SRGa-37

Kayıt No: MY10-C1-51
Seviye: -587/-604 cm
Ölçüler: Çap: 6,4 cm, Yük: 2,2 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 Y, 5/1 (gray)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 4/1 (dark gray)
Tanım: Gri hamurlu, Helenistik astarlı, kase/tabak, kaide parçası. Basit halka kaide ve yukarı doğru genişleyen gövde profili. Gövdeye geçişte iki sıra girinti. İç yüzeyde koyu gri astar.
Tarih: Helenistik Dönem.

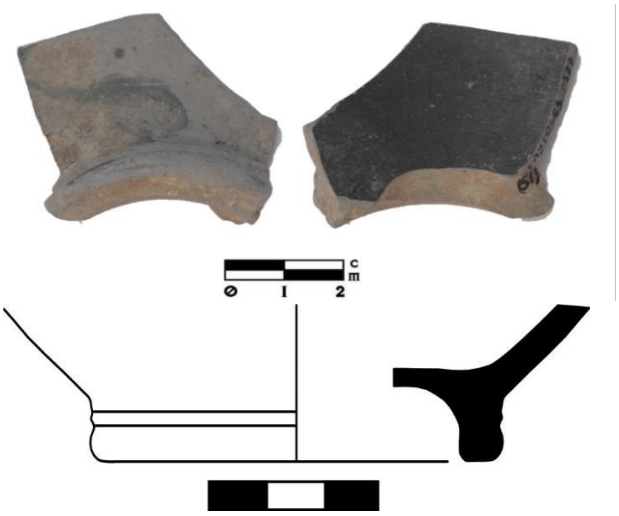

Kat. SRGa-38

Kayıt No: MY10-A3-KA-33
Seviye: -
Ölçüler: Çap: 7 cm, Yük: 2 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 10 YR, 4/1 (dark gray)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 3/1 (black)
Tanım: Helenistik astarlı, kase/tabak, kaide parçası. Basit, halka formlu kaide üzerinde bir sıra yatay çizgi. İç yüzeyde koyu gri astar. Kabın dış yüzeyinde astar neredeyse tamamen aşınmış. Kabın yüzeyinde kalker tabakası.
Tarih: Helenistik Dönem.

Kat. SRGa-39

Kayıt No: MY11-C2-12
Seviye: -112/-135 cm
Ölçüler: Yük.: 3,5 cm, Çap: 6,4 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika.
Hamur Rengi: Gley 1, 4/N (dark gray)
Yüzey Rengi: Gley 1, 5/10Y (greenish gray)
Tanım: Gri hamurlu, Helenistik astarlı, kase, kaide parçası. Basit halka kaide ve yukarı doğru genişleyen gövde profili.

Tarih: Helenistik Dönem.

Kat. SRGa-40

Kayıt No: MY11-KAR-5-21

Seviye: -576/-592 cm

Ölçüler: Çap: 4,8 cm, Yük: 3,3 cm

Katkı Maddesi: Yoğun miktarda ince mika ve orta miktarda ince kalker

Hamur Rengi: GLEY 1, 4/N (dark gray)

Yüzey Rengi: İY: 2.5 Y, 6/1 (gray)

DY: 5 YR, 6/3 (light reddish brown)

Tanım: Gri hamurlu, kase/tabak, kaide parçası. Halka dışa girinti yapan üç sıra yivli kaide yapısı yukarıya doğru genişlemekte. Tondo kısmında yaprak ve çevresinde çizgi bezeme. Dışta kaideden bir bölüme kadar kırmızı astar, devamında siyah astar, kırmızı astarın üzerine siyah astar akmış, içte hamur rengi korunmakta.

Tarih: Helenistik Dönem.

1.8.7. 11. Süzgeçli Sürahi

Kat. SRH-1

Kayıt No: MY10-A3-KA-24
Seviye: -
Ölçüler: Çap: 6,7 cm**,** Yük: 3,4 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika, kalker ve kuvarz
Hamur Rengi: 5 YR, 5/6 (yellowish red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR, 4/6 (red)
Tanım: Helenistik astarlı, süzgeçli ağız parçası. Sivri dudak kenarı "S" profili çizerek, gövdeye doğru daralmakta. Kaide kısmında ise bir adet süzgeç deliği mevcut. Parçanın içi ve dışı koyu kırmızı astarlı. İç ve dış yüzeyde kalker tabakası.
Karşılaştırma: Rotroff 1997: Fig. 73.1186 (Atina Agora)
Tarih: MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısı.

Kat. SRH-2

Kayıt No: MY10-A4-GD-9
Ölçüler: Yük: 2,4 cm, Çap: 4,3 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika, kalker ve kuvarz
Hamur Rengi: 10 YR, 5/1 (gray)
Yüzey Rengi: İY-DY: 10YR, 3/1 (very dark gray)
Tanım: Gri hamurlu, Helenistik astarlı, süzgeç, ağız parçası. Süzgeç üzerinde beş adet delik mevcut. İç ve dış yüzeyde aşınmış koyu gri astar.
Karşılaştırma: Rotroff 1997: Fig. 73.1192 (Atina Agora).- Kögler 2010: Taf. 35 G.129 (Knidos)
Tarih: MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısı.

1.8.7.12. Kavanoz

Kat. SRI-1

Kayıt No: MY12- D2-A-56

Seviye: Sarnıç içi kesit

Ölçüler: Yük: 5,3 cm, Çap: 11 cm

Katkı Maddesi: Yoğun miktarda mika, kuvarz ve taşçık.

Hamur Rengi: 5 YR, 6/6 (reddish yellow)

Yüzey Rengi: DY-İY kenarı kısmında kahverengi astar 5YR, 4/4 (reddish brown)

Tanım: Helenistik astarlı, kavanoz, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kenarlı. Dudak altında kavis yaparak daralan gövde profili. Gövde üzerinde üç sıra halinde yatay çizgi bezeme. İç ve dış yüzeyde koyu kahverengi yer yer akıtma astar izleri.

Karşılaştırma: Benzer örnekler için bk. Anderson-Stojanoviç 1992 Plt.21,165 (Stobi).-Civelek 2001: 166 (Tralleis).- Doksanaltı 2006: 450 K156 Çiz. 427 (Knidos).- Güneş 2008: 167 Kat. No. 139 (Kyzikos)

Tarih: MÖ 1. yüzyıl.

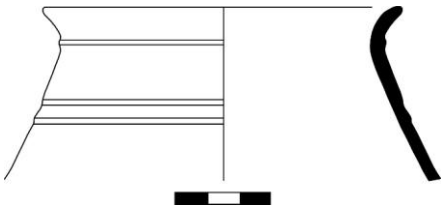

Kat. SRI-2

Kayıt No: MY10-A4-M11-K-M1-M2-D-31

Seviye: -399/-463 cm

Ölçüler: Çap: 4,4 cm, Yük: 3,3 cm

Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kuvarz

Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/8 (red)

Yüzey Rengi: DY: 2.5 YR, 6/6 (light red)

Tanım: Helenistik astarlı, kavanoz, kaide parçası. Halka formlu kaide parçası, gövdeye doğru genişlemekte. İç ve dış yüzeyde açık kahverengi astar.

Karşılaştırma: Hayes 1985: 398 Tav. CXXXIV, 1.-Güneş 2008: 165 Kat. No. 137 (Kyzikos)

Tarih: MÖ 1.yüzyıl

Kat. SRI-3

Kayıt No: MY10-A4-M11-K-M1-M2-D-37
Seviye: -492/-495 cm
Ölçüler: Çap:4,4 cm, Yük: 3,4 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika
Hamur Rengi: 5 YR, 5/8 (yellowish red)
Yüzey Rengi: DY: 5YR, 4/2 (dark yellowish gray)
Tanım: Helenistik astarlı, kavanoz, kaide parçası. Halka formlu kaide parçası, gövdeye doğru genişlemekte. Dışta kahverengi astar (aşınmış), içte astar yok.
Karşılaştırma: Hayes 1985: 398 Tav. CXXXIV, 1.-Güneş 2006: 165 Kat. No. 137 (Kyzikos)
Tarih: MÖ 1.yüzyıl

Kat. SRI-4

Kayıt No: MY12- D2-A-51
Seviye: Kesit
Ölçüler: Yük: 2,1 cm, Çap: 5,2 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 5/8 (red)
Yüzey Rengi: İçte siyah astar 2,5 YR, 2,5/1 (reddish black), Dış yüzey aşınmış.
Tanım: Helenistik astarlı, kavanoz, kaide parçası. Gövdeden kaideye geçiş dik açılı. Düz geniş halka formlu kaide üzerinde bir sıra yatay çizgi. İç yüzeyde siyah astar, dış yüzeyde olasılıkla aşınmış.
Karşılaştırma: Hayes 1985: 398 Tav. CXXXIV, 1.-Güneş 2008: 165 Kat. No. 137 (Kyzikos)
Tarih: MÖ 1. yüzyıl

1.8.7.13. Bikonik Gövdeli Geniş Boyunlu Sürahi

Kat. SRK-1

Kayıt No: MY10-B2-65
Seviye: -
Ölçüler: Çap: 16,2 cm, Yük: 5,3 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika, kalker ve kuvarz
Hamur Rengi: 7.5 YR, 6/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY-DY: 10 YR, 7/4 (very pale brown)
DY Bezeme: 5 YR, 5/8 (yellowish red)
Tanım: Bikonik Gövdeli Geniş Boyunlu Sürahi, kaide parçası. Literatürde bu şekilde isimlendirilmekte. Geniş kaideli, basık gövde kısmında dirsek yapan gövde formlu. İç yüzeyde yivli içe doğru girintiler. Dış yüzeyde ise koyu kahverengi şerit bezemeler.
Karşılaştırma: Kögler 2010: Nr. D.100, Abb. 14 (Knidos)
Tarih: MÖ 2. yüzyıl ortası.

1.8.7.14. Testi

Kat. SRL-1

Kayıt No: MY10-A4-M11-K-M1-M2-D-38
Seviye: -492/-495 cm
Ölçüler: Çap: 4,6 cm Yük: 3,4 cm
Katkı Maddesi: Orta mikrarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 5 YR, 5/8 (yellowish red)
Yüzey Rengi: DY: 2.5 YR, 3/2 (dusky red) ve 2.5 YR, 3/6 (dark red)

Tanım: Testi form, ağız parçası. Dik ağız, düz bitimli dışa taşkın dudak ve dik boynu bulunur. Tek kulplu olup, kulp kısmı kırıktır. Yuvarlatılmış dışa çekik ağız profili, silindirik boyun. İç yüzeyin bir kısmında ve iç yüzeyde koyu kahverengi siyah astar.

Karşılaştırma: Johansen 1971:180-188 Res. 70, 25-26.30a (Hama).- Uygun 2011: Kat. No. 312 (Patara-Tepecik).- Testi Form 2-Hayes Form 104 A,: Özdilek 2012: 390 Kat. No: T. 99, Fig. 8 (Andriake Sinagogu)

Tarih: MÖ 1. yüzyılın birinci yarısı

1.8.8. Terra Sigilata

Kat. SRM-1

Kayıt No: MY11-C2-35
Seviye: -112/-135 cm
Ölçüler: Yük: 2,9 cm, Gen: 3,2 cm, Kal: 0,3 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 YR, 6/8 (light red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR, 4/8 (red)
İçte ve dışta parlak kırmızı astar

Tanım: Terra Sigilatta, gövde parçası. Gövde kısmında "Y" formlu boncuk bezeme. İç ve dış yüzeyde açık kahverengi astar.

Tarih: Roma Dönemi

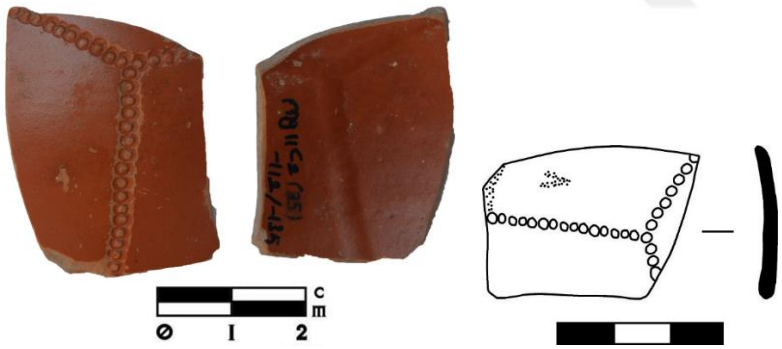

Kat. SRM-2

Kayıt No: MY11-C2-132
Seviye: -135/-143 cm
Ölçüler: Yük: 4,8 cm, Gen: 4,5 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda ince mika
Hamur Rengi: 5 YR, 5/6 (yellowish red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR, 5/8 (red)

Tanım: Terra Sigilatta, gövde parçası. Gövde kısmında "Y" formlu boncuk bezeme. İçte ve dışta açık kahverengi astar.

Tarih: Roma Dönemi

1.8.8. 1. Doğu Sigillata A (DSA)

Kat. SRM-3

Kayıt No: MY10-C1-75
Seviye: -424/-474 cm
Ölçüler: Çap: 8,4 cm, Yük: 2,3 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda kuvarz
Hamur Rengi: 5 YR, 7/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR, 5/8 (red)
Tanım: Kırmızı astarlı, kase/tabak, kaide parçası. Geniş, kalın kademeli kaide formu, gövdeye doğru genişlemekte. İçte ve dışta kırmızı astar.
Karşılaştırma: Kenyon 1957: Fig.73-10 (Samaria).-Robinson 1959: Plt.60-F3.A-T1. A-T1(Atina Agorası).-Meyer-Schlichtmann 1988: Taf.33-267.T4 (Pergamon).- Uslu 1994: Kat.No.24 Çiz.6 (Phokaia).- Tekkök Biçken 1996: 82 Fig.38 B23 (Troya).- Yıldız 2006: 93 Lev.14, 95 (Tarsus).-Güneş 2008: 142 Katalog No. 102 (Knidos).-Erol 2011: 316 Kat. No. 4 (Smyrna).-Fenn 2016: Taf. 74. B103 (Priene).-Körsulu 2019: 20 Kat. No. 7 (Sinabiç-Dalisandos(?)
Tarih: MÖ 1. yüzyıl sonları-MS 1. yüzyıl başları.

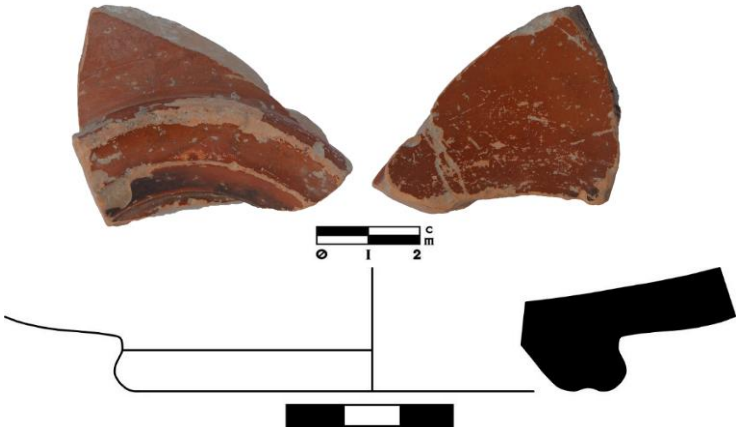

1.8.8. 2. DSA-Hayes Form 20

Kat. SRM-4

Kayıt No: MY10-A3-KA-16
Ölçüler: Çap: 23,6 cm, Yük: 3,6 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda kalker ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 YR, 6/8 (light red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR, 4/8 (red)

Tanım: Kırmızı astarlı tabak, ağız parçası. Atlante Hayes Form 20. Yuvarlatılmış dudak kısmı gövdeye doğru dirsek yaparak daralmakta. Dış yüzeyde iki adet girinti ve iç yüzeyde ise bir adet girinti yiv. İç ve dış yüzeyde koyu kahverengi astar.

Karşılaştırma: Kılıç 2019: 102 Kat. No. 78 (Tarsus-Keşbükü)

Tarih: MÖ 2. yüzyıl – MÖ 1. yüzyıl

1.8.8. 3. Doğu Terra Sigillata B (ESB)

1.8.8. 3.1. Doğu Sigillataları (ESB)-Yerel Üretim Doğu Sigillatası B Taklitleri- DSB Taklidi (Hayes Atl. Form 53)

Kat. SRM-5

Kayıt No: MY12-E2-14

Seviye: -60/- 76 cm

Ölçüler: Yük: 2,5 cm, Çap: 21 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kum.

Hamur Rengi: 10 YR, 8/4 (very pale brown)

Yüzey Rengi: İY-DY kırmızı astar (2,5 YR, 4/6 (red)

Tanım: DSB taklidi (Hayes Atl. Form 53) Kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kenarlı. Dudak altında kavis yaparak daralan gövde profili. Yüzeyde yer yer koyu kahverengi astar izleri.

Karşılaştırma: Hayes 1985: 62, Tav.XIII/15.-Sönmez 2016: 131 Kat. No. 38 (Nysa).- Makinist 2015: Kat. No. 32 (Metropolis)

Tarih: MS 75-150

1.8.8. 3.2. Yerel Üretim Doğu Sigillatası B Taklitleri

Kat. SRM-6

Kayıt No: MY10-A4-3
Seviye: -349/-367 cm
Ölçüler: Çap: 20 cm, Yük: 3 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda kalker, orta miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 10 R, 5/6 (red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 10 R, 4/6 (red)
Tanım: Kırmızı Astarlı, kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış dudak kısmı iç kısımda üç sıra yatay çizgi yiv, gövdeye doğru daralmakta. Dış ve iç yüzeyde koyu kahverengi astar.
Karşılaştırma: Hayes 1985: 62, Tav.XIII/15.-Sönmez 2016: 131 Kat. No: 38 (Nysa).- Makinist 2015: Kat. No. 32 (Metropolis)
Tarih: MS 75-150

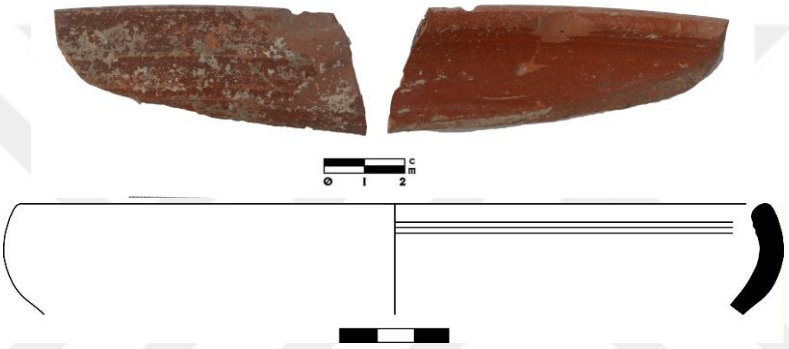

1.8.8. 3.3. İthal Doğu Sigillatası B-ESB II

Kat. SRM-7

Kayıt No: MY10-B2-50
Seviye: -151/-186 cm
Ölçüler: Çap: 15,2 cm Yük: 3,1 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda kalker, orta miktarda mika ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/8 (red)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 YR, 4/6 (red)
Tanım: Sigillata, kase, ağız parçası. Yuvarlatılmış dışa çekik ağız parçası gövdeye doğru daralmakta. İç ve dış yüzeyde açık kahverengi astar.
Karşılaştırma: Hayes 1985: 68, Tav. XV/8.-Anderson-Stojanović 1992: 53, Pl. 39/331 (Stobi-MS 2. yüzyıl ortası).-Meriç 2002: Taf.26/K283 (Ephesos/Flavius-Traianus dönemi).-Erol 2004: 39-40, Lev.19/94 (Tralleis).-Hayes 2008: 154, Fig. 12/336; (Ağırlıklı olarak 2. yüzyıl konteksi).-Vapur 2013: 665, Çiz. 2/34 (Magnesia -MS 1. yüzyılın 3. çeyreği-2. yüzyıl).-Sönmez 2016: 132 Kat. No: 39 (Nysa)
Paralel Örnek: ESB II. Atlante II, Enciclopedia Dell'arte Antıca, TavolaXII,18, Form23
Tarih: MS 2. yüzyıl.

1.8.8.4. Doğu Terra Sigillata C (ESC)-Pergamon Sigillata

1.8.8.4.1. Kavisli ağız kenarlı kaplar / Tip A. Oluklu ağız kenarlı maşrapa ya da kupa

Kat. SRM-8

Kayıt No: MY11-C1-40
Seviye: -359/-369 cm
Ölçüler: Yük.: 3 cm, Çap: 10,4 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda kalker.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 5/8 (red)
Yüzey Rengi: İY-DY 2,5 YR, 5/8 (red)
Tanım: Sigilata, maşrapa ya da kupa ağız parçası. Yuvarlatılmış, dışa çekik dudak kenarlı. Ağız kenarının hemen altına gövdeye geçişte dirsek yapıp aşağıya doğru genişleyen form. İç ve dış yüzeyde açık kahverengi astar (Pergamon Sigilatası)
Karşılaştırma: Fenn 2016: Taf. 27 A156 (Priene)
Tarih: MÖ 1. yüzyılın 1. çeyreği

Kat. SRM-9

Kayıt No: MY10-A4-M11K-M1-M2-D-33
Seviye: -399/-463 cm
Ölçüler: Çap: 16,4 cm, Yük: 2,6 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda kalker, taşçık ve kuvarz.
Hamur Rengi: 5 YR, 5/8 (yellowish red)
Yüzey Rengi: İY: 2.5 YR, 4/8 (red)
DY: 2.5 YR, 4/4 (reddish brown)

Tanım: Sigilata, maşrapa ya da kupa ağız parçası. Yuvarlatılmış dışa çekik ağız parçası gövdeye doğru genişlemekte. İçte açık kahverengi, dışta ise koyu kahverengi astar.

Karşılaştırma: Robinson 1959: pl. 7, G182; 29 (Atina Agora).-Ateş 2003: Taf. 70. 414 (Aizonaia).-Fenn 2016: Taf. 27 A154 (Priene).-Koçyiğit 2018: 145 Kat. No. 28 (Tabae).- Makinist 2019: 24-25 Kat. No. 22 (Metropolis) (pergamon sigilatası)

Tarih: MÖ 1. yüzyılın 1. çeyreği

Kat. SRM-10

Kayıt No: MY11-C2-55

Seviye: -190/-232 cm

Ölçüler: Çap: 11 cm, Yük: 2,7 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda ince mika ve kuvarz.

Hamur Rengi: 5 YR, 6/6 (reddish yellow)

Yüzey Rengi: İY: 2.5 YR, 5/8 (red)
DY: 5 YR, 3/2 (dark reddish brown)

Tanım: Sigilata, maşrapa ya da kupa ağız parçası. Yuvarlatılmış, dışa çekik dudak kenarlı. Ağız kenarının hemen altına gövdeye geçişte dirsek yapmakta ve gövde üzerinde üç sıra girinti yiv, aşağıya doğru genişleyen form. İçte kırmızı, dışta koyu kahverengi astar.

Karşılaştırma: Kögler 2010: 460 E.49. Abb. 18 (Knidos).-Fenn 2016: Taf. 27 A155 (Priene)

Tarih: MÖ 1. yüzyılın 1. çeyreği.

1.8.8.4.2. Doğu Sigillata C-Pergamon Aplike Seramikler

Kat. SRM-11

Kayıt No: MY12- D2-C-27

Seviye: -67/-78 cm

Ölçüler: Yük: 2 cm, Çap: 6,4 cm

Katkı Maddesi: Orta miktarda kuvarz ve taşçık.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 5/6 (red)
Yüzey Rengi: İY: 2,5 Y, 2,5/1(black) DY: 2,5 YR, 4/6 (red)
Tanım: Pergamon aplike seramik, tabak (?) ağız parçası. Yuvarlak, dışa çekik ağız profilli. Gövde kısmına doğru daralan form. Gövde üzerinde iki adet girinti. Gövde kısmında bitkisel aplike bezeme. İçte siyah, dışta kırmızı astar.
Karşılaştırma: Benzerleri için bk. Fenn 2016: A84 (Priene) (Pergamon üretimi?)
Tarih: MÖ 1. yüzyıl.

1.8.9. Pişirme Kapları

1.8.9.1. Helenistik astarlı, çanak/güveç

Kat. SRJ-1
Kayıt No: MY10-C1-93
Seviye: -434/-477 cm
Ölçüler: Çap: 17,6 cm, Yük: 3,5 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda ince mika
Hamur Rengi: 7.5 YR, 5/1 (gray)
Yüzey Rengi: İY-DY: 2.5 Y, 2.5/1 (black)
Tanım: Güveç/çömlek ağız parçası. Köşeli ağız profili, gövdeye doğru daralmakta. İçte ve dışta siyah astar, aşınmış.
Karşılaştırma: Williams 1989: çiz.34, no.377 (Anemurium).- Fırat 1999: 72, lev.42, no.642 (Perge).- Tekocak 2006: lev.43, no.254, 257 (Kelenderis).-Temel 2015 Kat. No: 119 Levha No: XXX Resim: 129 (Alabanda).
Tarih: MS 1. – 3. yüzyıl.

Kat. SRJ-2

Kayıt No: MY12- D2-A-43
Seviye: -154/-169 cm
Ölçüler: Yük: 3,6 cm, Çap: 24 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika.
Hamur Rengi: 5 YR, 6/2 (pinkish gray)
Yüzey Rengi: İY-DY'de koyu gri astar. 2,5 Y 4/1 (dark gray)
Tanım: Güveç/çömlek, ağız parçası. Köşeli ağız yapısı dışbükey, gövde kısmına doğru düz bir profil özelliği göstermekte. İç ve dış yüzeyde koyu gri astar.
Karşılaştırma: Williams 1989: çiz.34, no.377 (Anemurium).- Fırat 1999: 72, lev.42, no.642 (Perge).-Tekocak 2006: lev.43, no.254, 257 (Kelenderis).-Temel 2015 Kat. No: 119 Levha No: XXX Resim: 129 (Alabanda).
Tarih: MS 1. – 3. yüzyıl.

1.8.9.2. Mangal:

Kat. SRN-1

Kayıt No: MY09-Mangal Tutaçı
Ölçüler: Yük: 10,2 cm, Gen: 7,3 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika, orta miktarda kalker ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 YR, 6/8 (light red)
Tanım: Mangal tutacı. Tutaç üzerinde yine saçı yukarı doğru dikilmiş bir satyr. Ayrıca alnın ortasında iki boynuzcuk ve başı çevreleyen sarmaşık çelenkli yapraklar.
Karşılaştırma: Şahin 2003: 35 vd HD 11 (Myndos).-Rotroff 2006: Fig. 95, 803 (Atina Agorası).-Şahin 2011: 33 Res. 4 (Myndos)
Tarih: MÖ 2. yüzyılın ilk yarısı ile MÖ 1. yüzyılın ilk çeyreği.

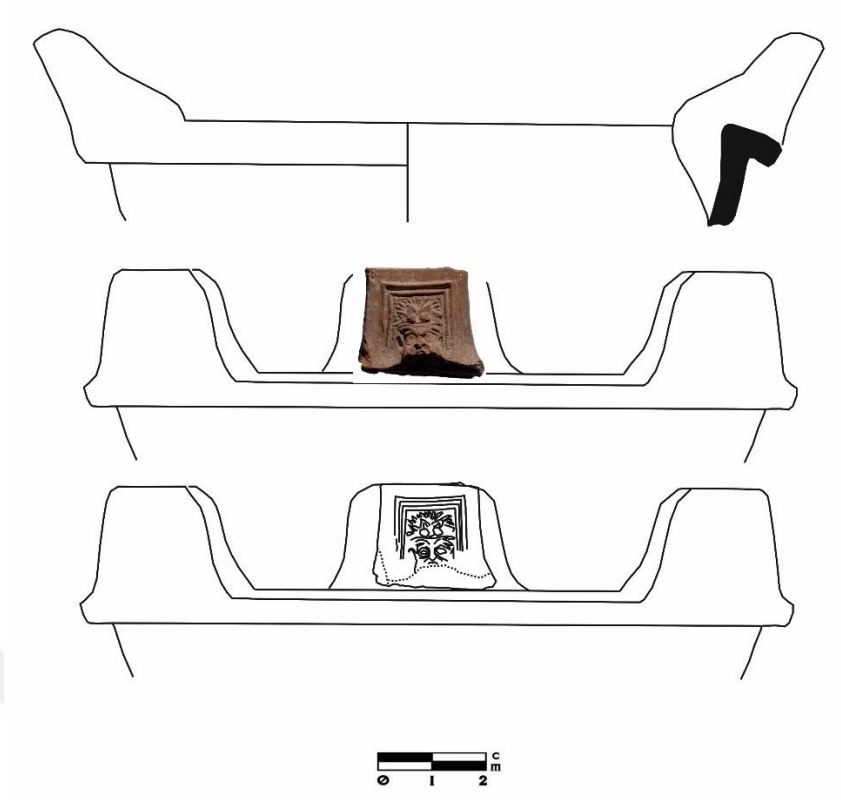

Kat. SRN-2

Kayıt No: MY09-Mangal Tutaçı

Ölçüler: Yük: 12,2 cm, Gen: 7,3 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda mika, orta miktarda kalker ve kuvarz

Hamur Rengi: 2.5 YR, 6/8 (light red)

Tanım: Mangal tutacı. Tutaç üzerinde yine saçı yukarı doğru dikilmiş bir satyr. Ayrıca alnın ortasında iki boynuzcuk ve başı çevreleyen sarmaşık çelenkli yapraklar.

Karşılaştırma: Ephesos XIII/1/1V: Tafel 7: 956 (Pergamon).-Şahin 2003: 35 vd HD 11 (Myndos).-Şahin 2005: 96 Abb. 9 (Knidos).-Şahin 2011: 33 Res. 4 (Myndos).-Fenn 2016: Taf. 61 A453 (Priene).-Ersoy 2020: 135 (Smyrna). Benzer örnekler için bk. Walters 1903: 292, C. 883-C. 888 (British Müzesi).

Tarih: MÖ 2. yüzyılın ilk yarısı ile MÖ 1. yüzyılın ilk çeyreği.

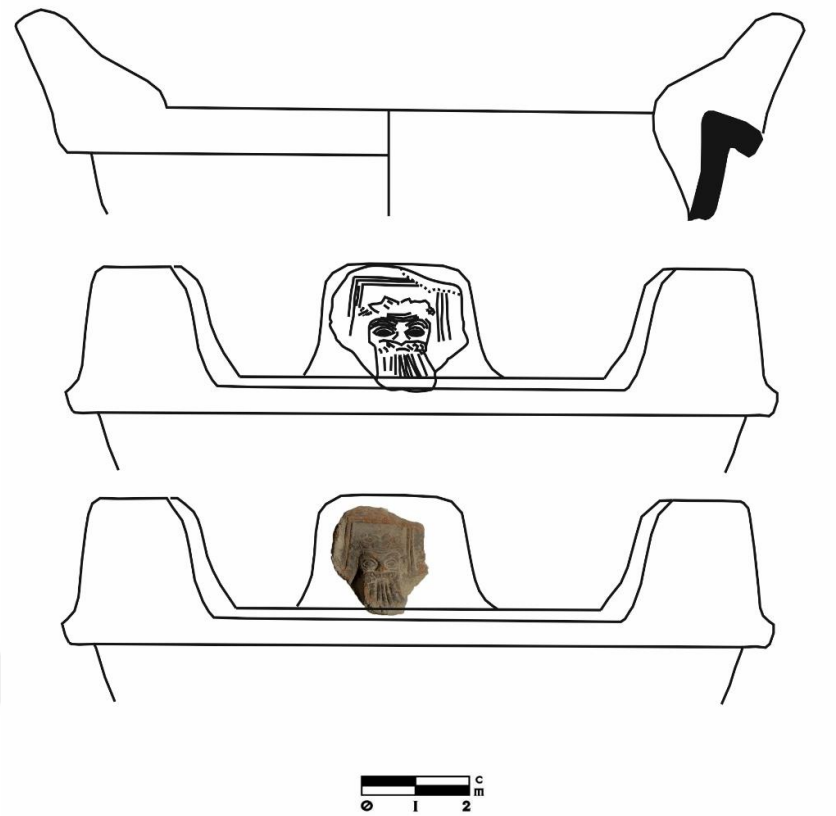

1.8.9.3. Açık renk saklama taşıma mutfak kabı / Pişirme Kabı

Kat. SRO-1

Kayıt No: MY10-B2-35
Seviye: -130/-135 cm
Ölçüler: Çap: 13,8 cm, Yük: 3,9 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika, kum, kalker ev kuvarz
Hamur Rengi: 7.5 YR, 6/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: DY: 7.5 YR, 4/1 (dark gray)
Tanım: Açık renk saklama taşıma mutfak kabı, çanak, ağız parçası. Yuvarlatılmış ağız parçası gövdeye doğru dirsek yapmakta ve genişlemekte.
Karşılaştırma: Fenn 2016: Taf. 57 A415 (Priene)
Tarih: MÖ 1. yüzyıl.

1.8.10. Lagynos / Beyaz Zeminli Seramikler

Kat. SRP-1

Kayıt No: MY11-C1-93
Seviye: -277/-356 cm
Ölçüler: Yük.: 7,2 cm, Çap: 5,3 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker.
Hamur Rengi: 5 YR, 6/6 (reddish yellow)
Yüzey Rengi: Kabın yüzey rengi krem 7,5 YR, 7/4 (pink), White page 7,5 YR/1, 9,5/white üzerinde işlenen motifler ise kahverengidir. 5 YR, 4/3 (reddish brown).
Tanım: Lagynos, gövde parçası. Omuz kısmında açık kahverengi beş sıra dikey bant bezeme. Gövdeye doğru daralan dirsekli profil.
Karşılaştırma: Schafer 1968: Abb.7/2, Taf.43/F35 (Pergamon).-Rottroff 1997: 228 Fig. 89. 1507 (Atina Agora).- Meriç 2002: Taf.7/K52-K53 (Ephesos).-Rotroff-Oliver 2003: Pl.49/302 T (Sardis).-Kögler 2010: 432 B76 (Knidos).-Yıldız 2018: 230 Kat. No. 6 (Akhisar Arkeoloji Müzesi)
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

Kat. SRP-2

Kayıt No: MY11-C2-118
Seviye: -135/-143 cm
Ölçüler: Yük: 2,7 cm, Gen: 4,6 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kalker
Hamur Rengi: 5 YR, 6/4 (light reddish brown)
Yüzey Rengi: DY: White pace 2.5 Y_/1, 9.5/ (white)
5 YR, 4/6 (yellowish red) - bezeme
Dışta beyaz astar

Tanım: Lagynos, gövde parçası. Omuz kısmında krem rengi zemin üzerine üç adet hardal rengi yaprak (?) ve sağ tarafında üst üste hardal rengi zincir motifi. Omuzdan gövdeye geçişte hardal rengi ince bant bezemeler.

Karşılaştırma: Schafer 1968: Abb.7/2, Taf.43/F35 (Pergamon).-Rottroff 1997: 228 Fig. 89. 1507 (Atina Agora).- Meriç 2002: Taf.7/K52-K53 (Ephesos).-Rotroff-Oliver 2003: Pl.49/302 T (Sardis).-Kögler 2010: 432 B76 (Knidos).-Yıldız 2018: 230 Kat. No. 6 (Akhisar Arkeoloji Müzesi)

Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

Kat. SRP-3

Kayıt No: MY11-C1-101

Seviye: -277/-356 cm

Ölçüler: Yük.: 2,3 cm, Çap: 12,6 cm

Katkı Maddesi: Yoğun miktarda mika ve az miktarda kum.

Hamur Rengi: 7,5 YR, 7/6 (reddish yellow)

Yüzey Rengi: DY beyaz astar, White page, 2,5Y_/1 9,5/(white), 7,5 YR, 3/2 (dark brown)

Tanım: Lagynos, kaide parçası. Geniş halka kaide. Yukarı doğru genişleyen gövde profili. Dış yüzeyde yer yer aşınmış kremrengi astar.

Karşılaştırma: Schafer 1968: Abb.7/2, Taf.43/F24 (Pergamon).-Meriç 2002: Taf.7/K52-K53 (Ephesos).-Rotroff 1997: Fig.90/1514-1516 (Atina Agorası).-Rotroff-Oliver 2003: Pl.48-49/297-303 (Sardis).-Yıldız 2018: 230 Kat. No. 7 (Akhisar Arkeoloji Müzesi)

Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

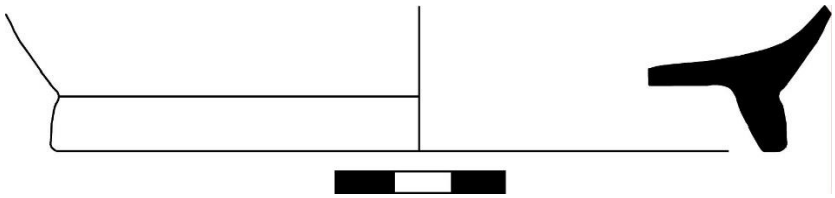

Kat. SRP-4

Kayıt No: MY10-B2-16
Seviye: -156 cm
Ölçüler: Çap: 15 cm, Yük: 2, 8 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kalker, yoğun miktarda kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/6 (red)
Yüzey Rengi: DY: 2.5 YR, 5/8 (red)- ayak kısmında kırmızı astar
White page, 7.5 YR_/1 (white)- gövdeye yakın yerde beyaz astar
Tanım: Helenistik astarlı, kapalı kap formu/lagynos, kaide parçası. Geniş halka kaide, gövde kısmına doğru yükselmekte. Dış yüzeyde yer yer beyaz ve açık kahverengi astar.
Karşılaştırma: Schafer 1968: Abb.7/2, Taf.43/F24 (Pergamon).-Meriç 2002: Taf.7/K52-K53 (Ephesos).-Rotroff 1997: Fig.90/1514-1516 (Atina Agorası).-Rotroff-Oliver 2003: Pl.48-49/297-303 (Sardis).-Yıldız 2018: 230 Kat. No. 6 (Akhisar Arkeoloji Müzesi)
Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

1.8.11. Unguentarium

Kat. SRS-1

Kayıt No: MY10-A4-GD-12
Seviye: -373/-434 cm
Ölçüler: Çap: 2 cm, Yük: 4,7 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika, kalker ve kuvarz
Hamur Rengi: 2.5 YR, 6/8 (light red)
Yüzey Rengi: Parçanın dış yüzeyi Helenistik kırmızı astarlı fakat yoğun aşınma var. Dış yüzey kalker tabakasıyla kaplı.
Tanım: Unguanterium, ağız+boyun parçası. Mantar ağızlı, silindirik boyun yapısı.
Karşılaştırma: Anderson-Stojanoviç 1987: Fig.1.a (Stobi).-Gürler 1994: çiz. 17. 130 (Metropolis).-Guz-Zilberstein, 1995: fig.6.26.24 (Tel Dor).-Gassner 1997: Taf. 28.349 (Ephesos).-

Faust-Erlich 2011: Fig. 2. 7: 8 (İsrail).-Saraçoğlu 2011: Kat. No. 8. U8, Kat. No. 12. U12 8 (Tralleis).-Kaya 2018: 83 Kat. No. 166 (Smyrna)

Tarih: MÖ 2. yüzyıl.

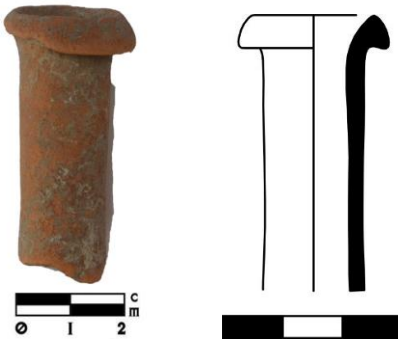

Kat. SRS-2

Kayıt No: MY10-KSJ-2-3

Seviye: -29/-45 cm

Ölçüler: Çap: 2,4 cm, Yük: 2,9 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda mika

Hamur Rengi: 2.5 YR, 6/8 (light red)

Yüzey Rengi: DY: 2.5 YR, 6/6 (reddish yellow)
2.5 Y, 2.5/1 (black)

Tanım: Helenistik astarlı, Unguenterium (?), ağız parçası. Mantar formlu ağız profili, boyun kısmına doğru düz bir şekilde inmekte. Ağız kısmı ve boyunda siyah astar şeritleri yer almakta, yer yer kalker tabakası.

Karşılaştırma: Wiseman - Mano-Zissi 1976: 280, Res. 11.-86 (Makedonya).-Mitsopoulos-Leon 1991: Lev. 212, O 18 (Ephesos).- Rotroff - Oliver 2003: Lev. 45, no. 265 (Sardis).-Dündar 2006: Kat. No.U86 (Patara).- Rotroff 2006: 140, Fig. 61, 405 (Atina Agorası).-Ersoy 2020: 291 Kat. No. 515 (Smyrna).

Tarih: MÖ 2.yüzyıl ikinci yarısından birinci yüzyıla.

Kat. SRS-3

Kayıt No: MY10-A4-GTA-3

Ölçüler: Çap: 2,6 cm, Yük: 2,7 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker, kabın yüzeyinde yer yer kalker mevcut.

Hamur Rengi: 5 YR, 7/6 (reddish yellow)

Yüzey Rengi: Dış kısmında kaide boğumunda siyah şerit astar görülmekte, tamamen aşınmış

Tanım: Helenistik astarlı, unguanterium, kaide parçası. Düz yuvarlak kaide, gövde kısmına doğru genişlemekte. Dış yüzeyde kaide boğumunda siyah şerit astar görülmekte, tamamen aşınmış.

Karşılaştırma: Hayes 1991: fig.1.8 (Kıbrıs).-Rotrooff-Oliver 2003: Pl.44.257 (Sardis).- Dündar 2006: lev. IV (Patara).-Krizinger 2010: taf. 72.A-K 99 (Ephesos).- Kaya 2018: 83 Kat. No. 166 (Smyrna)

Tarih: MÖ 2. yüzyıl başı

Kat. SRS-4

Kayıt No: MY10-C1-36
Seviye: -565/-574 cm
Ölçüler: Çap: 3,2 cm, Yük: 2,8 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika ve kalker
Hamur Rengi: 2.5 YR, 5/6 (red)
Yüzey Rengi: DY: 5 YR, 5/6 (yellowish red)
Tanım: Helenistik astarlı, unguanterium, kaide parçası. Platformlu yayvan kaide. Dış yüzeyde açık kahverengi astar.
Karşılaştırma: Benzerleri için bk. Rotroff 2006: Fig. 63, 441 (Atina Agorası).-Ersoy 2020: 293 Lev. 111. 529 (Smyrna)
Tarih: MÖ 2. – 1. yüzyıl.

Kat. SRS-5

Kayıt No: MY12-E2-44
Seviye: -84/-96 cm
Ölçüler: Yük: 10.3 cm, Çap: 2.8 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kalker.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 5/8(red)
Tanım: Unguentarium, kaide+gövde parçası. Çan şeklinde platformlu kaide. Kaideden gövdeye geçişte bir sıra yatay çizgi.
Karşılaştırma: Körsulu 2011: 85, Res. 16 (Nagidos).
Tarih: MÖ 2.-1. yüzyıl.

Kat. SRS-6

Kayıt No: MY12- D2-B-25

Seviye: -111/-124 cm

Ölçüler: Yük: 7,4 cm, Çap: 2,5 cm

Katkı Maddesi: Orta miktarda kalker ve mika.

Hamur Rengi: 2,5 YR, 5/1 (reddish gray)

Tanım: Gri hamurlu unguentarium. Kaide ve gövde. Çan şeklinde platformlu kaide. Kaideden gövdeye geçişte bir sıra yatay çizgi.

Karşılaştırma: Hellström 1965: Plate 12, 181 (Labraunda).- Rotroff 2006: 141, Fig. 63, 439 (Atina Agorası).-Ersoy 2020: 144 Lev. 112 536 (Smyrna)

Tarih: MÖ 2.-1. yüzyıl.

1.8.12. Kandil

1.8.12.1. Knidos Tipi Kandiller

Kat. SRT-1

Kayıt No: MY10-Kandil

Ölçüler: Çap: 4,1 cm, Yük: 3,3 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda mika, orta miktarda kalker ve kuvarz

Hamur Rengi: 10 YR, 5/1 **(**gray)

Yüzey Rengi: 10 YR, 4/1 **(**dark gray)

Tanım: Kandil. Burun ve diskus bölümünün bir kısmı dışında tama yakını korunmuştur. Yuvarlak formlu kandil, diskus kısmı bezemesiz, burun kısmı uzun bir formdadır. Dış yüzeyde koyu gri astar mevcut. Knidos kandilleriyle benzerlik göstermekte.

Karşılaştırma: Bailey 1975: Q324 (British Müzesi).- Kögler 2010: Taf. 42. G. L2-5 (Knidos).- Pastutmaz 2011: Resim 4 (Knidos).-Özdilek 2015: 96. 13a (Andriake).- Betina 2021: Fig. 2.1. 25A (Howlaand type 40a) (Rhodos).

Tarih: MÖ 2. yüzyılın ilk yarısı ile MÖ 1. yüzyılın ilk çeyreği.

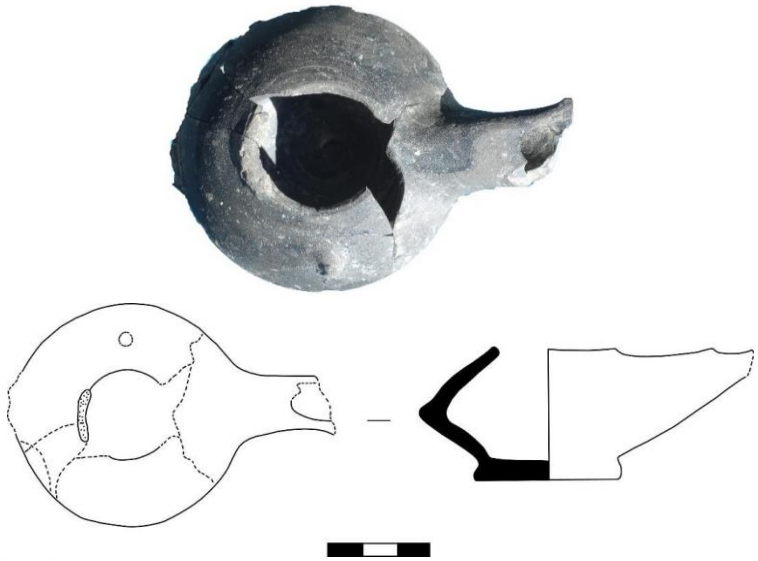

Kat. SRT-2

Kayıt No: MY12-E5-15

Seviye: -95/-98 cm

Ölçüler: Yük: 2,2 cm, Uz: 3,2 cm, Gen: 3,2 cm

Katkı Maddesi: Az miktarda mika.

Hamur Rengi: 5 YR, 6/1 (gray)

Yüzey Rengi: 5 Y, 3/1 (very dark gray)

Tanım: Kandil, burun parçası. Burun form bakımından dışa çekik çentikli. İç ve dış yüzeyde aşınmış siyah astar.

Karşılaştırma: Bailey 1975: Q324 (British Müzesi).- Kögler 2010: Taf. 42. G. L2-5 (Knidos).- Pastutmaz 2011: Resim 4 (Knidos).-Özdilek 2015: 96. 13a (Andriake).- Betina 2021: Fig. 2.1. 25A (Howlaand type 40a) (Rhodos).

Tarih: MÖ 2. yüzyılın ilk yarısı ile MÖ 1. yüzyılın ilk çeyreği.

1.9. Diğer Buluntular

1.9.1. 1. Boncuk-yüzük taşı

Kat. No. C-1
Kayıt No: MY10/20
Eserin Adı: Boncuk-yüzük kaşı
Buluntu Yeri: C1
Ölçüleri: Çap: 1.4 cm, Yük: 0.5cm.
Tanımı: Mavi cam hamurlu, alt yüzü düz üst yüzü bombeli, hamurunda hava kabarcıkları var, irrize olmuş.
Karşılaştırma: Baldoni-Berti 1998: Tav. VI-4 (Karia); Özet 1998: 92 fig. 53 (Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi)
Tarih: Roma Dönemi

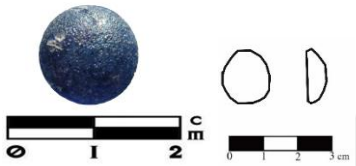

1.9.1.2. Küçük Kırık Parçalar Halinde Ele Geçmiş Buluntular

Kat. No. C-2
Kayıt No: 2010/24a
Eserin Adı: Kap parçası
Buluntu Yeri: A4 Mezar 11 kuzey Mezar 1-2 doğu
Ölçüleri: Uz: 2.6 cm, Yük: 1.8 cm
Tanımı: Sarı renkli cam hamurlu bir kaba ait kırık parça iç yüzeyi düz dış yüzde lif dekorlu kabartma yaprak bezemesi var. Kalıpta yapılmış kabartma yiv bezemeli.
Tarih: Roma

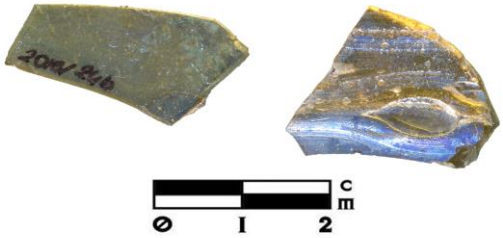

Kat. No. C-3
Envanter No: 2012/1
Eserin Adı: Alabastron parçası
Buluntu yeri: D2d
Ölçüleri: Yük: 1.1 cm, Gen: 2 cm.
Tanımı: Kum-kalıp (kum maça) tekniğinde yapılmış bir koku kabı parçası, mat mavi cam hamurlu, üzerine açık mavi sarı lif bant sarılı, zikzak desenli, yüzey kabartma sıralı, lifler opak camdan yapılmış.
Karşılaştırma: Harden 1936: 273 fig. 814 (Mısır).-Fossing 1940: 103 fig. 76-77 (Kopenhagen).-Platz Horster 1976: fig. 7, fig. 12 (Antikenmuseum Berlin).- Saldern 1980: 5-6 Pl.1 fig. 1-2 (Sardis).-Akat-Fıratlı: 1984: 16 fig. 5 (Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu Cam Eserler Kataloğu).-Atik 1990: 16-29 fig. 13.-Özet 1998: 39 fig.7.-Baybo 2005: 211-239 fig. 2.
Tarih: Klasik Dönem.

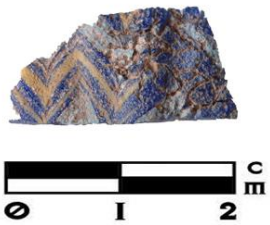

Kat. No. C-4

Kayıt No: 2010/36
Eserin Adı: Koku şişesi parçası
Buluntu Yeri: C1 tandıraltı
Ölçüleri: Uz: 1.44 cm, Gen: 1.50 cm
Tanımı: Mat mavi cam hamurlu, mat opak sarı beyaz zikzak bezemeli, ara zikzaklar dökülmüş kum maça (İç kalıp tekniğinde yapılmış koku şişesi parçası).
Karşılaştırma: Fossing 1940: 127 fig. 105 (Copenhagen).-Platz Horster 1976: 14 fig. 12 (Berlin).-Akat-Fıratlı 1984: 21, fig. 23b; Nenna 1993: 11-21 fig. 1a; Erten Yağcı 1999: lev. 31, fig. 6.
Tarih: Helenistik

Kat. No. C-5

Envanter No: 2012/20
Eserin Adı: Kap parçası
Buluntu Yeri: E4
Ölçüleri: Yük: 2.7 cm.
Tanım: Açık mavi cam hamurlu üzerine lif bezeme sarılı.
Karşılaştırma: Saldern 1980: 82 fig. 622 (Sardis).-Katsnelson 1999: 67-82 fig. 4/3.-Atik 2009: 1-16 fig. 43.-Schwarzer 2009: 85-109 fig. 1, fig. 40-42 (Pergamon).
Tarih: Roma Dönemi

Kat. No. C-6

Envanter No: 2012/23b
Eserin Adı: Kap parçası
Buluntu Yeri: D2
Ölçüleri: Yük: 2.8 cm.
Tanım: Mavi çok ince cam hamurlu üzerinde paralel lif bant sarılı.
Karşılaştırma: Harden 1936: 171 fig. 484 (Mısır)
Tarih: Roma Dönemi.

Kat. No. C-7

Envanter No: 2012/24
Eserin Adı: Bardak ağız parçası
Buluntu Yeri: E2
Ölçüler: Yük: 1.6 cm, Çap: 7.4 cm.
Tanım: Açık mavi ince cam hamurlu üzerinde daha koyu mavi lif bantlar yatay şerit şeklinde sarılmış, yuvarlak basit ağız kenarlı, şeritlerden biri daha kalın liflidir.
Karşılaştırma: Harden 1936: 171 fig. 484 (Mısır); Saldern 1980: 82 fig. 631, fig. 622 (Sardis).- Gorin Rosen 1999: 23-24 (Ras Abu Maaruf).- Krizanac 2009: 265-284 fig.7 (Serbia).
Tarih: Roma Dönemi.

Kat. No. C-8

Envanter No: 2013/10
Eserin Adı: Kadeh ağız kenar parçası
Buluntu Yeri: H2
Ölçüleri: Yük: 1.5 cm, Çap: 10 cm
Tanım: Mavi renkli cam hamurlu, ağız kenar parçası dışa katlanmış, üstte dışa doğru profil yapar, kalın ağız kenar çeperli, ağız altında iki sıra kabartma yiv bezeme var.
Karşılaştırma: Platz Horster 1976: 81 R. 160; Katsnelson 1998: R. 2/9-10 (Migdal Ashqelon); Gorin Rosen 1999: 205-214 R. 2/23-24 (Ras Abu Maaruf).
Tarih:-

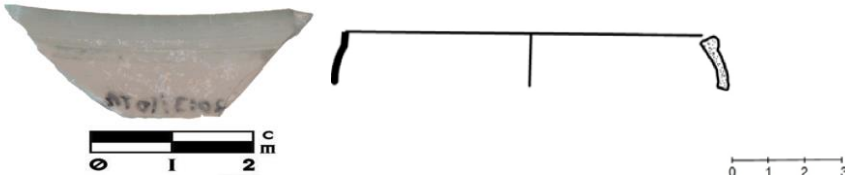

1.9.1.3. Koku Şişesi

Kat. No. C-9

Envanter No: 2012/13a
Eserin Adı: Unguentarium dip parçası
Buluntu yeri: D2c
Ölçüleri: Çap: 2 cm, Yük: 3.6 cm
Tanımı: Açık yeşil mavi cam hamurlu şişe dip parçası, konkav vurma taban, içte konik, düz dipli.
Karşılaştırma: Harden 1936: 278 fig. 840 (Karanis); Isings 1957: 97 form 82 fig. 82 B2.- Saldern 1980: 78 fig. 564 (Sardis).-Lightfoot 1993: 173-193 fig. 124/54 (Sagalassos).-Gençler

2000: 209-289 fig. 2/31 (Hierapolis).-Golofast 2009: 301-335 fig. 5/19-21(Crimea).-Khruskova 2009: 337-353 fig. 13/1-5 (Doğu Karadeniz).

Tarih: Roma Dönemi

1.9.2. Kemik Buluntular

1.9.2.1. Süs İğneleri

Kat. No. K-1

Kayıt No: MY13-TS1- F5A açması

Seviye: -200 cm

Ölçüler: Yük: 12,2 cm Gen: 1,1 mm

Malzeme: Kemik

Tanım: Yukarıdan aşağıya doğru sivrileşen bir form alan kemik fibula. İç kısmı metal aksanı için boş bırakılmış.

Karşılaştırma: Ersoy 2017: 32 Fig. 4 (Smyrna)

Tarih: Roma Dönemi.

Kat. No. K-2

Kayıt No: MY12-A65 E-4 açması

Seviye: -145/-160 cm

Ölçüler: Yük: 3,7 cm, Gen: 0,5 cm

Malzeme: Kemik

Tanım: Kenarı kırık bir şekilde korunmuş. Sivri uçlu kemik saç iğnesi (?). Konik başlı gövdeye doğru incelerek devam eden saç iğnesi parçası. Dış yüzeyi perdahlanmıştır.

Karşılaştırma: Davidson 1952: Pl. 120, 2386-2387 (Korinth).- Ersoy 2017: 103 Kat. No. 17. Levha 1 (Smyrna)

Tarih: MS 1. yüzyıl sonu – 2. yüzyıl başı.

1.9.2.2. Oyun Taşları

Kat. No. K-3

Kayıt No: MY12-A14 E-4 açması
Seviye: -102/-112 cm
Ölçüler: Çap: 2,8 cm, Kal: 0,4 cm
Malzeme: Kemik
Tanım: Kenarı kırık bir şekilde korunmuş oyun markası. Yuvarlak formlu kemik obje.
Karşılaştırma: Meriç 2006: 252 Res. 6 (Ephesos).-Ersoy 2017: 115 Kat. No. 65 (Smyrna)
Tarih: Roma Dönemi.

1.9.2.3. Ağırşaklar

Kat. No. K-4

Kayıt No: MY12-A93 E-2 açması
Seviye: -76/-84 cm
Ölçüler: Çap: 1,8 cm, Kal: 0,7 cm
Malzeme: Kemik
Tanım: Ortasında 0,5 cm çapında deliği bulunan yuvarlak, kemik obje.
Karşılaştırma: Ersoy 2017: 122, Kat. No. 91, 93 (Smyrna) Karşılaştırma: Davidson – Thompson 1943: 103 Fig. 9-10 (Pnyx)
Tarih: Helenistik/Roma Dönemi

Kat. No. K-5

Kayıt No: MY12-A94 E-2 açması
Seviye: -105 cm
Ölçüler: Çap: cm, Kal: cm
Malzeme: Kemik
Tanım: Ortasında 0,5 cm çapında deliği bulunan yuvarlak, kemik obje.
Karşılaştırma: Ersoy 2017: 122, Kat. No. 91, 93 (Smyrna) Karşılaştırma: Davidson – Thompson 1943: 103 Fig. 9-10 (Pnyx)
Tarih: Helenistik/Roma Dönemi

1.9.3. Metal Buluntular

1.9.3. Metal

Kat. No. MT-1

Kayıt No: MY11-A23
Seviye: Yüzey
Ölçüler: Yük: 7,1 cm, Gen: 6,4 mm
Malzeme: Bronz
Tanım: Üzerinde aslan figürü bulunan bronz kulp.
Karşılaştırma: Benzerleri için bk. Şahin 2010a: 93, A13 (Patara)
Tarih: Helenistik

1.9.4. Diğer Buluntular

1.9.4. 1. Dokuma Tezgah Ağırlıkları

Kat. No. D-1

Kayıt No: MY11-C2
Seviye: -221/-273 cm
Ölçüler: Yük: 4,2 cm Gen: 3,2 cm,
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kalker
Hamur Rengi: 2.5 YR, 6/8 (light red)
Tanım: Ağırşak(?).
Karşılaştırma: Kirman 2022: 294 Res. 2-3 (Daskleion)
Tarih: MÖ 3-2.

Kat. No. D-2

Kayıt No: MY13-F5A-37
Ölçüler: Yük: 2,2 cm, Gen: 3,3 cm
Katkı Maddesi: Az miktarda mika.
Hamur Rengi: 10 YR, 8/ 2 (very pale brown)
Tanım: Ağırşak (?) parçası.
Karşılaştırma: Kirman 2022: 294 Res. 2-3 (Daskleion)
Tarih: MÖ 3-2.

Kat. No. D-3

Kayıt No: MY12-F4-33
Seviye: -166/-179 cm
Ölçüler: Yük: 1,4 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kuvars.
Hamur Rengi: 2,5 YR, 6/8 (light red)
Tanım: Çan şeklinde ortası delik pişmiş toprak obje. Ağırşak.
Karşılaştırma: Davidson – Thompson 1943: 95 Fig. 43 (Pnyx).- Kirman 2022: 297 Fig. 1 (Daskleion) MÖ 3-2.
Tarih: Tarihleri konusunda kesin bir şey söylemek zor.

Kat. No. D-4

Kayıt No: MY12-A108 E-2 açması
Seviye: -140/-165 cm
Ölçüler: Çap: 2,7 cm, Kal: 1,5 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda mika ve kalker
Hamur Rengi: 2.5 YR, 6/8 (light red)
Tanım: Ortasında 0,5 cm çapında deliği bulunan pişmiş toprak ağırşak.
Karşılaştırma: Davidson – Thompson 1943: 95 Fig. 43 (Pnyx).- Mitsopoulos-Leon 2017: 175 Taf. 64 Kat. 388 (Lousoi).- Kirman 2022: 297 Fig. 1 (Daskleion) MÖ 3-2.
Tarih: Tarihleri konusunda kesin bir şey söylemek zor.

Kat. No. D-5

Kayıt No: MY13-F5A-80
Seviye: yüzey buluntusu
Ölçüler: Yük: 11 cm, Gen: 6,2 cm
Katkı Maddesi: Orta miktarda kalker, kuvarz ve mika.
Hamur Rengi: 10 YR, 6/3 (pale brown)
Tanım: Ağırşak. Üçgen formlu. Üst kısımda halka deliği mevcut.
Karşılaştırma: Davidson – Thompson 1943: 80 Fig. 32 (Pnyx).-Mitsopoulos-Leon 2017: 175 Taf. 62 Kat. 373 (Lousoi).- Kirman 2022: 299 Res. 1 (Daskleion) MÖ 3-2.
Tarih: Tarihleri konusunda kesin bir şey söylemek zor.

1.9.4. 2. İlaç Kabı

Kat. No. D-6

Kayıt No: MY12-E2KB-92
Seviye: 0/-77 cm
Ölçüler: Yük: 1,9 cm, Çap: 3,2 cm
Katkı Maddesi: Yoğun miktarda mika ve kuvarz.
Hamur Rengi: 10 YR, 5/2 (grayish brown)
Tanım: Pişmiş toprak küçük ilaç/koku(?) kullanımı için kap.

KISALTMALAR VE KAYNAKÇA

Çalışmada kullanılan kısaltmalar Alman Arkeoloji Enstitüsü'nün yayın kuralları dikkate alınarak yapılmıştır. Antik kaynaklar da ise Der Kleine Pauly tarafından önerilen kısaltmalar kullanılmıştır. Türkçe kısaltmalarda ise Türk Dil Kurumu'nun tavsiye ettiklerine uyulmuştur.

Acar 2011	G. Acar, Patara-Tepecik Akropolü Bey Konağı Siyah Figür Seramikleri, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Antalya).
Acar 2017	Ö. Acar, "Anonim Birine Ait Büyük Deniz Kılavuzu veya Seyrüseferi", Libri Vol. III, 388-433.
Adıbelli 2006	A. I. Adıbelli, Tarsus Geç Roma Seramiği, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi) (Ankara).
Ağtürk – Aslan 2015	T. Şare Ağtürk – N. Aslan, A Terracotta Treasure at Assos, İstanbul.
Akarca 1998	A. Akarca, Şehir ve Savunması, Ankara.
Akar-Tanrıver 2009	D. S. Akar-Tanrıver, Apollon Klarios Kültü, Kehanet Pratikleri ve Adaklar Ege Üniversitesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) (İzmir).
Akar-Tanrıver 2010	D. S. Akar-Tanrıver, "Klaros'ta Theoksenia", Metropolis İonia II Yolların Kesiştiği Yer, S. Aybek – A. K. Öz (eds.), İstanbul.
Akat-Fıratlı 1984	Y. Akat - N. Fıratlı, Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu Cam Eserler Kataloğu, Cataloque of Glass in the Hüseyin Kocabaş Collection, İstanbul.
Akbuz 2008	L. Akbuz, Atlı "Hadrianapolis Roma Dönemi Seramiği", Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (İzmir).
Akçay 2017	T. Akçay, Yunan ve Roma'da Ölü Kültü, Ankara.
Akıncı 2018	A. Y. Akıncı, Eskiçağlarda Atletler (Sporcular): Eğitim, Antreman, Beslenme ve Sporcu Yetiştirme Geleneği, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktara Tezi) (Isparta).
Akkurnaz 2016	F. Buse, Akkurnaz, Eski Yunan ve Roma Kaplar-İşlevler, İstanbul.
Akkurnaz 2018	S. Akkurnaz, Latmos: Aydın'da bir Dünya Kültür

Mirası, E. Akdeniz – S. Akkurnaz (eds.), İstanbul.

Aktaş 2011 — R. Aktaş, "İzmir Agora Kazısı Siyah Firnisli Seramikler", Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (İzmir).

Alanyalı 2013 — H. S. Alanyalı, Side 2011-2012 Yılı Çalışmaları Archaelogical Work at Side in 2011 and 2012, ANMED 2013-11:121-133.

Alış 2019 — B. Alış, Halikarnassos Tarihi ve Sikkeleri, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (İstanbul)

Anabolu 1970 — M. U. Anabolu, Küçük Asya'da bulunan Roma İmparatorluk Çağı Tapınakları, İstanbul.

Anderson - Reese 1993 — V. R. Anderson - D. S. Reese, "A Well in the Rachi Settlement at Isthmia", Hesperia 62. 3, 257-302.

Anderson 1954 — J. K. Anderson, Excavations on the Kofina Ridge, Chios, BSA 49, 123-182.

Anderson-Stojanović 1987 — V. R. Anderson Stojanović, "The Chronology and Function of Ceramic Unguentaria", AJA, 91.1, 105-122.

Anderson-Stojanovic 1992 — V.R. Anderson-Stojanovic, The Hellenistic and Roman Pottery, STOBI, Volume I.

Anthon 1841 — C. Anthon, A Classical Dictionary, New York.

Arslan 1992 — M. Arslan, Museum of Anatolian Civizations Roman Coins, İstanbul.

Arslan 2009 — N. Arslan, "Kuzey Troas Bölgesi Yüzey Araştırmaları: Perkote ve Palaiperkote'nin Yer Belirlenmesine İlişkin sorunlar: Surface investigations in the Northern Troad: Problems on the Localizations of Percote and Palae-Percote", Tüba-ar 12, 77-87.

Arslan 2015 — B. Arslan, Metropolis'deki İon Sütun Başlıklarının Biçimsel Gelişimi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Edirne).

Ashton et. al. 2002 — R. H. Ashton - P. Kinns - K. Konuk - A. R. Meadows, "The Hecatomnus Hoard" in CH 9, London, 95-158.

Ashton 2004 — R. H. J. Ashton, "Kaunos not Miletos or Mylasa", NC 164, 33- 46, Pl. 2.

Ashton 2006	R. H. J. Ashton, “The Beginning of Bronze Coinage in Karia and Lykia”, NC 166, 1- 14, Pl. 1- 5.
Ashton 2007	R. H. J. Ashton, “The pre-Imperial Coinage of Iasos” NC 167, 47- 78, Pl. 7- 15.
Ateş 2003	G. Ateş, Die rote Feinkeramik von Aizanoi als lokaler Kültürtreager (untersuchungen zum Verhaeltnis von lokaler roter Glanztonware und im-portierter Sigillata) (Rubrecht-Karls-Üniversitaet. Inaugural-Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades der Philosophischen-Fakultaet) (Heidelberg).
Atik 1990	Ş. Atik, “İç Kalıp Tekniği ile Yapılmış Anadolu kaynaklı Cam Kaplar”, I. Uluslararası Anadolu Cam sanatı Sempozyumu 26-27 Nisan 1988, İstanbul, 16-29.
Atila 2012	C. Atila, Metropolis Geometrik Dönem Seramiği, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (İzmir)
Auktion 189	Münzen und Medalien, Auktion 189, 1996.
AvP	Altertümer von Pergamon, Berlin.
AvP XI, 1	O. Ziegenaus – G. De Luca, Das Asklepion, AvP XI, 1, Berlin.
Aydın 2007	B. Aydın, “The Hellenistic Pottery and Small Finds Kordon Tumulus at Kordon Köyü/Salihli (Manisa) 2001”, Öjh 76, 7-64.
Aytaçlar 2005	M. N. Aytaçlar, Klazomenai Orientalizan Seramiği Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi) (İzmir).
Ayvazoğlu-Pişkin 2018	C. Ayvazoğlu-Pişkin, “Dionysos'un Tapınım Alanı Olarak Bataklıklar: Anthesteria ve Klaros Örneği” G. Polat – G. Gürtekin-Demir – H. Cevizoğlu – Y. Polat (eds.), Prof. Dr. Nuran Şahin'e Armağan Kitabı 'EPIPHANEIA' A Feschrift for Prof. Dr. Nuran Şahin from Her Colleagues, Friends and Former Students, No: 198, İzmir, 297–306.
Bailey 1975	D. M. Bailey, A Catalogue of The Lamps in The British Museum Vol. I, Greek, Hellenistic and Early Roman Pottery Lamps, London.

Bailey 1993	D. M. Bailey, Excavations at Sparta: The Roman Stoa, 1988-91 Preliminary Report, Part 1: (b) Hellenistic and Roman Pottery. The Annual of the British School at Athens, 88, 221-249.
Baldoni-Berti 1998	D. Baldoni - F. Berti, “Il Vetro Di Iasos (Caria) Nel Quadro Dele Produzioni Nel Mediterraneo Ori-entale”, Il Vetro Dall’Antichita All’etacontemporanea: Aspetti Tecnologici, Funzionali e Commerciali, Milano, 73-85.
Bankel 2009	H. Bankel, “Versatzmarken am Propylon des Heiligtums für Apollon Karneios in Knidos”, Byzas 9 (2009), 1-19.
Barclay 1911	V. H. Barclay, Historia numorum a manual of Greek numismatics, Oxford.
Barclay 1964	B. V. Barclay, A Catalogue of the Greek coins of
Baybo 2009	S. Baybo, “Late Antique/Early Byzantine Glass Vessels from Trench Q18 at Limyra; Excavation Seasons 2007-2009”, E. Laflı (ed.), Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterrenaen, İzmir, 189-198.
Baydur 1998	N. Baydur, Roma Sikkeleri, İstanbul.
Bean – Cook 1955	G. E. Bean - J.M. Cook, “The Halicarnassus Peninsula”, BSA 50, 85-171.
Bean 1974	G. E. Bean, Kleinasien III. Jenseits des Mäanders. Karien mit dem Vilayet Mugla, Köln.
Bean 1976	G. E. Bean, The Princeton Encyclopedia of Classical Sites, R. Stillwell (ed.), Princeton-New Jersey.
Bean 1989	G. E. Bean, Turkey Beyond the Meander, London.
Beaufort 1817	Fr. Beaufort, Karamania or A Brief Description of the South Coast of Asia Minor and of the Remains of Antiquity, London.
Beazley 1925	J. D. Beazley, Attische Vasenmaler des Rotfigurigen Stils, Tübingen.
Beazley 1963	J. D. Beazley, Attic Red-Figure Vase-Painters, 2nd ed., Oxford.
Behr 1988	D. Behr, "Nene Ergebnisse zıır Bpergamenischen Westabhangkeramik", Ist Mitt 38.
Benli 2018	S. B. Benli, Erken İmparatorluk Döneminde

Ephesos: Mimari Propaganda ve İmparatorluk Kültü, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Ankara).

Benndrof 1869-1883 — O. Benndrof, Grieschische und Siziliche Vasenbilder, Berlin.

Berges 1986 — D. Berges, Hellenistische Rundaltare Kleinasiens, Freiburg.

Berkaya - Pedersen 2008 — B. Berkaya – P. Pedersen, Halicarnassian Studies V, Denmark.

Betina 2021 — L. Betina, Knidian fine ware in Rhodos – a first assessment, Karia and the Dodekanese: Cultural Interrelations in the Southeast Aegean II Early Hellenistic to Early Byzantine, Birte Poulsen et al. (ed.), Oxford, 23-32.

Bilen 2008 — U. Bilen, Anadolu'da Miken Buluntu Merkezleri, Adnan Menderes Üniversitesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Aydın)

Bilgin 2017 — M. Bilgin, Keramik Buluntular, Nif Dağı Ballıcaoluk (2008-2016) Prof. Dr. Elif Tül Tulunay Onuruna, M. Peker, C. Baykan, D. Baykan (eds.), İstanbul.

Bilici 2002 — H. Bilici, Anadolu'da Apollon Betimleri, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (İstanbul).

Bingöl 1980 — O. Bingöl, Das Ionische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasien-IM 20, Tübingen.

Bingöl 1994 — O. Bingöl, "Menderes Magnesia ad Meandrum (1994)", XVII KST II, Ankara.

Bingöl 2004 — O. Bingöl, Arkeolojik Mimaride Taş, İstanbul.

Bingöl – Kökdemir 2012 — O. Bingöl – G. Kökdemir, "Menderes Magnesia'sı (Magnesia ad Maeandrum) (1984-2010)", O. Bingöl – A. Öztan – H. Taşkıran (eds.), DTCF 75. Yıl Armağanı, Arkeoloji Bölümü Tarihçesi ve Kazıları, Anadolu/Anatolia Ek Dizi- Supplements III.2. Ankara, 391-404.

Bingöl 2019 — O. Bingöl, Magnesia am Maaender 1984-2020, Ankara.

Blinkenberg 1931 — C. Blinkenberg, Les petits objects. Lindos I. Fouilles de l'Acropole 1902-1914, Berlin.

Bloesch 1987 — H. Bloesch, Griechische Münzen in Winterthur, Textband I Nr. 1-2321, Winterthur.

BMC Caria	V. H. Barclay, British Museum Catalogues of Greek Coins. Caria, Cos, Rhodes, B. V. Head (ed.), London, 1897.
Boardman 1993	J. Boardman, Athenian Black Figure Vases, Londra.
Boardman 1996	J. Boardman, Greek Art, New York.
Boardman 1998	J. Boardman, Siyah Figürlü Atina Vazoları, G. Engin (çev.), İstanbul.
Boardman 2003	J. Boardman, Siyah Figürlü Atina Vazoları, İstanbul.
Boardman 2016	J. Boardman, Erken Yunan Vazo Ressamlığı, S. Eraltan (çev.), İstanbul.
Boatwright 2000	T. Boatwright, "City Foundations, New and Renewed." In Hadrian and the Cities of the Roman Empire, 172-203.
Boeckh - Fränkel 1886	A. Boeckh - M. Fränkel, Die Staatshaushaltung der Athener, 3. Auflage, Berlin.
Boehlau - Schefold 1942	J. Boehlau - K. Schefold, Larissa am Hermos III, Die Kleine Funde, Berlin.
Bohtz 1981	C. H. Bohtz, Das Demeter-Heiligtum, Altertümer von Pergamon XIII, Walter de Gruyter, Berlin.
Bouzek – Jansova 1974	J. Bouzek– L. Jansova, “Megarian Bowls”, Anatolian Collection of Charles University: Kyme I, 13-76.
Bouzek 1990	J. Bouzek, Studies of Greek Pottery in the Black Sea Area, Prague.
Boysal 1969	Y. Boysal, Katalog Der Vasen im Museum in Bodrum: Mikensich-Protogeometrisch, Ankara.
Bredholt-Christensen 2009	L. Bredholt-Christensen, 'Cult' in the Study of Religion and Archaeology ASMA VIII, G. Hinge (ed.), Aarhus.
Briese 2005	M. B. Briese, Trade Relations in the Eastern Mediterranean from the Late Hellenistic Period to Late, M. B. Briese – L. E. Vaag (eds.), Denmark.
Brock – Young 1949	J. K. Brock – M. Young, “Excavations in Siphnos”, BSA 44, 1-92.
Broneer 1930	O. Broneer, Corinth IV. 2, Terracotta Lamps. Cambridge.
Brugnone 1980	A. Brugnone, “Annotazioni sull’Apollo Archegete di Nasso”, in Φιλίας χάριν. Miscellanea di studi classici in onore di Eugenio Manni, Roma, 277–291.

Bruneau 1965	P. Bruneau, “Chronique des Fouilles 1964”. BCH LXXXIX, 981- 988.
Bruneau 1970	P. Bruneau, Recherches sur les cultes de Délos à l’époque hellénistique et à l’époque impériale (BEFAR, 217), Paris.
Bruns-Özgan 2002	C. Bruns-Özgan, Knidos. Ein Führer durch die Ruinen, Konya.
Bruns-Özgan 2013	C. Bruns-Özgan, Knidos Ergebnisse der Ausgrabungen von 1996-2006, İstanbul.
Bulba 2019	M. Bulba, Kaunos Demeter Kutsal Alanı: Kült Uygulamaları, MJH IX/1, 57-78.
Bulfinch 2015	T. Bulfinch, Klasik Yunan ve Roma Mitolojisi, İstanbul.
Bulut – Şengül 2014	S. Bulut – M. Şengül, Birinci Uluslararası Anadolu Para Tarihi ve Numismatik Kongresi/First International Congress of the Anatolian Monetary History and Numismatics, Antalya, Türkiye 25 - 28 Şubat 2013, 79-110.
Bulut 2007	H. Bulut, “Daskyleion’da Akhaemenid Satraplığı Sonu ve Helenistik Dönem”, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi) (İzmir).
Buraselis 2000	K. Buraselis, Kos between Hellenism and Rome: Studies on the Political, Institutional and Social History of Kos from Ca. the Middle Second Century B.C. Until Late Antiquity, Transactions of the American Philosophical Society New Series, Vol. 90, No. 4, Philadelphia.
Burkert 1985	W. Burkert, Greek Religion, Cambridge.
Burn – Higgins 2001	L. Burn – R. Higgins, Catalogue of Greek Terracottas in the British Museum, Vol. III, London.
Burns-Özgan 2004	C. Burns-Özgan, Knidos: A Guide to the Ancient Site, Konya.
Burr-Thompson 1963	D. Burr Thompson, Troy, The Terracotta Figurines of the Hellenistic Period: Supplementary Monograph III, Princeton.
Buschor 1969	E. Buschor, Griechische Vasen, München.
Bürchner 1925	L. Bürchner, Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft, “Leleges” RE XII.2, Stuttgart.
Büyüközer 2015	A. Büyüközer, “Lagina Hekate Kutsal Alanı Güney Propylonu”, Cedrus III, 68-86.

Büyüközer 2019 — A. Büyüközer, “Lagina ve Ionia Rönesansı: Tapınak ve Propylon’daki Uygulamalar Işığında Ionia Rönesansı’nın Kronolojik Tanımlamasına Yeni Bir Katkı”, Arkhaia Anatolika Vol. 2, 195-217.

Cahn 1978 — H. A. Cahn, Die Mûnzen der sizilischen Stadt Naxos: ein Beitrag zur Kunstgeschichte des griechischen Westens, Chicago.

Callaghan 1981 — P. J. Callaghan, The Little Palace Well and Knossian Pottery of The Later Third and Second Centuries B.C., BSA 76, 35-58.

Can 1994 — Ş. Can, Klasik Yunan Mitolojisi, İstanbul.

Carastro 2017 — M. Carastro, “Tanrıların Dünyadaki Varlılığı Yunanistan’da Kült”, Umerto Eco, Antik Yunan, İstanbul, 591-601.

Carpenter 1971 — J. R. The Propylon in Greek and Hellenistic Architecture, Philadelphia.

Carson 1981 — R. A. G. Carson, Principal Coins of the Romans, Volume II, The Principate 31 BC- AD 296, London.

Carson 1990 — R. A. G. Carson, Coins of the Roman Empire, P. Grierson (ed.), New York.

Ceylancı 2019 — Z. Ceylancı, Nif Dağı Kazısında Bulunan Siyah Firnisli Seramikler ile Batı Yamacı Seramikleri, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Konya).

CH — Coin Hoards (London).

Chadwick 1976 — J. Chadwick, The Mycenaean World, London.

Chrubasik – King 2017 — A. Chrubasik – D. King, Hellenism and the Local Communities of the Eastern Mediterranean: 400 BCE-250 CE, Oxford.

Civelek 2001 — A. Civelek, “Tralleis Nekropolisi Buluntuları Işında Helenistik ve Roma Dönemi Seramiği”, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi) (İzmir).

Civelek 2004 — A. Civelek, "Phokaia Helenistik Dönem Kalıp Yapımı Kaseleri". OLBA / 9 (Mayıs 2004): 123-142.

Civelek 2006 — A. Civelek, “Phokaia 2004: Helenistik Dönem Seramiği Üzerine Gözlemler”, Olba XIII, 179–198.

Civelek 2008	A. Civelek, "Terra Sigillata Sinter Astarlı Seramikler", Arkeoloji ve Sanat Dergisi, No. 128, 57-62.
Coldstream 1999	J. N. Coldstream, Knossos 1951–61: "Classical and Hellenistic Pottery from the Town" BSA 94, 321-352.
Coldstream 2001 vd.	J. N. Coldstream - L. J. Eiring - G. Forster, "Knossos Pottery Handbook: Greek and Roman, British School at Athens Studies", Knossos Pottery Handbook: Greek and Roman, Vol. 7, 1-178.
Cook 1955	J. Cook, "The Palai-Names. Historia: Zeitschrift Für Alte Geschichte", 4.1, 39-45.
Cook 1961	J. M. Cook, "Some Sites of the Milesian Territory", BSA 56, 1961, 90-101.
Cook 1997	R. M. Cook, Greek Painted Pottery, London.
Corinth VI	G. R. Edwards, Corinthian Hellenistic Pottery, Princeton.
Coşkun 2007a	A. Coşkun, "Salamis Kenti Çatı Kiremitleri Üzerine Bazı Gözlemler", Anatolia 33, 9-24.
Coşkun 2007b	G. Coşkun, Oryantalizan Dönem Seramiğinde Bezeme Gelişimi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Aydın).
Courby 1922	F. Courby, Les Vases Grecs: A Reliefs, Paris.
Cömert 1999	B. Cömert, Mitoloji ve İkonografi, Ankara.
Crowfoot 1957	G. M. Crowfoot, "Terra Sigillata General List". Eds. J. W. Crowfoot, G. M. Crowfoot – K. M. Kenyon, The Objects from Samaria. Samaria-Sebaste, Reports of the Work III, 306-357.
Crowfoot vd. 1957	J. W. Crowfoot – G. M. Crowfoot – K. M. Kenyon, The Objects from Samaria, Palastine Exploration Fund, London.
CVA	Corpus vasorum antiquorum.
CVA Adria 1	G. Riccioni, CVA, Italia 28, Adria 1, Roma 1957.
CVA Mainz 2	E. Böhr, CVA, Deutschland 63, Mainz, Universität 2, München, 1993.
CVA. Copenhague 2	Musée National ii (Denmark 2, 50 - 98)
CVA. GB.	London, British Museum v (GREAT Britain 7, 285 – 332)
CVA. Heidelberg 3	Heidelberg, Universität iii (GERMANY 27, 1284 - 1331)

Çakıcı 2007 M. Çakıcı, “Milas İsmetpaşa Mahallesi”, 284 Ada, 23-3 Parsellerde Kurtarma Kazısı”, MKKS 15, Kültür Bakanlığı, Ankara, 83-94.

Çakmaklı 2012 Ö. D. Çakmaklı, Karia Bölgesi Roma Dönemi Cam Kap Tipolojisi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi)(Ankara).

Çekilmez 2016 M. Çekilmez, "Tralleis’ten Bir Eros Yontusu", OLBA 24, 285-322.

Çekilmez 2017 M. Çekilmez, Tralleis Güney Nekropolü Terrakotta Figürinleri, Aydın.

Çelgin 2010 G. Çelgin, Eski Yunanca-Türkçe Sözlük, İstanbul.

Çelgin 2018 G. Çelgin, Eski Yunanca Türkçe Sözlük, İstanbul.

Çevirici-Coşkun 2019 F. Çevirici-Coşkun, Aphrodite Figürinleri, Afyonkarahisar Müzesi Terrakotta Figürinleri, 11-35.

Çimen 2004 L. Çimen, Halikarnassos Yarımadası Şehir Surları, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Muğla).

Çokay-Kepçe 2011 S. Çokay-Kepçe, Kilden Suretler-Images in Terracotta, İstanbul.

D’Andria 2003 F. D’Andria, Hierapolis Pamukkale, İstanbul.

Dağlı 2020 İ. Dağlı, Arkaik Dönem'den Geç Antik Dönem'e Pamphylia Bölgesinde Kültler ve Dini Yaşam, Koç Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü (Yayınlanmamış Doktora Tezi) (İstanbul).

Dakouri – Sherratt 2005 A. Dakouri – H. S. Sherratt, Autochthon, BAR International Series 1432, Oxford.

Davidson – Thompson 1943 G. R. Davidson - D. B. Thompson, Small objects from the Pnyx, American School of Classical Studies at Athens. Athens.

Davidson 1952 G. R. Davidson, “The Minor Objects”, Corinth XII, Princeton, New Jersey.

Debord 1996 P. Debord, l’asıe mıneure au ıve sıècle (412-323 a.C.), Études | 3.

Delemen - Çokay-Kepçe 2009 İ. Delemen – S. Çokay-Kepçe, Eski Yunan ve Roma Kap Formları Sözlüğü, İstanbul.

Delrieux 2001 F. Delrieux, “Iasos A La Fin Du IV Siecle A.C. Les Monnaies Aux Fruits de Mer Des Fils de Theodotos Au Versement De L‟ekklesiastikon”,

Revue des Etudes Grecques Tome 114, 160-189.

Demir 2008 — M. Demir, "Büyük İskender ve Karia", Muğla Universitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE), Güz 2008, Sayı 21, 97-121.

Demir 2013 — F. Demir, Batı Anadolu Helenistik Dönem Kutsal Alan Planlaması, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmış Doktora Tezi) (Konya).

Demir 2016 — F. Demir, "Batı Anadolu'da Helenistik Dönem Kutsal Alan Planlaması", Phaselis Vol. II, 285-295.

Demirtaş 2006 — M. B. Demirtaş, Magnesia Artemis Tapınağı'nın Teknik ve İşçilik Özellikleri, Ankara Üniversitesi (Yayınlanmamış Doktora Tezi) (Ankara).

Dereboylu 2001 — E. Dereboylu, "Weissgrundige Keramik und hellenistische Reliefbeher aus dem in Hanghaus 2 in Ephesos", Studien zur Hellenistischen Keramik Ephesos, Wien: 21-44.

Dereboylu 2012 — E. Dereboylu, Aigai Pişmiş Toprak Figürinleri, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi) (İzmir).

Detienne - Lloyd 2004 — M. Detienne - J. Lloyd, "University The Gods of Politics in Early Greek Cities", Arion, Third Series, Vol. 12, No. 2 (Fall, 2004), 49-66.

Diler 1996 — N. K. Diler, Anadolu Girlandlı Sunakları, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi) (Erzurum).

Diler vd. 2009 — A. Diler – S. Türkoğlu – U. Çörtük – Ş. Gümüş, "Bodrum Yarımadası Leleg Yerleşmeleri Pedasa, Aspat, Kissebükü (Anastasioupolis), Mylasa Sarıçay Ovası-Damlıboğaz (Hydai)-Pilav Tepe, Kedrai (Sedir Adası) ve Mobolla Yüzey Araştırmaları 2006-2007", 26. AST 3, 125-142.

Diler – Adıgüzel 2015 — A. Diler – G. Adıgüzel, Pedasa Akrapolis Giriş Kapısında Kült Çanağı, E. Okan – C. Atilla (eds.), Prof. Dr. Ömer Özyiğit'e Armağan, 87-107.

Diler – Topaloğlu 2019 — A. Diler- S. Topaloğlu, Pedasa Açık Hava Kutsal Alanı, A. Erön - E. Erdan (ed.), Doğudan Batıya 70. Yaşında Serap Yaylalı'ya Sunulan Yazılar, Ankara.

Doğan 2013	K. Doğan, Phokaia Siyah Firnisli Seramikleri, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Ankara).
Doksanaltı 2003	E. Doksanaltı, Knidos-Kap Krio Helenistik Sarnıç Buluntuları, Publications de l'Institut Français d'Études Anatoliennes Année 15, 27-33.
Doksanaltı 2006	E. Doksanaltı, Knidos Kap Krio Kazı Alanı, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi)(Konya).
Doksanaltı 2007	E. Doksanaltı, Knidos- Kap Krio Çalışmalarında Bulunan Sarnıç Buluntuları -II Kulplu Kaseler, Arkeologlar Derneği Dergisi, Yıl: 9 Sayı: 34, 8-14.
Doksanaltı 2014	E. Doksanaltı, Knidos Kap Krio Çalışmalarında Bulunan İki Sarnıç ve İçlerinden Çıkan Buluntu Grubu, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)(Konya).
Doksanaltı - Ekici 2017	E. Doksanaltı - M. Ekici, "Giresun-Aretias/Khalkeritis Adası Kazıları Seramik Buluntuları", Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 27, Mayıs 2017, 390-403.
Doksanaltı vd. 2018	E. M. Doksanaltı – İ. Karaoğlan – D. O. Tozluca, Knidos Denizlerin Buluştuğu Kent, Ankara.
Domínguez 2006	A. J. Domínguez, "Greek in Sicily, "Greek Colonisation an Account of Greek Colonies and Other Settlements Overseas", Vol. I, G. R. Tsetskhladze (ed.), 253-357.
Donnellan 2012a	L. Donnellan, "A New Coin Type from Sicilian Naxos?, L'Antiquité Classique", T. 81, 161-168.
Donnellan 2012b	L. Donnellan, "Apollo mediating identities in ancient Greek Sicily", BABESCH 87, 173-186.
Donnellan 2015	L. Donnellan, "Oikist and archegetes in context. Representations and the foundation of Sicilian Naxos,", N. Mac Sweeney (ed.), Foundation discourses in dialogue, Philadelphia, 41-70.
Doychinova 2019etc.	M. Doychinova - Sv. Filipova - N. Hadzhieva, Nümismatic Collection of The Regional History Museum of Sofia, I. S. Proko (ed.), Sofia.
Dönmez-Öztürk 2006	F. Dönmez-Öztürk, Homonoia Anlaşmaları Roma Çağı Küçükasya Kentleri Arasında, İstanbul.

Dörpfeld 1910 — W. Dörpfeld, Die Arbeiten zu Pergamon 1908-1909, AM 35, 345-400.

Dragendorff 1895 — H. Dragendorff, Terra sigillata: ein Beitrag zur Geschichte der Griechischen und Römischen Keramik, Bonn.

Duman 2010 — B. Duman, Laodikeia Helenistik ve Erken Roma Dönemi Seramiği. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi) (Konya).

Dumankaya 2013 — O. Dumankaya, Bodrum Yarımadası Antik Limanları, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmış Doktora Tezi) (Konya)

Dumankaya 2015a — O. Dumankaya, Koyunbaba Ancient Stone Quarry Dock, International Journal of Environment and Geoinformatics, 2 (3), 40-47.

Dumankaya 2015b — O. Dumankaya, "Myndos Doğu Liman Mendireği" TİNA, Sayı 3, 12-45.

Dumankaya – Gündüz 2016a — O. Dumankaya - S. Gündüz, "Myndos Sualtı Araştırmalarında Yeni Bir Keşif: Batı Limanı", D. Şahin (ed.), Myndos Araştırmaları I, Bursa, 1-8.

Dumankaya – Gündüz 2016b — O. Dumankaya - S. Gündüz, Myndos Antik Kenti'nin Doğu Limanı ve Yapıları, D. Şahin (ed.), Myndos Araştırmaları I, Bursa, 9-34.

Dunbabin 1948 — T. J. The Western Greeks: The History of Sicily and South Italy from the Foundation of the Greek Colonies to 480 B.C., Oxford.

Durukan – Alkaç 2007 — M. Durukan - E. Alkaç, "Klasik Dönem Seramikleri", Dağlık Kilikia'da Bir Antik Kent Kazısının Sonuçları NAGİDOS, S. Durugönül ed., Adalya Ekyayın Dizisi 6, 112-154.

Durukan – Körsulu 2007 — M. Durukan – H. Körsulu, "Helenistik Dönem Seramikleri", S. Durugönül (ed.), Dağlık Kilikia'da Bir Antik Kent Kazısının Sonuçları Nagidos, İstanbul.

Dündar 2006 — E. Dündar, Hellenistik ve Roma Dönemleri Patara Unguentariumları, Adnan Menderes Üniversitesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Aydın).

Dündar-Işın 2015 — E. Dündar - G. Işın, "Hellenistic Ceramics from the Cellar of the Building Complex on the Tepecik Acropolis at Patara", E. Laflı - S. Patacı

(ed.), Recent Studies on the Archaeology of Anatolia, BAR, 203-216.

Dündar – Rauh 2017 E. Dündar – N. K. Rauh, “The North Bastion on the Tepecik Acropolis at Patara: Dating “Early Hellenistic” Fortification Walls in Southwestern Anatolia”. Hesperia Vol. 86/3, 509-581.

Edwards 1975 G. R. Edwards, Corinthian Hellenistic Pottery, Corinth, Vol. VII. Part III, Princeton, New Jersey.

Egeci 2014 H. S. Klazomenai- Karantina Adası Tiyatro Kazılarında Ele Geçen Siyah Firnisli Seramikler, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)(İzmir).

Egorova 2016 T. Egorova, "Hellenistic Black Glazed Pottery from Panticapaeum.” In Traditions and Innovations. Tracking the Development of Pottery from the Late Classical to the Early Imperial Periods. S. Japp and P. Kögler, eds. IARPotHP 1, Vienna, 517-528.

Ehrenheim et. al. 2019 H. Ehrenheim - P. Klingborg - A. Frejman, “Water at ancient Greek sanctuaries: medium of divine presence or commodity for mortal visitors”, JAAH 26, 3-31.

Ekici 2013 M. Ekici, Karia Şehir Sikkeleri ve Lagina’da Bulunan Sikkelerin Değerlendirilmesi, Selçuk Üniversitesi (Yayınlanmamış Doktora Tezi)(Konya).

Ekmekçi 2017 M. U. Ekmekçi, Nikaia’daki Antik Sütun Başlıkları, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Bursa).

Ekroth 1998 G. Ekroth, ‘Altars in Greek hero-cults: a review of the archaeological evidence’, in Ancient Greek cult-practice from the archaeological evidence, R. Hägg (ed.), Proceedings of the Fourth International Seminar on ancient Greek cult, organized by the Swedish Institute at Athens, 22–24 October 1993 (ActaAth-8°, 15), , Stockholm 1998, 117–130.

Ekroth 2002 G. Ekroth, The sacrificial rituals of Greek hero-cults in the Archaic to the early Hellenistic periods, Liège.

Ephesos XIII/1/1	V. Gasnerr, Das Südtor der Tetragonos-Agora: Keramik und Kleinfunde, Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien.
Er 2003	Y. Er, Klasik Arkeoloji Sözlüğü, Ankara.
Er 2006	Y. Er, Klasik Arkeoloji Sözlüğü, Ankara.
Eran 2019	Y. Eran, Arkaik Dönem Tapınakları Anıtsal Hellen Mimarlığına Giriş, İstanbul.
Erdoğan 1991	A. Erdoğan, Batı Anadolu Şehir Surlarının Gelişimi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (İzmir)
Eren 2003	K. Eren, İyonya Bölgesi Kült Yapılarında Yer Seçiminş Belirleyen Etmenler, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)(İstanbul).
Eren 2015	K. Eren, "Arkaik Kutsal Alanlarda Yer Seçimini Belirleyen Etmenler", Phaselis Vol. I, 221-229.
Ergürer 2015	E. Ergürer, Parion, "A City Walls, Towers, Gates and Harbours", C. Başaran (ed.), The Flourishing City of Ancient Troad: Parion, İstanbul.
Erhat 1972	A. Erhat, Mitoloji Sözlüğü, İstanbul.
Erol 2004	D. Erol, Tralleis Kenti Kazılarında Ele Geçen Baskılı Terra Sigillata. Adnan Menderes Üniversitesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Aydın).
Erol 2011	D. Erol, Smyrna Agorasında Ele Geçen Terra Sigillata ve Geç Roma Seramiği, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi) (İzmir).
Erol 2014	D. Erol, Terra Sigilata ve Late Roman Ware Seramik Grupları, Ankara.
Ersoy 2013	A. Ersoy, Smyrna / İzmir Kazıları Kalıp Yapımı Kaseleri ve Kabartmalı Kaplar, TÜBA-KED 11, 31-50.
Ersoy 2017	A. Ersoy, Antik Dönemden Osmanlı Dönemine Smyrna/İzmir Kemik Objeleri, İstanbul.
Ersoy 2020	A. Ersoy, Smyrna/İzmir Hellenistik Dönem Seramiği, İstanbul.
Étienne – Le Dinahet 1991	R. Étienne – M.-T. Le Dinahet (Hrsg.), L'espace sacrificiel dans lescivilisations méditerranéennes

de l'antiquité. Actes du colloque tenu à la Maison de l'Orient, Lyon, 4-7 juin 1988, Paris.

Ewart 1974 — G. Ewart, Kleinasien, Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart.

Fairbanks 1910 — A. Fairbanks, A Handbook of Greek Religion, New York.

Faust – Erlich 2011 — A. Faust - A. Erlich, The excavations of Khirbet er-Rasm, Israel: The changing faces of the countryside, Oxford.

Fenn 2016 — N. Fenn, Späthellenistische und frühkaiserzeitliche Keramik aus Priene, Wiesbaden.

Ferruzza 2017 — M. L. Ferruzza, Ancient Terracottas From South and Sicily in the J. Paul Getty Museum, Los Angeles.

FGrHist 1 F 243 — F. Jacoby, Die Fragmente der griechischen Historiker, Berlin.

Fırat 1999 — N. Fırat, Perge Konut Alanı Keramiği, 1.cilt. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi) (İstanbul).

Fırat 2016 — M. Fırat, Antik Çağ'da Taş Duvar İşçiliği. İstanbul.

Fırat 2018 — G. Fırat, Parion Yamaç Hamamı 1515-1260 Sektörü Helenistik Dönem Seramikleri, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Samsun).

Fontenrose 1969 — J. Fontenrose, "Daulis at Delphi, California Studies in Classical Antiquity", Vol. 2, 107-144.

Forni 1964 — A. Forni, A Catalogue of The Greek Coins in The British Museum, Harvard University.

Fossing 1940 — P. Fossing, Glass Vessels Before Glass Blowing, Copenhagen.

Ful 2013 — Ş. D. Ful, "Mysia Bölgesi'nde Apollon Kültü", Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi. I, 1-22.

Furumark 1941 — A. Furumark, The Mycenaean Pottery. Analysis and Classification, Stockholm.

Furumark 1972 — A. Furumark, Mycenaean Pottery I. Analysis and Classifications, Stockholm.

Furumark 1992 — A. Furumark, Mycenaean Pottery III Plates, P. Aström - R. Haegg - G. Walberg (eds.), Stockholm.

Garbsch 1982 — J. Garbsch, Terra Sigilata, Ein Weltreich im Spiegel Seines Luxusgeschirrs, Katalog Der München, München.

Gardner 1963 — P. Gardner, Catalogue of Greek Coins: Thessaly to Aetolia, R. S. Poole (ed.), Bologna.

Gasser 1992 — A. Gasser, "Local Archaic Pottery from Ephesos", In: F. Blonde, J. Y. Perreault (eds.), Les Ateliers de Potiers dans le monde Grec Aux Epoques Geometrique et Classique, BCH Suppl. 23, Paris, 189-198.

Gassner 1997 — V. Gassner, "Das Südtor der Tetragonos-Agora Keramik und Kleinfunde", Forschungen in Ephesos XIII/1/1, Wien.

Gates 2015 — C. Gates, Antik Kentler, Antik Yakındoğu, Mısır, Yunan ve Roma'da Kentsel Yaşamın Arkeolojisi, B. Cezar (çev.), İstanbul.

Gençler 2000 — Ç. Gençler, "Hierapolis Camları-I Vetri Di Hierapolis", F. D'andria-F. Silvestrelli (eds.) Lycos Vadisi Türk Arkeoloji Araştırmaları-Ricerche Archeologiche Turche Nella Valle Del Lykos, Lecce, 209-289.

Ginouvès – Guimier-Sorbets 1991 — R. Gınouvès - A.-M. Guımıer-Sorbets, Les autels de l'antiquité classique. Problèmes de description, in R. ETIENNE (ed.), L'espace sacrificiel dans les civilisations mediterranéennes de l'antiquité. Actes du Colloque (Lyon, 1988), Paris, 277-290.

Giudice 2006 — A. Giudice, Die Entwicklung der agorà von Kyrene als Beispiel für die Monumentalisierung des öffentlichen Raums, Forum Archaeologiae 40/IX/2006.

Goldman 1950 — H. Goldman, Excavations at Gözlü Kule, Tarsus, the Hellenistic and Roman Period, Volume 1, Princeton.

Goldman-Jones 1950 — F. Goldman-Jones, Tarsus I: Excavations at Gözlü Kule, Tarsus: The Hellenistic & Roman Periods, H. Goldman (ed.), Princeton.

Golofast 2009 — L. Golofast, "Early Byzantine Glass from the Tauric Chersonne-sos (Crimea)", E. Laflı (ed.), Late Antique/Early Byzantine Glas in the Eastern Mediterranean, İzmir, 301-336.

Gorin Rosen 1999 — M. Gorin Rosen, "Glass Vessels from Ras Abu Maaruf" (Pisgat Zeev East A), Atigot 38, 205-214.

Göktürk 1996 — T. Göktürk, “A Hoard of Hellenistic Silver Coins of Myndos, Halikarnassos and Knidos”, Studies in Ancient Coinage from Turkey, R. H. J Ashton (ed.), London, 5- 8.

Göncü 2017 — H. Göncü, “Smyrna Akrapolü Savunma Yapıları”, A. Ersoy - G. Şakar - B. Yolaçan (eds.), Smyrna/İzmir Kazı ve Araştırmaları II, 150-164.

Göncü vd. 2019 — H. Göncü – B. Yolaçan – A. Ersoy, “Smyrna/İzmir Kırsalında Yer Alan Bazı Savunma Yapıları Üzerine Bir Değerlendirme”, Tüba-Ked 19, 11-28.

Grabowski 2019 — T. Grabowski, Küçük Asya’da Ptolemaioslar Hanedanı, O. Tekin (ed.), Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Anadolu - Krallar, İmparatorlar, Kent Devletleri, İstanbul.

Grandjouan 1961 — K. Grandjouan, Terracottas and Plastic Lamps of the Roman Period, AA 6, Terracottas and Plastic Lamps of the Roman Period, iii-106.

Grimal 2012 — P. Grimal, Mitoloji Sözlüğü Yunan ve Roma, S. Tamgüç (çev.), İstanbul.

Grose 1979 — S. W. Grose, Fitzwilliam Museum, Catalogue of the M^{c}clean Collection of Greek Coins, Vol. III, Asia Minor, Farther Asia, Egypt, Africa, America.

Gruben - Koenigs 1970 — G. Gruben - W. Koenigs, “Der Hekatompedos von Naxos und der Burgtempel von Paros”, AA 1970, 135-153.

Gruben 1972 — G. Gruben, “Naxos und Paros”, 1972, AA (1972-3), 319-379.

Grubinger et. al. 2012 — R. Grubinger – V. Kastner – A. Scholl, Pergamon - Panorama Der Antiken Metropole, Antikensammlung der Staatlichen Museen zu Berlin.

Guhl – Koner 1994 — E. Guhl – W. Koner The Greeks, Their Life And Customs, Tiger Books International, Twickenham.

Guldager Bilde 2010 — P. Guldager Bilde, "Mouldmade bowls, BSS 13: 269-288. The Lower City of Olbia (Sector NGS) in the 6th Century BC to the 4th Century AD", Vols. 1-2, Lejpunskaja, A. Nina, P. G. Bilde, J. M. Hojte, V. V. Krapıvına, S. D. Kryzıckıj (eds.) Aarhus.

Guz-Zilberstein 1995 B. Guz-Zilberstein, The Typology of the Hellenistic Coarse Ware and Selected Loci of the Hellenitic and Roman Periods. Area A ve C. The Finds, Excavations at Dor, Final Raport I, E. Stern (ed.), Jerusalem, 289- 433.

Günata 2021 G. Günata, "Attic Black-Glazed Wares from the Sector of Artemis at Claros / Klaros Artemis Sektöründen Siyah Firnisli Attika Seramikleri." TARE 1, 11-47.

Günay-Tuluk 2003 G. Günay-Tuluk, "Ionia Bölgesindeki Hellenistik Döneme Ait Kandiller". C. Abadie-Reynal (ed.), Les Céramiques en Anatolie Aux Epoques Hellénistique et Romaine, Paris, 17-26.

Gündüz – Dumankaya 2015 S. Gündüz - O. Dumankaya, "Antik Liman Kentlerinde Sualtı Araştırmalarının Önemi: Asar Adası Örneği". C. Yemişçi-T. E. Çakır-M. G. Beydiz- C. Çoban (eds.), 2. Turgutreis ve Türk Denizcilik Tarihi Uluslararası Sempozyumu, Bodrum, 25-41.

Gündüz - Kırlı Özer 2019 S. Gündüz - G. Kırlı Özer, "Myndos Nekropol Alanları: Doğu Nekropolu Peyzaj Önerisi", M. Şahin (ed.), Apollonia a. R. Araştırmaları Band 2, Uluslararası Nilüfer Kültür Çalıştayları Serisi-I, Nekropol ve Peyzaj: Uygulamalar, Yaklaşımlar ve Öneriler Çalıştayı, 105-122.

Günel 2010 S. Günel, "Mycenaean Cultural Impact on the Çine (Marsyas) Plain, Southwest Anatolia: The Evidence from Çine-Tepecik", AnSt 60, 15-50.

Güneş 2008 F. Güneş, Kyzikos Antik Kenti 2006–2007 Kazı Dönemi Seramik Buluntuları, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Erzurum).

Güngör 2011 E. Güngör, Metropolis'te Bulunan Roma Dönemi Kandilleri. Dokuz Eylül Üniversitesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi) (İzmir).

Gür 2012 B. Gür, Hititler, "Mikenler ve Batı Anadolu'daki Kültür Etkileşimleri", Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi 1. 2., 12-22.

Gür 2014 B. Gür, Miken Uygarlığı ve Ahhiyawa, İstanbul.

Gürbüzer 2012 E. Doğan, Gürbüzer, Klaros Kazılarında Bulunmuş Olan Pişmiş Toprak Figürinler ve

Kültler Açısından Değerlendirmeler, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi) (İzmir).

Gürdal 2007 — T. Gürdal, Anadolu'da Apollon Kültürü, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Ankara).

Gürer 2006 — A. Gürer, Örneklerle Sunak Tipolojisi, Dokuz Eylül Üniversitesi Arkeoloji Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)(İzmir).

Gürler 1994 — B. Gürler, Metropolis'in Helenistik Dönem Seramiği, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi) (İzmir).

Gürler 2000 — B. Gürler, "Yeni Kronolojik Veriler Işığında İonia Kalıp Yapımı Kaselerinin Bazı Serilerinin Değerlendirilmesi", Belleten 64, sayı. 240, 419-426.

Gürler 2003 — B. Gürler, “Hellenistic Ceramic of Metropolis In Ionia: Chronology, Production and Related Cities”, C. Abaide-Reynal (ed.), Les Ceramiques En Anatolie Aux Epoques Hellenistique Et Romaine, Actes de la Table Ronde d’Istanbul, 22-24 mai 1996, Varia Anatolica XV, Paris: 9-16.

Gürman 1976 — O. Gürman, “Archaische Plastik im Museum von Bodrum”, AntK 19, 81-87.

Gürsoy 1987 — E. Gürsoy, Bayraklı’nın 4. Yüzyıl Siyah Firnisli Keramiği (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (İzmir)

Gürtekin 1998 — R.G. Gürtekin, Lydia Seramiğindeki Yabancı Etkiler, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi) (İzmir).

Gürtekin-Demir 2002 — G. Gürtekin-Demir, “Lydian Painted Pottery at Daskyleion”, AnSt 52, 111-143.

Gürtekin-Demir – Polat 2015 — R. G. Demir - Y. Polat, “Between Lydia and Caria: Iroın Age pottery From Kale-i Tavas, Ancient Tabae”, Karamos, Ceramics: A Cultural Approach. Proceedings of the First International Conference at Ege University (9-13 May 2011), R.G. Gültekin-Demir et al. (ed.), Ankara. 2015, 115-136.

H.K.A. DNP 2000 H. K. A, Der Neue Pauly, Band 8, Mer – Op.

Hall 2002 J. Hall, Hellenicity Between Ethnicity and Culture, Chicago.

Harden 1936 D. B. Harden, “Roman Glass from Karanis, found by the University of Michigan Archaeological Expedition in Egypt 1924-29”, Univ. of Michigan Studies, Humanistic Series 41, Ann Arbor, Michigan.

Harl 2001 K. W. Harl, Guide for Coins Commonly Found at Anatolian Excavations, İstanbul.

Harl 2013 K. W. Harl, Myndos, The Encyclopedia of Ancient History, Vol. VIII Li-Ne, Oxford.

Hayes 1971 J. W. Hayes, “A New Type of Early Christian Ampulla”, BSA, 66, 243-248.

Hayes 1972 J.W. Hayes, Late Roman Pottery, Oxford.

Hayes 1973 J. Hayes, “Roman Pottery from the South Stoa and Corinth” Hesperia 42 (1973), 416-470.

Hayes 1985 J. W. Hayes, "Sigillate Orientali", Enciclopedia dell'Arte Classica e Orientale. Atlante delle Forme Ceramiche II. Ceramica Fine Romana nel Bacino Mediterraneo, 1-96.

Hayes 1991 J. W. Hayes, The Hellenistic and Roman Pottery. Nicosia: Published for the Republic of Cyprus by the Dept. of Antiquities, Cyprus.

Head 1963 B. V. Head, Historia Numorum: A Manual of Greek Numismatics, London.

Hellström 1965 P. Hellström, Pottery of Classical and Later Date Terrracotta Lamps and Glass, Labraunda, Sweedish Excavations and Researches, Vol.II: Lund.

Hellström 1997 P. Hellström, Labrynda, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 2, 1084-1086.

Hennemeyer 2013 A. Hennemeyer, Das Athenaheiligtum von Priene, Wiesbaden.

Henry 2020 O. Henry, Labraunda’nın Kısa Arkeolojik Tarihi, Karialılar Denizcilerden Kent Kuruculara, O. C. Henry - A. B. Henry (ed.), 96-115.

Herda 2011 A. Herda, “How to run a state cult, The organization of the Cult of Apollo Delphinios in Miletos”, M. Haysom - J. Wallensten (eds.), Skrifter utgivna av svenska institutet i Athen, 8°, 21, Stockholm, 57-93.

Herda 2020 A. Herda, Karia Halkının ve Karkisa-Karia

Ülkesinin Erken Dönemlerdeki Kökenleri, İstanbul.

Herrman 1988 — J. J. Hermann, The Ionic Capital in Late Antique Rome, Roma.

Hertel 2003 — D. Hertel, Die Mauern von Troia Mythos und Geschichte im antiken Ilion, München.

Higgins 1954 — R. A. Higgins, Catalogue of Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities, British Museum, Vol. 1, London.

Higgins 1963 — R. A. Higgins, Greek Terracotta Figures, London.

Higgins 1969 — R. A. Higgins, Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities British Museum. Volume I-II. Greek: 730-330 B.C. Oxford.

Hirschfeld 1916 — G. Hirschfeld, The Collection of ancient Greek Inscriptions in the British Museum. Part IV,1: Knidos, Halikarnassos and Branchidae, Oxford.

Hoover 2016 — O. D. Hoover, Handbook of Coins of Macedon and Its Neighbors, Part I: Macedon, Illyria, and Epeiros Sixth to First Centuries BC, London.

Hornblower 1982 — S. Hornblower, Mausolus, Oxford.

Hornblower 2013 — S. Hornblower, Herodotus: Histories Book V, Cambridge.

Horster – Klöckner 2013 — M. Horster – A. Klöckner, Cities and Priests Cult Personnel in Asia Minor and the Aegean Islands from the Hellenistic to the Imperial Period, M. Horster – A. Klöckner (eds.), Berlin.

Howatson 2013 — M. C. Howatson, Oxford Antikçağ Sözlüğü, İstanbul.

Hunterian Coll. II — G. Macdonald, Catalogue of Greek Coins in the Hunterian Collection, University of Glasgow, Vol. II: North Western Greeceand Asia Minor, 1901, Die kaiserzeitlichen Münzen Jetzt auch in der SNG-Publikation der Sammlung: SNG XII, Part I, 2004.

Hübner 1993 — G. Hübner, Die Applikenkeramik von Pergamon: Eine Bildersprache im Dienst des Herrscherkultes. PF. 7. Berlin - New York.

Iakovidis 1983 — S. P. Iakovidis, Late Helladic Citadels on Mainland Greece, Leiden.

Iakovidis 1999 — S. Iakovidis, “Late Helladic Fortifications”,

Polemos. Le Contexte Guerrier en Égée à l'Âge du Bronze, R. Laffineur (ed.), Actes de la 7e Rencontre égéenne international, 199-203.

IG — Inscriptiones Graecae

Imhoof-Blumer, KM — F. Imhoof-Blumer, Kleinasiatische Münzen, 2 Bände 1901 bzw. 1902.

Ireland – Ateşoğlu 1996 — S. Ireland – S. Ateşoğlu, "The Ancient Coins in Amasra Museum", R. Ashton (ed.), Studies in Ancient Coinage from Turkey, Ankara, 1996, 132-137.

Irmak 2010 — E. N. Irmak, Enez'de (Ainos) Ele Geçen Orientalizan Seramikler, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Edirne).

Isc. Di Cos EV — The inscriptions of Cos.

Isings 1957 — C. Isings, Roman Glass, Gronin-gen/ Djakarta.

Ismaelli 2017 — T. Ismaelli, Tempio A nel Santuario di Apollo Architettura, decorazione e contesto, Hierapolis di Frigia X – Il, İstanbul.

Issı 2009 vd. — A. Issi - A. Kara - T. Sivas, H. Sivas, Dorylaion (Eskişehir-Şarhöyük) Hellenistik Dönem Batı Yamacı Seramiklerinin Karakterizasyonu, Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, Cilt 9, Sayı 3, 181-188.

Işık 1980 — F. Işık, Die Koroplastik von Theangela in Karien und ihre Beziehungen zu Ostionien. IstMitt 21, Tübingen.

Işık 1998 — F. Isık, "Yunan Mucizesi Var mıydı?", Adalya 3, 13-26.

Işık 2019 — F. Işık, Uygarlık Anadoludan Doğdu, İzmir.

Işın 2007 — G. Işın, "General outlook to the Hellenistic Pottery of Patara with Selected Examples". Eds. S. Lemaitre, Céramiques Antiques en Lycie (VIIe S. a. C. – VIIe S. P. C.) Les Produits et Les Marchés. Actes de la table-ronde de Poitiers (21-22 mars 2003), Bordeaux (2007) 137-150.

Işın 2008 — G. Işın, The preliminary report on the Hellenistic pottery of Patara from the Tepecik hill excavations, AMS 55, 157-172.

İren 1993 — K. İren, "Archaische ostgriechische Keramik 1991", Ausgrabungen in Assos 1991, AMS 10, 37-52.

İren 2003 K. İren, Aiolische Orientalisierende Keramik, İstanbul.

Japp et. al. 2016 S. Japp – B. Engels – A. Keweloh, Kiln stacking as technique for polychrome surface design – a Pergamenian innovation?, in: P. Kögler – A. Berlin – S. Japp – W. Rudolph (Hrsg.), Tradtions and Innovations. Tracking the Development of Pottery from the Late Classic to the Early Imperial Period, 2016, 307–315.

Jeppesen 1955 K. Jeppesen, Labraunda. Swedish Excavations and Researches. Vol. i, part 1: The Propylaea, Skriften utgivna av Svenska Institutet i Athen, 4°, V. I. I.

Johansen 1971 C. F. Johansen, "Les terres sigilées". Eds. A. P. Christensen – C. F. Johansen, Les Poteries Hellénistiques et les Terres Sigilées Orientales, Hama III/2. Copenhague, 55-204.

Jones 1950 F. F. Jones, "The Pottery", H. Goldman (ed.), Excavations at Gözlükule, Tarsus, Vol. 1. The Hellenistic and Roman Periods. New Jersey, 149-296.

Jones 1986 J. M. Jones, A Dictionary of Ancient Greek Coins, London.

Jones 2010 H. Jones, Oikist Cults at Cyrene, Delos, and Eretria.

Kabaağaç - Alova 1995 S. Kabaağaç - E. Alova, Latince/Türkçe Sözlük, İstanbul.

Kaestner 2014 V. Kaestner, "Sunak Terası", F. Pirson – A. Scholl (eds.), Pergamon: Anadolu'da Helenistik Bir Başkent/ A Hellenistic Capital in Anatolia, İstanbul, 456-479.

Kahrstedt 1955 U. Kahrstedt, "Palaiskepsis und Verwandte Ortsnamen, Historia", Vol. 3. 3, 292–301.

Kampmann 2020 U. Kampmann, Die Münzen der römischen Kaiserzeit, Battenberg.

Kan Şahin 2019 G. Kan Şahin, Hadrianopolis Seramik Buluntuları, Ankara.

Kaplan 2007 D. Kaplan, "Apollon'un Kökeni. Doğudan Yükselen Işık Arkeoloji Yazıları, B. Can-M. Işıklı (eds.), Atatürk Üniversitesi 50. Yıl Anı Kitabı, İstanbul, 471-480.

Kaplan 2009 — D. Kaplan, Çanakkale Arkeoloji Müzesi Frank Calvert Koleksiyonu Terrakotta Figürinleri, Ankara Üniversitesi (Yayınlanmamış Doktora Tezi) (Ankara).

Kara 2017vd. — M. E. Kara – E. Turan - E. Akdeniz - A. Erön, "Thyateira Kazısı Kemik Buluntuları ve Zooarkeolojik İncelemeler", Cedrus 5, 131-153.

Karağaç - Alova 1995 — S. Karağaç – E. Alova, Latince-Türkçe Sözlük, İstanbul.

Karakaya 2007 — N. Karakaya, Helenistik ve Roma Döneminde Pisidia Tanrıları, İstanbul.

Karaosmanoğlu 2005 — M. Karaosmanoğlu, Mitoloji ve Ege'nin Tanrıları, Erzurum.

Karayaka 2007 — N. Karayaka, Helenistik ve Roma Döneminde Pisidia Tanrıları, İstanbul.

Karlsson 1994 — L. Karlsson, "Thoughts about Fortifications in Caria from Maussollos to Demetrios Poliorketes", Année, Vol. 96.1, 141-153.

Kassab – Tuna 1987 — D. Kassab – N. Tuna "Preliminary Report of Archaeological Prospection for Ceramic Kilns at Imamınburnu, Tekir". Anatolia Antiqua I (1987), 53-59.

Katsnelson 1999 — N. Katsnelson, "Glass Vessels from the Painted Tomb at Migdal Ashqelon", Atigot 37, 67-82.

Kaya 2018 — N. Kaya, Altınpark Arkeolojik Alanı Hellenistik Dönem Seramikleri, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)(İzmir).

Kaya 2019 — E. Kaya, Aiolis'te Kültler, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi) (İzmir).

Kekulé 1880 vd. — R. Kekulé - F. Winter - H. Rohden - L. Otto - H. Winnefeld, Die antiken Terrakotten: Im Auftrag des Archäologischen Instituts des Deutschen Reichs (Band II). Berlin.

Keleş 2009 — V. Keleş, Erzurum Arkeoloji Müzesi Roma Sikkeleri, İstanbul.

Kenrick 2013 — P. Kenrick, Cyrenaica, Libya Archaeological Guides, London.

Kenyon 1957 — K. M. Kenyon, Roman and Later Wares, Terra Sigillata, K. M. Kenyon-G. M. Crowfoot – J. W. Crowfoot (ed.), The Objects from Samaria, bkz.: Samaria-Sebaste, Reports of the Work of

the Joint Expedition in 1931-1933 and of the British Expedition in 1935 Bd. 3, 281-306, London.

Kerschbaum 2014 — S. Kerschbaum, “Die Apollines von Hierapolis in Phrygien”, JNG 64, 15-42.

Kerschner 2007 — M. Kerschner, Das Keramikbild von Ephesos im 7. und 6. Jh. v.Chr., J. Cobet, V. Von Graeve, W.-D. Niemeier, K. Zimmermann (eds.), Frühes İonien: Eine Bestandsaufnahme, MilForsch 5, Mainz, 221-245.

Khruskova 2009 — L. Khruskova, “Late Antique Glass from the Eastern Black Sea; Christian Context, Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean, İzmir, 337-353.

Kılıç 2019 — T. Kılıç, Tarsus-keşbükü Hellenistik ve Roma Dönemi Seramikleri, Mersin Üniversitesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)(Mersin)

Kınacı 2012 — M. Kınacı, Eski Yunan dünyasında müziğin kullanım alanları, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Isparta).

Kirman 2022 — Y. Kirman, Daskleion İlk Çağ Kentinde Dokuma Atölyeleri ve Çalışmaları, Balıkesir Arkeoloji Buluşmaları 2021, Mysia ve Çevre Kültürleri 2021 Bildiriler Kitabı, H. M. Özgen-S. Alper-Y. Polat-N. Koçhan-G. Polat-K. İren, A. Soykan (ed.), 291-300.

Kleiner 1942 — G. Kleiner, Tanagrafiguren, Untersuchungen zur hellenistischen Kunst und Geschichte, 15. Ergh. Jdl, De Gruyter, Berlin.

Koçyiğit 2018 — O. Koçyiğit, Tabae Roma Dönemi Kırmızı Astarlı Seramikleri, ÇOMÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi 3(1), 135-153.

Konak 2003 — S. Konak, Antik Karya Bölgesindeki Kent Dışı Kutsal Alanlar, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)(İstanbul).

Kossatz 1990 — A. Ulrike- Kossatz, Funde Aus Milet I, Die Megarischen Becher, Berlin- New York.

Kozal 2010 — E. Kozal, “Anadolu’nun Derinlikleri Son Tunç Çağı-İlk Demir Çağı”, Arkeo Atlas 7, 1-27.

Kozatsas et. al. 2014 — J. Kozatsas – G. Panagopoulou – M. Choleva - C. Moutsiou - A. Tsaravopoulos, The Sanctuary of

"Apollon Aegileas" on Antikythera, S. Matei, V. Sirbu, L. Grıgoraş, D. Costache (Ed.), Greece. People and Myth on the Crossroads of Piracy and Cult, MOUSAIOS XIX, 171-202.

Kögler 2010 — P. Kögler, Feinkeramik aus Knidos vom mittleren Hellenismus bis in die mitlere Kaiserzeit (ca. 200 v. Chr. bis 150 n. Chr), Wiesbaden.

Kögler 2014 — P. Kögler, "Table Ware from Knidos: The local Production during the 2nd and 1st Centuries BC. P. Guldager Bilde - M. L. Lawall (ed.), Pottery, Peoples and Places. Study and Interpretation of Late Hellenistic Pottery, Denmark, 157-175.

Kökdemir 2009 — G. Kökdemir, Menderes Magnesiası-Propylon. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi)(Ankara).

Kökdemir 2011 — G. Kökdemir, "Menderes Magnesiası – Propylon: Mimari Bezemeler", Anadolu (2011), 93-141.

Köknar 2020 — N. N. Köknar, Late Bronze AGE Burials, Mycenaean Connections and The Maritime Cultural Landscape of The Western Anatolian Coast, Koç Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (İstanbul).

Körsulu 2006 — H. Körsulu, "Nagidos Kazısı Helenistik Dönem Seramikleri", Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Mersin).

Körsulu 2011 — H. Körsulu, Nagidos Unguentariumları, TÜBA-AR 14/2011: 69-86.

Körsulu 2013 — H. Körsulu, Kappadokia Komanası Sigillataları, OLBA 21, 169-314.

Körsulu 2014 — H. Körsulu, "Kappadokia Komanası Hellenistik Dönem Seramikleri", Cedrus II, 89-133.

Körsulu 2019 — H. Körsulu, "Sinabıç'tan (Dalisandos?) İthal Seramikler: Doğu Sigillata A, Kıbrıs Sigillatası, Kurşun Sırlı Seramik", Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 2 (1), 15-31.

Körsulu 2020 — H. Körsulu, "Sinabıç'tan (Dalisandos?) Helenistik ve Roma Dönemi Seramikleri". OLBA XXVIII, 295-338.

Krinzinger 2010 F. Krinzinger, Hanghaus 2 in Ephesos: Die Wohneinheiten 1 und 2: Baubefund, Ausstattung, Funde. (Hanghaus 2 in Ephesos.) Wien.

Krischen 1913 F. Krischen, Jahrbuch des Kaiserlich Deutschen Archaelogischen Institut Band XXVIII, 475-476.

Krizanac 2009 M. Krizanac, "Glass from Early Byzantine Gradina on Mount Jelica (Serbia)", E. Laflı (ed.), Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean, İzmir, 265-284.

Krizinger 2010 F. Krinzinger, "Hanghaus 2. Wohneinheiten 1 und 2. Baubefund, Ausstattung, Funde", Forschungen in Ephesos VIII/8, Wien.

Kuhn 1985 G. Kuhn, "Untersuchungen zur Funktion der Säulenhalle in archaischer und klassischer Zeit", JdI 100, 169–317.

Küçük 2006 T. Küçük, Ege Gübre Hellenistik Dönem Seramikleri, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (İzmir).

Kürüm 2006 N. Kürüm, Helenistik Çağ Anadolu Mimarisindeki Karia Bölgesinde İon Kymationu'nun Gelişimi, Selçuk Üniversitesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Konya).

Lacroix 1965 L. Lacroix, Monnaies et Colonisation dans l'Occident Grec, Brussels.

Ladstätter 2010 S. Ladstätter, "Keramik", in: F. Krinzinger (Hrsg.), Hanghaus 2 in Ephesos. Die Wohneinheiten 1 und 2: BaubefundAusstattung. Funde. FiE 8/8, 172-279.

Lagerlöf 2014 K. Lagerlöf, The females of Labraunda. Presence or absence?, Uppsala University Department of Archaeology and Ancient History Master Thesis, Sweden.

Lambertz 2009 M. Lambertz, "Der Apollontempel von Naxos - zwei Planungsphasen im Detail Architectura. Zeitschrift für Geschichte der Baukunst", 39, 1-12.

Landi 2012 M.E. Landi, "Note Sulla Circolazione di alcune classi di ceramica fine di eta ellenistica da Kyme eolica Produzioni e rotte trasmarine", Napoli, 71-99.

Lane 2009 C. S. Lane, Archëgetës, Oikistes, and New-

Oikistës: The Cults of Founders in Greek Southern Italy and Sicily, Doctor of Philosophy, The University of British Columbia.

Lang-Auinger 2003 — C. Lang-Auinger, "Terrakotten", Das Hanghaus 1 in Ephesos, Funde und Ausstattung, FiE 8/4, Verlag Der Österreischischen Akademie Der Winsenschaften: Wien, 209 – 251.

Larson 2007 — J. Larson, Ancient Greek Cults, Routledge, New York.

Laser 1987 — S. Laser, "Sport und Spiegel", AH, Kiel.

Laumonier 1956 — A. Laumonier, Les Figurines de Terre Cuite, Exploration Archéologique de Delos XXIII, Atina-Paris.

Laumonier 1958 — A. Laumonier, Les Cultes indigènes en Carie, Bibliothèques de l'Ecole française d'Athènes et de Rome - Série Athènes.

Laumonier 1977 — A. Laumonier, La Céramique Hellénistique a Reliefs. 1. Ateliers "Ionies". Delos XXXI (1977).

Leake 1824 — W. Journal of a Tour in Asia Minor, Cambridge.

Leedom 1978 — J. W. Leedom, Constantius II: Three Revisions, Byzantion, 1978, Vol. 48, No. 1 (1978), 132-145.

Lehmann-Hartleben 1963 — K. Lehmann-Hartleben, Die Antiken Hafenanlagen des Mittelmeeres: Beiträge zur Geschichte des Städtebaus im Altertum, Klio Beih. XIV.1, Wiesbaden.

Leyenaar – Plaisier 1979 — P. G. Leyenaar – Plaisier, Les Terres Cuites Grecques et Romaines, Catalogue de la Collection du Musee National des Antiquites A Leiden, Rijksmuseum van Oudheden te Leiden, Press Pays Bas: Leiden. Winsenschaften: Wien. 209 – 251.

LIMC — Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae.

LIMC II — Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae, Aphrodisias-Athena, Zurich, 1984.

Lieberman 2020 — L. A. Lieberman, "Apollo Archegetes as a Globalizing Divinity: Numismatic Iconography and the Memory of Sicilian Naxos," in A. Kouremenos and J. Gordon, eds. Mediterranean Archaeologies of Insularity in the Age of Globalization, Oxford, 123-150.

Lightfoot 1993	C. S. Lightfoot, “A cataloque of the Glass Finds: Sagalassos 1990”, M. Waelkens (ed.), Sagalassos I. First General Report on the Survey (1986-1989) and Excavations (1990-1991), Leuven, 173-195.
Lightfoot 1996	C. S. Lightfoot, The Coins from Tille, R. Ashton (ed.), Studies in Ancient Coinage from Turkey, Ankara, 139-146.
Lingren Coll. I	H. C. Lindgren – F. L. Kovacs, Ancient Bronze Coins of Asia Minor and the Levant from the Lindgren Collection, 1985.
Loader 1998	N. C. Loader, Building in Cyclopean Masonry, Sweeden.
Loeschcke 1912	S. Loeschcke, “Die Arbeiten zu Bergama 1910-1911, Sigillata-Töpfereien in Tschandarli”, Athenische Mitteilungen 37, Berlin, 344- 407.
Lohmann 2019	H. Lohmann, Feldforshungen im Latmos, AMS 93, H. Lohmann (ed.), Bonn.
Louvre I	S. Mollard-Besques, Musée national du Louvre Catalogue raisonné des figurines et reliefs en terre cuite grecs, étrrusques et romains I Epoques préhellénique, géometrique archaïque et classique, Paris.
Love 1972	I. Love, A Preliminary Report of the Excavations at Knidos, AJA 77(4), 413-424.
LRBC I- II	R. A. G. Carson, et al. Late Roman Bronze Coinage, London 1978.
Lullies 1944	Corpus Vasorum Antiquorum, Deutschland Band 6, München Museum Antiker Kleinkunst Bd. 4, München.
Lund 1993	J. Lund, Pottery of the Classical, Hellenistic and Roman Periods, in: L. Wriedt Sørensen & D. Rupp (eds.), The Land of the Paphian Aphrodite, The Canadian Palaipaphos Survey Project II.1 Artifact Class Discussion, SIMA 104, 79-177.
Maiuri 1932	A. Maiuri, Clara Rhodos II: Monumenti di qscultura del Museo archeologico di Rodi I, Bergamo.
Makinist 2019	Ö. Makinist, Metropolis Tiyatrosunda Bulunmuş Olan Terra Sigillatalar, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (İzmir).

Malkin 1986	I. Malkin, “Apollo Arkhegetes and Sicily”, AnnPisa 16.4, 959–972.
Malkin 2011	I. Malkin, A Small Greek World, Networks in the Ancient Mediterranean, Oxford.
Malkin 2016	I. Malkin, “Conceptualising Early Colonisation”, Bruxelles - Brussel – Roma Belgisch Historisch Instituut te Rome Institut Historique Belge de Rome Istituto Storico Belga di Roma, 27-50.
Mandel et al. 1996	U. Mandel – P. Kögler – U. Dotterweich – G. Happel, Keramik aus Knidos – ein Vorbericht, in: M. Herfort-Koch – U. Mandel – U. Schädler (eds.), Hellenistische und kaiserzeitliche Keramik des östlichen Mittelmeergebiets. Kolloquium Frankfurt 24.–25. April 1995 (Frankfurt a. M. 1996) 55–69.
Mano-Zissi 1976	D. Mano-Zissi,“Stobi:A City of Ancient Macedonia”JFieldA 3, 1976, 269-302.
Maran 2010	J. Maran, Tiryns, “The Oxford Handbook of The Bronze Age Aegean”, E. H. Cline (ed.), Oxford, 722-734.
Marksteiner et al. 2007	T. Marksteiner, S. Lemaitre – B. Yener-Marksteiner, “Keramik aus der Sondage 5 in der Weststadt von Limyra”. Jahreshefte des ÖAI 76, 236-276.
Massoul 1934	M. Massoul, Corpus Vasorum Antiquorum, France 13, Sevres Fascicule Unique.
McClean II	S. W. Grose, Catalogue of the McClean collection of Greek Coins I-III, Cambridge 1923-1929.
McNicoll 1997	A. W. McNicoll, Hellenistic Fortifications from the Aegean to the Euphrates. Oxford.
Meadows 2002	A. R. Meadows, “Stratonikeia in Caria: the Hellenistic City and its Coinage”, NC 162, 2002, 79- 134.
Meadows 2018	A. Meadows, The Great Transformation, Civic Coin Design in the Second Century BC, ΤΥΠΟΙ, Greek and Roman Coins Seen Through Their Images Noble Issuers, Humble Users? Proceedings of the International Conference Organized by the Belgian and French Schools at Athens, 26-28 September 2012, P.P. Iossıf-Fr. De Callataÿ-R. Veymiers (eds.), Liège, 297-318.

Meriç 2002 R. Meriç, Späthellenistisch-römische Keramik und Kleinfunde aus einem Schacht- brunnen am Staatsmarkt in Ephesos, FiE 9, 3, Wien.

Meritt - Gregor 1939 D. Meritt - F. Gregor, The Athenian Tribute Lists, Princeton.

Meritt 1950 B. D. Meritt, Athenian Tribute Lists, Cambridge.

Merkelbach 1998 R. Merkelbach, Steinepigramme aus dem griechischen Osten: Band 1: Die Westkiiste Kleinasiens von Knidos bis Ilion, Stuttgart.

Mert – Kuru 2019 İ. H. Mert – B. Kuru, Priene Nekropolleri, Apollonia a. R. Araştırmaları Band 2, Nekropol ve Peyzaj: Uygulamalar, Yaklaşımlar ve Öneriler, M. Şahin - G. Özkılınç - A. S. Özbey (eds.), Bursa, 145-164.

Mert 2016 İ. H. Mert, "Priene'deki Gıda Pazarı", Olba 24, 353-418.

Mert 2017 İ. H. Mert, "Kap Monodendri Poseidon (Enipeus) Altarı: Bir Altar Mı Yoksa Deniz Feneri Mi ?", Olba 25, 171-210.

Metin 2015 H. Metin, Burdur Müzesi'nden Bir Grup Kalıp Yapımı Kase, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 8. 37, 473-485.

Metzger 1973 I. R. Metzger, "Piraeus-Zisterne,"A eXr 26, A', 1971 [1973], 41-94.

Metzger 1998 I. R. Metzger, "Die Klassischen und Hellenistischen Wohnhauser in Westquartier", Eretria X, 173-227.

Meyer-Schlichtmann 1988 C. Meyer-Schlichtmann, Die pergamenische Sigillata aus der Stadtgrabung von Pergamon. Mitte 2. Jh. v. Chr.- Mitte 2. Jh. n. Chr., PF 16.

Mikalson 2004 J. D. Mikalson, "An overview-Greek Sanctuaries and Worship", Ancient Greek Religion, 1-31.

Miller 1974 S. G. Miller, Menon's Cistern, Hesperia 43. 2, 194-245.

Milne 1938 J. G. Milne, Notes on the Oxford Collections, Caria. NumChron V/18, 254-266.

Mitsopoulos-Leon 1991a V. Mitsopoulos-Leon, "Keramik aus Basilika und Prytaneion-Ein Überblick". Öjh 50 (1972-75) 497-524.

Mitsopoulos-Leon 1991b V. Mitsopoulos-Leon, Die Basilika am Staatsmarkt in Ephesos Kleinfunde, 1. Teil: Keramik Hellenistischer und Römischer Zeit, FiE IX 2/2, Wien.

Mitsopoulos-Leon 2017 V. Mitsopoulos-Leon, Hellenistische Häuser in Lousoi Keramik und Kleinfunde aus den Grabungen 1983–1994, ÖAI Sonderschriften Band 55, Wien.

Mlynarczyk 2002 J. Mlynarczyk, "Pottery Report içinde: A. Segal – J. Mlynarczyk – M. Burdajewicz – M. Schuler – M. Eisenberg (ed.), Hippos (Sussita). Third Season of Excavations (Haifa 2002) 38–59.

Mollard-Besques 1963 S. Mollard-Besques Catalogue raisonné des figurines et reliefs en terre-cuite grecs et romains (Musée du Louvre et collections des universités de France) II, Myrina, Paris.

Mollard-Besques 1972 S. Mollard-Besques, Catalogue Raisonne des Figurines et Reliefs en Terre-Cuite Grecs et Romains III, Epoques Hellenistique et Romaine Grece et Asia Mineure. Paris: Press des Musées Nationaux.

Momigliano 2012 N. Momigliano, Bronze Age Carian Iasos. Structures and Finds from the Area of the Roman Agora (c. 3000-1500), Roma.

Morris 2007 S. P. Morris, "Apollo, Dionysus and Zeus: On the Sacred Landscapes of Ancient Naxos," invited paper in Amymona Erga. Papers in Honour of Vassilis Lambrinoudakis, E. Simantoni-Bournia, N. Kourou - L. Mendoni (eds.), Arkhaiognosia Suppl. Vol., October 2007, 96-108.

Moser 2018 M. Moser, Emperor and Senators in the Reign of Constantius II. Maintaining Imperial Rule between Rome and Constantinople in the Fourth Century AD, Cambridge, Cambridge University Press.

Mountjoy 1986 P. A. Mountjoy, Mycenaean Decorated Pottery: A Guide, Oxford.

Mountjoy 1993 P. A. Mountjoy, Mycenaean Pottery: An Introduction. Oxford.

Mountjoy 1998 P. A. Mountjoy, "The East Aegean-West Anatolian Interface in the Late Bronze Age: Mycenaeans and the Kingdom of Ahhiyawa", AnSt 48, 33-67.

Mountjoy 2008 P. A. Mountjoy, The Johann Wolfgang Von Goethe University Collections. The Mycenaean And The Minoan Pottery, Frankfurter Archaologische Shriften, Wiesbaden.

Mrogenda 1993 — U. Mrogenda, Die Terrakottafiguren Von Myrina: Eine Untersuchung Ihrer Möglichen Bedeutung und Funktion im Grabzusammenhang. Frankfurt am Main.

Munsell 2013 — Munsell, Munsell Soil Color Charts, Washington.

Mussche 1983 — H. F. Mussche, Late Helladic Citadels on Mainland Greece, Momenta Graeca Et Romana, Vol. IV, Leiden.

Müller 1997 — D. Müller, Topographischer Bildkommentar zu den Historien Herodots Kleinasien, Tübingen.

Müller-Wiener 1967 — G. Kleiner – P. Hommel – W. Müller-Wiener, Panionion und Melie, Berlin.

Mylonas 1966 — G. E. Mylonas, Mycenae and the Mycenaean Age, Princeton.

Myres 1920 — J. L. Myres, "The Dodecanese, The Geographical Journal", Vol. 56, 329-327.

Naumann 1975 — R. Naumann, Eski Anadolu Mimarlığı, Ankara.

NC 1936 — Numismatic Chronicle, London.

Neuburger 1919 — A. Neuburger, Die Technik des Altertums, RE XI.İ, Leipzig.

Neuru 1991 — L. L. Neuru, "Megarian Relief Ware", J.W. Hayes (ed.), The Hellenistic And Roman Pottery. Paphos III, Nicosia, 13-17.

Nevin 2017 — S. Nevin, Military Leaders and Sacred Space in Classical Greek Warfare. Temples, Sanctuaries and Conflict in Antiquity, London.

Newton 1862 — Ch. Newton, A History of Discoveries at Halicarnassus, Cnidus and Branchidae II, Oxford.

Newton 2011 — C. H. Newton, A History of Discoveries at Halicarnassus, Cnidus and Branchidae, Vol. 2, Cambridge.

Niewöhner 2016 — P. Niewöhner, Miletus/Balat, Urbanism and Monuments from the Archaic to Ottoman Periods, P. Niewöhner (ed.), İstanbul.

Nilsson 1906 — M. P. Nilsson, Griechische Feste von religiöser Bedeutung mit Ausschluss der Attischen, Darmstadt.

Nilsson 1969 — M. P. Nilsson, Greek Piety, H. J. Rose (Trans.), New York.

Nohlen – Radt 1978 K. Nohlen – W. Radt: Altertümer von Pergamon XII: Kapikaya, ein Felsheiligtum bei Pergamon, Berlin.

Nolle 2001 J. Nolle, Side im Altertum, Geschichte und Zeugnisse II, Inschriften griechischer Stadte aus Kleinasien 44, Bonn.

Nováková 2010 L. Nováková, "Funeral Rites and Cultural Diversity in Hellenistic Caria Based on Epigraphic and Archaeological Evidence", Anodos. Studies of the Ancient World 10/2010, 213-221.

Nöth 2019 M. Nöth, "Die Hafenfestung von Loryma", W. Held (ed.), Archaelogisches Seminar der Philipps Universitaet Marburg, Forschungen auf der Karischen Chersones Band 1, Marburg.

OCD The Oxford Classıcal Dıctıonary: Third Edition, Hornblower, Simon and Antony Spawforth (eds.), USA.

Oğuzhanoğlu 2019a U. Oğuzhanoğlu, "Erken Tunç Çağı'nda Stratonikeia", B. Söğüt (ed.), Stratonikeia Çalışmaları 4, Mimari, Heykel ve Küçük Buluntu Araştırmaları, 1-12.

Oğuzhanoğlu 2019b U. Oğuzhanoğlu, "Stratonikeia Antik Kenti Çevresinde Erken Yerleşim İzleri", B. Söğüt (ed.), Stratonikeia Çalışmaları 1, Stratonikeia ve Çevresi Araştırmaları, 1-12.

Oğuzhanoğlu – Pazarcı 2020 U. Oğuzhanoğlu – S. Pazarcı, "Karia Bölgesi'nde Yeni Bir Erken Tunç Çağı Merkezi: Çapalıbağ", Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Haziran/June 2020 – 37(1).

Ohnesorg 2005 A. Ohnesorg, Ionische Altäre: Formen und Varianten einer Architekturgattung aus Insel- und Ostionien, AF 21, Berlin.

Okumuş 2019 M. Okumuş, Ionia Bölgesi (Oikistes/Ktistes) Mitosları, Süleyman Demirel Üniversitesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Isparta).

Olynthus XI D. M. Robinson, Necrolynthia, A Study in Greek Burial Customs and Anthropology, Baltimore/London 1942.

Online: http://hno.huma-num.fr/browse No: 1751 (04. 01. 2019).

Oransay 2014 B. S. Alptekin Oransay, Side Kazılarından Ele Geçen Hellenistik Dönem Seramikleri, CollAn XIII, 45-56.

Ortaç 2001 M. Ortaç, Die hellenistischen und römischen Propyla in Kleinasien, Ruhr-Universität Bochum, Fakultät für Geschichtswissenschaft, Fakultät für Geschichtswissenschaft, Doctoral Thesis, Bochum.

Oxé - Comfort 1968 A. Oxé - H.Comfort, Corpus Vasorum Arretinorum, Bonn.

Önen 1986 Ü. Önen, Karien - Südliche Westküste Anatoliens, İstanbul.

Özbay 2019 F. Özbay, Afyonkarahisar Müzesi Koleksiyonunda Yer Alan Pişmiş Toprak Figürinlerin Teknik Özellikleri, Afyonkarahisar Müzesi Terrakotta Figürinleri, Ankara, 7-10.

Özdemir 2008 H. F. Özdemir, Yukarı Ova (Ceyhan Ovası) Helenistik Dönem Seramiği, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)(Adana).

Özdemir 2016 B. Ş. Özdemir, Tlos Tanrıları ve Kültleri, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi) (Antalya).

Özdemir 2019 M. T. Özdemir, "Stratonikeia Kuzey Şehir Kapısı'nın Kentin Kutsal Alanlarıyla İlişkisi", B. Söğüt (ed.), Stratonikeia Çalışmaları 4, Mimari, Heykel ve Küçük Buluntu Araştırmaları, İstanbul, 139-151.

Özdilek 2012 B. Özdilek, Andriake Sinagogu'ndan Ele Geçen DSA Grubu Seramikler, Cedrus V, 337-395.

Özdilek 2015 B. Özdilek, "Andriake Sinagogu'ndan Seçilmiş Örneklerle Helenistik ve Roma Dönemi Seramiklerine Genel Bir Bakış", Cedrus 3, 89-117.

Özdilek 2017a B. Özdilek, "Andriake Sinagogun'dan Ele Geçen DSA Grubu Seramikleri", Cedrus V (2017), 337-395.

Özdilek 2017b B. Özdilek, "Andriake Limanından Ele Geçen DSC Grubu-Pergamon-Çandarlı Sigillataları", Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 14.40, 260-276.

Özdilek 2019a B. Özdilek, "Letoon Teras Duvarı Kazılarında Ele Geçen Doğu Sigillataları ile Lykia Bölgesi

Kırmızı Astarlı Seramikler", Arkhaia Anatolika 2 (2019), 52-83.

Özdilek 2019b — B. Özdilek, Letoon Teras Duvarı Kazısından Ele Geçen Helenistik Seramikler, Cedrus 7, 267-298.

Özer – Özer 2015 — N. O. Özer – Y. S. Özer, Bir Mimarlık Laboratuvarı Kaunos 1982-2015, İstanbul.

Özer – Şimşek Özer 2017 — B. Özer – Ö. Şimşek Özer, "Asarlık Paton Tomb: Some Observations on Funerary Practices of Lelegian Peninsula in 12th century BC and the Arrival of Newcomers", Colloquium Anatolicum 16, 139-162.

Özet 1987 — A. Özet, "Anadolu Medeniyetleri Müzesindeki Cam Örnekleri ile Antik Çağda Cam Yapımı", Belleten 51/200, 587-609.

Özet 1998 — A. Özet, Dipten Gelen Parıltı, Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Cam Eserleri, Ankara.

Özet 2016 — A. Özet, Myndos Asar Adası Cam Buluntuları I 2009-2013, Myndos Kazı ve Araştırmaları-I, D. Şahin (ed.), Ankara.

Özgan 1991 — R. Özgan, 1989 Knidos Kazısı, 12. KST (2), 57-68.

Özgan 1997 — R. Özgan, 1995 Knidos Kazıları Raporu, 18. KST (2), 273-296.

Özgan 2013a — R. Özgan, Knidos Ergebnisse der Ausgrabungen von 1996-2006, İstanbul.

Özgan 2013b — R. Özgan, Roma Portre Sanatı II, İ. Karaoğlan (ed.), İstanbul.

Özgan 2016 — R. Özgan, Hellenistik Devir Heykeltraşlığı II, Erken Hellenistikten Yüksek Hellenistiğe, İstanbul.

Özgünel 1983 — C. Özgünel, "Batı Anadolu ve İçlerinde Miken Etkinlikleri", Belleten 187, 697-804.

Özgünel 1987 — C. Özgünel, "Selçuk Arkeoloji Müzesinde Saklanan Miken Pyxisi ve Düşündürdükleri", Belleten 200, 535-547.

Özgünel 1996 — A. C. Özgünel, Mikenische Keramik in Anatolieni AMS 23, Bonn.

Özgünel 2006 — C. Özgünel, Karia Geometrik Seramiği, İstanbul.

Özgünel 2013 — A. C. Özgünel, Anadolu'da Miken Seramiği, Ankara.

Özkılınç 2019 — M. Özkılınç, Nikaia ve Hinterlandında Hellenistik

ve Roma Dönemi Kültleri, Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi)(Bursa).

Öztaner 2013 — H. Öztaner, "Salamis "Granit Forum (?) Alanı'nda Ele Geçen Bir Grup Mimari Eleman", G. Kökdemir (ed.), 461-476.

Öztürk 2007 — F. Öztürk, Efes Müzesi'nden Bir Grup Terrakotta Figürin, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Aydın).

Öztürk 2011 — E. A. Öztürk, Apollon Lairbenos Kültü, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi)(İzmir).

Özver 2012 — A. Özver, Aigaia'dan Ele Geçen Arkaik Dönem Seramikleri, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (İzmir).

Özyiğit 1988 — Ö. Özyiğit, "Antik Çatılarda Dere Kiremitleri". Sanat Tarihi Dergisi IV, 101-118.

Özyiğit 1990 — Ö. Özyiğit, "Alaturka Kiremidin Oluşumu", Arkeoloji-Sanat Tarihi Dergisi V,149-179.

Özyiğit 1992 — Ö. Özyiğit, "Efes Müzesindeki Arkaik Dönem Sonu Buluntuları", Arkeoloji-Sanat Tarihi Dergisi 6, 1992, 91-106.

Paksoy 2019 — S. Paksoy, Antik Dönemde 'Geländemauer' (Hattı Balâ) Tipi Kent Surlarının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Muğla

Papantoniou et. al. 2019 — G. Papantoniou – D. Michaelides – M. Dikomitou – Eliadou, Hellenistic and Roman Terracottas, Leiden.

Parlak 2012 — S. Parlak, Antik Dönem Anadolu Kültleri ve Kült Merkezleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi)(Ankara).

Parlasca 1982 — K. Parlasca, "Zur hellenistischen Reliefkeramik Kleinasiens", BABesch 57, 176- 180.

Pastutmaz 2011 — D. Pastutmaz, 1988–1998 Yılları Arasında Knidos'ta Bulunan Bir Grup Kandil, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi 2011. 25, 57-72.

Paton – Myres 1896 — W. R. Paton – J. L. Myres, "Karian Sites and Inscriptions", JHS 16, 188-271.

Paton 1887 W. R. Paton, “Excavation in Caria”, JHS VIII, 64-82.

Paton 1888 P. W. Roger, “Inscriptions de Myndos”, BHC 12, 277-283.

Pekin 2019 A. V. Pekin, Tarih Boyunca Batı Anadolu’da İsyanlar Direnişler, İstanbul.

Pellegrino 2003 E. Pellegrino, “Présentation des céramiques issues des fouilles menées en 1998-199 sur l’acropole Lycienne de Xanthos”. Anatolia Antiqua XI (2003) 215-222.

Pellegrino 2004 E. Pellegrino, “Note sur un dépotoir de céramique du IIIe ap. J.C. et la data-tion de la résidence du Nord-Est de l’acropole lycienne de Xanthos”. Anatolia Antiqua 12, 123-143.

Peschlow 1977 A. Peschlow - Bindokat, “Herakleia am Latmos: Vorläufiger Berich über die Arbeiten in den Jahren 1974 und 1975”, AA 1, 1977, 90-104.

Peschlow 1986 A. Peschlow - Bindokat, “Lelegische” Ringvalle im Gebiet des Bafases”, 9. Türk Tarih Kongresi, 389-395.

Peschlow 1989 A. Peschlow - Bindokat, Lelegische, Siedlungsspuren am Bafa See, Anadolu 22, 79-83.

Peschlow-Bindokat 1996 U. Peschlow-Bindokat, Der Latmos. Eine unbekannte Gebirgslandschaft an der türkischen Westküste, Bonn.

Piekarski 2016 D. Piekarski, Geometrische und Orientalisierende Keramik, CVA Deutschland Akademisches Kunstmuseum(4), Bonn.

Pir-i Reis 1521 Pir-i Reis, Kitab-ı Bahriye- Denizcilik Kitabı, İstanbul.

Pisani 2006 M. Pisani, “The collection of terracotta figurines in the British School at Athens” BSA 101, 2006, 269-368.

Platz Horster 1976 G. Platz Horster, Platz Horster, Antike Glaser: Ausstellung im Antikenmuseum, Berlin.

Polat 2009 Y. Polat, “Gömeç Kızçiftliği Höyüğü ve Seramikleri”, Arkeoloji Dergisi XIII/1: 81-138.

Powell 2018 B. B. Powell, Klasik Mitoloji, O. Çavuş (çev.), İstanbul.

Purcaro 2001 V. Purcaro, L’agorà di Cirene, II, 3. L’area meridionale del lato ovest dell’agorà, Roma.

Radt 1970 W. Radt, Siedlungen und Bauten auf der

Halbinsel von Halikarnassos unter besonderer Berücksichtigung der archaischen Epoche, IstMitt Beiheft 3, Tübingen.

Radt 1984 — W. Radt, Pergamon, Archaeological Guide, İstanbul.

Radt 2002 — W. Radt, Pergamon, Antik Bir Kentin Tarihi ve Yapıları, S. Tammer (çev.), İstanbul.

Radt 2005 — S. Radt, Strabon Geographika, Band 4, Göttingen.

RE — Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft, 1933.

Regev 2009/2010 — D. Regev, Akko-Ptolemais, A Phoenician City: The Hellenistic Pottery, Vol. 22/23 (2009/10), 115-191

Regev 2013 — D. Regev, Typology of the Persian and Hellenistic Pottery Forms at Maresha-Subterranean Complexes 21, 44, 70, 2003: 163-184.

Rehm – Harder 1958 — A. Rehm - R. Harder, “Die Inschriften”, Didyma II, Berlin.

Renfrew 2007 — C. Renfrew, The Archaeology of ritual, of cult, and of religion, E. Kyriakidis (ed.), The Archaeology of Ritual (Cotsen Advanced Seminars), Los Angeles, CA: Cotsen Institute of Archaeology, 109–122.

RIC — H. Mattingly - E.A. Sydenham, The Roman Imperial Coinage, London, 1923- 1994, 10 vols.

Richter 1965 — G. M. A. Richter, A Handbook of Greek Art, London.

Ritti 2007 — T. Ritti, Phrygia Hierapolis’i (Pamukkale), Eski Yazıtlar Rehberi, İstanbul.

Ritti 2017 — T. Ritti, Hierapolis di Frigia IX Storia e istituzioni di Hierapolis, İstanbul.

Rizzo 1968 — G. E. Rizzo, Monete greche délia Sicilia, Bologna.

Robert 1936 — L. Robert, Études épigraphiques, 2e série, BCH 60, Volume 190-207.

Robert 1953 — F. Robert, " Le sanctuaire de l'archégète Anios à Délos", RA, 8-40.

Robert 1954 — L. Robert, La Carie, le plateau de Tabai et ses environs, Paris.

Robertson 1982 — A. S. Robertson, Roman Imperial Coins, Oxford.

Robinson 1933 — D. M. Robinson, Excavations at Olynthus VII, The Terracottas of Olynthus found in 1931, John Hopkins University, Baltimore.

Robinson 1959 — H. Robinson, The Athenian Agora V, Pottery of the Roman Period, New Jersey.

Robu 2007 — A. Robu, "Réflexions sur le culte d'Apollon à Chalcédoine", Les Études Classiques 75, 137-155.

Rogl 2001 — Ch. Rogl, Eine Vorschau zu den reliefverzierten Trinkbechern der Ephesischen Monogramm-Werkstatte, Krinzinger, 99-111.

Rogl 2004 — C. Rogl, Zu dem Produktionsbeginn schwarzer Sigillata in Ephesos. Die Evidenz der Tetragonos Agora, ÖJh 73, 207–219.

Romano 1994 — I. B. Romano, A Hellenistic Deposit from Corinth: Evidence for interim period activity (146-44 B.C.), Hesperia, Vol. 63, No. 1.

Rosenthal-Heginbottom 2016 — R. Rosenthal-Heginbottom, Moldmade Bowls fromStraton's Tower (Caesarea Maritima), JHP 1, 2016, 112-168.

Roth 2000 — L. M. Roth, Mimarlığın Öyküsü-Öğeleri Tarihi ve Anlamı, İstanbul.

Rotroff 1982 — S. I. Rotroff, Athenian and Imported Moldmade Bowls Athenian Agora, The Athenian Agora XXII, Princeton.

Rotroff 1997 — S. I. Rotroff, "Hellenistic Pottery Athenian and Imported Wheelmade Table Ware and Related Materia", The Athenian Agora, XXIX, Princeton, New Jersey.

Rotroff 2002 — S. I. Rotroff, West Slope in the East, Ceramiques Hellenistiques et romaines Productions et diffusion en Mediterrance Orientale (Chypre, Egypte et cote syro-palestinienne) F.Blonde, P.Ballet et J.-F. Salles (ed.), Lyon: Travaux de la Maison de l'Orient 35. 97- 115.

Rotroff - Oliver 2003 — S. I. Rotroff – A. Oliver, The Hellenistic Pottery from Sardis: The Finds Through 1994, London.

Rotroff 2006 — S. I. Rotroff, The Athenian Agora 33, Hellenistic Pottery: The Plain Wares, Princeton.

Rouse 1902 — W. H. D. Rouse, Greek Votive Offerings, an Essay in the History of Greek Religion,

Cambridge.

Rudolf 1916 — R. Pagenstecher, "Die Artemis der Canosiner Niobiden." AA 6, Heidelberg.

Ruge 1933 — W. Ruge, Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft, “Myndos” RE XVII, Stuttgart.

Rumscheid 2000 — F. Rumscheid, Küçükasya’nın Pompeisi Priene Rehberi, İstanbul.

Rumscheid 2006 — F. Rumscheid, Die figürlichen Terrakotten von Priene, Fundkontexte, Ikonographie und Funktion in Wohnhäusern und Heiligtümern im Licht antiker Parallelbefunde, AF 2.

Rupp 1975 — D. W. Rupp, Greek altars of the northeastern Peloponnese c. 750/725 B.C. to c. 300/275 B.C. (Diss. Bryn Mawr College 1974) (Ann Arbor 1975)

Ruschenbusch 1983 — E. Ruschenbusch, “Tribut und Bürgerzahl im ersten athenischen Seebund”, ZPE, Vol. 53, 125-143.

Sagona – Zimansky 2015 — A. Sagona – P. Zimansky, Arkeolojik Veriler Işığında Türkiye’nin En Eski Kültürleri, İstanbul.

Saldern 1980 — A. von Saldern, “Ancient and Byzantine Glass from Sardis”, Archeological Exploration of Sardis Monographs 6, Cambridge.

Saltuk 1993 — S. Saltuk, Arkeoloji Sözlüğü, İstanbul.

Sancaktar 2016 — H. Sancaktar, Arykanda Akropolisi Kutsal Alanları ve Kültleri, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmış Doktora Tezi)(Antalya).

Sancaktar 2019 — H. Sancaktar, Arykanda Akropolisi Kutsal Alanları ve Kültleri, Ankara.

Saner 2016 — T. Saner, Larisa Buruncuk-Mimari Araştırmaları, İstanbul.

Saner 2017 — T. Saner, Architectural Survey at the Necropolis of Larisa (Buruncuk) T. Saner, I. Kürekçi, G. Mater (eds.), 27-44.

Saraçoğlu 2011 — A. Saraçoğlu, Hellenistic and Roman Unguentaria From the Necropolis of Tralleis, Anadolu / Anatolia, 37. 1-42.

Saygılı 2011 — B. Saygılı, Kibyra Kalıp Yapımı Kaseleri, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler

Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)(İzmir).

Schäfer 1968 — J. Schäfer, Hellenistische Keramik aus Pergamon. Pergamenische Forschungen Band 2, Berlin.

Schefold 1934 — K. Schefold, Untersuchengen zu den kertscher Vasen, Archaelogische Mitteilungen aus russischen Samlunen 4, Berlin.

Scheibler 1976 — I. Scheibler, Griechische Lampen (Kerameikos. Ergebnisse der Ausgrabungen), Berlin.

Scherrer 2000 — P. Scherre, Efes Rehberi, İstanbul.

Scholl 2014 — A. Scholl, Pergamon sunağı: Homeros'tan ilham alan bir Zeus sarayı mı? = The Pergamon altar: a palace of Zeus with Homeric traits?, F. Pirson (ed.), İstanbul.

Schürmann 1989 — W. Schürmann, Katalog der antiken Terrakotten im Badischen Landesmuseum Karlsruhe.

Schwarzer 2009 — H. Schwarzer, "Spatantike, By-zantinische und Islamische Glas-funde aus Pergamon", E. Laflı (ed.), Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean, İzmir, 85-109.

Sciatb — E. Breccia, La necropolidi Sciatbi (Cataloguegn ral desa ntiquitis 1gyptiennes [Musled 'Alexandrie] 63, 64), Cairo.

Scoufopoulos 1971 — N. Scoufopoulos, Mycenaean Citadels, Studies in Mediterranean Archaeology Vol. XXII, Göteborg.

Sear 1983 — D. R. Sear, Griechischer Münzkatalog, Band 2: Asien und Afrika, München.

Sear 1988 — D. R. Sear, Roman Coins and Their Values, London.

Sear 2011 — D. R. Sear, Roman Coins and Their Values, London.

Semeraro 2016 — G. Semeraro, "The Sanctuary of Apollo in Hierapolis: Building Activities and Ritual Paths", Ancient Quarries and Building Sites in Asia Minor, Bibliotheca Archaeologica 45, 777-850.

Sevin 2001 — V. Sevin, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, Ankara.

Sevin 2015 — V. Sevin, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, Ankara.

Seyirci 2016 — H. Kökmen Seyirci, Rhodiapolis Antik Kenti Mimari Bezemeleri, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal

Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi)(Antalya).

Shelton 2010 — K. Shelton, “Mainland Greece”, The Oxford Handbook of the Bronze Age Aegean, E. H. Cline (ed.)139-148.

Shipley 2011 — G. Shipley, Pseudo-Skylax’s Periplous The Circumnavigation of the Inhabited World, Melbourne.

SIG — SIG, W. Dittenberger, Sylloge inscriptionum Graecarum 3, Leipzig, 1915–1924.

Siebert 1978 — G. Siebert, "Recherches sur les ateliers de bols â reliefs du Peloponnese â l'epoque hellenistique". BEFAR 233, Paris.

Simon 1969 — E. Simon, Die Götter der Griechen, Münih.

Simon 1990 — E. Simon, Die Götter der Römer, Münih.

Sina 2002 — A. Sina, Karia Tanrıları ve Kültleri, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Ankara).

Sina 2012 — A. Sina, Eskiçağda Atina’da Şenlikler, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 2, Sayı: 1, 42-59.

Sina 2015 — A. Sina, “Eskiçağda Atina’da Şenlikler”, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2 (1), 42-59.

Smith 2013 — R. R. R. Smith, Hellenistik Heykel, Ayşin Yoltar Yıldırım (çev.), İstanbul.

SNG — Sylloge Nummorum Graecorum

SNG Ashmolean XI — SNG British Series 5. Ashmolean Museum. Part XI. Asia Minor, except Cyprus, 2013.

SNG Cop. — SNG Copenhagen, The Royal Collection of Coins and Medals, Danish National Museum, Copenhagen, New Jersey, 1942-79.

SNG Kayhan I — Sylloge Nummorum Graecorum, Turkey I., The Muharrem Kayhan Collection, (haz. Korak Konuk), İstanbul-Bordeaux, 2002.

SNG Keckman I — Sylloge Nummorum Graecorum, Finland, The Erkki Keckman Collectioon in the Skopbank, Helsinki, part I, Karia, 1994.

SNG Lockett — Sylloge Nummorum Graecorum: Volume III: The Lockett Collection, London, 1949.

SNG München — Sylloge Nummorum Graecorum, Staatliche Münzsammlung München, 22. Heft, Karien, Munich, 2006.

SNG Thessaly	Sylloge Nummorum Graecorum, The Royal Collection of Coins and Medals Danish National Museum, Thesaaly-Illyricum, New Jersey, 1982.
SNG Tübingen	Sylloge Nummorum Graecorum, Münzsammlung der Universität Tübingen, 5. Heft, Karien und Lydien, Munich, 1994.
SNG von Aulock Karien	SNG Aulock Karien Sylloge Nummorum Graecorum/ Deutschland/ Sammlung v. Aulock 7 Karien, Nr. 2334-2867, Berlin, 1962.
SNG von Aulock	Sylloge Nummorum Graecorum Deutschland Sammlung von Aulock, 1967.
Söğüt 2019	B. Söğüt, Stratonikeia (Eskihisar) ve Kutsal Alanları, Stratonikeia Çalışmaları 5, İstanbul.
Söğüt 2020	B. Söğüt, "Stratonikeia'da Yerleşim Tarihi ve Kentsel Doku", O. C. Henry - A. B. Henry (ed.), Karialılar Denizcilerden Kent Kuruculara, 488-503.
Sönmez 2016	B. Sönmez, Nysa Ad Maeandrum Çarşı Bazilikası ve Cadde 1- Plateia Helenistik ve Roma Dönemi Seramikleri, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Isparta).
Sparkes - Talcott 1970	B. A. Sparkes – L. Talcott, "Black and Plain Pottery of the 6th, 5th, and 4th Centuries B.C.", The Athenian Agora, XXII, Princeton, New Jersey.
Stanfield - Simpson 1958	J. Stanfield - G. Simpson, Central Gaulish Potters, London.
Stillwell 1954	R. Stillwell, "The Siting of Classical Greek Temples", JSAH Vol 13, No. 4, 3-8.
Stubbings 1951	F. H. Stubbings, Mycenaean Pottery from Levant, Cambridge.
Stucchi 1975	S. Stucchi, Architettura Cirenaica, Rome: Bretschneider.
Sutherland 1974	C. H. V. Sutherland, Münzen Der Römer, München.
Şahin 1972	M. Ç. Şahin, Die Entwicklung der griechischen Monumentalaltäre, Bonn.
Şahin 1976	M. Ç. Şahin, "Five Inscriptions from Halicarnassus", ZPE 20.1.
Şahin 1998	N. Şahin, Apollon Klarios Bilicilik Merkezi, İstanbul.

Şahin 1999-2000	M. Şahin, "Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesinden Bir Grup Mangal Tutaçı", Adalya IV, 1999/2000, 61-79.
Şahin 2002	M. Şahin, Anadolulu Bir Mimar Hermogenes, İstanbul.
Şahin 2003	M. Şahin, Hellenistische Kohlenbecken mit figürlich verzierten Attaschen aus Knidos. Knidos-Studien 3, Paderborn.
Şahin 2005	M. Şahin, Rauch für die Götter. Kohlebecken aus Knidos besaßen eine andere Funktion als bislang vermutet". Antike Welt 6, 91-96.
Şahin 2006	M. Şahin, "Myndos 2005 yılı Yüzey Araştırması", AST, Sayı, 24.1, Ankara, 293-306.
Şahin 2007	M. Şahin, "Myndos Yüzey Araştırmaları 2005", AST 24.1, Ankara, 293-307.
Şahin 2008	M. Şahin, "2006 Yılı Myndos Kazısı", 29. KST, Ankara, 21-38.
Şahin 2009	M. Şahin, "Alt-Myndos: Einige Betrachtungen zu Lokalisation und Stadtmauern", F. Rumscheid (ed.), Die Karer und die Anderen Internationales Kolloquium an der Freien Universität Berlin 13. bis 15. Oktober 2005, 503-516.
Şahin 2010	M. Şahin, "Myndos 2008: Tavşan Adası Jeofizik Çalışmaları", 25. AST, 25-29 Mayıs 2009, Ankara, 227-236.
Şahin 2010a	F. Şahin, Patara Metal Buluntuları, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)(Antalya).
Şahin 2011	M. Şahin, "Myndos Mangal Ataşları Işığında Akdeniz'de Ticari İlişkiler", Türk Deniz Ticareti Tarihi Sempozyumu – III. Mersin ve Doğu Akdeniz, 7-8 Nisan 2011, Mersin 2011, 32-35.
Şahin 2011a	M. Şahin, "2009 Yılı Myndos Kazısı", 32. KST, Ankara, 154-175.
Şahin 2011b	M. Şahin, "Myndos Mangal Ataşları Işığında Akdeniz'de Ticari İlişkiler", Türk Deniz Ticareti Tarihi Sempozyumu – III. Mersin ve Doğu Akdeniz, Mersin, 32-35.
Şahin 2012a	M. Şahin, "Myndos Kazısı - 2010", 33. KST I, Ankara, 339-364.
Şahin 2012b	N. Şahin, "Apollon Klarios Bilicilik Merkezi", Ege Üniversitesi Arkeoloji Kazıları 2012, İzmir,

248-272.

Şahin 2013a — M. Şahin, "Myndos Kazısı - 2011", 34. KST, Çorum, 25-44.

Şahin 2013b — R. Şahin, Ainos (Enez) Kazılarında Bulunan Kırmızı Figürlü Keramikler, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi (Yayınlanmış Doktora Tezi) (İstanbul)

Şahin 2014a — M. Şahin, "Myndos Kazıları 2012", 35. KST, Ankara, 400-417.

Şahin 2014b — R. Şahin, "Karataş Burnu Yüzey Araştırmasında Bulunan Hellenistik ve Roma Dönemi Keramikleri", TÜBA-AR Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi, sayı. 17, 143-161.

Şahin – Ciner 2014 — M. Şahin – C. Ciner, "Myndos İç Liman Sualtı Araştırmaları - 2014", TINA Denizcilik Arkeoloji Dergisi 2, 76-84.

Şahin - Seifert 2014 — M. Şahin - M. Seifert "Myndos - Eine karische Hafenstadt an der kleinasiatischen Westküste", AW 6, 2014, 46-57.

Şahin 2015a — M. Şahin, "Myndos Kazısı – 2013", 36. KST III, Ankara, 19-44.

Şahin 2015b — M. Şahin, "Die Haefen von Myndos und ihre Handelsbexiehungen im Spiegel der Amphorenfunde" North meets East 1, Aachen, 99-110.

Şahin 2016a — D. Şahin, "Myndos Unguentaria", D. Şahin (ed.), Myndos Araştırmaları I, Bursa, 297-307.

Şahin 2016b — M. Şahin, "Geç Antik ve Bizans Çağına Ait Myndos Sikkeleri", D. Şahin (ed.), Myndos Kazı ve Araştırmaları Myndos Excavations and Researches 2004-2013, Ankara, 307-342.

Şahin 2017a — M. Şahin, "Das Apollo Archegetes Heiligtum auf der Asar Insel bei Myndos, E. Mortensen - B. Poulsen (ed.), Cityscapes and Monuments of Western Asia Minor", Oxford, 179-186.

Şahin 2017b — D. Şahin, Roma Mitolojisi, İstanbul.

Şahin – Şahin 2019 — M. Şahin – D. Şahin, Seramik Buluntuları Işığında Hekatomnid Öncesi Myndos, KARIA ARKHAIA La Carie, des origines a la periode pre-hekatomnide, İstanbul, 579-590.

Şahin 2020 — M. Şahin, "Apollonıa ad Rhyndacum'dan Bir Aplik Seramik Parçası", Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi 9, 1861-

1873.

Şahin 2021 — M. Şahin, "Knidos Yuvarlak Tapınak Terası Pişmiş Toprak Adak Protomları (The Terracotta Votive Protoms from the Round Temple Terrace at Cnidus)", OLBA XXIX / XXIX, 189-226.

Şener 2018 — O. A. Şener, Antik Çağ Yunan Uygarlığında Sportif Şenlikler ve Etkileri, Uluslarası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 11 Sayı: 61, 530-536.

Şimşek – Sezgin 2011 — C. Şimşek - M.A, Sezgin "Eumeneia Açık Hava Kült Alanı", Eumeneia, Şeyhlü-Işıklı, B. Söğüt (ed.), 29-43.

Şimşek - Duman 2007 — C. Şimşek - B. Duman, "Laodikeia'da Bulunan Geç Antik Çağ Unguentariumları", Adalya, X, 285-308.

Takımcı 2016 — M. Ç. Takımcı, Antik Çağ'da Bayramlar ve Festivaller (Yunan – Roma), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)(Konya).

Tamsü Polat 2016 — R. Tamsü Polat, Mold-Made Bowls from Teos Hellenistic City Wall Excavations, CA 15, 109-131.

Taşdöner 2008 — K. Taşdöner, "Karia Kenti Halikarnassos: Helenistik Dönem ve Öncesi Siyasal Tarihi", Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 1. 1, 96-105.

Taşlıklıoğlu 1954 — Z. Taşlıklıoğlu, Tanrı Apollon ve Anadolu ile Münasebeti, İstanbul.

Taşlıklıoğlu 1963 — Z. Taşlıklıoğlu, Anadolu'da Apollon Kültü ile ilgili Kaynaklar, İstanbul.

Tavukçu 1999 — A. Y. Tavukçu, Troas Bölgesi Terrakotta Figürinleri (İ.Ö. 1375-İ.S.395), Atatürk Üniversitesi (Yayınlanmamış Doktora Tezi) (Erzurum)

TAY 7 — TAY 7, Yunan – Roma Pisidia – Karia Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri, İstanbul.

Taylan 2017 — H. Taylan, Herbal Temalı Batı Anadolu Sikkeleri, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Aydın).

Taylor 1950 — P. Taylor Excavations at Gözlü Kule: I. The Hellenistic and Roman Periods, Edited by H. Goldman, London.

Taylour 1995	L.W. Taylour, The Mycenaeans, London.
Tekçam 2007	T. Tekçam, Arkeoloji Sözlüğü, Ankara.
Tekçam 2022	T. Tekçam, Arkeoloji Sözlüğü, İstanbul.
Tekin 1994	O. Tekin, Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Koleksiyonu, Grek ve Roma Sikkeleri, İstanbul.
Tekin 1997	O. Tekin, Antik Nümizmatik ve Anadolu Arkaik ve Klasik Çağlar, İstanbul.
Tekin 2007	O. Tekin, Eski Yunan Tarihi. İstanbul: İletişim Yayınları.
Tekin 2019	A. V. Tekin, Batı Anadolu'da İsyan ve Direnişler, İstanbul.
Tekin – Tekin 2014	A. Tekin – G. Tekin, Antik Yunan Dönemi: Spor ve Antik Olimpiyat Oyunları, Tarih Okulu Dergisi, 7. XVIII, 121-140.
Tekkök-Biçken 1996	B. Tekkök-Biçken, The Helenistik and Roman Pottery from Troia: The Second Century B.C. to the Sixth Century A.D., University of Missouri (Yayınlanmamış Doktora Tezi) (Columbia)
Tekocak 2006	M. Tekocak, Kelenderis Roma Çağı Seramiği, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi) (Konya).
Temel 2015	A. Ayşegül Temel, Alabanda Payandalı Sarnıç Helenistik ve Roma Dönemi Seramikleri, Adnan Menderes Üniversitesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Aydın).
ThesCra IV	Thesaurus Cultus et Rituum Antiquorum (ThesCRA) Index: Volumes IV, Los Angeles.
Thompson 1934	H. A. Thompson, "Two centuries of Hellenistic Pottery", Hesperia, 3, 311-476.
Tırpan 1988	A. A. Tırpan, "Myndos ve Theangela", AST 5, 167-190.
Tokuştepe 2019	M. Tokuştepe, Olba Nişli Alan I ve II Kazısı Terra Sigillata Buluntuları, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Ankara).
Tolstikov – Zhuravlev 2004	V. Tolstikov- D. Zhuravlev, Hellenistic pottery from two cisterns on the acropolis of Panticapaeum, ΣΤ' Επιστημονικη Συναντησε για την Ελλενιστικη Κεραμικη. Χρονολογικα προβλεματα της ελληωιστικης κεραμεικης. Κλειστα Συνολα – Εργαστεpια. Αθηνα, 269-276.

Tomlison 2012	R. A. Tomlinson, Yunan Mimarlığı, R. Akbulut (çev.), İstanbul.
Töpperwein-Hoffmannn 1971	E. Töpperwein – Hoffmann, Terrakotten von Pergamon, PF 3, Berlin.
Töpperwein 1976	E. Töpperwein, Terrakotten von Pergamon, PF 3, Berlin.
Traité II	E. Babelon, Traité des monnaies grecques et romaines, Bologna.
Tsankare 2011	D. Tsankare, Myth and Coinage: Representations, symbolisms and interpretations from the Greek mythology, Athens.
Tulay 2001	A. S. Tulay, Genel Nümizmatik Sözlüğü, İstanbul.
Tuluk 2001	G. G. Tuluk, "Hellenistische Reliefbecher im Museum von Ephesos", in: F. Krinzinger (Hrsg.),Studien zur Hellenistischen Keramik in Ephesos, Ergh. 2 der Jahresh. Österr. Arch. Inst. Wien, 51-70.
Tuna-Nörling 1995	Y. Tuna-Nörling, Die Ausgrabungen von Alt-Smyrna und Pitane. Die Attische-Schwarzfigurige Keramik und Der Attische Keramikexport Nach Kleinasien, İstForsch 41, Tübingen.
Tuna-Nörling 1999	Y. Tuna-Nörling, "Daskleion I. Die Attische Keramik", Arkeoloji Dergisi 6, 1-92.
Tuna - Berges 2002	N. Tuna – D. Berges, "Datça/Emecik/Sarı Liman Mevkii Arkaik Tapınak 2000 Yılı Çalışmaları", KST 23, 89-100.
Türkan 2006	Ü. Türkan, Anaia/Kadı Kalesi Protogeometrik ve Geometrik Dönem Seramikleri, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (İzmir).
Uğurlu – Yalman 2019	A. H. Uğurlu – S. Yalman, Kutsal Mekanlar ve Kentsel Ağlar, 11. Uluslararası Anamed Sempozyumu, İstanbul.
Ushakov et. al. 2016	S. Ushakov – E. Lesnaya – M. Tiurin, "The New Hellenistic Assemblages from the North-Eastern District of the Tauric Chersonesos", içinde: S. Japp - P. Kögler (ed.); Traditions and innovations Tracking the Development of Potteryfrom the Late Classicalto the Early Imperial Periods; IARPOTHP Vol 1 (Wien 2016), 491-502.

Uslu 1994 — S. Uslu, Phokia Kazılarında Bulunmuş Terra Sigillatalar, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)(İzmir).

Uygun 2011 — Ç. Uygun, Tepecik Kırmızı Astarlı Seramikleri (İ.Ö. 2. YY-İ.S. 4. YY), Patara IV/2, İstanbul, 2011.

Ünsal 2016 — N. D. Ünsal, "An Overview to The Geometric Motif Repertoire of Anatolian Mycenaean Pottery", International Journal of Social Inquiry, 9 (1), 109-12.

Ünsever 2019 — E. Ünsever, Roma İmparatorluk Dönemi'nde Propylon'lar, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin

Vaag, Nørskov – Lund 2002 — L. E. Vaag - V. Nørskov - J. Lund, The Maussolleion at Halikarnassos, Reports of the Danish Archaeological Expedition to Bodrum, Volume 7, The Pottery Ceramic Material and Other Finds from Selected Contexts, with a contribution by M. K. Schsldemose, Jutland Archaeological Society Publications XV:7. Aarhus.

Vapur 2001 — Ö. Vapur, Magnesia ad Maeandrum Gymnasion'u Roma Dönemi Seramikleri, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Ankara).

Vapur 2011 — Ö. Vapur, Menderes Magnesiası Theatron Kazısı Seramik Buluntuları, Anadolu / Anatolia 37, 143-193.

Vapur 2013 — Ö. Vapur, "Menderes Magnesiası Hypokaustlu Yapı Kazılarında Ele Geçen İthal Kaliteli Seramikler", Orhan Bingöl'e 67. Yaş Armağanı, Ankara, 641-666.

Varinlioğlu 1992 — E. Varinlioğlu, Lelegian Cities on the Halicarnassian Peninsula in the Athenian Tribute Lists, Studien Zum Antiken Kleinasien II, AMS 8, 17-22.

Vierneisel – Schlörb 1997 — B. Vierneisel – Schlörb, Kerameikos 15: Die figurlichen Terrakotten I. Spatmykenisch bis spathellenistisch, Berlin.

Voigts 2011 — C. M. P., Voigts, Die Altäre von Selinunt, Doktora Tezi Technische Universität München. Yayın:https://mediatum.ub.tum.de/doc/1072456/1

072456.pdf (erişim: 08.12.2016),

Waage 1948 G. Waage, Frederick, Antioch-on-the-Orontes IV:1, Ceramics and Islamic Coins, Princeton.

Waagé 1948a F. O. Waagé, "Hellenistic and Roman Tableware of North Syria", Antioch on the Orontes IV. 1, Ceramic and Islamic Coins, Princeton.

Waagé 1948b F. O. Waagé, "The Pottery", W. Elderkin (ed.) , Antioch on the Orontes I. The Excavations of 1932, Oxford.

Wachsmuth 1975 D. Wachsmuth, Thargelia. Der kleine pauly, W. Sontheimer - K. Ziegler (eds.), München.

Walters 1902 H. B. Walters, Catalogue of the Terracottas in the Departments of Greek and Roman Antiquities, British Museum, London.

Walters 1903 H. B. Walters, Catalogue of the Terracottas in the Departments of Greek and Roman Antiquities, British Museum, London.

Wardle 2001 K. A. Wardle, Cities of Legend The Mycenaean World, Bristol.

Watzinger 1901 C. Watzinger, Vasenfunde aus Athen. Mitteilungen des Deutschen Arcchaologischen Instituts 26, 70-84.

Watzinger 2013 T. Watzinger, "Kultpraxis im archaischen Grossgriechenland. Heiligtümer weiblicher Gottheiten und weiblicher Gottheiten und ihre Weihungen in Votivdepots auf Sizilien", Universitaet Wien, Master of Arts (MA), Wien.

Weber 1975 L. Forrer Weber, Descriptive Catalogue of the Collection of Greek Coins formed by Sir Hermann Weber M. D. 1823-1918, 3 vols, New York.

Webster 1950 T. B. L. Webster, Greek Terracottas.

Welter 1924 G. Welter, Altionische Tempel: 1 Der Hekatompedos von Naxos, 2 Der altionische Tempel in Paros, AM 49, 17-25

Williams - Tole 1990 C. Williams - M. Tole, Hellenistic Pottery from Three Periods in Mytilene on the Island of Lesbos, in: Synantese 1990, 98-109.

Williams 1989 C. Williams, Anemurium: The Roman and Early Byzantion Pottery, Subsidia.

Winter 1903 F. Winter, Die Typen der Figürlichen Terrakotten, Stuttgart.

Winterhur II	H. Bloesch, Münzkabinett der Stadt Winterthur: Griechische Münzen in Winterthur, Textband/Tafelband 2 (Nr. 2322-4292, Kimmerischer Bosporus…Lykien, 1997.
Wintermeyer 2004	U. Wintermeyer, Didyma. Die hellenistische und frühkaiserzeitliche Gebrauchskeramik Auf Grundlage der Stratifizierten Fundkeramik Aus Dem Bereich Der Heiligen Strasse, Mainz am Rhein.
Wiseman - Mano-Zissi 1976	J. Wiseman - D. Mano-Zissi, "Stobi: A City of Ancient Macedonia" JFieldA 3, 269-302.
Wissowa 2000	G. Wissowa, "Paulys Realencyclopaedie der Classischen Altertumwissenschaft", Der Neue Pauly Mer-Op 8, Stuttgart.
Wycherley 2011	R. E. Wycherley, Antik Çağda Kentler Nasıl Kuruldu?, N. Nirven – N. Başgelen (çev.), İstanbul.
Yavis 1949	C. G. Yavis, Greek Altars, Origins and Typology, United States.
Yavuz 2007	H. Yavuz, Hellenistik Dönem Tabakları ve Kaselerinin Kronolojik Gelişimi ve Sorunları, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Aydın).
Yedidağ 2015	T. Y. Yedidağ , "Dorylaion Kalıp Yapımı Kaseleri", OLBA 23, 223-272.
Yıldırım 2003	Y. S. Yıldırım, Batı Anadolu'daki kutsal alanlardaki Propylon yapıları, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (İzmir).
Yıldız 2006	V. Yıldız, Tarsus Cumhuriyet Alanında Bulunan Doğu Sigillataları A Grubu Seramikleri, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Konya).
Yıldız 2017	V. Yıldız, Anamur Arkeoloji Müzesi'nde Bulunan Kelenderis Kökenli Bir Grup Siyah Firnisli Seramik, MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 15.3, 281-316.
Yıldız 2018	V. Yıldız, Akhisar Arkeoloji Müzesi'nden Bir Grup Helenistik Seramik, SEFAD, 2018 (40): 221-234.
Yolaçan 2005	B. Yolaçan, Apollon Klarios Kutsal Alanında Mimari Planlama Sistemi, Dokuz Eylül

Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)(İzmir).

Yorulmaz 2019 — L. Yorulmaz, Kurul Kalesi Helenistik Dönem Seramikleri, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi)(Ankara).

Yurtsever 2017 — A. Yurtsever, Side'de MS 1-3 yüzyıllar arasında Yumurta-Ok Bezemelerinin (İon Kymationu) Stilistik Değişim ve Gelişimi, Anadolu, G. Coşkun (ed.), Arkeoloji, Zaman ve Mekan, Ankara.

Zabel- Meadows 2002 — B. Zabel, A. R. Meadows, "Myndos, The Myndos 1996 Hoard", CH IX, 2002, 244- 52.

Zaidman - Pantel 1992 — L. B. Zaidman - P. S. Pantel, Religion in the Ancient Greek City, P. Cartledge (çev.), Cambridge.

Zhuber-Okrog 1990 — K. Zhuber-Okrog, "Die Terrakotten von Limyra", ÖJh 60, 1990, 61-88.

Zhuravlev 2014 — D. Zhuravlev, Late Hellenistic to Mediaeval Fine Wares of the Aegean Coast of Anatolia: Their Production, Imitation and Use (Warsaw 2014) H. Meyza - K. Domżalski (eds.), 129-150.

Zoroğlu 2003 — L. Zoroğlu, "Doğu Sigillataların İmalat Yerleri ve Dağılım Sorunu", C. Abadie-Reynal (ed.) Les Ceramiques en Anatolie aux Epoques Hellenistique et Romaine: Actes de la Table Ronde d'Istanbul 23-24 mai 1996, Varia Anatolica XV, Paris, 121- 123.

Zunal 2009 — O. Zunal, Kuzeybatı Anadolu Geometrik Dönem Seramikleri, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)(İzmir).

LEVHALAR LİSTESİ

(RESİMLER)

Resim 1: Myndos antik kenti Konumu.
Resim 2: Myndos antik kenti Konumu. Foto: Myndos Kazısı Arşivi
Resim 3: Bean ve Cook'a göre kentin planı. Foto: Bean-Cook 1955: 109 Fig. 3
Resim 4: Kocadağ, kapı eşiği. Foto: Şahin 2007: 303 Resim 7
Resim 5: Mausolos duvarının bir bölümü. Foto: Şahin 2007: 303 Resim 8
Resim 6: Kocadağ, kireç ocakları görünüm. Foto: Şahin 2007: 304 Resim 9
Resim 7: Kocadağ, kyklopik duvar yapısı. Foto: Paton 1887: 66 Fig. 2
Resim 8: Myndos Miken seramiği. Foto: Boysal 1969: 16 XIX. 6.
Resim 9: Myndos kuros torsosu. Foto: Gürman 1976: 85 Nr. 5 Taf. 20
Resim 10: Kocadağ'ın planı. Foto: Şahin 2009: 506 Abb. 3
Resim 11: Kocadağ üzerinde sur duvarı. Foto: Myndos Kazısı Arşivi
Resim 12: Kocadağ, kyklopik duvar yapısı. Foto: Şahin 2009: 507 Abb. 4
Resim 13: Kocadağ, kyklopik duvar yapısı. Foto: Şahin 2009: 507 Abb. 5
Resim 14: Kocadağ, kyklopik duvar yapısı. Foto: Şahin - Seifert 2014: 49
Resim 15: Kocadağ, kyklopik duvar yapısı. Foto: Şahin 2009: 507 Abb. 6
Resim 16: Kocadağ, kyklopik duvar yapısı çizimi. Çizim: Muhammed Çınar
Resim 17: Kocadağ, kyklopik duvar yapısı çizim. Foto: Şahin 2009: 508 Abb. 8
Resim 18: Kocadağ, kyklopik duvar yapısı, kesit. Foto: Şahin 2009: 510 Abb. 12
Resim 19: Latmos antik kentinde yer alan, Zeytin Dağ leleg yerleşimi planı. Foto: Peschlow-Bindokat 1996: 22 Fig. 19, Çizim Revize: Muhammed Çınar
Resim 20: Kyklopik duvar yapısı 3. Tip. Foto: Loader 1998: 27 Fig. 2. 3. Type III
Resim 21: "L" formlu kale girişi. Foto: Loader 1998: 82 Resim 4. 1. E
Resim 22: Myken kalesi. Foto: Mussche 1983: 29 Plan 5; Şahin 2007: 305 Resim 11.
Resim 23: Kyklop tekniği. Foto: Mylonas 1966: Fig. 10.
Resim 24: Çavuş Adası. Foto: Şahin 2007: 305 Resim 12
Resim 25-33: Erken Döneme ait seramik parçaları. Foto: Şahin – Şahin 2019: 581-586.
Resim 34: Erken Tunç Çağı (ETÇ) mezarı. Foto: Şahin – Şahin 2019: 590, Res. 3
Resim 35: Erken Tunç Çağı (ETÇ) mezarı. Foto: Şahin – Şahin 2019: 590, Res. 4
Resim 36: Erken Tunç Çağı (ETÇ) mezarı. Foto: Şahin – Şahin 2019: 590, Res. 5
Resim 37: Myndos asar adası girişinde bulunan mimari bloklar. Foto: Myndos Kazısı Arşivi
Resim 38: Yüzeyde tespit edilen mimari bloklar. Foto: Myndos Kazısı Arşivi
Resim 39: Sarnıç yapısında kullanılmış devşirme mimari blok parçası. Foto: Myndos Kazısı Arşivi
Resim 40-41: Asar Adası'nda eriyik halde tespit edilen kireçleşmiş parçalar. Foto: Myndos Kazısı Arşivi
Resim 42: Asar Adası kuzeybatı kıyısı-sualtında mimar parçalardan görünüm. Foto: Dumankaya – Gündüz 2016: 35 Resim 5
Resim 43: Asar Adası batı kıyısı-sualtından görünüm. Foto: Dumankaya – Gündüz 2016: 36 Resim 6
Resim 44: Yüzeyde yer alan mimari bloklar. Foto: Myndos Kazısı Arşivi
Resim 45: Yüzeyde tespit edilen mimari bloklar. Foto: Myndos Kazısı Arşivi
Resim 46: Yüzeyde tespit edilen mimari bloklar. Foto: Myndos Kazısı Arşivi
Resim 47: Altarın yerini gösteren plan. Foto: Myndos Kazısı Arşivi
Resim 48: Altar yapısı, hava fotoğrafı. Foto: Myndos Kazısı Arşivi

Resim 49: Altar yapısı, doğudan görünüm. Foto: Myndos Kazısı Arşivi
Resim 50: Altar yapısı, güneyden görünüm. Foto: Myndos Kazısı Arşivi
Resim 51: Altar yapısı, basamak platform. Foto: Myndos Kazısı Arşivi
Resim 52: Altar'ın platform bloklarında kullanılan kenetlerden görünüm. Foto: Myndos Kazısı Arşivi
Resim 53: Altar'ın platform bloklarında kullanılan kenetlerden detay görünüm. Foto: Myndos Kazısı Arşivi.
Resim 54: Altar yapısındaki geç dönem izleri. Foto: Myndos Kazısı Arşivi
Resim 55: Altar yapısındaki geç dönem izleri. Foto: Myndos Kazısı Arşivi
Resim 56: Sur duvarı kalıntısı. Foto: Myndos Kazısı Arşivi
Resim 57: Myndos antik kenti anakara ve asar adası arası antik çağ yapı kalıntıları, Dumankaya, 2013: 199 Lev. 48.
Resim 58: Üç Yumurtalı Başlık, Bezemesiz Tip a. Foto: Bingöl 1980: 37 Taf. 17.
Resim 59: Siyah figür vazo sanatında ağırlık taşıyan sporcu.
Foto: http://www.teachinghistory100.org/objects/for_the_classroom/greek_jumping_weights (13.01.2018)
Resim 60: Koyunbaba antik taş ocağı. Foto: Dumankaya 2013: 214 Levha 63 Resim 63
Resim 61: Tauromenion'dan bronz dilitron, Apollon Arkhegetes başı ve boğa MÖ 300 yılları. Foto: Donnellan 2015: 54. Fig. 2.1.
Resim 62: Myndos sikkesi, Apollon, arka yüzde giyimli, cepheden, sol elinde lyra-kithara, sağ elinde ise mızrap görülmekte. Foto: SNG v. Aulock, n.8121.
Resim 63: Myndos sikkesi. ÖY: Septimus Severus ve Iulia Domna AY: Apollon ve Artemis. Foto: BMC Caria 1897: 138. No. 38. Res. XXII. 14.
Resim 64: Gümüş Drahmi, başında defne çelengi taç bulunan Apollon betimi. İÖ 420. Foto: Donnellan 2012: 177 Fig. 4.
Resim 65: Delos Arkhegesion kutsal alanı. Ekroth 2002: 36.
Resim 66: Archégésion binası ve mezarlar. Robert 1953: 13 Fig. 2
Resim 67: Apollon Tapınağı, Platia, Naxos. Foto: Morris 2007: 96 Fig. 1
Resim 68: Naxos Apollon tapınağı, doğu taraftan propylon yapısı. Lambertz 2009: 2 Abb. 1
Resim 69: Naxos, Apollon tapınağı, duvar profili. Lambertz 2009: 2 Abb. 2
Resim 70: Naxos, Apollon tapınağı, batıdan kapı. Gruben – Koenigs 1970: 139 Abb. 4
Resim 71: Naxos, Apollon tapınağı, güneyden kapı duvarı. Gruben – Koenigs 1970: 139 Abb. 4.
Resim 72: Naxos. Plan. Gruben 1972: 362 Abb. 23. Kazı raporlarında yer alan plan.
Resim 73: Cyrene -Apollo Arkhegetes tapınak planı ve altar. Foto: Stucchi 1975: 50 fig. 37.
Resim 74: Cyrene-Apollon Arkhegetes altarı. Foto: Kenrick 2013: 175 fig. 123.
Resim 75: Cyrene: Kapının çerçevesinden zengin mimari süslemenin detayı Apollo Arkhegetes Tapınağı (MÖ 4. yüzyıl). Kenrick 2013: 175 Fig. 124.
Resim 76: Apollon Arkhegetes tapınağı, giriş kapısı. Stucchi 1975: 51 Fig. 38
Resim 77: Apollon Arkhegetes'in betimlendiği sikkeler. Foto: Ismaelli 2017: 441.
Resim 78: Apollon kutsal alanı: alana güneyden bakış. Scardozzi 2015: 149 Res. 113
Resim 79: Apollon kutsal alanı: orta teras. Scardozzi 2015: 149 Res. 114
Resim 80: Apollon kutsal alanı: 1-3, A, B, C yapıları; 4, eskharon. Scardozzi 2015: 149 Res. 115.
Resim 81: Altar tipolojisi. Ohnesorg 2005: Abb. 103
Resim 82: Anteli ya da Π formlu altarlar. Ohnesorg 2005: 6 Abb. 5

Resim 83: Katapoliani'den Paros. Muhtemelen kale tapınağı A'ya ait olan büyük Geç Arkaik ante sunağın kalıntıları. Ohnesorg 2005: 22 Abb. 13.
Resim 84: Paros Hestia Kutsal Alanı'ndan Ohnesorg 2015: 42 Abb. 18.
Resim 85: Delos, sunak GD 23 D, Prytaneion'un batısında, yeni rekonstrüksiyon. Ohnesorg 2015: 61 Abb. 24.
Resim 86: Delos, sunak GD 23 E, Prytaneion'un batısında, yeni rekonstrüksiyon. Ohnesorg 2015: 66 Abb. 26.
Resim 87: Delos Altar yapıları. GD 23 A-E. Ohnesorg 2015: 55 Abb. 21.
Resim 88: Büyük Sunak'ın temellerinin doğudan görünümü. Kaestner 2014: 457 Fig. 1.
Resim 89: Sunak terasını güneyden gösteren teras duvarı. Kaestner 2014: 461 Fig. 2.
Resim 90: Sunağın planı. Kaestner 2014: 466.
Resim 91: Apollon Karneios Altarı'nın günümüzdeki görünümü. Foto: Doksanaltı vd. 2018: 55 Res. 72.
Resim 92: Apollon Karneios Altarı'nın 3 D modeli. Foto: Doksanaltı vd. 2018: 54 Res. 71
Resim 93: Triopion, Tapınak ve sunak planı. Foto: Tuna - Berges, 2002: 96.
Resim 94: Apollon Klarios, sunak, güneyden görünüm. Foto: Akar-Tanrıver 2010: 23, Res. 1
Resim 95: Apollon Klarios Büyük Sunağı. Foto: Şahin 1998: Resim 56
Resim 96: Apollon Aegileas Kutsal alanı, altar. Foto: Kozatsas et. al. 2014: 195 Fig. 17
Resim 97: Delphinion, Apollon sunağının temeli (kuzey-batıdan). Foto: Niewöhner 2016: 61 Res. 57
Resim 98: Delphinion, Helenistik Çağ'daki üç boyutlu görünümü. Foto: Niewöhner 2016: 62 Res. 58
Resim 99: Lagina Hekate Kutsal Alanı altarı ve kilise kalıntılarının batı bölümü. Söğüt 2019: 261 Resim 251.
Resim 100: Altar A yapısı Pergamon. Foto: Bohtz 1981: Taf. 30. 2.
Resim 101: Demeter A Sunağı kesit çizimi. Dörpfeld 1910: 375 Abb. 7.
Resim 102: Ephesos İmparatorlar Tapınağı yakınındaki sunak. Foto: Benli 2018: Lev. 3 Res. 3
Resim 103: Pedasa Altar Tepesi. Diler – Topaloğlu 2019: 14 Fig. 7.
Resim 104: Kilise önü- Mermer Blok Genel Görünüm.
Resim 105: Bezemeli mimari blok.
Resim 106: Duvar içerisinde kalmış sütun tamburu.
Resim 107: Duvar içerisinde kullanılmış sütun kaidesi.
Resim 108: Duvar içerisinde yer alan mimari bezemeli parça.
Resim 109: Üst yapı elemanına ait olması muhtemel mermer blok.
Resim 110: Altar canlandırma. Render: Tuberk Elseven
Resim 111: Altar canlandırma. Render: Tuberk Elseven
Resim 112: Olası Propylon canlandırma. Render: Tuberk Elseven - Mimar: Zeynep Kurt
Resim 113: Adada yer alan altar yapısının modellemesi. Mimar: Zeynep Kurt
Resim 114: Adada yer alan altar yapısının modellemesi. Mimar: Zeynep Kurt
Resim 115: Ada üzerinde yer alan altar ve olası propylon yapısının modellemesi. Mimar: Zeynep Kurt

(ÇİZİMLER)

Çizim 1: Kent Planı. Myndos Kazısı Arşivi_Çizim Gülsefa
Çizim 1a: Asar Adası 2013 Yılı Arkeolojik Planı. Foto: Dumankaya – Gündüz 2016: 33 Çizim 2.
Çizim 2: Ada üzerinde Hristiyanlık öncesine ait yapı kalıntısı. Foto: Şahin 2017a: 179 abb. 18. 1.
Çizim 3: Altar yapısı erken ve geç evre. Çizim Mimar Zeynep Kurt

Çizim 4: Ada üzerinde yer alan yapı kalıntıları içerisinde gösterilen altar yapısı. Foto: Şahin 2017a: 179 abb. 18. 2.

Çizim 5: Altar çizimi, detay. Foto: Şahin 2017: 179 abb. 18. 2.

Çizim 5a: Altar çizimi, detay. Foto: Myndos Kazısı Arşivi.

Çizim 5b: Altar çizimi, kesit. Foto: Myndos Kazısı Arşivi.

Çizim 5c: Pergamon Altar A yapısı'ndan esinlenerek canlandırma yapılmıştır. Dörpfeld, 1910: 375.

Çizim 6: Olası Propylon çizimi

(HARİTALAR)

Harita 1: Maussollos'un yardımları ile modern şehircilik anlayışına göre inşa edilen Yeni Myndos'un olası planı. Kent planı United Kingdom Hydrographic Office Chart L1573'den alınmıştır. Kocadağ üzerinde Eski Myndos'un yerleşim planı. Leleg duvarı olarak adlandırılan kalıntı eski yerleşimin sur duvarının bir bölümünü oluşturmaktadır. Foto: Şahin – Şahin 2019: 589.

Harita 2: Myndos Asar Adası Antik Dönem Yerleşimi'ni Gösteren Harita.

Harita 3: Apollon Arkhegetes Kült Alanlarını Gösteren Harita.

Harita 4: Karia Bölgesi Apollon Kült Alanları

Harita 5: Terrakotta figürin parçalarının bulunduğu açmalar

(GRAFİKLER)

Grafik 1: Asar Adası Mimari Yapı Elemanların Sayısal Oranını Gösteren Grafik

Grafik 2: Mermer Buluntuların Sayısal Oranını Gösteren Grafik

Grafik 3: Sikke Tiplerini Gösteren Grafik

Grafik 4: Tiplerine göre terrakotta figürin parçaları

Grafik 5: Yüzyıllarına göre figürinler

Grafik 6: Seramiklerin Tiplere Göre Yoğunluğu

Grafik 7: Seramiklerin Yüzyıllara Göre Yoğunluğu

(TABLOLAR)

Tablo 1: Apollon'un Karia Bölgesi'ndeki Sıfatları, Apollon'un bölgede onurlandırılmış olduğu; kırmızı ile gösterilen sıfatlar ise Karia bölgesine özgüdür. Bölge dışında hiçbir örnekle temsil edilmezler.

Tablo 1a: Apollon Arkhegetes Kült Alanları

Tablo 2: Kutsal Alan Mimari Yapı Elemanları ve Mermer Buluntular tablo

Tablo 3: Karia Bölgesi'nde Sikke Basan Bazı Kentler

Tablo 4: Figürin buluntular

Tablo 4a: Myndos Asar Adası adak buluntuları

Tablo 5: Seramiklerin Hamur Renklerine Göre Dağılımı

(ŞEKİL)

Şekil 1: Myndos Asar Adası Seramik Tipolojisi

Şekil 2: Kalıp Yapımı Kaseler / Bezeme Dekorları

Şekil 3-7: Myndos Asar Adasının Modellemesi. Mimar: Zeynep Kurt

RESİMLER

Resim 1

Resim 2

Fig. 3.—Plan of Myndus.

Resim 3

Resim 4

Resim 5

Resim 6

Levha 2

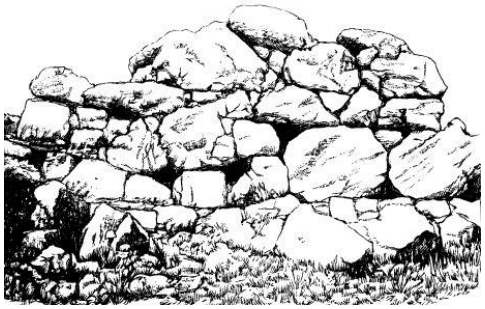

Resim 7

Resim 8

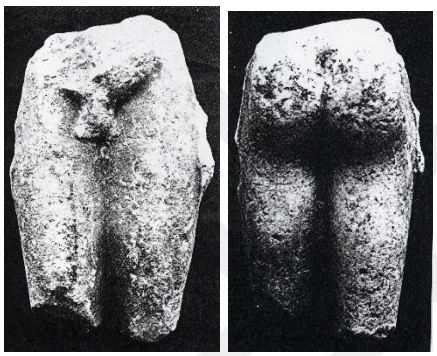

Resim 9

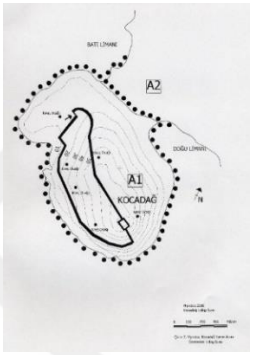

Resim 10

Resim 11

Resim 12

Levha 3

Resim 13

Resim 14

Resim 15

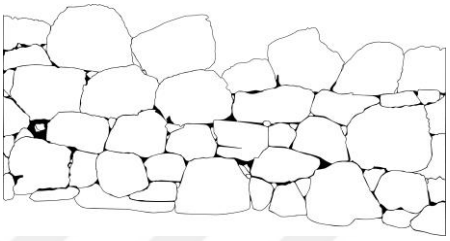

Resim 16

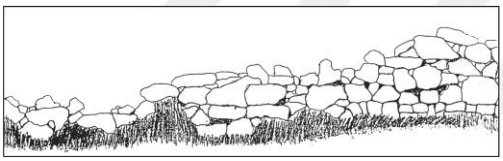

Resim 17

Resim 18

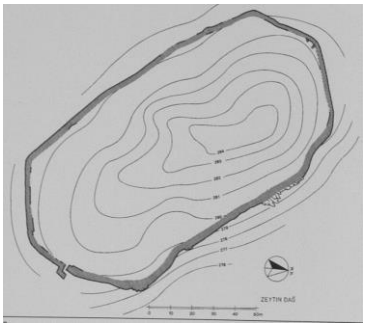

Resim 19

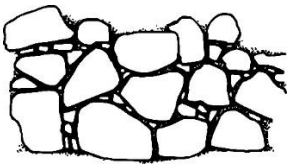

Resim 20

Resim 21

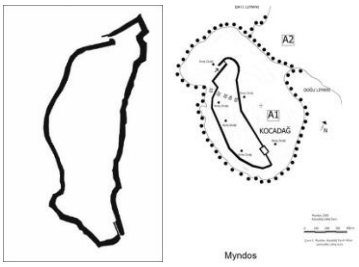

Resim 22

Levha 4

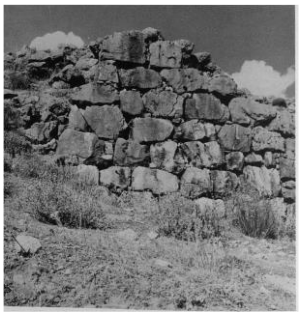

Resim 23

Resim 24

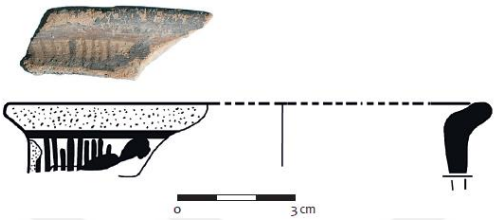

Resim 25

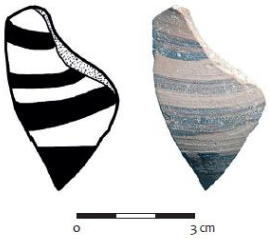

Resim 26

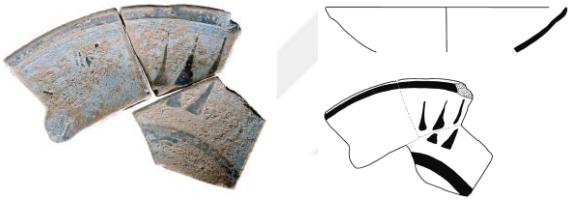

Resim 27

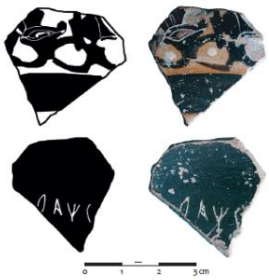

Resim 28

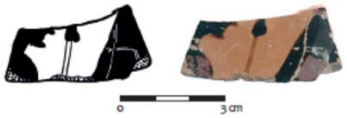

Resim 29

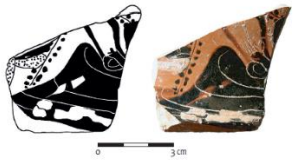

Resim 30

Levha 5

Resim 31

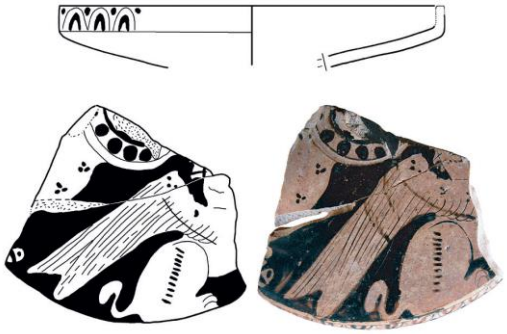

Resim 32

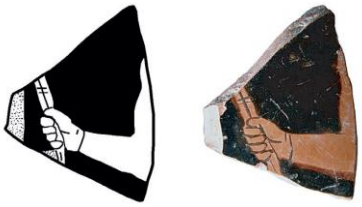

Resim 33

Resim 34

Resim 35

Levha 6

Resim 36

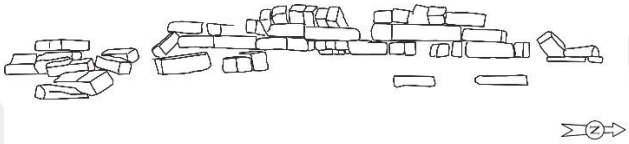

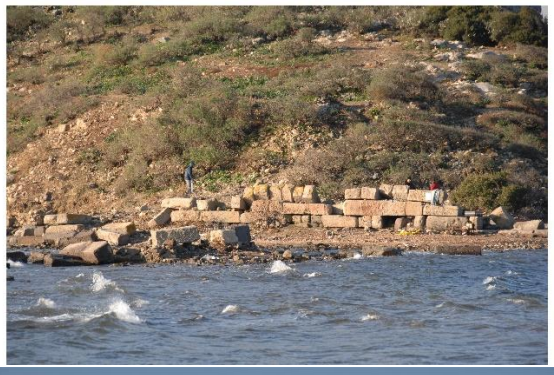

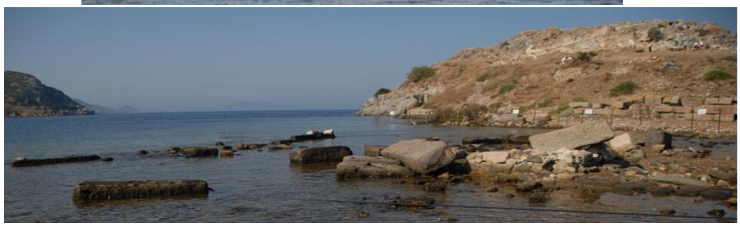

Resim 37

Resim 38

Resim 39

Resim 40

Levha 8

Resim 41

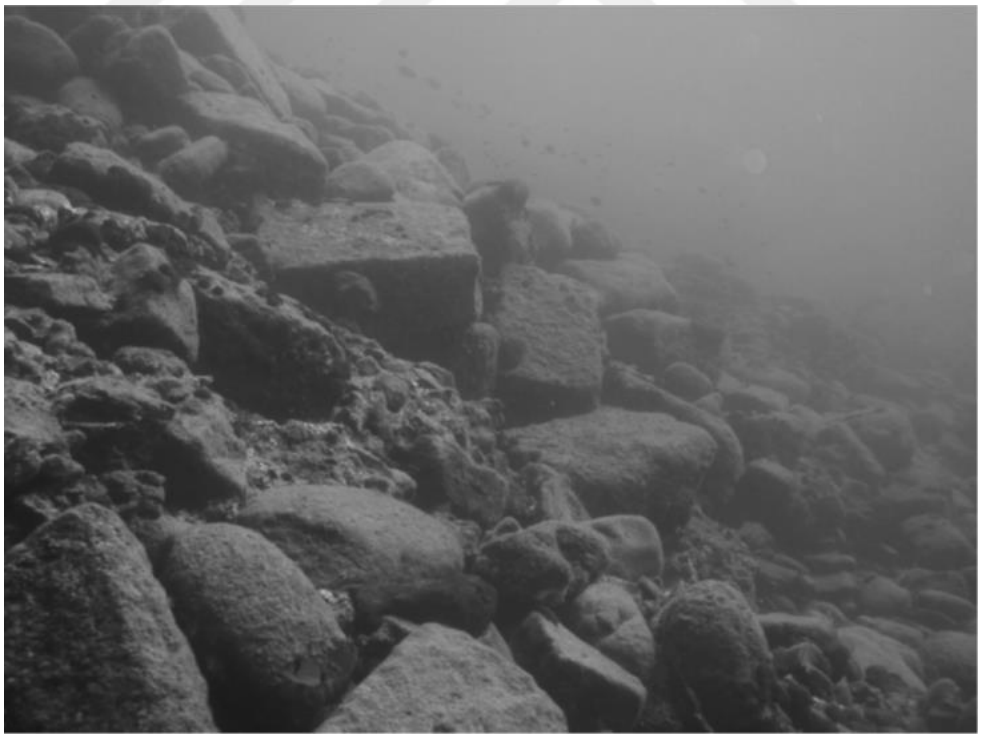

Resim 42

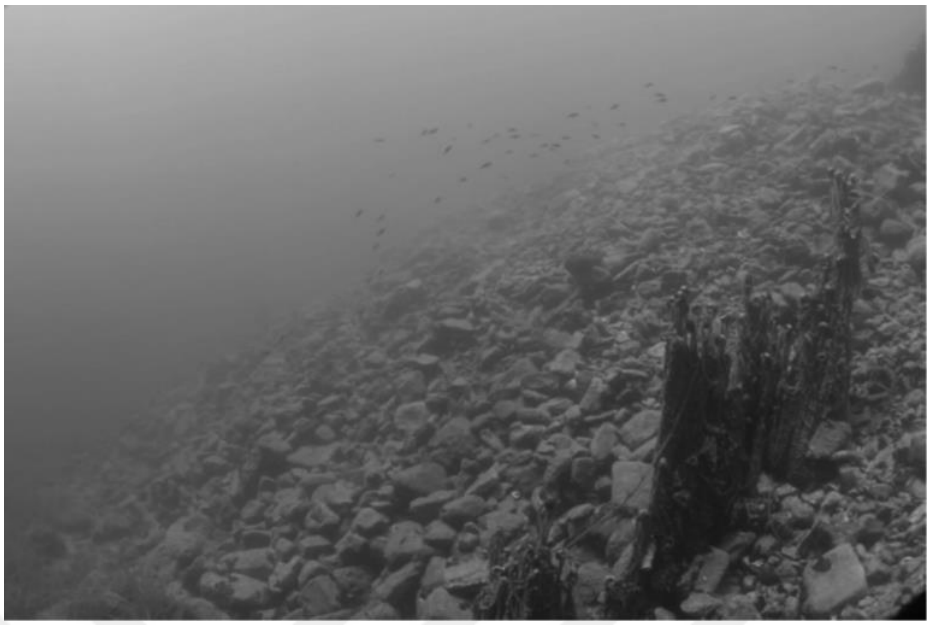

Resim 43

Resim 44

Resim 45

Resim 46

Resim 47

Resim 48

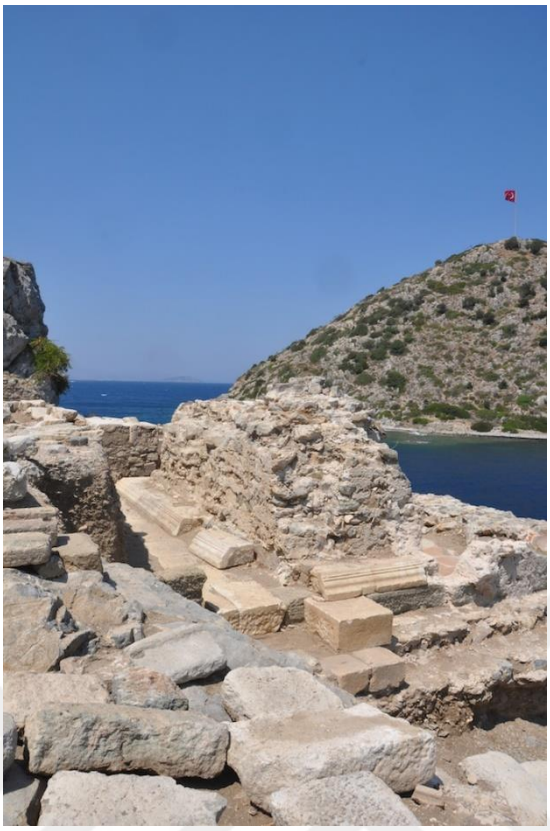

Resim 49

Resim 50

Resim 51

Resim 52

Resim 53

Resim 54

Resim 55

Resim 56

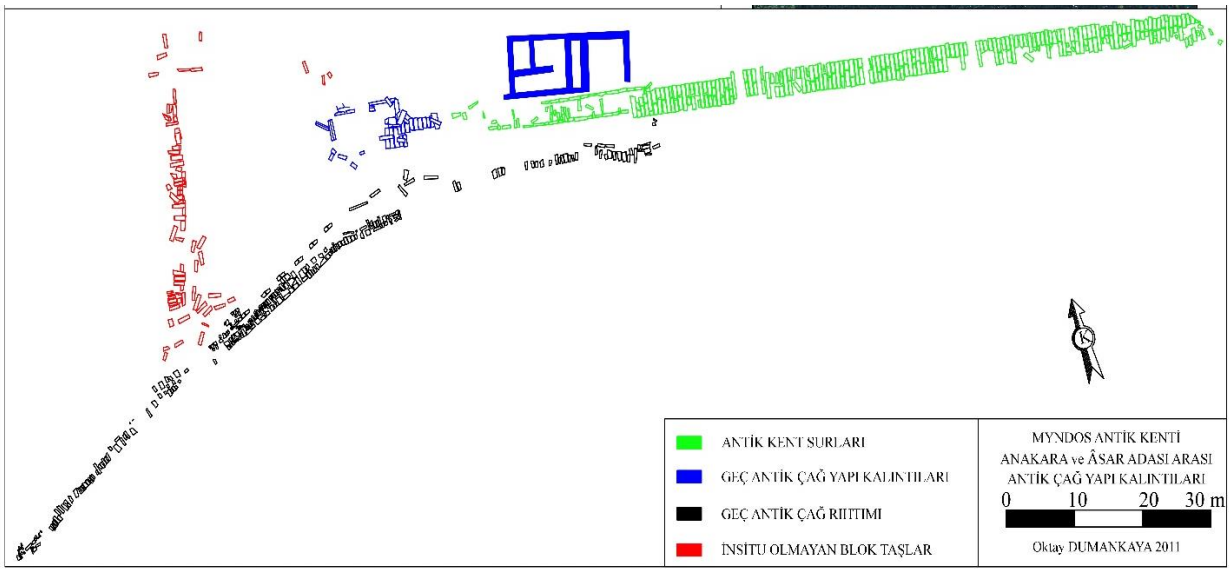

Resim 57

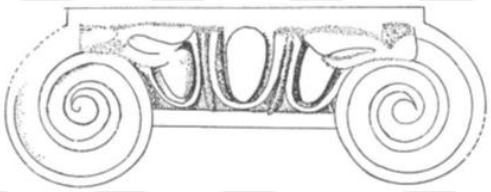

Resim 58

Resim 59

Resim 60

Resim 61

Resim 62

Resim 63

Resim 64

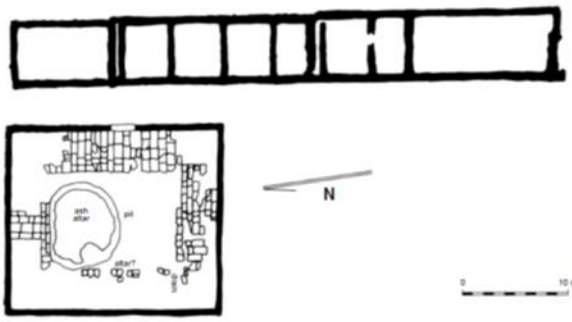

Fig. 2. Plan of the Archegesion, Delos. Modified after Robert F. 1953, 11, fig. 1.

Resim 65

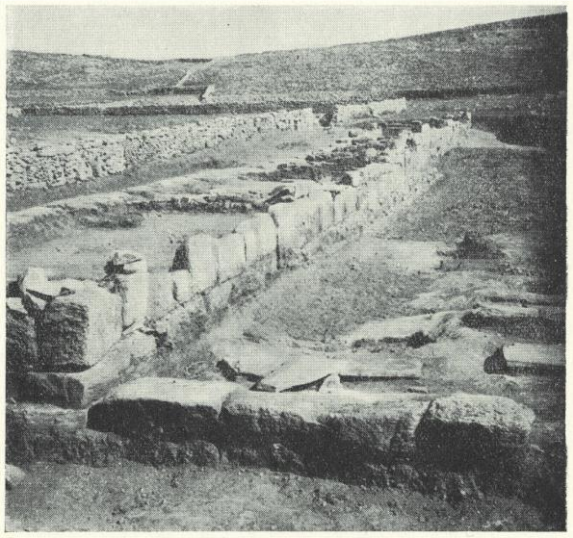

Resim 66

Resim 67

1. Naxos, Apollontempel, Tempelfor von Westen.

2

Resim 68

Resim 69

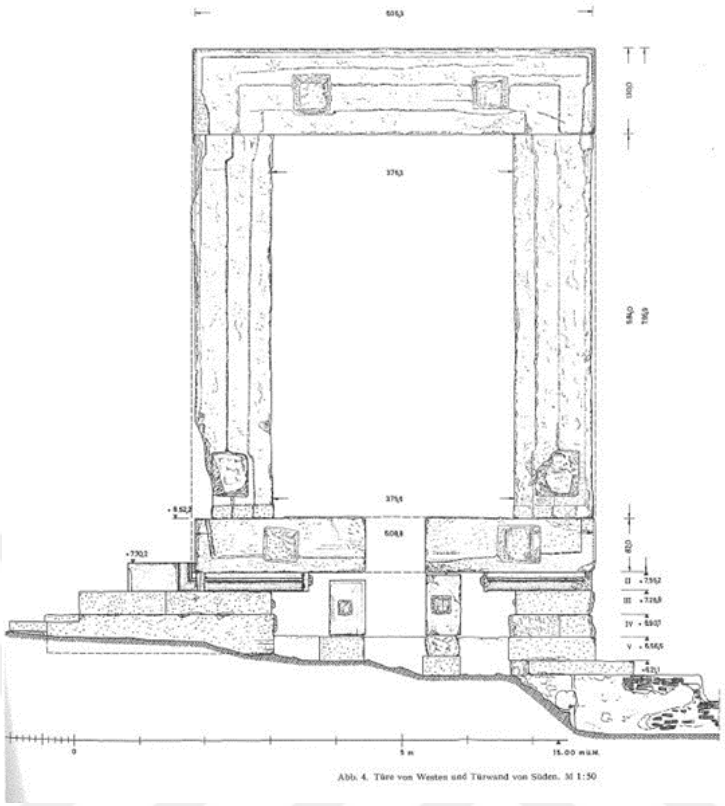

Resim 70

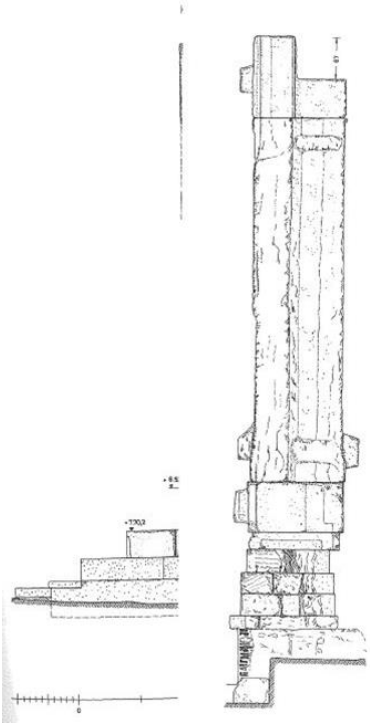

Resim 71

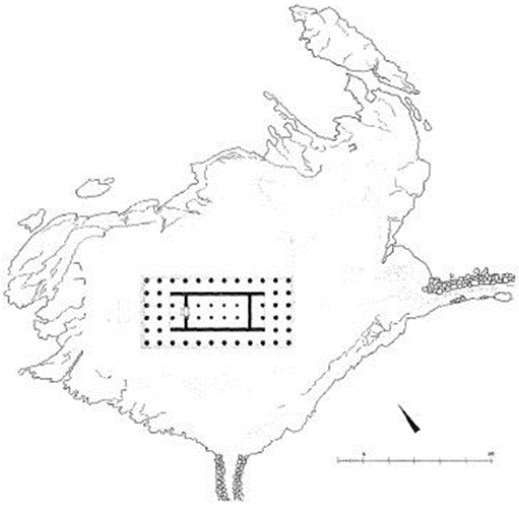

Resim 72

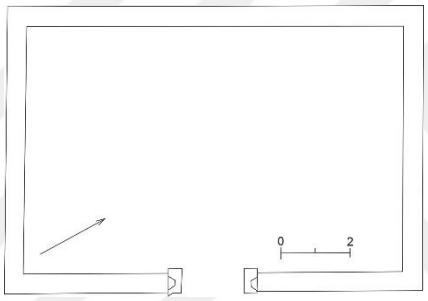

Resim 73

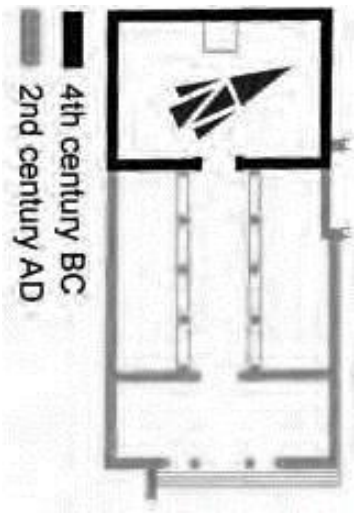

Resim 74

Levha 23

Resim 75

Resim 76

Resim 77

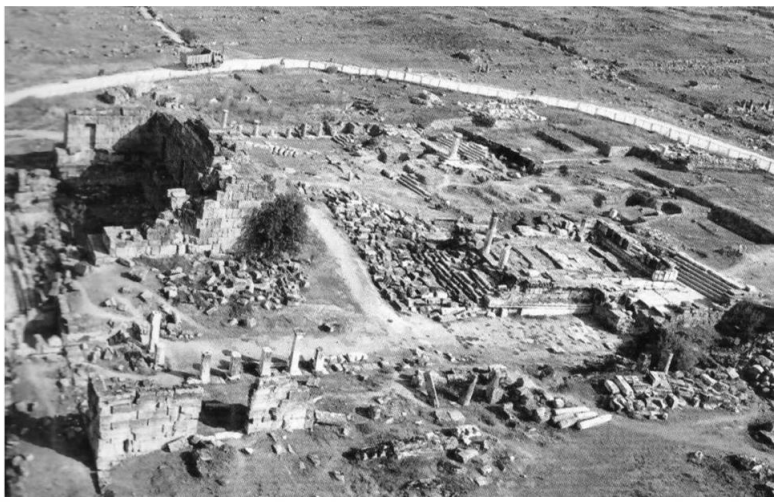

Resim 78

Resim 79

Resim 80

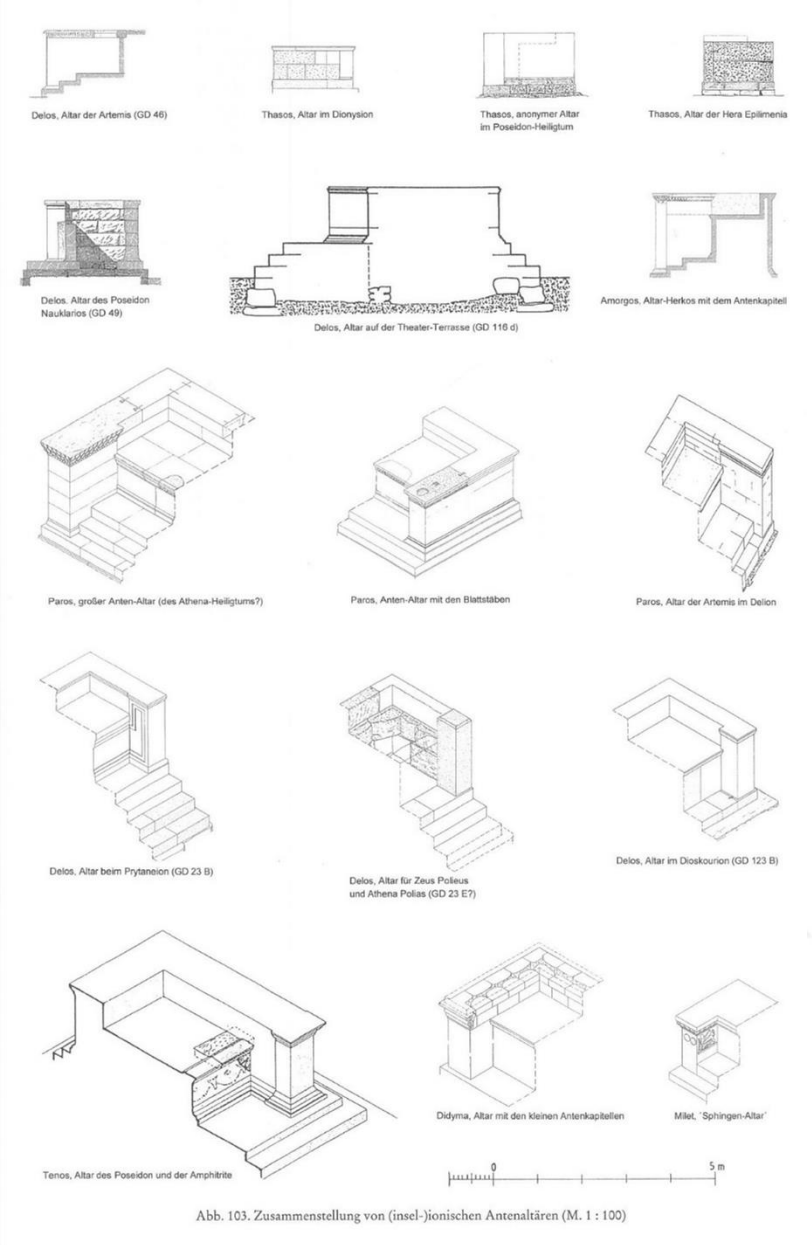

Abb. 103. Zusammenstellung von (insel-)ionischen Antenaltären (M. 1 : 100)

Resim 81

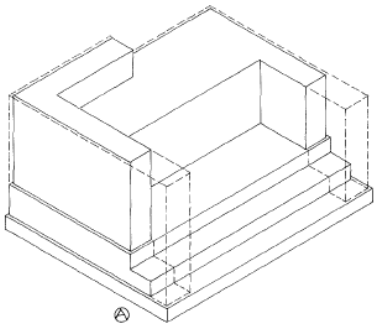

Resim 82

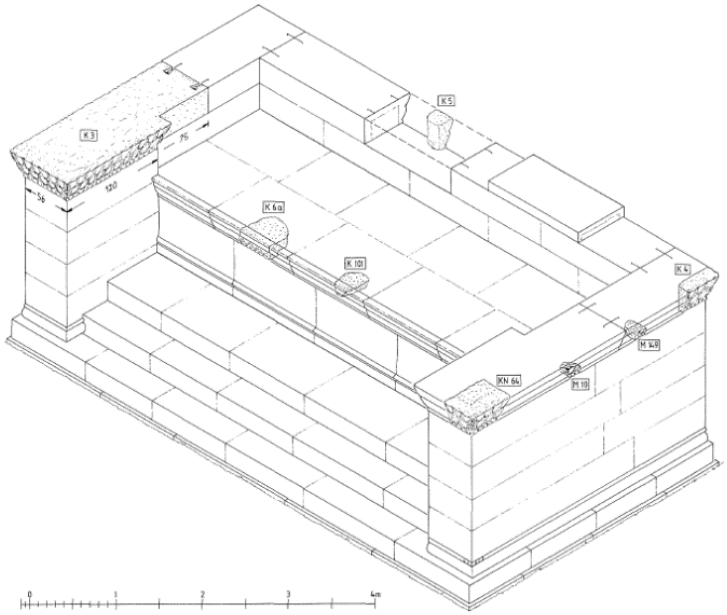

Resim 83

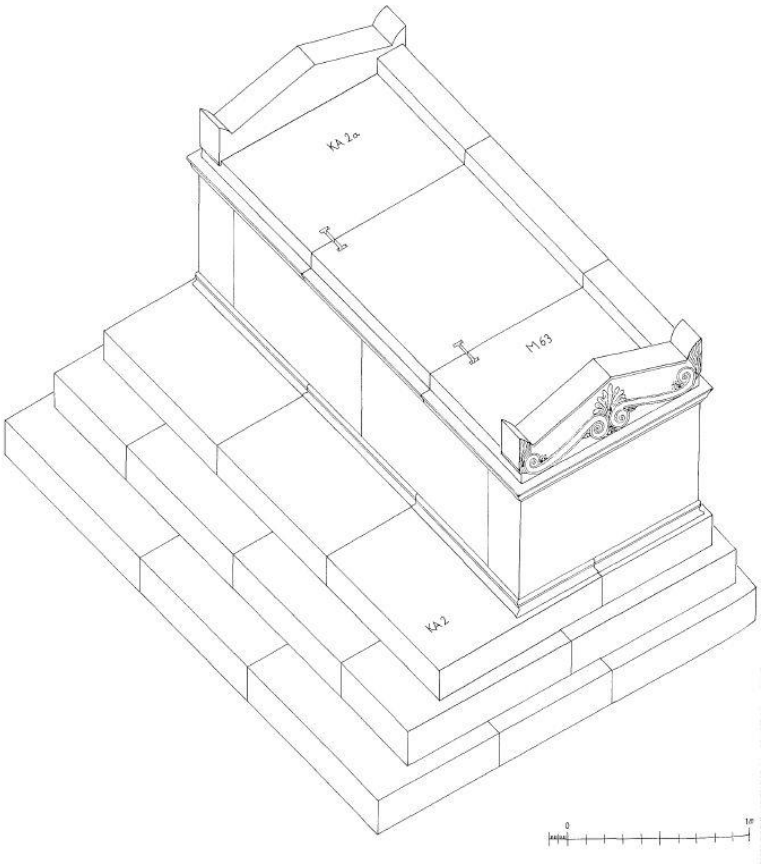

Resim 84

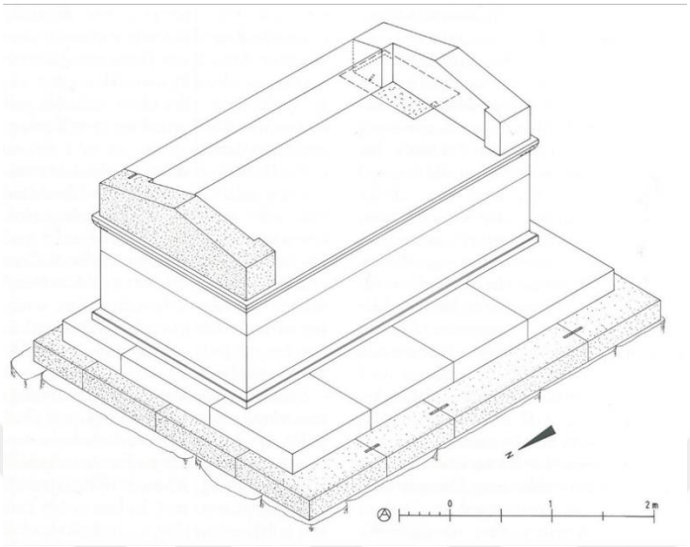

Resim 85

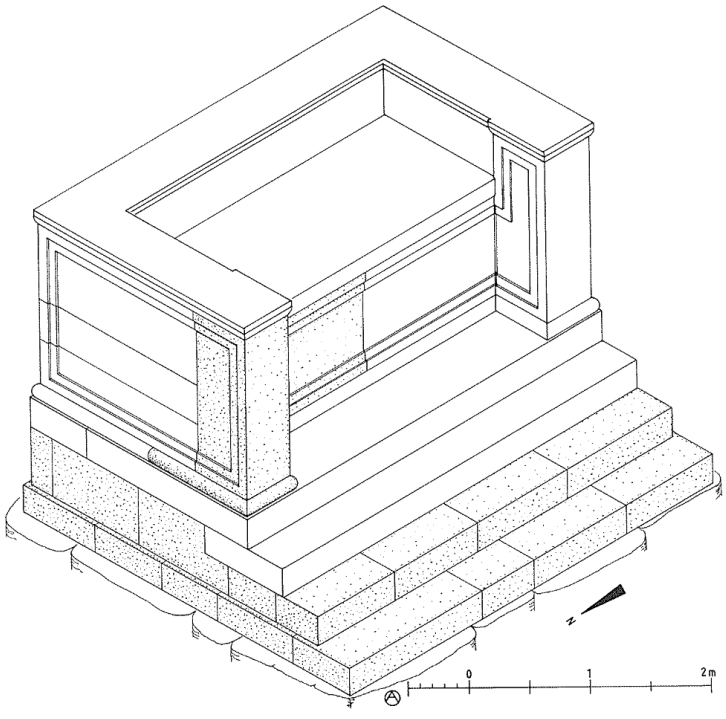

Resim 86

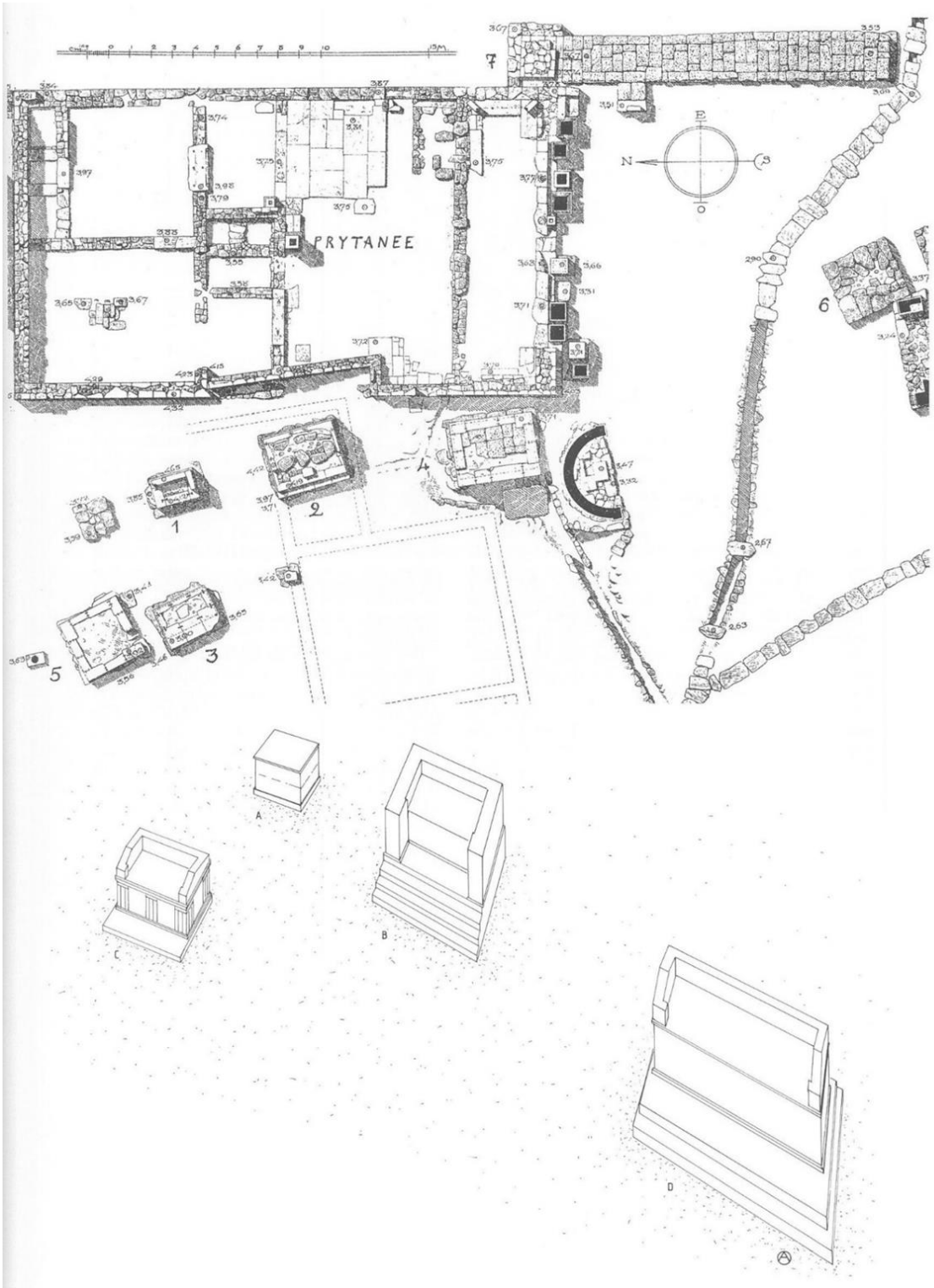

Resim 87

Resim 88

Resim 89

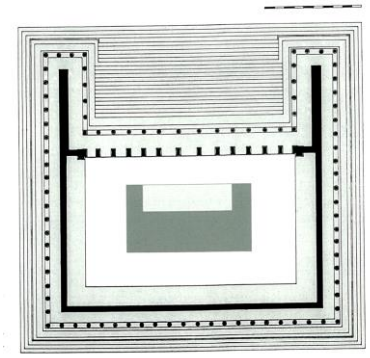

Resim 90

Resim 91

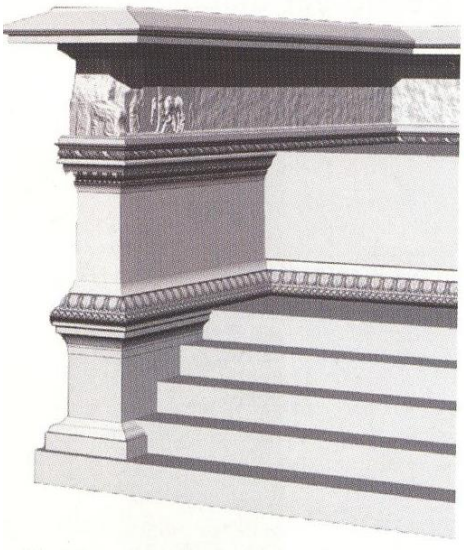

Resim 92

Resim 93

Resim 94

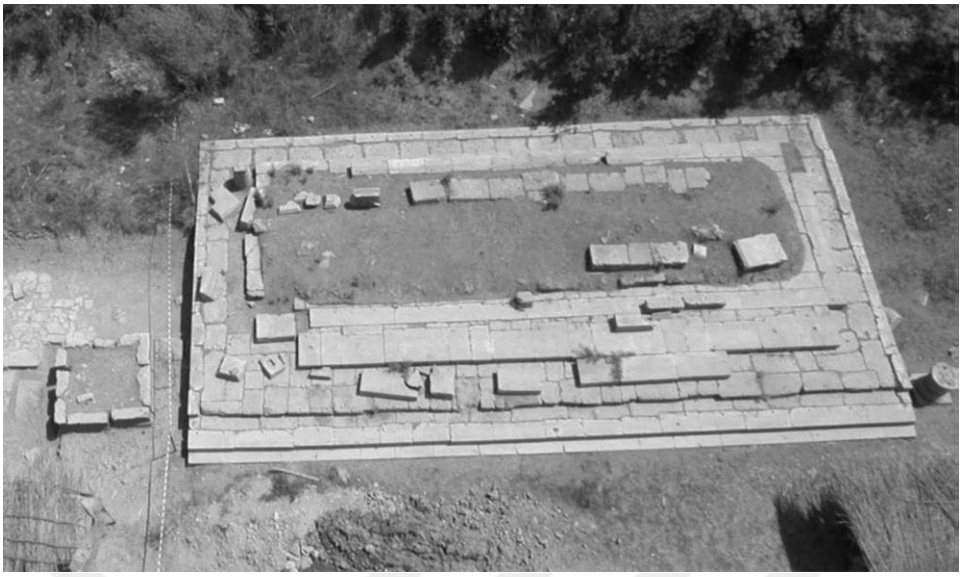

Resim 95

Resim 96

Resim 97

Resim 98

Resim 99

Resim 100

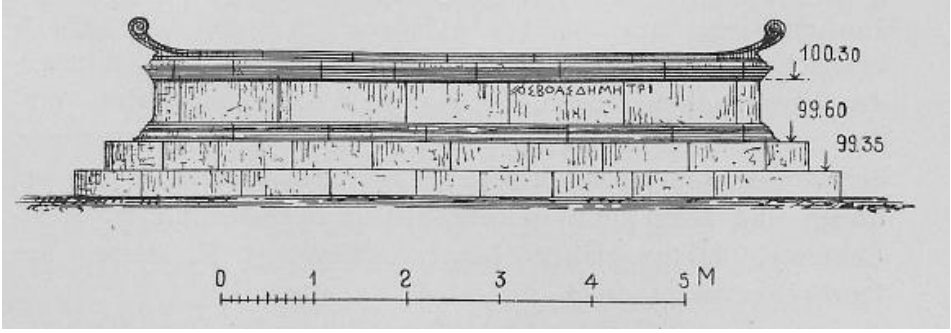

Resim 101

Levha III

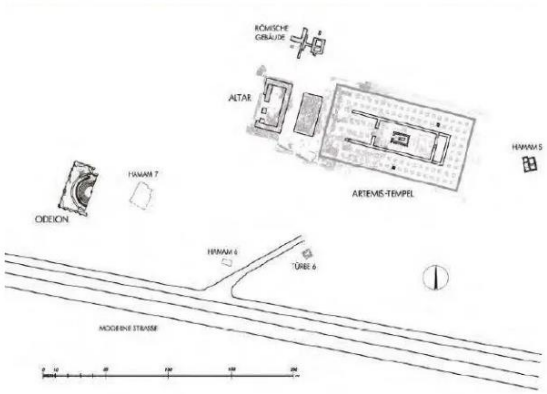

Res. 3. Artemision Plan

Resim 102

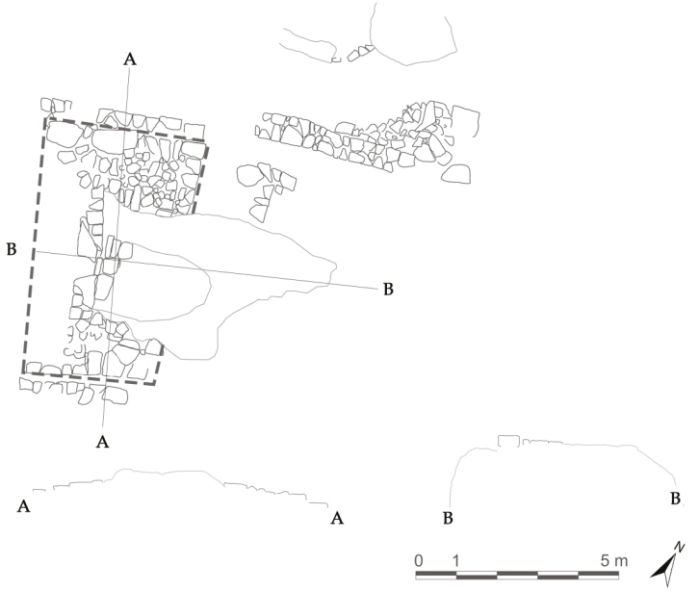

Resim 103

Levha 35

Resim 104

Resim 105

Resim 106

Resim 107

Resim 108

Resim 109

Resim 110

Resim 111

Resim 112

Resim 113

Resim 114

Levha 41

Resim 115

ÇİZİMLER

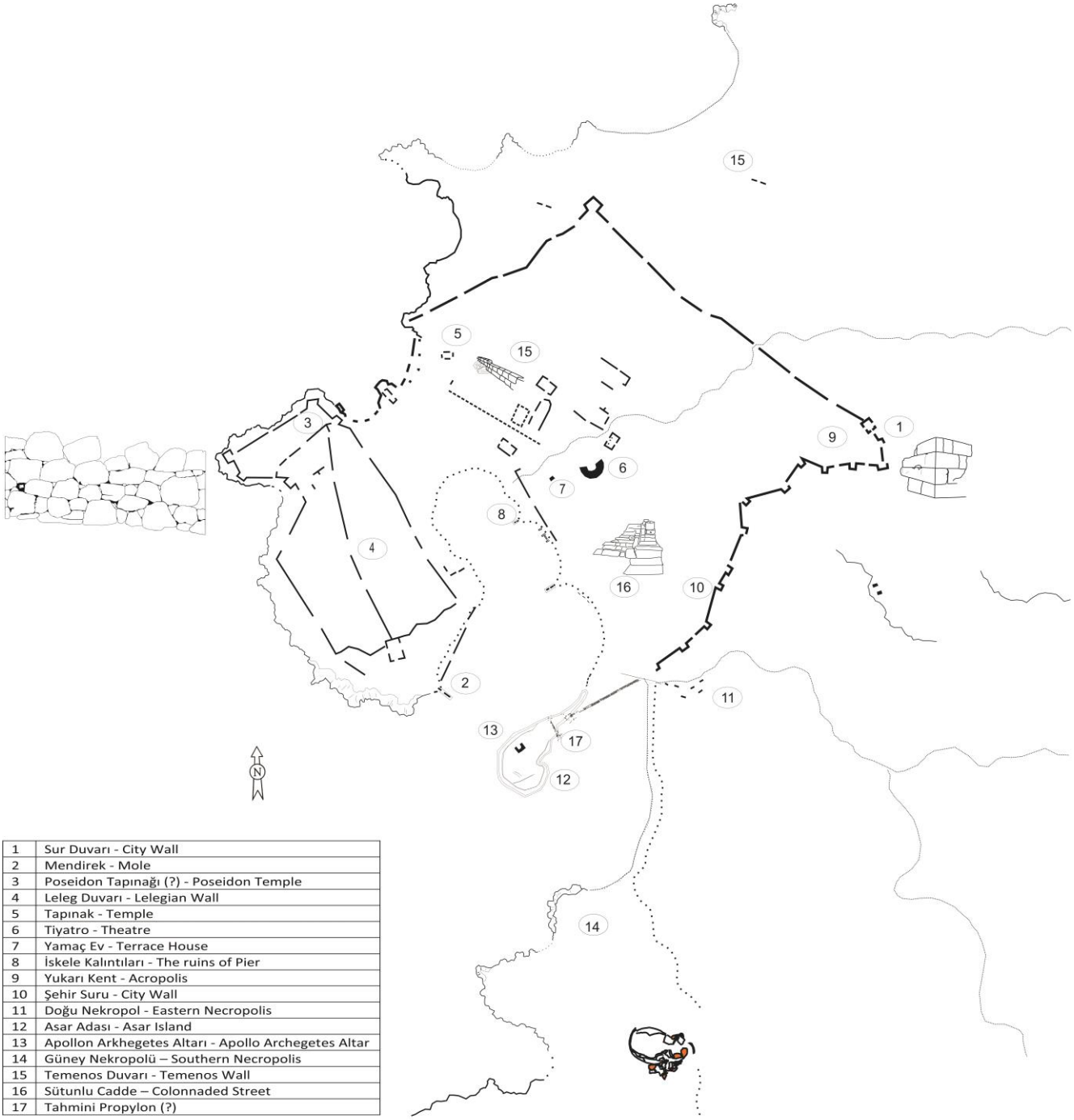

1	Sur Duvarı - City Wall
2	Mendirek - Mole
3	Poseidon Tapınağı (?) - Poseidon Temple
4	Leleg Duvarı - Lelegian Wall
5	Tapınak - Temple
6	Tiyatro - Theatre
7	Yamaç Ev - Terrace House
8	İskele Kalıntıları - The ruins of Pier
9	Yukarı Kent - Acropolis
10	Şehir Suru - City Wall
11	Doğu Nekropol - Eastern Necropolis
12	Asar Adası - Asar Island
13	Apollon Arkhegetes Altarı - Apollo Archegetes Altar
14	Güney Nekropolü – Southern Necropolis
15	Temenos Duvarı - Temenos Wall
16	Sütunlu Cadde – Colonnaded Street
17	Tahmini Propylon (?)

Çizim 1

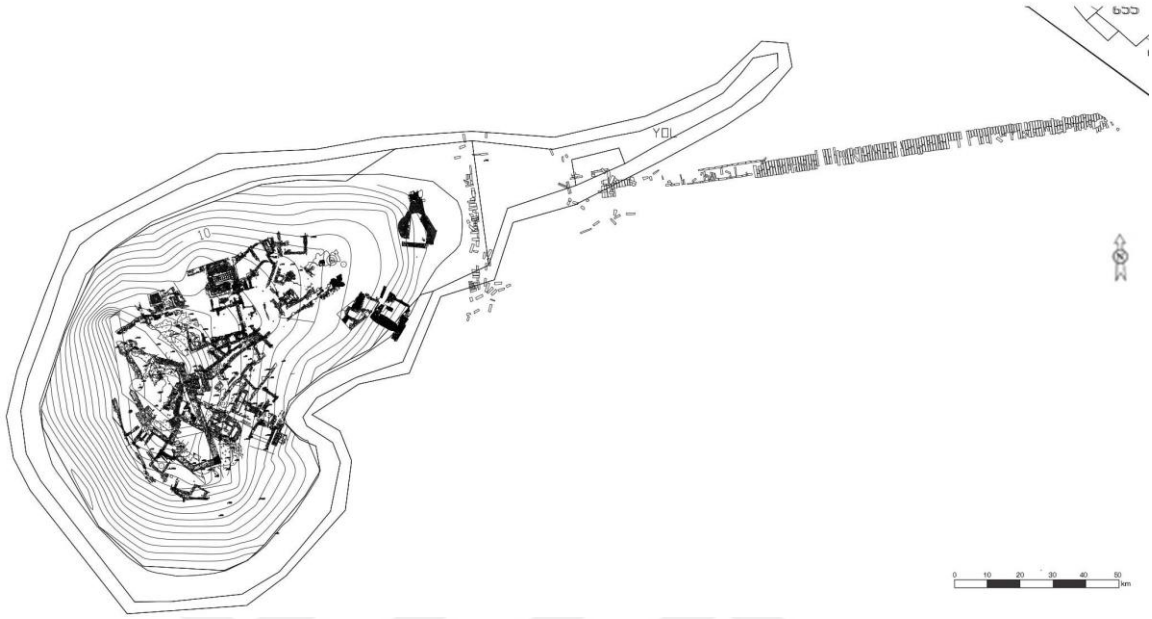

Çizim 1a

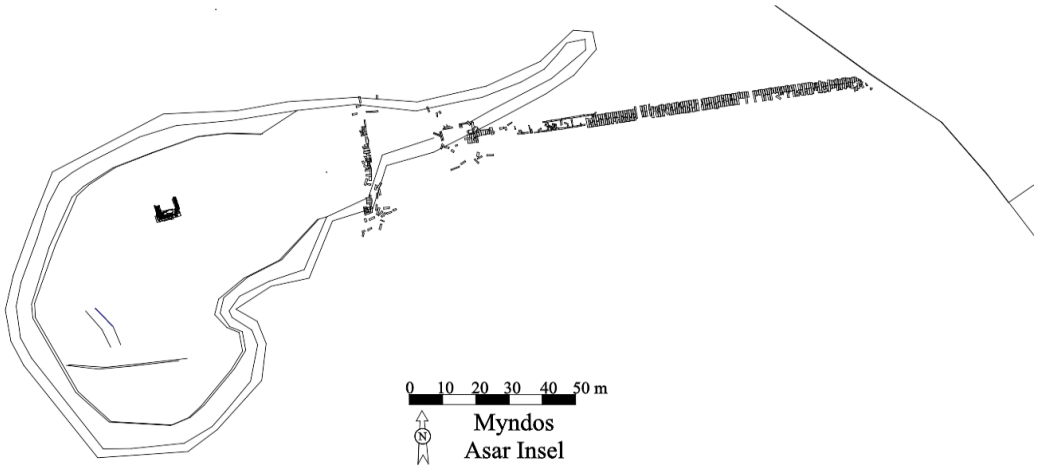

Çizim 2

Çizim 3

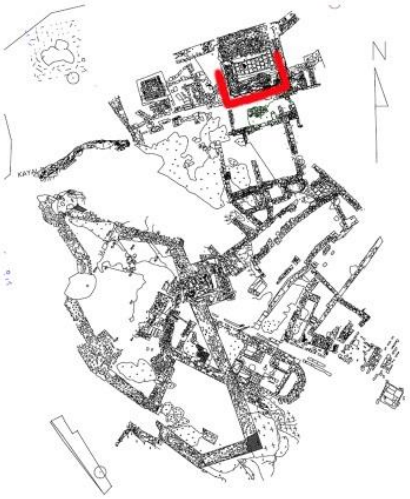

Çizim 4

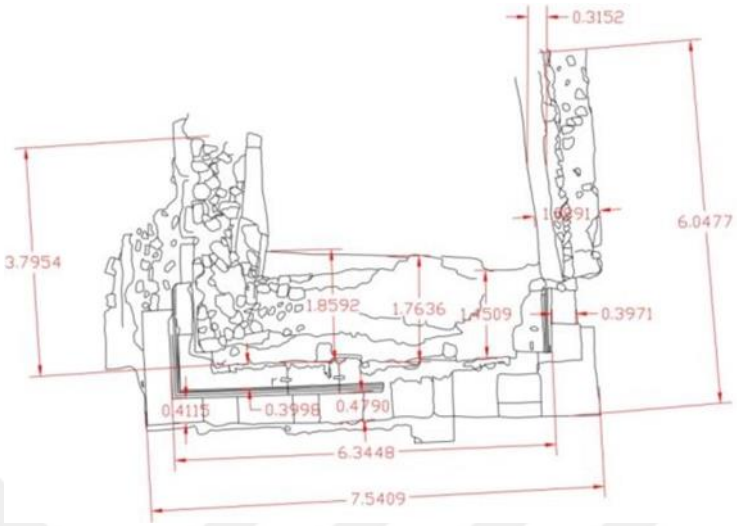

Çizim 5

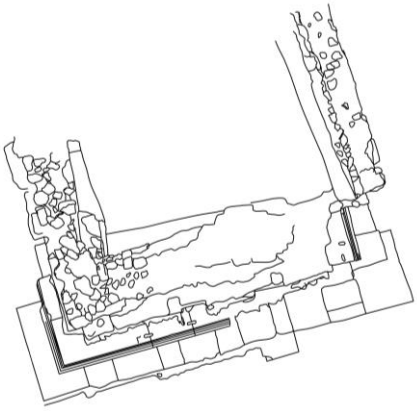

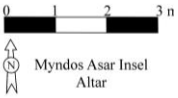

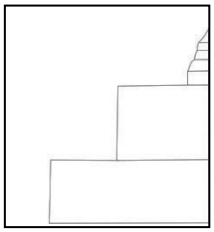

Çizim 5a

Çizim 5b

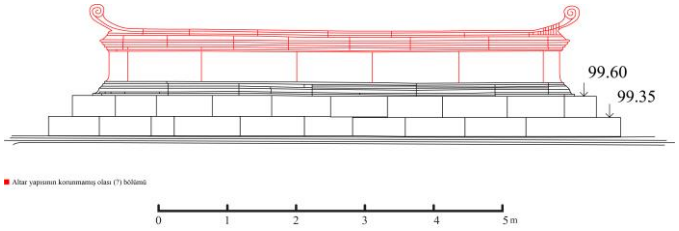

Çizim 5c

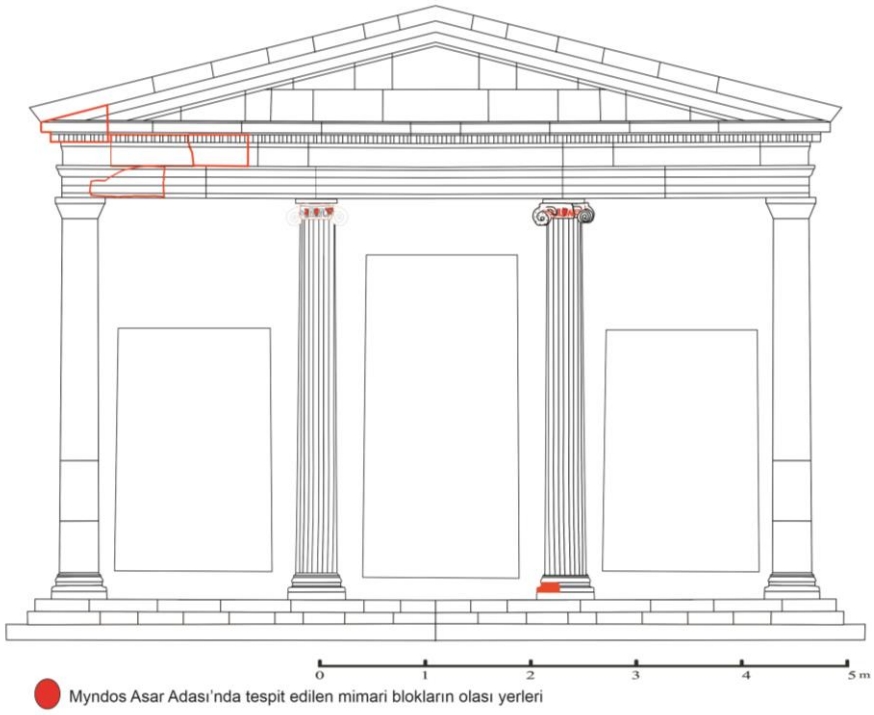
0
1
2
3
4
5 m
Myndos Asar Adası'nda tespit edilen mimari blokların olası yerleri

Çizim 6

HARİTALAR

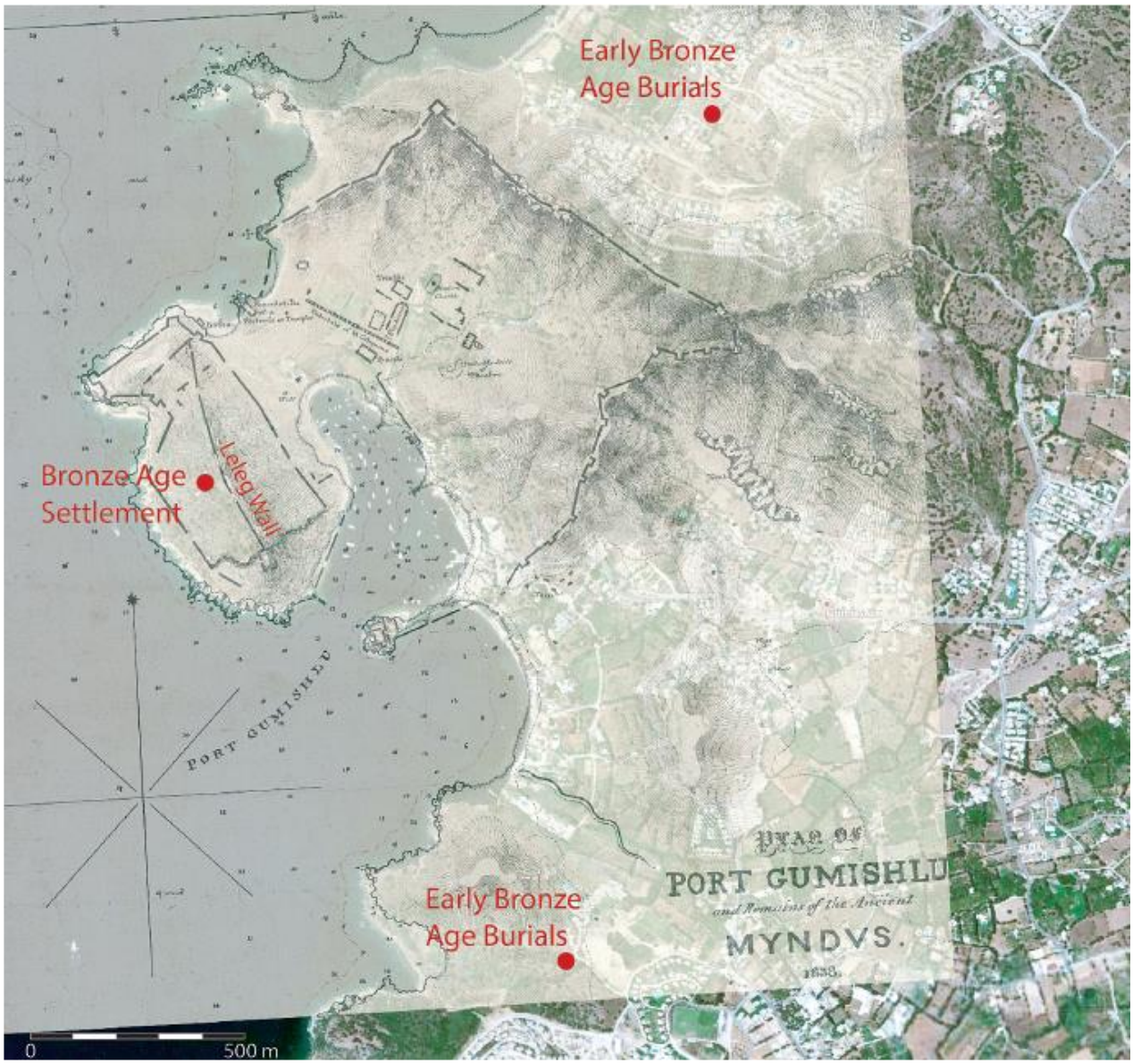

Harita 1

1. Mendirek
3. Leleg Duvarı
4. Poseidon Tapınağı
6. Tapınak
7. Sur Duvarı
10.Tiyatro
11. Yamaç Ev
12. İskele Kalıntısı
13. Acropolis
14. Şehir Suru
15. Doğu Nekropolü
17. Asar Adası
17.1. Apollon Arkhegetes Sunağı
17.2. Apollon Arkhegetes adak yazıtı
18. Güney Nekropolü
19. Kuzey Nekropolü
20. Erken Tunç Çağı Mezarları

Harita 2

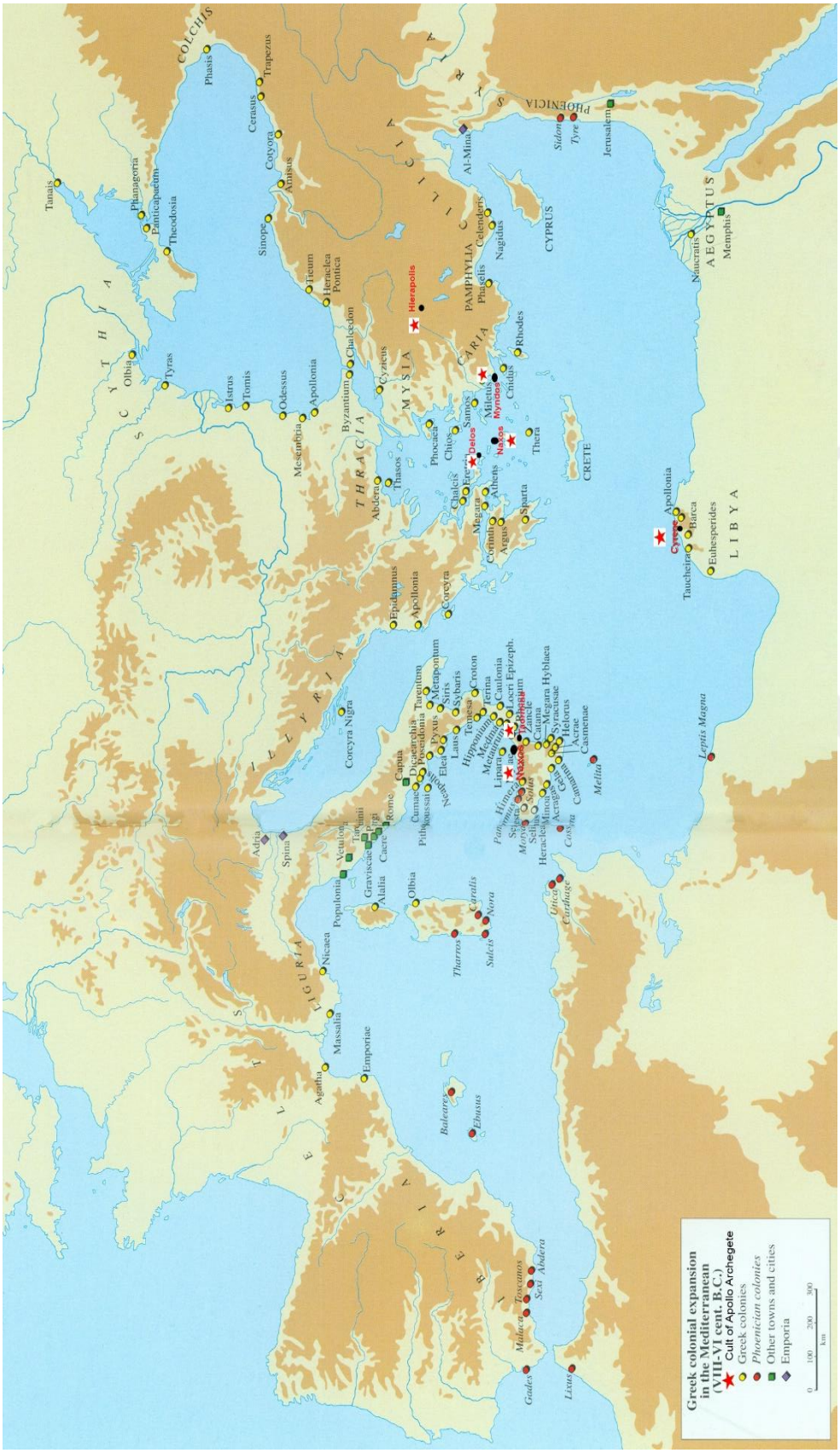
Greek colonial expansion in the Mediterranean (VIII-VI cent. B.C.)
Cult of Apollo Archegete
Greek colonies
Phoenician colonies
Other towns and cities
Emporia
0 100 200 300 km
COLCHIS
SCYTHIA
THRACIA
MYSIA
CARIA
PAMPHYLIA
CILICIA
SYRIA
PHOENICIA
CYPRUS
CRETE
AEGYPTUS
LIBYA
ITALIA
SICILIA
SARDINIA
LIGURIA
ILLYRIA
Phasis
Tanais
Cerasus
Tripezus
Cotyora
Amisus
Sinope
Theodosia
Panticapaeum
Phanagoria
Olbia
Tyras
Istrus
Tomis
Odessus
Apollonia
Mesembria
Tieium
Heraclea Pontica
Chalcedon
Byzantium
Cyzicus
Hierapolis
Al-Mina
Sidon
Tyre
Jerusalem
Celenderis
Nagidus
Phaselis
Rhodes
Cnidus
Miletus
Myndos
Samos
Phocaea
Chios
Delos
Naxos
Thera
Thasos
Abdera
Eretria
Chalcis
Athens
Megara
Corinth
Argos
Sparta
Nauctatis
Memphis
Cyrene
Apollonia
Barca
Taucheira
Euhesperides
Leptis Magna
Melita
Carthago
Utica
Gades
Malaca
Toscanos
Sexi
Abdera
Lixus
Baleares
Ebusus
Tharros
Caralis
Sulcis
Nora
Agatha
Massalia
Emporiae
Nicaea
Populonia
Vetulonia
Graviscae
Caere
Rome
Alalia
Olbia
Adria
Spina
Ariminum
Tarquinii
Corcyra Nigra
Capua
Cumae
Dicaearchia
Puteoli
Neapolis
Poseidonia
Elea
Laus
Pyxus
Siris
Sybaris
Tarentum
Metapontum
Croton
Temesa
Hipponium
Medma
Terina
Locri Epizeph.
Caulonia
Rhegium
Zancle
Himera
Panormus
Segesta
Motya
Solus
Heraclea Minoa
Agrigentum
Gela
Camarina
Catana
Megara Hyblaea
Syracusae
Helorus
Acrae
Casmenae
Corcyra
Epidamnus
Apollonia

Harita 3

Harita 4

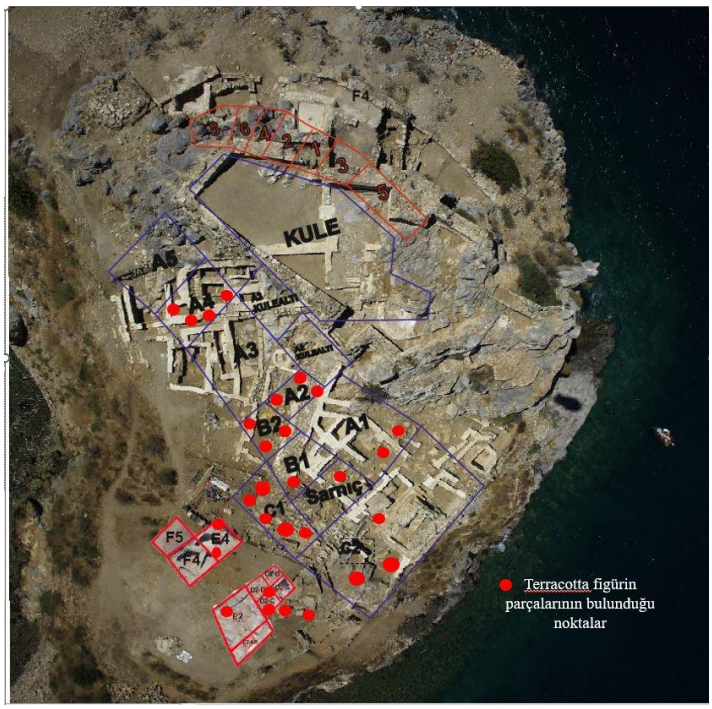

Harita 5

GRAFİKLER

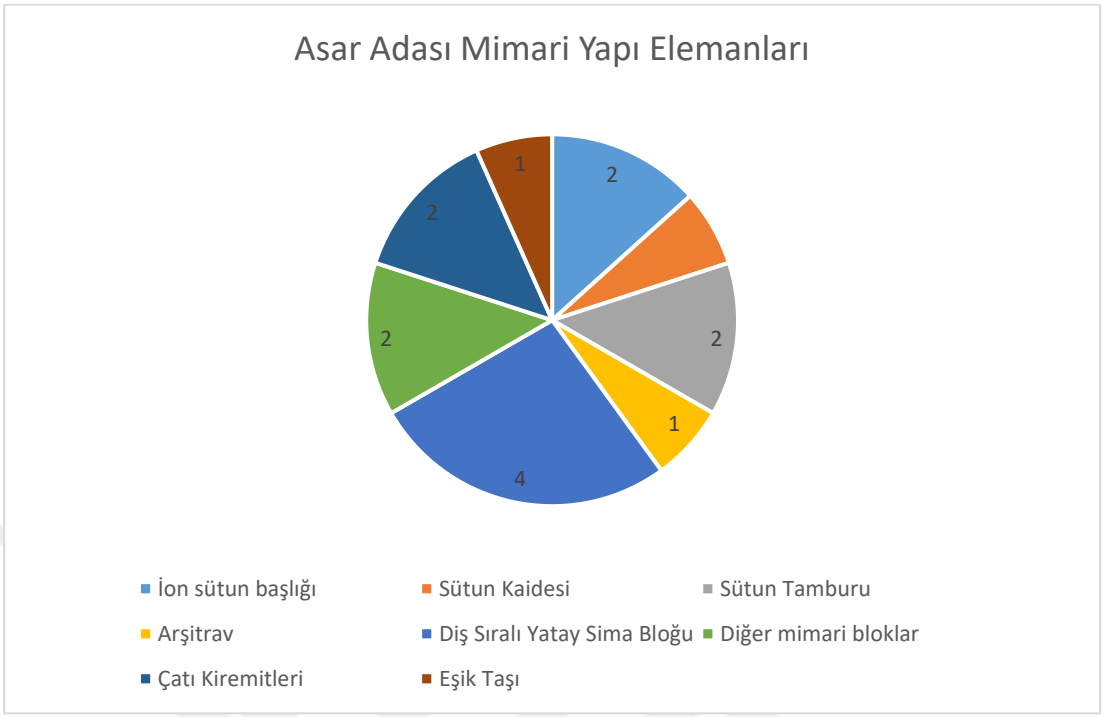

Grafik 1

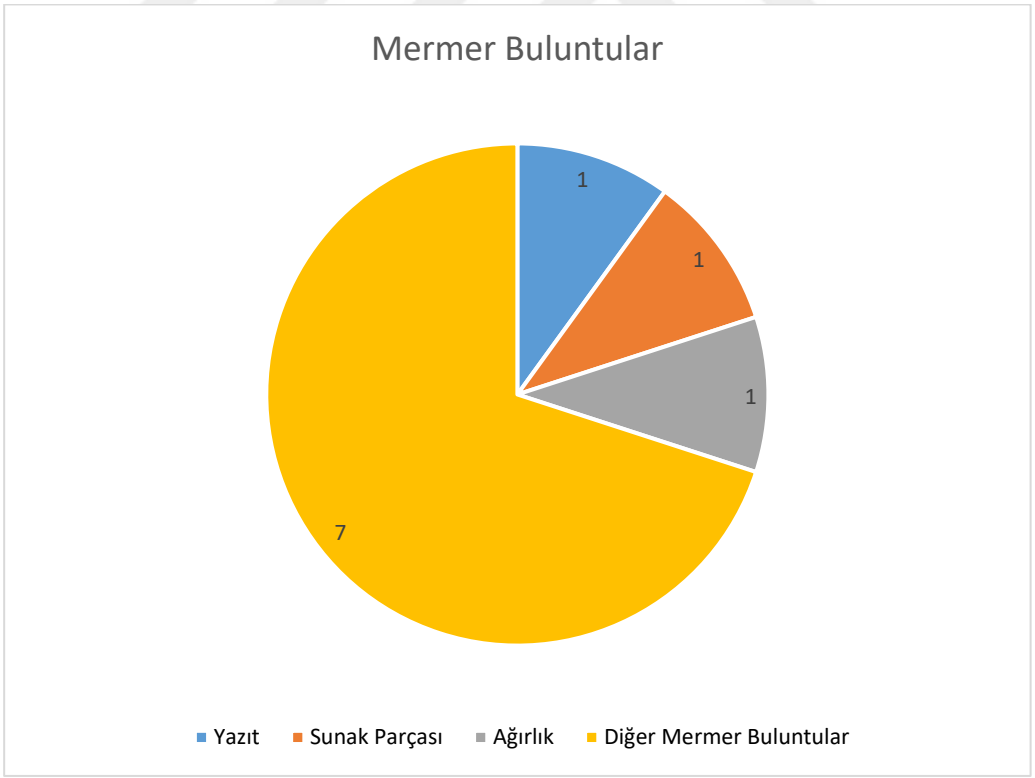

Grafik 2

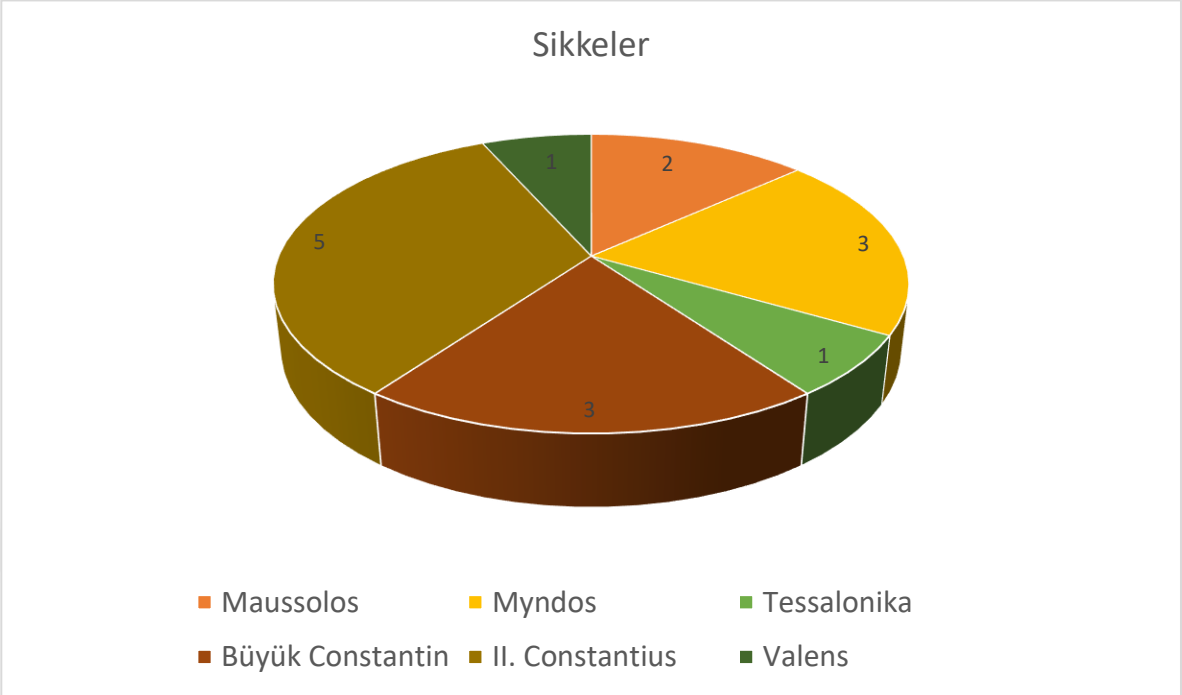

Grafik 3

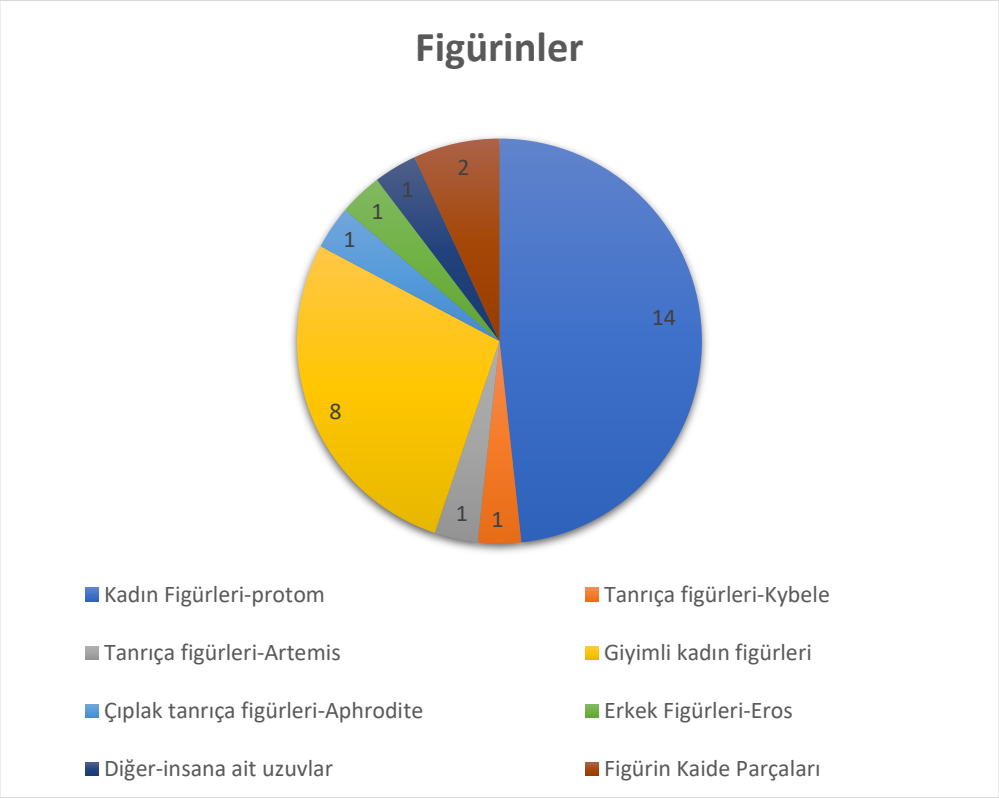

Grafik 4

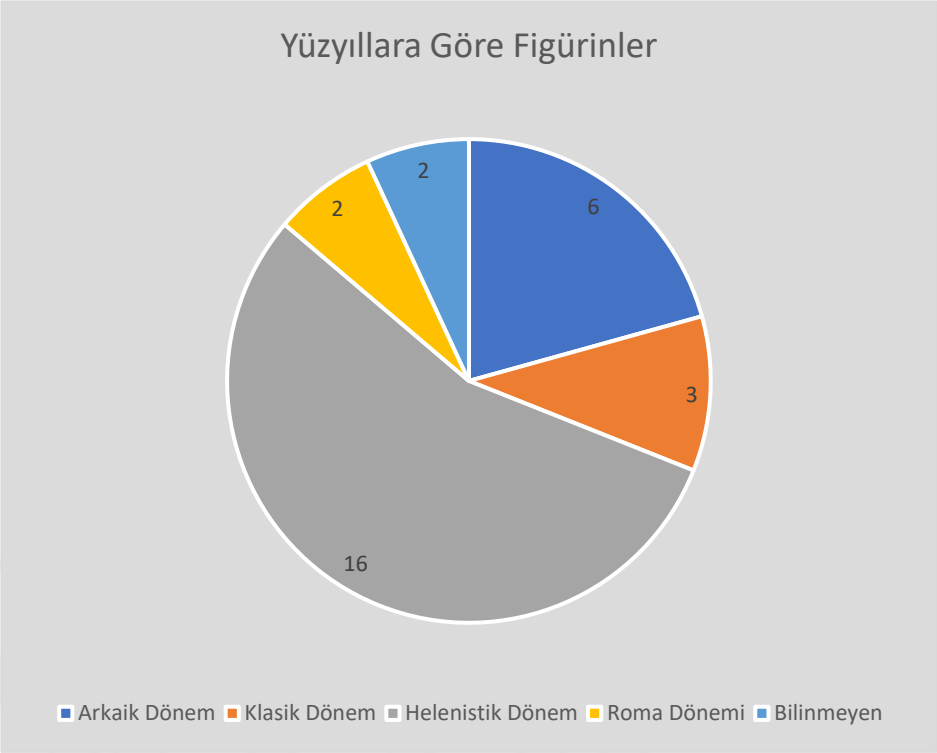
Yüzyıllara Göre Figürinler
6
3
16
2
2
Arkaik Dönem
Klasik Dönem
Helenistik Dönem
Roma Dönemi
Bilinmeyen

Grafik 5

Grafik 6: SERAMİKLERİN TİPLERE GÖRE YOĞUNLUĞU

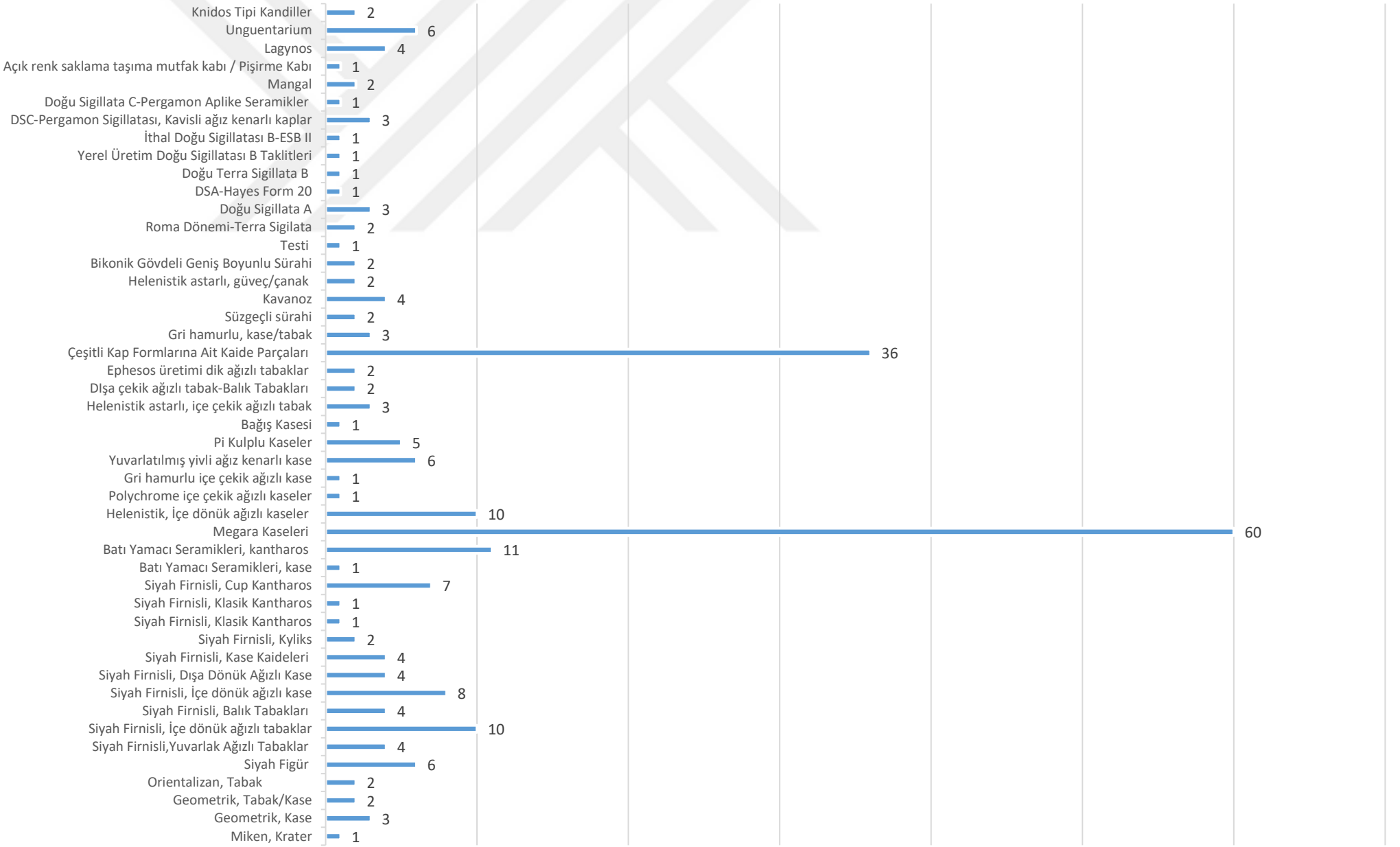

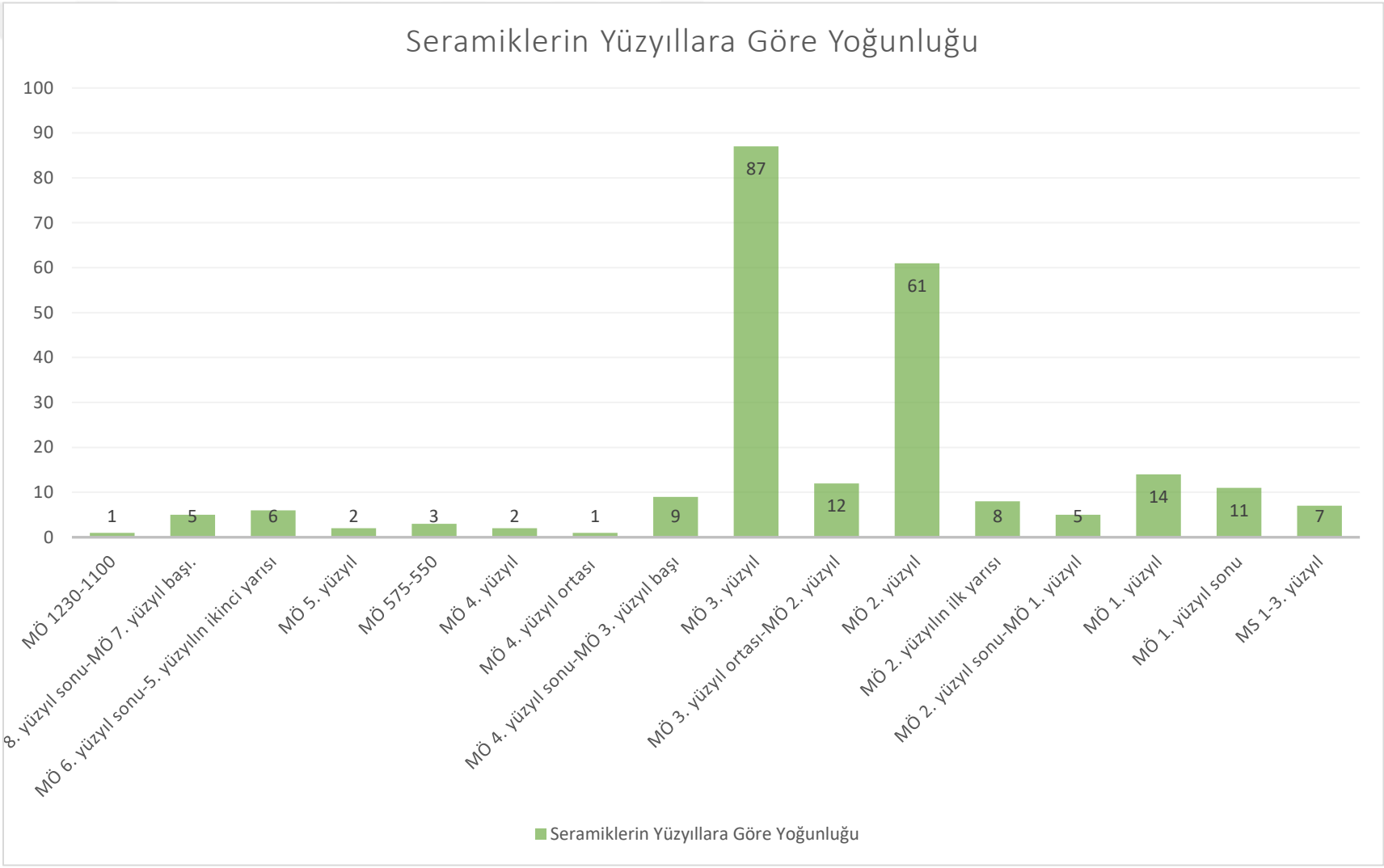
Seramiklerin Yüzyıllara Göre Yoğunluğu
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
1
5
6
2
3
2
1
9
87
12
61
8
5
14
11
7
MÖ 1230-1100
8. yüzyıl sonu-MÖ 7. yüzyıl başı.
MÖ 6. yüzyıl sonu-5. yüzyılın ikinci yarısı
MÖ 5. yüzyıl
MÖ 575-550
MÖ 4. yüzyıl
MÖ 4. yüzyıl ortası
MÖ 4. yüzyıl sonu-MÖ 3. yüzyıl başı
MÖ 3. yüzyıl
MÖ 3. yüzyıl ortası-MÖ 2. yüzyıl
MÖ 2. yüzyıl
MÖ 2. yüzyılın ilk yarısı
MÖ 2. yüzyıl sonu-MÖ 1. yüzyıl
MÖ 1. yüzyıl
MÖ 1. yüzyıl sonu
MS 1-3. yüzyıl
Seramiklerin Yüzyıllara Göre Yoğunluğu

Grafik 7

TABLOLAR

Myndos	Apollon Arkhegetes **Apollon Kymnisseus**
Knidos	**Apollon Triopios** Apollon Karneios
Halikarnassos	Apollon Agyieus Apollon Arkhegetes
Telmissos	**Apollon Telmissos**
İasos	**Apollon Stephanephoros**
Stratonikeia	**Apollon Stephanephoros**
Panamara	Apollon Stephanephoros
Kedreai	**Apollon Kedrieus** Apollon Pythios
Mylasa	Apollon Pythios
Alabanda	Apollon İsoteimos Apollon Kissios
Amos	**Apollon Samnaios**
Hylarrima	Apollon Apotropaios

Tablo 1

Bulunduğu Yer	Propylon	Tapınak	Sunak	Adak Buluntusu	Sikke	Yazıt	Tarih
Sicilya (Giardini Naxos)	-	-	-	-	-	Antik Yazarlar bahsediyor (Thukydides)	-
Tauromenion	-	-	-	-	MÖ 358-275	Antik Yazarlar bahsediyor (Appian)	-
Delos	-	+	+	Yazılı çanak çömlek parçaları ve hayvan kemikleri	MÖ 3. yüzyılın ortası	+	MÖ 3. yüzyılın ortası
Naxos (Yunanistan)	+	+ (Henüz Tamamlanmamış)	-	Seramik	-	-	Helenistik
Cyrene	-	+	+	-	-	-	MÖ 4. yüzyılın 2. yarısı
Hierapolis	-	-	-	-	-	+	

Tablo 1a

Kutsal Alan Mimari Yapı Elemanları	
İon Sütun Başlığı	Roma Dönemi – M.S. 2. yüzyıl (?)
Sütun Tamburu	Küçük bir bölümü korunduğu için tarihlemek mümkün değildir.
Sütun Kaidesi	Küçük bir bölümü korunduğu için tarihlemek mümkün değildir.
Arşitrav	Küçük bir bölümü korunduğu için tarihlemek mümkün değildir.
Sima Bloğu	Küçük bir bölümü korunduğu için tarihlemek mümkün değildir.
Çatı Kiremitleri	a-Roma Dönemi b- Roma Dönemi
Mermer Buluntular	
Yazıt	MS 1. yüzyılın 2. yarısına tarihlenen bu yazıt
Sunak Parçası	Helenistik Dönem
Ağırlık	Küçük bir bölümü korunduğu için tarihlemek mümkün değildir.

Tablo 2

Tablo 3

Kent	**Tarih**	**Lejant**	**Ön Yüz**	**Arka Yüz**
Alabanda	MÖ 197- 189	ANTIOXEΩN	Apollon İsotimos	Pegasus
Alinda	MÖ 201	ΑΛΙΝ, altta I, Γ harfleri	Herakles başı	Meşe çelengi
Amyzon	MÖ 2-1. yüzyıl	-	Artemis	Tripod ve yanan meşale
	Augustus Dönemi	-	-	Geyik Betimi
Antiocheia ad Maeandrum	MÖ 2 yüzyıl	ANTIOXEΩN	Apollon başı	Meander bordürü içinde hörgüçlü boğa
Aphrodisias	MÖ 2 yüzyıl	-	Zeus başı	Kartal, üzerinde labris
Apollonia Salbake	MÖ 2- 1. yüzyıl	-	Apollon başı	Defne dalı üzerinde kartal veya lir
Attuda	MÖ 2. yüzyılın 1. yarısı	-	Tykhe veya Kybele	Ayakta çıplak Apollon figürü
Bargasa	MÖ 2- 1. yüzyıl	(B)A(R)ΓA-CHNΩN	Herakles başı	Efes Artemis‟i
Bargylia	MÖ 2- 1. yüzyıl		Artemis Kindyas	Pegasus ve altta meşale
Euromos	MÖ 400- 380	ΥΡΩ	Yabandomuzu protomu	Zeus başı Zeus Lepsynos
Halikarnassos	MÖ 480- 400	ΑΛΙ	Apollon başı	Defne çelengi içinde lir
	MÖ 400	-	Athena başı	İki defne dalı arasında lir

	MÖ 4. yüzyılın 2. yarısı		Koç	Aslan protomu
	MÖ 3- 2. yüzyıla	-	Apollon	Ayakta kartal ve lir
		-	4/3‟lük dönüşle Helios başı	Athena büstü
Harpasa	MÖ 2- 1 yüzyıl	-	Zeus başı	Apollon Kithadoros
Herakleia Latmos	Helenistik Dönem	-	Sakallı erkek başı ya da kadın başı	Monogram (dağ zirvesi) Aphrodite
İasos	MÖ Geç 6. veya erken 5. yüzyıla	-	Çıplak erkek, başında şapka, sağ elinde bir obje ve yüzen yunus	Dörde bölünmüş kare inkus
	MÖ 4. yüzyıl ortaları	-	Apollon başı	Karides, Deniz tarağı, Yunusa binen genç
	MÖ 4. yüzyıl ortaları	IAΣE	Sola doğru ¾‟lük dönüş yapan Apollon başı	Sakkos giyen bir kadın başı
	MÖ 4. yüzyıl ortaları	-	Grifon	Fare
	MÖ 2- 1.	-	Apollon ve Artemis başı birlikte	Yunusla birlikte yüzen genç erkek çocuk
	MÖ 2- 1.	-	Çıplak Apollon Delphinios ok, yay ve ayaklarının altında yunus	Avcı Artemis yay, sadak ve kent lejandı ile
	MÖ 2- 1.		Bordür içinde Artemis başı	Yunusla birlikte yüzen genç erkek çocuk.
	Erken İmparatorluk Dönemi	-	Apollon başı	Çelenk içinde kentin lejandı
Kaunos	MÖ 490	-	İris	Baitylos
	MÖ geç 5. erken 4. yüzyıla	KA/KAY	Apollon başı	Oturan sfenks ve Karca kent etnikonu
	MÖ geç 5. erken 4. yüzyıla	-	Athena başı	Geyik boynuzu olan diademli genç erkek başı
	MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısı	-	Sfenks	Boğa protomu Şehrin efsanevi kurucusu
	Helenistik Dönem	-	Diademli genç erkek başı	Ayakta, sağ elini yukarı kaldırmış
Knidos	MÖ 6. yüzyılın 2. yarısı	-	Aslan protomu	Kare incus içindeki Arkaik Aphrodite başı
	MÖ 5. yüzyıl	-	Ön yüzde aslan protomu	Aphrodite başı

	Geç Klasik Dönem	-	Apollon başı	İki çizgi arasında üzüm salkımı
	Helenistik Dönem	-	Apollon	Artemis
	MÖ 3. yüzyılın 2. yarısına	-	Artemis başı	Tripod, Magistrat adı ve kent lejandı
	MÖ 3. yüzyılın 2. yarısına	-	Aphrodite başı	Üzüm Salkımı
Mylasa	MÖ 520-490	-	Aslan	Akreb
	MÖ 500		Sola aslan başı	İki dikdörtgen çentik ve Kar alfabesinde Mylasa"nın en erken etnikonu /kare inkus içinde kanatları açık kuş
	MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısından MÖ 2. yüzyılın başları	ΜΙΛΑ	Zeus Labrendeus uzun elbiseli	Zeus Osogoa omuzu açıkta bırakan khiton giymiş ve elinde trident ve kartal tutarken
	MÖ 3. yüzyıl		Kalkan üzerinde kartal	miğfer
	MÖ 2. yüzyıl		At	Trident ve Labris
	İmparatorluk Dönemi		labris	Mızrak tutan Zeus Labrendeus
Myndos	MÖ 4. yüzyıl ortaları	ΜΥ	Zeus	Kanatları açık, yıldırım üzerinde duran kartal ve kent lejandı
	MÖ 2. yüzyıl ortaları	ΜΥΝΔΙΩΝ	Serapis	İki mısır koçanı üzerinde İsis Tacı
			Dionysos	Üzüm Salkımı
			Zeus	Yıldırım Demeti
			Apollon	Zeytin dalı üzerine tünemiş baykuş
				Kanatlı Yıldırım Demeti
			Poseidon	Yüzen iki yunus
	Roma Dönemi		Septimus Severis ve Iulia Domna	Ters konik altar , Apollon ve Artemis

Tablo 4

Envanter No	Eser Adı	Buluntu Yeri	İkonografik Anlam	Tarih
Kat. TK-1	Kadın Başı	C-2 Açması	-	MÖ erken 5. yüzyıl
Kat. TK-2	Kadın Başı	C-2 Açması	-	MÖ erken 5. yüzyıl
Kat. TK-3	Kadın Başı	C1 Açması	-	MÖ 6. yüzyıl sonu
Kat. TK-4	Kadın Başı	C1 Açması Tandır Altı	-	MÖ erken 5. yüzyıl
Kat. TK-5	Poloslu Kadın Başı	E-4 Açması	-	MÖ 545-480
Kat. TK-6	Poloslu Kadın Başı	Mezar 11 kuzey/ Mezar 1-2 doğu	-	MÖ 4. yüzyıl
Kat. TK-7	Kadın Başı	Yüzey	-	MÖ 4. yüzyıl-2. çeyreği
Kat. TK-8	Kadın Başı	D2-C Açması	-	MÖ 4. yüzyıl-2. çeyreği
Kat. TK-9	Kadın Başı	A1-b Açması	-	Helenistik Dönem
Kat. TK-10	Kadın Başı	C1-Tandır Altı	-	Helenistik Dönem
Kat. TK-11	Kadın Başı	A4a- M11 k/ M1 Mezar	-	MÖ 200-150
Kat. TK-12	Kadın Başı	H2 Açması	-	MÖ 3. yüzyıl başları
Kat. TK-13	Kadın Başı	A2a Açması	-	MS 1. yüzyılın ikinci yarısı /Roma Dönemi (?)
Kat. TK-14	Kadın Başı	A2a Açması	-	MS 1. yüzyılın ikinci yarısı /Roma Dönemi (?)
Kat. TK-15	Kybele	A4-M10 Açması	Doğayı, bütün canlılığı verimliliğiyle simgelemekte ve toprak ve bereketin kaynağıdır.	Arkaik Dönem
Kat. TK-16	Kadın Figürini	C1 Açması	-	Helenistik Dönem
Kat. TK-17	Kadın Figürini	B2 Açması	-	MÖ 2. yüzyılın ikinci çeyreği
Kat. TK-18	Kadın Figürini	B1 Açması	-	Helenistik Dönem
Kat. TK-19	Kadın Figürini	E-4 Açması	-	Helenistik (?)
Kat. TK-20	Kadın Figürini	D2-C Açması	-	Helenistik (?)
Kat. TK-21	Kadın Figürini	B2 Açması	-	MÖ 2. yüzyıl
Kat. TK-22	Artemis (?) Figürini	C-1 Açması	Artemis yayla silahlanmıştır, oklar atarlar; oklar güneş ve ay ışınlarının sembolüdür.	MÖ 3. yüzyıl

Kat. TK-23	Kadın Figürini	A2-A1-b Açması	-	Helenistik Dönem (?)
Kat. TK-24	Aphrodite Figürini	B2 Açması	Aşk ve güzellik tanrıçası olan Aphrodite sol elinde kıyafetini tutar ve sağ eliylede cinsel bölgesini kapar biçimde betimlenmiştir. Gökyüzünü, denizi, yeryüzünü temsil etmektedir.	MÖ 1. yüzyıl
Kat. TK-25	El ayası	B1-GD Açması	-	-
Kat. TK-26	Uyuyan Eros	D2-C Açması	Geçici derin uykuyu, hayatın sona erişini ya da ölümden sonraki yaşamı betimlemektedir.	Helenistik Dönem
Kat. TK-27	Platform üzerinde koç (?)	A4-M-1 M-2 Doğu, M-11 Kuzey	-	Helenistik Dönem(?)
Kat. TK-28	Kaide üzerinde yükselmiş, giyimli insan	B1 Açması	-	Helenistik Dönem (?)
Kat. TK-29	Figürüne ait köşeli kaide parçası.	A1-a Açması	-	-

Tablo 4a	**ADAKLAR**	
Pişmiş Toprak Hayvan Figürinleri		
	Sığır/Boğa	
	At	
	Araba Tekerleği	
	Koç	**X**
	Kuş	
Apollon Figürinleri		
Giyimli Erkek		
Süvari		
Kadın/Tanrıça Figürinleri (Artemis, Aphrodite…)		**X**
Heykeller		
Yazıt (Adak yazıtı)		**X**
Bronz Kaplar		
Seramik Kaplar		
	Antropomorphik libasyon kapları	
	Üç ayaklı kazanlar	
	Kernoid kaplar	
	Parfüm kapları	
	Minyatür kaplar	
	Kandiller	**X**
	Unguentarium	**X**
	Mangal	**X**
	Lagynos	**X**
	Çeşitli Kaplar (Megara kaseleri, bağış kasesi, phiale, terra sigillata, kantharos,skyphos, aplike seramikler)	**X**
Silahlar		
Ok Ucu		
Ağırlık		**X**
Sunak		**X**
Süs eşyaları, mücevherat		
	Bronz defne yaprakları	
	Fibulalar	
	Elbise iğneleri	**X**
	Kemerler	
	Halka ve yüzükler	
	Diğer (cam boncuk)	**X**
	Diğer (Unguentarium)	**X**
	Ağırşaklar	**X**
Balık ağı ağırlıkları		**X**
At koşumları		
Obeloslar		
Müzik aletleri, aulos ve lyra		
Dokuma aletleri		**X**
Zar		
Phallos'lar		
Deniz Kabukları		**X**

X ile belirtilen adak buluntuları Myndos'ta Asar Adası'nda kazı çalışmalarında tespit edilmiştir.

Tablo 5: Seramiklerin Hamur Renklerine Göre Dağılımı

Seramik Çeşitleri	Hamur Renkleri (Munsell)				
Miken Seramiği, krater	7.5 YR, 6/4 (light brown)				
Geometrik Seramik, bilinmeyen kap formu	5 YR, 5/4 (reddish yellow)				
Geometrik Seramik, kase	2,5 YR, 6/8 (light red)	2,5 YR, 5/6 (red)	7,5 YR, 6/4 (light brown)		
Orientalizan Dönem, tabak	5 YR, 6/6 (reddish yellow)				
Bilinmeyen Kap Formu	5 YR, 7/6 (reddish yellow)				
Siyah Figür Tekniği, bilinmeyen kap formu	5 YR, 5/6 (reddish yellow)	5 YR, 6/6 (reddish yellow)			
Kase	5 YR, 6/6 (reddish yellow)				
Skyphos	7.5 YR, 6/4 (light brown)	7.5 YR, 6/4 (light brown)(2)			
Krater	5 YR, 6/6 (reddish yellow)				
Siyah Firnisli, Yuvarlak Ağızlı Tabaklar	5 YR, 6/3 (light reddish brown)	2,5 YR, 6/8 (light red) (2)	5 YR, 6/1(gray)		
İçe dönük ağızlı tabaklar	5YR, 5/6 (yellowish red)	2,5 YR, 6/8 (light red) (2)	2,5Y,4/1(dark grey)	2,5 YR, 5/8 (red) (3)	7.5 YR, 4/1 (dark gray)- 5 YR, 5/8 (yellowish red)
	5 YR 5/4 (reddish brown)	2.5 YR, 5/6 (red)(2)	5 YR, 4/2 (dark reddish gray)	7,5 YR, 6/4 (light brown)	
	7,5 YR, 5/6 (strong brown)	5 YR, 6/6 (reddish yellow) (2)			
İçe çekik ağızlı kaseler	7,5 YR, 4/1 (dark gray)	5 YR, 6/6 (reddish yellow)	2,5 YR, 5/8 (red) (2)	2,5 YR, 5/1 (reddish gray)	5 YR 7,4 (pink)
	7,5 YR, 4/3 (brown)	5 YR, 5/8 (reddish yellow)			
Dışa Çekik/Dönük Ağızlı Kase	7,5 YR, 6/1 (gray)	7,5 YR, 6/6 (reddish yellow)	2,5 YR, 6/6 (light red)	7.5 YR, 4/2 (brown)	Gley 1, 3/N (very dark grey)

Kase Kaideleri	5 YR, 6/6 (reddish yellow) (3)	2.5 YR, 5/6 (red)	5 YR, 6/8 (reddish yellow)		
Kyliks	5 YR, 6/6 (reddish yellow)	5 YR, 7/6 (reddish yellow)			
Klasik Kantharos	2,5 YR, 5/8 (red)				
Cup Kantharos	2,5 YR, 5/8 (red)(2)	5 YR, 7/6 (reddish yellow)	5 YR, 5/4 (reddish brown) (2)	7,5 YR, 6/4 (light brown)	5 YR, 6/6 (reddish yellow) (2)
	7,5 YR, 5/6 (brown)				
Batı Yamacı Seramikleri, Kase	2,5 YR, 6/8 (light red)				
Kantharos	2,5 YR, 6/8 (light red) (3)	2,5 YR, 6/6 (light red) (2)	2,5 YR, 7/6(light red)	5 YR, 6/6 (reddish yellow)	10YR, 6/1(gray)
	2,5 YR, 5/6 (red)	5 YR, 5/4 (reddish brown)	2.5 YR, 6/8 (light red) (2)		
Gruplanamayan Kaide Parçası, Tabak/Kâse	5YR, 6/6 (reddish yellow)				
Megara Kaseleri	2,5 YR, 6/6 (light red)(2)	2.5 YR, 5/6 (red) (3)	5 YR, 6/6 (reddish yellow) (3)	Gley 1, 4/N (dark gray) (2)	Gley 1, 5/5Y (greenish gray)
	2.5 YR, 5/8 (red) (3)	Gley1, 5/10Y (greenish grey)	7.5 YR, 5/1 (gray**)**	2.5 Y, 4/1 (dark gray)	7.5 YR, 4/1 (dark gray)
	10 YR, 5/3 (brown)	5 YR, 6/8 (reddish yellow) (5)	5 YR, 7/6 (reddish yellow)	7.5 YR, 7/1 (light gray)	2,5 YR, 5/1 (reddish gray)
	10YR, 4/1 (dark gray)	5 YR, 5/6 (yellowish red)	2,5 Y, 6/1 (gray)	5 Y, 6/1 (gray)	2.5 Y, 4/1 (dark gray)
	5 Y, 4/1 (dark gray)	7.5 YR, 6/6 (reddish yellow)	5 YR, 6/4 (light reddish brown)	2.5 Y, 3/1 (very dark gray)	2,5 YR, 6/8 (light red)
	5 YR, 7/8 (reddish yellow)	2.5 YR, 6/8 (light red) (2)	5 YR, 4/1 (dark gray)	10 YR, 8/4 (very pale brown) (2)	10 YR, 8/4 (very pale brown)
	7,5 YR, 7/6 (reddish yellow)	5 YR, 6/1 (gray)	2.5 YR, 6/8 (light red)	2,5 YR, 6/8 (light red)	
	5 YR, 5/4 (reddish brown)	5 YR, 4/1 (dark gray)	2.5 YR, 6/8 (light red)- 2.5 YR, 5/1 (reddish gray)	Gley 1, 5/N (gray)	
	GLEY 1, 4/N (dark gray)	2.5 Y, 4/1 (dark gray)	5 Y, 4/1 (dark gray)	2.5 YR, 5/1 (reddish gray)- 2.5 YR, 5/8	2,5 Y, 4/1 (dark gray)

				(red)- (Çift renkli pişmiş)	
	10YR, 7/3 (very pale brown)	5 Y, 5/1 (gray) (2)	Gley 1, 4/N (dark gray)		
Helenistik Dönem, İçe Dönük Ağızlı Kaseler	5 YR, 5/6 (reddish yellow) (2)	7.5 YR, 7/6 (reddish yellow)	2.5 YR, 5/8 (red) (5)	2.5 YR, 6/8 (light red)	2.5 YR, 5/5 (red)
	2.5 YR, 4/6 (red)				
Polychrome içe çekik ağızlı kaseler	2,5 YR, 5/8 (red)				
Gri hamurlu içe çekik ağızlı kase	GLEY 1, 4/N (dark gray)				
Yuvarlatılmış yivli ağız kenarlı kase	2.5 YR, 4/8 (red)	2.5 YR, 6/8 (light red)	10 YR, 6/4 (light yellowish brown)	5 YR, 6/8 (reddish yellow)	2.5 YR, 5/8 (red) (2)
	10 YR, 4/1 (dark gray)	5 YR, 4/1 (dark gray)- 5 YR, 5/6 (yellowish red)	2.5 YR, 6/3 (light red)- 7.5 YR, 3/1 (very dark gray)	2.5 YR, 4/1 (dark reddish gray)	7.5 YR, 5/1 (gray)- 2.5 YR, 6/8 (light red)
	5 YR, 6/6 (reddish yellow)				
Bağış Kasesi	7.5 YR, 5/6 (strong brown)				
Helenistik astarlı, içe çekik ağızlı tabak	5 YR, 5/4 (reddish brown)	2.5 YR, 6/6 (light red)	5YR, 7/4 (pink)		
Helenistik astarlı, dışa çekik ağızlı tabak-Balık Tabakları	2.5 YR, 5/6 (red)	2.5 Y, 4/1 (dark gray)			
Ephesos üretimi dik ağızlı tabaklar	2.5 Y, 4/1 (dark gray)	2.5 Y, 6/3 (light yellowish brown)			
Alçak Kaideli Kâseler	2,5 YR, 6/8 (light red) (2)	2,5 YR, 5/4 (reddish brown)-Gley1, 4/N (dark grey)	5YR, 6/6 (reddish yellow) (2)	5 YR, 7/6 (reddish yellow)	5 YR, 6/8 (reddish yellow)-5 YR, 6/1 (gray)
	7,5 YR, 5/6 (strong brown)	2.5 YR, 5/6 (yellowish red)- 2.5 YR, 5/1 (gray)- (çift renkli pişirilmiş)	2.5 YR, 5/8 (red) (3)	2.5 YR, 6/6 (light red)	7,5 YR, 7/6 (reddish yellow)
	2,5 YR, 5/6 (red)	10 YR, 5/2 (grayish brown)	7.5 YR, 7/6 (reddish yellow)	2.5 YR, 5/6 (red)(3)	5 YR, 6/8 (reddish yellow)

	2.5 Y, 5/1 (gray)	7.5 YR, 5/1 (gray)	2.5 YR 6/6 (light red)	2.5 YR, 4/6 (red)	2,5 YR, 5/4 (reddish brown)
	5 YR, 5/6 (yellowish red)	2.5 Y, 3/1 (very dark gray)	2.5 YR, 5/6 (red)- 2.5 YR, 4/1 (dark reddish gray)	7.5 YR, 5/4 (brown)	2.5 YR, 7/4 (light reddish brown)
	5 YR, 6/4 (light reddish brown)				
Yüksek Kaideli Kâseler	2,5 YR, 5/3 (reddish brown)	2.5 YR, 6/8 (light red)	5 YR, 5/4 (reddish brown)		
Gri hamurlu, kase/tabak	2.5 Y, 5/1 (gray)	10 YR, 4/1 (dark gray)	Gley 1, 4/N (dark gray) (2)		
Süzgeçli sürahi	5 YR, 5/6 (yellowish red)	10 YR, 5/1 (gray)			
Kavanoz	5 YR, 6/6 (reddish yellow)	2.5 YR, 5/8 (red) (2)	5 YR, 5/8 (yellowish red)		
Helenistik astarlı, çanak/güveç	7.5 YR, 5/1 (gray)	5 YR, 6/2 (pinkish gray)			
Bikonik Gövdeli Geniş Boyunlu Sürahi	7.5 YR, 6/6 (reddish yellow)				
Testi	5 YR, 5/8 (yellowish red)				
Terra Sigilata	2.5 YR, 6/8 (light red)	5 YR, 5/6 (yellowish red)			

Doğu Sigillata A (DSA)	5 YR, 7/6 (reddish yellow)				
DSA-Hayes Form 20	2.5 YR, 6/8 (light red)				
DOĞU SİGİLLATALARI (ESB)-Yerel Üretim Doğu Sigillatası B Taklitleri (Hayes Atl. Form 53)	10 YR, 8/4 (very pale brown)	10 R, 5/6 (red)			
İthal Doğu Sigillatası B-ESB II	2.5 YR, 5/8 (red)				
Doğu Terra Sigillata C (ESC)-Pergamon Sigillata, Oluklu ağız kenarlı maşrapa ya da kupa	2,5 YR, 5/8 (red)	5 YR, 5/8 (yellowish red)	5 YR, 6/6 (reddish yellow)		
Doğu Sigillata C-Pergamon Aplike Seramikler	2,5 YR, 5/6 (red)				
Mangal	2.5 YR, 6/8 (light red) (2)				
Açık renk saklama taşıma mutfak kabı / Pişirme Kabı	7.5 YR, 6/6 (reddish yellow)				
Lagynos / Beyaz Zeminli Seramikler	5 YR, 6/6 (reddish yellow)	5 YR, 6/4 (light reddish brown)	7,5 YR, 7/6 (reddish yellow)	2.5 YR, 5/6 (red)	
Unguentarium	2.5 YR, 6/8 (light red) (2)	5 YR, 7/6 (reddish yellow)	2.5 YR, 5/6 (red)	2,5 YR, 5/8(red)	2,5 YR, 5/1 (reddish gray)
Knidos Tipi Kandiller	10 YR, 5/1 **(**gray)	5 YR, 6/1 (gray)			

ÖZGEÇMİŞ			
Adı, Soyadı	Gonca Gülsefa		
Doğum Yeri ve Yılı			
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce, Almanca		
ve Düzeyi	İyi, Orta		
Eğitim Durumu	**Başlama - Bitirme Yılı**		**Kurum Adı**
Lise	2004	2007	Atatürk Lisesi
Lisans	2008	2012	Bursa Uludağ Üniversitesi
Yüksek Lisans	2012	2015	Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Doktora	2015	2022	Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Çalıştığı Kurum (lar)	**Başlama - Ayrılma Yılı**		**Çalışılan Kurumun Adı**
1.	2014	……..	Bursa Uludağ Üniversitesi
Üye Olduğu Bilimsel ve Meslekî Kuruluşlar	Arkeologlar Derneği		
Katıldığı Proje ve Toplantılar	Apollonia a. R. Kazı ve Araştırmaları-Tiyatro ve Kız Adası Kazıları 2022 Apollonia a. R. Kazı ve Araştırmaları-Tiyatro Kazıları-26.07.2021-26.10.2021 Apollonia a. R. Kazı ve Araştırmaları-Depo Çalışmaları-16.07.2020 – 22.08.2020 Bursa İli ve İlçeleri Arkeolojik Yüzey Araştırması, Bursa İli ve İlçeleri Arkeolojik Yüzey Araştırması, Bursa İli ve İlçeleri -08.04.2019-06.05.2019 Kampüs Kazıları, Bursa Arkeoloji Müzesi ve Bursa Uludağ Üniversitesi-18.04.2018-31.05.2018 Hisarkeopark Kazıları -Bursa Tophane- 15.11.2018-31.12.2018 Apollonia a. R. Kazıları-Gölyazı-(Kutsal Alan)- 01.01.2018-31.12.2018 Apollonia a. R. Kazıları(Necropolis Kazıları) 2017- 01.01.2017-26.12.2017 Bursa İli ve İlçeleri Arkeolojik Yüzey Araştırması, Bursa İli ve İlçeleri Arkeolojik Yüzey Araştırması, Bursa İli ve İlçeleri -05.09.2017-15.09.2017 Bursa İli ve İlçeleri Arkeolojik Yüzey Araştırması, Bursa İli ve İlçeleri Arkeolojik Yüzey Araştırması, Bursa İli ve İlçeleri, 01.02.2016 - 15.03.2016 Apollonia a. R. Kazıları -01.01.2016-31.01.2016 Bursa İli ve İlçeleri Arkeolojik Yüzey Araştırması, Bursa İli ve İlçeleri Arkeolojik Yüzey Araştırması, Bursa İli ve İlçeleri -01.02.2016-15.03.2016 Hisarkeopark Kazıları-01.06.2015-01.09.2015 Bursa İli ve İlçeleri Arkeolojik Yüzey Araştırması, Bursa İli ve İlçeleri Arkeolojik Yüzey Araştırması, Bursa İli ve İlçeleri -05.02.2015-29.05.2015 Bursa İli ve İlçeleri Arkeolojik Yüzey Araştırması, Bursa İli ve İlçeleri Arkeolojik Yüzey Araştırması, Bursa İli ve İlçeleri - 2014 Myndos Kazı ve Araştırmaları - 2009 Klagenfurt Üniversitesi Arkeoloji Kazı ve Araştırmaları- 2010 Myndos Kazı ve Araştırmaları – 2011 - 2013		

Yayınlar	**Kitap Bölümü** Şahin D - Gülsefa G., İlyada'nın Baş Kahramanı Akhilleus ve Kaderi. Prof. Dr. Kerime Üstünova Armağanı, Dr. Öğr. Üyesi Hasene AYDIN, Öğr. Gör. Dr. İbrahim KARAHANCI, Editör, Efeakademi Yayınları, İstanbul, ss.169-184,2022. Gülsefa G., 2006-2013 Myndos Kazılarında Ele Geçen Amphoralar ve Amphora Mühür Buluntuları GÜLSEFA G. Myndos Kazı ve Araştırmaları, Derya Şahin, Editör UludağÜniversitesi Yayınevi, Bursa, ss.35-160,2016. **Makale** Şahin, D. & Gülsefa, G., Bursa Tophane Seramikleri. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18 (32), 77-101, 2017. Gülsefa, G., Myndos Asar Adasi Sikke Buluntuları, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi , 11 (4) , 1821-1849. Gülsefa, G., Myndos-Asar Adası Mimari Kalıntılarının Işığında Olası Yapı Programı, Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 44, Baskıda.
Diğer:	
İletişim (e-posta):	

Tarih **İmza** **Adı Soyadı**	Gonca Gülsefa

Şekil 1: MYNDOS ASAR ADASI SERAMİK TİPOLOJİSİ

Miken Seramiği

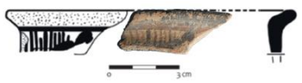

Krater, MÖ 1230-1100

Geometrik Dönem

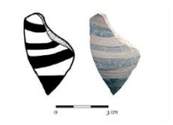

MÖ 8. yüzyıl sonu-MÖ 7. yüzyıl başı

Kase, MÖ Geç 7 - Erken 6. yüzyıl.

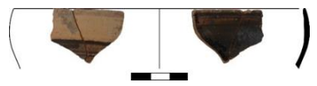

Orientalizan Dönem

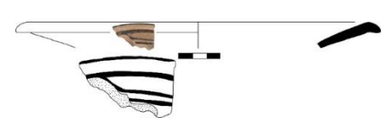

Tabak, MÖ 575-550

MÖ 590/585-580

Siyah Figür Tekniği

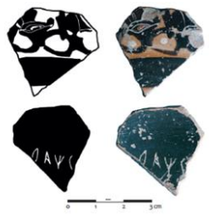

MÖ 6. yüzyıl sonu

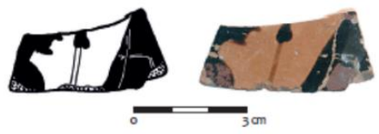

MÖ 6. yüzyılın sonu MÖ 5. yüzyılın başı

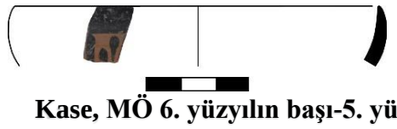

Kase, MÖ 6. yüzyılın başı-5. yüzyıl yarısı

Skyphos, MÖ 5. yüzyılın 2. yarısı

Siyah Firnis Tekniği

Tabak, MÖ 350 yılları

Tabak/kase, MÖ 3. yüzyıl başı

Tabak, MÖ 2. yüzyılın ilk yarısı

Balık tabağı, MÖ 3-1. yüzyıl

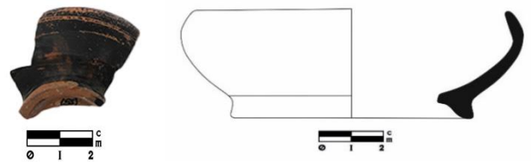

Echinus kâse, MÖ 4. yüzyıl sonları – MÖ 3 yüzyılın ilk yarısı

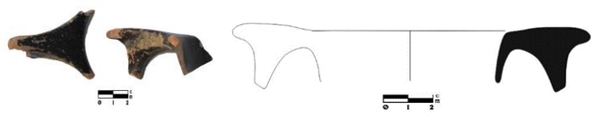

Kantharos, MÖ 4. yüzyılın sonu 3. yüzyılın başı

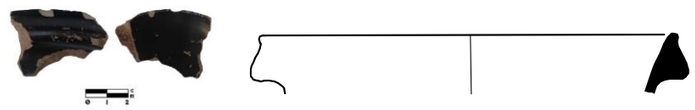

Skyphos, MÖ 350

Batı Yamacı Seramikleri

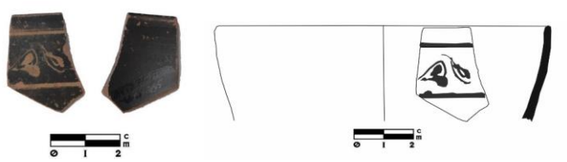

Kase, MÖ 300-275

Kantharos, MÖ 285-275

Kantharos, MÖ 300

MÖ 3. yüzyılın yarısı

Kalıp Yapımı Kabartmalı Kâseler

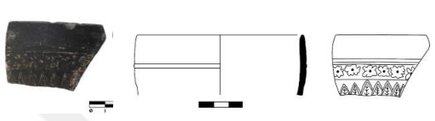

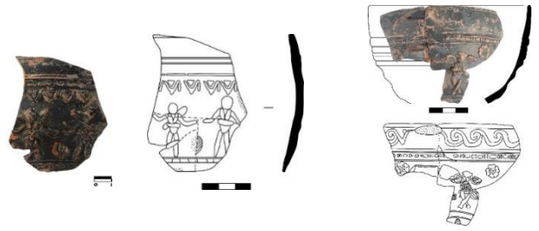

Kalıp yapımı kaseler, MÖ 2.-1

Helenistik Astarlı Kase, MÖ 3. yüzyıl ilk çeyreği

Polychrome içe çekik ağızlı kaseler, Geç Helenistik Dönem

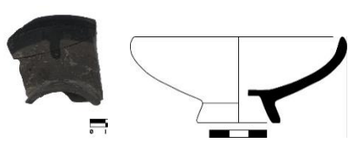

Gri hamurlu içe çekik ağızlı kase, MÖ 2. yüzyıl

Pi Kulplu Kaseler

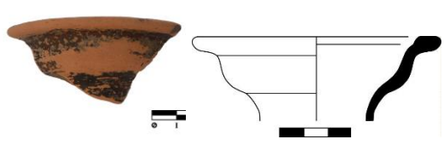

Bağış / Adak Kasesi, MÖ 160-30 yılları

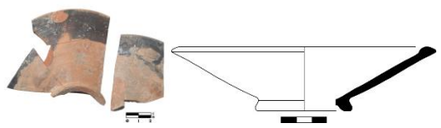

Tabak, MÖ 3. yüzyıl

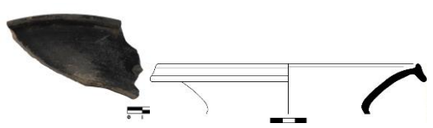

Ephesos Üretimi, tabak, Geç Helenistik Dönem

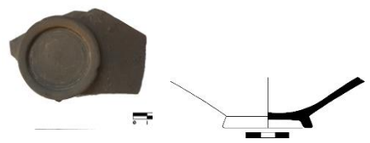

Gri hamurlu kase, Helenistik Dönem

Süzgeç

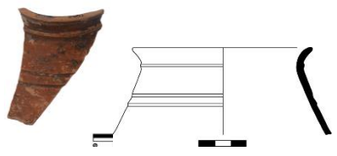

Kavanoz, MÖ 1. yüzyıl- MS 1.yüzyıl

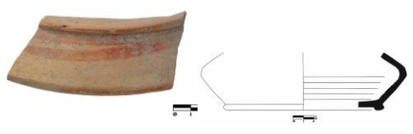

Bikonik Gövdeli Geniş Boyunlu Sürahi, MÖ 2. yüzyıl ortası

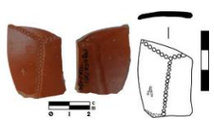

Terra Sigilata, Roma Dönemi

DSA-Hayes Form 20, MÖ 2. yüzyıl – MÖ 1. yüzyıl

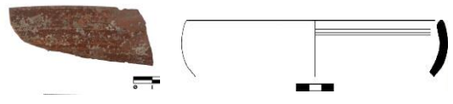

DSB taklidi (Hayes Atl. Form 53), MS75-150

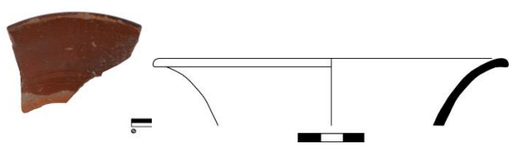

İthal Doğu Sigillatası B-ESB II, MS 2. Yüzyıl

Doğu Terra Sigillata C (ESC)-Pergamon Sigillata, MÖ 1. yüzyılın 1. Çeyreği

Doğu Sigillata C-Pergamon Aplike/Rölyef Seramikler

Pişirme Kapları

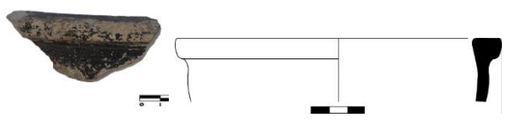

Çanak/güveç MS 1. – 3. yüzyıl

Mangal, MÖ 2. yüzyılın ilk yarısı ile MÖ 1. yüzyılın ilk çeyreği

Çanak, MÖ 1. yüzyıl

Diğer Kaplar

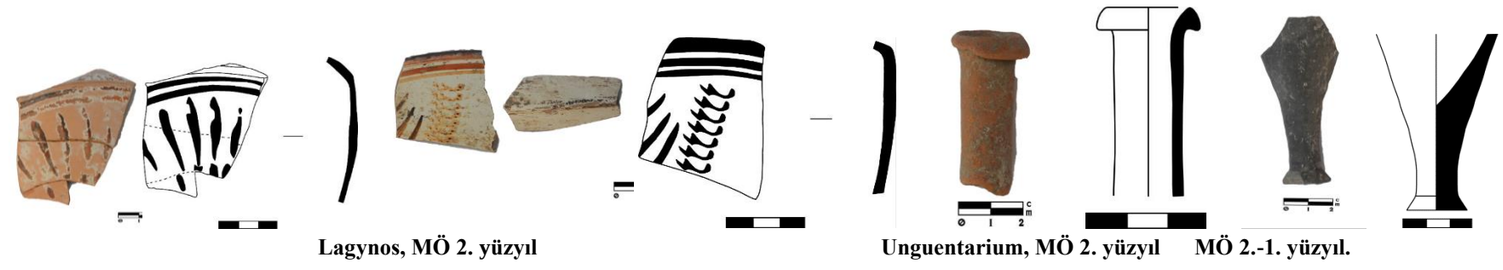

Lagynos, MÖ 2. yüzyıl — Unguentarium, MÖ 2. yüzyıl — MÖ 2.-1. yüzyıl.

Knidos Tipi Kandil, MÖ 2-1. yüzyıl

Şekil 2: KALIP YAPIMI KASELER / BEZEME DEKORLARI REPERTUVARI

İon Kymationu

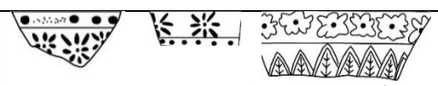

Rozet Bezemesi

Kalp Desenli Tomurcuk Bezeme

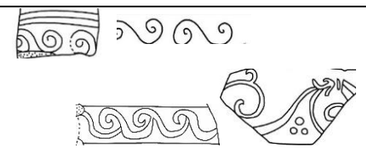

Spiral Dekorlu Çerçeve

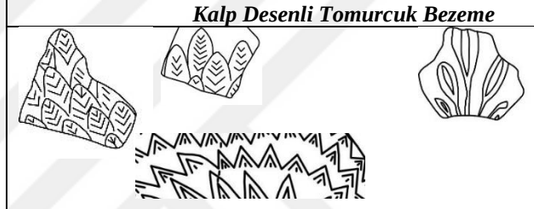

Bindirme Yapraklar

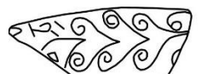

Gioş Bezemesi

Meander Bezemesi

Çelenk Bezemesi

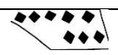

Dörtgen Rozet Bezemesi

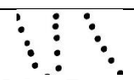

Nokta Bezeme

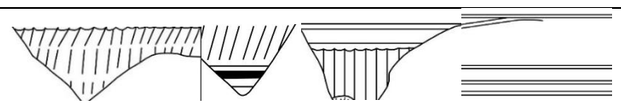

Çizgi Bezeme

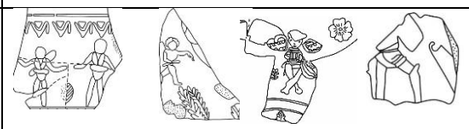

Figürlü Bezemeler

Şekil 3

Şekil 4

Şekil 5

Şekil 6

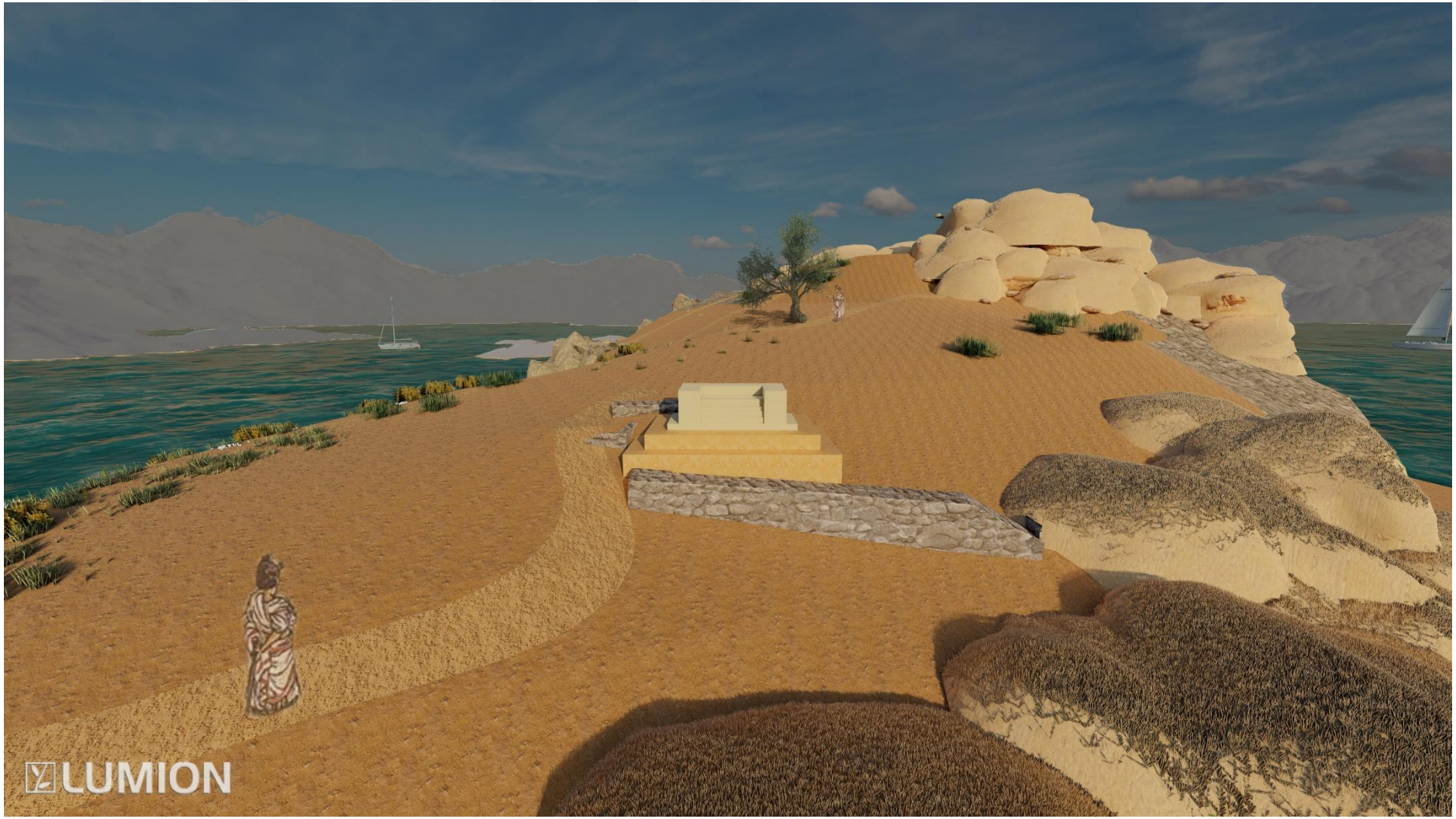

Şekil 7